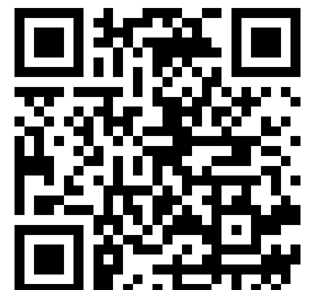
This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

https://books.google.com

NATIONALBIBLIOTHEK
IN WIEN
398120-C
~~PERIOD.~~ NEU-

J. 4.° 471.

Digitized by Google

Österreichische Nationalbibliothek
+Z228398806

393120-C
PERIOD.

Digitized by Google

Digitized by Google

GOSPODARSKI LIST.

Izdavan

TROŠKOM HRVATSKO-SLAVONSKOGA GOSPODARSKOGA DRUŽTVA.

Tečaj petnaesti.

1867.

Urednik

DRAGUTIN LAMBL,

ravnatelj kr. gospodarsko-šumarskoga učilišta u Križevcih, predsjednik podružnice križevačke, utemeljitelj hrv.-slav. gospodarskoga družtva, član gospodarskoga družtva českoga u Pragu, začastni član gospodarskoga družtva galičkoga u Lavovu, i doljno-austrijanskoga u Beču, član matice ilirske, českoga muzeja i. t. d.

U ZAGREBU.

KNJIGOTISKARNA DRAGUTINA ALBRECHTA.

Digitized by Google

Digitized by Google

Broj 2. **U Zagrebu**

10. Siečnja 1867. **God. XV.**

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Pravokutna riez francezka.

(Sa slikom.)

Od ravnatelja Drag. Lambla.

(Nastavak.)

Kako se vežu mladice, pojmiti će naši vinogradari sasvim lako. Za privezanje čitava čokota i svih ljetorastih napravi si gospodar na zidu, stoborju ili u vinogradu na stupovih potrebne podpore od letavah ili bolje od željezne žice. Na više čavaljah 3 palca dugih, u zid zabijenih nategne se vodoravno (horizontalno) žica uz razmak od 1 stope. Ako smo na primjer kod čokota 5. razi zemlje (10 palacah nad zemljom) utemeljili prvi sprat *ac*, bit će jedna žica nategnuta izmedju *hd* a druga izmedju *fe*. Mladice rastu sve od žice *ac* okomice prama žici *fe*, te ako je samo malko ličjem ili nitju privežeš k žici *hd*, netreba jih privezivati više gori uzduž *fe*, gdje i onako sve pokraćuješ, da ti nezarastu gornji krakovi. Glavna težina grošdja izmedju žice *hd* i *ac* počiva dakle na žici *ac*, na koju privezasmo već s početka obadva kraka.

Poraba željezne žice preporučuje se vinogradarom puno više od letavah, premda se mogu i ove za tu svrhu upotriebiti. Žice broja 9. stoji u skladištu funta 25 novčićah, te ima od nje 16 hvatih duljine. Bez tesara i zanatlije napravimo si sve, izmjeriv najprije razmak i točke pojedinih spratovah. Letve treba privažati, pribijati, pa ima za njimi po ljetu svakojaka gada, koji se na žici nedrži. Mreža od željezne žice drži više godinah nego drvene letve, akoprem se mogu i ove uz dobar namaz čuvati dulje vremena. I kod vezanja ljetorastih tanka je žica priličnija od debelih letavah, osobito po zidovih, dočim se mogu kod ogradah u sliki 9. naznačenih bolje upotriebiti letve.

Uzgoj vinove loze za pravokutnu riez iziskuje prve 3—4 godine više brige, a potlam je već lako držati odgojeni čokot u redu. S toga moram napomenuti, kako da se postupa u gojitbi svake godine. — Prva je briga gospodarova, da dobije sadjenicu dugačkoga korienja ili da si je odgoji, jerbo čokot kratka korienja nevalja, kao što je već gore razloženo. Dvo- i trogodišnji korienjaci bolji su za uzgoj ovoga čokota od godišnjih, a tko ima u svojem vinogradu valjda starijih trsovah, na primjer 6 ili 8 godišnjih, može jih upotriebiti za 3 i 4 čokota uz ogradu ili zid. U ovom slučaju izkopa 2 stope duboku i 3 stope široku jamu pokraj zida, naveze dobre zemlje na dno 12—14 palacah visoko, položi stari čokot na dobro tlo, raztegne njegove 3—4 rozge po jami, priveže svaku pojedinu rozgu ka kolcu, štono mu pokazuje mjesto budućega trsa i prikvačiv rozge zasiplje je plodnom zemljom i gore ponješto gnojem. Ove se rozge za cielo ukoriene i odmah prve godine valjano tjeraju, osobito ako se je taj posao u jeseni ili zimi obavio i ako ima dovoljne vlage, bez koje se žilice korienja slabo umnožavaju.

Nu svaki gospodar neima stara čokoća, a njeki nedobiju niti godišnjih korienjakah, već se moraju zadovoljiti samo sa ključeci (šibami bez koriena). Ako je ključec 3 stope dug, položi se u zemlju načinom, u sliki 2. naznačenim; ako je pak prekratak ili ako dobijemo malenih korienjakah, n. pr. samo od $1^1/_2$ stope duljine, moramo položiti sadjenicu prama zidu *CD* u sliki 2. od *i* do *k*, te ostaviv jamu izmedju *kl* prve godine nepopunjenu, odgojimo iz krajnjega pupolja mladu rozgu, koja se onda dojduće jeseni položi pravcem *kl* u zemlju. Kod točke *l* prireže se na jedno oko, iz kojega se treće godine stane odgajati čepur za budući čokot. — Kao što kod svekolike gojitbe čokoća tako i ovdje prvi je uvjet valjana uspjeha koliko moguće debeo i jak trs (čepur, *Stock)*, jer od slaba trsića nemožemo zahtjevati da radja. Tko je priskrbio sadjenici izpod korienja i nad korienjem dobre zemlje, odgojit će za dvie ili tri godine trs od pol palca debljine, osobito ako bude po ljetu uštipkivanjem loze silio čokot na to, da iztjera priperakah, te pokraćivanjem priperakah opet sok da razširi cievlje mlade

Digitized by Google

biljke. Ovakvim načinom odeblja trs za čudo brzo i sav se uzgoj znamenito može uskoriti bez škodljivih posljedicah.

Kad je rastuća loza prispjela do točke *b* (na sliki 5.), gdje se ima dieliti na dva kraka, gledi gospodar da se kod toga posla posluži dvostrukim pupoljem, od kojeg onda odgaja dvie rozge za buduća dva vodoravna kraka. Ako pak neimaš u lozi dvostrukih okah, postupati ćeš gledeć na sliku 6. sljedećim načinom stvarajuć dva kraka.

Lozu *E* saviješ u točki *m*, gdje ima valjano oko na desnu stranu prama *n*; iz oka *m* naraste ti usljed pregiba i zaustavljena soka zaperak *mo*, kojemu dopustiš kroz 6 do 8 nedjeljah da raste u vis (okomice) zato, da brže ojača, dočim ujedno savijeni komad *mn* uštipneš u tu svrhu, da se sok povraća i u mladi slabi zaperak *mo* udara. Na taj način dobiješ koncem godine dva jednaka kraka, koja možeš prikraćivanjem siliti da se šire. Odgojiti odmah prve godine ciela dva kraka ukupno do 8 stopah duga (t. j. svaki po 4 stope), nevalja, već se preporučuje postupni način, po kojem se svake godine ide za $1^1/_2$ ili 2 stope dalje. Ako na primjer kod slike 6. u jeseni prikratiš obadva kraka blizu *n* s jedne, blizu *o* s druge strane, nastavit ćeš ota kraka dojduće godine mladicom iz okah *n* i *o* naraslom opet za 2 stope. Dolnje pupolje *p* i *q* treba izrezati ili uštipnuti, jerbo rastu prama zidu te nisu potriebne, ako je razmak okah (i potlam mladicah) do 4 palca. Samo ako bi bilo jedno od gornjih okah *o*, *s*, *r* ili *n* utamanjeno ili razmak prevelik (kao što ga ima višeputa kod njekih vrstih, n. pr. muškata), upotriebit možeš izvanredno po koje dolnje oko za uzgoj mladicah i potlam reznikah.

Kod pravljenja krakovah, za pravokutnu riez bitnih i neobhodno potriebnih, možemo napokon upotriebiti i po koje oko izpod točke *t* loze *F* u sliki 6., te odgojiti u obliku vilicah potrebita dva kraka za lievu i desnu stranu. Dapače ima jošte drugi način, u sliki 7. predstavljeni, po kojem se mogu saditi namjesto jednoga uviek po dva korienjaka u priredjene širje jame i uzgojiti jih tako, da ima od svaka čokota samo po jedan krak, naime od trsa *G* krak *uv*, od trsa *H* krak *zž*, od trsa *I* krak *cč*, od trsa *K* krak *sš*. U tom slučaju mogu biti kraci dulji od 4 stope, n. pr. po 6 pače i po 8 stopah, te ako je uz okomiti pravac svežeš, izgledati će kao jedan debeo čepur.

Oplata velikih stienah i zidovah vinovom lozom.

Dosad smo se bavili samo uzgojem pojedinih trsovah, pravokutno — sad okomice, sad vodoravno — nategnutih, vezanih i rezanih; a sad nam je zadaća razjasniti, kako da se čitave poveće stiene, zidovi kućah i zgradah oplate iliti pokriju vinovom lozom uz pravokutnu gojitbu. Ovomu se važnomu poslu hoće računa i mjerenja; s toga trieba da uvažimo najprije sljedeći proračun:

Čim je višja stiena, tim više pravokutnih spratovah (etažah) možemo napraviti; nego tim tiesnije treba onda saditi čokoće pokraj stiene. Buduć da zahtjevaju dva kraka po 4 stope = 8 stopah prostora, treba nam saditi trsje uz razmak od 8 stopah, ako želimo napraviti samo jedan sprat. Hoćemo-li sagraditi dva sprata, treba nam uz istu duljinu krakovah saditi jedan trs od drugoga na 4 stope. Ako umnožimo broj spratovah na 3 ili 4, moramo saditi čokoće jošte tiesnije. U Francezkoj opazio sam, da imaju (u Versaillu, Fontainebleau-u i t. d.) ponajviše po tri sprata uz razmak trsja od $^1/_2$ metra t. j. $1^1/_2$ stope. Najviše se u tom odlikuje selo Thomery blizu Fontainebleau-a, gdje su seljaci na svojih oranicah u samoj ravnici sagradili puno zidovah, jednako razdalekih, te na zidovih po 3 sprata vinove loze uz pravokutnu riez. Ovi ljudi beru svake godine za čudo mnogo grožđja od svojih zidinah, pokrivenih gustim čokoćem vrsti biele plemenike (*chasselas blanc* i *chasselas de Fontainebleau*). Sve grožđje pošiljaju željeznicom u Pariz, imajuć od svojeg malenog selišta veći dohodak nego koji vlastelin. — Starim vrtljarom, koji su bili vični saditi pokraj zidovah čokoće u razmaku od 10 do 20 stopah, čini se, da je ota francezka sadnja pregusta, osobito ako se uz 4 sprata primakne korienje jednoga trsa do korienja drugoga; no izkustvo pokazuje valjan uspjeh tomu sustavu, po kojem se — ako bi se po koji trs pokvario i uništio — može toj oskudici lako doskočiti.

(Nastavit će se.)

Naše gospodarsko družtvo.

U drugoj polovici ovoga mjeseca t. j. dne 22. držat će naše hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo svoju XXIII. veliku skupštinu radi izbora novog predsjednika i riešenja više važnih predmetah.

O poslovanju toga družtva lanjske i preklanjske godine obaviestit će se članovi posebnim izvieščem, kojega sadržaj nam do sada poznat nije; nego poznate su nam zaprieke, radi kojih ovo družtvo nemože onako napredovati i djelovati, kao što djeluju družtva drugih zemaljah. — Ote se zaprieke mogu označiti sasvim jednostavno riečju siromaštvo, radi toga siromaštva nemogu se izvesti blage nakane utemeljiteljah toga družtva i želje premnogih rodoljubnih članovah. — Dočim dobiju gospodarska družtva drugih zemaljah po 8—10.000 forintih godišnje podpore i članovi jim plaćaju po 6 do 10 forintih godišnjega prinoska, te osim toga po 3 do 9 for. za družtvene časopise, vuče naše hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo od zemaljske oblasti samo 1000 for. za godinu danah, prinosak članovah sačinjava samo 4 for. 20 novč. i godiš-

Digitized by Google

nja je ciena za »Gospodarskí list« (zagrebačkim članovom 80 novč., vanjskim 1 for. 80 novč., nečlanom 3 for.) tako malena, da se nemogu niti troškovi izdavanja toga lista podpuno pokriti. Kamo sreće, da uz nedostatna sredstva mnoge zadaće toga družtva nemoraju ostati neizvedene. Tako na primjer treba navesti nedostatni proizvod mladih voćakah, sjemenja i korienjakah od čokoća za gospodarsko obćinstvo, koje traži u proljeću na primjer deset putah više korienjakah, nego što jih je u družtvenom vrtu proizvedeno.

»Gospodarski list« potiče na promicanje voćarstva i vinogradarstva, oglašuje prodaju mladih voćakah, što jih ima u družtvenom pokušalištu, a eto — kad se stranke javljaju i novce šalju, neima niti polovice, niti desete, pače niti dvadesete česti one robe, koja bi se mogla prodati. Uzrok tomu je p r e m a l a b a š č a za ovakav poveći proizvod, a povećati se prikupljenjem susjednih zemaljah nemože, jerbo družtvo neima novca!

Drugi primjer tužnih posljedicah nestašice potrebitih sredstvah pokazuje nam nastojanje toga družtva oko promicanja svilarstva. Da se puk naš potiče na obilnije hranjenje sviocah, stalo je gospodarsko družtvo prije tri godine kupovati čahurice uz bolju cienu i prodavati svilu, u domovini proizvedenu. Ovo je poduzeće doduše bilo vrlo domoljubno; nego uharno i plaćno nije bilo za družtvenu blagajnu, koja jošte dandanas boluje od posljedicah toga podhvata, jer se je strašno zadužila.

Treću oskudicu opažamo gledeć na književno djelovanje toga družtva, jer bi moglo poput drugih družtvah izdati svake godine po koju gospodarstvenu knjigu ili pridodavati »Gospodarskomu listu« slikah, razjasnjujućih sastavke o predmetih, štono treba ne samo opisati, već i slikom predočiti. I ovakvo djelovanje nedopušta siromašna blagajna i naše družtvo zaostaje za drugimi zemljami, buduć da neima potrebitih za to sredstvah. Žalibože neplaćaju svi članovi družtva svoje prinoske uredno i podpuno, aktivnih tražbinah družtva ima na sve strane i Bog zna, kada i koliko će se od tih novacah moći utjerati.

Buduć da se približava potaknuta velika skupština, treba da ove tužne okolnosti članovom toga družtva i našega sabora unapried razložimo i domoljubnomu uvaženju preporučimo. Ugarsko gospodarsko družtvo nezna šta da čini uz izobilje glavnicah, uloženih u posebnu vlastitu kuću i zemljišta; štajersko družtvo razširuje svoje djelovanje svake godine više i više, proizvadjajuć voćakah i trsja toliko, da može i u druge zemlje prodavati; a mi ne samo da od našega družtva nedobijemo niti ono, što naši napredni gospodari traže, već moramo svake godine uz nedostatni domaći proizvod voćakah i korienjakah puno novca iz zemlje drugamo pošiljati! Austrijansko, morāvsko, česko i galičko družtvo imaju liepih glavnicah, od kojih kupuju kuće, podupiru gospodarske učione, pače nabavljaju i vlastita imanja. Tako na primjer galičko družtvo posjeduje blizu Lavova imanje »Lublany« od 450 ralih zemlje, štono je uredilo za gospodarsko učilište. Na knjige i časopise troše ota družtva puno više nego naše, premda jim je gospodarska književnost podosta bogata. Gledeć na tu oskudicu trieba napomenuti opet jedan korak, kojim je pokazalo naše družtvo dobru volju, a posljedice ipak uz neprijazne okolnosti nezadovoljavaju. Mislimo izdanje koledara i bilježnika za g. 1867., koja je knjiga našim gospodarom toli koristna koli potriebna, a družtvu se nenaplaća uz malen broj razprodanih primjerakah. Drugim je družtvom izdavanje koledarah osobito vrielo dohodka, našemu pak je družtvu oto poduzeće skopčano sa žrtvami. Tu trieba se pritužiti ujedno i na našu vojničku krajinu, koja namjesto da kupuje i dieli graničarom hrvatske gospodarske koledare, voli nabavljati njemačkih iz Beča! Nije-li to grehota, uz potaknute oskudice baciti novac za knjige, hrvatskomu puku nepristupne? Mi u Zagrebu nemožemo pokriti niti troška za izdanje domaćega koledara, a naši zemljaci šalju novce u Beč, ostavljajuć gospodarsko družtvo u nepriliki!

Zaključujuć kratak opis zapriekah, što jih ima u razvoju i djelovanju našega družtva, želimo da se članovi družtva u velikoj skupštini slože te zamole od vis. sabora novčanu p o d p o r u, primjerenu z a d a ć a m o v o g a d r u ž t v a, k o j e b e z d o v o l j n i h s r e d s t v a h d j e l o v a t i i s v o j o j s v r s i z a d o v o l j i t i n e m o ž e.

Svionica sjevero-amerikanska i sirska.

Buduć da ima dandanas za čudo mnogo neprilikah i štete od bolesti sviocah, traže trgovci koji nadomjestak za svilu, te preporučuju gospodarom da sade i goje dvie rastline-svionice, naime sjevero-amerikansku *(Asclepias princeps)* i sirsku *(Asclepias syriaca)*. Obedvie biljke zadovoljavaju se sa tlom srednje ruke, samo ako nije prelošo, hladno i močvarno, i mogu se umnožavati vriežami od korienja; stablo amerikanske raste do 5, a sirske svionice do 8 stopah visine. Izpod zelene kožice ima ta biljka tanano i bielo ličje, sposobno za predivo.

Jednu od ovih svionicah t. j. sirsku našao je urednik ovog lista pokraj Save okolo Novih dvorih i Januševca, gdje joj, kako se čini, prud i pjesak posavski prija, jerbo raste u njem bez ljudske skrbi, te je uspjela lani do sjemenja, štono se — kao što prirodoslovci kažu — kod ovih rastlinah samo iznimice u toplom ljetu dogadja.

Digitized by Google

GLASONOŠA.

Gospodarske viesti.

(Guano poznavaše već stari narodi.) Prije 15 godinah počeše dovažati u Evropu englezki brodari novo gnojivo t. j. guano iz otokah južnoga mora i sav sviet gospodarski radovao se je neizmjerno toj tobož novoj pomoći za povećanje plodnosti oranicah. Njeki su zanešenjaci u Saskoj i Pruskoj proglasili pače cielo govedarstvo kao suvišno, jer ima namjesto gnoja od kravah puno jačji gnoj od guana. Nu kasnije su se opametili te opet povratili na redovito držanje i hranjenje kravah i volovah, buduć da im se uz dosta skupocieno gnojivo (1 centa guana po 10 do 12 for.!) oranice izjaloviše; a sad javljaju, da već stari Arapi gnojiše svoje zemlje ptičjim gnojem t. j. guanom, jerbo već godine 1154. javio je arapski pisaoc Edrisi, da voze dobar ptičji gnoj iz otokah perzijskoga zaljeva gospodarom na kopno. — Guano je dakle staro i dobro, nego samo pomoćno gnojivo, a glavno domaće gnojivo bit će nam uviek izmetine od naše marve.

— *(Kako da se lišimo pirike?)* Za ovaj korov preporučali su svakojakih liekovah, n. pr. gnojenje oranice ovčjim gnojem, sijanje heljde i t. d.; nego najbolje sredstvo je duboko, veoma duboko oranje od 8, 10 do 12 palacah, u kojoj dubljini zaorani korov polag pouzdanih izkustvah sagnjije. Jošte bolje i sjegurnije djeluje prekapanje zemljišta uz dubljinu od 12 do 14 palacah, u kojem slučaju treba potaknuto korienje baciti na dno izpod prekopane zemlje.

Kućanstvo.

(Nov liek za tamanjenje parcovah.) U zvjerinjaku parižkom razplodili su se parcovi iliti štakori tako strašno, da su njekojoj životinji malo ne svu krmu pojeli, kao što se i u nas kod tovljenja krmadi dogadja. Budući da su sva dosad poznata sredstva ostala bezuspješna, stalo je nadzorničtvo zvjerinjaka gušiti parcove parom od sumpornog dušika (Schwefelkohlenstoffdampf). Sastaviv za to mali stroj t. j. posudje iz lima, iz kojega tjeraju kroz olovne cjevi $^1/_4$ palca debele potaknutu paru pod zemlju do jazbinah štakorjih, tamane tu škodljivu životinju hametom; jer je rečena para vrlo oštra i zaguši parcova polag učinjenih pokusah za 3—4 časa.

Lovstvo.

(Veličajnost englezkoga lovstva) označuje sliedeći kratki opis nareda, štono ga ima samo u jednoj i to u yorkshirskoj županiji, gdje cvate uz poljsko gospodarstvo i slavno konjarstvo. Družtvo lovacah ote županije drži 1300 pasah lovačkih, koje hrane zobenom kašom, trošeći za godinu danah 2000 centih ote kaše, dostavljene za 32.500 franakah iliti 13.162 for. 50 novč. austr. vriedn. — Lovacah ima do 1000, a svaki drži po 4 konja i 2 konjara. Koliko pojedu oti konji i konjari, možemo si pomisliti, znajući da Englezi svoje konjstvo hrane valjano. Nu najveće čudo kod toga lovstva je to, što neima baš u izobilju zecevah ili srnah, nego najviše lisicah! Ta baš radi lijah obstoji to veličajno družtvo lovacah, pasah, konjah i družine malo ne u svakoj županiji englezkoj. — Čudeći se lovačkoj strasti Englezah moramo se ujedno diviti izvrstnomu konjarstvu županije yorkshirske, koja odgaja liepe, velike, jake konje za gospodarsku porabu (agriculture horses) i to sve od ridje (lisičje) masti. Urednik ovoga lista vidio je g. 1862. prigodom londonske izložbe 60 veleliepih ridjanah, štono poslaše gospodari-izložitelji rečene županije u London na ogledanje. Sav sviet se je radovao gledajuć liepe i jake konje, s kojih je yorkshirska županija ipak više na glasu nego s lisicah.

Obrtnost.

(Izložba u Francezkoj kao koristno poduzeće vladino.) Prije 20 godinah počeli su prijatelji strukovnoga napredka nastojati oko promicanja pojedinih strukah uredjivanjem izložbah, u kojih su se plodine i tvorine natjecale, te ovako na veće i veće savršenstvo poticale; nu dandanas poduzetnikom tih izložbah nestoji do unapredjenja čovječje djelatnosti, već do vlastite koristi, jer jim izložitelji i posjetitelji izložbah moraju donesti silne novce. — U tom pogledu odlikuje se ljetošnja francezka izložba naročitom težnjom za dobitkom, te moraju već sada izložitelji podmiriti unapried trošak za nabavu vratah, prozorah i unutarnjeg nareda izložbene kuće. Za austrijanske izložitelje plaća vlada bečka preko 150.000 for. kao prinosak na troškove sagradjenja vratah, podovah, prozorah i t. d., te će napokon ipak čitava zgrada ostati gradu Parizu. — Ovaj grad i sva zemlja obogatit će se ljetos navalom množtva stranjskih ljudih neizmjerno, jer će tisuće i tisuće ljudih na željeznicah, u gostionah, kazalištih i dućanih ostaviti stotine tisućah forintih. To je sve proračunano po misaonom Napoleonu, koji se zna i u ratno i u mirno doba valjano okoristiti novcem drugih državah i narodah. Zato pjeva taj mudrijaš — barem ljetos — ljubeznu pjesmu mira, jer nebi mu narodi u ratno vrieme putovali u Pariz. One ciene, štono će dieliti odlikovanim izložiteljem, povratit će mu se dvostrukom mjerom u zemaljske blagajne. — Izložbe su dakle dandanas „državni obrt“, — mudrost svietom vlada!

Trgovina.

(Bečki cienik na žitnoj burzi od 5. Siečnja t. g.) Pšenica maroška u Gjuru 7 for. 50 novč. 89 funt.; banatska u Gjuru 7 for. 50 nv. 88—89 funt.; potiska u Gjuru 7 for. 40 nv. 88$^1/_2$ funt. Jačmen moravski u Beču 4 for. 40 nv. do 4 for. 45 nv. 70 funt. Zob ugarska transito 2 for. 28 nv. do 2 for. 30 nv. 44 funt.; ugarska transito 2 for. 33 nv. do 2 for. 36 nv. 46 funt.; ugarska transito 2 for. 38 nv. 47 funt. do 2 for. 42 nv. 48 funt.; gornjo-austrijska transito 2 for. 30 nv. 49 funt. — Promet u pšenici 20.000 vaganah.

Izpravak pogrješakah u tisku 1. broja.

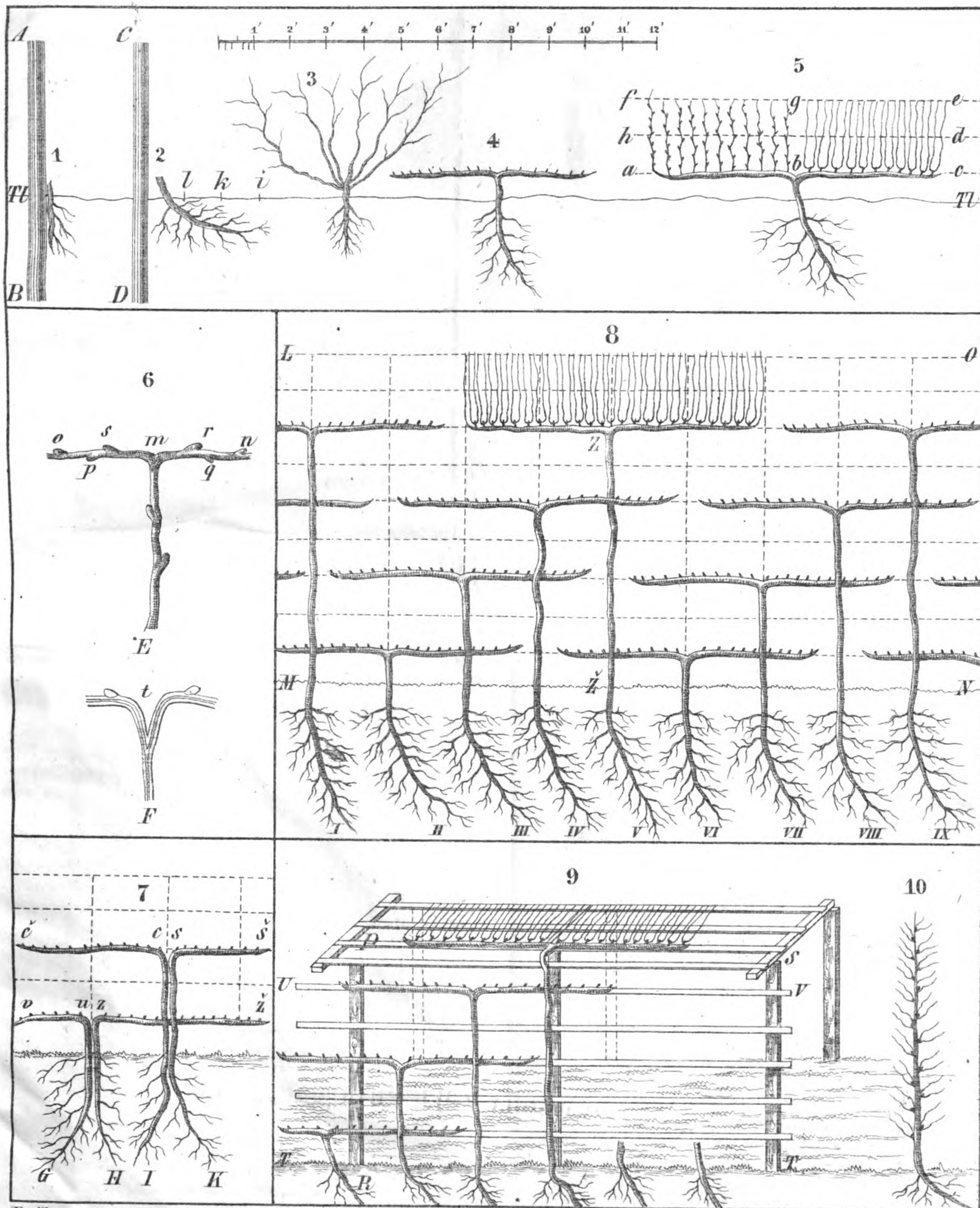
Na str. 2. u drugom stupcu treba da u 14. redku ozdol stoji 1. namjesto *h*. Na str. 3. u drugom stupcu treba da u 11. redku (računajuć od gornje strane) stoji grožđja namjesto grožđje; u 15. redku namjesto „ogojo veoma jednostvna“ treba da se čita „ogoje veoma jednostavna“.

Opazka. Slika, spadajuća k članku „Pravokutna riez francezka“ nije bila prije osam danah gotova u kamenotiskarni; s toga se pridodaje ovomu broju, u kojem se rečeni članak nastavlja uz opetovano pozivanje na pojedine brojeve, slova i znamenja narisanih lozah. *Urednik.*

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva **Dragutin Lambl.**

Digitized by Google

Pravokutna riez vinove loze.

Prilog k broju 2. „Gosp. lista" 1867.

D. Lambl.

Albrecht u Zagrebu.

Digitized by Google

Digitized by Google

Broj 3. **U Zagrebu** **17. Siečnja 1867.** **God. XV.**

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Poziv na priprave k ovogodišnjim izložbam.

Akoprem je učestvovanje kod izložbah, štono se zadnjih pet godinah opetuju, spojeno sa troškom, te se nakana pogledom na promicanje napredka u tih izložbah kadšto i zlo rabi, nemožemo se ipak odreći sudjelovanja kod onih slučajevah, koji se nas bliže tiću i koji baš u našu trgovinu zasjecaju; inače nadkriliti će nas susjed, iztisnuti će nam svojom prehvaljenom robom naše zemaljske plodine i tvorine, odvratit će nam kupacah i utamanit će napokon domaći naš proizvod.

U tom pogledu treba da već sada svrnemo okom na predmete, kojimi se može Hrvatska, Slavonija i Dalmacija natjecati na ljetošnjoj ljubljanskoj izložbi, jer je nam taj glavni grad Slovenije baš susjed, Kranjska sa Koruškom i Štajerskom od nas kupuje vina, kukuruze i druge robe, te je sama vlada uz dozvolju ote izložbe naročito kazala: da može i susjedna Hrvatska sa Slavonijom sudjelovati.

Ljubljanska izložba otvorit će se početkom mjeseca Rujna, u koje doba ima zriela voća i novih plodinah poljskih; prijave izložiteljah mogu se predati podružnicam ili upravljajućemu odboru hrv.-slav. gospodarskoga družtva u Zagrebu. — Gledeć na vino, kojega prodajemo veoma mnogo u susjednu Kranjsku, preporučujemo već sada valjanu pripravu, naime da naše podružnice u svojih sastancih drže predtečnu izložbu i da nepristrano uglave: koja bi se vina mogla na glavno natjecalište poslati a koja bi se imala od izložbe izključiti, da se dobromu glasu hrvatskoga vina nenahudi.

Ako neima liepih flašah i ukusnih napisah (etiketah), trebalo bi jih sad naručiti; hoće-li tko izložiti osim vina od g. 1865. novo vino, trebalo bi ga opetovano pretakati, bistriti i u obće za izložbu prirediti, da se na putu nepomuti ili uz ljetnu vrućinu nevrije, kao što se je to dogodilo u Zagrebu g. 1864., u Mariboru g. 1865. i lani u Beču.

Drugu i mnogo veću izložbu imamo ljetos u Parizu. Mi doduše nećemo trgovati vinom u Francezku, koja ima kod kuće za čudo mnogo vina, štono se prodaje cjenije od našega *). Nego ipak treba pokazati svietu, da ima u nas valjana pića, koje mogu druge zemlje kupovati. Tako smo lani u Beču dokazali činom, da imamo dobra vina, usljed čega su već u jeseni došli bečki trgovci u Varaždin i Križevce kupovati hrvatsko vino. Naši susjedi Ugri ne samo da ljetos šalju više vina u Pariz, već grade u izložbenoj kući posebnu dvoranu za svoje vinotočje; ovim će načinom za svoju robu osnovati javnu propagandu, koja bit će — ako ne za Francezku — a to barem za srednju Evropu koristna i ugarskoj trgovini probitačna. — Nemojmo dakle mi zaostati, da nas jak susjed neiztisne i da neprivuče k sebi uz nestašicu hrvatskih vinah dosadanjih naših kupacah.

Prijave svih izložakah kao što i odpremu treba povjeriti našoj zagrebačkoj trgovačkoj komori, s kojom treba da se svaki hrvatski i slavonski izložitelj neposredno sporazumije.

Pravokutna riez francezka.

Od ravnatelja Drag. Lambla.

Oplata velikih stienah i zidovah vinovom lozom.

(Nastavak.)

Treba bo samo izprazniti stanište staroga trsa, popuniti ju (2' duboko, 1' široko i 3' daleko od zida) novom plodnom zemljom i zasaditi nov čokot. Francezi

*) Njeki putnik piše ovih danah iz Pariza, da je pio crnoga bordó-a butiljku za 50 centimah t. j. 20 novčićah austr. vr. u srebru. Za tu butiljku platio je gostionik uvoznine gradu Parizu 20 centimah, staklenka, vozarina, potrošarina i t. d. sačinjava najmanje 20 centimah, dakle vino stoji samo 10 centimah iliti 4 novčića! Tako jevtino nepije niti naš seljak svoje vino kod kuće, a kamo-li Zagrebčani. *Uredn.*

Digitized by Google

čuvaju za ovakve slučajeve na slogu, štono leži uzduž sjeverne strane zida prama staromu, više mladoga trsja, koje — ako uztreba — povale, polože i na izpražnjeno mjesto pritegnu.

Ako ima po 5 spratovah, a to višeputa debelo korienje staroga čokota prieči novo tanko korienje mladoga trsa. Zato stave vrtljari kao popriečnu medju jamah po koju staru dasku ili criep u zemlju, nedopuštajuć starijemu korienu, da se širi u novo izkopanu susjednu jamu. Medjutim buduć da od toga u dva kraka razdieljenoga čokoća nezahtjevamo, da tjera dugačkih lozah, već želimo samo grozdja od kratkih ($1\frac{1}{2}$, 2 do $2\frac{1}{2}$' dugih) mladicah, netreba korienju da se odviše širi. — Oslabi-li loza uz višegodišnji obilati rod, treba da joj pokriepimo korienje gnojem, i to najbolje miešancem, u kojem ima uz pepeo i tučenih kostih, u broju 52. ovog lista od g. 1866. pohvaljenih. Gledeć na množtvo grozdja, što ga imamo uz pravokutnu rezitbu, najbolje je, ako zagnojimo čitavo korienje svake treće godine, odgrnuv izsisanu lošu zemlju i nasipav novoga plodnoga, priličnim gnojivom pomiešanoga tla. Priesan gnoj nevalja upotrebljavati, kao što se i potlam savkolik gnoj nesmije nikada doticati žilicah od korienja. Uviek treba najprije posipati tanko korienje sipkom zemljom, a na zemlju nametati gnoja.

Police i odri za lozu.

Vinova loza nemože rasti sama kao šumsko drveće ili voćka, već se uviek penja u vis sad uz kolje, sad uz koju drugu podporu iliti stalnicu. Podpore, na koje se loza može oslanjati po stienah, zidovih, stoborju i t. d., zovemo police (franc. trelaže), jer sastoje obično iz letavah, pribijenih sad okomice (vertikalno, *senkrecht)* kao što pokazuju crte ||||, sad vodoravno (horizontalno, *wagerecht, wasserrecht)* kako naznačuju crte ☰.

Namjesto drvenih letavah volimo u novije vrieme rabiti željeznu žicu, koja se dade k zidu, stieni, stoborju i t. d. laglje prikvačiti ili oko čavaljah omotati, pa neima od nje nikakve siene, nikakva gada (strižavke, uholaže i t. d.). — Loza se višeputa oko žice ovija bez vezanja, te se i vezanje samo laglje obavlja uz žicu nego uz letvu. Naša slika pod br. 6. predstavlja nam poličnu mriežu od žice, napravljenu za četiri sprata krakovah. Sa jednom funtom žice broja 9. napravimo 16 hvatih policah, izdav 25 novčićah, a letve sa vožnjom i tesarskim djelom stoje svakako više, zahtjevajuć i jačjih čavaljah uz gorje ozledjenje zidovah.

Neima-li zida ili stiene za pribijanje policah, na primjer pokraj vinogradah, treba da si napravimo valjan odar, kako nam ga predstavlja slika 9. u naših nacrtih. Odar se zove u jugoslavenskom jeziku svaki stalak ili podlog, po kojem se penja vinova loza, štono puk naš onda zove lozu odrinu iliti odrinju *(Spalier-Rebe).* Taj se odar gradi obično od drva, naime od jakih stupovah i popriečnih letavah. U zapadnoj Hrvatskoj ga zovu takodjer brajda, koja rieč je talijanska i znači toliko što naša ograda. U Italiji svako bo je malo dvorište ogradjeno zidom, po kojem se penja vinova loza. Taj zid ili stoborje, tarabice — u obće ta ograda se zove brajda, pa označuje Talijan višeputa cielo svoje dvorište, pače i selište t. j. bašću, oranicu i murvinjak nazivom „brajda", ako su mu ta zemljišta ogradjena plotom ili kojom drugom ogradom, zarašćenom i povezanom dugačkimi savijačami od vinove loze. Talijan dakle označuje riečju „brajda" cielo svoje imanjce, kao što Englez nazivom „park" nemisli označiti samo perivoj iliti gaj, već sve skupa livade, oranice, gajeve i voćnjake, štono u njem leže. — Namjesto talijanske rieči „brajda" upotrebljavat ću dakle našu rieč „ograda", kada dodjemo do ovoga vinogradarskoga predmeta. Za sad treba prije svega da razložim policu slike 8. i odar slike 9.

O pravljenju policah evo sljedećeg opisa: Želeći da nam poveći žid na primjer od površine LMNO zaraste lozom, redovito uzgojenom, prije svega mjerimo širinu i visinu zida ili sgrade, koju hoćemo pokriti. Uvaživ manju ili veću bujnost onih vrstih čokoća, štono želimo nasaditi uz zid, naznačimo si broj spratovah iliti etažah. Ovi spratovi počimlju razi zemlje 10 ili 12 palacah iznad tla i mogu biti odaljeni jedan od drugoga za slabo tjerajuće vrsti po 16 palacah (t. j. 2 puta 8''), za bujne vrsti po 30 palacah (2 puta po 15''). Osrednja, na primjer za našu kraljevinu ili za francezke plemenike, za muškat i t. d. prikladna mjera je 24'' t. j. 2 × 12''. Ovu mjeru predstavlja polična mrieža zida LMNO, u kojoj smo naznačili crtami .... pravac žicah okomičnih i popriečnih vodoravnih. Neobhodno potrebne su žice vodoravne LO i druge poredne žice jednaka razmaka (☰); a žice okomične LM i t. d. (||||) mogu izostati, ako hoćemo kod nabave i porabe žice da štedimo. No svakako je polica čvršća uz popriečno vezanje žice, te ako zabijemo čavlje gornje (od L do O) i dolnje (od M do N) uz jednak razmak, na primjer 1, $1\frac{1}{2}$, 2 ili 3 stope jedan od drugoga, bit će nam privezivanje stabalah od čokota laglje, sumjernije i točnije. Ovakva mrieža predstavlja odmah s početka čitav sustav uzgoja i rezitbe, olakšajuć svukoliku redbu lozja. Njekih komadah žice

Digitized by Google

u našoj slici 8. nevidimo, jer su pokriveni sad stablom, sad krakovi vinove loze; nego mislim da čitatelji shvaćaju po dosadanjem tumačenju čitav sustav, koji se čini doduše zapleten, a u istini je dosta jednostavan. — Namjesto željezne žice možeš dakako upotriebiti drvenih letavah, nu težjim načinom, kao što sam već kazao.

Tkogod želi uzgajati vinovu lozu po pravokutnoj riezi mimo stienah i zidovah pod vedrim nebom, na primjer pokraj vinograda ili u bašći svodovljem *(Laubengang)*, treba da si sagradi od drva odar nalik onomu, štono nam predstavlja slika 9. Razloživ do sada sav postupak uz rezitbu pravokutnu, mislim da mi nije treba opetovati uzgojna pravila, koja se ovdje izvršavaju sasvim onako, kao što uz poličnu mriežu slike 8., osim najgornjega sprata, ležećega na strehi odra. Riez je ona ista, kao što sam ju prije opisao, to jest na dva oka kod svaka reznika; a mladice leže kosimice po strehi. Razmak letavah ostavlja se volji gospodarovoj, pače i ovdje možeš rabiti željezne žice namjesto letavah; samo stupovi od drva treba da su postavljeni čvrsto, jer se po težini grožđja uz žicu visećega rado nagiblju. — Pokraj vinogradah volimo praviti ograde od letavah; nego u lozju, redomično sadjenu, koristnija je poraba žice, jer neima od nje sjene a mladice se laglje vežu.

O porabi pravokutne riezi usried lozja iliti vinograda prosborit ću drugiput, sastaviv za to drugih slikah. Za sad treba zaključiti ovo razmatranje sa slikom 10., koja predstavlja okomičnu riez čokota, kako ga iziskuju višeputa okolnosti sgradah uz pravokutnu riez. Ima bo prostorijah, na primjer kod kućah izmedju prozorah ili kod odarah na prvom i zadnjem stupu, gdje nije moguće savijati i vezati krakovah vodoravno uz pravi kut. U tom slučaju treba da vodimo trs okomice u vis, ostaviv mu od prvotnih mladicah s lieve i desne strane kratkih reznikah, koji se režu svake dojduće godine (kao kod pravokutne riezi) na 2 oka. Mladice od ovih pupoljah, prikraćene u mjesecu Lipnju ili Srpnju (tako da nisu dulje od 2′), vezati možemo skupa sa grožđjem gore ili dole k samomu stablu. Ovo stablo treba da je ozdol jačje a ozgor tanje; zato se nesmijemo nagliti kod uzgoja ovakva čokota, već ga rezati prve, druge i treće godine na 1 oko razi zemlje, i četvrte godine početi odgajati od debela čepura povišje stablo, najprije 2′, za godinu danah 4′ i t. d., dok napokon doraste čokot vrškom svojim do kraja kuće, zida, odra ili pojedina stupa. Potlam se reže uviek — makar kroz 20 godinah — tako kao što se režu krakovi pravokutna čokota na 15, 18, 20 i više reznikah po 2 oka iliti pupolja.

(Nastavit će se.)

Preimućtva suhe i židke krme.

Glasoviti gospodarski lučbar Dr. Grouven, koji osobito oko toga nastoji, da se kod hranjenja marve postupa umno, te da se krma valjano mieša i prama svrsi hranjenja sastavlja, izveo je lani više pokusah sa porabom krme suhe i židke. Hranio je rogatu marvu i krmad ovom krmom, pazeći osobito na probavljivost i neprobavnost zrnja. Iz opisa njegovih pokusah crpimo u kratko sljedeća izkustva:

1. Ječam, raž i zob probavlja vol, ako to zrnje nije razmrvljeno, puno bolje od krmka; nego grašak (cieli, nežrvnjeni) opet krmče bolje probavlja od vola.

2. Sve glave iste vrsti domaće životinje n. pr. sve krave istoga stada neprobavljaju krmu jednako; mnogi vol prokuha u svojem želudcu raž puno bolje od boba, a drugi vol opet obratno probavlja bob laglje od raži.

U obće probavljaju volovi raž za nješto bolje od ječma i zobi, akoprom razlika nije prevelika t. j. po prilici za 2 postotka.

Damo-li oto zrnje krmadi uz židku krmu, najslabije probavit će krmak ječam, zatim raž, a najbolje zob; usuprot ovomu razmjeru svinje uz suhu krmu najslabije probavljaju raž, potlam ječam i opet najbolje zob. Krmad probavlja bob za nješto bolje od graška, nego obedvie vrsti zrnja onako, da je suvišno, močiti, gnječiti ili žrvnjati jih.

Uz židku hranu gubi krmad od pojedjenoga žitka prosjekom $11\frac{1}{2}$ postotka neprobavljena zrnja, uz suhu hranu samo $7\frac{3}{5}$. S toga sliedi, da puno bolje postupamo, ako svinjam opredieljeno zrnje svakako sipljemo suho i napose, jer će onda svako živinče polagano jesti i zrnje žvakati. Židko zobanje nevalja, budući da zrnje uz židku krmu ide nerazgriženo u želudac, te iz želudca neokrnjeno u balegu — pa je izgubljeno.

Hranimo-li krmad na primjer ječmom uz kiselo mlieko, surutku, oplaćine ili omućine (pomije), gubimo $\frac{1}{7}$ metala od krme. Ovaj se gubitak dade obaliti uz suhu krmu do polovice, nego jošte manji može biti onda, ako to zrnje uz suhu krmu dielimo razgnječeno, razmrvljeno, kao brašno, pomiešano sa korunom, mljekarskimi odpadci, sa mekinjami, omućinami i t. d.

Polag drugoga pokusa uglaviše, da sjeme od repice kod hranjenja volovah i krmadi ostavlja želudac malo ne sasvim neprobavljeno i nepotrošeno. Gdjegod dakle hoće da primiešaju oto krmivo u tu svrhu, da je krma mastnija, treba to sjeme razgnječiti i kuhati poput gospodara g. Guradza u Šlezkoj, koji je Dru. Grouvenu predao o pitanju marve sljedeću prijavu: »Akoprem sam zrnje od repice u vrućoj džibri obario, ostalo je puno toga zrnja neprobavljeno u izmetinah. Nego

Digitized by Google

sad sam tomu zlu doskočio, žrvnjajuć sasvim usušeno zrnje u žrvnu, i kuhajuć ga onda u veliku željeznu loncu, dok neima od njega židke juhe, koju potlam rabim kao vrlo dobro krmivo.“

Dočim se sije u Hrvatskoj zadnjih godinah više i više repice, u Slavoniji pak žumanca (sličnoga uljastoga zrnja), treba da uvažimo postupak gospodarah, štono se služe na svoju korist najnovijimi izkustvi. Trebalo bi samo ote pokuse popuniti jošte sa kušnjami gledeć na **kukuruz**, koji zauzimlje u nas prvo mjesto.

GLASONOŠA.

Službene viesti.

XXIII. glavna skupština hrv.-slav. gospodarsk. družtva, štono bje urečena za 12. i sljedeće dane mjeseca Ožujka 1866., a radi nepredvidljivih uzrokah na neizvjestno vrieme odgodjena, sazivlje se na 22. i sljedeće dane mjeseca Siečnja 1867. Skupština ova otvorit će se u 10 satih prije podne u dvorani narodnoga doma, kamo se sva gospoda članovi ovoga gospodarskoga družtva pozivlju.

Osnova, po kojoj će se sljedeći predmeti razpravljati:

1. Izbor predsjednika i podpredsjednika hrv.-slav. gospod. družtva.
2. Izvješće o djelovanju družtva od zadnje pa do dane ove glavne skupštine.
3. Izvješće o prihodu i razhodu družtvene blagajne.
4. Izvješće o djelovanju na družtvenom pokušalištu.
5. Izvješće o svilarstvu.
6. Kako da se popravi traga domaće naše stoke.
7. Što nam valja učiniti, da se popravi vinstvo naše i vinarstvo.
8. Kako da kod nas u život stupi utrka konjah, za koju je obrekao preuzvišeni gospodin biskup Štrosmajer za svaku godinu doživotnu pripomoć od 100 carskih dukatah.
9. Predlozi podružnicah i pojedinih članovah hrv.-slav. gospod. družtva.

U Zagrebu dne 8. Prosinca 1866.

Upravlj. odbor hrv.-slav. gospod. družtva.

Andrija Jandrić, podpredsjednik. — Petar Zoričić, poslovodja.

— Preuzvišeni gospodin Juraj J. Štrosmajer, biskup djakovački, poklonio je hrv.-slav. gospod. družtvu 15 carskih dukatah u tu svrhu, da njimi nadari spisatelja, koji izradi najbolje djelce o konjarstvu.

Zahvalnim čuvstvom prihvača podpisani odbor upravljajući plemeniti dar ovaj, te pozivlje gospodarstvene spisatelje naše, da stupe u natječaj, pa da napišu knjigu popularna sloga, kojom će se koristiti seoski naši gospodari. Rukopisa da bude najmanje za 4 tiskana tabaka, a spis da se preda do konca Siečnja 1867. Ciela osnova prepušća se volji i vještini spisateljevoj.

Upravljajući odbor hrv.-slav. gospod. družtva.

— *Poziv* *). Dne 14. Siečnja t. g. držat će se u Vel. Gorici u obćinskoj sgradi podružnička sjednica vel. goričke gospodarske podružnice, kamo se sva p. n. gg. članovi ovim uljudno pozivaju.

Predmeti viećanja biti će:

a) Kako da se popravi traga domaće naše stoke.
b) Što nam valja učiniti, da se popravi naše vinstvo i vinarstvo. — Kako bi se moglo najlaglje i najpraktičnije sastaviti družtvo, koje bi naše vino u inozemstvo izvažalo.
c) Kako da kod nas u život stupi utrka konjah.
d) Izbor zastupnikah za glavnu skupštinu hrv.-slav. gospod. družtva, koja se ima sastati 22. o. m. Napokon
e) Posebni predlozi gg. članovah.

Podjedno sabirati će se prinesci za gospodarsko družtvo.

U Novih Čičah 4. Siečnja 1867.

Rusak, predsjednik. — Folnegović.

*) Prispjeo je stoprv dne 9. Siečnja, dakle prekasno za br. 2. „Gospodarskoga lista“; zato molimo, da se pozivi najmanje 10 danah prije izlazka lista ovamo pošalju. *Urednik.*

Obrtnost.

(Golem bat.) Veličajnost današnjeg obrta uvidjamo osobito u novijih tvornicah za željezo, kojih su razmjeri nečuveni. Kao primjer treba navesti Kruppovu tvornicu u Essenu, gdje rade kladiva od 1 cente, 100 centih pače i 1000 centih težine. Najtežje kladivo od 1000 centih stajalo je s odrom do 700.000 talirah iliti 1,050.000 forintih a. vr. u srebru! Čovjek bi mislio, da ovakvo kladivo čitavu sgradu razlupa, nego tvrdost sagradjenog za poslovanje odra pokazuje se najsjajnije time, što se za $4^1/_2$ godišnje radnje ništa nije pomaklo. — Sad namjerava g. Krupp sastaviti za proizvod čelika jošte veći parom tjerani bat od 2400 centih! Ovaj će bat s odrom stajati po proračunu do $1^1/_4$ milijuna talirah iliti 1,875.000 for. u srebru. — Nu dočim su odrovi i zidine ote Kruppove tvornice sasvim čvrste, tako da se uz strašno udaranje niti negiblju, pate ipak nečuvenim potresom zemlje privatne kuće u okolici tvornice tako, da je morao Krupp već višeputa platiti odštetu onim kućegospodarom, kojim su zidovi popucali.

Trgovina.

(Ciene žitka i plodinah gospodarskih u Beču) jednake su i nemienjaju se, premda je prodaja slaba. Prodavaoci neće da popuste, a kupcem netreba joste nove robe, jer su si prije Božića priskrbili potrebnih zalihah. Pšenicu prodavaju vagan po 7 for. 50 novč. (banatsku), ječam moravski po 4 for. 40 nv., zob ugarsku po 2 for. do 2 for. 30 nv. Pšenici je ciena za 10 novč. poskočila, a zobi uz nestašicu razpačanja ponješto pada. Trgovina je u obće mlitava.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva **Dragutin Lambl**.

Digitized by Google

Broj 4. **U Zagrebu** **24. Siečnja 1867.** **God. XV.**

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Razmetanje gnoja, izveženoga po zimi na polje.

(Po višegodišnjem izkustvu gospodarah.)

Korist od gnoja iliti djubreta, ako ga spravimo u zemlju, poznata je dovoljno našim gospodarom, a malo jih doista ima, koji bi se dandanas jošte usudili tvrditi, da je gnojenje tla suvišno. Nego u načinu gnojenja. u postupanju sa gnojem kod kuće i na polju neslažu se svi gospodari. Jedni bo kažu, da je koristno ostaviti gnoj na dvorištu, dok sprhne; drugi savjetuju, da je bolje voziti gnoj na polje po ljetu kad je 4 do 6 nedjeljah i zimom kad je 8 do 10 nedjeljah ležao na dvorištu; a treći kažu, da je najpametniji gazda onaj, koji niti neima gnojišta, već vozi gnoj iz staje naprečac van u bašću ili na oranicu.

Drugo je pitanje, kako da se s gnojem postupa vani na polju, naime: treba-li ga stovariti na velike gromade ili na male kupe?

Gledeć na prvo pitanje t. j. kako dugo treba držati gnoj u dvorištu, pripoznavaju doduše vrli gospodari, da je najkoristniji postupak onaj, po kojem se priesan gnoj izvaža ne samo iz staje odmah van na polje, već se bezodvlačno zaore i zemljom pokrije. Ovim bo načinom negubimo ništa od gnojnih česticah, buduć da i samu paru, štono je ima uz gnjilenje i raztvorbu priesna gnojiva, u zemlji sačuvamo i time zemlju oplodjujemo. Nu svakomu je poznato, da gospodar uz najbolju volju niti može izvažati svaki dan gnoja, niti ima kamo, jer su mu po ljetu oranice i bašće ponajviše usjevom zarasle. — Usuprot tomu slažu se svi bolji gospodari u tom, da gubimo puno od svojega gnoja, ako ga ostavimo u gnojištu, dok sasvim iztrune, jerbo izhlapi puno plodnih česticah i gnoj se obali uz unutarnju vrućinu na polovicu i četvrtinu svoje prvotne kolikoće. S toga pristaje najveći dio vrlih gospodarah uz pravilo, po kojem treba gnoj zimom za 8 ili 10 nedjeljah a ljeti za 4—6 nedjeljah izvažati.

Gledeć na drugo pitanje, kako treba gnoj na polju dieliti, neima baš mnogo prijateljah gromadno nagomilanje priesna gnoja na jednom mjestu, te se ovo postupanje preporučuje samo za ostrmine zimom i za druge oranice onda, kad su posijane; u zadnjem bo slučaju mora gospodar složiti sav svoj gnoj pokraj oranice i razvesti ga potlam, kad je ljetina kući spravljena, po preoranoj mekoti.

Najviše običavaju do sada gospodari vozeći gnoj na polje dieliti svaki voz na 7 do 10 malih kupah po slogovih i razmetati ga naknadno po cieloj oranici. Nu ovaj način ima tu manu, što se izpod kupah dulje vremena ležećih i po kiši razmočenih tlo napije odviše jake gnojštine, a dalje oko kupah ostaje zemlja slabo zagnojena. Usljed toga ima potlam u žitu puno prebujnih hrpah i nejednako stanje usjeva. Proti ovomu postupku dandanas gospodari pravom prosvjeduju, preporučujuć bezodvlačno razmetanje gnoja odmah kad je s kolih stovaren.

Ob ovom načinu naumismo danas govoriti, jerbo dočim se je prije mislilo, da je to razmetanje gnoja ubitačno, ako razmetani gnoj podulje vrieme leži na površini zemlje, pokazuju izkustva zadnjih pet godinah, da je ljetina na ovako gnojenom zemljištu bolja i obilnija od one, koju dobiše od oranice zagnojene po dosadanjem načinu.

Čujmo najprije, što o uspjehu bezodvlačna razmetanja gnoja kaže u gospodarskom listu porajnskom vlastelin F. Buscher: »Prije četiri godine čuo sam, da u njekih pokrajinah, štono su poradi valjanog obradjivanja zemlje na glasu, gnoj voze i razmeću po zimi, kad neima za družinu i tegleću marvu nikakva posla. S početka plašio sam se toga, bojeći se, da ako ostavim po zimi dulje vremena razmetani i nezaorani gnoj na polju, izgubit ću puno snage od njega i da će ga voda odplaviti ili vjetar odnieti. Nu ipak sam prije tri godine učinio jedan pokus, sadiv koruna na jednom komadu oranice, koju sam u jeseni pokrio razveženim i jednako razmetanim gnojem. Ovaj mi je gnoj ležao

Digitized by Google

do proljeća, kad sam stao saditi korun. — Drugi puno veći predjel gnojio sam kao prije gnojem u proljeću navežеnim i odmah zaoranim. Gnoja smo vozili gledeć na površinu t. j. jutro u jednakoj kolikoći.

Već u cimi (nati) toga koruna opazismo tečajem ljeta velike razlike; bijaše bo na predjelu po zimi gnojenom bujnija, tamne zagasite masti, deblja i u obće jačja; a kad smo vadili korun iz zemlje, imasmo od predjela zimom gnojenoga više i zdravijega ploda, nego od oranice, stoprv u proljeću gnojene!

Da se podpuno uvjerim, ponovio sam svoj pokus i dojduće godine, te evo uspjeh mi je bio isti; pače sam opazio, da je i druga ljetina, uzgojena sljedeće godine na obadvajuh pokusnih predjelih, opet bolja na onom komadu, koji sam bio gnojio po zimi razmetanim gnojem.

U našoj okolici ljudi ovomu načinu gnojenja, što sam ga sad radi dovoljna uspjeha prvih pokusah uveo na cielom svojem imanju, jošte prigovaraju svašta, naime da gnoj gubi po zimi od svoje snage. I ja sam bio prije toga mnenja, ali izkustvo mi pokazuje protivni posljedak. pače mnijem sada, da gnoj po zimi vuče iz zraka više plodnih plinovah, kojimi potlam zemlju obogaćuje. Nadalje uvjeren sam o tom, da se tlo na ovaj način usavršuje, jer opažam znameniti uspjeh ljetine na svakoj gredi, s kojom ovako postupam.«

(Svršetak će sliediti.)

Svietska izložba u Parizu g. 1867.

U zadnjem broju »Gospodarskoga lista« pozvali smo naše obćinstvo na predtečne priprave za ljetošnje izložbe, a danas nam je priobćiti naputak, štono ga ovih danah izdaše za izložitelje. — Mi taj naputak uvršćujemo u naš list ne samo radi gore potaknute parižke, već radi svake izložbe, na kojoj treba da u buduće sudjelujemo, želeći da pozna i uvaži trgovački sviet Hrvatsku i Slavoniju. Dotične propise neka naši gospodari prouče tim više, jer jim je treba znati u obće kako da se ima izložbena roba odpremiti. I u tom nam treba napredka i valjane radnje na svoju korist.

Naputak, što ga je sastavio i preporučio c. kr. središnji odbor za ljetošnju parižku izložbu, gledeć na način, kako se imaju stvari odpremati na izložbu, sadržaje sljedeće točke:

1. Izložitelji neka se prije svega pobrinu za to, da se stvari njim samim na korist zamotaju što brižljivije i tako, da se na putu neoštete. Zato neka vole upotrebiti drvenih sandukah, a ne košarah ili vrećah. Izkustvo uči, da je bolje rabiti kod zatvora sandukah željeznih šarafah namjesto čavaljah, jer se roba čuva na ovaj način bolje, sanduci se laglje otvaraju i mogu se kod povratka izložakah opet upotrebiti.

2. Tovarci (colli), u kojih ima krhke stvari, neka se oviju slamom ili prteninom, staklene ploče treba unakrst obložiti papirnim trakom, da se nestruplju i da uštrapci neoštete drugih stvarih u škrinji.

3. Želi se, da izložitelji obiju sve svoje sanduke iliti škrinje poradi veće čvrstoće željeznimi obruči.

4. Da se mogu austrijski izložci odmah razpoznati od izložakah drugih i da se nezamjene s izložci inih državah, neka provide izložitelji sve svoje tovarke prugom austrijske trgovačke zastave od biele i crvene masti.

5. Svi izložci dobit će naslov, kojim se označuju tovarci za izložbu namienjeni i koji glasi na carski izložbeni odbor u Parizu. Ovi naslovi, koje treba čvrsto priljepiti na sanduk, jesu od različite masti, odgovarajuće hrpi (gruppi), u koju dotični predmeti spadaju. Ima-li u sanducih stvarih samih ili pak ormarah ili stolovah za njihovo izloženje služećih, neće se zamjeniti farba naslova, za porabu ustanovljenoga. Ovi naslovi bit će od sljedećih farbah: za prvu hrpu biela, za 2. grimizna *(carmoisin)*, za 3. žuta narančasta *(orange)*, za 4. žuta kao slama, za 5. zelena, za 6. modra, za 7. ljubičasta i 8. za perivoj *(Park)* siva. Od ovih naslovah iliti adresah dobit će izložitelji koliko jim je drago.

6. Osim ovih naslovah treba označiti svaki tovarak sa E U *(Exposition universelle)* i brojem prijave, pod kojim je uz oglas u »Wiener Zeitungu« oznanjen izložak područnomu odboru i sa imenom izložitelja ili tvrdke. Osim toga treba napisati na svaku stvar rimski broj hrpe i arabski broj razreda.

Pobrojenje (označenje brojevi) potrebno je za svaki tovarak. Ima-li izložitelj samo jedan komad, neka ga označi brojem 1; ima-li jih više, neka napiše na svaki tovarak, koliko jih je i to uz porabu oblika odlomakah, n. pr. $^6/_1$, $^6/_2$ i t. d. Broj 6 znači, da ima izložitelj 6 komadah, od kojih je jedan $/_1$, drugi $/_2$ i t. d. Moli se svatko, da se radi svoje koristi, radi bržjeg pregleda i postupka drži otih propisah.

7. Ako tko hoće odpremiti u jednom sanduku više tovarakah, neka položi u taj sanduk samo predmete na jednu te istu hrpu spadajuće, inače bi se gubilo vrieme i zamjenila bi se roba prenašanjem iz jedne u drugu prostoriju; ujedno pak neka svaki označi na vanjskoj strani sanduka sadržaj toga sanduka.

8. Da se sanduci nezamiene, neka u svakom iznutra i to na dnu i na pokrovu stoji broj prijave, ime izložitelja i gore potaknuti slomak, po čem se može vidjeti, koliko spada kojemu izložitelju sandukah iliti škrinjah. — C. kr. središnji odbor brinit će se za odpremljenje praznih sandukah iz zgrade izložbene, za čuvanje i osjeguranje, napokon za povratak, kad se bude roba imala svršetkom izložbe odpremiti. Dotični trošak podmirit će c. kr. državna uprava.

Digitized by Google

9. Svakomu tovarku treba priklopiti izkaz, u kojem ima broj njegov, ime ili tvrdka izložitelja i svih u tovarku nalazećih se predmetah. Osim toga treba providjeti svaki pojedini komad bez razlike s imenom ili tvrdkom izložitelja zato, da se nezamiene pri odmatanju i razlaganju stvarih jednake tvorine drugih izložiteljah.

10. Žito, sjemenje i t. d. nesmije se dostaviti na izložbu u vrećah ili u otvorenom posudju, već samo u staklenkah, u škrinjah ili lagvićih zastaklenih t. j. staklenim pokrovom providjenih. Predmeti, štono bi se mogli pokvariti ili raztvoriti, izključeni su od izložbe. Žestoke teći, ulje, kiseline, jedke soli i slične tvari primit će se samo, kad se uz valjano zamotanje čuvaju dobro u jakom staklenom posudju. Gorivi predmeti, štono se nesmiju pustiti u izložbenu zgradu i za koje ima poradi presudjivanja osebna prostorija, neka se već kod opreme označe napose sa razgovjetnim napisom *„pour le Joury"*. Radi njihove izložbe u sgradi neka se pošalju za nje prazne flaše, providjene napisom izložitelja, ili flaše napunjene kojom neškodljivom tekućinom; isto tako može se izložiti goriva roba uz odstranjenje upaljive tvari.

(Svršetak će sliediti.)

Zbornica.

Korist i gojenje šumah, osobito u trojednoj kraljevini. Na poziv visokoga kr. namjestničkoga vieća za kraljevinu Dalmaciju, Hrvatsku i Slavoniju napisa Bogoslav Šulek. — U Zagrebu 1866. Tiskom dra. Ljud Gaja. (220 stranah u 8.)

Visoka naša domaća oblast, uvaživ korist šumah za zemlju i videć nehajstvo, pače i pustošenje, kako ga gledeć na šume žalibože više općinah i vlastnikah pokazuje, zaključila je već prije više godinah doskočiti haranju šumah zato, da uz nestašicu drva nezavladaju jednom u Hrvatskoj i Slavoniji one nesretne elementarne posljedice zatora šumah, štono utamaniše plodnost kršovite Dalmacije i od kojih dandanas pati više pokrajinah u Francezkoj i u samoj austrijskoj carevini, n. pr. u susjednoj Ugarskoj.

Proti zatoru šumah mogu se doduše izdati zakoni, a naša jih je vlada izdala dosta; nu dočim nije lako bditi nad vršenjem tih zakonah, još je težje siliti vlastnike tih šumah na redbu i uzgoj šumah, ako neimaju za to niti čvrste volje niti smisla. Opaziv naša vlada, da naše občinstvo nezna uvažiti znamenitost šumah i nepoznaje velike vriednosti ote struke narodnoga gospodarstva, udarila je dobrim putem, ustanoviv: da se našemu občinstvu valjano razloži korist šumah, da mu se pokažu nesretne posljedice zatora šumah i da se potiče na čuvanje toga zemaljskoga blaga.

Ovoj važnoj zadaći zadovoljio je pisac knjige, kojoj je gore navedeni naziv, podpuno i svestrano; pače g. Šulek pridodao je svojemu velikom marljivošću sastavljenom djelu poseban naputak o gojenju šumah.

Da sazna naše občinstvo pobliže što kaže pisac ote knjige, koja je prva u hrvatskom jeziku o šumarstvu pisana, treba zaviriti dublje u njezin sadržaj, kako ga tumače tri glave, naime: I. Korist šumah, II. Naša gora i III. Gojenje šumah.

U I. glavi opisuje sastavitelj, kako šume razbijaju žestinu vjetrovah, kako blaže toplotu zraka, zgušćavaju i umnožavaju vodenu paru zraka, kako prieče oluje te hrane vriela i potoke. Zanimivom stranputicom o buri iliti bori, koja nanosi svake godine braći Dalmatincem i Primorcem neizmjerne štete, jer neima šumah po njihovih planinah, opominje pisac svesrdno naše gospodare, čega da se treba za vrieme čuvati. — Sad sljedi temeljit opis postanka potokah, uzroka poplavah, koristi šumah, jer prieče vrvine i plazove, čiste zrak i pomažu obrtnost, kućanstvo i poljsko gospodarstvo. — Vješto pero našega Šuleka pozna svaki u nas i vjerovati će dakle, ako kažem, da je pisac u naravoslovnom i gospodarstvenom pogledu razložio korist šumah sasvim temeljito, pače on je u svojoj svestranosti zaletio i dalje preko mora, te nam opisuje posljedice zatora šumah u Italiji, Grčkoj, Ruskoj, u Afriki, Aziji, na otoku Madeiri i u obće u svih zemljah svieta, gdjegod je dokazana pogibija od poharanih šumah. Navedena fakta nedaju se nijekati, poticajuć na bolje šumsko gospodarstvo iliti šumarenje više i jače od zapovjedih i nalogah.

Nu ni bez zapovjedih i bez valjanih zakonah nemože šumarstvo napredovati, s toga nam razlaže pisac u II. glavi posljedice bezzakonja, pokle je opisao nevolju, što je nalazi putnik u Primorju, na dalmatinskih otocih, odprije šumom zaraslih a sad golih, u kršovitoj Dalmaciji, gdje je sa šumom nestalo i mekote, napokon u ostaloj našoj domovini. — Uzroci vjekovitoga bezzakonja u šumskom poslu jesu u kratko: 1. Obće i duboko neznanstvo seljačkoga puka, 2. Ukupno uživanje občinskoga dobra, 3. Parnice još neriešene o seoskih granicah, 4. Pustopašica i neograničeni goj kozah, 5. Nevještina pak i nemarnost občinskih činovnikah, 6. Nedostašica stražarah i čuvarah občinskih dobarah, 7. Nepodpuna poraba šumskoga zakona. — Zanimivo je u toj glavi tumačenje pravo države na nadziranje šumah i kako ga pobijaju njeki protivnici.

(Svršetak će sliediti.)

Digitized by Google

GLASONOŠA.

Domaće viesti.

(Izbor novoga predsjednika i podpredsjednikah gospodarskoga družtva hrv.-slav.) obavljen bi u glavnoj skupštini toga družtva dne 22. t. m. Za predsjednika izabran je dosadanji podpredsjednik preč. gosp. kanonik Jandrić, za prv. podpredsjednika g. Hatz, vlastnik vinograda i bašćah blizu Zagreba, za drug. podpredsjednika gledeć na Slavoniju ravnatelj imanjah kneza Odescalchi-a u Iloku, g. Klobučar i za treć. podpredsjednika preč. g. Šavor, župnik u Vel. Bukovcu.

— *(Prijave vina za ljetošnje izložbe.)* Iz pouzdanih viestih doznajemo, da su se već sada izjavili njeki naši napredni vinari o pošiljkah hrvatskoga vina u ljetošnje izložbe, naime u susjednu Ljubljanu i u odaljeniji Pariz. Iz križevačke županije bit će liepe robe od vel. župana g. Vukotinovića, od Lj. bar. Ožegovića i od župnika Š. Egersdorfera, koji je lani sa svojim Starjakom iz ludbrežkih goricah postigao obće priznanje, jer mu je vino uz kasno branje (uviek koncem mjeseca Listopada ili početkom Studenoga!) izvrstno. — Molimo, da prijave putem „Gospodarskoga lista“ i drugi izložitelji, za koje do sada neznamo, šta namjeravaju gdje izložiti.

— *(Gospodarska književnost.)* Troškom hrv.-slav. zemaljske zaklade izašla je koncem g. 1866. i prodaje se sada u naših knjižarah: Korist i gojenje šumah, osobito u trojednoj kraljevini. Na poziv visokoga kr. namjestničkoga vieća za kraljevinu Dalmaciju, Hrvatsku i Slavoniju napisa Bogoslav Šulek. U Zagrebu. Tiskom dra. Ljud. Gaja. 14 arakah u 8. — Više o sadržaju u današnjoj „Zbornici“.

Gospodarske viesti.

(Hranjenje kravah po noći.) U njekih pokrajinah Evrope nedaju gospodari svoju stoku ljeti po danu u staji hraniti, već tjeraju krave oko 8 satih večerom na pašu, od koje se jutrom u 8 satih povraćaju; po danu pak leži marva u sjeni pod krovom lake pojate neprivezana i čuvana od sunčane žege. S više stranah javljaju, da su jim krave mirnije i kod hranjenja i kod mužnje po danu i po noći, nadalje da ima od njih uz ovakav red bolje koristi. Prije, dok su morale krave po noći ležati u staji na vrućem gnoju-nastieru, bile su jako nemirne, osobito jutrom uz vožnju zelene krme pa opet na večer. Osim toga se i mlieko po ljetu bolje drži, ako se kravi neugrije vime na toplom ležaju, već se ohladi u rosnoj travi. — Tako sad postupaju na planinah švajcarskih i po sjevero-zapadnih pomorskih nizinah, te hvale uspjeh ovoga redjenja kravah neizmjerno. — Gnoja pak ima u pojati od jutra do večera dovoljno.

Ova redba odgovara ujedno i naravi ote životinje, koja — kao srne, jeleni, koze i ovce — najvoli po noći se pasti a po danu ležati u sjeni. Muzti se mogu onda krave dvaputa na dan, to jest jutrom poslje a večerom prije paše. — Hranjenje kravah košenom zelenom krmom u staji doduše je probitačnije pogledom na množtvo gnoja, što ga dobije gospodar uz dovoljni nastier; nego uz valjanu pašu poblizu dvorišta ima uviek više mlieka od kravah, o čem se može svaki lako uvjeriti. — Dakle danom u pojati, noćju na paši! — dakako ne (kao što višeputa u nas) na praznoj grmljem zarašćenoj tratini, već na uzgojenom pitnom travniku.

Vinogradarstvo.

(Čokot nečuvene veličine i plodnosti) ima zakupnik g. Hory blizu Stockheima u Würtemberžkoj. Dočim bo taj orijaški čokot krije 896 četvornih stopah površine, ima od njega svake godine preko 2000 kom. grožđja. Da se to uredno dokaže, držao je rečeni gospodar svoju berbu već kroz tri godine u prisuću vladina odaslanika, te nabrojiše godine 1864. 2096 kom., g. 1865. 1200 kom. i g. 1866. 2769 kom. grožđja, dakle trogodišnjim odsjekom 2022$^1/_3$ kom. grožđja ili 476 funtih grožđja. — Buduć da se može od 200 funtih grožđja dobiti 1$^1/_4$ vjedra vina (uz odbitak tropa i drožđja), ima od toga čokota popreko 4 vjed. vina!

Voćarstvo.

(Ciepce od plemenitih vrstih voća) ako se na putu posuše, treba položiti u vodu i čuvati je pod vodom kroz 24 ure, što ako je moguće na suncu ili na kojem toplijem mjestu. Zatim se polože u sjeni pod zemlju tako, da gornji kraj iz tla viri. Ako su onda svieže, možeš je za cieplenje voćakah upotrebiti, a podnipošto odmah iz vode, buduć da se u taj mah nemože uglaviti, jesu-li žive i za porabu prikladne.

Konjarstvo.

(Podkivanje biesnih konjah) pomaže po novih pokusih poraba mirisavog ulja iliti ethera. Konjar poškropi svoj rubac i ruku istim uljem (na primjer sa $^1/_2$ lota peršunova ulja), pridrži rubac k nozdrvam konjevim, te se konj umiri tako, da ga prije neukrotiva sad možeš posve krotka podkovati.

Trgovina.

(Bečki cienik na žitnoj burzi od 12. Siečnja t. g.) Pšenica banatska u Gjuru od 7 for. 60 novč. 88$^1/_2$ funt. do 7 for. 78 nv. 89 funt.; maroška u Gjuru 7 for. 75 nv. 89 funt. Raž galička u Beču 5 for. 10 nv. 78—80 funt. Jačmen moravski od 4 for. 30 nv. do 4 for. 35 nv. 70 funt.; austrijski u Beču 4 for. 40 nv. 70 funt. Zob ugarska transito od 2 for. 27 nv. 43 funt. do 2 for. 30 nv. 44 funt.; ugarska transito od 2 for. 34 nv. do 2 for. 40 nv. 47 funt.; ugarska transito od 2 for. 42 nv. 48 funt. do 2 for. 52 nv. 49 funt. — Promet u pšenici 15 do 20.000 vaganah.

Odgovori uredničtva.

Na mnogostrana pitanja, koliko ima načinah rezitbe čokoća za vinograde, odgovaram u kratko: da ću nadalje tumačiti svu poznatu rezitbu vinove loze (riez u glavu, riez u krake, riez hrvatsku, ugarsku, porajnsku i druge) i predočiti postupak nacrtanjem trsja uz kolje, bez kolja, uz žicu, letve i t. d. Molim da se gospoda čitatelji strpe, dok svršim tumačenje pravokutne riezi, za koju me pitaše g. Antolković, Pavletić i drugi. Do proljeća nadam se da ćemo proučiti sve; samo strpljenje, jerbo treba i drugih predmetah uvažiti.

Urednik.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva **Dragutin Lambl**.

Digitized by Google

Broj 5. **U Zagrebu** **31. Siečnja 1867.** **God. XV.**

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Pregled sustavne razredbe svih vrstih, suvrstih i kličicah vinove loze.

Bivši upitan za valjano sustavoslovje čokoća, odgovaram ovdje u kratko: da su prijatelji vinove loze sastavili poviše sustavah, primiv za temelj razredbe koje oblik lišća, koje plod t. j. grozdje i u grozdju sad veličinu, sad opet mast (farbu) bobuljah iliti jagodah. — Valjan i naravan sustav, po kojem su navedene u članku „Vinogradarska izkustva godine 1866“ svekolike vrsti, suvrsti i kličice čokoća, predajem čitateljem našega „Gospodarskoga lista“ sljedećim pregledom:

I. Razred. Grozdje okruglih bobuljah.

1. Podrazred. Bobulje najveće (više od 8 crtah iliti $^2/_3$ palca u promjeru).

(Ovamo spada čokoće br. 1. do 20. naših vinogr. izkustvah.)

2. Podrazred. Bobulje srednje ruke (od 6 do 8 crtah u promjeru).

(Br. 21. do 150. naših vinogr. izkustvah.)

3. Podrazred. Bobulje male (izpod 6 crtah u promjeru).

(Br. 151. do 199. vinogr. izkustvah.)

II. Razred. Grozdje oblastih iliti jajastih bobuljah.

(Promjer duljine je za jednu crtu veći od promjera širine.)

1. Podrazred. Bobulje najveće (duljina veća od 8''', širina veća od 7''').

(Br. 200. do 229. vinogr. izk.)

2. Podrazred. Bobulje srednje ruke (duljina od 7''' do 8''', širina od 6''' do 7''').

(Br. 230. do 258. vinogr. izk.)

3. Podrazred. Bobulje male (duljina izpod 7''', širina izpod 6''').

(Br. 259. do 279. vinogr. izk.)

III. Razred. Grozdje duguljastih (valjastih) bobuljah.

(Promjer duljine je više od jedne crte veći nego promjer širine.)

1. Podrazred. Bobulje najveće (duljina iznad 9''', širina iznad 6''').

(Br. 280. do 319. vinogr. izk)

2. Podrazred. Bobulje srednje ruke (duljina 8''' do $8^1/_2$''', širina 5''' do $6^1/_2$''').

(Br. 320. do 329. vinogr. izk.)

3. Podrazred. Bobulje male (duljina izpod 7''', širina izpod 5''').

(Br. 330. vinogr. izk.)

U ovoj po pokojnom vinogradaru Fr. Trummeru sastavljenoj razredbi, kojom se služi gospodarsko družtvo štajersko u Gradcu i hrvatsko-slavonsko u Zagrebu gledeć na brojeve imenikah, zauzimlje kod opisivanja pojedinih vrstih, suvrstih i kličicah oblik prvo, veličina bobuljah drugo, mast iliti farba grozdja treće, a oblik i veća ili manja gladkost lišća četvrto mjesto. Ugarsko gospodarsko družtvo u Budimu upotrebljava druge razredbe, a opet drugih brojevah ima u Klosterneuburgu. Nadamo se, da će se jednom složiti svi vinogradari toli u sustavoslovju koli u nazivlju i brojevih čokoća, jer se ovakvom slogom podupire struka, a nesloga je občinstvu na škodu, jer se podupiru svakojake prevare. Kao primjer tih prevarah treba da navedem, da su zadnjih pet godinah prodavali u sjevernoj Njemačkoj i Englezkoj za neizmjerno skup novac (to jest po 5 forintih 1 mladi korienjak!) od tobož nove vrsti „crnoga hamburžana“ (*schwarzer Hamburger*). Po novijih prijavah vještačkih nije to nikakva nova vrst ili kličica, već je to na jugu davno poznati „crni tirolak“ (*schwarzer Trollinger*) br. 2. u našem pregledu. Ova je kličica doduše za proizvod stolnoga grozdja veoma prikladna i liepa, nego prodaje se kod nas po 10 novč. a ne po 5 forintih! — Evo kako se preporučuje gospodaru du-

Digitized by Google

blja strukovna znanost, bez koje plaća nehotice za običnu robu 50 putah više nego je od potrebe. *L.*

Razmetanje gnoja, izveženoga po zimi na polje.

(Po višegodišnjem izkustvu gospodarah.)

(Svršetak.)

Sličnih prijavah o koristi bezodvlačna razmetanja gnoja, kao što smo priobćili jednu potanko u prijašnjem broju, čujemo sada od mnogobrojnih gospodarah, s tom razlikom: da njeki to bezodvlačno razmetanje preporučuju samo za zimsko vrieme, a drugi za cielu godinu. Mniju bo prvi, da uz ljetnu vrućinu moraju od priesna i vlažna gnoja ponješto gubiti, ako ga odmah nezaoru. Nego drugi se toga neplaše, a razmeću svoj gnoj i ljeti mahom jednako po oranici, makar ga i nemogli bezodvlačno zaorati. Izkustva i razlozi, štono jih dotičnici navadjaju o tom poslu, jesu sljedeći:

Ako je vrieme suho, posuši se gnoj tako, da se uz nestašicu vlage niti raztvarati nemože; a pada-li kiša, razmoči se doduše ponješto gnoja, nego gnojna tieč iliti gnojština neće se zgubiti, već ju popije zemlja. Po zimi pak uz mrazovlje neima u obće nikakve raztvorbe i raztrošbe gnoja, kad je sve smržnjeno i ukočeno. — Koristno je razmetanje gnoja na površini oranice već i s toga, jer se uz pristup i upliv zraka gnojne čestice brže i bolje pripravljaju za hranu bilja, dočim zaorani gnoj, osobito ako ga dublje zakopaš, utvrdne kao ugljen ili treset, pa ostaje u zemlji neraztvoren, dakle bez naumljene koristi. Nadalje opažamo, da je tlo izpod ovako razmetana gnoja veoma oplodjeno, usavršeno i prikladno za sjetvu, što priznaju i visoko ciene svi gospodari, koji su samo jedanput postupali polag potaknuta načina. Zemlja kao da bi bila zrelija za težanje i hranjenje bilja, koje jako liepo raste i uspjeva. Po svoj prilici da je razmetani gnoj privukao iz zračišta plinovah, oplodjujućih majku zemlju uz ovakvo posredovanje.

Preporučujuć ovaj postupak nemožemo mimoići dosadanjih pogriešakah u porabi gnoja na polju. Gnoj nemože dakako ležati viečno na površini oranice, već se mora zaorati. Nu njeki gospodari, želeći prištediti jednu brazdu t. j. opetovano oranje, zaoravaju ga p r e d u b o k o, na primjer dublje od pet palacah. To nevalja s toga, jerbo se nemože gnoj u dubljini bez vazduha u svoje čestice raztvoriti pa ostaje mrtav. Zaoranje gnoja nemojmo nikada dublje od 2—3 palca obavljati u tu svrhu, da može zrak kroz ovako plitku brazdu laglje k gnoju pristupiti i raztrošbu svega gnojiva uskoriti. Stoprv kasnije (za 4—6 nedjeljah) neka se mekoti oranica dublje, n. pr. 5 do 7 palacah, u kojem se slučaju promješa gnoj valjano sa rahlom zemljom, ostajuć u njezinoj sredini. — Nego puno bolje radimo, ako nezaoremo odmah razmetani gnoj, već ako ga ostavimo po gore iztaknutih probitačnih posljedcih duže vremena ležati na površini tla, osobito po zimi; jerbo o gubitku snage neima dokazah, dočim navedena izkustva pokazuju valjan uspjeh.

Zaključujuć ove prijave, zasjecajuće u poslovanje malih i većih gospodarah, želimo da je uvaže i upotrebe radi osvjedočenja i koristi svoje naši gospodari jošte ove zime, vozeći nagomilani gnoj makar po sniegu na polje, jer neće jim uz taj posao družina dangubiti i marva uzalud ležati u staji.

Svietska izložba u Parizu g. 1867.

(Svršetak.)

11. Prelomine šibkah ocelnih i željeznih, koje imaju pokazivati zrno kova, neka se prije odpremanja omotaju nepromočnom tvarju ili barem nauljenim papirom, da se uzmognu čuvati od vlage i zraka, dakle i od hrdje.

12. Svakoj tkanini imadu se oba okrajka zapečatiti ili čimgod zabilježiti, da se uz pregledavanje odmah vidi, da-li je kraj sve pomnje i pažnje šta pomanjkalo i da je netreba s nova mjeriti.

13. Predmete, za koje se nemože lako znati, gdje i kako da se smjeste, treba potanko opisati i označiti, da se odmah uvidi, kako jih valja poredati.

14. Buduć da točno i pregledno sastavljeni računi, koje treba svim pošiljkam pridodati, bitno pomažu izlaganje, mole se gospoda izložitelji, da potaknute račune (fakture) brižljivo i valjano sastave. Ove račune trebaju za r a z l i č i t e svrhe (za carinu, izložbu, porotni sud, prodaju, nadziranje i t. d.); s toga neka svaki izložitelj pošalje svoje račune (koje odbor u Parizu prepisivanjem umnožavati nemože) u šest istovrstnih primjercih.

U svakom računu neka stoje sliedeći podatci:

a) Ime ili tvrdka izložitelja.
b) Znakovi i brojevi sandukah polag prijašnjih propisah.
c) Sadržaj svakoga tovarka, pa bili u njem izložci ili samo izložbene škrinje ili posude.
d) Ciene pojedinih predmetah neka se bilježe u austr. vriednoći sa primjetbom izložiteljevom gledeć na srebro ili papirni novac, nadalje i u francezkih frankih. Ove se ciene mogu i na izložcih predočiti.
e) Vriednost čitave pošiljke za asekuraciju, za koju se brine c. kr. državna uprava o svojem trošku.
f) Napokon primjetba, je-li sav izložak na prodaj ili samo nješto i što?

15. Veoma je potrebno, da se porotnomu sudu poslanim računom pridodaju opis zavoda, opravak i drugi štatistički podatci, ako moguće i u francezkom jeziku

Digitized by Google

— C. kr. povjerenstvo bit će gospodi izložiteljem zahvalno, ako budu rabili za svoje spise papir, koji nije veći od 8 palacah širine i 12 palacah visine (po bečkoj mjeri).

16 Za prodaju izloženih predmetah brine se c. kr. izložbeno povjerenstvo s osobami tomu prikladnimi, i novce od razprodanih predmetah ostavlja izložiteljem na volju, neračunajuć nikakvih prodajnih troškovah ili odplate.

Ona gospoda izložitelji, koji imaju u Parizu svoje zastupnike, neka jih poimence prijave c. kr. izložbenomu povjerenstvu i neka jih obskrbe točno formuliranim i pravomoćnim punomoćjem, štono se može kod c. kr. izložbenoga povjerenstva u Parizu položiti. Ima-li koji punomoćnik i pravo, izložene predmete ili njihove police ili posude razprodati, ili si jih koncem izložbe sasvim prisvojiti, mora ovlastitelj ovo pravo u punomoćju naročito navesti te ujedno izjaviti, da c. kr. izložbeno povjerenstvo nije više za ništa odgovorno.

17. Potrebne i svakomu se izložku dodat imajuće upute na broj kataloga primiti će c. kr. izložbeno povjerenstvo. Željeti pak je, da priklope izložitelji svojim pošiljkam dovoljan broj naslovnicah *(Adreskarten)* i cjenovnikah, ako je moguće i u francezkom jeziku.

18. Kod izračunanja austrijskih novacah, mjerah i tezah neka uzmu austrijsku srebrnu forintu za $2^1/_2$ franka, austrijsku centu za 56 kilometrah i austrijski lakat za 78 centimetrah.

19. Za odpremanje vina izaći će poseban naputak, za kojim sliediti će propisi, kako se imade odpremati vino, namienjeno poroti na porabu, ako bi carsko francezko izložbeno povjerenstvo kakovu iznimnu naredbu izdalo.

20. Predavajuć pošiljke treba vozarinu do Pariza naplatiti unapried dotičnomu područnomu odboru.

Zbornica.

Korist i gojenje šumah, osobito u trojednoj kraljevini. Na poziv visokoga kr. namjestničkoga vieća za kraljevinu Dalmaciju, Hrvatsku i Slavoniju napisa Bogoslav Šulek. — U Zagrebu 1866. Tiskom dra. Ljud. Gaja. (220 stranah u 8.)

(Svršetak.)

Glava III., koja zauzimlje dobru polovicu knjige, tumači gojenje šumah. Na temelju najboljih šumarskih djelah sastavio je pisac veoma dobar naputak za uzgoj šumah, razloživ ujedno narav, sjetvu, sadnju i uspjeh pojedinih vrstih šumskoga drveća. Sadržaj toga naputka označuju sljedeći članci: Vrsti šumah. — Kakve šume da se goje? — Kako da šumarimo? — Zla poraba naših šumah. — Štednja. — Podmladjivanje. Čista sječnja. — Podmladjivanje naravno. — Sjemenjačka sječnja. — Prieborna sječnja. — Podmladjivanje ručno. — Šumište. Vrsti ručnoga podmladjivanja. — Vrsti šumskoga drveća. — Sjetva. — Sadnja. (*a.* Obćenita pravila. *b.* Odgajanje razsada. — Sjemenište. — Vrieme presadjivanja. — Vadjenje razsada. — Jame. — Sadjenje.) — Probitačnost sadnje šumah.

Dočim su razvita u potaknutih člancih obćenita pravila gojenja šumah, svrnuo je pisac na svršetku svoje knjige žalostnim okom na bolestno mjesto trojedne kraljevine t. j. naš goli Kras *(Karst)*, kojemu treba zbilja odmah prieka lieka od bolesti, zavladavše pokraj iztočnih i sjevernih obalah jadranskoga mora. — Osim pitanja »Tko da pošumi Kras?« tumači pisac napose pošumljivanje istarskoga i hrvatskoga Krasa, sadjenje crnoga bora i pajasana, nakane skupštine šumarah za pošumljivanje golietih u nas, u Francezkoj i u drugih zemljah. Nadalje govori ob obrani šumah, o kozah kao najvećih neprijateljih podmladjivanja i o našem zakonu šumarskom. U svršetku navodi pisac uz razne opazke sva ona djela, iz kojih je crpio potrebitih podatakah.

Ovu će knjigu pozdraviti svaki napredujak, jer je namienjena veoma važnoj struci narodnoga gospodarstva; pozdraviti će ju nadalje svaki rodoljub, uvidjajuć, da ima u njoj uz strukovni nauk i puno jezgrovitih narodnih izrazah šumarskih. Komu je iole poznat napor, što ga ima u našoj mladoj književnosti gledeć na znanstvenu terminologiju, zahvaliti će se g. Šuleku na tom, što je obogatio našu literaturu strukovnom knjigom, u kojoj naći će vještak uz izobilje narodnih izrazah valjane strukovne pouke, pače i povjestničke zabave, ako uvažimo, kako pisac razvija nesretne posljedice zatora šume. S toga preporučujemo ovo djelo knjižnicam naših obćinah, područnicah i gospodarah. A našoj visokoj oblasti hvalimo na tom, što je odlučila izdati otu knjigu.

Pjesak pod konje u staji.

Tvrdi tarac od kamenja pod konje nevalja, jer se kopita kvare; s toga njeki gospodari običavaju pomostiti pod iliti tlo svoje staje daskami, a drugi puste konje stajati na tvrdoj ilovači. Njeki Berender, vlastelin u sjevernoj Njemačkoj, upotrebljava već duže vremena kao nastier pod svoje konje pjesak, te hvaleći dobar uspjeh od porabe pjeska javlja ujedno, da dobije puno gnoja, prikladnoga osobito za livade. Pod svakoga konja voze mu sluge na večer dvokolicu pjeska, koji razgrću i slamom pokriju. Sutradan slamu zubaćom odgrnu i drugamo za dalnju porabu nose. Pjeskoviti gnoj mješanac izvažaju jedanput za mjesec danah ponajviše na livade. Ima u njem sva pišaća konjska i sve izmetine; a konj ipak je stajao i ležao na dosta suhoj podlogi, jer je pjesak odmah popio svu mokraću.

Digitized by Google

GLASONOŠA.

Domaće viesti.

Predtečno, pa u doknad obznane nalazeće se u 4. broju „Gospod. lista" o izboru družtvenih častih, priobćujemo lica, koja su za upravljajući odbor izabrana: G. g. p. n. grof Gjuro Jelačić, Mojsija Baltić, Eduard Suhin, Josip Torbar, Antun Zoričić, Mijo Krešić, Franjo Barać, Henrik Janušić, Florijan Bletschneider, Sebastijan Koch, Guido Pongratz i Vjekoslav Barbot; za blagajnika g. Eduard Suhin.

— *(Opomena radi opreme izložakah za ljetošnju parižku izložbu.)* Svi naši izložitelji, štono žele učestvovati u ljetošnjoj parižkoj izložbi, neka pošalju svoje predmete hrv. trgovačkoj komori u Zagrebu (kao područnomu odboru), jer će se najduže do 15. Veljače opravljanje dovršiti.

Gospodarske viesti.

(Sladorača — liek od bolesti grožđja.) Buduć da je nahudila pliesan i. bolest grožđja malo ne svake godine i naime lani posjednikom vinogradah, osobito u južnoj Tirolskoj i sjevernoj Italiji, pokušaju gospodari neumorno nova i nova sredstva proti toj bolesti, koja jim hametom tamani lozje. U tom pogledu javljaju sada, da jim je lani bila sasvim uspješna poraba sladorače iliti melase. Grožđje već bolujuće i tvrdo, ako ga opereš sladoračom, oporavlja se, raste i zori valjano, kao zdravo grožđje. — Buduć da čitateljem ovoga lista nije valjda poznata sladorača niti po rieči, niti po sadržaju, treba da ju u kratko tumačimo. Blitva iliti burak (Runkelrübe) ima u svojem soku 10 do 12 postotakah sladora, štono se vari u tvornicah-sladoranah. Obično preostaje u tom soku kod ledenja iliti kristalenja više židke tvari, koja neće da utvrdne. Ovu židku tvar zovu melasu iliti naški sladoraču i prodavaju žganičarom vjedro po 1 for. i cjenije, jer je nemogu za stvaranje tvrda sladora upotrebiti, a žganičari peku od nje rakije Ova dakle židka sladka tieč lieči bolestno grožđje, a tko nemože ili neće si nabaviti od sladoranah melase, neka si kod kuće napravi sladorače od čista sladora, u vodi raztopljena; ova mu je tieč doduše skuplja, nego liečivost raztopljena sladora je ona ista kao od sladorače.

— *(Drožđje od vina kao izvrstno gnojivo.)* Sav talog u vinskom posudju t. j. drožđje, štono preostaje uz pretakanje mladoga vina, rabe vrtljari za pokrieplenję rastlinah, osobito narančah, leandrah (*Oleander*), magnolijah, vinove loze i voćakah. Biljke, drožđjem zagnojene, bujno rastu, liepo cvatu i obilato rode; a koje su biljke bolovale, ozdravit će uplivom ovoga gnojiva.

Vrtljarstvo.

(Gušić pletenac) rastlina prije više godinah iz Amerike dostavljena, preporučuje se za najgušće sjenice i za oplate zidovah od svih biljkah penjalicah najviše. Ova rastlina, u biljarstvu Celastrus scandens, njem. Celaster (Baumwürger) zvana, tankih je za mladosti granah smedjo-crvenih i dugačkih, penje se i vije oko drveća te ga zagušuje; nikada i uz najoštriju zimu nepozebe, raste do 25 stopah visine i zagusti se na sjenicah tako, da niti sunce niti kiša neprobija. Ako ju pokraj zida sadiš, oplete ti ga za 2—3 godine tako, da nevidiš niti 1 četvorne stope gole zidine, na koju priraste čvršće od pribijene police. Ciena joj je 48 novč. do 1 for.

— *(Odlično povrće na englezkih izložbah.)* Prošle jeseni obdržavaše Englezi u Nottinghamu posebnu izložbu za povrće, da uglave napredak u toj struki. Bijaše tu jako liepe robe, naime prevelikoga celera iliti zelera, od kojega vagnuše 2 komada 10 funtih i 12 lotih englezkih iliti $8^2/_5$ funtih austrijskih.

Živinarstvo.

(Pobacivanje teladi i liek od njega.) Francezki živinar Festal javlja u časopisu „Recueil de Medicine veterinaire practique", da se je potrudio iztraživati lučbenim načinom krv od kravah bolestnih, osobito kad su tele pobacile. Našao je u kravah u to doba, naime u petom mjesecu bredjih, vrlo slabu krv bez dovoljne kolikoće krvnih bobičicah iliti iskricah, koje su se potlam osmoga mjeseca opet pomnožile. Buduć da se pobacivanje teladi dogadja ponajviše izmedju petoga i sedmoga mjeseca, živinoliečitelji toga su mnienja, da je ta oskudica u savezu s nestašicom kriepkih krvnih bobičicah, te savjetuju (Festal i Haubner): da se poradi pokrieplenja krvi i umnoženja rečenih bobičicah dieli od 5. do 7. mjeseca kravam u židku krmu na dan po 1—2 kvintla zelene galice — prama veličini živinčeta. Tako da će se ukloniti nesretno pobacivanje teladi.

Svaštice.

(Najveći grad svieta) bio je po dosadašnjem mnienju englezki London, jerbo živi u njem do $2^1/_2$ milijuna ljudih, a sada — pokle imaju evropski trgovci pristup u žapansku državu — pronašli su, da je glavni grad ove države t. j. Jeddo puno veći od Londona, buduć da ima u njem $1^1/_2$ milijuna kućah i 5 milijunah žiteljah. Njeke ulice toga grada duge su do $4—4^1/_2$ milje!

Trgovina.

(Ciene gospodarskim plodinam su jednake), jer je trgovina u Beču, Pešti i Sisku posve mlitava i slaba, a kamo li u manjih gradovih. Ceste su sad sniegom, sad blatom neporabljive, skladišta imaju dosta zalihah od mjeseca Prosinca, za rat ili mir se ništa nezna i tako se nepomiču ciene niti za pol forinte: sve stoji, kako je bilo polovicom mjeseca Prosinca.

Odgovori uredničtva.

Prigodom velike skupštine hrv.-slav. gospodarskoga družtva očitovao je jedan član u ime drugih, da bi bolje bilo, odpremiti „Gospodarski list" u nakrstnom zavitku (Kreuzband) a ne uz priljepljeni naslov, kojim se višeputa razpečaćeni list ozledi. U ime upravljajućega odbora upućuju se dotičnici, da potaknuti priljepljeni naslov (kojim se dandanas i drugi časopisi služe) sasvim lako odljepiti mogu, ako ga malko pokvase. — Medjutim se mogu svi brojevi „Gospodarskoga lista" bez zapricke vezati, ako i po koji komadić naslova na njih priljepljen ostane. *Uredničtvo.*

☞ K ovomu broju priložen je dodatak.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva **Dragutin Lambl.**

Digitized by Google

DODATAK

k broju 5. „Gospodarskoga lista“ 1867.

Izvješće
o XXIII. glavnoj skupštini hrv. slav. gospodarskoga družtva,

držanoj dne 22., 23. i 24. Siečnja 1867 u dvorani narodnoga doma u Zagrebu.

A. Prvo skupštinsko zasjedanje 22. Siečnja.

I.

Prije nego će se skupština otvoriti, pročita poslovodja a) zastupnike gospodarskih družtvah, b) zastupnike gospodarskih podružnicah, naime:

Za bečko gospodarsko družtvo: presv. gospodin grof Miroslav Kulmer; za lavovsko: preč. g. kanonik Andrija Jandrić, podpredsjednik gosp. družtva, i velč. gosp. župnik Jakov Pavić; za brnsko g. Nikola Keller, ravnatelj šumarstva; zatim za pražko, linačko, solnogradsko, ljubljansko i goričko gospod. družtvo g. prof. Petar Zoričić, poslovodja družtveni.

Podružnice hrvat. slav. gospodarskoga družtva bijahu zastupane:

Požežka po g. savjetniku Dionisu Blažiću i gosp. prof. Vjekoslavu Babukiću.

Sv. Ivanska po veleč. g. žup. Ivanu Stražmiru i veleč. g. župniku Barabašu.

Dugoselska po veleč. g. podjašprištu Nikoli Havličku i veleč. g. župniku Josipu Zoriću.

Jastrebarska po veleč. g. žup. Dragutinu Jaugceru i veleč. g. župniku Ivanu Ronešu.

Karlovačka po gosp. dru. Miroslavu Dražiću i g. Mati Sladoviću.

Križevačka i Podravačka po gospodinu Dragutinu Lamblu.

Iločka po gospodinu odvjetniku Andriji Uherniku.

Skupštinu otvori dojakošnji podpredsjednik hrvat. slav. gospod. družtva, prečastni gospodin Andrija Jandrić, prvostolne crkve zagrebačke kanonik, u $10^{1}/_{2}$ satih prije podne kriepkim govorom, u kojem pozdravi nadošlu gg. člane, žaleć ujedno, što je nepogod vremena mnogomu članu zapriečila, da bude dionikom skupštine ove, nadalje obrazloži, zašto se koncem godine 1865. glavna skupština držala nije, pa zašto se je sazov skupštine otegao sve do današnjega dana, zatim priobći na kratkom djelovanje ovoga gospodarskoga družtva uz godine 1865. i 1866; napokon spomenu, da je svim družtvenim častim dotekao rok častvovanja, te će se družtvene te časti u ovoj skupštini obnoviti; konačno se zahvali na povjerenju, koje no je on strane družtva do sele uživao. — Skupština mu odzdravi s kriepkim i srdačnim: Živio! zahvaliv se ujedno prečastnomu gospodinu za dojakošno njegovo uspješno pa obzirno djelovanje.

Nakon toga pročita družtveni poslovodja:

II.

Izvješće o djelovanju upravlj. odbora hrv. slav. gospod. družtva uz godine 1865. i 1866.

Od zadnje glavne skupštine pa do današnjega dana protekle su dvie godine, a što nije glavna skupština, kako bijaše urečena 12. Ožujka p. g. držana, tomu je uzrok taj, da osnova, sastavljena i proglašena za skupštinu ovu, nebijaše prema medjuto narasloj potriebi, jer kada je odbor istu osnovu dogovarao i ustanovljavao, imadjaše on podpunu nadu, da će medjutim stići milostivo riešenje, te naimenovanja predsjednika i podpredsjednika, pa s toga nebijaše u osnovu stavljena točka o izboru ovih družtvenih častih, koji bi se bio izvesti morao nakon stigloga visokoga odpisa od 22. Veljače 1865. glasećeg, da visoka dvorska kancelarija nije u stanju ovdašnju molbu glede potvrde predsjednika i podpredsjednika podastrieti Nj. Veličanstvu na potvrdu. — Uz tako manjkavu osnovu, morala se je odgoditi ta glavna skupština, pa ureći današnja, u kojoj je osim istih onih točakah osnove, još i ta dodana, da se izvede obnova predsjednika, pa i svih podpredsjednikah napokon i odbornikah za upravljajući odbor, buduć takodjer i drugim podpredsjednikom, kano i upravljajućemu odboru opredieljeni rok trogodišnjega častvovanja iztiče.

Od glavne skupštine, držane dne 24., 25. i 26. Siečnja 1865 pa do današnjega dana djelovao je odbor sviestno po ustanovah družtvenih, pa prema silam, i nastojao je, što mu bolje moguće bijaše, da promiče svrhu i korist družtva.

Uz minulo ovo vrieme bijaše 29 odbornih, naime 23 redovite i 6 vanrednih sjednicah. — Nespominjuć one zaključke istih, koje no su, odnoseć se ili na nu-

Digitized by Google

trnju upravu, ili na upravu pokušališta od podredjene važnosti, bilježi se iz djelovanja odborova sljedeće:

1. Prije svega spominje odbor izmedju izvedenih zaključakah zadnje glavne skupštine taj naime, preko visoke dvorske kancelarije podnešenu preponiznu molbu na Nj. Veličanstvo premilostivoga kralja našega radi potvrde družtvenoga predsjednika i podpredsjednika, usljed koje iztekao je odpis vis. kr. namjestničkoga vieća od 22. Veljače 1866 br. 2470, ovako glaseći:

2370/338.

Upravljajućemu odboru gospodarskoga družtva hrv. slavonskoga.

Pošto učinjen u glavnoj skupštini gospodarskoga družtva hrv. slavonskoga od 21. i sliedećih danah mjeseca Siečnja 1864 izbor baruna Levina Raucha za predsjednika i biskupa Josipa Jurja Strossmajera za podpredsjednika toga družtva nije zadobio previšnjega odobrenja, već je glasom previšnjega riešenja od 2. Lipnja 1864 priobćena upravljajućemu odboru ovostranim odpisom od 24. Lipnja 1864, br. 9711, valjalo preduzeti novi izbor; s toga nije se našla u stanju kr. kancelarija dvorska preporučno podastrieti Nj. Veličanstvu opetovanu iz glavne skupštine gospodarskoga družtva od 24. i sliedećih danah mjeseca Siečnja 1865 na Njegovo Veličanstvo radi potvrdjenja prenavedenoga izbora častnikah družtvenih upravljenu molbenicu. Što se slavnomu upravljajućemu odboru uslied odpisa kr. kancelarije dvorske od 17. t. m. br. 540 uz povratak predstavke neposriedno podnešene pohvaljenoj dvorskoj oblasti dalnjega shodnoga postupanja radi do znanja stavlja.

U Zagrebu 22. Veljače 1866.

Melinčević, sv. r.

2. Podnešena je visokomu namjestničkomu vieću predstavka, da se pusti ovomu družtvu još pet daljih godinah uzajmljena svota od 10,000 for. na promicanje svilarstva. — Ovoj je molbi zadovoljeno.

3. Podnešena je vis. namj. vieću osnova, izradjena po g. Bogoslavu Šuleku za sastavljanje gospodarstvene knjige; osnova je odobrena, a g. Šuleku bi ujedno povjereno izradjenje te knjige.

4. Podnešeni su predlozi pače obrazložena molba visokomu namjestničkomu vieću, da se podpomogne našemu konjarstvu.

5. Podnešena je predstavka, da se u nas pomnože pastušnice, pa u pojedinih i broj pastuhah, jer dosadanji broj postušnicah i pastuhah, što no ga država u zemlji našoj drži; nedovoljava domaćim našim potrebam, osobito u Podravini i Posavini.

6. Podnešeni su vis. namj. vieću predlozi, kako i gdje bi se u nas imala podići vinogradarska učiona, izrazio bo se je odbor po mnienju veće strane gospodarskih podružnicah zato, da se vinogradarska i voćarska učiona sdruži sa gospod. šumarskim zavodom u Križevcu.

7. Na poziv vis. namj. vieća podnešeni su predlozi za unapredjivanje domaćega našega svilarstva, i buduć Nj. Veličanstvo izjaviti se je udostojalo, da će se na promicanje svilarstva što veća državna podpora pružati zemljam, predložio je odbor ovaj, da država doznači zemlji našoj za godišnje nagrade 2000 carskih dukatah, a osim toga da se iz državnih zakladah dade ovomu družtvu 10.000 for., s kojimi će se ono služiti na razvijanje gospodarske struke ove, dočim je gospodarsko družtvo, da podigne palo u nas svilarstvo promicalo svrhu ovu novcem uzajmljenim uz podpuno moralno i stvarno jamstvo družtva.

8. Na poziv vis. namj. vieća sastavio je odbor naputak o izvadjanju svilačkoga sjemena.

9. Zamoljeno je vis. namj. vieće da se obustave ili što većma prieče seljačke diobe tako dugo, dok se neuredi zakonom stvar naših zadrugah; dojakošnji način diobah uništuje i materijalno i moralno stanje pučanstva našega.

10. Zamoljeno je vis. namjestničko vieće, da učini republicirati zakone: a) o poljarskom, b) lovačkom, c) družinskom redu.

11. Da se materijalno stanje ovoga gospodarskoga družtva popravi, a time i obsjeg njegovoga djelovanja što većma razširi, podnio je upravljajući odbor ovaj visokomu saboru trojedne kraljevine sliedeće predstavke:

a) Da se povisi godišnja pripomoć ovoga družtva od 1050 for. na 3000 for.
b) Da se za izvedjenje utrke konjske dozvoli družtvu godišnja svota od 1000 for.
c) Da se ovomu gospodarskomu družtvu iz zemaljskih zakladah uzajmljena svota od 10.000 for. kao svojina na dalnje promicanje svilarstva prepusti.
d) Da se pospješi nutrnje naše uredjenje, najpače uredjenje obćinah pa zadrugah.

Podnešena je predstavka, da se uvrsti medju ine naučne predmete bogoslovnih učilištah naših takodjer i nauk o pučkom gospodarstvu.

Uspjeh ovih predstavakah bio bi jamačno u svem povoljni, da nije visoki naš sabor po nenadanom odgodjenju obustavio djelovanje svoje; jer odbori, kojim su pojedine molbe na predlaganje dopale, uvidiv važnost predmetah zaključiše predložiti, da se od strane zemlje svaka moguća pomoć pruži gospodarskomu družtvu.

12. Na dotični poziv županije zagrebačke podnio je odbor istoj mnienje svoje o tako zvanih nadzornicih svilarstva obrazloživ, da je zavod svilarskih nadzornikah po sadašnjem svom ustrojstvu zemlji na malu korist; njim bo bi se veći djelokrug označiti morao.

13. Nebijaše odbor u stanju, da prema dotičnom zaključku izašalje o svom trošku jednoga vježbenika na Klosterneuburžku vinogradarsku učionu, a

Digitized by Google

to iz razloga, što bi se na toga vježbenika ne samo 100 for. kako se je to onda mislilo, nego preko 300 for. trošiti moralo; 100 for. plaća se samo za stipendiste iz dolnje Austrije.

14. Zaključio je odbor izdati knjigu o voćarstvu, povjeriv to djelo poslovodji Petru Zoričiću. Knjiga će ta biti spisana u što popularnijem jeziku, jer je prostomu puku namienjena. Biti će joj 8 do 9 tabakah i svaka radnja biti će razjašnjena sa drvorezi, a ciena će joj biti vele slahka. Ako kakvih zapriekah nebude, izići će knjiga ova do Svibnja t. g.

15. Izdao je odbor gospodarski koledar, bilježnik, do sada već sasma razpačan; a sa svih se stranah još traži.

16. Pustio je odbor izvesti nove povelje za članove, kojih artistično izvedjenje zadovoljit će svakoga člana.

17. Izveo je odbor na dvih izložbah učastvovanje naših gospodarah, naime na bečkoj i koruškoj, gdje bijahu izložitelji naši radi svojih izvrstnih izložakah sjajno odlikovani. Osobito odlikovanje postiglo je naše vino. Mnogo je doprinielo na bečkoj izložbi k odlikovanju tomu, što su naši izložci kod prosude valjano zastupani bili po gospodinu Dragutinu Lamblu, ravnatelju gospodarsko-šumarskoga zavoda.

18. Izaslan je odbor jedan, da sudjeluje sa ovdašnjom trgovačkom komorom oko toga, kako će se postići u naših zemljah što bolje učestvovanje pri parižkoj izložbi.

19. Predložio je odbor vis. namj. vieću šumarske strukovnjake, koji da sudjeljuju kano povjerenici pri državnih ižpitih u pojedinih županijah, gdje će te izpite podnašati pomoćno šumarsko osoblje.

20. Sveobći naš mecen, preuzvišeni gosp. biskup Josip J. Strossmajer, obdario je i ovo gospodarsko družtvo obilato, poslav mu 15 carskih dukatah za nagradu spisa o konjarstvu; za ovu je knjigu odbor razpisao nagradu, natječaj traje do konca o. m.; osim toga poklonio je preuzvišeni gospodin svoju na bečkoj izložbi dobivenu srebrnu kolajnu, istu je sahranio odbor u družtvenu blagajnu, da ju čuva družtvo na vječnu uspomenu preuzvišenoga ovoga dobročinitelja družtva. Napokon obrekao je isti velikodušni darovatelj davati družtvu svake godine još i doživotnu podporu od 100 carskih dukatah za konjsku utrku. Da se način pronadje, kako bi se ta utrka oživotvorila, uzeto je medju predmete viećanja ove glavne skupštine. Umjestan se vidi ovdje predlog, da se iz glavne skupštine izjavi preuzv. gospodinu najdublja zahvalnost.

S k u p š t i n a z a k l j u č i, d a s e i z r a z i p r e u z v i š e n o m u g o s p o d i n u d a r o v n i k u n a j d u b l j a z a h v a l n o s t o d s t r a n e o v o g a g o s p. d r u ž t v a.

21. Gosp. Bogoslav Šulek zapriečen drugimi poslovi, bi prinudjen odreći se redakcije „Gospodarskoga lista“. Pismenom ovom izjavom bi odbor vele neugodno dirnut, znajući to dobro, da neima u nas spisatelja, koji bi umio poput Šuleka tako poučno a popularno i zanimivo, pa našim okolnostim priudešeno uredjivati strukovni taj list, što no se je pod njegovom redakcijom tako razvio, da medju strukovnimi listovi ide u red najboljih ne samo u Austriji, već i izvan nje, primio je izjavu ovu samo privremenom pa zaključio, gospodina Šuleka umoliti, da opet, čim mu poslovi odlanu, preuzme list ovaj, napokon predložiti glavnoj skupštini, da ona gospodinu Bogoslavu Šuleku za izvrstno uredjivanje „Gospodarskoga lista“ izreče pohvalno priznanje. Predlog ovaj bude po skupštini prihvaćen.

Za medjuto vrieme povjerio je odbor uredjivanje lista g. Dragutinu Lamblu, ravnatelju gospod. šumar. učilišta uz naputak, da se točno drži smiera i pravca, što no ga je list pod uredjivanjem g. Šuleka imao.

Od „Gospodarskoga lista“ tiska se 1100 iztisakah; pa se šalje na 688 članovah i 283 predbrojnikah, 52 iztiska dobivaju što gospodarska što ina književna družtva, što službeni uredi.

23. Sve su slavne podružnice pozvane po odboru, da često doglašuju ciene marve, žita itd.

24. O djelovanju odbora ovoga o promicanju domaćega svilarstva izvjestit će se slavna skupština posebnim izvješćem.

25. Jedna je točka od zaključakah zadnje glavne skupštine neriešena ostala, a to je predstavka na svietloga g. bana, naime. da preuzvišeni gospodin dopusti ustrojenje gospodarskih podružnicah u vojničkoj krajini. Sa izvedenjem ovoga zaključka čekao je odbor, dok se nerieši stvar potvrde družtvenoga predsjednika, i budući ona stigla nije, prenaša se ovaj vele važni predmet na izvedenje u bližnjih danah nakon skupštine ove.

26. Izpitani su računi družtvene blagajne od godine 1864. pa g. 1865. i 1866. po izaslanom odboru, te su u redu pronadjeni, kako to sljedeći dopis na sl. skupštinu upravljeni kaže:

Slavna skupštino!

Zaključkom glavne skupštine od 24. Siečnja 1865 povjereno bi podpisanim pregledanje računah gospodarskoga družtva za g. 1864; pošto je medjutim minula godina 1865. i 1866., a g. blagajnik Slavoljub Suhin položi račune i za ove dvie godine: to smo mislili, da nećemo prekoračiti granice stavljena u nas povjerenja, ako pregledamo račune za sve tri godine.

Mi smo dakle račune gospodarskoga družtva položene po blagajniku g. Sl. Suhinu za g. 1864., 1865. i 1866. izpitali; te nadjosmo, da su točno vodjeni, da su primitci i izdatci po naputku valjano obloženi, i da se slažu dnevnici sa mjesečnim i glavnim sastavkom po rubrikah. Po našem uvjerenju zaslužuje g. blagajnik Suhin priznanje i pohvalu za njegovo domoljubno nastojanja.

Digitized by Google

Ovom prilikom predlažemo, neka slavna skupština zaključi, da doznačivanja, što se izdavaju blagajni, predsjednik odbora i tajnik podpisuju; ako se ipak izdavaju doznačivanja na temelju zaključakah budi slavne skupštine, budi upravljajućega odbora, dovoljan je podpis tajnikov, nu u tom slučaju imao bi se u doznaki napomenuti §. ili broj zaključka.

U Zagrebu 12. Siečnja 1867.

Franjo Barać sv. r.
Dane Rašić, sv. r.
Stjepan Pavleković, sv. r.

Bi zaključeno, da se predlog ovaj, učinjen po izaslanicih u budućoj odbornoj sjednici u pretres uzme i prema potriebi rieši; gospodi povjerenikom izreče skupština zahvalnost radi izpitivanja računah.

27. Podružnicah brojilo je družtvo za dobe zadnje glavne skupštine 10, a s radošću bilježi se ovdje, da su od toga vremena dvie uzkrišene; prva i to podravačka po nastojanju mnogih domoljubnih muževah, naime velemož. g. Ferde Inkey-a, a osobito veleč. g. župnika Josipa Šavora; za drugu t. j. sriemsku u Iloku spominju se medju ostalimi za uzkrišenje podružnice zaslužnimi domoljubi gg. Julio Klobučar, i veleč. gosp. Ivan Tombor, župnik u Erdeviku.

Mora se osobitim priznanjem izreći, da naše podružnice svakim danom to veću radinost razvijaju, te da uz izvrstne strukovne razprave u sjednicah svojih, rade sve to većma na polju praktičnih pokusah, pa što je pri tom najvažnije i osobite hvale vriedno, jest to, da tim praktičnim pokusom, u kojih se pojedine podružnice medjusobno nadtiču, i velik broj seljakah iz podružničkih obsjegah udioničtvuje. Pa osim razpravah i praktičnih pokusah, počele su podružnice još i drugim načinom djelovati, naime time, da s osobitim požrtvovanjem gospode podružničkih članovah diele znatne nagrade za unapredjenje voćarstva; a nesmije se ovdje propustiti niti to, da se nespomene velikodušje g. L. Tomekovića u Dugih selih, koji je za svako nadarivanje sve po četiri carska dukata u ime nagradah davao.

28. Uz ovo veleugodno stanje podružnicah hrvat. slav. gospodarskoga družtva pa uz obće priznanje njihove osobite revnosti nemože se mimoići ovdje spomenak vele neugodni, povod koga jamačno je svakoga člana ovoga družtva žalošću obuzeo, a to je nemila smrt predsjednika karlovačke podružnice Josipa Vranjicana Dobrinovića, pa uz ovaj težki udarac, koji je i podružnicu i družtvo i svu našu domovinu postigao, još se je jedan dohvatio ovoga družtva pače upravljajućega odbora po smrti podbana Ivana Zidarića Sudovečkoga.

Gospodo! Zaslužni su to muževi bili! Valja da jim i u ovoj skupštini proslavimo uspomenu! S toga uzkliknimo: Slava jim!

29. Biti će umjestno, da se ovdje slav. obćinstvu priobće lica, koja sada upravljaju s podružnicami ovoga gospodarskoga družtva:

1. U Dugoselskoj presv. g. grof Stjepan Drašković kao predsjednik i veleč. g. podjašpršt Nikola Havliček kao predsjednik pa veleč. g. župnik Josip Zorić kao tajnik. 2. U sv. Ivanskoj veleč. g. Dragutin Stražmir, župnik, i gosp. St. Valdec kao tajnik; 3. u križevačkoj gosp. Dragutin Lambl, ravnatelj šum. gospodarskoga zavoda kao predsjednik a g. J. Lajer kao tajnik; 4. u varaždinskoj g. Koloman Bedeković, podpredsjednik hrv. slav. gospod. družtva; 5. Podravačke velem. g. Ferdo Inkey Palinski kao predsjednik, pa veleč. gosp. J. Šavor, župnik, kao podpredsjednik; a g. J. Prašnički kao tajnik; 6. u zagorskoj presv. g. Šimunić dvorski savjetnik kao predsjednik, i veleč. g. Slav. Fink, župnik, kao tajnik; 7. u jastrebarskoj velč. g. Drag. Jaugcer kao predsjednik i g. Gj. Rožman kao tajnik; 8. u goričkoj velč. g. podjašpršt i župnik M. Rusak kao predsjednik i g. J. Folnegović tajnik; 9. u karlovačkoj velč. gosp. podjašpršt i župnik dubovački Mato Župčić kao predsjednik i g. dr. Miroslav Dražić kao tajnik; 10. u požežkoj presv. g. Miroslav Špun-Strižić, veliki župan požežki, kao predsjednik i J. Paul kao tajnik; 11. u djakovačkoj g. Drag. Boellein, ravnatelj vlastelinskih dobarah, kao predsjednik i Ante Šunić, učitelj preparandije djakovačke, kao tajnik; 12. u sriemskoj g. Julio Klnbučar, ravnatelj vlastelinskih dobarah kao predsjednik i velč. g. Ivan Kr. Tombor župnik u Erdeviku kao tajnik.

Skupština izjavlja pohvalno priznanje svim podružnicam hrv. slav. gospod. družtva, koje no su svakom sgodom toli sjajno zasvjedočile, da jim je nada svim stalo do razvitka našega umnoga gospodarenja.

30. Družtvo gospodarsko hrvatsko broji sada osim 61. utemeljitelja, 652 red. člana, a prispodobiv ovaj broj sa brojem članovah od dobe zadnje glavne skupštine, kada je družtvo bez utemeljitelja imalo 617 članovah, to se radostno opaža, da se je od to doba pa do sada obćinstvo naše znatno pomnožalo. Da se je pako s bojem licah umnožala i revnost članovah u plaćanju prinesakah, to bi bilo družtvo jamačno i materijalno napredovalo, što se žalibože nemože reći, jer uz sve pozive pa opomene, koje su dotičnikom često slane, ostala je družtvena blagajna sveudilj bez sredstvah tako, da iznemogava zadovoljavati družtvenim potrebam. — Pa velika nemarnost nekih članovah u izpunjivanju ovih dužnostih svojih naprama družtvu prisili upravljajući odbor, da briše sve one iz broja ostalih članovah, koji su ostali svoje prineske dužni za dvie ili više godinah, a ovakovih ima žalibože znatan broj.

31. O Haraminčićevoj zakladi izvjestit mi je slavnu skupštinu, da ljetos nebijaše nagradjivanja zato, što je dotičnik, pri kom je glavnica ta ukamaćena, propustio uplatiti jednogodišnje kamate; čega radi je on opomenut, pa mu je zapriećeno, da će mu se konačno oduzeti glavnica, ako do konca Veljače t. j. nezadovolji dužnosti svojoj, a kamati će se sudbeno utjerati, pa ove godine doknadno izvesti nagradjivanje.

32. Družtvo ovo stoji u neprekidnom savezu sa svimi gospodarskimi družtvi carevine austrijske, a dobiva od njih strukovne časopise, kano što su od tih družtvah ovamo dostavljeni razni drugi spisi, koje su o trošku njihovom izlazili.

Petar Zoričić,
kao poslovodja i izvjestitelj.

(Nastavit će se.)

Štamparija Drag. Albrechta.

Digitized by Google

Broj 6. **U Zagrebu** **7. Veljače 1867.** **God. XV.**

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Pravokutna riez francezka.

Od ravnatelja Drag. Lambla.

(Nastavak.)

Razmatranje osobite koristi ove riezi.

U prijašnjih člancih upoznali smo se s načeli pravokutne riezi, uzgojem vinove loze, oplatom velikih stienah, sastavljenjem policah i odrovah za čokoće, gojeno po pravokutnoj riezi; a sad nam je razložiti korist, što je ima od ove gojitbe, valjano izvedene.

Već prije kazasmo, da od nijedne riezi neima tolika grozdja, što ga dobijemo uz pravokutnu riez, i ovu tvrdnju treba sad dokazati računom i prispodabljanjem lozja, gojenoga ovako i drugčije. Uglaviv pogledom na razmak reznikah na svakom kraku, da je najbolje ostaviti svaki 4. palac po jedan reznik, imamo od 2 kraka po 4 stope = 8 stopah ili 96 palacah, dakle 96" : 4" = 24 reznika.

Kada je čokot odrasao i dosta snažan, n. pr. u petoj ili šestoj godini, rezat ćemo 24 reznika na 2 oka i dobijemo 48 mladicah, od svake mladice 3 grozda najmanje 8 lotih iliti $^1/_4$ funte težka, dakle $48 \times 3 \times {}^1/_4 = 36$ funtih grozdja od svakoga trsa.

Na našoj sliki br. 8. ima 9 trsovah i površina zida LMNO sačinjava uz širinu od 19' i visinu od 9' u kvadratnoj izmjeri $19 \times 9 = 171$ četvornih stopah ili $4^3/_4$ četvorna hvata. Računajuć od svakoga trsa 36 funtih grozdja nismo uzeli najveći iznosak, jer mogu grozdovi važiti i više od $^1/_4$ funte, n. pr. $^1/_2$ ili $^2/_3$ funte. Nu mi volimo računati manje, budući da izvanredni ili prekomjerni brojevi gospodara mogu prevariti.

Dočim ima od 9 trsovah po 36 funtih grozdja 324 funtih i to na površini od $4^3/_4$ četvortna hvata, zapada 1 □hvat baš 70 funtih grozdja, jerbo

$$324 \text{ funta} : 4._{75} \square^0 = 70.$$

Ovakovu znamenitu kolikoću grozdja nepruža nijedan način rezitbe čokoća, odgojenoga uz zid, stienu ili na odru, jer je trs po svakoj drugoj rezitbi obično razi zemlje bez grozdja, u sredini radja najviše, a gori čami opet samo prazno rozdje Kod svake druge riezi ostaje četvrtina, trećina, višeputa i polovica zida sasvim nepokrivena, a kamoli da je rozdje razgranjeno tako sumjerno i jednako, kao što je uz pravokutnu riez razapeto sasvim točno, tako da zbilja nijedna mladica negine u sjeni a ni najmanji prostor nije gol i prazan.

Prigovarat će valjda njetko, da zadaje ta ogoja puno muke i truda? Podnipošto! Prve tri godine dakako ima posla s mladim čokotom, nego kad su kraci jednom napravljeni, neima gledeć na riez i vezanje lagljega poslovanja od ogoje pravokutna čokota. Dočim je gospodar uz drugi način riezi ili ako pusti čokot rasti nepravilno, uviek u nepriliki radi suvišnoga množtva rozdja, koje nezna kamo da priveže, jer mu obično ostaje grozdje ili mladica za dojduću godinu potrebita odviše u sjeni te zahiri ili barem nemože uspjeti, kao što uspjeva uz dovoljan upliv svjetla, zraka i topline. Kako je taj upliv znamenit i važan, kod svake biljke, osobito pak u voćarstvu i vinogradarstvu, može saznati gospodar pokusom, ako pusti zarasti po koju granu ili lozu lišćem od bućah iliti tikvah, štono se rado penjaju po voćki ili trsu. Ova bo grana gine očevidno i u jeseni ju moraš odrezati, jer je suha ili barem bez rodnih pupoljah.

Osim potaknute pravilnosti i ljepote, što je ima kod pravokutne riezi, pomoćju koje pokrijemo najsavršenijim načinom i podpuno gole zidine, treba da navedemo jošte jednu korist, koju treba osobito u Hrvatskoj i Slavoniji uvažiti. Naša bo vinova loza raste odviše bujno, kao što se može uvjeriti svatko, zaviriv u naše vinograde, koji višeputa rastu poput mlade šume u nečuvenoj guštavi. Od ovoga suvišnoga rozdja neima nikakove koristi, pače štetujemo očevidno, jer nam je grozdje lišeno uz veliku sjenu svjetla i zraka, ono nezrije valjano a gnije, ako udari vlažna jesen. Goriva za naše peći hvala Bogu imamo u šumi, a vinograd nam je proizvod pića. Nego šta ćemo s tim suvišnim

Digitized by Google

roždjem, kad raste i rasta, makar ga rezao i prikraćivao? — Ovomu pitanju odgovara sasvim naravno naša pravokutna riez, po kojoj možeš bujnost čokota ublažiti uz podpunu porabu mezgre za plod. Mezgra iliti sok od loze mora tjerati u vis, kad je trs zdrav i jak; nego on će tjerati u groždje onim, koji se razumiju u redbu vinove loze. A koji se u taj posao nerazumiju, odgajat će roždje namjesto groždja.

Kazati će mnogi, da već davno zna rezati čokot na lucnje i da dobije od lucanjah doduše više nego slabijega mošta. Na to treba odgovoriti, da čokot bolje štedimo, ako ga nesilimo svake godine tjerati novih lucanjah, već upotrebimo uz porabu staroga lucnja (u našoj pravokutnoj riezi kraka) svu mezgru za plod na porazmjerno kratkih mladicah; većih bo iliti duljih mladicah netrebamo, a kamoli da dopustimo rasti lozu na dva hvata samo za to, da u jeseni nepotrebnu rozgu opet odrežemo.

Što se tiće kakvoće iliti dobrote mošta, priznajem istini za volju, da ima u groždju od mlada čokota ovako rezanoga, manje sladora (po prilici za 5 postotakah), nego što ga ima u groždju od trsa, rezanoga n. pr. samo na 2 ili 3 reznika i bez lucnja. To smo uglavili lani, vagnuv sladomjerom širu iliti mošt od groždja, dobivenoga u zavodskom vinogradu od čokoća uz prerazličnu rezitbu gojenoga. Nego uvažiti treba u tom računu troje: prvo da nam trs neće ostati uviek mlad, već da naraste za koju godinicu tako, da će mu od debelih, jačjih krakovah i plod jačji biti; drugo da uz blizinu stienah i zidinah čokoće uviek bolje uspjeva, te će ovako proizveden plod uviek nadkriliti svojom kakvoćom plodove, narasle bez povećanoga upliva toplote i svjetla; napokon — ako se tom rezitbom služimo vani kod brajdah iliti ogradah viničnih — da neželimo dobiti od njih najsladjega mošta, jer znamo dobro, da nam brajdaće daju porazmjerno mnogo mošta, no da je u postotcih sladora slabiji. Te buduć da u gospodarstvu trošimo za svakdanju potrebu vino srednje ruke a ne najfinije, pa trebamo za težake i družinu više vina, moramo se uviek brinuti za poveću kolikoću pića, makar ne najizvrstnijega. Medjutim visi dobrota mošta bitno o vremenu, u kojem se groždje bere, te će imati gospodar uz kasno branje od potaknute riezi boljega vina, nego onaj, koji prije Miholja bere svoje groždje od čokoća samo na 2 reznika rezanoga. — Sve ovo razlažem, da unapried oprovrgnem sve moguće prigovore; meni bo stoji do toga, da se ova riez u nas bliže pozna i osobito kod naših ogradah iliti brajdah upotriebi, o čem ću nadalje u posebnom članku govoriti, jer su nam rečene brajde u dvojem obziru manjkave.

Gledeć na korist pravokutne ogoje čokoća treba jošte to navesti, da u slučaju koje nesreće, n. pr. ako se čokot ozliedi ili pogine, lako ga je nadomjestiti drugim i pokriti privremeno prazan prostor na zidu susjednim krakom, dok nedoraste mladi čokot do svojih pravokutnih krakah. Napokon je i probitačan vrlo lagan postupak u rezitbi, koju će — kad si ogojio i privezao krake — pojmiti svaki čovjek i obaviti rezanje bez pogibelji i štete za gospodara. Kod svakoga drugoga načina rezitbe neznanstvo i neukost radnikah nanosi odviše štete gospodaru, koji uz najbolju volju nemože sam sve radnje obaviti, nedospievajuć s vremenom.

Đoknadni naputak.

Nadajući se, da će ljubitelji vinove loze jošte ljetos stranom preinačiti i popraviti ogoju čokoća, nasadjenoga pokraj njihovih kućah, stranom da će ga nasaditi, pridodajem jošte njekih primjetbah.

Gledeć na deblo čokota, koje mora biti tim dulje, čim je više spratovah na zidu, n. pr. u sliki 8. kod čokota V. do 7 stopah dugačko, ostavljamo na stablu prvih godinah kratke reznike, koje mogu roditi uz način, u okomičnoj riezi (slika 10.) označeni. Nego potlam, kad stanu roditi reznici od poduljih krakovah, nemojmo zahtievati od debla iliti stabla, da i ono radja; jer bismo čokotu odviše toga naprtili. S toga volimo gladko odrezati ote reznike, koji s početka pridonašaju k odebljanju stabla isto tako, kao što grane mlade voćke pomažu stablo, da se bolje razširi. I tko ima vremena i više ljubavi k tomu poslu, neka zamaže ranu od bivših reznikah voćarskim voskom; bit će mu čokot zdraviji i jačji.

Ako bi se kojom nezgodom oštetio koji krak, treba odgojiti odmah iz spavajućega oko najzdravijega reznika n. pr. blizu Z čokota V na sliki 8. dobar i jak lucanj, te položiti ga u jeseni vodoravno k žici, pokle je ljeti tjerao okomice u vis. Okomičnim bo pravcem pomaže stupanje mezgre rast i ojačanje loze i drva puno bolje od vodoravnoga pravca, u kojem se mezgra ustavlja tjerajuć bolje u plod.

Blizina stiene ili zida neškodi čokoću ništa, pače pomaže zrielost groždja, buduć da ga grije topao zid i po noći a po danu ima pokraj zida uviek za 2—3 stupnja toplote više, nego u vinogradu, izvrženom vjetru i hladu od šume ili dubokih dolinah.

Vrsti čokoća za pravokutnu riez treba izabrati one, koje valjano radjaju, kad je na lucnje ili savijače režemo; a one kličice, koje vole roditi uz tako zvanu kratku riez (n. pr. modra kadarka) t. j. na 2 ili 3 reznika, svaki po 1 ili 2 oka, nemojmo siliti na ovu gojitbu. Veoma liep vid je zidu ili stieni, ako je lozje pogledom na farbu groždja različno, n. pr. prvi trs od zelene valtelinke, drugi trs od biele plemenike, treći od crvene kraljevine, četvrti od čadjaste kršćine, peti od modre kavčine i t. d.

Digitized by Google

Najprikladnije vrsti, suvrsti i kličice jesu za pravokutnu gojitbu sliedeće*): br. 1. modri tirolak, br. 2. crni tirolak, br. 3. crveni tirolak, br. 4. bieli tirolak, br. 5. crvena kalebovka, br. 7. carska smokvenolistka, br. 8. biela kraljevka, br. 11. a. i b. modri i bieli aramon, br. 12. biela kandolka, br. 15. biela kalabreska, br. 16. biela dišuća meranka, br. 21. modra guskonožka, br. 22. modra kavčina, br. 25. b. biela zelenika, br. 27. velika crnina, br. 35. b. debela modrina, br. 40 do 53. b. sve kličice od plemenike, br. 68 do 75. sve kličice muškata, br. 83. prava crnina, br. 95. rana modra kraljevina, br. 96. crvena kraljevina, br. 116. crvena katarba (za sjenice), br. 119. crvena frankovka, br. 165. pravi modri divljak, br. 206. žuta svilanka, br. 207. zelena svilanka, br. 211. bieli moslavac, br. 212. modra izabella (za sjenice), br. 213. biela ranina, br. 214. žuta orleanka, br. 227. rana tamno-modra kusinka, br. 230. do 232. b. sve kličice valtelinke, br. 280. rana biela damascenka, br. 282. biela dišuća damascenka, br. 285. bieli kozjak, br. 286. modri kozjak, br. 287. biela prepeličina, br. 291. biela želudina, br. 296. biela golemica, br. 321. rani modri blussard.

O preinaki naših brajdah iliti ogradah.

Kadgod putujem po naših hrvatskih vinorodnih predjelih, uviek mi na um pada zadaća brajdah iliti ogradah, štono je nalazimo malo ne pokraj svih vinogradah. Zadaća je tim ogradam prije svega, da brane ulaz u lozje; nadalje da uz poveće množtvo svjetla, zraka i toplote, što ga ima pokraj puta osobito prama jugu, brajda gospodaru i više ploda daje.

Ovim zadaćam njeke naše brajde iliti ograde nezadovoljavaju podpuno, a njeke nikako. Ako imaju braniti ulaz, treba da su propletene kao mreža, ako pak hoćemo dobiti od njih trostruka ploda, treba da je gojimo tako, da ima groždja od zemlje do vrška. — Naše su brajde razi zemlje obično prazne, jer je uz naravno tjeranje mezgre u vis naraslo samo gore na vršku puno pustoga roždja, a dole ima gol čepur bez reznikah i bez groždja. Razi zemlje može dakle tkogod prolaziti u lozje, a ploda ima samo na gornjoj trećini. Osim toga raste čokot neuredno, grbavo, jer ga neredimo valjano, dopušćajuć, da troši na uzdržavanje suvišnih okah puno mezgre, od koje bismo mogli dobiti groždja, da marimo za valjanu rezitbu i redbu loze.

Neću da opetujem sve ono, što sam kazao o koristi pravokutne riezi u prediducih člancih; molim samo da onaj, kojemu stoji do napredka i do povećanja berbe, pročita i uvaži moje razloge, ujedno pak da prouči sliku 8. i 9. u nacrtu, priklopljenom broju 2. ljetošnjega „Gospodarskoga lista“. — Netreba krčiti dosadanjih samoraslih brajdah i saditi mladih korienjakah; već možemo na jakom podlogu stare brajde osnovati novu ogradu, ako stare trsove povalimo, u jame 2' duboke te gnojem i rodnom zemljom napunjene položimo 3 ili 4 stope dugačke grebenice i na taj način odmah valjanu ogradu poput slike 8. i 9. u gore potaknutom nacrtu napravimo. Razmak trsovah za tu svrhu najbolji je od $1\frac{1}{2}$ ili 2 stope. S toga treba u izkopanu grabu zabiti kolje točno uz rečeni razmak, privezati k njemu položnice i postupati š njimi u stvaranju prvoga, drugoga i trećega sprata baš onako, kao što je opisano u broju 1., 2. i 3. „Gospodarskoga lista“.

Ima-li stari trs više granah, možemo je upotriebiti polag slike 7. odmah kao krakove, spojiv dva i dva u jedan čepur. Na taj način rodit će nam nova reformirana brajda odmah ljetos, a za buduće godine osjeguran joj je uspjeh, samo ako smo položnice najmanje 3 stope duge tako ponamjestili, da jim je korienje u dobroj zemlji valjano razloženo i obezbiedjeno.

Više netreba da kažem o gojitbi preinačene ograde, jer su načela ona ista, štono su za pravokutnu riez svestrano razložena. Tako će se okoristiti pravokutnom rezitbom svaki posjednik vinograda pokraj svojega lozja; a da se može i usried lozja osobito na ostrmini služiti tom rezitbom, pokazati ću što prije uz razlaganje drugih, naprednim vinogradarom poznatih načinah rezitbe, kako smo je izveli u vinogradu gospodarskoga učilišta križevačkoga.

O trošku izložiteljah, pošiljajućih svoju robu u Pariz.

Njeki se izložitelji odviše plaše troškovah kod odpremljenja svoje robe k parižkoj izložbi. S toga obznanuje področni odbor ove izložbe u Beču sljedeće: Izložitelji umjetninah (razred 1—4) neplaćaju drugoga troška od zamatanja svojih izložakah. Izložitelji gospodarskih plodinah i obrtničkih tvorinah plaćaju samo *a*) omatanje *(Verpackung)*, *b*) umaljeni trošak za odpremu, *c*) ako je propisano ponamješćenje tih predmetah u ormarih ili staklenom posudju, platit će nabavu i odpremu tih škrinjah. Izuzeti su predmeti razredah 6, 7, 10, 11, 12, 13, 18, 20, 21, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37 i 44, kojim je obećano ponamješćenje u ormarih i stolovih, naručenih po našoj vladi uz popriečnu plaću od 2 for. za četvornu stopu stola ili stiene; *d*) trošak za naručbe, učinjene napose po njekih izložiteljih za svoju robu.

Področni odbor podmirit će bez svake žrtve izložiteljah osjeguranje izložakah proti škodi od vatre i oštete na putu, nadalje sahranu praznih sandukah i embalaže, omatanje povraćenih izložakah, napravljenje podovah, tavanah i obćenitog uresa.

---

*) Vidi podpuni pregled čokoća u brojevih 45., 46., 47. i 48. „Gospodarskoga lista“ god. 1866.

Digitized by Google

GLASONOŠA.

Službene viesti.

(Uvedenje štabilnoga katastra poradi pravedne izmjere dohodka od zemaljah.) Kralj. namjestničko vieće uvjereno, da će uvedenje štabilnoga katastra jedino kadro biti pružati najtočniji i najpravedniji substrat za izradjenje brutto i čistoga dohodka, koji za temelj propisivanja poreza služiti imade, učinilo je jošte prošle godine na vis. kr. dvorsku kancelariju predstavku smjerajuću tamo, da se pomenuti štabilni kataster i prije preuztrojenja obstojećega poreznoga sustava iznimno što skorije u ovih kraljevinah uvede, ako se želi odvratiti prieteće gospodarstveno uništenje i odtud sjegurno proizlazeće nesretne posljedice, koje je isti porezni sustav u obće, a napose površno i manjkavo izvedeni porezni provizorium prouzročio. Povodom tim obratila se je kr. dvorska kancelarija na c. kr. ministarstvo financijah, koje je usljed toga glasom dvorskoga odpisa od 31. Prosinca 1866. br. 5043. odlučilo upotrebiti rezultate detailne izmjere katastra kao temelj poreza uz tarife provizorija zemljarine, ter dozvoljiti, da se putem reklamacijah može postupati glede operatah, koji će gore naznačenim načinom nastati.

Pri tom poslu imat će se obzir na sve promjene nastavše od vremena, kako je uveden provizorij zemljarine, što se tiče vrsti gojitbe, a isto tako bit će mjernički izpravljene sve diferencije, koje nisu do sada još izjednačene, ter će tako nastati podpuna evidencija, što se tiče razporezivanja poreza. Obćine će pri poslu tom, koji će se započeti tekuće ove godine 1867., sudjelovati imati samo što se tiče izpravka stanja posjeda i identificiranja parcelah, a instrukcija, koja će se za izvedenje cieloga posla izdati, već će skorim biti priredjena. U ostalom primilo je ovdašnje c. kr. financ. zemaljsko ravnateljstvo nalog, da već, dok još gore rečeni posao tekao bude, putem lokalnoga izvidjenja glede onih obćinah i pojedinih posjedateljah, koji proti dosadašnjoj izmjeri poreza imadu tužbu radi očevidna preterećenja, izveden bude izpravak individualnih osnovah poreznih.

Napokon naznačuje c. kr. ministarstvo financijah, da se usljed previšnje dozvolje pojedinim, u momentanoj nuždi se nalazećim kontribuentom, da se poštedi porezna kriepost jim, mogu iznimice dozvoljiti polaštice, pače i odpust duga poreznoga, usljed čega je jur ovdašnje financijalno zem. ravnateljstvo primilo nalog, da učini shodan predlog rečenomu c. kr. ministarstvu, ter će tim načinom tečajem godine nastajuće znatan iznos poreza odpisan biti. Osim toga dozvolilo je c. kr. ministarstvo financijah, da se proljetošnji mraz može iznimice smatrati kao elementarna zgoda, koja podieljuje pravo na odpust poreza.

Dajuć to obćinstvu županije na znanje, poziva ovo kr. namjestn. vieće obćinstvo županije, da pošto predstojeće ovo poslovanje preduboko zasjeca u interese svih porezovnikah u obće, sve ovo sad već unapred obznaniti učini svim porezovnikom putem obćinah, a napose opet bivšoj vlasteli, da po tom i samo obćinstvo županije u svoje vrieme, kroz podčinjene si kotarske oblasti, kao i obćine u svem na ruku budu financijalnim organom pri gore naznačenom poslu, koj se imade nastavše ove godine započeti.

Dajuć to gradskomu poglavarstvu na znanje, poziva ovo kr. namjestn. vieće grad. pogl., da i samo u svoje vrieme u svem na ruku bude financijalnim organom pri gore naznačenom predstojećem poslovanju, a sad već unapred u svom području stavi do obćega znanja, da predstoji to poslovanje.

Konačno opazuje se, da će uputa, na temelju, koje taj posao obavljen bude, naknadno sliediti.

Kr. dalm.-hrv.-slav. namjestničko vieće
u Zagrebu dne 22. Siečnja 1867. (Br. 142—14.)

Domaće viesti.

(Izložba ljubljanska odgodjena.) Glavni odbor gospodarskoga družtva kranjskoga oglašuje u br. 5. ljubljanskih „Novicah", da je odlučio odgoditi naumljenu izložbu, za koju je već lani stigla dozvolja od viših oblastih. Kao razlog navodi rečeni odbor ljetošnju svietsku izložbu u Parizu, koja će trajati od mjeseca Travnja do Listopada i povući će svu pozornost zemaljah, štono susjede sa Kranjskom i namjeravaše učestvovati u ljubljanskoj izložbi. — Po toj viesti moramo opozvati naše dotične pozive s tom primjetbom, da se po glasu očitovanja toga odbora nezna, kada će se ta izložba držati. S toga treba sad brinuti se samo za parižku izložbu onim, koji su prije odlučili da će sudjelovati; i mi njim za volju priobćujemo u današnjem listu obaviešćenje o izložbenom trošku, kojega se njeki odviše plaše.

Obrtnost.

(Domaća šampanjština u trgovini.) Upraviteljstvo gospoštine virovitičke (u Slavoniji, vlastnik knez Schaumburg-Lippe) pokazuje valjan uspjeh u proizvodu domaće šampanjštine, na izložbah g. 1864. u Zagrebu i lani u Beču odlikovane; ima bo za obćinstvo već u trgovini šampanjštine, koju prodaje skladište u Slatini, ako tko nabavi 12 buteljah, svaku po 1 for. 50 nv., ako uzme od 12 do 24 buteljah, po 1 for. 40 nv. i kad naruči jošte više, po 1 for. 30 nv. butelju. — Velike tu razlike ima u cieni gledeć na stranjsku robu, koju plaćamo po 4 i 5 for., a više puta nije najbolja; dočim je slatinska šampanjština, pravljena od naše kadarke, veoma dobra.

Svaštice.

(Čudnovata zima.) U mjesecu Siečnju, kad bi čovjek mislio da će biti sve smržnjeno i ukočeno zimom, imamo ljetos preko nade izvanredna toplotu, koja je na Sviećnicu doprla na 15 stupanjah po Reaumuru. Iz Erdelja javljaju, da jim vrbe tjeraju a črešnje stale su cvasti! — Bojati se je svakako nesretnih posljedicah od toplote, koju bismo trebali u mjesecu Travnju a ne sada.

Trgovina.

(Ciene žitku ponješto padaju.) Usljed dugotrajne mlitavosti i jer iz susjednih zemaljah nitko neće kupovati plodine uz velike ciene, vladajuće od mjeseca Studena na svih sajmovih, opala je koncem mjeseca Siečnja i početkom ovoga mjeseca žitku ciena za 15 do 25 novč., mašći za 50 novč. i porazmjerno svoj robi; nego promet se s toga nije povećao, pače traje potaknuta mlitavost u trgovini nadalje.

☛ K ovomu broju priložen je dodatak.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva **Dragutin Lambl**.

Digitized by Google

DODATAK

k broju 6. „Gospodarskoga lista“ 1867.

Izvješće

o XXIII. glavnoj skupštini hrv. slav. gospodarskoga družtva,

držanoj dne 22., 23. i 24. Siečnja 1867 u dvorani narodnoga doma u Zagrebu.

(Nastavak.)

III.

Izvješće o blagajni gospod. družtva.

(*Tabelarno izvješće družtvene blagajne od godinah 1865 i 1866. dodat će se na kraju skupštinskoga isvješća*).

Blagajnik družtveni gospodin Slav. Suhin čita izvješće o kretanju družtvene blagajne za godine 1865. i 1866. pa dodaje razjašnjenje k svakoj točki, ujedno opaža, da je s nemarnoga uplaćivanja prinesakah minule godine nastao družtv. blagajni znatan manjak, koga sa dohodci ove godine pokriti valja, nu slabe ima nade tomu, ako slavna skupština nepronadje način, kako će se znatni zaostatci, koji premašuju polšestu tisuću for., bar djelimice utjerati, i kako će se točnije uplaćivati družtveni prinesci uz nastalu godinu.

Nakon dovršena izvješća:

1. izreče skupština g. Sl. Suhinu, kano družtv. blagajniku zahvalno priznanje za toli revno i točno vodjenje blagajne,

2. zaključi skupština, da upravljajući odbor, svakoga onoga, koji od tri zadnje godine duguje blagajni družtvene prineske, još jedanput opomene, pa nezadovoli li on uz bližnja dva mjeseca dužnosti svojoj, da ga odbor iz broja družtvenih članovah izbriše, a da se to prijavi dotičnoj podružnici, pa toj prijavi da se pridoda ujedno punomoćje za podružničkoga tajnika, kako će dotičnoga pri mjestnom sudu radi dužne svote tužiti.

IV.

Po učinjenom ovom zaključku pozva prečastni g, kanonik Andrija Jandrić kao predsjedajući slavnoj skupštini, da obavi izbor predsjednika, pa jednoga podpredsjednika za Slavoniju, zatim jednoga za Zagreb, i trećega, koji nije na mjesto vezan, napokon dvanaestorice za upravljajući odbor i blagajnika.

Za povjerenike izbora budu imenovani: Presv. g. grof Miroslav Kulmer, gosp. Andrija Uhernik odvjetnik i g. profesor Petar Zoričić. Izbiračah bijaše 24.

1. Družtvu za predsjednika bi sa 17 glasovah izabran: preč. g. And. Jandrić, kan. prvostolne crkve, i dojakošnji podpredsjednik gospod. družtva.

2. Za podpredsjednika u Slavoniji izabran je sa 16 glasovah Julio Klobučar, ravnatelj vlastelinskih dobarah u Iloku.

3. Za podpredsjednika u Zagrebu bude sa 17 glasovah izabran Pavao Hatz, gradjan zagrebački.

4. Za trećega podpredsjednika izabra skupština sa 17 glasovah velč. g. Josipa Šavora, župnika u Velikom Bukovcu.

Za upravljajući odbor gospodarskoga družtva budu izabrana sljedeća lića p. n.:

Preuzv. g. grof Gjuro Jelačić, velem. g. Mojsija Baltić savjetnik uzvišenoga namj. vieća; velč. g. Slav. Suhin nadarbenik, ujedno i za blagajnika družtvenoga; velč. gosp. Seb. Koch, prior milosrdne braće; velč. g. J. Torbar, ravn. kr. velike realke; velč. g. Henrik Janušić, nadarbenik, g. Mijat Krešić, gradjan; g. Franjo Barać, ravnatelj pomoćnih uredah; g. Guido Pongratz gradjan; g. Antun Zoričić, odvjetnik; g. Florian Bletšneider, ravnatelj nadbiskupskih dobarah; Vjekoslav Barbot, gradjan; napokon prof. P. Zoričić za tajnika.

Po proglašenom izboru pozdravi skupština nazočnoga novo izabranoga predsjednika preč. g. kanonika Andriju Jandrića sa srdačnim „živio“, istim uzklikom bude pozdravljen i g. Pavao Hatz kao podpredsjednik pa ostali nazočni odbornici.

Nakon toga odgodi gospodin predsjednik skupštinu, urekav buduće zasjedanje na sutrašnji dan, t. j. za 10. uru 23. Siečnja.

Kraj ovoga zasjedanja u $^1/_2$1 sat o podne.

V.

Drugo zasjedanje gl. skupštine hrv. slav. gospod. družtva od 23. Siečnja 1867. Početak u 10 satih prije podne.

Skupštinskomu zasjedanju predsjeda preč. gosp. kanonik A. Jandrić. Perovodja g. P. Zoričić.

1. Čitan je zapisnik prvoga zasjedanja glavne skupštine naime od 22. Siečnja, koji bi odobren uz

Digitized by Google

primetbe: a) da se pri izboru pobilježeni glasovi svi izpuste, koji se neodnose na izabrana lica, b) da se uvrsti medju izabrana lica i g. Suhin kano družtveni blagajnik, c) da se doda k izvješću skupštinskomu imenik svih utemeljiteljnih i redovitih članovah.

2. Poslovodja javlja, da je pogreškom prepisatelja u jučer čitanom izvješću izostala točka, koja govori o podnešenoj predstavci, kako će se u bogoslovnom sjemeništu predavati takodjer i nauk o pučkom gospodarstvu. Prima se na znanje s tim dodatkom, da se izpušteno uvrsti u izvješće.

3. U doknad jučer čitanoga izvješća o kretanju družtvene blagajne, čita blagajnik proračun za nastalu godinu. Na to je sliedilo „a) odobrenje proračuna, b) „zaključak, da se taj proračun putem autografičnim po„množi, pa svim podružnicam na uvidjenje razpošalje, c) „na temelju jučer čitane izjave gospode prosuditeljah „budu računi družtvene blagajne od god. 1865. i 1866. „odobreni."

4. Izbor g. prof. Petra Zoričića za družtvenoga tajnika bilježi se ovdje samo kano izraz povjerenja napram istomu, jer po družtvenih statutih pada obnova poslovodje ili tajnika tek nakon šeste godine častvovanja.

Nakon toga čita poslovodja:

VI.

Izvješće o družtvenom pokušalištu.

I uz minule dvie godine nastojao je odbor sa svimi silami, da na družtvenom pokušalištu što veća radinost vlada, te da i uz ovo vrieme pokušalište naše ono uzbude, što mu je svrha, naime širilište i voćarstva i vinogradarstva, pa time družtvu na čast a još većma obćinstvu na korist. Da nisu družtvena sredstva toli tiesna, još bi bolje s našim pokušalištem stalo; ali uza sve to, da se mora na pokušalištu štediti i djelom i nabavom, došlo je ono ipak na liep i dalek glas, što po raznovrstnih strukah, koje njeguje, što po neznatnih cienah njegovih proizvodah, što pako po bujnosti i zdravlju voćakah, a za dokaz toga budi navedeno, da je sa pokušališta našega poslano drveće u dalek sviet, tako u Spliet i Dubrovnik, pa u Peštu, da u istu Švajcarsku, gdje no voćarstvo znatno cvate.

Da se uzmogne na pokušalištu svake godine što veći broj ključecah za nasad i prodaju urezati, nastala je potreba, da se poveća družtveni vinograd, i da se za novi nasad uzmu one vrsti trsovah, kojih još na pokušalištu neima. Povećanje vinograda izvedeno je minule godine sa dvie nove vrsti trsovah prostorom od 400□ hvatih.

Da se popuni voćni sortiment, nabavljeno je iz čuvenoga voćarskoga zavoda u Reutlingenu, stranom iz Češke 400 kom. razne vrsti voćakah za matice, koje će se uz nastalu godinu porazsaditi na svoja stanovišta, i to tamo, gdje je sada stari vinograd; ovaj bo se vinograd mora cielovito izkrčiti, jer se je već sasma izrodio, a niti nemože služiti družtvu za rezanje ključecah, jer je nasad poput naših seljačkih vinogradah smiesa lošijih vrstih.

Na molbu II. banske pukovnije bijahu ljeta 1865. na pokušalištu u vježbi dva krajišnička vježbenika iste pukovnije, a isto tako iz gjurgjevačke pukovnije njih petorica, prvi samo na mjesec danah, drugi pako na šest mjesecih, gdje su praktičnim načinom učili voćarstvo, vinogradarstvo i vrtlarstvo. — Za domaće vrtljarice, ili bolje rekuć vrtljarske težake uzimlju se sve sami seoski dječaci, kako će, kada se nakon trogodišnje vježbe kući na selo povrate, širiti po selih svojih voćarstvo i vinogradarstvo.

Silnim troškom, što ga je odbor za nabavu gnoja na pokušalište učiniti morao, prisiljen, dade odbor vrtljaru svu travu sa pokušališta, čim se ovaj obvezanim čini, krave držati, te sav proizvedeni gnoj družtvu bezplatno davati.

Da se uzmogne imati podpuni pregled, kada i gdje je pojedina vrst voćakah ili inoga sada na pokušalištu stajala, dakle da se točno znade, kako se na svakoj pojedinoj gredi razni nasad mienja, zatim da se predusreti svakoj smetnji, koja bi zavladati mogla, kada bi slučajno nestalo broja, kojim je matica voćka po vrsti svojoj označena, potreba se ukaza, da se ima gdje bilježiti i mjesto i broj vrsti svake matice, s toga je pustio odbor sastaviti i u 50 iztisak. litografovati oveći plan cieloga pokušališta, na kom je planu svaka greda svojim brojem obilježena. Kada se po odboru zimi svake godine sastavi osnova, gdje što onoga ljeta sijati ili saditi valja, umah će se upisati ciela osnova u ovaj plan, koji će tada služiti vrtlaru za ravnanje, a odboru za pregled i kontrolu djela i svega pokreta na pokušalištu.

Glavna ulazna vrata na pokušalištu bijaše nuždno obnoviti, pa da bude i spoljašnost družtvenoga pokušališta što pristalija za oko, pustio je odbor napraviti liepa i ukusno izvedena vrata.

Imajuć na pameti, kako bi družtvo znatno štetovati moglo, da na pokušalištu bukne vatra bud po nesreći bud po nesmotrenosti, pustio je odbor pokušalištne sgrade na 4000 for. osjegurati.

Spomenuti valja ovdje pokusno sadjenje pamuka; odbor si je sjemena dobavio iz Dalmacije, pa ga je sadio obje ove godine, nu reći se mora, kako je to izkustvo pokazalo, da bar ova vrst pamuka neće nigdar postati u nas kulturnim predmetom, jer sporo raste, pa nemože prije nego što mrazovi nastanu, dozrieti.

Odbor je pustio na družtvenom pokušalištu izvesti pokus škopljenja trsovah po g. Sutori, vlastniku vinograda u Kostajnici. Na koliko se je to jednokratnim pokusom razabrati dalo, taj izum Sutorin zaslužuje kod omanjih vinogradah uvaženje, jer nakon oškopljenoga

Digitized by Google

trsa netjeraju više iz njega nikakvi zaperci, a po izreki Sutorinoj niti se neosipuje grozdje oškopljena trsa. — U veliko bi se taj posao jedva izvesti dao, jer je vele spor i veliku pomnju zahtieva.

Od modelah nabavio je odbor pušnicu iste one vrsti, što no bijaše pred dvie godine opisana i naslikana u „Gospodarskom listu"; zatim jedne škare orezaljke za orezivanje kore na voćki i trsu; nadalje jedan nož za očenje, napokon za voćni kabinet nastavak obrazacah voćnih, na koliko su isti dosada već izradjeni pa izdani.

Pravo djelovanje upravljajućega odbora glede družtvenoga pokušališta bilježi se sljedećim:

Godine 1865. izvelo je družtveno pokušalište osim inih naručakah jošter i taj znatni, nadošli mu od vis. vojenoga zapovjedničtva u Zagrebu za vojničku krajinu, naručak, obsižući svotu od 576 for., i tako su iz družtvenoga pokušališta godine 1865 izdane sljedeće voćke i trsovi:

jabukah	1682	kom.
krušakah	403	„
marilicah	71	„
bresakah	267	„
trešanjah	55	„
višanjah	282	„
šljivah	43	„
mušmulah	2	„
zatim:		
murvah	2555	„
pajasena	1920	„
divljakah od voćakah	218	„
šibicah za pitomljenje	270	„
trsićah bradašah	26377	„
ključecah	3565	„

Godine 1866. bilo je znatno većih naručbinah, koje se pokušalištnim narastom niti iz daleka podmiriti nisu mogle, a to tim manje, jer bijaše već minule godine iz pokušališta malo ne sve doraslo drveće izdano. Da se dakle i ovogodišnji naručak visokoga vojenoga zapovjedničtva, namienjeni vojničkoj krajini, koji no je svotu od 1198 for. 50 n. obsizao, pa isto tako i mnogi drugi od članovah i nečlanovah ovamo stigli naručci izvesti uzmognu, moradoše se ciepovi naručiti od inokud, tako iz Mlade Boleslave pa iz Palina, napokon od križevačkoga gospodarsko-šumarskoga zavoda, te tako bijaše moguće godine 1866. što iz pokušališta, što iz vana nabavljeno, izdati:

jabukah	2189	kom.
krušakah	1160	„
marilicah	136	„
bresakah	321	„
trešanjah	80	„
višanjah	50	„
šljivah	59	kom.
mušmulah	6	„
zatim:		
murvah	678	„
pajasena	147	„
divljakah od voćakah	1300	„
šibicah za pitomljenje	170	„
mendulah	27	„
trsićah bradašah	39524	„
trsićah ključecah	260	„

Da pako uz toli silne naručbine pokušalište sasma neopusti, te da bude za dogodišno izdavanje pitomakah, naručio je odbor 1000 jedno i dvogodišnjih jabukah, pa isto tako krušakah 1000 jedno i dvogodišnjih, koji su usadjeni na pokušalištu, da ovdje za prodaju dorastu.

Buduć je družtveno trsje sve uvjek još premaleno za podmirenje potrebe ključecah trsnih, to se je do 45 tisuć ključecah iz vana nabaviti moralo, od kojih je malo ne ciela petina izdala.

Sadašnje stanje nasada za prodaju iznosi sljedeće brojeve na vidjelo:

pitomih dvogodišnjih jabukah	2500	kom.
„ „ krušakah	1060	„
„ „ višanjah	70	„
„ jednogodišnjih jabukah	1560	„
„ „ krušakah	850	„
„ „ trešanjah	100	„
„ „ višanjah	510	„
„ „ marilicah	45	„
„ „ bresakah	250	„
zatim: petgodišnjih murvah	140	„
trogodišnjih „	500	„
dvogodišnjih „	200	„
jednogodišnjih „	15000	„
četirgodišnj. pajasenah	70	„
dvogodišnj. „	500	„
jednogodiš. „	50	„
divljakah trogodišnjih jabukah	800	„
„ dvogodišnjih „	3000	„
„ jednogodišnj. „	10000	„
„ trogodišnjih krušakah	500	„
„ dvogodišnjih „	1400	„
„ jednogodišnjih „	700	„
„ trogodišnjih trešanjah	500	„
„ jednogodišnjih „	900	„

Za ovogodišnji nasad urezat će se u pokušalištnom vinogradu kakvih 20.000 ključecah, nu da bi se samo iz bliza potriebi zadovoljiti htjelo, moralo bi se od inokud nabaviti najmanje 100.000 ključecah raznih vrstih trsja.

Nakon pročitane ove točke bude zaključeno, „da „se za ovogodišnji nasad ključecah naruči istih iz vana „najmanje 150.000, i to koliko je moguće iz vinogra„dah naših, koji su dobro sortirani i čista nasada; što

Digitized by Google

„se njih u nas dobiti nemože, da se nabave bud iz Klo-„sterneuburga, bud i Štajerske, i buduć da na druž-„tvenom pokušalištu za tolik nasad prostora neima, to „se neka u najam uzme na priličnom mjestu pjeskovite „zemlje bud 1 ral ili dvie.“

Od šest sjemenjakah pčelacah izišlo je iz zime god. $186^4/_5$ samo pet; od ovih je bilo minuloga ljeta priroda šest pčelacah, od kojih su već dva radi male hrane iznemogla, dakle pčelacah imade sada na pokušalištu 9 dobrih sjemenjakah.

Godine 1865 svilobube su od domaće pasmine slabo, žapanci pako vrlo dobro uspjeli; zaprelo se je ovih do 20 funtih; minule pako godine hranjeni su samo svilci od žapanske pliješine, pa su dali 41 funtu izvrstnih kokonah, od kojih je sjeme za budući uzgoj izvedeno.

Za svilobubu Bombyx cinthia javit valja ovdje, da se ta vrst svilca u nas izradja, i na gore pretvara, jer dočim se je ona prve i druge godine dva put uz ljeto zapredala, minule je godine samo jedan put; tek mjeseca Srpnja a ne Svibnja, kano što to bijaše prve godine, izvališe se leptiri iz kokonah, pa tako neuredno, da se je moglo samo njekoliko njih spariti, od kojih jajacah uzgojen je malen broj kokonah. — Svilu odpredati izumio je njeki g. Mačkazi, kapitan u miru u Karlovcu; tu je odpredenu svilu poslao ovamo, i ovo će ju družtvo poslati na parižku izložbu.

Kratki ovaj nacrt o družtvenom pokušalištu uvjerit će slavnu skupštinu, da je odbor imao jasno pred očima nesamo svrhu pokušališta, već i svoju dužnost: svrhu tu iz svih silah promicati, kako će se uzčuvavati ovomu našemu zavodu njegov dobar glas, a ujedno mu bijaše skrb i oko toga bditi, da ni družtvo nezaostaje za sveobćim napredkom u strukah voćarstva i vinogradarstva, koje no je po inih zemljah u veliko razvito, već da bude pokušalište naše za člane i nečlane predvodilac umnoga voćarstva i vinogradarstva, koje su struke u nas prvim uvjetom budućega pučkoga blagostanja.

Zaključujuć ovim izvješće o družtvenom pokušalištu, dužnost mi je, da ujedno spomenem i velike zasluge, koje si je za pokušalište stekao velm. g. Mojsija Baltić, savj. uzv. namj. vieća; on bo ga je kao nadzornik pokušališta redkim svojim požrtvovanjem doveo u stanje ovo, u kom se sada nalazi; s toga mnijem, da neću uvriediti čednost velemožnoga, a po družtvo ovo vele zaslužnoga gospodina, ako predložim; da mu sl. skupština izrazi zahvalno priznanje, a ujedno i želju, da velm. g. Baltić i nadalje vodi nadzorničtvo pokušališta.

„Skupština izjavi velm. g. Baltiću zahvalno pri-„znanje za toli uspješno njegovo nadzorničtvo, koje je „uz tolike godine vodio, pa ujedno i želju da velemožni „gospodin i nadalje rukovodi i nadzira pokušalište naše.“

P. Zoričić,
kao izvjestitelj.

VII.

Izvješće o svilarstvu.

Kako se je upravljajući odbor od zadnje glavne skupštine brinio što je bolje mogao za unapredjenje svake gospodarstvene struke, zasjecajuće iole u njegov obsjeg, tako nije mimoišla skrb njegova ni svilarstvo, dapače on je, imajuć na pameti važnost ove gospodarstvene grane za zemlju našu, prema svojim silam sva upotrebio, čim da uzbudi u puku što veću volju za svilarstvo, a da se spomene ovdje ponajvažnije sredstvo, kojim se je odbor za postignuće svrhe ove služio, naime to, da je udešavao svilskim čahuricam visoke ciene, uz koje moradoše napokon i oni pristati, koji bijahu vikli kupovati kokone baš uz bezcienje, te time ubijahu u puku volju za svilarstvo. Pa ovim je sredstvom odbor već to postigao, da dočim nazad pet godinah nitko u nas nehtjede se više baviti sa svilogojstvom, sada, od kako dobre ciene obilat dobitak svilogojcem zajamčuju, pojavljuje se u puku velika volja, poprimiti se ove gospodarstvene struke, pa ako se ovako po družtvu još njekoliko godinah uznastojalo bude, jamačno će svilarstvo u nas sveobćim postati.

Izkustvo prijašnjih godinah imajuć u pameti, to naime, da družtvu uz visoke ciene čahuricah, a neusavršeno stanje naših odpredalah, neizbjegiv gubitak predstoji, nastojao je odbor oko toga, da nadje sebi zamjenika za kupovanje čahuricah, koji bi se obvezao proizvoditeljem one ciene za čahurice plaćati, koje družtvo ustanovi; pa sbilja mu je g. 1865. pošlo za rukom takva zamjenika naći u Franji Huberu bečkom svilaru, komu je odbor prepustio to kupovanje pod uvjet taj, da plaća kokone po cieni, kako ju je družtvo ustanovilo, naime po 1 for. a lošije po 75 novč. — Zato mu je odbor obreko svaku moguću pripomoć od strane svoje pa i od strane podružnicah gospod. družtva. I tako je Huber isto godine u naših stranah sabrao 2360 funtih čahuricah, ponajviše žapanske vrsti.

Ovim je načinom postigao odbor sasma svrhu, tu naime, da su producenti svoje kokone valjano zavriedili, a kraj toga izbjeglo se je svakoj opasnosti kakva gubitka.

Prije nego je do ugovora medju odborom i Franjom Huberom došlo o sabiranju kokonah, pripravljao se je odbor za buduće predenje, pa da mu po nesavršenoj prednji nenarastu golemi troškovi, a tim i golemi novčani gubitci, prisiljenim se vidjaše odbor nabaviti za odpredanje nove vitlove, i to za prvi početak samo 4 komada. Te si je vitle učinio doći iz Gradca od mehaniste Josipa Veicera, svaki po 50 for., koji su još iste godine sa njekoliko funtah kokonah izkušani, pri čem se je pokazalo, da su svi ti vitlovi osobito dobri. Od godine 1865. imao je odbor svilačkoga sjemena do 90 lotah; od ovih je osamdeset lotah prepustio vis. namj. vieću uz odštetu od 1 for. po lotu. Sjeme je ovo vi-

Digitized by Google

soka naša zemaljska vlast bezplatno medju gojitelje porazdielila; što je takodjer odbor sa 10 preostalih lotah inoga sjemena učinio.

Kano što godine 1865, tako je nastojao odbor, da i god. 1866. prepusti drugomu kupovanje čahuricah uz što moguće bolje uvjete po producente, pa s tom namjerom bijaše stupio u dogovor sa bečkim trgovcem Hofmannsthalom, nu taj se dogovor razbi slabih cienah radi, koje nudjaše Hofmansthal za čahurice; on bo obreče prekupiti već sabrane čahurice po 70 novčićah i kada na to odbor neprista, obeća 75 novč. za 1 funt sasma dobrih čahuricah. Odbor dakako nemogaše pristati uz ovu ponudu, te ustanovi na temelju doglašenih mu iz laške Gorice cienah za ovdašnje kupovanje cienu od 90 novč. za bolje, a 60 n. za gore kokone, i uz tu je cienu kupovao odbor čahurice od žapanske trage; kokone pako od domaće pasmine, kano one iz Stubice plaćao je po 1 for. — Od ove domaće pasmine malo je uz ljeto 1866. uzgojeno u nas, već su pogotovo po svud izvedeni kokoni žapanske vrsti, koja se je po svih stranah izvrstnom pokazala.

Iz gori navedena razloga nastojao je odbor, da odvrati od sebe predjenje svile, pa je ugovorio sa preuzoritim gospodinom kardinalom, da on preuzme sve po odboru sabrane čahurice uz istu cienu, po kojoj je odbor sabirao čahurice.

Mora se spomenuti osobita revnost, kojom je kupovanje čahuricah u Požegi i Varaždinu izvedena od dotičnih podružnicah gospodarskoga družtva, kojim je pri tom poslu od strane slavnih županijah svaka moguća pomoć i podpora pružana, pa tako je što nastojanjem ovih, što nastojanjem ovdašnjim sabrano 2560 funtih čahuricah, koje su spomenutim načinom ustupljene sviloprelnici preuzor. g. kardinala, koj je za preuzete čahurice gotovo uplatio svotu od 2000 for. s obvezom, ostalo naknadno izplatiti. Novce je ove blagajnik uložio u štedionicu.

Spomenuti valja još i to, da je odbor, vidiv velik napor, pa osobitu pomnju pri kupovanju i dušenju čahuricah, što no ju je pokazao g. Josip Mikić, nadzornik svilarstva u Požegi, dao istomu gospodinu Mikiću 20 for. nagrade. Pa ako će družtvo biti pravedno, mora bar ovoliku nagradu i g. Ljudevitu Ketigu, županijskom nadzorniku svilarstva podieliti, on bo je u Varaždinu i okolici ne samo uz velik trud, nego i uz velik trošak sabrao i kupio u istoj mjeri čahuricah, koliko i g. Mikić i s toga se predlaže, da se i g. Ljud. Ketig u Varaždinu nagradi sa 20 for. za trud njegov i omanje troške, što je imao uz kupovanje i dušenje.

„Skupština izreće zahvalno priznanje slavnoj po„žežkoj i varaždinskoj županiji, a isto tako i istomjest„nim podružnicam; odobri zatim gospodinu Josipu Mi„kiću danu nagradu, i zaključi istom svotom i g. Ljud. „Ketiga nagraditi.“

I godine 1866. neimajuć odbor ufanja, da će sabrane kokone moći bez gubitka prepustiti drugomu, morao se je već za rana pobrinuti oko toga, da za dobe priredi strojeve za opredanje kokonah, te je dakako prije nego bi s uzoritim gosp. kardinalom ugovoreno, pustio u sviloprelnici izvesti neobhodne popravke njeke na starih vitlovih, zatim napraviti 4 nova kotla sa stolovi, napokon police za čahurice — pa budući su kokoni svi ustupljeni, nije se niti ove godine svila prela, nu izvelo se je svilačkog sjemena što od kokonah, koji su doma odhranjeni, njih bijaše 41 funt, što od najizvrstnijih kokonah, prikupljenih ukupno oko 200 lotih sjemena. Ovo je sjeme ponudio upravlj. odbor vis. namjestničkomu vieću, da ga odkupi za bezplatno porazdielenje medju gojitelje domaće.

Da se zadobavi družtvo original-sjemena neposredno iz žapanske, naručio je on preko tirolskoga svilačkoga družtva 6 kartonah sjemena i poslalo mu na račun 22 for. 68 novč.

Javit valja ovdje i to još, da je svila god. 1864. upredena naime $65^3/_4$ funta fine, $4^1/_2$ funta falope i $^3/_4$ funta doppie prodana bečkomu trgovcu Hofmannsthalu i to uz cienu: fina po 17 for., falopa po 8 for. a doppia po 4 for. 20 novč.; ovaj je položio kupovnu svotu od 1159 for. 25 novč., koju je svotu blagajnik s inim novcem svilačke zaklade ukamatio.

Spomenuti valja, da osim unišlih ovih svotah naime za prodane kokone, pa za prodanu spredenu svilu još i 41 for. za svilske odpadke zatim dobivene novce za svilačko sjeme naime 80 for. pa 109 for. 20 novč. napokon kamate štedioničke, koje za uloženu svilačku zakladu teku, a s druge strane uloženih 200 for. za nabavu novih vitalah, pa neznatnih svotah potrošenih za popravu prelnih i drugih omanjih svilarskih spravah, te izim navedenoga nebijaše svilačkoj zakladi uz minule ove godine niti prirasta niti razhoda.

Specialni račun o cielokupnoj svilačkoj zakladi nemože se zato već sada slavnoj skupštini na prosudu podnesti, što još nije račun o zadnjoj prodaji kokonah na kraj izveden, nu čim to bude, priobćit će se u „Gospodarskom listu“ cieli račun slavnomu obćinstvu.

U Zagrebu dne 23. Siečnja 1867.

P. Zoričić,
kao izvjestitelj.

VIII.

1. Gospodin župnik Jakov Pavić žali, što se nije izveo zaključak zadnje glavne skupštine naime, da se nije podniela predstavka svietlomu banu, da on pozove sve sebi podčinjene slavne krajišničke pukovnije, kako bi svaka njih podigla u svom obsjegu po koju podružnicu gospodarsku, koje bi stupile u neposredni savez s ovim gospodarskim družtvom.

Na to obrazloži poslovodja uzrok neizvedenoga

Digitized by Google

zaključka toga, koji se, kako je to jučer u dotičnom izvješću navedeno, u tom sastoji, da se je odboru probitačno vidilo, pričekati prije srećno riešenje opetovano zamoljene potvrde družtvenoga predsjednika i podpredsjednika, kako će se čim sjegurnije željeni uspjeh ovoj zaključenoj predstavci postići.

Skupština držeć stvar vele važnom, zaključi „neodvlačno podnesti svietlomu banu smiernu molbu, da „uznastoji oko podignuća gospodarskih podružnicah u „vojničkoj krajini, a toj molbi da čim povoljnije rie„šenje uzbude, izabra skupština odbor iz licah: gosp. „Pavla Hatza kano podpredsjednika družtvenoga, zatim „g. Dionisa Blažića, napokon g. Eduarda Suhina, da „uruče ovu molbenicu svietlomu banu. — Da se pako „broj podružnicah i u gradjanskoj strani domovine naše „što većma umnoži, prepušta se skrbi upravljajućega „odbora da pronadje način, kako će što bolje riešiti „pitanje ovo."

2. Učini g. Jakov Pavić sljedeće predloge:

a) Da se snize godišnji prinesci članovah na dva stotinjaka, obrazloživ svoj predlog ponajglavnije time, da će družtveni članovi uz ovaku nizku cienu znatno se umnožiti, jer će i seljakom moguće biti u družtvo kano članovi stupiti, i da! će prinesci, budué za podmirivanje manje tegotni, točnije u blagajnu teći.

b) Da „Gospodarski list" po sadržaju svom bolje popularan bude, kako će ga moći župnik svojim župljanom nakon dovršenoga kršćanskoga nauka čitati, nadalje da se list svake sedmice na cielom tabaku izdaje.

c) Da se stvori zaključak, po kom će se pozvati gospodarsko občinstvo, da svaki, tko što sa družtvenoga pokušališta bude hotio imati, podnese svoj naručak najdalje do konca kolovoza, jer kako to sada obstoji, dobiva sadjenice sa pokušališta onaj, koji se prije prijavi, a tko što u jesen kasnu ili s proljeća naruči, nemože ništa više dobiti. Po njegovom predlogu, ako zaključkom postane, odbor će moći sve do ustanovljenoga roka prispjele naručke razgledati, pa prema tomu, što na pokušalištu za izdati ima, na svakoga pojedinoga porazdieliti, a i za dobe dotičnikom doglasiti, što će koji od naručenoga sadja dobiti. Nije pravo, da se samo jedan dio članovah podpunoma koristi s pokušalištem a drugi da dobivaju malo, a po gdje koji baš ništa.

Na točku a) obrazloži blagajnik, da predlog gospodina Pavića nije probitačan po družtvo, jer da se i podvostruči broj članovah, to je družtvo time sve uvjek u novčanom gubitku, pa što se u predlogu navadja, da će prinesci u blagajnu točnije teći, i to mu se vidi dvojbeno, jer onaj višak članovah, koji bi radi male ciene mogao stupiti u družtvo, imati će porazmjerno takovih više, kojim će biti teže platiti po dva stotinjaka, nego li sadašnjim članom dojakošnji prinesci.

Gospodin župnik Stražimir predlaže odnosno na 1. točku predloga g. Pavića: a) da se seljakom pristup u družtvo dozvoli uz prinesak od 2 stotinjaka, i budué je ovako snižena svota prineska proti pravilam ovoga družtva, zato predlaže neka se za sada, dok se štatuta družtvena u ovoj točki nepromiene, dade seljakom pravo zvati se članovom pojedinih podružnicah svojih, pa kao takovim, da se daju i povelje.

Gospodin podjašprišt Havliček predlaže, da se ova blagodat i na učitelje pučkih učionah protegne.

3. Nakon toga, što je g. Pavić odustao od svoga dotičnoga predloga zaključeno je:

A. „da se seljakom kano članom podružnice snize „godišnji prinesci na dva stotinjaka."

B. „da se ova blagodat uz isti uvjet protegne i „na učitelje pučkih učionah."

C. „da uz godišnje prineske od 2 stotinjaka dobi„vaju i seljaci i učitelji „Gospodarski list", a list će „takodjer i ovim ići na njihovu osobu."

D. „da se tada i seljakom i učiteljem izdaju di„plomi kao članom podružnice uz pristojbu od 50 novč."

Na predlog b) učinjen po g. Paviću obrazloži g. Lambl, kako je to za sada nemoguća stvar listu smjer i obsjeg mienjati, nu predlaže, da list što popularniji uzbude, neka se litografovane slike razjasnujuće dotične razprave dodaju bar jedan put na mjesec „Gospodarskomu listu."

4. Zaključeno je: „Da se razjašnjenja radi dodaju „Gospodarskomu listu litografovane slike bar po jedna „ako pako uztreba, i više njih uz mjesec."

5. Na predlog c) g. Pavića sliedio je sliedeći zaključak:

„Tko sa družtvenoga pokušališta bude hotio bud „voćakah bud trsićah ili inoga sada i sjemena imati, „mora najdalje do konca Rujna svoj naručak upravlj. „odboru podnesti; ovaj će onda prema broju za izda„vanje doraslih stvarih porazdieliti na pojedine naruči„telje voćke, trsiće itd."

6. Podigoše se sa više stranah tužbe, da se po selih nečiste potoci, i da su putevi u lošem stanju; bude zaključeno: „da se visokomu namj. vieću podnese iz „skupštine predstavka, neka ono blagoizvoli izdati na„redbu na kotarske sudce, da se uz sudjelovanje žu„panijskih mjernikah izvede čišćenje potokah i poprav„ljanje putevah."

7. Podružnički zastupnici učiniše predlog, da družtvo uz gospodarski koledar i bilježnik još jedan koledar izdaje, koji će biti namienjem prostomu puku našemu; zaključeno je:

a) da družtvo za buduću godinu uz koledar-bilježnik izda još jedan koledar za prosti puk;

b) da se u taj koledar umetnu i slike, koje se u dnevniku koledara šoštara nalaze, nu da te slike čim ljepše i ukusnije budu.

c) da se taj koledar natiska u 3000 komadah.

d) da mu poučna stran bude onoga pravca, što

Digitized by Google

ga ima gospodarski koledar, izišli ljetos troškom bečkoga gospodarskoga družtva, a uredovanjem baruna Babo-a.

e) da ovaj kao i koledar-bilježnik već u kolovozu gotov bude.

IX.

S obzirom na dotični predlog slavne varaždinske podružnice, naime, da se s obzira toli važnih po zemlju pitanjah odgodi glavna ova skupština na udobnije vrieme, pa gledeć na to, da se po nas prevažna pitanja, kano što 6, 7. i 8. točka osnove u brzu ruku, a uz omanje obćinstvo valjano riešiti nemogu, zatim iz razloga toga, što se je nadati, da će se sabor trojedne kraljevine do skora sastati, te će moći podnešene mu ovdašnje predstavke riešiti, uz koje povoljno riešenje doći će družtvo ovo u stanje, da razširi obsjeg djelovanja svoga, pa za taj slučaj sastaviti će se osnova, koja će se u budućoj glavnoj skupštini na odobrenje podnesti; „zato „odgodi predsjednik ovu glavnu skupštinu na neizvjestno „vrieme, a prenaša na buduću glavnu skupštinu riešenje točakah osnove naime: 6. kako da se popravi traga „domaće naše stoke; 7. što nam valja učiniti, da nam „se popravi vinstvo naše i vinarstvo, (jeda li se u nas „nebi moglo ustrojiti družtvo za vinarstvo); 8. kako da „kod nas u život stupi utrka konjah, za koju je obrekao preuzvišeni g. biskup J. J. Strosmajer doživotnu „godišnju pripomoć od 100 carskih dukatah; i zaključuje, da se svi predlozi pojedinih podružnicah, odnoseći se na riešenje 6., 7. i 8. točke, kano i ostali „predlozi podružnicah, u izvješće ove glavne skupštine „uvrste, kako će moći obćinstvo gospodarsko ove pred„loge svestrano prosuditi, pa na temelju njihovom svrsi „najshodnija predložiti, i nakon toga što se predsjed„nik skupštinskim članovom na revnom sudjelovanju „zahvali, bi srdačnim živio pozdravljen."

Konačno zamoli g. predsjednik gg. Zagrebčane pa i onu gospodu inostrane člane, koji kane još i sjutra u Zagrebu ostati, da dodju dne 24. u 10 satih na sastanak, u kom će se zapisnik današnje skupštine pročitati i odobriti.

X.

Sastanak od 24. Siečnja 1867.

Predsjednik preč. gosp. Andrija Jandrić.

U ovom sastanku pročita poslovodja zapisnik drugoga zasjedanja glavne skupštine od 23. Siečnja, koji zapisnik bude cielovito odobren.

U Zagrebu dne 24. Siečnja 1867.

P. Zoričić,
kano perovodja.

Predlozi.

A.

Varaždinska podružnica.

Iz sjednice držane dne 15. Siečnja 1867.

Slavnomu upravljajućemu odboru hrvat. slav. gospod. družtva u Zagrebu.

Cienjenim pripisom od 24. Prosinca p. g. br. 410 prispjevšim ovamo 24. Prosinca p. g. priobćuje slavni upravljajući odbor ovoj gospodarskoj podružnici svoj posebni program za pretresivanje, i poziva istu, da iz svoje sjednice na dan 22. o. m. njekoliko članovah kao zastupnike odašalje.

Ovaj cienjeni pripis uzela je ova podružnica ujedno sa priobćenim programom u današnjoj svojoj sjednici u pretres, i pronašla je zaključiti: slavni upravljajući odbor time najsmjernije zamoliti, da izvoli ovu glavnu sjednicu odgoditi barma do mjeseca Svibnja t. g., i to iz razlogah sliedećih:

Članovi ove podružnice sastoje ponajviše iz većih posjedateljah, javnih činovnikah i svećenstva.

Javni činovnici privezani su u sadašnjih okolnostih administracije na toliko na svoju službu, da nije moguće ma ikojega na to prinukati, da se bude odputio na svoje troškove u Zagreb tim manje, budući je množina od njih prisustvovala na prošlom saboru, s kojega su se istom povratili. Isto tako je i sa svećenstvom. I ovo je privezano za sada na dulje vremena svojim kućam, budući su upravo oni, koji bi sposobni bili interese ove podružnice dobro zastupati, takodjer istom novijeg vremena povratili se sa sabora, a drugi opeta s razlogah trajućeg ružnog vremena nerazpoloženi za putovanje.

Šta se tiče većih posjedateljah i racionalnih gospodarah, to za iste nuz gore navedeni razlog narodnog zastupstva vojuje jošte onaj razlog, da se nerado odlučiti mogu na to, da budu na dulje vremena boravili izvan svog posjeda, dočim je gospodarstvena uredjenja veoma na dom vežu.

Istina Bog, da bi si ova podružnica mogla opunovlastiti kojeg punomoćnika iz Zagreba, nu ova podružnica poznava svoja gospodarstvena odnošenja na toliko, da uvidja, da nije nitko na toliko zvan interese njezine zastupati, a niti bi je mogao polag svoje najbolje volje, kao što član iste.

Šta se tiče priobćenog programa, to je ova podružnica stavljena pitanju iz današnje svoje sjednice priobćila svim članovom svojim za razmatranje s pozivom, da do buduće sjednice, koje je podjedno na dan 15. Veljače t. g. kadno će se i obnova preduzeti, opredieljena, svoja obrazložena mnienja predlože. — Zaključak ove sjednice priobćiti će se u svoje vrieme slavnomu odboru.

Digitized by Google

Opetujuć svoju želju, da se glavna skupština tako u interesu ove podružnice, kao i u interesu ostalih u Slavoniji, koje sigurno takodjer nebudu u položaju zastupane biti, na bolje i sgodnije vrieme odgodi, časti se ova podružnica time slav. upravlj. odboru izjaviti izraz osobitoga štovanja, te ostaje

u Varaždinu 15. Siečnja 1867.

Podružnica gosp. družtva hrv. slavonskoga.
Koloman Bedeković,
predsjednik.

B.

Izvadak

iz sjedničkoga zapisnika podravačke podružnice od 10. Siečnja 1867.

Kod čitanja točke 6. programa družtvenoga opaziše gg. prisutni članovi, da ono, što su u svom predzadnjem zapisniku sjednice dne 22. Studenoga p. g. držane u tom pitanju za dobro pronašli, i sad odobravaju. Jedino što se bikovah za oplemenjenje domaće stoke, po dotičnih obćinah nabavljivih tiče, izražuju sad misao svoju u tom: neka bi se kod kupovanja rečenih bikovah taj red držao: da takove bikove nekupuju sami obćinski poglavari, nego da se isti s drugimi u obsjegu obćine živućimi, a svagda po podružnici naznačenimi vještaci stave predtočno u sporazumljenje, te svagda u zajedničtvu š njimi bikove valjane kupuju. Da se naime nedogadja i u buduće, da se nabavljaju bikovi jeftini, makar i nevaljali, već da se u to ime i koji grošić više žrtvuje, samo da se priskrbi u obćinu cilju odgovarajuće marše. Nadalje, primjetiše tu i onu prem shodnu opazku, neka bi se kod dotičnih vlastih gledalo izposlovati, da se stroga zabrana izdade, kojom bi se priečilo po selih držati bikčiće domaće ničemu, a za valjani razplod najmanje sposobne; a najpače, da se takovi nikada na pašu medju ostalu stoku nepušćaju. Ovom zgodom učini član družtveni g. Hinko Ratarić providnik, predlog po podružnici prihvaćen, sastojeći se u tom: neka bi se svimi mogućimi sredstvi nastojalo o tom, da se svake godine barem po jedan put budi kotarske, budi podružničke izložbe marhe drže, i tom prilikom, da se na dionice vučenju poput srećakah podvržene, najbolja marha pokupi i puku budi na prosto poklanja, ili pod sasvim nizku cienu odstupljuje.

(Priobćuje se ovdje odnosna točka iz još netiskanoga zapisnika od 22. Stud. 1866, koja ovako glasi:)

II. — — — Neka se na sve načine gleda: a) da se obstojeća naredba županijska o držanju dobrih bikovah obćinskih bolje izvršuje; b) neka se poukom i primjerom sklanja puk na čestitije krmljenje kravah, osobito bredjih; c) neka bi se za odgoj ostavljalo tele u istinu vriedno, da se zadrži u životu; d) neka se češljanje i čišćenje marhe u staji preporuča; e) neka se na obćinske pašnjake veća briga obrati, i na nje marha tjera više da se sprojde nego da se hrani, jer se nahraniti pod nipošto nemože, osobito ljeti po vrućini; f) neka se veći broj blaga nedrži, nego li se valjano može prehraniti; g) neka se zračne i prostrane staje grade.

A za podići konjarstvo, bje zaključeno: a) neka se preko glavnoga odbora gleda nabaviti veći broj carskih pastuhah; b) neka bi se i seljakom, odgojivšim ljepe pastuhe dozvoljavalo pripušćati jih uz opredieljene nagrade; c) neka bi se prije treće godine zabranilo pripušćati.

Na točku 7. programa: što nam valja činiti, da se popravi vinstvo naše i vinarstvo? opazi g. Škender Egersdorfer, da jedini i najsjegurniji način unaprieditì vinstvo i vinarstvo jeste znanost i poduka, a znanost da se crpi iz priznanih i valjanih knjigah. Najvaljanija pako knjiga da jest ona, koja lahko, razgovjetno, praktično s razlozi, kojim neima prigovora, i to na kratko sav predmet izcrpi. A takova je knjižica ona od Franje Entza, učitelja vinogradske učione u Budimu pod naslovom: populäre Einleitung zum rationellen Betriebe des Weinbaues und der Kellerwirthschaft, izdata; koja ako bi se na hrvatski jezik prevela i tiskom obielodanila, postala bi za cielo pravom blagodati za sve vinogradare. Budući da je isti g. predložitelj po imenu naveo njekoje stvari, jurve vlastitimi pokusi potvrdjene kao dobre i valjane to bude zaključeno: neka se sl. upravljajući odbor umoli, da se pomenuta knjižica njekomu vještaku predade, da ju prevodi, ili da se za to umoli vis. namj. vieće, neka ono poput drugih jurve izdatih gospodarskih spisah i ovu točno i pravilno prevedenu na korist hrvatskih gospodarah tiskati dade. Istom prilikom bje opaženo i to, neka se prieko zastupnikah kod predstojeće gl. skupštine djeluje tamo, da se dugo već očekivana vinogradarska učiona ustroji u Križevcu, a i da se na dalje više vrstnih i sposobnih mladićah iz te križevačke učione u inozemne vinorodne pokrajine na poduku šalju.

Glede unapriedjenja vinstva i trgovine bje podulje razpravljano o mnienju presv. g. predsjednika pismeno priobćenom: neka bi se nastojalo o ustrojenju akcionarskog družtva s glavnicom barem od miliun stotinjakah, i o tom, kako bi se vinska trgovina u sporazumljenju s dotičnom trgovačkom komorom u Zagrebu najprieče pospješiti dala. O tom je simo i tamo mnogo govoreno i predlagano bilo, dok napokon član g. Ljudevit Šmidt novi predlog o tom neučini, obrekav ondje javno, da će ga za kratko svestranije razmišljena na pismo metnuti, i za razpravu predložiti.

(Nastavit će se.)

Štamparija Drag. Albrechta.

Digitized by Google

Broj 7. U Zagrebu 14. Veljače 1867. XV. God.

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Poraba hrastove kore

kao novo sredstvo za povećanje slabe koristi od naših šumah.

Posjednici šumah u austrijskoj carevini bijahu već višeputa pozvani na to, da prave hrastovu koru, potrebnu kožarom za strojenje kožah. Njeki su se poveli za tim pozivom, a drugi nisu, premda jim dubrave pružaju dosta prilike i nezadovoljavaju nipošto gledeć na dohodak, koji je zbilja premalen prama porezu. Mnogi su si poduzetnici pravljenjem triesla pribavili željena dobitka, a drugi nisu postigli nikakve koristi poradi do sada nestalne prodaje hrastove kore kod kuće. Kožari bo radi jevtinoće vole rabiti šišakah, kupujuć hrastovu koru samo onda, kad su šiške skupe, a povraćajuć se opet na šiške, kad postanu cienije. Dočim pak se pravilno gulenje hrastove kore nemože urediti i uzdržati, ako neima za trieslo stalne prodaje uz valjanu cienu, nisu htjeli pametni gospodari pristati na promjenu svoga šumarenja.

Proizvod triesla iliti trieslarstvo zahtieva, da se promieni visoka šuma (koja je obično probitačnija, dok se u dubravah samo drvo traži) u sitnu šumu, pače gulenje kore kod samih izdanakah (*Stockausschlag*) iziskuje puno manju obhodnju od one, koja se običaje zbog drvarenja obavljati.

Tako je bilo do sada, dok su samo naši domaći kožari kadkad upotrebljavali hrastova triesla; nego odsad bit će drugčije, jerbo traže hrastovu koru stranjski kožari i tvorničari, te ima ovoj robi sad više kupacah u Njemačkoj i Francezkoj. Poduzetni posjednici šumah mogu dakle dandanas bez neprilikah odrediti svoje dubrave za trieslarstvo i treba da se požure, jer je sila pomisliti na povećanje dohodka od šumah uz nizke ciene goriva drva, koje poradi množtva ugljenja po svoj prilici neće poskočiti, pače u mnogih pokrajinah carevine ciene drvu gorivnomu padaju.

Buduć da ima u Hrvatskoj i Slavoniji velikih šumah-dubravah, te posjednici uz slab dohodak od njih — osobito od proredjenih i opustošenih — neznaju kako da porez i svoje potrebštine podmire, naumili smo ubavjestiti občinstvo naše o sadanjem stanju toga gospodarskoga obrta. — Razloživ dojakošnji uspjeh gulenja i prodaje hrastove kore uputit ćemo posjednike šumah i to privatne i obćine, kako da postupaju u tom poslu i kojoj se koristi točno po broju i novcu nadati mogu. Isto tako, kao što prodajemo tisuće i tisuće hrastovih dugah u Italiju, Francezku, Njemačku i u najodaljenije zemlje, prodavati možemo hrastovu koru, ako se uvježbamo u gulitbi t. j. u gulenju i pripravi ote kore. Korist u tom podhvatu je tim bližja, jer nezahtjeva taj obrt starih šumah i debelih hrastovah, već se zadovoljava sa drvećem slabijim, pače ima od mladih hrastićah gladke i bolje kore, nego što je ima od prestarih. — Čujmo najprije, gdje i kako se dosad obavlja u našoj carevini gulitba hrastove kore.

Prvi poduzetnici, štono u novije vrieme svrnuše okom na porabu hrastove kore, bijahu braća „Schmitt", tvorničari u Rehbergu blizu Kremže u dolnjoj Austriji; a ne samo da su bili prvi, već i najpametniji i najokretniji u novom podhvatu. — Želeći skloniti posjednike šumah, odvraćene po njekih prijašnjih neprijaznih izkustvih od toga obrta, na opetovani proizvod hrastove kore i triesla, nisu od njih tražili ništa više, nego samo proljetno sječenje sitne dubrave. Pravljenje robe, to jest gulenje razkomadana drveća i prigotavljanje triesla obavljahu rečena braća sama uz daću, izmjerenu po oguljenih hvatovih ili po kolikoći hrastove kore polag višegodišnjih ugovorah. U ove naprednjake austrijskoga trieslarstva ugledaše se drugi poduzetnici i posjednici šumah; opaziv, da ima za hrastovu koru sjegurnih kupacah, sprijateljiše se s novom obrtničkom strukom, pače počeše njeki uz vlastito rukovodstvo obavljati gulitbu. Kao primjer treba navesti, da imanje Schönborn u d. Austriji proizvadja svake godine 3000 centah kore, za koju plaća monakovski kožar Mayer

Digitized by Google

po centi u šumi 1 for. 60 nv., premda roba nije prve t. j. najbolje kakvoće, buduć da se pravi od stare šume.

Godine 1860. razšiše braća Schmitt svoje korarstvo preko Litave u susjednoj Ugarskoj, osobito u dolinah važkoj i oštrogonskoj, odkuda ne samo da svake godine voze gore u Austriju za vlastitu porabu do 15.000 centah hrastove kore, već tu robu šalju preko carevinske medje u Monakov, Vratislavu i Štuttgart.

Dobar uspjeh poduzeća Šmittove braće izazvao je više podhvatnikah, uslied čega se je ta obrtnička struka tako razvila, da je godine 1866. iz potaknutih pokrajinah ugarskih preko Beča više od 100.000 centah kore otišlo u Njemačku i to uz cienu od 3 do $3^1/_2$ for. po centi u Beču. Sad ima već više trgovačkih putnikah, koji traže sklopiti ugovorah o dobavi hrastove kore, osobito u pokrajinah ugarskih, u kojih ima više dubravah od Njemačke.

Ako ima Ugarska veliku budućnost za proizvod hrastove kore, kaošto dandanas govore i pišu toli narodni gospodari koli trgovci, a to je ima jošte više Hrvatska i Slavonija, te će biti naša roba tim bolja, čim je nam podnebje toplije; hrastić bo rastući u toploj pokrajini daje po izkustvu kožarah od svoje kore boljega triesla, nego što ga ima u sjevernih hladnih pokrajinah.

Za deset godinah nadaju se trgovci, da će susjednoj Ugarskoj proizvod hrastove kore domašiti lako miliun centah na godinu i to tim više, jer je ugarska kora bolja od dolnjo - austrijske, rastuće u zasjenjenoj visokoj šumi uz obhodnju od 25 godinah; a u šumah ugarskih drveće je riedko i sječnja se obavlja u kraćoj dobi. Za bolje porazumljenje treba da unapried kažemo, da je gladka kora (*Spiegelrinde*) od mladoga drveća bolja i radi toga skuplja od krastave kore starih dubravah.

Gledeć na novčani dobitak javljaju šumari, da su dobili godine 1860. od kožarah za centu nerazmrvljene gladke kore u doljnjo - austrijskih šumah 1 for. 20 nv. —1 for. 80 nv. a u kojem mjestu pokraj glavnih cestah po 2 for. 20 nv. do 2 for. 60 nv. — Odbiv plaću težačku računaju, da jim je čist dobitak na centi 70 nv. do 1 for. 80 nv., te odbiv točno i gubitak na gorivu (odljuštjenjem kore) imaju 40 nv. do 1 for. 30 nv. dobitka. Od godine 1860. počamši poboljšao se je taj dobitak, jer platiše kožari god. 1865. u šumi centu kore po 1 for. 30 nv.—1 for. 90 nv. a na kojem glavnom putu po 2 for. 10 nv.—2 for. 75 nv.

Želeći razvidjeti temelj ovomu novomu obrtu, treba da bliže poznamo porabu hrastove kore. S toga ćemo najprije razložiti:

Važnost hrastove kore za strojbu kožah.

Poznato je našim obrtnikom, da se austrijske kože crveno strojene, toli govedje koli teleće pogledom na jakost i u obće na kakvoću svoju nemogu nipošto uzporediti s kožami francezkimi, belgijskimi, porajnskimi i englezkimi. Uzrok tomu je samo taj, što u potaknutih zemljah stroje govedje i teleće kože u hrastovom trieslu (*Eichenlohe*) a u Austriji rade podplatne kože najviše sa šiškami (*Knopern*) i lake kožice trieslom od bora (*Fichtenlohe*).

Koža u hrastovom trieslu činjena nesamo da je bolje čvrsta i jednolika, već nepropušta niti vode. Akoprem su preimućtva ote strojbe davno poznata, ipak nisu kožari do najnovije dobe ovo bolje tvorivo upotrebljavali, izgovarajući se prama obćinstvu, da neimaju hrastova triesla. Nu to nije istina, već su razlozi tomu drugi, po prilici sliedeći:

1.) Kože se dadu šiškami puno brže ustrojiti; kožaru dakle nije treba tolike glavnice ulagati u zalihe kožah. Ovaj je razlog znamenit, ako uvažimo, da mora na pr. volovska koža ležati u hrastovom trieslu najmanje 12 mjesecih, dočim ju možeš uz porabu šišakah podpuno ustrojiti za 6 i manje mjesecih.

2.) Šiške kao cjenje tvorivo, koje raste u izobilju naime u hrvatskih, slavonskih i ugarskih dubravah, te se lako čuva i u odaljene njemačke pokrajine voziti može, potiču od vajkada siromašnije obrtnike na to, da se njimi služe; dočim je trieslo hrastovo mnogo skuplje. Medjutim taj razlog višeputa nestoji, kada šiške uslied višegodišnje izrodice poskupe tako, da je hrastova kora cienija od njih. Osrednja ciena bila je zadnjih godinah šiškam 6 for. 75 nv. (centa) i buduć da potrebuje valjana strojba čitiriputa toliko hrastove kore, koliko se obično uzimlje od šišakah; to bi mogli kožari platiti za centu triesla na sajmu najviše po 1 for. 66 nv., uz koju cienu posjednici šumah nemogu koru dostavljati, buduć da jim preostaju i onako samo dvie trećine od prodajne ciene, te nebi bilo za nje kod toga posla nikakva dobitka.

3.) Napokon je poraba šišakah kod manjih obrtnikah, štono se ponajviše zabavljaju strojbom kožah, veoma u običaju, kojega se je težko okaniti i novomu načinu strojenja priučiti. Pravedno govoreć nemože se ovim ljudem niti prigovarati, što su privikli davno vježbanoj strojbi uz porabu šišakah, jerbo svaka promjena u radnji zahtieva novoga nareda, novih strojevah i zato i novca; a uz neukost radnikah izvržen je kožar kod novoga postupka šteti, koja mu jako nahuditi može.

S toga je poraba hrastove kore dosada zaostala, jer ju tražiše kožari samo kadkad uz nestašicu šišakah, a posjednici šumah niti su htjeli, niti su mogli uz nestalnu prodaju kore i radi dvo- ili trogodišnjih naručbah preinačiti šumski red. Ali kaošto smo već kazali, promjenila su se u novije vrieme odnošenja kožarstva i trgovine, strajnske se bolje kože natjecaju sa domaćom našom robom, šiškam je ciena u zadnje vrieme znamenito

Digitized by Google

poskočila, strojba kožah obavlja se nadalje nesamo po manjih obrtnicih, već i u povećih tvornicah, te sve se laća uz rastuće izobraženje i napredovanje u strojbi kožah boljega tvoriva t. j. triesla od hrastove kore.

Razloživ stanje kožarstva, prelaziti ćemo sad na:

Vrsti hrastove kore.

Gledeć na kakvoću dielimo hrastovu koru na 4 vrsti, koje se mogu razpoznati po vanjskom svojstvu.

1. Gladka kora (*Spiegel- oder Glanzrinde*) t. j. mlada nerazpucana kora od hrastićah najbolja je i s toga kao najvažniji predmet gulitbe i najskuplja.

2. Razpucana kora od debela kolja (*Rissige Stangenrinde*) od starijih izdanakah i od kolja proredjene visoke šume zauzimlje drugo mjesto.

3. Krupna kora od starih stabalah, izdrta i obično siva — najgorja je od svih, jer se od nje može upotriebiti samo unutarnji diel, a vanjska drapljava razpucana površina nevalja.

4. Očišćena kora je takova, od koje odrezaše vanjsku neporabljivu naslagu, a prirediše samo nutarnji dobri diel. Ova čišćena kora u trgovini stoji poblizu prve gladke kore, pače ju traže u sjevernih zemljah višeputa bolje od prve.

Dobrota svake pojedine vrsti zavisi nadalje od zemljišta, na kojem je hrast narasao. Kora od dubravah, rastućih u lošoj, suhoj zemlji, bolja je od one u bujnih vlažnih nizinah narasle. Dubrave na prisoju (t. j. prama suncu) rastuće dadu bolju koru od osoja t. j. zasienjena zemljišta; isto tako ima bolje kore od riedkih šumah, a najgorje su iz mrčavah od kolja nasječenoga uz proredjenje šumah.

Napokon ima velike razlike izmedju kore od sjeverne Njemačke, južne Njemačke, sjevernih austrijskih pokrajinah i južnih predjelah naše carevine. Budući da južno sunce bolje grije i po svojem jačjem svjetlu u kori više mastila pravi, povećavajuć u svih plodivih miloduh i okus, ima od njega u našoj južnoj kori više trieslovine i snage.

Nu i pojedine naslage jedne te iste kore nisu od jednake kakvoće. Najbolje je unutarnje drvu priljubljeno bjelkasto ličje, dobra je ostala crvena sredina; a vanjska, siva, razpucana krasta debelih stabalah je tako loša, da ju vole odstrugati, ako već hoće rabiti stare korine. Bez trieslene snage u ostalom je i vanjska koža mlade gladke kore.

Znamenit upliv na kakvoću kore ima takodjer vrieme sječnje: najbolja je kora od drveća sječenoga i oguljenoga u proljeću, a najgorja je od jesenske sječnje.

I na jednom te istom hrastu, makar mu bila kora sva gladka, nije kora jednaka; ima bo najbolje kore od stabla razi zemlje, najgorje od vršakah, a srednje ruke od osrednjih dielovah debla.

Napokon vriedi svieža kora, koja nije dugo ležala, puno više od one koja se dulje vrieme nerabi; jer se u ovoj trieslovina sama po sebi raztvara i stroj (*die Lohe*) gubi na svojoj snagi.

(Nastavit će se.)

Slador od koruna.

Korun iliti krumpir sadržaje, kao što je poznato u gospodarskom obrtničtvu, veoma mnogo škrobovine (*Stärkemehl*), koju možemo pretvarati sad u žestu (spiritus), sad u slador iliti šećer. Pravljenje žganice od koruna razšireno je po cieloj Evropi, te ga smatraju veći gospodari osobito u hladnijih pokrajinah kao glavnu polugu za popravljanje loših talah. Dočim bo ima od krmljenja volovah-pitanacah, koji dobivaju sve odpadke žganičarske, puno jaka gnoja, obdjelava se ujedno i zemlja dublje i bolje poradi uspjeha gomoljačah u rahloj dubokoj mekoti. Sudjeluju dakle obadva glavna činbenika kod poboljšavanja slabije oranice. —

Nego manje u običaju nalazimo dosada pravljenje sladora od ovoga brašnastoga ploda majke zemlje, a stoprv u novije vrieme napreduje se bolje u dotičnom mladom obrtu. U lanjskoj bečkoj izložbi predočio je češki obrtnik Peška iz Pelhrimova (*Pilgram*) neobično liepi, sasvim bieli slador od koruna, prodavajuć ga po 11 stot. centu. Sad pozivaju opet Englezi na bolju porabu toga sladora i treba uvažiti opazke britanskoga občinstva tim više, jerbo imaju Englezi dosta jevtina i liepa sladora iz trske (*Zucker-Rohr*), a ipak preporučuju slador od koruna.

Gledeć na dobitak od toga obrta treba da u kratko navedemo sljedeće: Od vagana koruna ima prosjekom $8^1/_2$ funtah fina i suha škroba (štirka), iz kojega se može napraviti 8 funtah sladora, jer se $^1/_2$ funt. gubi uz čišćenje židke tvari.

Slador od koruna doduše nije tako sladak, kao što je onaj od trske ili od blitve (*Runkelrübe*), nego ipak se može upotriebiti za kućanstvo i kuhinju veoma dobro, te je puno cjeniji. Kod popravka vina i piva vrije jako revno i vatreno, piće od njega je vrlo zdravo i ugodno, te kad se uz tehnologičku porabu destilira, dade jako tečan i žestok napoj. — U kuhinji prikladan je za pravljenje više brašnastih jestvinah, može se upotriebiti namjesto meda i sve gospoje, štono ga jednom pokusiše u svojem kućanstvu, rabe ga nadalje poradi blage i ugodne sladkoće.

Digitized by Google

GLASONOŠA.

Službene viesti.

Poziv. Od pouzdane ruke stiže podpisanomu upravljajućemu odboru hrv.-slav. gospodarskoga družtva pismo, u Beču 23. Siečnja 1867. pisano, iz kojega saznajemo, da je poznata bečka trgovačka kuća Dreherova poduzela svojim troškom od 100.000 for. gradjenje velika zdanja na Martovu trgu u Parizu, da u njem svoje na glasu švehatsko pivo na malu i veliku prodaju izloži, pa tim postupkom svomu proizvodu još veći promak u veliku svietsku trgovinu za budućnost osjegura.

Ovomu se poduzeću prama izraženoj želji same pomenute kuće Dreherove pridružiti može i vinotočje, što bi gledom na prevelike koristi, koje bi austrijski vinari odtuda crpili, ako jim naime vina, na obću prodaju tu izložena, dopadnost poluče, veoma probitačno bilo; jer bi jim se tada sjegurno put i u veliku svietsku trgovinu prokrčio.

S toga upravljajući ovaj odbor, shvaćajuć važnost i veliki domašaj ove stvari, koja u živac struke naše najveće gospodarstvene radnje bitno zasjeca, scieni se obvezanim, to u javnost iznieti, te imućnije vinare naše zemlje ovim ozbiljno pozvati: da ovo važno poduzeće, koje će i sama vlada svojski poduprieti, prihvatiti, te u njem revno sudjelovati izvole. Po mnienju pako ovoga upravljajućega odbora bi se najprije i najlaglje svrha postigla tim, da se više vinarah u tu svrhu u jedno družtvo spoji, a ovo će tada već samo znati sporazumjeti se o dalnjem postupku.

Dopunjujuć ovaj poziv, obznanjujemo još i to: da su gg. Pavao Hatz u Zagrebu i Moric Tauber u Beču (Neu-Wien, Bergstrasse Nr. 18) voljni u korist poduzetnikah kod dotičnoga mjesta posredovati i tražene ubavjesti dati, a i upravljajući ovaj odbor će s najvećom pripravnošću sve moguće u prilog tomu podhvatu činiti, buduć uvjeren, da će se naša hrvatsko-slavonska vina, koja se radi stalnosti i pićnosti svoje veoma preporučuju, a u jakosti ina austrijska vina nadmašuju, — kod svietske izložbe u Parizu uvažiti i dopasti. Zato je na svaki način takova ne baš skupociena pokusa vriedno i dostojno, da što veću količinu naših vinah u Pariz odpravimo, pa tim načinom dobroj i poglavitoj plodini naše zemlje prodaju i u strane zemlje promaknemo i izvorom ju učinimo obilna i stalna prihoda.

Uzdajući se u naprednost naših gospodarah, uvjereni smo, da će se ovomu pozivu dostojno odazvati, te s dobrom voljom složno pristati uz podhvat, koji će jamačno dobrim uroditi plodom.

U Zagrebu dne 7. Veljače 1867.

Upravljajući odbor hrv.-slav. gospod. družtva.

— *(Povišena plaća za uhvaćenje razbojnika Udmanića.)* Vis. kr. dalm.-hrv.-slav. kancelarija dvorska obnašla je plaću od 1000 for., opredieljenu za uhvaćenje zloglasnoga razbojnika Josipa Udmanića, odpisom od 25. Siečnja t. g., br. 366., povisiti na 2000 for. — Ujedno se opažuje, da će onaj, kojemu će povišena plaća ta dopitana biti, osim toga dobiti još i onu nagradu od 700 for., koju su polag oglasa vis. kr. namjestn. vieća od 24. Srpnja 1866., br. 11033., opredieljile njeke privatne osobe. — Prijašnje ustanove gledeć na zadobiće plaće ostaju nepromienjene, kao što su obznanjene županijam posebnimi okružnicami.

Domaće viesti.

(Prodaja svilačkog sjemenja.) Upravljajući odbor našega gospodarskoga družtva dostavi županijam dovoljna svilačkoga sjemenja, te ga mogu ljubitelji i promicatelji svilarstva dobiti od svilarskih nadzornikah u željenoj kolikói.

— U pisari gospod. družtva ima još pet izvišnih gospodarskih koledarah bilježnikah, koji su iz vana kao neprodani baš sada povraćeni.

— G. Eduard König, trgovac u Zagrebu, dobio je ovih danah sjeme od lucernke i francezke travuljke (französ. Raigras) neposredno iz Francezke.

— Pokušalište hrv.-slav. gospodarskoga družtva razpačati može još do 200 kom. trogodišnjih višnjah „Amarelah“, oplemenjenih na divjači mahalebki, od izvrstne kakvoće voća i krasno uzraslih, sada za presadjenje najvrlijih stabalcah. — Ovakovo voće moralo bi se u svakom vrtu naći, te bi ga osobito priljubiti imali gospodari stanujući blizu gradovah i povećih mjestah, jer se š njim ne samo oni sami nasladjivati, već ga kao prvi proljetni i od slastičarah na veliko traženi prirod i koristno razprodati mogu; voćke su brzo i stalno rodovite, zdrave i dugotrpne, voće pako baš ukusno.

Preporuča se marljivi nasad ovih felah voćakah i gospodarom u Posavini i Podravini, gdje trešnje rad prebujna i tomu drvu neprijazna tla dobro neuspievaju, te brzo od smole i žara usahnu, dočim nasuprot mahalebka baš u takovoj bujnoj zemlji veselo raste, pa oplemenjena obilnog ploda nosi; — zato pokušajte, i zaufano se pokajati nećete!

Naručbine valja upraviti što skorije na upravljajući odbor gosp. družtva.

Gospodarske viesti.

(Ciene boljega vina dolnjo-austrijskoga) naime što ga u Gumpoldskirchenu proizvode, priobćujemo evo ovdje, da je mogu naši gospodari sravnjivati s našimi cienami. Vjedro stolnoga vina u Gumpoldskirchenu stoji sada 18 for. od god. 1861., 22 for. od g. 1866., 25 for. od g. 1862., 30 for. od g. 1859., 32 for. od g. 1865., 36 for. od g. 1863., 40 for. dišuća graševina kasno brana g. 1866., najfinija graševina 58 for. — Vrst čokoća, od koje ima potaknuto odlično stolno vino, ponajviše je crvena žerjavina (rother Zierfahnler), veoma sladka i dobra.

Trgovina.

(Ciene gospodarskih plodinah nadalje padaju.) Žito, kojemu je ciena koncem mjeseca Siečnja opala za 15 do 25 novč., prodaju sada za 50 do 80 novč., mjestimice za 1 for. cjenije. Zadnje sajmovne ciene jesu:

— *(Bečki cienik na žitnoj burzi od 9. Veljače t. g.)* Pšenica perjamoška u Gjuru 7 for. 20 novč. do 7 for. 25 nv. 89 funt. Zob ugarska transito 2 for. 12 nv. 45 funt. do 2 for. 16 nv. 46 funt.; ugarska transito 2 for. 17 nv. do 2 for. 20 nv. 47 funt.; ugarska transito 2 for. 24 nv. 48 funt. do 2 for. 42 nv. 50 funt. — Promet u pšenici 15.000 vaganah.

☛ K ovomu broju priložena su 2 dodatka.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva **Dragutin Lambl.**

Digitized by Google

DODATAK

k broju 7. „Gospodarskoga lista“ 1867.

Izvješće

o XXIII. glavnoj skupštini hrv. slav. gospodarskoga družtva,

držanoj dne 22., 23. i 24. Siečnja 1867 u dvorani narodnoga doma u Zagrebu.

(Nastavak.)

U pogledu konjarstva bude s obzirom na zaključak, u tom pitanju jurve u zadnjem zapisniku zabilježeni, zaključeno, neka se na dotičnom mjestu preporuči, da se opet uvede u život način odprije vladajući, to jest da se po selih potraže valjani pastusi, koje bi izkusni vještaci za valjane priznali, pa da je uz nagradu iz državne blagajne od 150—200 fr. vlastnici daju na pripust. Tim bi se načinom probudilo opet živahnije natjecanje u nabavljanju i odgojivanju plemenitije pasmine pastuhah u puku. A da ovo natjecanje još kriepčije i obsežnije bude, od vele bi koristi bilo, da se češće javna utrkivanja po priličnih mjestah uz dielenje nagradah uvedu.

Još bje po jednom g. članu učinjen i taj predlog, valjan za glavnu skupštinu: neka bi se svojim putem pristojno umolio svietli ban, da on po važnosti ugleda svoga i upliva u poslove tičuće se naše tužne u svemu pak i u istih gospodarskih interesih od nas još svendilj odieljene Krajine uznastoji postarati se: da se gospodarski koledar po našem gosp. družtvu za g. 1867. znamenitim troškom izdat i po krajini više razširi, pak tim što mogućnije razprostiranju kojekakvih njemačkih koledarah po njekojih vojničkih vlastih službeno preporučivanom na put stane. A on — predložitelj — nimalo nedvoji, da bi se svietli ban pravednoj toj želji i molbi rado odazvao, kad bi mu svojim načinom prijavljena i na srce položena bila.

Prigodom polaganja dotičnih gospodarstvenih odbornih izvješćah neka nepropuste gg. zastupnici kod ove glavne skupštine onu prem vruću želju izraziti: neka bi se u buduće na pokušalištu gospodarstvenom u Zagrebu što pomnjivija briga uzimala na odgojivanje valjanih vrstih trsja osobito onoga toli hvaljenoga pod imenom g r a š e v i n e poznatoga.

C.

Izvadak

iz sjedničkoga zapisnika požežke podružnice od 11. Siečnja 1867.

Tim povodom bijaše pretresivana točka *a* k a k o d a s e p o p r a v i t r a g a d o m a ć e n a š e s t o k e.

Glede ove struke gospodarstva misli ova podružnica, da bi se prije uveli obćinski pašnjaći i čordaši, i da obćine nabave obćinske bikove, obzirom na slabe naše krave, od bolje domaće vrsti, zatim progresivno kad se kroz bolju telad omladina poboljša, i bolje pasne bikove. — Da se pako omladina poboljša, trebalo bi narod opreznim učiniti na korist, koju dobra muzača krava kući pruža; opreznim činiti i na štetu, koju gospodarstvo tim terpi, kad se stoka cielu zimu i proljećem gladujuća po šikari, ugaru i livadah tjera, te gjubrenike, taj prvi izvor blagostanja poljodielca prazne ostavlja; opreznim činiti, da od zakržljatog teleta nikad niti dobra muzača, ta majka uboge kućice, a niti radni vol odhraniti se nemože; da mu je daklem prva zadaća omladinu pomno njegovati. U tu svrhu bi mnogo koristilo, da se za svaki kotar oprediele nagrade od 60 fr. za najbolju trogodišnju junicu domaće pasmine, a na trogodišnjeg junca 50 forinta, a na junicu toga radi veću svotu, za da se tim dobre krave, koje temelj stočarstva sačinjavaju, dobave, u koliko se nebi od drugdje te nagrade dobiti mogle, to bi se imale županije sklone učiniti, da se te nagrade iz županijske zakladne imovine opredієle; nakon bi dobro bilo, da se u čitanke pućkih učionah uvrsti nauk o gojenju svake vrsti marve, što zaisto narodu više koristiti hoće, nego li druge kojekakove pripoviedke, koje se sada ondje čitaju.

Na točku *b* o v i n a r s t v u.

Za podići vinstvo i vinarstvo glavna je potreboća j e v t i n o s r e d s t v o p r o m e t a: neka se uživotvori zemun-riečka željeznica, to će vinstvo za kratko u ovom kraju procvasti, a družtvo za izvoz našeg vina u inozemstvo moralo bi se samo na male dionice na primjer od 20—25 for. utemeljiti, za da može što više proizvodnikah udioničtvovati, a djelovanje ovoga družtva moralo bi se strogoj kontroli podvrći, za da nebude kao kod veresijske banke, koja sada trgovinu žita, na uštrb obće trgovine i proizvoditeljah monopolizuje, te tim na-

Digitized by Google

činom svu je konkurenciju usmrtila, daklem ovo družtvo nebi smielo izključivo na svoju ili u protekciju uzetih svojih ljubimacah korist djelovati, i to bi se samo onda postiglo, kada bi se dionice u rukuh domaćih proizvoditeljah nahodile, a zadaća bi mu biti imala: prodaju posredovati, a nipošto kupovati i prodavati na svoj račun, u tu svrhu moralo bi imati velike podrumske prostorije, gdje bi se povjerena vina uz primjernu pristojbu čuvala, zatim vještog pivničara, te bi družtvo vlastno bilo, u ime provizije od prodanog vina stanovite ustanovljene postotke od akova si zadržati.

Na točku *c* kako da u život stupi utrka konjah.

Velikodušnost prvog narodnjaka naše trojednice, preuzvišenoga g. biskupa Strossmajera, kojom opredieli doživotnu godišnjicu od 100 dukatah za utrku konjah, probudi žalostno i stidno pripoznanje, da je blagu ruku i srce puno rodoljubja zlatno ovo sjeme na golu pečinu za sada stavilo, jerbo vidimo očima, da je konjarstvo u okružju ove podružnice od godine 1861. žalibože mnogo natražnjalo, uzrok tomu je manjkanje dobrih pastuhah, oskudica za pasmu pristojnih kobilah, a najglavnije obće osiromašenje našega naroda, koje prisili ono imanih dobrih kobilah prodati, — i poslužiti se konjići, koji nikuda nepristaju — od potrebe bi daklem bilo, da se podupire konjarstvo što više nagradami i tim da se bar u svaki od ovožupanijskih kotarah za vrieme opasenja bar jedan čestiti pastuh pošalje.

Napokon se predlaže, da se utrka konjah tamo obdržava, gdje sposobnih konjah ima, za sada ih u području ove podružnice neima.

D.

Izvadak

iz sjedničkoga zapisnika karlovačke podružnice od 11. Siečnja 1867.

Na točku 6, kako da se popravi traga domaće naše stoke? zaključeno je: da akoprem o korenitom popravku trage domaće stoke tako dugo govora nemože biti, dokle obćine nebudu stalno uredjene, medjutim imale bi se barem imućnije obćine putem političkih oblastih pozvati, da si svaka nabavi polag svoje potreboće jednoga ili više valjanih bikovah; u savezu ovoga stoji i onaj velevažan predlog, neka se oblasti pobrine, da se segregacija već jedanput obavi.

Na točku 7. što nam valja činiti, da se popravi vinstvo naše i vinarstvo, zatim kako bi se ju nas utemeljilo družtvo za izvoz našega vina u inozemstvo.

Zaključeno:

a) prije svega od velike je potrebe, da se nabave čim plemenitije fele trsovah iz sjeverne Njemačke, budući nas uči izkustvo, da ove fele najbolje pripadaju našemu podnebju, nikako pako iz Francezke ili južne Njemačke.

b) da se izdadu poučne knjige vrhu umna i valjana pivničarstva (*Kellerwirthschaft*) naročito za obćine, koje se mnogo s vinom bave;

c) neka se vlada na čelo stavi, da se dioničarsko vinarsko družtvo u domovini našoj ustroji, nu da pojedine dionice nebudu prevelike. Tim više se predlaže to velekoristno sredstvo za izvoz našega vina u inozemstvo, što je hrv.-slav. gosp. družtvo jur god. 1849. potaknulo bilo pitanje ob ustrojenju sličnoga vinarskoga družtva, i već bijaše u tu svrhu razposlano upisivanje dionicah, i što i vis. kr. namj. vieće i uzvišena kr. dvorska kancelarija podporu svoju u tom predmetu obriču.

Na točku *e*. navedena dopisa sl. uprav. odbora: kako da kod nas u život stupi utrka konjah, za koju je svrhu obrekao prvi naš mecen preuz. g. biskup Strosmajer doživotnu godišnju podporu od 100 carskih dukatah. Zaključeno je: da ova podružnica priznaje, da je pitanje o oplemenjenja konjah u našoj domovini od velike važnosti, a jedno od najboljih sredstvah za tu svrhu je utrka konjah; zato neka se na svaki način nastoji, da se ovo kod nas uvede, i ako uvedena bude, neka se svakako u proljetno doba obavi; ujedno priznaje ova podružnica najtopliju svoju zahvalnost preuz. g. biskupu Strossmajeru na spomenutom velikom njegovom daru, koji će bez dvojbe i druge na to potaknuti, da po mogućnosti novčanu svotu u tu svrhu doprinesu.

E.

Izvadak

iz sjedničkoga zapisnika djakovačke podružnice od 7. Siečnja 1867.

Na pitanje *a*, kako da se popravi traga domaće naše stoke, izjavi g. predsjednik svoje mnenje, da je mnogo krivo nerazmjerje izmedju stoke i krme, koje osobito u naših gorskih predjelih vlada. Da ljudi drže samo toliko marve, koliko bi po mjestnih odnošajih koji predjel hranom obskrbiti mogao, bila bi stoka drugačija, nego ju danas vidimo. Svjedoče nam ovo naši brdski predjeli, gdje ljudi, premda niti iz daleka neimaju toliko krme, koliko ravni predjeli, ne malo isti broj stoke drže. Da potrebitu krmu niti bolje livade nadoknaditi nemogu, mnogo su krivi neuredjeni urbarski odnošaji.

Većina je mnenja, da bi se, što se tiče gorskih predjelah imalo popraviti najprije livadarstvo, da bi se pri segregaciji što se tiče pašarine svakomu pojedince morao odciepiti posebni pašnjak. Što se ravnih predjelah tiče, dobro bi bilo, kada bi se mjesto dosadašnjeg trodielnog gospodarenja uvesti moglo mjenbeno gospo-

Digitized by Google

darenje, time bi se unapredilo ratarstvo a poboljšalo stočarstvo, kada bi se odstranilo strnjačenje, zemlja, koja za ugar ostaje, grahoricom i gomoljem zasijala. Za osvjedočit naš puk o koristi mjenbenog gospodarenja morao bi isti iz svoje sredine primjerah ugledati. S toga bi se morao povećati broj štipendijah za ratarnicu u Križevcih, te bar iz svakoga kotara jednomu pružiti sredstva, da svršiv normalne učione i zgotovivši ratarnicu prednjači puku, a nije poznato, da koji iz sredine Slavonije ili Sriema uživa takov štipendijum. Naravno da mjenbeno gospodarenje predpostavlja uredjenje urbarskih odnošajah. Koliki pako upliv uredjenja urbarskih odnošajah na boljak stoke imadu, pokazuju nam obćine, gdje je uredjenje izvedeno, na primjer Semljice i Koritna. Mnogo pored nedostatne hrane uplivaju i slabi kržljavi bikovi, te bi dobro bilo kada bi se za svaku obćinu bar jedan od dobre trage pribaviti mogao, premda je istina, da sa poboljšanjem hrane nestalo bi i ove mane.

Što se točke b. tiče: što nam valja činiti da se popravi vinstvo naše i vinarstvo, obziruć se na poziv nam. vieća, da hrv.-slav. gosp. družtvo uznas stoji, kako bi se u nas utemeljilo družtvo za izvoz našega vina u inozemstvo, misli skup ove podružnice, da bi se to pitanje najshodnije u dojdućoj glavnoj skupštini u Zagrebu postavit i riešiti moglo, gdje će se sastati ljudi iz svih predjelah naše domovine, koji putujući po inostranih zemljah mogoše ugledati, kako su slična družtva sastavljena naime: je-li dioničar mora dati kapital u novcu ili kolikoću vina, i to novoga poslje berbe te da ga dotično družtvo priredi. Riešivši ovu točku, gospodarsko družtvo u svojoj glavnoj skupštini u Zagrebu neka svoj predlog izvoli poslati podružnicam na mnenje.

Isto valja i glede točke c. tičuće se utrke konjah, koju ova podružnica takodjer glavnoj skupštini na razpravu i riešenje preporučuje.

F.

Izvadak

iz sjedničkoga zapisnika jastrebarske podružnice od 15. Siečnja 1867.

Povede se rieč, što da bi se najprije učiniti imalo, da nam se traga domaće stoke popravi.

U tom se slože svi: da bi vis. namj. vieće iz konkurencialne zaklade nagrade ustanovilo onim gospodarom, koji bi najbolje bikove uzgojili ili, da ista vis. oblast iz navedene zaklade za svaku obćinu, polag broja rogate marve, bikove nabavi, te da se ovi tada, pod tim uvjetom seljakom i inim gospodarom ponude, da će bik onomu, koji ga tri godne hranio bude, u njegovo vlastničtvo preći.

Učinjen bi poslje predlog po g. Josipu Ronešu: da se putem zapisnika ovoga glavna skupština umoli, neka ona shodne korake učini, da već jedared taj novi kataster u život se privede, jer ubogi narod upravo do zla Boga nepravedni porez plaća, a lieka tomu nenadje, jer se kaže „samo plati, pa si tada traži.“

Jednodušno primljeno i preporučuje se čim toplije glavnoj skupštini.

Predloži g. Josip Fink, da se sredstvom ovoga zapisnika gl. skupština umoli: neka bi ona kod kr. zem. graditeljstvenog ravnateljstva za Hrvatsku i Slavoniju izhodila, da isto ravnateljstvo svojim cestarom strog nalog podieli, da imaju grabe uz državnu cestu nahodeće se, snažiti; jer je žalostno, kako siromašnomu poljodjelcu voda iz tih grabah vas usjev poplavlja.

I ovaj predlog skupština prihvati.

Poslje toga bude na predlog g. J. Jambrećaka zaključeno: posebnom molbenicom se na vlastnika dobarah jastrebarskih obratiti, da nam isti komad zemljišta za družtveno pokušalište ustupi, a s druge strane ovim zapisnikom slav. gospodarsko družtvo umoliti, da nam nabavi o svom trošku jedan ili dva pluga najbolje vrsti, da uzmognemo valjanost njihovu proučiti na našem tlu, a kasnije si, za najbolje i najshodnije pronadjene, nabavljati.

G.

Zapisnik

iz sjedničkoga zapisnika iločke gospodarske podružnice od 9. Siečnja 1867.

Glede 6. točke programa: da bi višje vlasti, poznavajuće nemar naših neuredjenih obćina, i nebrigu našega puka, imale same iniciativu poprimiti i narediti, da si obćine samo od plemenite pasmine pastuhe i bikove nabave, i to u broju množtvu stoke u obćini nalazeće se odgovarajućem; — da se izpod dvijuh godina junice pod bikove nepuštaju; — da se komasacija uspješi, usljed koje bi se naši žalostni i nedostatni pašnjaci porati i hranjenje stoke u staji uvesti moglo, da se drže češće izložbe stoke, da se nagrade za dobro odgojenu telad i ždriebad razpišu; najposlje da se mladež u pučkih učionah u stočarstvu pomnjivo ubavješćuje itd.

Glede 7. točke programa misli podružnica: da bi trebalo utemeljiti vinogradske i vinarske učione; da bi veleposjednici trebali u službe primati vinare iz predjelah vinstvom slavljenjh, kao što namjerava g. predsjednik ove podružnice, koji bi ne samo vlastelinske vinograde nadzirali, vina prema zahtjevom svjetske trgovine udešavali, nego i privatnim ljudem savjetom i izkustvom svojim u pomoći bili; — trebalo bi nadalje uzkrisiti g. 1858. zamišljeno ali radi neprijaznih nam okolnostih zapušteno vinarsko družtvo na dionice, koje bi vinu našemu put u inozemstvo krčilo, i koje bi sadašnje naše vlasti valjda podupirale; — najposlje trebalo bi češće vinske izložbe držati, itd.

Glede 8. točke programa c misli podružnica: da bi trebalo u predstojećoj glavnoj skupštini iz strukovnjakak odbor izabrati, koj bi još za zasiedanja skupštine predlog napravio i podnio, kako da bi se o istom još u predstojećoj skupštini viećati moglo.

Digitized by Google

IMENIK

članovah hrvat.-slav. gospodarskoga družtva koncem godine 1866.

Utemeljiteljah, koji su 100 stot. već uplatili, ili se obvezaše, da će ovu svotu na roke izplatiti.

1 Baćo Bolte, prebendar, Jastrebarsko.
2 Baltić Mojsia, savjetnik kralj. namjestničkoga vieća, Zagreb.
3 Bania obćina, Karlovac.
4 Bedeković de Komor Koloman, vlastelin, Varaždin.
5 Beretinac, sv. Ilia u Beretincu.
6 Biškupec obćina.
7 Brlić Andrija, odvjetnik, Brod.
8 Budinšćina obćina.
9 Bukovec „
10 Cirkvenica „
11 Čabar „
12 Čepin „
13 Dugoselo „
14 Draganić „
15 Dražić Miroslav dr., Karlovac.
16 Erdödy Ivan Nep. grof, Banskidvori.
17 Fodrocy Škender, vlastelin, Bogačevo.
18 Gošće obćina.
19 Gučetić Lukša grof, Rim.
20 Haulik Juraj, kardinal, Zagreb.
21 Hodošan obćina.
22 Inkej de Palin Ferdo, vlastelin, Rasin.
23 Jamnička obćina.
24 Jakovljanska obćina, sv. Petar.
25 Janković Julio grof, vlastelin, Daruvar.
26 Jelačić Julij Bužimski, vlastelin, Jankom.
27 Kalnik obćina.
28 Kiepach Marcel, Bregana.
29 Klanjec obćina.
30 Koprivnica trgovište.
31 Kotoriba „
32 Kravarska obćina.
33 Krapinska „
34 Križevac grad.
35 Kulmer Miroslav grof, vlastelin, Zagreb.
36 Lambl Dragutin, ravnatelj, Križevac.
37 Ludbreg obćina.
38 Lukšić Abel, trgovac, Karlovac.
39 Malin Naum, posjednik, Zagreb.
40 Mihalić Makso, savj. kr. namjest. vieća, Zagreb.
41 Miholjec dolnji obćina.
42 Miljena obćina.
43 Moslavina obćina.
44 Novi „
45 Novimarof „
46 Oborovo „
47 Odeschalchi Livio knez, vlastelin, Ilok.
48 Ožegović Metel barun, drž. savjetn., Beč.
49 Ožegović Ljud. barun, vlast., Gušćerovec.
50 Petrianec obćina.
51 Pokupsko obćina.
52 Podvrška obćina.
53 Požega grad.
54 Pređecka obćina, Bregi, Poljane i Pređec.
55 Preložka obćina.
56 Rakovpotok „
57 Ravenska „
58 Rečica „
59 Sv. Maria „
60 Sv. Ivanska „
61 Sv. Križ „
62 Slivoševac „
63 Smiciklas Gjuro biskup, Križevac.
64 Sudovec obćina.
65 Središte „
66 Strossmajer Josip biskup, Djakovo.
67 Stupnik obćina.
68 Strigovo „
69 Sviličić Franjo, gradski sudac. Križevac.
70 Toplice obćina.
71 Vancaš Aleksa dr., Zagreb.
72 Varaždin grad.
73 Vidovec obćina.
74 Vinica „
75 Vranicani Ambros barun, Zagreb.
76 Vranicani Nikola barun, Karlovac.
77 Vrbanovec obćina.
78 Vrbančić Slavolju, odvjetnik, Zagreb.
79 Vukotinović Ljud., vel. župan, Križevac.
80 Zlatar obćina.

Redovnih, koji plaćaju prineska po 4 stot. 20 nv. na godinu.

81 Agnesi Antun, Fužine.
82 Aksamović Jos., Dubravec.
83 Antolek Dragut., Varaždin.
84 Antolković Josip, Ježevo.
85 Antolković Mart., Svibovac.
86 Anna sv. Učiona.
87 Antončić Josip, Modruš.
88 Apel Lovro, Setuš.
89 Arešić Petar, Zagreb.
90 Arvai Ladislav, Osiek.
91 Auersperg August grof, Mokrice.
92 Babić Škender, Zagreb.
93 Babić Tito, Varaždin.
94 Bagolji Mato, Ilok.
95 Bakliža Mirko, sv. Križ.
96 Ealaško Gjuro, Brckovljan.
97 Balogh Dragutin, Husinec.
98 Banić Franjo, Rasina.
99 Baneković Mijo, Križovljan.
100 Baneković Mirko, Ludbreg.
101 Barabaš Lad., sv. Barbara kod Ormuža.
102 Barabaš Gjuro, Odra.
103 Barabaš Gustav, Moravče.
104 Barabaš Škender, Potok.
105 Barabaš Gejza, Jastrebarsko.
106 Barać Franjo, Zagreb.
107 Barc Vinko, Drnje kod Djakovo.
108 Barbot Vjekosl., Zagreb.
109 Bartaković Franjo, Koprivnica.
110 Bartolčić Martin, Dubrava.
111 Bedeković Nikola, Kašina.
112 Bedeković Kamilo, Požega.
113 Bedenko Janko, Krapina.
114 Begna Slavoljub, Trnovac.
115 Belajac Vinko, Šenkovac.
116 Belas Franjo, Brdovec.
117 Beloberg Mato, Zagreb.
118 Belošić Ivan, Miholjac kod Križevca.
119 Benković Vatrosl., Šipak.
120 Berković Dragutin, sv. Ana.
121 Bernčić Ivo, Djakovo.
122 Bertalan Mirko, Ruma.
123 Beroldinger grof, Slanja.
124 Betelheim Lavosl., Koprivnica.
125 Beruta Josip, Koprivnica.
126 Bertak Bolto, Zaprešić.
127 Bilčević Franjo, Ilok.
128 Blažeković Ljudevit, Koprivnica.
129 Bletšneider Florian, Zagreb.
130 Boćkor Edmund, Drnje kod Djakovo.
131 Bogović Mirko, Zagreb.
132 Bogović Josip, Novaves.
133 Bolenji Mijo, Imbrievac.
134 Bombeles Marko grof, Opeka kod Varažd.
135 Borovečki Bogomil, Lobor.
136 Borković Vatrosl., Punitovac.
137 Bosiljevac Marko, Zlatar.
138 Bošnjak Antun, Požega.
139 Bošnjak Todor, Križevac.
140 Böhm Hinko, Lavov.
141 Brezinčak Vatrosl., Hum kod Pregrade.
142 Brezovečki Ivan, Psarjevo.
143 Briglević Josip, Klanjec.
144 Brkić Mijo, Zagreb.
145 Brleković Janko, Pesćenica.
146 Brnić Franjo, Požega.
147 Broz Mavro, Voće.
148 Brozović Franjo, Koprivnica.
149 Bubanović Ferdo, Križevac.
150 Bubanović Julio, „
151 Budaj Ivan, Djakovo.
152 Bujanović Josip, Drnje.
153 Bujanović Slavoljub, Brežane.
154 Bukvić Konstantin, Križevac.
155 Bunčić Ivan, Karlovac.
156 Bunjik Vatroslav, Požega.
157 Bunjik Ladislav, Djakovo.
158 Bunjevac Josip, Karlovac.
159 Burjan Andrija, Neštin.
160 Bušić Mirko, Orle.
161 Car Janko, Zlatar.
162 Catineli Obradović Siegfried, Požega.
163 Ceboci Juraj, Zlatar.
164 Celebrini Miroslav, Križevac.
165 Celinić Luka, Cerje.
166 Celinić Nikola, Kraljevac.
167 Celinić Nikola, Granešina.
168 Cepulić Avelin, Rieka.

(Svršetak će sliedjti.)

Digitized by Google

DODATAK

k broju 7. „Gospodarskoga lista“ 1867.

Zapisnik od 1. Travnja 1866 do konca Siečnja 1867. kod gospod. družtva uplaćenih novacah.

Pregrada učiona	for.	8.—
Lajer Josip	„	2.—
Gjurašević Janko	„	6.—
Čvarek Vujo	„	2.—
Bubanović Ferdo	„	12.—
Križe Jakob	„	6.—
Köröšköny Vjekoslav	„	6.—
Čordašić Franjo	„	3.—
Vavra Voiteh	„	3.—
Dobrila Josip	„	2.—
Neustädter Br.	„	4.20
Gergaš Ivo	„	1.15
Canjuga Ignjat	„	3.—
Petrievce učiona	„	4.—
Gaidek Tomo	„	5.50
Razlog Dr.	„	10.—
Čačković Dr.	„	1.25
Grahor Janko	„	3.50
Hofmann Josip	„	3.50
Bunčić Ivan	„	6.—
Antolković Martin	„	6.—
Bartolovec učiona	„	4.—
Kindersberg Ivan	„	10.—
Taitl J. B.	„	6.—
Gjuratović N.	„	1.30
Pavić Stjepan	„	6.—
Paravićkinà i družtvena zaklada	„	253.89
Lambl Dragutin	„	25.—
Egersdorfer Vatroslav	„	5.50
Miholić Ivan	„	12.—
Sačić Josip	„	6.—
Zdenčaj Dragutin	„	2.—
Dončević Franjo	„	3.—
Skalar Mijo	„	6.—
Valdec Stjepan	„	6.—
Siegler Mijo	„	14.80
Vukmanić satnija	„	5.—
Baća Baltazar	„	5.—
Farkaš Martin	„	2.—
Domjanić Dragutin	„	6.—
Barabaš Gustav	„	6.—
Mikšić Koloman	„	6.—
Kafka Dragutin	„	12.—
Stražimir Dragutin	„	6.—
Mihalinčić Stjepan	„	6.—
Kušić Franjo	„	3.—
Vladislav Nikola	„	18.—
Durbešić August	„	12.—
Kušec Franjo	„	8.—
Vranić Anton	for.	5.50
Gajer Josip	„	5.90
Šibenik narod. čitaonica	„	4.—
Dugoselo općina	„	10.20
Miković Ivan	„	5.50

Seitz Alexander	for.	9.25
Kindersberg Ivan	„	10.—
Barišić oberst:	„	10.50
Jaugcer Dragutin	„	6.—
Šušković Josip	„	5.50
Lehpamer Juraj	„	4.—
Belas Pavao	„	6.—
Peak Andro	„	2.—
Brdovac učiona	„	4.—
Böhm Hinko	„	10.—
Gjurgjevačka pukovnija	„	10.—
Arešić Petar	„	5.50
Sartori Ljudevit	„	6.—
Strelec Franjo	„	6.—
Bakliža Mirko	„	6.—
Šimunčić Škender	„	12.—
Halper Slavoljub	„	6.—
Borovečki Janko	„	6.—
Žiger Janko	„	6.—
Kunek Mato	„	6.—
Rauch Juraj Br.	„	8.—
Hemen Marino	„	20.45
Jelačić Juraj grof	„	4.90
Muslia Mato	„	6.—
Mlinarić Vatroslav	„	—.70
Osiek gorn. grad čitaonica	„	1.—
Karlovac čitaonica	„	2.—
Brod „	„	2.—
Matković Remigia	„	4.—
Goržeta Nikola	„	2.—
Kindersberg Ivan	„	10.—
Jurišević Ivan	„	6.—
Kalabar Ferdo	„	5.50
Janušić Henrik	„	10.70
Kukuljević Ivan	„	3.50
Biograd čitaonica	„	4.—
Janda Ivan	„	6.—
Muzler Josip	„	6.—
Folnegović Nikola	„	6.—
Rusak Marko	„	12.—
Maninger Gjuro	„	12.—
Brleković Janko	„	6.—
Jambrišak Jakob	„	6.—
Šiprak Ivan	„	3.—
Rubinić Franjo	„	3.—
Pavić Jakov	for.	4.—
Čučerje učiona	„	3.50
Gjurašin Gjuro	„	12.—
Galac Dragutin	„	31.50
Zagreb dvorana	„	1.50
Albanes Nikola	„	2.—
Osiek dolj. grad cassino	„	1.—
Jandrić Andrija	„	—.35
Katkić Ignjat	„	2.—
Petrović Luka	„	8.—

Marić Josip	for.	3.50
Jezero učiona	„	4.—
Balaško Gjuro	„	6.—
Vuščić Josip	„	6.—
Pavletić Božo	„	6.—
Torbar Josip	„	5.50
Bletschneider Florian	„	5.50
Mesić Mate	„	5.50
Očić Petar	„	5.50
Prpić Tomo	„	18.—
Pavčec Mato	„	5.50
Drabić Vladoje	„	6.—
Dubica općina	„	8.—
Solar Franjo	„	3.50
Prister Emanuel	„	5.50
Guthard Josip	„	2.75
Mrazović Mato	„	11.—
Jakčin Andrija	„	5.50
Krnić Ivan	„	2.—
Večković Stjepan	„	6.—
Rauch Levin Br.	„	11.—
Folnegović Nikola	„	12.—
Crnadak Gjuro	„	5.50
Dizdar Todor	„	5.50
Drašković Stjepan grof	„	6.—
Havliček Nikola	„	6.—
Tomeković Lavoslav	„	6.—
Rac Franjo	„	6.—
Turković Joso	„	6.—
Ivoš Jakov	„	3.—
Klobučar Joso	„	3.—
Crnković Božo	„	6.—
Matašić Adolf	„	7.—
Mažuranić Ivan	„	12.—
Šoštarić Josip	„	3.—
Hrcegovac satnija	„	1.34
Hranilović Ilija	„	7.—
Brleković Janko	„	5.65
Kozić Ante	„	3.—
Lepoš Tome	„	6.—
Zorić Josip	„	12.—
Maurović Mijo	„	3.50
Šuplika Josip	„	3.—
Herceg Josip	„	16.—
Tućec Josip	„	4.—
Rašić Dane	„	11.—
Bratelj Pajo	„	2.—
Krömpler Pajo	„	5.50
Pfeil David	„	95.50
Barabaš Gjuro	„	3.—
Rieka čitaonica	„	2.—
Brlić Andrija	„	4.—
Pejaković Stjepan	„	4.—
Kravarska općina	„	80.—
Haukovec Stjepan	„	6.—

Digitized by Google

Anaković Mijo	for.	4.—
König Eduard	„	15.—
Maleneco Josip	„	2.—
Galac Dragutin	„	18.—
Osiek doln. grad. čitaonica	„	1.—
Kršnjavi Antun	„	12.—
Rumpler Luka	„	6.—
Drobćec Franjo	„	1.40
Stein Ljudevit	„	6.—
Filetić Ernest	„	6,—
Horvat Josip	„	4.—
Osiek gorn. varoš. čitaonica	„	1.—
Haulik Juraj stožernik	„	60.—
David Dragutin	„	3.87
Fodroci Škender	„	3.40
Švaitzer Vjekoslav	„	12.—
Tumpić Mirko	„	24.90
Očić Mijo	„	4.80
Heimbach Vatroslav	„	13.—
Bujanović Josip	„	18.10
Rösler Josip	„	6.—
Hranilović Ferdo	„	1.16
Husar Franjo	„	1.—
Danos Krste	„	2.—
Balog Dragutin	„	15.50
Kiepach Nestor	„	37.88
Huzek Andre	„	7.50
Sučić Anton	„	1.20
Pavleković Stjepan	„	9.—
Drobćec Franjo	„	1.50
Pruts Eduard	„	2.90
Mulej dr.	„	4.—
Desinec občina	„	8.—
Očić Mijo	„	2.—
Kiepach Nestor	„	12.—
Pleše Josip	„	6.—
Vočinčić Stjepan	„	6.—
Za koledare uplatito	„	280.—
Bertak Baltazar	„	6.—
Rubinić Franjo	„	3.—
Ribarac občina	„	4.—
Kukujevce „	„	4.—
Čalma „	„	4.—
Erdevik „	„	4.—
Kralj Ivan	„	5.50
Hemen Marino	„	4.—
Kršnjavi Mirko	„	16.50
Žulić Pavao	„	5.—
Antončić Joso	„	4.—
Sv. Šimun učiona	„	4.—
Lechleitner Kristian	„	4.—
Pitomača satnija	„	4.—
Dobrila Josip	„	2.—
Brestovac učiona	„	4.—
Baćo Bolto	„	5.—
Vajracher Josip	„	4.20
Mojses Stjepan	„	4.—
Ilok poglavarstvo	„	4.—
Zdenćaj Edvard	„	1.80
Pejaković Stjepan	„	20.—
Vudjan Franjo	„	6.—
Ritz Franjo	„	10.—
Sv. Ilia bilježničtvo	„	4.20
Jelačić Gjuro grof	„	5.50
Šloisnig Franjo	„	6.—
Malenčec Josip	„	2.—
Lovrić Franjo	„	12.—
Mestrić Viktor	„	5.50
Rakovac Aleksa dr.	„	6.—

Tusak Josip	for.	6.—
Mudrovčić Simon	„	4.—
Govedić Martin	„	12.—
Oroslavje učiona	„	4.—
Stubica učiona	„	4.—
Kralj Janko	„	1.80
Barabaš Ladislav	„	6.—
Rusan Petar	„	6.—
Drkos Miško	„	10.—
Rumpler Luka	„	5.50
Kušec Franjo	„	6.—
Kušević Svetozar	„	6.—
Senečić Stjepan	„	6.—
Vagner Dragutin	„	2.60
Petrušić Ivo	„	6.—
Folnegović Ljubica	„	2.—
Marković Konst.	„	2.—
Susani Josip	„	6.—
Zagreb dvorana	„	1.50
Jelačić Gabriel	„	12.—
Koretić Dragutin	„	5.74
Barabaš Gjuro	„	3.—
Horvat Petar	„	12.—
Katkić Ignjat	„	2.—
Čučerje učiona	„	3.—
Šafarić Juraj	„	4.85
Pavić Jakov	„	4.20
Car Janko	„	6.—
Djakovo kr. učiteljište	„	4.—
Milić Marko	„	6.—
Ulses Miroslav	„	14.10
Živković Gèrga	„	6.—
Kovačić Ivan	„	5.—
Toplice učiona	„	4.—
Knjeginec učiona	„	4.—
David Dragutin	„	5.50
Grgešina Ivan	„	6.—
Huzek Andrija	„	5.50
Femenić Gjuro	„	12.—
Lehpamer Gjuro	„	4.—
Šiprak Ivan	„	3.—
Anaković Mio	„	4.—
Csigahazi Lavoslav	„	12.—
Zemaljske zaklade podpora	„	1050.—
Pavić Stjepan	„	6.—
Miković Ivan	„	5.50
Grobnik učiona	„	4.—
Bribir učiona	„	8.—
Spljet narod. čitaonica	„	4.—
Svilokošićkavana	„	1.—
Paulić Josip	„	4.—
Sekić Josip	„	4.—
Jandrić Andrija	„	5.50
Lopuh Dragutin	„	2.10
Lampe Franjo	„	5.50
Špun Miroslav	„	12.—
Francisci Janko	„	6.—
Pogledić Dragutin	„	5.50
Meder Edvard	„	6.—
Belas Pavao	„	6.—
Begna Slavoljub	„	6.—
Zubanjek Nikola	„	6.—
Fink Slavoljub	„	6.—
Novi učiona	„	4—
Halter Adolf	„	12.—
Novosel Mijo	„	7.—
Brkić Mijo	„	2.75
Kršnjavi Antun	„	6.—
Zdenčaj Edvard	„	4.20

Babukić Vjekoslav	for.	5.50
Kovač Pavao	„	6.—
Petrović Iv. n. p.	„	6.—
Kupak Franjo	„	6.—
Šuplika Josip	„	3.—
Lipold Herman	„	6.—
Vavra Vojteh	„	3.—
Hlava Dragutin	„	1.—
Havranek Josip	„	6.—
Jaltić Pavao	„	6.—
Frölich Dragutin	„	3.—
Žužel Franjo	„	6.—
Šoštarić Šišma	„	2.—
Trumer Antun	„	2.—
Somodji Lazo	„	3.—
Bartolčić Martin	„	4.20
Smetiško Mijo	„	6.—
Mlinarić Stjepan	„	4.—
Kasun Janko	„	2.—
Egersdorfer Šandor	„	3.—
Vaniš Ljudevit	„	3.—
Teklić Josip	„	3.—
Spahija Mato	„	3.—
Hechinger Ljudevit	„	3.—
Fraiman Ljudevit	„	3.—
Šafarić Gjuro	„	3.—
Ilačić Franjo	„	3.—
Toplak Ante	„	3.—
Prašnički Josip	„	3.—
Beruta Josip	„	6.—
Tkalec Ivan	„	6.—
Kerš Josip	„	12.—
Bujanović Slavoljub	„	12.—
Švarc Antun	„	6.—
Kohar Josip	„	6.—
Belošić Vatroslav	„	12.—
Gjurašević Janko	„	6.—
Albanes Nikola	„	4.—
Klinčasela občina	„	6.—
Bagolji Mato	„	6.—
Bertalan Mirko	„	4.20
Burjan Andrija	„	6.—
Djaković Manoilo	„	6.—
Dobošević Marjan	„	6.—
Gjokić Simo	„	6.—
Hrobač Josip	„	6.—
Jancso Stjepan	„	4.20
Klobučar Julio	„	6.—
Lobmajer Antun	„	4.20
Lobmajer August	„	6.—
Marinković Matija	„	6.—
Markotić Antun	„	6.—
Malić Antun	„	6.—
Matizović Stjepan	„	6.—
Miler Pavao	„	3.—
Pettenkoffer Ignjat	„	4.20
Regen Franjo	„	6.—
Šamšalović Rafael	„	2.10
Sinković Simon	„	4.20
Sotoković Adam	„	2.10
Spiller Ernest	„	4.20
Stić Marko	„	4.20
Šulz Pavao	„	6.—
Tombor I. K.	„	6.—
Vice Martin	„	4.20
Vojanić Radovan	„	4.20
Za koledare uplatito	„	340.—
Angerer Dragutin	„	5.50

Tiskom Drag. Albrechta u Zagrebu.

Digitized by Google

Broj 8. **U Zagrebu** **21. Veljače 1867.** **XV. God.**

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Poraba hrastove kore

kao novo sredstvo za povećanje slabe koristi od naših šumah.

Vrsti hrastove kore.

(Nastavak.)

Dosada govorismo u obće o hrastu, buduć da ima od svih vrstih toga drveća dobar stroj; nego ipak se razlikuju poznate vrsti hrasta gledeć na dobrotu triesla, te ima polag izkustvah kožarskih najsnažnije trieslo od lužnjaka iliti duba *quercus pedunculata, Stieleiche*), zatim od kitnjaka (*quercus robur sessiliflora, Traubeneiche*), a najslabiju robu daje cer (*quercus cerris, Zerreiche*).

Valjano trieslo hrastovo je izvana sivkasto, unutar crvenkasto, prama drvu kornjavo, suho i krhko. Priesno, kad se užrvna, dosta ugodno diši.

Hoćemo-li u nas da privabimo kožarah na porabu hrastova triesla i da tu robu izvažamo u veliko, treba da prije svega svrnemo okom na gladku koru (pod 1. označenu), a druge loše robe nevalja proizvadjati, osim ponješto bolje razpucane kore od kolja (vidi 2).

Kako da postupamo sa šumom kod gulenja kore?

Šuma za gulitbu odredjena razdieli se na više predjelah, koji se uzastopce sjeku prama plodnosti zemlje i bujnosti rasta svake desete ili petnaeste godine. Tko razširi obhodnju (*Turnus*) na 20 do 25 godinah, to jest, tko sječe drveće 20godišnje ili 25godišnje, tomu nije više kora gladka, već mu je razpucana i od slabije vriednoće.

Šuma gulitbena (*Schälwald*) razlikuje se od obične sitne šume (*Niederwald*) samo u tome, što se drveće za gulenje odredjeno sječe u mezgri, te se nedopušta, da rastu izdanci pregusto, jer ima od guštarah loše kore.

U ostalom treba paziti na to, da se šuma sječe što moguće duboko radi podmladjivanja uz izdanke, rastuće potlam samostalno pokraj čepurah. Nu pregusto ubokorenje nepomaže kakvoću kore, kao što smo već opazili. — U sjevernih pokrajinah austrijske carevine najprilićnija je gustoća od 1800 do 2300 stabalah na 1 jutru uz 2—3 glavna debla. Na jugu bi se mogao pustiti kolosjek valjda do 5000 ili 6000 stabalcah.

Radi pitanja, da-li postaje drvo uz gulenje bolje ili gorje, prepiraše se šumari tako, da su njeki tvrdili „drvo je bolje“, a drugi su dokazivali, da se kroz gulenje pogoršava. Kao u mnogih drugih pitanjih leži prava, nepristrana istina u sriedini. Oguljeno drvo kao gorivo svakako je ponješto slabije od neguljenoga i po zimi prije mezgre sječenoga, jerbo zimska sječnja čuva drvu čitavu snagu i zalihu mezgre. Mezgra, valjana jednako za ogriev, pomaže gorivnost drvena vlakna, dočim je uz proljetnu sječnju sva ova snaga uz tjeranje mezgre prešla u ličje.

Ali drvo u mezgri oguljeno tako liepo se izsuši i staničina *(Zellenstoff)* mu se rieši tako podpuno od priećećih primjesakah, da uz gorenje veoma uzplamti. Dobitak mu je dakle plamenitost i taj je vele vriedan baš kod hrastovine, težko goreće. Osim toga ima uz gulitbu samo samcato drvo, a neoguljeno drvo sastoji se po $^1/_5$ iz kore, koja je loša za gorivo.

Dočim dakle drvo oguljeno nješto gubi od svoje ogrievnosti, povećava mu se plamenitost i odnosna palivna vrućina, tako da se gubitak i dobitak izravna, te možemo reći: Kakvoća drva se gulenjem nekvari.

Naputak za gulitbu.

Najjednostavniji način gulenja hrastove kore sastoji se u tom, da se drveće posječe i razkomada. Njeki gule neposječeno kolje, ostavljajuć ga da stoji dok se neosuši; a golo kolje sjeku za porabu dojdúće godine. Gulitba počimlje, kada drveće mezgra, jer se u to doba kora valjano lupi; dakle u mjesecu Travnju i Svibnju. Težaci nabijaju sjekirom ili kucalom uzduž koru od pojedinih komadah, dok se kora od drva ne-

Digitized by Google

odlupi i nesguli. Od klipovja se po nabijanju kora odvrne; a kad se nebi dala ota ciev sguliti, razciepi se uzduž. — Buduć da se dade kora najlaglje lupiti odmah poslje sječnje, nevalja više sjeći, nego što se može svaki dan guliti. Uz suho vrieme i mrazovlje taj posao obično zapinje, a težaci moraju kožu budi razdrieti ili djelo prekinuti. To treba zapamtiti, dok je radnja nova i manje poznata ljudem i onako neuvježbanim. Klipovje se dade inače uz dužinu od $2^1/_2$ do 3 stope lako guliti po svakom težaku, pače i po ženah i djeci.

Kod razdielbe klipovja neka težak svakako rabi malu pilu, te pravi uz gladku rezotinu sasvim jednake komade poradi toga, da se oguljene cievi mogu kod sušenja valjano postaviti i kod prodaje liepo složiti. Topla kiša pomaže za čudo taj posao.

Od gore potaknutih vrstih hrasta najtežje sé guli cer, a bolje se lupi dub i kitnjak. Gledeć na ljepotu i kakvoću robe treba na to paziti, da se kora nedere i nerazciepka. Koru oguljenu treba čuvati od kiše i jaka promočenja, jer bi se vodom izlužila i oslabila.

Poradi prvoga osušenja slagaju težaci koru poput krova prama panjevom tako, da može kiša samo vanjsku stranu prati. Uz nestašicu panjevah ili trčakah treba sagraditi posebne odrove, na koje se meće kora budi vodoravno budi kosomice. U prvom se slučaju napravi odar kao klup od kolja, što no se $3^1/_2$ ili 4 stope visoko zabije i k popriečnomu kolju vrbinom priveže. Stupovi toga odra mogu držati popriečno kolje i u vilicah; u obće prave korari ote odrove prama okolnostim najpriličnijim načinom.

Uz liepo vrieme osuši se kora za 4, 6 ili 8 danah te se može potlam vezati, slagati i nahvativati. Hvatove treba ozgor širokimi komadi kore pokriti za to, da štite dolnje naslage poput krova od kiše. Ako bi po koji debeli komadi kore ostavili odviše šupljinah, moraju se prije naslaganja u manje pruge razdieliti, drugač bi hvat naknadno propadao te nebi imao dostatne mjere.

Buduć da se ote naslage uz najbolje nahvativanje ipak za čudo stisnu i spuštaju, treba je što prije predati kupcu, ako su prodane po kakovoj mjeri t. j. po hvatu. Medjutim je najbolje, ako je vlastnik bez oklievanja spravi u sušu za trieslo, buduć da ima uz najbrižljivije slaganje više šupljinah, u koje kiša probija i robu kvari.

Kod slaganja u svežnje treba popuniti poveće šupljine s manjimi komadi kore i kod vezanja nije koristno rabiti remenja, koje se uz čvrsto stezanje svežnja u koru zareže i robu razgnječi, već se obavlja vezanje bolje vrbinom ili kojim god prućem. — Gladku koru vežu malo ne svigdje u svežnje jednu i $1^1/_4$ stope debele, a krupnu koru slažu ponajviše u naslage poput hvatovah.

O spremljenju i prvom razmrvljenju kore.

Akoprem spremljenje u šumi napravljenje kore nespada na vlastnika šume, kojemu stoji do toga, da svoj izvod što prije proda, to ipak treba uvažiti uvjete valjana spremljenja.

Hoćemo-li da nam kora uz vlažno stanje nekisne i negnjije, već da se uz naravno, po prilici mjesec danah trajuće, vrienje podpuno posuši, a to ju moramo iz šume premiti u koju suhu prostoriju, gdje ima propuha. Kada kora podpuno izvjetra, neka se spremi u drugu koju, doduše suhu nego neprovjetrivu prostoriju za to, da se njoj pričuva snaga za trieslo. — Prije dovrienja nemože se kora upotriebiti, nego poslje lučbene zrieloće treba da se tečajem prve godine troši za kožarstvo, jerbo gubi u svojoj dobroti, ako dulje vremena nepotrošena leži. Pravljenje kore treba udesiti gledeć na pravilno sječenje šume uviek prama osjeguranoj, urednoj prodaji i prama porabi triesla naime potrajnim ugovorom na više godinah unapried.

Gdjekoji kožari žele, da im se dostavi kora razsječena po prilici na komadiće od veličine palca u kuću, jer je odprema i čuvanje ovakve sječke po željeznici laglja i jevtinija. Ako bi u buduće zbilja zahtievali dobavu ote trieslene sječke, trebalo bi taj način izvoda uvažiti i uvesti, premda kaže tvorničar Schmitt u Kremži (dolj. Austr.), da kora razsječena gubi od svoje snage, te je probitačnije razmrviti koru baš prije porabe za trieslo. U tom slučaju bi se dakle brinuli za taj posao kožari a ne šumari.

Sječenje kore obavljaju kod manjih količah sjekiricami na kladi, u veliko pak rabe sječkarnice poput onih, štono imaju gospodari za pravljenje sječke od slame. Svakako je djelo uz sječkarnicu cjenije od ručnoga.

Razmjerje gulitbę i šumskog izvoda.

Godišnji iznos gulitbene šume veoma je nejednak prama bujnosti rasta, sačinjavajuć po količi drva i kore od jutra 20 do 100 kockastih stopah. — Nećemo govoriti o tom što je moguće, već o tom što biva obično, jer je treba oslanjati se na obični iznos, a ne na onaj, koji visi o slučajnoj prijazni ili neprijazni okolnostih.

Obični prosječni iliti promjerni srednji iznos gulitbene šume ciene za godinu danah od jutra u srednjoj Evropi i naime u dolnjoj Austriji ovako: Oguljene hrastovine i neguljena drveća ima od 48 do 80, dakle osrednjom mjerom 58 kockovnih stopah; napravljene kore ima od 8 do 21, dakle osrednjom mjerom $11^1/_2$ kockovnih stopah. Ukupno ima 56 do 101, prosjekom $69^1/_2$ kockovne stope.

(Nastavit će se.)

Digitized by Google

Zbornica.

Vriednoća i stanje naših šumah u obće i turopoljskih napose.

Sa Lomnice.

„Čuvaj se čovječe i Bog će te čuvati!“ narodna je poslovica, a k otoj mogu sasvim dosljedno dodati ili bolje; ovu mogu promjeniti pak reći: „Čuvaj čovječe svoje i Bog će ti čuvati!“ Ako mi svoje čuvali nebudemo, već samo uviek trošili i trošili a ništa se nebrinuli, da se ono nadomjesti, što smo potrošili, to i Bog neće čudesa činiti, pak ono iz neba nadomjestiti, što smo mi potrošili.

Ovo par riečih izkliknuh ponajprije onim, od čijih ću svojinah nješto reći, ovo njekoliko riečih podvikujem svim, kojih se bi takodjer ticati moglo.

Bilo je, pak nije! Bilo je u Turopolju (a i u cieloj trojednici) krasnih i bogatih šumah, koje bijaše milinje gledati. Ove su vrh toga i džepove vlastnikah liepo napunjivale, nu ne samo to, već su jim od tih šumah i brade uviek mastne bile. — Ovo je bilo; druga pako strana ote poslovice, ako i nije sasvim jošte realna, a to će, žali Bože, doskora izpuniti se. Plemeniti Turopoljci a i njekoji neplemeniti imadu šumu, koja pokriva prostor od najmanje poldruge milje, a sve je čista dubrava. U toj prostranoj dubravi nećeš naći ništa drugo, van hrast pak opet hrast. Ove prostrane šume najveći dio, do 10.000 jutarah na mjeri, spada na svekolike plemenite Turopoljce. Osim ovoga diela imadu pojedine obćine i svoje »osebujnke«. Tako ima mraclinska obćina svoj dio, koj je opet najveći od svih obćinskih, mislim, ali netvrdim, do blizu tisuće jutarah. Zatim imadu Kućani svoj dio, Vukovinčani a ponješto i Okujčani. Za ovu šumu se prama jugo-zapadu i jugo-iztoku hvataju prostrane šume gospoštine želin-čičke; prama jugo-zapadu nješto malo imade hrastove, onda se diže u goru smiesna, a prama jugo-istoku opet gola golcata dubrava. Njekoč su morale ove šume nješta predivna biti, nu sada jih čovjek samo bolnim srdcem promatrati može, pak uzdahnuti i reći: Oj, kako sve prolazi, oj! Neima tude gotovo čila, zdrava hrasta, pak ako ga i gdje ima, imadeš ga dugo tražiti, dok ga nadješ. Većemu dielu hrastovah odkrhnute su krošnje do polovice, na drugih vidiš sijaset suhih granah, koje, kad drva uztreba, odtrgavaju ili odsjeku tako, da još povelik komad na stablu ostane, a da-li je to koristno, il' bi bolje bilo i koristnije, da se tik i upravo do stabla liepo i čisto odsječe, neka sudi, koj se bolje u to razumije nego ja. Kao što se pako nigdje nemisli na sijanje šumah, tako se nemisli ni ovdje. I ovdje se samo troši a ništa nenadomješćuje. Al' što rekoh! zar upravo ništa?! Jest, jest! Ima, kad se iz Kućah na Poljanu ide, njekoliko jutarah zagajene šume, stare šume, koja mislim nije ni ljeti zelena, osim ponješto na zemlji. Hrastovi bez granah, a mnogi i bez kore stoje ovdje, kao starim babam zubi, pak ovi siedi starci moraju, rekô bi, suznimi oči gledati svoj mladi naraštaj kako se kukavno hrani, kako ono malo hrane, što bi jošte imati mogao, svakojaki lakomi drač proždire, a k tomu ga još duši, samo da ga nezaduši. Najveće rane drvenim srdcem njihovim zadaje misao, koliku će si nevinu dječicu zagušiti i slomiti oni sami u vrieme, kad će jih nemila gvozdena smrt s milinjem ovoga svieta razstaviti! Tude, mislim preponizno, da nije bilo nikada ni orano, ni kopano, a malo što i sijano, već samo zagajeno, da nedodje ovamo pož drljivi krmak, pak da sjeme, što od staroga hrasta odpadne nepojede. Al' i to da bi bilo, samo da bi ovaj plot širje razširili bili, pak da bi i drugi gdje jim je šuma već na domaku, štogod zagajiti htjeli. Vukovinski dio, medju ostalim, pomladjiva se; u njem će biti za koju godinicu vrlo liepih hrastovah, akoprem Vukovinci svoju starinu zagajili nisu, već dadoše radje, što dakako manje stoji, grmlju privilegium, da se ondje širi tako, da se onuda nijedno božje stvorenje, osim lisicah provlačiti nemože. Tomu pako grmlju imadu hrastovi zahvaliti se, da jim krmci dozvoljavaju mlad naraštaj. Nu samo bi ovdje smjerno pitao: Kako će dugo to grmlje taj privilegium imati?! —

Ali ni vrag nije crn, kako ga kažu! Naši Turopoljci imadu kraj svega toga liepu korist od svojih šumah. Mudri bijahu njihovi predji! U tih šumah leži neprocjenjivo bogatstvo, a moglo bi biti jošte dva puta toliko, da se je s njimi postupalo a i sada da se postupa, kako valja. U tih šumah imadu ljeti krave i krmad liepu pašu. A kad žir obrodi, onda se sa seljakom plemenitašem nesmiješ ni razgovarati, onda je on goso. Imade kućah u Turopolju, gdje imade po 30 do 50 i više krmakah, a to nije riedkost ovdje, pak onda ajd, tjeraj sve u žir, koj je sladka hrana kroz čitavu zimu ili bar do Božića, a onda gladi bradu, kad se toliko svinjah proda, onda imade novacah kao blata a smoka nefali. Onda neimadu cure mira, jer sve bi se ženilo, i ono što za ženitbu jošte nije. — Nu želud nije jedina korist, koju iz tih šumah imadu. Svakolika drva za gorivo imadu iz njih; sve su jim kuće iz tih šumah. Pak ne samo to, već se množtvo drvah prodaje onim, koji svoje šume neimadu za ogriev, za stanove, staje, ladje itd. Ako i šiške i divljač, koje u tih šumah dosta i na izbor imade, u obzir uzmemo, možemo uvidjeti, da nisu Turopoljci upravo zlo učinili, kad su svoje novce u takovu glavnicu uložili.

Jošte samo dvoje reći mi je i to prvo: da je cielo zemljište, na kojem je ova šuma, močvarno; drugo, da sam pišuć jesenas o ljetini izlagao se nehotice, budući sam rekao, da će njekoji za krmad žira imati bar do Božića. To nije istina, bijah krivo upućen od onih, koji su svoje svinje u lug tjerali u nadi, da će ondje do Božića ili barma do blizu Božića ostati moći. Ali se

Digitized by Google

prevariše ljuto! Nebijaše jim bo ondje ni osam danah obstanka. Toliko o šumah turopoljskih. —

Zimski usjevi u nas su zli, da nemogu gorje; pak da bi to samo ovdje bilo, neka bi, al' se bojim, da će tako i drugdje biti. Prošle se godine nemogaše kukuruz, kao što ni drugi usjevi prije Listopada pobrati, poslje i prije već bijaše posla u vinogradih i tako počeše istom vrlo kasno ozimicu sijati, koja je riedko gdje izašla, a gdje i jest, vrlo je slaba. K tomu započe odmah kiša na kišu padati i tako leži sveudilj od sriedine Studena sve u vodi, u kojoj sve gnjije, a što nesagnjije, to vrane izčupaju. Ljudi se već vrlo tuže. — Bio je prošli ponedjeljak t. j. 4. o. m. sajam na V. Gorici, a taj dosta živahan. Osobito se je rogata marha skupo prodavala. — Kod nas djeca na upaljenju grla, mislim, vrlo umiraju, na kojem i odrasli boluju, i to sve radi velike vlage u zraku i radi vode. *P. K.*

GLASONOŠA.

Službene viesti.

Oglas. Da narod naš u obće, a posjedatelji šumah napose važnost i korist šumah bolje upoznati, postojeće zakonite naredbe, i one koje se povodom posebnih slučajevah u svrhu štednje sa šumom i njezina brižljiva čuvanja izdaju, lakše shvatit, pa i o tužnih posljedicah zatora šumah ubaviestit se uzmogne, napisao je uslied poziva ove zemaljske vlasti gospodin Bogoslav Šulek knjigu pod naslovom „Korist i gojenje šumah, osobito u trojednoj kraljevini“. Ova knjiga izišla je o trošku zemaljske konkurencijalne zaklade izpod tiska, ima 14 tiskanih arakah, i može se u mehko vezana od danas pa do konca mjeseca Travnja t. g. uz cienu od 80 novčićah dobiti ili uz priposlanje toga iznosa u frankiranih listovih naručiti kod ravnateljstva pomoćnih uredah ovoga kr. namjestničkoga vieća.

Ova svakojako važna knjiga dobro će doći kao izvrstan ubaviestitelj i uputitelj ne samo posjedateljem šumah, već i obćinam bez razlike, da-li one posjeduju vlastitih šumah ili imadu samo pravo drvarenja ili paše u vlastelinskih šumah, pa i onim obćinam i pojedinim naprednim gospodarom, želećim na lošijih svojih zemljah (osobito u kršovitom Primorju) zasaditi i podignuti si koristnih šumah.

Ne manje može se ta strukovna knjiga preporučiti šumarskomu osoblju, pa i političkim činovnikom, imajućim pravo nadziranja šumah pa i dužnost razpravljenja izmedju vlastele i bivših podanikah prepornih šumskih užitakah kao i prekršajah proti sjegurnosti šumskoga vlastničtva, pomoćju koje će oni narav i domašaj razpravnoga predmeta, posljedice pojedinih prekršajah, onda i veću ili manju kaznjivost istih prekršajah lakše shvatiti, pa i za obranu šumah proti zatoru shodna sriedstva odredit moći.

Od 1. Svibnja t. g. moći će se ta knjiga samo uz povišenu dućansku cienu od 1 for. a. vr. kod knjižarah nabaviti.

Kr. namjestničko vieće za kralj. Dalmaciju, Hrvatsku i Slavoniju.

U Zagrebu dne 8. Veljače 1867.

Kućanstvo.

(Izhlapivo ulje kamenito iliti ligroine.) U trgovini prodavaju sad izhlapivo ulje iliti ether od petroleuma pravljeni pod imenom ligroine. Buduć da to ulje u toplih sobah lako hlapeć zrak veoma kvari, ujedno pak se uz nesmotrenost odmah užge, treba se ga okaniti toli poradi zdravlja koli poradi pogibije za život. Liečnici ga opisuju kao vrlo pogibeljno i škodljivo.

Voćarstvo.

(Dobro sjeme — izvrstan posljedak.) Glasoviti vicejašprišt V. Marek u Libunji (u Českoj) štuje doduše pravila oplemenjivanja voćakah, nego on sam ništa nepupa i neciepi niti u razkol, niti za koru, a ipak je njegov voćnjak izvrstan. — Ta šta čini? On kupi samo najjačje, najzdravije i odlično sjemenje od voćakah, sije ga na valjano mjesto i — voćke su mu plemenite, liepe i zdravije od cieplenih kršljavacah. S toga sliedi, da je valjano sjeme za plemenito potomstvo prvi uvjet, a naše oplemenjivanje je drugotno sredstvo, koje slabo pomaže, kada je voćka odgojena iz mledna sjemena. — To treba uvažiti i za sjemeništa čuvati samo podpuno zrelo, zdravo, jako sjeme. —

— Baš sada javlja „Belgique horticole“, da su odgojili u Malinu od divljakah trešnjevih osobito liepi primjerak srcovke (Herzkirsche), koja ima lišće 1 stopu dugačko i $^2/_3$ stope široko. Krstiše ju „Bigarreau de la Caserne“, a mi bi ju nazvali šarena srcovka, jer je žutobiele, a prama suncu crvene masti. Nu ne samo vid je njoj liep, već i okus izvrstan. — U obće bi trebalo valjano pregledati svake godine mlade voćke, nikle u sjemeništih, jer jih od zdrava, jezgrovita sjemenja ima uviek više odličnih, kao što se može opaziti na prvi mah po dugačkom i širokom lišću, te od mnogih odličnih divljakah odgojiti možemo novih, našemu podnebju bolje odgovarajućih kličicah!

— *(Novo židko mazilo za voćke.)* Najbolje mazilo, koje se može bez raztapanja na vatri upotrebljivati svaki čas, jer je židko, prodavaše dosad u Parizu za skup novac pod imenom „Mastix l' Homme-Lefort“; a sad se tomu zbilja izvrstnomu i zbog židkosti za svakdanju porabu vrlo prikladnomu mazilu zna za sastojine, koje evo ovdje napominjemo, da si mogu naši voćari sami i cjenije napraviti oto novo mazilo: Uzmi $3^1/_2$ funte biele smole, $^5/_8$ funte žuta voska, $^5/_8$ funte čižmarske smole, $^1/_2$ funte gusta terpentina i $6^1/_2$ funte smedje ribje masti (Fischthran); sve ove tvari skupa raztopljene čuvaj u limenoj škrinji ili u staklenki. Židko ostati će to mazilo po ribjoj masti, koja sačinjava najglavniji diel tajnoga sredstva, do sada vrlo skupo prodavanoga.

☞ K ovomu broju priložena su 2 dodatka.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva Dragutin Lambl.

Digitized by Google

DODATAK

k broju 8. „Gospodarskoga lista“ 1867.

Imenik

članovah hrvatsko-slavonskoga gospodarskoga družtva koncem godine 1866.

(Konac.)

Redovnih koji platjaju prineska po 4 for. 20 novč. na godinu.

169 Cerovski Vatroslav, Malitabor.
170 Chalaupka Mavro, Belovar.
171 Choholac Ivan, Pogančec.
172 Cirka Albert, Karlovac.
173 Crnadak Gjuro, Zagreb.
174 Crnčić Juraj, gorn. Rieka.
175 Cvetnić Franjo, Sv. Ivan.
176 Cvetković obćina.
177 Cugšvert Miroslav, Bednja.
178 Čaić Dragoilo, Kupinac.
179 Čačković Vladoje, doktor, Zagreb.
180 Čeliković Franjo, Vukovar.
181 Čegel Dragutin, Braćak.
182 Čilagh Dragutin, Požega.
183 Čigahazi Lavoslav, Ludbreg.
184 Čordašić Franjo, Križevac.
185 Čorko Josip, Novigrad.
186 Čvarek Vujo, Križevac.
187 Daubaći plem. Ivan, Beč.
188 David Dragutin, Zagreb.
189 Demetrović Janko, Koprivnica.
190 Derkos Miško, Lović.
191 Desinec obćina.
192 Deuč Salamon, Koprivnica.
193 Deželić Gjuro, Zagreb.
194 Dizdar Todor, Zagreb.
195 Djaković Manoilo, Tovarnik.
196 Dobosević Ivan, Irig.
197 Dobošević Marjan, Ilok.
198 Dolanski Vjekoslav, Vinica.
199 Doležal Marjan, Ilok.
200 Domjanić Dragutin, Sv. Ivan.
201 Dominić Ladislav, Selo kod Klanjca.
202 Doma Dragutin, Kukujevci.
203 Dragančec Pavao, Kuzminci.
204 Drabić Vladislav, Pribić.
205 Drašković Juro grof, Trakošćan.
206 Drašković Stjepan, Božjakovina.
207 Drobčec Franjo, Cvrstće.
208 Družak Janko, Petrovina.
209 Dubranska obćina.
210 Duhovna mladež, Zagreb.
211 Dundjerović Ivan, Djakovo.
212 Durbešić August, Bielavodica.
213 Dužil Antun, Maradik.
214 Egersdorfer Šandor, Ludbreg.
215 Egersdorfer Vatroslav, Zagreb.
216 Engelsfeld Vinko, Sesvete.
217 Erić Mijat, Lovas.
218 Ettinger Josip, Belovar.
219 Fabiančić Mirko, Rakovpotok.
220 Fabianič Vjekoslav, Dugivrh.
221 Farkaš Šišman, Križevac.
222 Farkaš Škender, Križevac.
223 Farkaš Martin, Sv. Ivan.
224 Fat Alfred, Varaždin.
225 Femenić Juro, Križevac.
226 Ferenčić Mijo, Gorice.
227 Festetić Gjuro grof, Čakovac
228 Filipović Ivan, Zagreb.
229 Filetić Ernest, Varaždin.
230 Fink Slavoljub, Radoboj.
231 Fink Josip, Jaska.
232 Folnegović Nikola, Stare Čiče.
233 Forkl Dragutin, Maruševac.
234 Forst Mirko, Krapina.
235 Fućek Josip, Ivanec.
236 Francisci Janko, Samobor.
237 Fraiman Ljudevit, Koprivnica.
238 Fröhlich Dragutin, Sv. Petar kod Križevca.
239 Fröhlich Vjekoslav, Zlatar.
240 Gabrieli Vatroslav, Pleternica.
241 Gabaj Mijo, Prozorje.
242 Gaj Ljudevit, Zagreb.
243 Gajdek Tomo, Zagreb.
244 Gal Mirko, V. Bukovac.
245 Galac Dragutin, Požega.
246 Galenić Ivan, Brckovljane.
247 Galović Janko, Gorance.
248 Georgievič Gjuro, Vukovar.
249 Gergešina Ivan, Turnašica.
250 Gerechtshamer N., Adamovac.
251 Godec Melkisedek, Salnik kod Vrbovca.
252 Goleš Janko, Križevac.
253 Govedić Martin, Druškovac.
254 Gjokić Simon, Mitrovica.
255 Gjurić Petar, Glina.
256 Gjurašević Janko, Križevac.
257 Gjurašin Gjuro, Oborovac.
258 Gjurgjević Todor, Zagreb.
259 Gjurković Bono, Šarengrad.
260 Gudl Dragutin, Krapina.
261 Gunderlach Gjuro, Erdevik.
262 Guthardt Josip, Zagreb.
263 Glina čitaonica.
264 Grahovac Mato, Vugrovac.
265 Gregorić Josip, Pešćenica.
266 Grubić Joso, Slobоština.
267 Gvozdanović Dragutin, Virovitica.
268 Hadrović Gavro, Visoko.
269 Hadvig Ferdo, Jaska.
270 Hadjak Ivan, Koprivnica.
271 Halper Slavoljub, Škarićevo.
272 Halter Adolf, Varaždin.
273 Hatz Pavao, Zagreb.
274 Hatz Vilim, Cerovica.
275 Haukovec Stjepan, Madjarevac.
276 Hausner Antun, Krapina,
277 Havliček Nikola, Brckovljane.
278 Havranek Josip, Križevac.
279 Hechinger Mirko, Striževica.
280 Hegedić Stanko, Nart.
281 Heimb Vatroslav, Požega.
282 Herzeg Josip, Ludbreg.
283 Herceg Dragutin, Bosiljevo.
284 Hervoić Stjepan, Varaždin.
285 Hirsch Valentin, Djakovo.
286 Hisberger Mijo, Virovitica.
287 Hisberger Josip, Lukač.
288 Hitrec Tomo, Lobor.
289 Hlava Dragutin, Križevac.
290 Hladaček Hinko, Djakovo.
291 Hock Franjo, Jasenovac.
292 Hoić Danilo, Zlatar.
293 Holjac Hinko, Zagreb.
294 Horvat Gjuro, Turnašica.
295 Horvat Mirko, Djakovo.
296 Horvat Petar, Budinšćina.
297 Horvat Janko, Lobor.
298 Horvat Gjuro, Čakovac.
299 Horvat Josip, Heržеnica.
300 Horvat Josip, Belica
301 Horvatić Tomo, Vukovar.
302 Hudjek Franjo, Krapina.
303 Hurych Vatroslav, Inpolc kod Ševnice.
304 Huzek Andrija, Zagreb.
305 Hrobatš Josip, Čerević.
306 Hribar Janko, Vel. Gorica.
307 Hrusoci Adolf, Karlovac.
308 Hrkalović Radoslav, Jaska.
309 Hržić Miroslav, Ludbreg.
310 Ilačić Franjo, Martianec.
311 Imbrić Mato, Ludina.
312 Ištvanović Vjekoslav, Krapina.
313 Ivanić Tomo, Koprivnica.
314 Ivanišević Franjo, Bielavodica.
315 Iveković Stjepan, Klanjac.
316 Ivoš Jakov, Brckovljani.
317 Jaić Ladislav, Djakovo.
318 Jagunić Josip, Rakovac.
319 Jagunić Josip, Jastrebarska.
320 Jakčin Andrija, Zagreb.
321 Jakić Antun, Zagreb.
322 Jakšić Fabian, Ilok.
323 Jalžić Pavao, Sv. Petar kod Križevca.
324 Jambrečak Jakov, Slavetić.
325 Jandrić Andrija, Zagreb.
326 Janković Marcel, Čalma.
327 Janković Dimitria, Vinkovce.
328 Janušić Henrik, Zagreb
329 Janda Ivan, Vel. Gorica.
330 Janda Henrik, Biseka.

Digitized by Google

331 Jancso Stjepan, Ruma.
332 Jastrebarska občina.
333 Jaugcer Dragutin, Petrovina.
334 Jelačić Gjuro grof, Zagreb.
335 Jelačić Ladislav, Kastel kod Mihovljanah,
336 Jelačić pl. Rihard, Laduč.
337 Jelačić Gabriel, Kovačevac.
338 Jelačić Kazimir, Zlatar.
339 Joanović J., arhimandrit, Križevac.
340 Jurak Mijo, Lipovac.
341 Jurišević Ivan, Dragušić.
342 Jureković Tomo, Sv. Petar.
343 Kafka Dragutin, Sv. Ivan.
344 Kaiganović Škender, Požega.
345 Kalabar Franjo, Zagreb.
346 Kalabar Ferdo, „
347 Kanik Ivan, Koprivnica.
348 Karas Josip, Oborovo
349 Kašnik Pavao, Bežanec.
350 Katanec Janko, Vrbovec.
351 Keglević Oskar, Gorica.
352 Kemenović Franjo, Koprivnica.
353 Kerša Josip, Križevac.
354 Kettig Ljudevit, Varaždin.
355 Kiepach Albin, Samobor.
356 Kiepach Nestor, Krapina.
357 Kindersberg Ivan, Zagreb.
358 Kirchholz Škender, Jelenjsko.
359 Kirchlechner Ulrik, Pregrada.
360 Kiš Gavro, Serbinec.
361 Kiš Ladislav, Varaždin.
362 König Dragutin, Vrabče.
363 König Eduard, Zagreb.
364 Körbler Franjo, „
365 Köröskönji Antun, Varaždin.
366 Köröskönji Vjekoslav, Križevac.
367 Koch Sebastijan, Zagreb.
368 Kohari Josip, Križevac.
369 Kokol Vid, Rakovec.
370 Koprinski Škender, Sot.
371 Kopači Franjo, Mali Bukovac.
372 Kopači Skender, Mali Tabor.
373 Koretić Dragutin, Zagreb.
374 Korotaj Jakov, Svetice.
375 Kos Eduard, Krap. Toplice.
376 Kostelac Nikola, Krašić.
377 Košula Antun, Mracel.
378 Kotur Pavao, Sisak.
379 Kovač Pavao, Varaždin.
380 Kovačić Franjo, Križevac.
381 Kovačić Josip, Tovarnik.
382 Kovačec Andrija, Lužan.
383 Kovačević Josip, Gradina.
384 Kovačević Mato, Pleternica.
385 Kovačević Ante, Požega.
386 Kovačoci August, Križovljan.
387 Kozjak August, Šid.
388 Kožić Antun, Medjurić.
389 Kuković Mirko, Topolovec.
390 Kukuljević Ivan, Zagreb.
391 Kunek Mato, Sv. Križ.
392 Kuna Vjenceslav, Paukovec.
393 Kupak Franjo, Varaždin.
395 Kupinec sudčija.
395 Kuril Josip, B. D. M. pod Okić.
396 Kušec Franjo, Bedenica.
397 Kušić Franjo, Moravče.
398 Kušević Svetozar, Vukovar.
399 Kušević Aurel, Zagreb.
400 Kušlan baron Dragutin, Zagreb.
401 Klarić Stjepan, Ludbreg.
402 Klemen Stjepan, Prišlin.
403 Kleman Stjepan, Vučin.
404 Klepac Tomo, Marušovac.
405 Klinčasela občina.
406 Knežević Stjepan, Daruvar.
407 Klobučar Julio, Ilok.
408 Klobučar Joso, Nart.
409 Kranjc Antun, Djakovo.
410 Kralj Ferdo, Adamovac.
411 Kralj Ivan, Zagreb.
412 Kraljević Benjamin, Begtež.
413 Kraljević Miroslav, Požega.
414 Krajač Petar, Ludbreg.
415 Krašić občina.
416 Kraus N., Zagreb.
417 Krešić Mijo, Zagreb.
418 Krizmanić Nikola, Preložčica.
419 Križe Jakov, Križevac.
420 Krömpler Pavao, Stare Čiće.
421 Kršnjavi Josip, Orahovica.
422 Kršnjavi Antun, Podokić.
423 Kršnjavi Mirko, Zagreb.
424 Kvaternik Gjuro, Gerovo.
425 Ladanji Vilim, Movrače.
426 Lajer Josip, Križevac.
427 Lampe Franjo, Zagreb.
428 D'Laskos Georgio, Vel. Mlaka.
429 Lebanović Josip, Djakovo.
430 Legin Ladislav, Drenovo.
431 Legin Dragutin, Bregi.
432 Leitner Isidor, Karlovac.
433 Lenar Marko, Vrbovac.
434 Lentulaj Antun, Zagreb.
435 Leović Josip, Djakovo.
436 Lepošić Tomo, Konoba.
437 Leskovar Andrija, Mrežnica.
438 Leuštek Tomo, Kašina.
439 Lipold Herman, Križevac.
440 Löbl Jakov, Rasina.
441 Lobmajer August, Ruma.
442 Longinović Uroš, Erdevik.
443 Lopatin Pavao, Koprivnica.
444 Lopašić Ladislav, Severin.
445 Lovrenčić Nikola, Križevac.
446 Lopuh Dragutin, Zagreb.
447 Lovrić Franjo, Sisak.
448 Lović Andrija, Lev. Varoš.
449 Lorenc A. Belovar.
450 Lucić Ivan, Djakovo.
451 Lukić Božo, Trnova.
452 Lukić Mijo, Virovitica.
453 Lukšić Benjamin, Karlovac.
454 Mačečević Franjo, Mahićno.
455 Majcen Josip, Krapina.
456 Majcenić Pavao, Sv. Ana pod Turnjem.
457 Majerhofer Josip, Jaska.
458 Malin Antun, Djakovo.
459 Malin Virgil, Djakovo.
460 Malac Josip, doktor, Jaska.
461 Maljevac Petar, Požega.
462 Malik Antun, Bukovac.
463 Maninger Gjuro, Stare Čiče.
464 Margetić Stjepan, Jaska.
465 Marković Miloš, Karlovac.
466 Marković Ljudevit, Križevac.
467 Marinković Matia, Sot.
468 Markotić Antun, India.
469 Marić Simo, Šipak kraj Karlovca.
470 Mašek Ivan, Hernetić.
471 Matić Antun, Tovarnik.
472 Matizović Stjepan, Tovarnik.
473 Mateković Joso, Slankamen.
474 Maurić Franjo, Bakar.
475 Mavretić Josip, Vivodina.
476 Mažuranić Ivan, Zagreb.
477 Mažuranić Josip, Otočac.
478 Meder Eduard, Karlovac.
479 Medjanski Josip, Križevac.
480 Melinčević Antun, Varaždin.
481 Mesić Mato, Zagreb.
482 Meštrić Viktor, Zagreb.
483 Mihalić Josip, Sv. Marija kod Čakovca.
484 Mihalinčić Stjepan, Sv. Ivan.
485 Miković Ivan, Zagreb.
486 Mikšić Koloman, Psarjevo.
487 Milanković Miloš, Djakovo.
488 Milhofer Vatrosl. Varaždin.
489 Miličić Franjo, dor., Zagreb.
490 Miličić Mijo, Petrinja.
491 Milić Stanko, Karlovac,
492 Miller Adolf, Karanšebeš.
493 Miller Jakvez, Požega.
494 Miller Pavao, Čalma.
495 Mlinarić Vatroslav, Vel. Mlaka.
496 Mlinarić Stjepan, Dubrava.
497 Mirtl Andrija, Škarićevo.
498 Misler Albert, Sot.
499 Modec Josip, Križevac.
500 Modić Lacko, Lomnica.
501 Mohorić Josip, Dugoselo.
502 Moisinović Ante, Vilićselo.
503 Mosinger Samoilo, Varaždin.
504 Mračić Slavoljub, Požega.
505 Mrazović Mato, Zagreb.
506 Mudrovčić Ivan, Rieka.
507 Muslia Mato, Vugrovac.
508 Muzler Josip, Vel Gorica.
509 Muzler Josip, dor. Koprivnica.
510 Mužić Stjepan, Bolfan.
511 Neuvirth Jakov, Virovitica.
512 Neuman Josip, Djakovo.
513 Nezić Franjo, Vel. Bukovac.
514 Nikolić Nikola, Zagreb.
515 Novak Franjo, Zagreb.
516 Novak Mijo, Zagreb.
517 Novak Josip, Požega.
518 Novaković Ljudevit, Krapina.
519 Novotni Stjepan, Feričance.
520 Novosel Mijo, Voloder.
521 Novosel Josip, Ludbreg.
522 Očić Petar, Zagreb.
523 Očić Mijo, Kravarsko.
524 Odi Dragutin, Jaska.
525 Opačić Filip, Karlovac.
526 Opančar Živko, Zagreb.
527 Ostriš Andro, Koprivnica.
528 Osiek grad.
529 Ottenfels Šišman, barun, Pregrada.
530 Ožegović Ivan Nep., Križevac.
531 Ožegović Tito, Breznica.
532 Ožegović Martin, Križevac.
533 Paffa Šandor, Slavetić.
534 Pajanović Gjuro, Sisak.
535 Pajlok Ivan, Nov. Čiče.
536 Pakšec Gjuro, Lobor.
537 Pastory Josip, Križovljane.
538 Pavić Jakov, Čučerje.
539 Pavić Stjepan, Pokupsko.
540 Pavić Pavao, Djakovo.
541 Pavlec Mato, Remete.
542 Pavleković Stjepan, Zagreb.
543 Pavletić Božo, Rieka.
544 Penić Miško, Krašić.
545 Perok Filip, Zagreb.
546 Perok Slavoljub, Varaždinske Topljce.
547 Petrović Luka, Zagreb.
548 Petrović Ivan Nep. Varaždin.
549 Petrovina občina.
550 Petrušić Ivo, Petrinja.
551 Petenkofer Ignjat, Ruma.
552 Pevalek Skender, Koprivnica.
553 Pikia Fabian, Osiekovo.
554 Pintarić Ivan, Nove Čiče.
555 Pogledić Dragutin, Zagreb.
556 Pokorni Franjo, Ribnik.
557 Pongrac Gvido, Zagreb.
558 Pongrac Miroslav, dor. Zagreb.
559 Popović Gjuro, Vugrovac.
560 Popović Anastas, Zagreb.
561 Popović Nikola, Požega.
562 Poturičić Basil, Križevac.
563 Potočnik Jakov, Jaska.
564 Poša Aleksa, Cernik.
565 Požega Petar, Bosiljevo
566 Požeg Franjo, Zagreb.
567 Prašnički Franjo, Zagreb.
568 Prašnički Josip, Koprivnica.
568 Plavšić Vilim, Djakovo.
570 Prica Makso, Zagreb.
571 Priester Emanuel, Zagreb.
572 Protić Gregoria, Šnegavić.
573 Prutsch Eduard, Ribnik.

Digitized by Google

574 Putšek Josip, Kupinec.
575 Rac Franjo, Dugoselo.
576 Radinović Dragut. Zagreb.
577 Radočaj Janko, Biškupec.
578 Radoboj Mirko, Torčec.
579 Rakovec Aleksa, Varaždinske Toplice.
580 Rakovski Ferko, Ozalj.
581 Rakodcaj Stjepan, Mihovljane.
582 Rašić Dane, Zagreb.
583 Ratarić (Bauer) Hinko, Slanje.
584 Rauch Levin barun, Lužnica.
585 Rauter Mijo, Sv. Ivan.
586 Rauer Josip, Orahovica.
587 Regen Franjo, Slankamen.
588 Resz Franjo, Zagreb.
589 Reškovac Stevo, Koprivnica.
590 Reveš Stjepan, Skenderovci.
591 Riesek Petar, Lepoglava.
592 Rifl Julio, Ilok.
593 Rösler Josip, Moslavina.
594 Rodić Antun, Spisić-Bukovica.
595 Roneš Josip, Pleševica.
596 Rozenberg Jakov, Kutjevo.
597 Rožman Gjuro, Cvetković.
598 Rozgaj Nikola, Krapina.
599 Rubinić Franjo, Crnkovec.
600 Rubčić Joso, Moduš u Banatu.
601 Rubido Sidonija grofica, gorn. Rieka.
602 Rumpler Luka, Zagreb.
603 Rusan Petar, Višnica.
604 Rusak Marko, Nove Čiče.
605 Russi Antun, Djakovo.
606 Rušnov Antun, Beč.
607 Sačić Josip, Stupnik.
608 Sailer Dragutin, Mitrovica.
609 Sartori Ljudevit, Zabok.
610 Savinček Josip, Metlike.
611 Sečen Nikola grof, Kutina.
612 Segedi Nikola, Šid.
613 Sekulić Martin, Karlovac.
614 Semeraj Stjepan, Koprivnica.
615 Senečić Stjepan, Jaska.
616 Sertić Julijo, Šarengrad.
617 Sever Juraj Popovača.
618 Siber Josip, Djakovo.
619 Singer Samuel, Požega.
620 Sivoš Tomo, Bukevje.
621 Skalar Mijo, Mala Gorica.
622 Smetiško Mijo, Gradac.
623 Soltoković Adam, Vukovar.
624 Somodji Lazo, Križevac.
625 Somodji Skender, Varaždin.
626 Suhin Eduard, Zagreb.
627 Sukić Josip, Mikanovci.
628 Sundarović Hugo, Djakovo.
629 Suppe Faustin, Rieka.
630 Susani Josip, Chersano u Istriji.
631 Schulz Pavao, Erdevik.
632 Sladović Mato, Modrušpotok.
633 Slavetička gospoština, Slavetić.
634 Slavetić občina.
635 Smontara Joso, Vel. Bukovac.
636 Smoljanović Petar, Ilok.
637 Spahija Matija, Sv. Gjur. kod Ludbrega.
638 Spišić Gustav, Tomašinec.
639 Spiller Ernest, Ruma.
640 Srnka Dragutin, Kerestinec.
641 Staroveski Ilija, Jesenje.
642 Starčić Mato, Lupoglava.
643 Stein Ljudevit, Pakrac.
644 Stiić Marko, Šid.
645 Stojanović Mijat, Zemun.
646 Stražimir Dragutin, Dolnja Zelena.
647 Strelec Franjo, Zabok.
648 Stručić Dragutin, Djakovo.
649 Strupi Julio, Vrbanovec.
650 Svetec Luka, Ljubljana.
651 Sv. Anna pod Turnom, obćina
652 Szinković Simon, Ruma.
653 Šafarić Juraj, Ludbreg.
654 Šagovac Franjo, Djakovo.
655 Salamon Franjo, Selnice, Bukovac.
656 Šauer Ivan Nep., Komar.
657 Šavor Josip. Vel. Bukovac.
658 Šijanski Ivan, Križevac.
659 Šimunčić Skender, Grdinci.
660 Šiprak Ivan, Osiek.
661 Škorić Petar, Gradiška.
662 Šleicher Dragutin, Varaždin.
663 Šlojsnik Franjo, Sisak.
664 Šlosser Josip, dor. Zagreb.
665 Šlippenbach Artur, grof, Sv. Križ.
666 Šmidt Ljudevit, Dubovica.
667 Šmidt Antun, Petrinja.
668 Šnap Konrad, Mali Tabor.
669 Šoštarić Šišman, Križevac.
670 Šoštarić Josip, Brckovljan.
671 Šöjtörij Žiga, Ilok.
672 Šötörij Iren, Ilok.
673 Špišić Viktor, Koprivnica.
674 Špišić Adolf, „
675 Špišić Gustav, Tomašica.
676 Špun-Strižić Miroslav, Požega.
677 Špun-Strižić Napol. Beč.
678 Štriga Adalbert, Zagreb.
679 Štrosmajer Mato, Punitovac.
680 Štubenvoll Lavoslav, Feričanci.
681 Šugh Šišman na Visokom kod Križevca.
682 Šulak Franjo, Podbela.
683 Šumanović Svetozar, Šid.
684 Šunić Antun, Djakovo.
685 Šupplika Josip, Sigetac.
686 Šušković Josip, Zagreb.
687 Šutej Franjo, Oštrec.
688 Švajcer Vjekoslav, Jaska.
689 Švagl Ljudevit, Ludbreg.
690 Švarc Antun, Križevac.
691 Švec Vatroslav, Zagreb.
692 Švelec Vilko, Martinskaves.
693 Taglieber Franjo, Valpovo.
694 Teklić Josip. Ludbreg.
695 Telebar Kuzman, Kanižka Iva.
696 Ternačić Antun, Požega.
697 Težak Josip, Sv. Ana pod Turnjem.
698 Thaler Nikola, Pleternica.
699 Thaler Filip. Požega.
700 Tomašić Josip, Ribnik.
701 Tkalac Ivan. Koprivnica.
702 Tomašević Josip, Požega.
703 Tomeković Lavoslav, Dugoselo.
704 Tomić Marko, Pleternica.
705 Tomerlin Martin, Sv. Gjuragj.
706 Tombor Ivan Krst., Erdevik.
707 Tompa Stjepan, Teržić.
708 Tompak Žiga, Lukač.
709 Tompak Gustav, Lukač.
710 Toplak Ante, Koprivnica.
711 Torbar Josip, Zagreb.
712 Travenčić Dragutin, Krašić,
713 Triplat Mijo, Kapela.
714 Trischler Iv. Nep. Djakovo.
715 Trumer Antun, Križevac.
716 Tusak Josip, Sladoevac.
717 Tuškan Makso, Karlovac.
718 Tucić Dragutin, Kutina.
719 Tumpić Mirko, Bistra.
720 Tumpić Ladislav, Oroslavje.
721 Turk Janko, Podbel.
722 Turković Josip, Podbreg.
723 Turković Marko, Pisarovina.
724 Turković Vjekoslav, Karlovac.
725 Turković Franjo, Indija.
726 Türk Franjo Žaver, Karlovac.
727 Uhernik Andrija, Zagreb.
728 Ulses Miroslav, Petrovoselo.
729 Utješenović Ognjoslav, Beč.
730 Vagner Dragutin, Zagreb.
731 Vaiser Franjo, Krapina.
732 Vaiser Dragutin, Krapina.
733 Vaiser Drag. Maks dor. Vel. Gorica.
734 Valetić Ivo, Vetova.
735 Valdec Stjepko, Rakovac.
736 Valek Stjepan, Kutina.
737 Valentin Ivan, Varadik.
738 Valkovski Josip, Boćinac.
739 Vaniček Franjo, Vinkovci.
740 Vaniš Ljudevit, Ludbreg.
741 Vanjik Franjo, Jaska.
742 Veber Vilim, Beč.
743 Vecković Stjepan, Stubica.
744 Večerić Franjo, Hum kod Rohića.
745 Verga Gjuro, Pakrac.
746 Verk Josip, Prišlin.
747 Verli Makso, Koprivnica.
748 Vice Martin, Ruma.
749 Videc Franjo, Jesenje.
750 Vidali Simon, Kalinovac.
751 Vidačić Kvirin, Križevac.
752 Vidulović Aleksa, Križevac.
753 Vinković Iv. Nep. Varaždin.
754 Vincek Dragutin, Djakovo.
755 Vincijanović Skender, Požega.
756 Vinković Mavro, Mali Erpenj.
757 Vinković Viktorija udova, Šašinovac.
758 Vinter Jakov, Koprivnica.
759 Vipauc Ivan, Rieka.
760 Virag Skender, Požega.
761 Virag Ladislav, Požega.
762 Vivodina obćina.
763 Vladislav Nikola, Novomjesto.
764 Voćinčić Stjepan, Beč.
765 Vojanić Radoslav, Ruma.
766 Vojska Lavoslav, Bisag.
767 Vončina Julio, Djakovo.
768 Vončina Ivan, Rieka.
769 Vranko Luka, Jaska.
770 Vranić Antun, Novaves (Zagreb).
771 Vranicani Makso, Severin.
772 Vrbanić Amalia, Zagreb.
773 Vudjan Franjo, Jaska.
774 Vuksanović Živko, Osiek.
775 Vuk Ivav, Sv. Jalžabeta kod Suhodola.
776 Vuksanović Petar, Vukovar.
777 Vuković Stjepan, Ivanec.
778 Vuković Juraj, Koprivnica.
779 Vusčić Josip. Križevac.
780 Zdenčaj Dragutin, Sv. Hel. kod Dubovca.
781 Zdenčaj Eduard, Canjevo.
782 Zdenčaj Šandor, Raven.
783 Zdelar Martin, Rasina.
784 Zerhauer Mato, Djakovo.
785 Zidarić Andrija, Koprivnica.
786 Zoler Martin, dr. Krapina.
787 Zorić Josip, Prozorje.
788 Zorić Martin, Veleševac.
789 Zoričić Petar, Zagreb.
790 Zoričić Antun, „
791 Zrinšćak Ivan, Vidovec.
792 Zsitvaj Imre, Ilok.
793 Zubanjek Nikola, Krapina.
794 Žiger Janko, Konoba.
795 Žigrović Franjo, Zagreb.
796 Živojnović Mato, Karlovac.
797 Žubčić Mato, Dubovac kod Karlovca.
798 Žulić Pavao, Zagreb.
799 Žužel Franjo, Gornja Rieka.
800 Božurić Mirko, Zagreb.
801 Francelj Bartol, Varaždin.

Digitized by Google

Zapisnik *)

sastavljen u izvanrednoj sjednici gospodarske podružnice držane u Koprivnici na 10. Siečnja 1867. pod predsjedom velečastnoga g. Josipa Šavora podpredsjednika, u prisuću mnogobrojnih članovah.

1. Gospodin podpredsjednik otvori sjednicu shodnim govorom, razloživši važnost i sveobću korist podobnih sastanakah, napomenuv, kako mu je žao, što ni sada neimamo u svojoj sredini presvietloga g. predsjednika, koji je bio, istina, za stalno obreko, da će sam glavom danas predsjedovati, nu nenadana bolježljivost zaprieči ga u tom, te nemože da dodje; šilja ipak srčan svoj pozdrav podružnici, želeći joj ustrajnu djelatnost na širokom i pri nas još dobro zapušćenom polju gospodarstva. Nakon toga bje pročitan pripis sl. upravljajućega odbora u Zagrebu od 24. Prosinca p. g. br. 410., kojim se do znanja stavlja, da je na dan 22. Siečnja o. g. urečena glavna skupština u Zagreb, i ujedno naznačeni predmeti, koji će se tom prilikom uzimati u pretres.

Podružnica želeći, da u toj, prem važnoj skupštini zastupana bude, izjavi jednodušno: neka se po g. predsjedniku umoli presvietli g. predsjednik, da bi se sklonuo na to, te izvolio bogatstvom izkustva i ugledom svojim u rečenoj skupštini tumač biti i podupiratelj željah i molbah podružnice ove. A k tomu još umoljena su gg. Josip Šavor i Martin Antolković, neka se nebi i oni uzkratili povjerenju ovomu, zastupati podrnžnicu, odazvati.

2. Zatim je čitana osnova za istu predstojeću glavnu skupštinu, iz koje odmah u točki I. s najdubljim srca negodovanjem moradoše razabrati članovi, da se važno po ovo družtvo pitanje o popunenju predsjedničkoga mjesta još sve do danas riešilo nije. Podružnica ovo čim više želi, da gospodarsko družtvo pod umnom i svestrano radinom upravom što veselije na obći boljak k plemenitoj svojoj svrsi primiče se, toliko gorčiju tugu osjeća u sebi, gdje vidi, da visoka vlada ne samo da se u novije vrieme s odviše velikom hladnošću obazire na družtvo ovo, već da mu slobodniji i tim uspješniji razvoj priečiti, nastoji u mnogom. Podružnica ova nikako razumieti nemože: koji su, kakovi li razlozi poticajući visoku vladu na to: da podnipošto jurve dva puta učinjeni predlog za popunjenje predsjedničke stolice potvrditi neće radi osobe, koja ne samo da si je tečajem već mnogih godinah uzvišenošću srca, i sjajnom darežljivošću neumrle zasluge za svoj dom i rod na očigled ciele prosviećene Europe pribavila, nego i radi valjana gospodarenje na dobrih svojih častnimi odlikami kod mnogih javnih izložbah nadarena postala, pače i znatnimi žrtvami upravo na sve to naprednije promicanje gospodarstva u naših stranah služećimi dično si ime zaslužila. S toga podieljuje na novo podružnica ova taj naputak svojim zastupnikom kod prve buduće glavne skupštine: neka riečju i uplivom svojim svakako tamo djeluju, da se po opetovano odobrenom u skupštini dvokratnom izboru visoka vlada što priklonije i toplije umoli, da izbor taj na obću želju i još veću korist družtva potvrditi izvoli.

Točku 3., 4., 5, 6., i 7. vidi na strani 36. i 41.

8. Godišnje prineske položiše i to za g. 1866. po 6 for. gg. Stjepan Reškovac, Hinko Ratarić i Ljudevit Blažeković; a za drugo polugodište 1866. po 3 for. gg. Ljudevit Frajman i Josip Prasnički; kao novi član bje ubilježen Jakov Löbl, posebnik u Rasinji.

Tim bje sjednica zaključena.

U Koprivnici na 10. Siečnja 1867.

Josip Šavor, podpredsjednik.	J. Prasnički, tajnik i blagajnik.

*) Iz ovoga zapisnika otiskani su podružnički predlozi za glavnu skupštinu u dotičnom izvješću na str. 36. i 41.

Tiskom Drag. Albrechta u Zagrebu.

Digitized by Google

Račun

prihodah i troškovah gospodarskog družtva hrvat.-slav. u godini 1865. 1866; napokon proračun za godinu 1867.

Predmeti	Stupacah broj	Stupacah slovo	Prihodi	Uspieh u godini 1865 stot.	1865 nov.	1866 stot.	1866 nov.	Proračun za godinu 1867 stot.	1867 nov.
Uprava	I.		Utemeljiteljnih glavnicah	450	—	144	—	200	
	II.	a.	Povratjenih aktivnih glavnicah	155	38	—	—	—	
		b.	Kamatah od aktivnih glavnicah	494	12	494	12	494	12
	III.		Uzetih pasivnih glavnicah	—	—	1000	—	—	
	IV.	a.	Pravilnih prinesakah od članovah – od duga prošlih godinah	724	35	332	90	600	
		b.	Pravilnih prinesakah od članovah – na tekuću godinu	1058	40	770	20	900	
	V.		Povratjenih ili zaračunanih predplatah	—	—	20	—	80	
			Svota ovoga predmeta	2882	25	2761	22	2274	12
Pod-uzeća	VI.	a.	Darovah i pripomoćih	1125	—	1115	—	1115	
	VII.	b.	Od poduzećah	—	—	280	—	1400	
			Prolaznih i ostavnih (tudjieh) novacah	670	72	117	17	250	
			Svota ovoga predmeta	1795	72	1512	17	2765	—
Gospodarski list	VIII.	a.	Prilogah od članovah družtva – od duga prošlih godinah	210	60	104	80	250	
		b.	Prilogah od članovah družtva – na tekuću godinu	396	85	304	50	400	
		c.	Predplatah od predbrojiteljah – od duga prošlih godinah	143	95	106	—	100	
		d.	Predplatah od predbrojiteljah – na tekuću godinu	461	30	417	59	400	
		e.	Za prodane listove putem knjigotržtva	—	—	—	35	—	
		f.	Raznih dohodakah	—	—	—	—	—	
			Svota ovoga predmeta	1203	70	933	24	1150	—
Pokušalište	IX.	a.	Najmovah od stanjah i zemaljah	24	—	40	—	40	
	X.	b.	Za ciepove	943	40	460	97	800	
		c.	„ trsove	182	14	168	31	400	
		d.	„ travu i sieno	15	—	—	—	—	
		e.	„ voće i groždje	135	3	95	50	150	
		f.	„ povrće i druge stvari	—	—	—	—	50	
		g.	„ svilu	—	—	—	—	—	
		h.	„ murve	—	—	—	—	—	
		i.	raznih drugih prijetakah	39	5	87	65	100	—
			Svota ovoga predmeta	1338	62	852	43	1540	—
			Svotno opetovanje:						
			1.) Ostatak gotovosti od prošle godine	—	—	10	73	—	12
			2.) Uprava	2882	25	2761	22	2274	
			3.) Poduzetja	1795	72	1512	17	2765	
			4.) Gospodarski list	1203	70	933	24	1150	
			5.) Pokušališće	1338	62	852	43	1540	
			Ukupni prihodi	7220	29	6069	79	7729	12

Digitized by Google

Predmeti	Stupacah broj	Stupacah slovo	Razhodi	Uspieh u godini 1865 stot.	1865 nov.	Uspieh u godini 1866 stot.	1866 nov.	Proračun za godinu 1867 stot.	1867 nov.
Uprava	I.		Glavnicah na kamate uloženih	155	38	—	—	—	—
	II.	a.	Povraćenih pasivnih glavnicah	—	—	—	—	—	—
		b.	Kamatah od pasivnih glavnicah	—	—	—	—	—	—
	III.		Plaća činovnikom i poslužiteljem	915	96	915	96	915	96
	IV.		Dnevnicah	—	—	—	—	—	—
	V.		Nadarenjah	8	—	2	—	—	—
	VI.	a.	Pisarničkih troškovah: stanarine	105	—	105	—	210	—
		b.	nabavljanje pokućtva	5	—	2	70	—	—
		c.	pisarskih potriebštinah	38	12	57	25	60	4
		d.	razsvietlenje	58	—	10	64	40	—
		e.	ogriev	65	86	71	—	60	—
		f.	tiskanice i knjigovezanje	8	65	31	84	20	—
		g.	biljegovina i poštarina	33	69	42	49	40	—
		h.	razni troškovi	52	21	64	3	60	—
	VII.		Knjige i predplate na novine	15	50	27	40	20	—
	VIII.		Predplatah uz povratak ili obračunanje	49	40	100	—	—	—
			Svota ovoga predmeta	1510	77	1430	31	1426	—
Poduzeća	IX.		Prolaznih i ostavnih (tudjih) novacah	374	—	1	80	100	
	X.	a.	na gospodarsko-družtvene svrhe i poduzeća: nabavljanje i opravljanje strojevah i modelah	8	—	46	40	10	
		b.	nadarenje izložbenikah	—	—	—	—	—	
		c.	podpore za podružnice	33	40	7	—	10	
		d.	na poduzeća	—	—	56	—	—	
		e.	putni troškovi	1	72	—	—	—	
		f.	kiria	—	—	—	—	—	
	XI	a.	razni izvanredni troškovi: učinjeni	—	—	406	50	900	
		b.	gubitkom	—	32	6	50	—	
			Svota ovoga predmeta	417	44	524	20	1020	—
Gospodarski list	XII.	a.	Uredničtvo	600	—	400	—	800	
		b.	Prevoditeljstvo	—	—	—	—	—	
		c.	Odpremničtvo	—	—	—	—	—	
		d.	Tiskanje	1354	82	744	5	1200	
		e.	Poštarina	517	80	449	79	400	
		f.	Razni troškovi	—	—	—	—	—	
			Svota ovoga predmeta	2472	62	1593	84	2400	—
Pokušalište	XIII.	a.	Odplaćivanje pasivnih glavnicah	—	—	—	—	1000	
		b.	Kamati na pasivne glavnice	—	—	—	—	30	
	XIV.		Uzdržavanje stanjah i ogradah	709	41	391	27	50	
	XV.		Pokućstvo	13	—	42	—	25	
	XVI.		Porez i pristojbe	44	10	51	64	51	
	XVII.	a.	Plaćah vrtljarom	844	19	888	66	900	
		b.	Nadnicah težačkih	518	23	567	43	300	
		c.	Za podvoze i plugove	6	91	17	—	12	
		d.	Nabavljanje i opravljanje orudja	49	10	38	36	30	
		e.	" sadnicah i sjemenja	39	—	15	60	10	
		f.	" trsovah	140	21	139	72	120	
		g.	" ostalih sriedstvah	8	60	142	52	20	
		h.	Na svilogojstvo	12	—	16	—	10	
		i.	Postotninah vrtljaru	238	31	—	—	150	
		k.	Raznih troškovah	185	67	210	56	150	
			Svota ovoga predmeta	2808	73	2520	76	2858	—

Digitized by Google

Predmeti	Stupacah broj	Stupacah slovo	Svotno opetovanje	Uspieh u godini 1865 stot.	1865 nov.	1866 stot.	1866 nov.	Proračun za godinu 1867 stot.	1867 nov.
	1		Uprava	1510	77	1430	31	1426	
	2		Poduzeća	417	44	524	20	1020	
	3		Gospodarski list	2472	62	1593	84	2400	
	4		Pokušalište	2808	73	2520	76	2858	—
			Ukupni razhodi	7209	56	6069	11	7704	—
			Sravnavši ove razhode sa onostranimi prihodi od	7220	29	6069	79	7729	12
			Ukažuje se u odnosnoj godini { suvišak / manjak	10	73	—	68	25	12

U Zagrebu dne 31. Siečnja 1867.

Eduard Suhin,
blagajnik.

Izkaz

Imućstva gospodarskoga družtva hrvatsko-slavonskog u godini 1866.

Stavka	Aktivno stanje	U austrijskoj vrjednoti stot.	nov.
	Plodnog imetka.		
1	Šest 5% državnih obveznicah od 31. Kolovoza po 20 fr. sr.	126	—
2	Deset hrvatsko-slavonskih razteretnicah po 1000 fr. sr.	10500	—
3	Obveznica Mirka Kranjčića passivna	591	38
4	Vriednost Liepe-Vesi	10500	—
	Ukupno	21717	38
	Neplodnog imetka.		
6	Dvie dionice zagrebačke streljane	10	50
7	Četiri dionice narodnog doma	105	—
8	Petnaest dionicah narodnog kazališta	393	75
9	Obećanih još neuplaćenih utemeljiteljnih glavnicah	2572	25
0	Zaostalih pravilnih prinesakah kod članovah družtva	4079	20
15	Zaostatak za gospodarski list „ „	590	—
11	„ „ kod predbrojiteljah	1477	34
12	„ za proizvode pokušališta	311	19
	Ukupno	9539	23
	Ukupnina cielog imetka	31256	61

Digitized by Google

Stavka	Pasivno stanje	U austrijskoj vrjednoti stot.	nov.
1	Dug Haraminčićevoj zakladi	414	43
2	Dug Paravićkinoj zakladi	85	29
3	Čermaku vrtljaru za vočke	100	
4	Lamblu za uredjivanje gospodarskog lista zaostatak plaće za 4 meseca	200	
5	Stanarina za godinu 1866	105	
6	Zakladi svilarskoj dug	1000	
7	Knjigoveži Mučnjaku za koledar	160	
8	Ini troškovi koledara	150	
9	Albrechtu zaostatak za tiskanje gospodarskog lista	285	
10	Križevačkomu zavodu za voćke	84	
	Ukupno	2583	72
	Odbivši pasivni od aktivnog imutka ostaje čiste imovine	28672	89
	Ktomu		
1	Imetak Haraminčićeve zaklade	1953	—
„	Kamatah u gotovini, koje duguje blagajna družtvu	414	43
2	Imetak Paravićkine zaklade	420	—
„	Gotovina, koju duguje blagajna družtva	85	29
	Ukupno	31545	61

Računi za godinu 1866.

Stavke broj	Nadnevak	Paravićkina zaklada na korist gospodarstvenih pitomacah.	Prihodi u gotovosti stot.	nov.	Prihodi u obveznicah stot.	nov.	Prihodi ukupno stot.	nov.	Razhodi u gotovosti stot.	nov.	Razhodi u obveznicah stot.	nov.	Razhodi ukupno stot.	nov.
		Koncem godine 1865 imovina ove zaklade bila je	65	77	420	—	485	77						
		Novi prihod												
1.	4. Lip. 1866	Kamati od razteretnicah za vreme od 1. Studena 1865 do konca Travnja 1866 parice br. 238 Stupac VII.	9	76										
2.	4. Pro. 1866	Kamati od 1. Svibnja do konca Listopada 1866 parice br. 377 Stupac VII	9	76										
		Ukupno	85	29	420	—	505	29						

Stavkah broj	Nadnevak	Zaklada Mirka pl. Haraminčića na korist bivših svojih podanikah, za podjeljivanje nagradah.	Prihodi u gotovosti stot.	nov.	Prihodi u obveznicah stot.	nov.	Prihodi ukupno stot.	nov.	Razhodi u gotovosti stot.	nov.	Razhodi u obveznicah stot.	nov.	Razhodi ukupno stot.	nov.
		Koncem godine 1865 bila je imovina ove zaklade	316	78	1953	—	2269	78						
		Novi prihod.												
1.		Čorko Josip uplatio kamate od glavnice od 1. Travnja 1865 do zadnjega Ožujka 1866 glasom parice 161 stupac VII.	97	65										
		Ukupno	414	43	1953	—	2367	43						

U Zagrebu dne 23. Siečnja 1867.

Eduard Suhin.

Digitized by Google

Broj 9. **U Zagrebu** **28. Veljače 1867.** **XV. God.**

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Koliko ima suvrstih i kličicah od graševine?

Vino od graševine iliti grašice već je u nas tako na glasu, da ga u gostionah i kod javnih gostbah poduzetni i lukavi pivničari pišu na jestvenik medju svoja pića, makar i drugo koje vino točili — samo da privabe umnih gospodarah i znaličnih negospodarah k svojim skupocienim bočicam. Uz ovakvo varanje izkrenih privrženikah vina treba da prosborimo koju o tom slavnom čokoću, štono traže i sade napredni ljudi, neznajući višeputa, koja je od tih suvrstih i kličicah graševine bolja, za koje tlo i za koji položaj valja ili nevalja, čim se odlikuje i tako dalje. Ova i druga pitanja, naime »kakve ima razlike izmedju male rajnske i tako zvane talijanske graševine?« stavljaju napredni vinogradari u zadnje vrieme opetovano uredniku ovoga lista, uslied čega treba odgoviriti obilnije i temeljito.

Graševina ili (kako ju naš puk oko sv. Ivana zove) grašica odlikuje se od drugih vrstih čokoća gledeć na oblik i sadržaj groždja, štono je doduše maleno nego gusto, nabito i sočno, tako da ima od njega puno mošta. Bez dvojbe proleže to ime od malenih bobuljah, koje su nalik sitnomu grašku strpane u gust grozdić. U njemačkih pokrajinah zovu grašicu Riesling ili Rösling po svoj prilici s toga, jer vino ugodno diši, te osobito od tako zvane biele male graševine (*Weisser Kleinriesling*) ima osobiti miris, koji kod nijedne druge vrsti čokoća nenalazimo i kojemu je vrielo kožica bobuljah, jer ga u njih osjećamo odmah kad groždje zamekne.

Gledeć na dosad poznate suvrsti bilježimo i gojimo u našem izboru:

a) Pod br. 154. bielu talijansku graševinu (*Weisser Wälschriesling*) ili da kažemo bolje, bielu sladku grašicu, jer se odlikuje od svih drugih suvrstih većim množtvom sladora, a pridavnik »talijanska« nepripada njoj po pravu, buduć da nije k nama došla iz Italije, gdje je neima, već je putovala iz Francezke preko Rajne u Njemačku, te nadalje k nam na jug. Ona zaslužuje u Hrvatskoj i Slavoniji najvećega razširenja, jer nije »gizdava« t. j. nezahtjeva osobito tlo i nepozebe, radja svake godine i radja obilato, tvrda je u cvatnji, dade se rezati kakvimgod načinom, groždje joj u vlažnoj jeseni negnjije, mošt je jako dobar i sladak, vino izvrstno i stalno. Svaki tko ju je dosad pokušao, nije se pokajao, već je podpuno zadovoljan i umnožava svoj nasad. Gledeć na plodnost njezinu treba navesti, da se je lani u vinogradu gospodarsko-šumarskoga učilišta Križevačkoga „na Potočcu“ uz nesretni mraz od 24. Svibnja ipak nabralo od 600 četvornih hvatih 20 vjedarah vina, dakle računajuć od jutra (1600 □°) $53\frac{1}{3}$ vjedra. — Lišće ove suvrsti tanko je i gladko, zubci veoma oštri i s kraja žutkasti, čokot sriednje ruke, i roždje tanko i bujno, groždje malo, valjugasto, nabito, na dugoj petlici viseće. — Ova se suvrst polag višegodišnjih izkustvah preporučuje svim naprednim vinogradarom.

b) Pod br. 155. imamo bistrozrnu grašicu (*Beerenheller Wälschriesling*) i pod br. 156. modru grašicu (*Blauer Wälschriesling*). Obje dvie nevriede mnogo i s toga je nećemo niti obširnije opisivati, niti preporučivati.

c) Pod br. 162/a gojimo veoma odličnu suvrst biele male (rajnske) graševine (*Weisser Klein-Riesling*), koju treba zvati dišućom, jer se odlikuje od svih ostalih osobitim mirisom. Nu premda ima od nje vina prvoga reda i kraljevskoga pića, to ipak nije moguće preporučiti ju svakomu. Zahtieva bo zemlju sipku, najbolje prud i kamenje, neradja obilno te izdaje višeputa. Komu dakle uz valjanu kakvoću ploda stoji ujedno i do kolikoće t. j. množtva vina, bolje će se zadovoljiti sa sladkom grašicom (br. 154.) a ovu, dišuću sadit će samo izvanredno na kojem slogu, da ima vina za ivanredne slučajeve. Dočim je ovoj suvrsti groždje takodjer maleno i dosta nabijeno, ima lišće od sasvim druga oblika, naime (kao kod zelenike) na 5 cunjah razdieljeno, debelo, prištavo, na dolnjoj površini

Digitized by Google

vunasto. — Dišuća grašica uspieva samo uz kratku riez ili uz male polu-lucnje, kadkad gnjije i mošta neima od nje toliko, što ga ima od sladke grašice, buduć da mekač u bobuljah nije tako sočna.

Niemci su o toj suvrsti pisali i jedan od drugoga prepisivali, da gubi svoj miris, čim se od sjevera (Rajna) dalje prama jugu sadi. Naši nasadi u Hrvatskoj i Slavoniji, u južnoj Ugarskoj (Vilánju), Banatu (Lugošu), i u Erdelju pokazuju obratno, da je miris njezin podpun, a sladkoća jošte veća od rajnske; samo da joj kako rekosmo prija prudje bolje od ilovače, akoprem uz suhi položaj i u ovoj uspjeva. Pokraj svega toga nevalja za obćeniti nasad, buduć da nezadovoljava pogledem na količoću berbe.

U Njemačkoj, gdje prodavaju vino ponajviše u flašah uz bolje ciene, mogu gospodari laglje obstati sa dišućom graševinom, jer se jim skupo plaća. S toga je u rajnskih pokrajinah veoma raširena pod prerazličitimi imeni; n. pr. *Gewürzriesling, Weisser Muskateller, Riesler, Rösling Roslinger, Krauser, Rheingauer, Hochheimer, Oberländer, Neu-Gewächs*, u Štajerskoj *Pfefferl*, u Italiji „uva puzilla", u starijih vinogradarskih knjigah „Plinia moschata", Plinia piperelle, Plinia rhenana, *Rheinische Pliniustraube*.

d) Pod br. 162/b imamo bielu grašicu bez pećke (*Weisser Riesling ohne Kern*), pod br. 163. crvenu grašicu (*Rother Riesling*) i pod br. 164. crnu grašicu (*Schwarzer Riesling*). Lišće i sav oblik ovih suvrstih pokazuje, da su to samo kličice od dišuće graševine. Praktičnu vrjednoću ima od njih samo crvena graševina, kojoj su svojstva baš ona ista, koja smo kod biele dišuće graševine (br. 162/a) naveli, samo da bolje radja i kako vinari kažu jači miris pokazuje. S toga razloga ju sada umnožavaju i više sade od biele grašice, dočim druge dvie kličice t. j. br. 162/b i br. 164. na veliko nigdje negoje.

Od svih ovih suvrstih i kličicah mogu ljubitelji čokoća i napredni vinogradari dobiti u Križevcih od gospodarskog učilišta korienjakah, osobito od sladke grašice (br. 154.), koja se s navedenih praktičnih razlogah, kao sasvim uharna suvrst sve to više razplodjuje.

Poraba hrastove kore

kao novo sredstvo za povećanje slabe koristi od naših šumah.

Razmjerje gulitbe i šumskog izvoda.

(Nastavak.)

Kod ove osrednje mjere izključuju se lugovi, jer su prama nizini i plodnu naplovljenu tlu bujniji. U južnih pokrajinah austrijske carevine, dakle u Hrvatskoj i Slavoniji bit će iznos svakako obilniji, po prilici za godinu danah od jutra

	kockovnih stopah
oguljene hrastovine i neguljena svakojaka drveća	$66^3/_4$
napravljene hrastove kore	$13^1/_4$
ukupno .	80

ako razliku priraštaja uz poznatu bujnost rasta našega bilja sa 15 postotakah priračunamo.

Šumar barun Wedekind, vještak u tom poslu gledeć na južnu Njemačku, sastavio je o gulitbenih šumah jugo-njemačkih, u kojih neima niti polovice hrastovah, već ponajviše drugoga drveća, sljedeći pregled osrednjega rasta i iznosa:

Doba (godinah)	Na 1 jutru raste kockovnih stopah						Od 1 jutra šume ima kore funtih		Na 100 kockovnih stopah gulitbenoga drveća pripada sirove kore funtih
	hrastovine		inoga drveća		svega skupa				
	ukupno	prosjekom na 1 godinu	ukupno	prosjekom na 1 godinu	ukupno	prosjekom na 1 godinu	ukupno	prosjekom na 1 godinu	
15	660	45	330	22	990	67	4510	300	655
18	715	40	595	33	1310	73	4490	250	605
20	750	37	795	40	1545	77	4470	223	575

S toga uvidjamo, da ima od hrastovine uz sječnju po kratkoj obhodnji petnaestgodišnjoj puno više kore (t. j. 45 kockovnih stopah) od višegodišnje obhodnje iliti turnusa od 20 godinah (t. j. samo 37 kockovnih stopah). — Nadalje treba uvažiti, da je u potaknutih jugo-njemačkih šumah količoća kore hrastove porazmjerno malena s toga, jer ima u njih više od polovice drugoga za gulenje neprikladnoga drveća. U austrijskoj carevini čim više na jug, tim su hrastiki bolje jednaki, nepomješani, dakle za puno veći iznos pogledom na gulenje kore sposobni. Najbolje su u tom obziru šume slavonske i banatske.

Tko dakle namjerava iznos iliti količoću hrastove kore u kojoj šumi našoj proračunati, neka se neravna polag navedenih njemačkih porazmjerno malih izmjerah, jer će moći ustanoviti rečenu količoću kore bolje drugim načinom, koji ćemo dalje razlagati, naime ako najprije proračuna iznos čitave šume uz popriečni godišnji naraštaj čiste hrastovine i polag ovoga iznosa količoću hrastove kore uz odbitak oguljenoga drva po postotcih.

Gulitbom hrastovoga kolja dobijemo po višegodišnjem izkustvu za 21 postotak manje drva u hvatovih, a kore ima po prilici dva puta toliko, štono sačinjava rečeni gubitak od 21%, dakle poprieko 40 hvatih kore, koja uz šupljine zauzimlje 2 puta 21 = 42 ili odsječno 40 hvatih. To će reći: da nahvativana kora drži poprieko polovicu od kore, poput hvatovah drva tiesno slagane.

Digitized by Google

Kod proriedjivanja jakoga kolja ima sljedeće razmjerje: gromada drva, od koje bi bilo n. pr. 100 hvatih, dade uz gulitbu 76 hvatih oguljenoga drva; preostaje dakle 21 do 25 postotakah neoguljena i 30 do 31% oguljena drva. Gulitbom gubi polag toga drvo do 1/4 hvatovne mjere i hvatovi kore ravnaju se po prilici trećini hvatovah, dobivenih od guljenoga drva.

Gubitak težine kod sušenja i razmrvljenja uz opremu sačinjava 41 postotak.

Težina je drvu i kori vrlo nejednaka prama tomu kako se je osušila; ima bo jedna gromadna stopa svieža t. j. sirova neoguljena drva . 49 funtih, jedna gromadna stopa sirova oguljena drva 51 1/2 „
„ „ „ sirove kore . . . 40 3/4 „
„ „ „ suhe „ . . . 16 „

Jedan se hvat oguljena drva ravna gledeć na težinu 3/4 hvata kore, jer ima jedno i drugo 6 1/3 cente. Hvat kore sadržaje poprieko nješto više od 8 centih suhe težine.

Od jednoga hvata neoguljena klipovja *(Prügelholz)* jačih stabalah ima 1/2 do 2/3 hvata kore, dočim obaluje ista kora hvat drva samo za 1/12 ili 1/8 gledeć na objam.

Gledeć na težinu dobijemo od jednoga hvata klipovja 5 centih suhe kore.

Od 100 gromadnih stopah neoguljena drva ima gromadnih stopah:

	oguljena drva	kore
kod klipovja	77	23
„ granja	82	18
„ sječenoga kolja	75 do 80	20 do 25

Od 100 hvatih neoguljena drva ima hvatih:

	oguljena drva	kore
kod cjepanicah	92	25
„ klipovja	84	58
„ granja	85	—
„ sječenoga kolja	18	51

Gromadni sadržaj svežanjah kore i naslagah proračunaše vještaci evo ovako:

Od 100 stopah prostornih *(Raumfuss)* ima gromadnih stopah *(Massenfuss)*:

	sirovih	suhih
od svežanjah gulitbene šume	29	22
od naslagah iz gulitbenoga kolja . .	51	28

Jedna gromadna stopa kore ima funtih:

	gladke kore	razpucane kore	u obće
kad je sirova .	40 do 48	33 do 40	33 do 48
„ „ izvjetrana	31	27	25 do 35
„ „ suha .	16 do 24	16 do 20	16 do 24

Prostorni hvat suhe kore drži od kolja 5 1/4 do 8 centih kore:

Od prostorna hvata neoguljenog drva ima

	centih kore
kod cjepanicah	3 1/2 do 5
„ klipovja	5 „ 6
„ granja	2 1/2 „ 3

Što se tiče troškovah za svekoliko djelo kod gulitbe i sušenja, vezanja ili slaganja i odpreme, ima sljedeća izkustva:

U gulitbenoj šumi treba kod jačjega kolja za 1 hvat kore 4 1/2 do 5 1/4, za 1 centu suhe kore 0.6 do 0.7; kod slabih izdanakah za 1 hvat kore 5 1/2 do 6 1/4, za 1 centu suhe kore 0.8 do 0.9; kod proriedjivanja visoke šume uz sječenje kolja za 1 hvat kore 5 1/2 do 6 1/2, za 1 centu suhe kore 0.7 do 0.9 radnih danah ili težakah.

(Svršetak će sliediti.)

Zbornica.

(Pučki prijatelj.)

Broj časopisah izobraženju našega puka namienjenih, umnožit će se opet za jedan vriedni list, štono namjerava učitelj na Varaždinskoj realci g. B. Francelj pod imenom »Pučki prijatelj« početkom mjeseca Ožujka izdavati. Pozdravljajuć iskreno taj list ne samo da se radujemo napredovanju naše književnosti, već želimo naime, da zadovolji taj časopis višeputa očitovanim željam naših domoljubah pogledom na popularno tumačenje onih predmetah i obnarodovanje onih sastavakah, za koje u našem »Gospodarskom listu« neima mjesta toli radi pravca i svrhe, koli radi opredjeljenoga prostora, t. j. 1/2 i najviše 1 araka na tjedan. Naša bo je zadaća samo tumačiti gospodarske struke, kojih ima toliko, da nemožemo uspjeti s malim prostorom, osobito ako potegnemo u svoje područje i predmete gospodarskoga obrtničtva iliti tehnologije, kaošto čine dandanas svi gospodarski časopisi. Razlagati dužnosti prama obćini, županiji i državi, zabavljati mladež ćudorednimi pripoviedkami, životopisi, povjestničkimi crticami i sličnimi stvari, kako namjerava »Pučki prijatelj« puku našemu doista na korist pisati, nemožemo mi nikako u »Gospodarskom listu,« jer nam je — kaošto rekoh — svrha strukovna, te ima dandanas za nju dosta gradiva.

S toga nam je veoma drago, što će se »Pučki prijatelj« latiti potaknute zadaće i razlagati popularno takodjer gospodarske, obrtničke, književne i druge predmete, za koje — osobito ako su obširniji — u našem listu neima dovoljna prostora. Uklonit će se na taj način nestašica lista, štono treba da širi pučku prosvjetu u obće i da puku doglašiva dogadjaje domaće i strane uz popularno tumačenje.

Nadajući se od toga lista dobromu uspjehu želimo samo, da obćinstvo podupire blagu nakanu izdavatelja obilatom predplatom. Ciena mu je počamši od 1. Ožujka do konca Kolovoza, dakle na pol godine: poštom i nošenjem u kuću 1 stot. 50 nv., u odpravničtvu 1 stot. 25 nv. Predplate treba poštom pošiljati „uredniku Pučkoga prijatelja g. B. Francelju, učitelju na realci u Varaždinu.«

Digitized by Google

GLASONOŠA.

Službene viesti.

(Novi zakon poštarski za pošiljke s voznom poštom) stupa dne 1. Ožujka t. g. u život i bit će za narodno gospodarstvo i promet veoma koristan, jer se obaljuje ciena poštarine za sve pošiljke znamenito. Zasluga kod toga zakona ide predložitelja Wüllerstorfa, ministra trgovine i zemaljske kulture; želi bo umnožiti i ujevtiniti obćila i pošiljanje robe na sve strane. — Službene „Narodne Novine" oglašuju i tumače taj zakon potanko.

Domaće viesti.

(Novo godište za učenike ratarske učione križevačke) otvorit će se poslje uzkrsa dne 25. Travnja, pokle budu dne 15. i 16. Travnja položili učenici svijuh 3 razredah godišnje izpite. Priobćujemo tu prijavu već sad unapried radi toga, da se naše obćine pobrinu pravodobno za izbor sposobnih mladićah, kojim hoće da podiele na novo svoje obćinske štipendije. Obično obavljaju poglavarstva ote izbore prekasno, usljed čega ima neprilikah i zapriekah u školi, kad gdjekoji mladić dodje 4—5 nedjeljah kasnije, te usljed toga mora da zaostaje u pojedinih predmetih, tumačenih prije njihova dolazka učenikom prvoga tečaja.

Gospodarske viesti.

(Prodaja mladih voćakah, čokoća i šparge u Križevcih.) Plemenite voćke, navedene poimence u broju 42. „Gosp. lista" prošle godine, zatim ponješto čokoća t. j. mladih godišnjih korienjakah (akoprem je veći dio razprodan) i 2000 liepih trogodišnjih korienjakah od šparge prodaje gospodarstvo križevačkoga učilišta.

Vinogradarstvo.

(Odbor za vinogradarstvo u francezkoj izložbi.) Vlada francezka odredila je, da se u dojdućoj parižkoj izložbi sastavi posebni odbor za vinogradarstvo, jer se je prijavilo za tu struku veoma mnogo izložakah, te pruža Francezka sama kao prva vinorodna zemlja evropska gradiva u izobilju za napredne vinogradare i vinare. Mi ćemo brižljivim okom paziti radnje i viećanja toga odbora, jer se našemu vinogradarstvu hoće valjanoga razvoja.

Trgovina.

(Ciene žita i gospodarskih plodinah koncem mjeseca Veljače.) Dočim smo kroz tri mjeseca danah uviek samo u kratko potaknuli, da se ciene gospodarskih plodinah uz mlitavu trgovinu negiblju, treba sad obilnije i pojedince navesti ciene žita i plodinah, jer se je zadnje tri nedjelje promjenilo više toga u trgovini. Oslanjajuć se na trgovačke viesti peštanske i bečke, javljamo najprije, da je promet u obće dosta slab, jer su ciene jošte porazmjerno visoke za one, koji bi htjeli šta izvažati. Stranjski kupci traže samo vunu, sjeme od djeteline i povrća, napokon ponješto suhe šljive.

U Pešti prodavaše pšenicu (vagan) po 5 for. 45 nv. do 6 for. 50 nv. prama težini i kakvoći, napolicu po 4 for. 60 nv. do 4 for. 80 nv., raž po 4 for. 45 nv. do 4 for. 60 nv., ječam za pivare po 3 for. 60 nv. do 3 for. 70 nv., ječam za krmu po 3 for. 15 nv. do 3 for. 30 nv., zob po 1 for. 83 nv. do 1 for. 87 nv., kukuruz po 3 for. 50 nv. do 3 for. 65 nv., pažulj po 5 for. 75 nv., proju po 3 for. 40 nv. do 3 for. 60 nv., repicu po 5 for. 75 nv. do 6 for. 25 nv. — U Gjuru bijaše pšenica po 6 for. 60 nv. do 7 for. 10 nv., kukuruz po 4 for. 76 nv., zob po 2 for. 8 nv. do 2 for. 35 nv.

Repično ulje u Pešti (centa) po 21 for., čišćeno po 24 for., repični trop (centa) po 2 for., žesta (špiritus) po 55—56 for. — Svinjske mašći stoji ciena uviek na 35 for. (centa), slaninu prodavaju po 33 for., loj po 31 do 33 for., suhe šljive po $18^1/_2$ for., slador po 28 do 30 for., najfiniji po 32 for., vosak po 123 do 136 for.; meda nije bilo. Šišakah prve kakvoće bijaše po 14 for., slabija roba po 12 for. a najslabija po $9^3/_4$ for.

Srieši prodaše nješto mješovite po 30 for. 50 nv. a biele po 32 for. 75 nv.

Djetelinsko je sjeme skupo, jer plaćaju centu po 27 do 33 for. a od ljekarice (lucerne) po 40 for. centu. Grahorica prodava se po 5 for. 80 nv. (vagan), sjeme od blitve (Runkelrübe) centa po 26 do 32 for. Kožam su malo ne one iste ciene, štono smo naveli u broju 49. prošle godine, i trgovina je u toj robi neizmjerno slaba. Ugarske volovske kože (centa) po 54 for., kravje kože po 20 do 21 for. (par), telećih kožah (centa) sa glavom 105 for., bez glave 115 for. — Ovčjih kožah bilježe 102 komada po 140 do 145 for., težjih po 160 do 165 for. Kozjih kožah neima i platiše je prošloga mjeseca po 148 do 162 for. (102 kom.). — Kože od zecevah su jako jevtine, to jest stotina po 35 for.

Rogovi volovski (100 kom.) po 23 do 25 for., od bivolah po 24 do 27 for., od kravah po 12 do 14 for.; od jelenah centa po 70 do 90 for.

Sapun segedinski (centa) po 23 do 24 for., prosti crni po 20 do 21 for., solajka (soda) priesna po 6 for., ugarska po 8 do 10 for., englezka po 20 do 21 for.

— *(Bečki cienik na žitnoj burzi od 16. Veljače t. g.)* Pšenica perjamoška u Gjuru 7 for. 10 novč. 89 funt.; banatska u Gjuru 7 for. 88—89 funt.; potiska u Gjuru 6 for. 90 nv. 88—89 funt. Raž ugarska u Beču 5 for. 20 nv. do 5 for. 35 nv. 79—80 funt. Jačmen moravski u Beču 4 for. 25 nv. 70 funt. do 4 for. 30 nv. 70—71 funt. Zob ugarska transito 2 for. 5 nv. 43 funt. do 2 for. 10 nv. 45 funt.; ugarska transito 2 for. 12 nv. 45 funt. do 2 for. 14 nv. 46 funt.; ugarska transito 2 for. 15 nv. do 2 for. 18 nv. 47 funt.; ugarska transito 2 for. 22 nv. 48 funt. do 2 for. 26 nv. 49 funt.; ugarska transito 2 for. 30 nv. do 2 for. 35 nv. 49—50 funt. — Promet u pšenici 15.000 vaganah.

— *(Promet žita u Sisku, dne 24. Veljače t. g.)* Prošloga tjedna prodano je na ovomjestnom tržištu do 4000 vaganah banatske pšenice po 6 for. 45 nv. do 6 for. 60 nv. 86—88 funt; 1000 vag. bosanske pšenice transito po 4 for. 95 nv.; 1000 vag. bosanske zobi transito po 1 for. 55 nv. do 1 for. 60 nv. Ciena u obće pada, jer je svigdje zapela žitna trgovina.

☛ K ovomu broju priložena je objava prodaje mladih voćakah, čokoća i šparge u Križevcih.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva **Dragutin Lambl.**

Digitized by Google

Broj 10. **U Zagrebu** **7. Ožujka 1867.** **XV. God.**

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Novo cjedilo za bistrenje vina.

Tkogod ima posla s vinom — a u Hrvatskoj i Slavoniji ima ga malo ne svaki gospodar — pozna veliku brigu i nepriliku s otim pićem, kad mu se pomuti. Mutno vino neće nitko da kupi, jer se nezna, šta će od njega biti; a čistiti ga i bistriti neznadu svi, te koji znadu, nisu uviek sretni kod porabe dosadanjih bistrilah iliti sredstvah za bistrenje vina. Ima bo primjerah, da je kupljeno bistrilo slabo, pokvareno ili u obće nevaljano i da se vino po njem pokvari ili barem zgubi prvotnu farbu iliti mast.

Prije jedanaest mjesecih i to u br. 14. od 5. Travnja prošle godine donio je „Gospodarski list“ pod napisom „Bistrila i bistrenje vina“ opis poznatih sredstvah, naime morunjega mjehura, jajca, klijevine, mlieka, arabske tekline i krví, uz tumačenje postupka kod bistrenja. Sve ono, što taj članak kaže, stoji doduše jošte sada, a nije nikakva pusta izmišljotina ili šala; nego uz trajno napredovanje pivničarstva javiti nam je danas, da ima sada posve jednostavno sredstvo, kojim se dade svako mutno vino brže i bolje čistiti i bistriti. Ovo je sredstvo: prociedjenje vina kroz osobito vinsko cjedilo *(Filtrir-Apparat)*, štono si može svaki gospodar nabaviti za 10 forintah, a netreba mu onda nikakvih bistrilah za čišćenje mutnoga vina.

Budué da je urednik ovoga lista prokušao ovo cjedilo, te se je uvjerio o valjanosti i koristnoj porabi toga sasvim praktičnoga posudja, koje sada rabe svi veći vinari i trgovci s vinom; ugodna mu je dužnost, ubaviestiti čitatelje ovog lista o porabi i uspjehu vinskoga cjedila s tom primjetbom, da će jim biti upotrebljavanje toga cjedila zbilja na veliku korist.

Čujmo, u čem se taj novi izumak sastoji i kako se rabi. Limena posuda poput male kace 18 palacah visoke, te na dnu 8 i gori 12 palacah široke, providjena je u svojoj sredini vunenom cjedačom. Ova cjedača sastoji iz debelog flanela (poput našega darovca), izpod kojega ima više naslagah kudrave, sasvim čiste vune, ležeće opet na flanelnom dnu, pod kojim ima prazni prostor popreko 5 palacah duboki. Mutno vino natoči se u posudu na gornji flanel, kroz koji te onda kroz cielu cjedaču probijajuć u dolnji prazni prostor, ostavlja u ocjednih naslagah vune svu nečistoću. Kad ga staneš točiti iz potaknutoga dolnjega prostora pipom u čašu, opaziš, da je sasvim čisto, kao da si ga bistrio više danah umjetnim kojim bistrilom.

Iz ovoga kratkoga opisa razabrati će naši gospodari znamenitu korist otih vinskih cjedilah. Prva je korist, što se svako mutno vino može očistiti za 1/4 ili najdulje za 1/2 ure, dočim trebamo za čišćenje vina uz porabu gore navedenih lani tumačenih bistrilah više danah. Druga je korist jevtinoća ovoga postupka, jerbo tko si nabavi za 10 forintah potaknuti apparat, netreba kupovati bistrilah. Posudom gore opisanom bistriti se može na jedanput 1/4 vjedra t. j. 10 polićah; nego tko bi želio bistriti po jedno vjedro, naruči si posudu i u njoj cjedaču porazmjerno veću. Ovu cjedaču, to jest dva flanela i medju njimi naslaganu kudravu vunu, ako je zaprljana dulje trajućom porabom, jednostavno izvadiš, u čistoj vodi opereš, te opet u cjedilo za dalnje upotrebljenje uložiš. Najviše i to krupnije nečistoće utaloži se na gornjem flanelu, tanka stuz ostaje u ocjednoj kudravoj vuni, a dolnji flanel otme vinu zadnje ostatke stuzine. Vino uz ovakvo ciedjenje negubi ni najmanje od svojega okusa, jer je to čišćenje sasvim mehanično a nije lučbeno iliti kemično, kao što ga obavljaju barem čestimice njeka gore navedena dosad rabljena bistrila.

Gledeć na podpuno, baš savršeno čišćenje vina ovim cjedilom, moramo navesti sljedeći primjer, ovih danah izvedeni: Svakojaki zaostatci najgorjega vina, što ga ima od zadnjih godinah, naime od loše godine 1864., stočeni u tieč, mutnu kao blatušina — procjediše vinskim cjedilom, a eto iz pipe curi za njekoliko časovah sasvim čisto bistro piće, o kojem nebi nitko htio vjerovati, da je to bucvarika od g. 1864.; nu bu-

Digitized by Google

duć da licem gledi, kako se mutež ozgor toči u posudu na cjedaču a ozdol odtica čisto vino, osvjedočen je očevidom o uspjehu cjedila.

Ako je to cjedilo dobro došlo svim vinarom u obće, a to biti će osobito nam u Hrvatskoj koristno, jer nam ljudi ostavljaju vino višeputa predugo na droždju, piće uz obustavljenje opetovanoga pretakanja nije dosta bistro i ljubko, jerbo sadržaje više neodsluzenih česticah droždja i nemože se zbistriti, dok čestice po njem plivaju. Kao što čujemo, latiše se već trgovci odlučno toga vinskoga cjedila, te kupujuć svekoliko ma najmutnije vino po Hrvatskoj i Slavoniji, voze ga skupa sa droždjem gore u Peštu i Beč, gdje ga kroz cjedilo u lagve pretakaju i ovako bistreno za svakdanju porabu bezodvlačno prodavaju i dalje pošiljaju.

Naumismo ljetos tumačiti u »Gospodarskom listu« sav postupak naprednoga pivničarstva, naime pretakanje i bistrenje vina; nego buduć da pruža ovo novo vinsko bistrilo veoma znamenite koristi, nećemo oklievati i žurimo se da ubaviestimo o njem unapred naše gospodare, jer će imati ovoga i dojdućega mjeseca u svojih pivnicah više posla sa drugim pretakanjem vina, te se mogu lako uvjeriti o uspjehu toga cjedila, štono jim će nabaviti iz Beča g. Hatz ili g. Solar u Zagrebu, koji se ne samo kao trgovci, već i kao revni vinogradari i vinari doista zanimaju za uvedenje ovoga strukovnoga napredka. L.

Poraba hrastove kore

kao novo sredstvo za povećanje slabe koristi od naših šumah.

Razmjerje gulitbe i šumskog izvoda.

(Svršetak.)

Jošte treba da navedemo težinu razmrvljenoga triesla:

od sječke važi	1 razani	vagan	22	funte
» » »	1 uvršeni	»	31	»
samlievenoga triesla važi	1 razani	»	22	»
» » »	1 uvršeni	»	30	»

Obični težak nasieče sjekirom od jutra do večera $^1/_2$ do $^1/_3$ cente sječke, nego pomoćju stroja i dvajuh težakah nasieče se — $7^3/_4$ da 9 centih sječke.

Ovi porazmjerni brojevi pokazuju dosadanja izkustva toga obrta i promienit će se gledeć na djelo u pojedinih pokrajinah prama vještini i marljivosti težakah. Svaki, kojemu stoji do valjana napredka i dobitka, mora je točno proučiti i za svoje ravnanje uvažiti, inače radit će bez koristi, pače možebiti sa štetom. Tko nezna ili neće da računa, propada u trgovini, u obrtničtvu, u gospodarenju i u svakovrstnom poduzeću.

Tko da pravi koru za trieslo.

Ovo pitanje nije suvišno, jer prolježe iz prometa. — Hrastova je kora roba šumarska i pravlenje kore dakle spada u šumarsko obrtničtvo isto tako, kao što ovamo spada izvod drva. Obodvoje djelo se razlikuje samo gledeć na dobu, jer se obavlja gulitba kore samo kroz njekoliko nedjeljah i zahtieva manje težakah; nu izvod se nemože ostaviti vani na polju.

Kao što je veći dio šumarah i posjednikah odlučio sjeći i prodavati drvo uz vlastitu upravu, tako se preporučuje i potaknuti obrt za obavljanje uz domaće rukovodjenje. — Ovo je i probitačnije gledeć na valjano pomladjivanje drveća, na čuvanje šume i drva u hvatih, napokon i radi što moguće najboljega unovčenja robe.

Svakoga posjednika šume, ako može iole rukoviditi obrtom, treba je savjetovati, da guli koru uz vlastitu upravu, predpostavljajuć da će mu gulenje biti stalni použitak i ujedno prama veličini i kakvoći šume užitak znameniti. Nego ovakov posjednik mora si za vlastito domaće poslovanje pribaviti potrebna nareda, mora držati zato više osoblja i vještakah, mora napokon razpolagati većim brojem težakah.

Ako neima potaknutoga nareda i drugih potrebštinah ili ako bi htio gulitbu kore obavljati samo u malom razmjeru, a to mu se neće naplatiti vlastita uprava. Bolje i probitačnije bi bilo u ovakovom slučaju pustiti pravljenje kore drugim. Ima primjerah, da je ovakvo poduzeće sasvim uharno, ako u zadnjem slučaju sklopi posjednik ugovor na više godinah sa kožari-tvorničari, koji se onda brinu sami za čitav posao. Plaćaju polag ugovora željeno tvorivo t. j. hrastovu koru po hvatovih gulitbenog drva ili po hvatovih kore ili napokon uz pogodbu poprieko za komad šume.

Ima jošte jedno pitanje i to: »Kojom radnjom treba da posjednik šume završi svoj posao?« Odgovor je: »Kod slaganja kore ili svežanjah.« Posjednik šume neka priesnu robu proda u šumi, a za odpremu, i razmrvljenje i ulaganje neka se brinu kožari ili trgovci. Posjednik šume mogao bi se u skrajnoj mjeri obvezati za to, da priesnu robu dostavi na stanovito mjesto predaje, n. pr. ka kojoj glavnoj cesti. — Šumaru bit će uviek probitačnija prodaja priesne robe; za daljnu pripravu kore i stroja treba graditi velikih sušah, koje stoje puno novacah te ipak se nenaplaćaju, buduć da trgovac ili kožar mora uzdržavati sličnih sušah i s toga neće nagraditi posjedniku šumah gradjevni trošak za prve suše. Ove suše bolje da gradi tvorničar, koji može i onako jeftinije praviti kod kuće trieslo, jerbo radi u veliko.

Zaključiv ovaj za povećanje koristi od naših hrvatsko-slavonskih šumah veoma važni članak, crpljeni

Digitized by Google

iz šumarskog sastavka glasovitoga šumara Josipa Veseloga, generalnog nadziratelja državnih šumah austrijske carevine, želimo iskreno da naši šumari i posjednici šumah traže saveza sa trgovci i tvorničari u ovom članku poimence navedenimi, te da stanu raditi oko šumarskog obrta, evo ovdje obširno, svestrano i točno razloženoga. Nije tu treba čekati kod uzgoja mlade dubrave 80 ili 120 godinah kao što čekamo odgajajuć gradju, već može posjednik šume za 12 ili 15 godinah brati plod svoga nastojanja oko gulitbene šume. Uvjeravaju bo naši šumari, da je uz bujni rast našega hrvatsko-slavonskoga drveća moguće opredieliti obhodnju iliti turnus sječnje na 12 godinah. Napokon jošte napominjemo, da možemo u Hrvatskoj i Slavoniji prodati oguljenu hrastovinu vinogradarom za kolje puno skuplje, nego što se može u drugih pokrajinah austrijske carevine unovčiti za gorivo. L.

Zbornica.

Koja je svrha gospodarskomu listu?

U ljetošnjem „Pozoru“ ima više članakah o našem gospodarskom družtvu i to ponajviše radi velike skupštine toga družtva, držane dne 22. i 23. Siečnja i radi predlogah, stavljenih po gospodinu J. P., koji opetovano prosvjeduje proti dotičnomu izvješću, štono je objelodanio upravljajući odbor. Nenamjeravam braniti perovodju družtvenoga, jer će se on — ako uztreba — sam opravdati; ali to moram ipak njemu u prilog kazati, da se u izvješću nemože sve ono obširno navesti, štono spada na debatu i da se je debata o P—evih predlozih vodila zbilja tako dugo, da uz izobilje mnogostranih nazorah nije bilo moguće uglaviti točno svaku rieč, te izraziti se potlam baš po želji predložitelja.

I moj predlog o providjenju „Gospodarskoga lista“ sa slikami bilježen je u izvješću sasvim kratko, ja bi rekao prekratko, jer sam ga podkriepio razlaganjem sudbine popularnih i znanstvenih časopisah gospodarskih a nisam o tih razlozih našao u izvješću nikakve rieči. Nu ja se radi toga netužim, pače opet pripoznajem neizbježivost kratkoga izvješćivanja uz množtvo predmetah i razlogah, što jih obično ima. Nego buduć da g. J. P. u broju 34. „Pozora“ od 11. veljače t. g. na svršetku svojega sastavka pita: „Što je smjer u obće i kakov je smjer našemu gospodarskomu listu?“ a do sada nitko na to pitanje odgovorio nije, smatram kao svoju dužnost, prosboriti o tom pitanju i predlozih, tičućih se „Gospodarskoga lista“ tim više, jer obćinstvo nemože iz prekratke prijave o zaključku razabrati, kako se je poveo govor o tom predmetu.

Prije svega naveo sam u velikoj skupštini gledeć na sadržaj gospodarskih časopisah u obće, da se je zadnjih 20 godinah želja gospodarskih družtvah u austrijskoj carevini izjavila višeputa za tim, da se djeluje popularnim razlaganjem gospodarstvenih predmetah više na puk, na seljake. Njeka družtva, naime u Pragu, Beču i Pešti, uvjeriv se da u jednom te istom časopisu nemogu pisatelji raditi uz dva pravca t. j. jedan popularni a drugi znanstveni, odlučiše izdavati po dva časopisa: jedan za seljake a drugi za izobraženije gospodare, štono su polazili strukovna učilišta. Uspjeh časopisah za ove zadnje znanstveno pisanih dobar je, te predaju ovakvim listom svi strukovnjaci svoje izumke, svoja mnienja i izkustva. Nego uspjeh seoskih gospodarskih listovah je — kaošto sam se opetovano u pojedinih pokrajinah osvjedočio — slab s toga, jer pišu tobož popularne članke diletanti nestrukovnjaci, zabrazde kojekako u nepraktične stvari, a seljak uz gospodarska izkustva svoja smije se gradskoj gospodi, koja po njegovu mnienju o vanjskom poslu ništa nerazumiju.

Ovakav list za kratko vrieme negleda niti naobraženi gospodar, jer mu je razlaganje priprosto, niti seljan, kojemu je sadržaj kaošto misli i kaže, davno poznat i suvišan. U istini je mnogomu pametnomu seljaku opetovano pretresivanje obće poznatih stvarih zbilja suvišno a on se odvraća od lista, koji mu nesiplje zrnja, već mu pruža davno izmlaćene slame. Bolje i koristnije djeluje strukovni list znanstveni, ako ga izobražen gospodar tumači manje izobraženim seljanom: i u našoj Hrvatskoj i Slavoniji treba seoskomu obćinstvu tumačiti sve ustmeno s toga, jerbo uz dosadanju nestašicu pučkih školah veoma riedki znaju čitati. Buduć dakle od strane gospodarskoga družtva niti je moguće niti probitačno, izdavati po dva lista, izrazio sam se za to, da se dosadanjemu „Gospodarskomu listu“ nemienja pravac, nego da mu se za bolju razumljivost instruktivnih članakah smiju višeputa priložiti slike, kao što se njimi služe svi bolji strukovni časopisi. Ovakve slike pomažu nauk očevidno i kod manje izobraženih gospodarah, kad jim se predmet predoči u valjanom nacrtu, kaošto ga ima na primjer u br. 2. ljetošnjega „Gosp. lista.“ o pravokutnoj riezi vinove loze.

Premda je velika skupština pristala uz moje razloge, te odobriv moj predlog jednodušno ga učinila zaključkom, pita ipak g. J. P. u „Pozoru“ opet za pravac gospodarskoga lista. Moram dakle odgovoriti stanovito slědeće: Upravljajući odbor hrv. slav. gospodarskoga družtva nije ni lani priobćio nikakve obširne instrukcije za uredjivanje „Gosp. lista“, već se je izrazio jednostavno: „da se ovomu strukovnomu listu uzčuva dosadanji njegov smjer i pravac“. Držeći se toga pravca, nisam dosada dobio nijedne pismene izjave od slavnoga upravljajućega odbora poradi tobož promjene ili preinake toga pravca i mislim po mojih gore navedenih razlozih, da bi suvišno i škodljivo bilo, mienjati strukovni pravac ovomu listu. —

Digitized by Google

Na pitanje gospodina J. P. »kakov je smjer gospodarskomu listu?“ odgovaram dakle jednovito: „strukovni« i nadam se, da se slažu sa mnom članovi gospodarskog družtva i podružnicah, od kojih mi njeka lica naročito odobravaju čisto strukovni smjer toga strukovnoga lista.

Medjutim sam pripravan uvažiti napose njeke želje gospodina J. P., izražene u „Pozoru«. Gosp. J. P. želio bi čitati »Gospodarski list“ djakom opetovnjakom u učioni, a za to je svakako treba tumačenje popularno po prilici onako, kao što ga ima u naših pučkih školah. Ja bi bio drage volje za to; nego šta će onda kazati naši strukovnjaci, koji traže u listu najnovijih izumakah, stanovitih proračunah o koristi ili šteti pojedinih podhvatah, instruktivnih uputah i važnih izkustvah strukovnih? Scienim, da za djake opetovnjake ima školskih časopisah (Napredak, Bosiljak), a „Gospodarskomu listu« neka se uzčuva pravac „strukovni« po naročitoj želji upravljajućega odbora. Gosp. J. P. primjetiti će valjda, da bi se jednomu i drugomu zadovoljiti moglo, te da bi se strukovni članci mogli čitati našoj mladeži? — Jesam posve za to, i uvršćujem višeputa i ovakvih članakah u „Gosp. list“, n. pr. „Preimućtva suhe i židke krme“ (str. 11. ljet. »G. l.“). »Razmetanje gnoja, izveženoga po zimi« (na str. 13 ljet. »G. l.«), »Preinaka naših brajdah“ (na str. 27. ljet. „G. l.«) itd.); nego uvjek mi je glavna dužnost, da zadovoljim baš strukovnjakom. Gospodinu J. P—u nije valjda gdjekoji članak, n. pr. iz. brajanje postotakah sladora u moštu, triesla u kori itd.. dosta zabavan i popularan. Nu pitam ja: kamo da uložimo ili uvrstimo ovakve strukovne bilježke, koje su temelj i čvrsto izhodište za daljnji napredak sad u vinarstvu, sad u šumarstvu, sad u drugih strukah? Zar se imamo vrtjeti uvjek oko počelah gospodarstva i ostaviti susědom Niemcem i Magjarom vrhunce napredka i koristi?

(Svršetak će sliediti.)

GLASONOŠA.

Gospodarske viesti.

(Žrtve domoljubnih gradovah za uredjenje gospodarskih učilištah.) Pojedine zemlje austrijske carevine, kojim je ratarstvo glavno vrielo za poboljšanje blagostanja žiteljah, uredjuju nova gospodarska učilišta, osobito ako je u tom podupiru domoljubne napredne obćine. U tom pogledu treba navesti dva osobita primjera iz Ugarske i Češke, naime Debrecin i Tabor. Ugarski grad Debrecin poklonio je zemlji za uredjenje gospodarskoga učilišta magjarskoga 800 ralih najbolje zemlje, vriedne najmanje 55.000 for., ako računamo ral samo po 70 forintih; a sad će isti grad bezplatno dostavljati opeke i gradivo za zidanje potrebitih zgradah. Nego češki grad Tabor čini jošte više. Najprije kupi učilištu za 50.000 for. imanje blizu grada, pridoda mu gradskih oranicah 253 ralih, vriednih polag ocjene 76.032 for.; nadalje plati za prvotno uredjenje toga zavoda 23.602 for., ukupno dakle troši za utemeljenje i uredjenje zemaljskoga gospodarskoga učilišta 149.634 for., nezahtievajuć od zemlje nikakve zakupnine od imanja. — U ovaj primjer ugledati bi se mogli naši Križevci, štono vuku od gospodarsko-šumarskoga učilišta i ratarnice silne koristi, a nežrtvuju zavodu i zemlji ništa.

Kućanstvo.

(Sir od graška.) U Čini iliti Kitaji prave gospodari od graška sir poput sira iz mlieka. Grašak se suši te u vodi kuha do kaše; ovu kašu cjede kroz sito i miešaju sa sadrovom vodom (Gypswasser). da se ugruša. Ovo sgrušanje napreduje lako i sa dobivenom gromadom postupaju onda baš onako, kao što sa sirom. Najprije se tišća radi ociedjenja vode, potlam se soli te u kalup spravlja. Za kratko je vrieme sir istoga mirisa i okusa, kao što sir od kravjega mlieka. Prodavaju ga u Kantonu pod kitajskim imenom Tao-foo javno po ulicah, te je osobito dobar, dok je sviež (frižak).

Vinogradarstvo.

Čuveni vinograd Gottlieb Beyer u štajerskom Gradcu ima više tisućah dvo- i trogodišnjih korienjakah od male graševine na prodaj. Tko bi hotio ovakve trsiće imati, neka se obrati u Gradac, Stempfergasse br. 153. Naručniku dostavit će se naručbina na poličanskom kolodvoru i to tisuća po 18 for., kamo je i ovoj uračunat.

Trgovina.

(Ciene žitu padaju.) Gledeć na ciene, obznanjene potanko u zadnjem broju „G. l.“, treba nam u obće javiti, da dan na dan padaju, jer se malo ne svigdje kažu zimski usjevi liepi, a s jarimi usjevi neće gospodari zakasniti, jer jim je već u drugoj polovici mjeseca Veljače dopustilo liepo vrieme sijati zob. — Po čem se sad u zadnji trenutak prodaje žitak na glavnih trgovištih, javljaju sljedeće brzojavne viesti:

— *(Bečki cienik na žitnoj burzi od 2. Ožujka t. g.)* Pšenica potiska u Gjuru 6 for. 40 nv. 87 funt. za novce; banatska u Gjuru od 6 for. 80 nv. 88—89 funt. do 6 for. 90 nv. 89 funt.; perjamoška u Gjuru 7 for. 89 funt. Kukuruz transito 4 for. 5 nv. 82 funt. Jačmen moravski u Beču od 4 for. 25 nv. do 4 for. 30 nv. 70 funt.; u Beču 4 for. 35 nv. 71 funt. Zob ugarska transito od 2 for. 4 nv. 44 funt. do 2 for. 5 nv. 46 funt.; ugarska transito od 2 for. 8 nv. 46 funt. do 2 for. 10 nv. 47 funt.; ugarska transito od 2 for. 7 nv. do 2 for. 14 nv. 48 funt.; ugarska transito od 2 for. 18 nv. 49 funt. do 2 for. 24 nv. 50 funt.; ugarska transito 2 for. 35—6 nv. 49 funt. — Promet u pšenici 20.000 vaganah.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva Dragutin Lambl.

Digitized by Google

Broj 11. U Zagrebu 14. Ožujka 1867. XV. God.

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Zašto da sadimo ljekarsko bilje.

Priobćio Edo Tómaj. *)

Svaki obziran ratar ima prije svega oko toga nastojati, kako da si prometnu glavnicu najuspješnije rabi ter od svoga zemljišta što veću korist crpi. Taj najvažniji gospodarstveni zadatak vrše ratari u nas sijući većinom samo žito, što biva mnogo jednovitije i lašnje nego-li sadba inoga pitoma bilja, koje podjedno netraži velikih silah, te mogu gospodari proizvode toga rada uviek bez znatnije muke, makar i bez sjajna dobitka, prodavati. Naposljed se drži seljak žita, jer se staroj uvriežènoj navadi rado neće iznevjeriti.

Svi znademo da su troškovi za poljsku težitbu dobrahno narasli, da jih jedva poradi silna poreza namirivati možemo, pak da je prema tomu kadkad ciena žitu vrlo slaba.

Nije se nadati te bi se oti kobni odnošaji skoro na bolje preokrenuli. Zato mislim, morali bi si gospodari sami pomoći, sijući manje žita a više takova bilja, kojim bi si mogli steći mnogo većega čistoga prihoda. Ovamo spada bilje za krmu, na kojem se osniva probitačna ogoja i pitanje govedah i ovacah, zatim trgovačko i ljekarsko bilje.

Da sadimo trgovačko ili ljekarsko bilje, naše bi nam tlo nedvojbeno dvo- pače i trostruku dobit pružalo. Povrh toga nam promiče sadba pomenutoga bilja nuždnu izmjenu u tlu nalazećih se tvarih, pak ga tim lučbenim postupkom veoma poboljša.

Budući da njeke otih bilinah rano dozrievaju, možemo isto polje još iste godine drugim plodom posijati, a tim će nam dvaputa u jednom ljetu radjati. Ima takovih rastlinah, oko kojih vrlo malo raditi treba; neima dakle velikih u tom težnih troškovah. Najpreče jest dakako, da si svaki ratar polje kako valja obradi i pognoji.

Od trgovačkoga bilja živo bih preporučao, da se u nas što većma sadi: lan, konoplja, duhan, repica, broć, broćika, mak i kumin, komorač (sladki januš) i t. d.

Danas naumih govoriti u kratko o važnijih ljekarskih bilinah, od kojih bi u našoj domovini evo ove vrsti mogle uspievati:

1. Bieli šljez *(Althaea officinalis L., Eibisch),* na razred sljezovnicah spadajuća dugovječna bilina, kojoj prijaju pištaline kraj jarugah i močvarah, gdje bujno raste. Od njega trebaju ljekari cviet, lišće, a osobito korien, te toliko, da si potrebi nemogu samonikom rastućih bilinah zadovoljavati. Buduć da jih u nas nitko nesadi, moraju si lišće i korienje nabavljati iz inozemstva, što jih dosta novacah stoji.

U Njemačkoj ga kojegdje na oranicah sade, a odavle dolazi u trgovinu, pod imenom: »Herba et radix Althaeae. (Nat i korienje šljeza.)

U našem zavičaju posvuda ima nebrojeno vlažnih mjestah, upravo za sadbu biela šljeza veoma prikladnih, gdje nikakovo uharnije gospodarstveno bilje neuspieva. — Najbolje će ti uspievati, ako posiješ šljezovo sjeme na rahlih mjestih ili ako sadiš mlade biline u razmacih od 3—4 palca.

Bilina je dugovječna, zima njoj ništa neнahudi. Cvate u Lipnju i Srpnju; cviet treba ubrati dok je vrieme suho, drugčije požuti, kad ga sušimo, što ima bivati bud na čistom tavanu, bud na rogoznicah na dvorištu.

Lišće pokidaj mjeseca Lipnja, Srpnja ili Kolovoza; al ga nemoj odveć gusto razgrnuti, kad hoćeš da ti se sasvim usuši.

Korienje izkopaj od barem dvogodišnjih bilinah, i to najboljma u jeseni, što je tada više sočno i sluzno; liši ga spoljašne žutkaste korice, razkoli i razreži ga, a zatim ga u umjerenoj toplini usuši.

*) Drago nam je, da se pisac — mladi ljekarnik — brini za domaći uzgoj rastlinah, koje naši ljekarnici kupuju za skup novac iz inozemstva. Evo dakle poziva i upute iz ljekarničke lučbarnice! *Urednik.*

Digitized by Google

Funta liepo sušena cvieća stoji sada u Beču 70 novč. Centa sliezova lišća 10—16 for. Centa razrezana i usušena korienja prema njegovoj kakvoći od 30 do 50 for. a. vr.

2. Ruved ili raved patri na najodličnije liekarije. njom se lieči i zajedno trguju već od najdavnijih davninah.

Vrst: Ruved *(Rheum, Rhabarbara)* pripada redu heljdinah *(Polygoneae)* te ga ima od više kličicah. Ova bilina raste po tatarskih gorah u Aziji; u dolnjoj ju Austriji po gdjekoji gospodari priličnim uspjehom sade: zato bismo ju za cielo takodjer u nas udomiti mogli. Zanj bi, čini mi se, osobito naše Zagorje, gdje raste briegoviti štavalj *(Rumex alpinus)*, na isti red spadajuća bilina, bilo vrlo prikladno i primjereno.

Tamo valjala bi mjesta tik na gorah sazidanih kućah, koja su ovaj čas jošte na ugaru dobrahno pognojita i plotom zagradita. Na ovom tako priugotovljenom zemljištu trebalo bi proljećem bud sjeme raztrusiti ili mlade biline, bar 2 stope jednu od druge posaditi.

U trećoj i četvrtoj godini javljajuće se cvietne klase treba prije nego-li se razviju odrezati, da može ravedu korienje većma odebljati i ojačati. Korien valja tekar u jeseni za sedmom godinom izkopati, jerbo prerano izkopano nevriedi za liek. Očistiv ga, što si bolje mogao, luči od njega izvanju kožu, razreži i probuši ga. Kroz rupice provuci žicu, ovjesi korien, pak gledaj da se što brže i bolje usuši; ovo biva u toplini od 20—25° R.

Ciena funti vrstnijega ruvedova koriena jest 4 do 8 for.*).

3. Ruže, kojimi riesimo naše vrtove, rabe takodjer ljekarnici. Ove, hoćemo-li jih za prodaju prirediti, treba ili solju začinjati ili pako dobro usušiti. Beri ruže kad je suša, steri na dnu drvena i širokoga kabla suhu kuhinjsku sol, uspi zatim za pol stope sviežih ružah, pokrij jih tankom naslagom jedatne soli, a isti postupak opetuj, dok si svekolike ruže ovako shranio. Kabao, jakim poklopcem poklopljen, ima biti na hladnom, al ne prevlažnom mjestu. Ote začinjene ruže prodavaju pod imenom: usoljene ruže, *Flores rosarum sale conditi.* Ljekari prepiču od njih ružovicu. Tomu možeš upotriebiti rumene i biele ruže.

Ruže, što jih želiš sušiti, kùpi, kad nisu rosne ili vlažne od rumene ruže i mjesečarke *(Rosa damascena)*, pak jih čim hitrije ili na suncu ili iznad ognjišta usuši. Funta suhih kupuje se po 2 for.

4. Od roda metvicah *(mentha, Münze)*, na usnače *(Labiata)* spadajućih bilinah rabi se u izobilju: a) Gladkasta ili paprena crljenkasto cvatuća metva *(Mentha piperita vel M. glabrata Vahl.)*. Jajasto-duguljasto, zubato i ozdol dlakami obraslo lišće joj silno i osobito ugodno miriše. b) Kudrava metva ili nana *(Mentha crispa L.)*, lišća jajasta, nabrana na rubu kudrava i nazubljena. Ovomu je miris nješto slabiji. Od obijuh vrstih beri lišće prije cvatnje, što možeš i 2 puta iste godine učiniti. pak ga dobro na suncu razgrnuvši usuši. Ovo je bilje dugovječno, nu da ti od ljute zime nepostrada, savjetovao bih ti, da ga pokriješ gnojem. Njemu prija vlaga, zato ga moraš, kad suša zavlada, gdješto vodom zalievati. Za razplod valjaju plazave vrieže. Ciena je funti suhoga lišća od gladke metve u Beču 78 novč., od kudrave metvice 70 novč.

Osim ovih uspievaju kod nas evo još ove od ljekarnikah mnogo rabljene usnače:

5. Despik ili trma *(Lavendula Spica)*, svakome reć bi poznata, u cvietnjacih sadjena bilina. Od njega treba plavetan i milomirisan cviet ubrati i valjano sušiti. Bečki ga trgovci prodavaju sada funtu po 42 novč.

6. Od pčelinjaka (matičnjaka, limunike, matočine ili pčeline ljubice, *Melissa officinalis)* kupuju ljekarnici srcasto, na limun zaudarajuće lišće, funtu suhoga po 60—65 novč.

7. Od roda kadulje (slavulje ili žalfije, *Salvia officinalis*) jest ona vrst ljekovita, koju gojimo u vrtovih ter cvate ljubičastim cvietom. U ljekarnici treba njezino smrskano sivkasto i mirodijno lišće. U trgovini stoji funta usušena lišća 40—42 novč.

8. Skočac ili arepka (*Ricinus communis et viridis*) u Aziji i Africi samoničice rastuća, u mnogih vrtovih kod nas sadjena, do 6' visoka bilina. Od njegova šarena, krpuši slična sjemena (klještevine), tišti se gusto, žutkasto, ljekovito ulje *(Oleum ricini)*. Zato ga ljekarnici i kupuju dosele od bečkih trgovacah funtu po 25 novč.

Buduć da skoro svaka bilina po funtu sjemena pruža, veoma ga je probitačno gojiti.

9. Vrtni šafran (*Crocus sativus*) mogli bismo takodjer više saditi, nego to činimo sada, poradi njegovih njušakah, kojih treba iz cvieta vaditi i sušiti. Njega rabe i trgovci i ljekarnici, koji plaćaju lot po 1 for. 25—40 novč.

Vriedno bi bilo da tko pokuša, bi-li u našoj otačbini uspjevao bieli sesam (*Sesamum orientale*), komu je domovina Indija, Cejlon, Afrika; al se već od njekoliko godinah uspjehom sadi po Rusiji, Banatu i Njemačkoj. Ulje, što se tišti od njegova sjemena, izvrstno je, a rabe ga ljekarnici za liek, i trgovci prodavaju ga za razsvjet funtu po 70 novč.

Ovimi redci htjedoh samo natuknuti našim gospodarom, koliku bi si mogli korist priskrbiti, da goje njeke od pomenutih ljekarskih bilinah. Sam se glavom

*) U Englezkoj goje raved u bašćah, te jedu lišće kao povrće pripravljeno poput šparge. *Urednik.*

Digitized by Google

osvjedočih, da mnoge u nas preliepo uspievaju. Tko je voljan potanje ubavjestiti se, kako da se sade i goje ote biline ljekaruše, naći će si savjetnika u knjizi: „*Der Apothekergarten. Anleitung zur Kultur und Behandlung der bei uns zu ziehenden medicinischen Pflanzen von H. Jäger. Leipzig bei Otto Spamer.* Sa slikami 1 for. 30 nv.“

Zbornica.

Koja je svrha gospodarskomu listu?

(Svršetak.)

Nakana gosp. J. P. gledeć na čitanje „Gospod. lista“ učenikom opetovnjakom je svakako hvale vriedna; nego mislim da će postići svoju svrhu, kad ovim početnikom u gospodarstvu pročita sasvim dobre elementarne članke gospodarske, štono jih ima u „Gospodarskom listu“ od g. 1858. i sljedećih tečajah. Škoda bi bilo, da ostavimo ove sastavke neupotriebljene, ali sad moramo dalje napredovati, da nezaostanemo za drugimi.

Medjutim ako je g. J. P. zauzet za tumačenje gospodarskoga nauka gledeć na djake opetovnjake, te zna pisati, zašto nije tečajem godine 1866. napisao barem jedan članak u tom smislu za „Gospodarski list“? — Poznato je valjda gospodinu J. P., da je položio g. Šulek redakciju „Gospodarskoga lista“ osobito radi nestašice suradnikah i jer je morao tako rekuć sav list sam pisati a ne samo uredjivati. Ovo je uredjivanje bogme težka zadaća, kad gospoda neće raditi a samo hoće prigovarati! Pa niti meni, nasljedniku Šulekovu, nije u dio pala bolja sudbina, jer i ja moram pisati veći, najveći dio članakah sam. Izvolite pregledati samo ljetošnjih 10 brojevah: u zbornici br. 8. ima jedan dopis od g. P. K., a sve druge članke pisao je urednik sam. —

Nego urednik se valjda nebrini za sve struke a piše samo o jednoj? — I to nestoji, jer imamo — neuvaživ veoma raznih kratkih viestih glasonošinih — valjane promjene, naime:

Obćenitih	člananakah	5	
O poljskom gospodarstvu . .	„	2	
O stočarstvu	„	2	
O vinogradarstvu	„	3	(1 obširni)
O šumarstvu	„	1	(1 poveći)
Iz obrtničtva	„	2	
O gospodarskoj književnosti .	„	1	
O domaćih okolnostih (Zbornica)	„	3	

Neka mi tko pokaže u kojemgod gospodarskom časopisu austrijske carevine sličan izbor sadržaja u obće i napose trud urednika, koji je evo ovdje osim jednoga dopisa pisao sam sve sastavke!

Nadajući se, da sam zadovoljio pitanju gospodina J. P., dodajem jošte to, da ne samo pišem o gospodarstvu, već i radim u toj struki, da pokriepljujem naukovne sastavke vlastitim izkustvom (n. pr. u članku o vinskom cjedilu zadnjega broja i t. d.), da mi je zadaća ubaviestiti naše čitatelje o pojedinih strukovnih napredcih s najnovijega gledišta i uzdržati je tako u znanstvenoj izvidnosti gospodarskoga razvoja — Veoma cienim i preporučujem širenje pučke prosvjete u obće, nego u našem strukovnom listu neima dovoljna prostora za dotične članke, a strukovnjaci nebi bili zadovoljni s obširnim popularnim tumačenjem poznatih jim stvarih. Medjutim imamo za to sada „Pučkoga prijatelja“, kojega sam u zbornici 9. broja naročito preporučio za potaknutu svrhu obće prosvjete; a mi ćemo ostati kod gospodarskih strukah. D. L.

Posljedice tople zime bez sniega, konoplja za živad.

Modruš 7. Ožujka 1867.

Ova zima bila nam je blaga i umiljata, dočim je drobno blago moglo se na polju sa zelenom travom hraniti; uzrok je tome, što zemlja sa sniegom pokrivena bila nije. Dobro je, da je marha krmu prištedila, ali se opaža da postaje lošija, dočim neima pravog zimskog reda u hrani, a po tom i manje će se gnoja dobiti.

Rekoh zima bijaše blaga, ali su nam južni vjetrovi odveć dodijali, budući da su stanja rušili i drvlje obarali pa osušenu zemlju u prašini ponješto odnieli; a kad je kod nas zima bez sniega, onda zimski usjevi loše poljodjelcu trud nagradjuju.

Topla zima izvabila je ljetos cviet drena i ostalih mekših bilinah. S toga su počele pčelice obilno nositi još na 15. Veljače (!), i to je veselje i rad pčelah trajalo trinaest danah, jer na 28. Veljače počme oštra i studena bura sa sniegom sipati, tako da pčele pa i narod prestade raditi, a još k tome i narod na prehladi boluje. Tomu je uzrok neobična toplina i zatim oštra zima, koja je trajala do danas; a danas hvala Bogu postaje mekše, budući da topli jug u svaki kutić zaviruje. S toga ima ufanja, da odsele smrzladi nebude, a osobito kad dulji dani postaju, a sunce dobiva veću jakost za grijanje zemlje.

Nije štete, što su pčele ove zime otvorene bile, jer su si bar u liepom vremenu za studeno hrane nabrale. Drugač koje su u maloj preskrbljenoj hrani bile, onih bi od gladi nestalo, a to se je dogodilo na više mjestih, gdje su košnice zatvorene bile; jer jedno im naškodi glad, a drugo toplina.

Naše seljanke opazile su, da kad se konoplje živadi za hranu preko zime daje, onda češće i bolja jaja nese. J. A.

Digitized by Google

GLASONOŠA.

Službene viesti.

Glasom odpisa vis. kralj. kancelarije dvorske od 22. pr. m. br. 841. dostojalo je Njegovo ces. kralj. apoštolsko Veličanstvo previšnjim svojim riešenjem od 20. Veljače 1867. premilostivo potvrditi izbor kanonika Andrije Jandrića kao predsjednika, i izbor ravnatelja dobarah Julia Klobučara, trgovca Pavla Hatz-a i župnika Josipa Šavora kao podpredsjednikah hrvatsko slavonskoga gospodarskoga družtva. — Što se slavnomu upravljajućemu odboru pozivno na predstavku od 22. Siečnja t. g. br. 60. s ovime znanja i shodnoga ravnanja radi priobćuje.

U Zagrebu dne 3. Ožujka 1867.

Šokčević, v. r. Ban.

— Natječaj. Iz razloga, što do urečenoga roka (kon. Siečnja 1867.) ovomu upravljajućemu odboru nije na prosudu podnešen spis o konjarstvu, kako to bje razpisano, ustanovio je odbor za isti natječaj novi rok do konca Rujna 1867. i to uz iste uvjete, naime: da knjižica obsizala bude cielo konjarstvo i da bude što popularnijim jezikom za četiri tiskana tabaka spisana. Najboljemu djelcu dopitat će se nagrada od 15 carskih dukatah.

U Zagrebu dne 7. Ožujka 1867.

Upravljajući odbor hrv.-slav. gospod. družtva.

Pavao Hatz, podpredsjednik. — Petar Zoričić, poslovodja.

— Oglas. Svilogojcem domaćim javlja se ovim, da će upravljajući odbor hrv.-slav. gospodarskoga družtva kano dosele i ljetos kupovati svilske čahurice i nje plaćati:

a) Dobre čahurice funtu bečke vage po 90 novč.
b) Slabije „ „ „ „ „ 60 „

Ako-li se pako pokažu na talijanskih i inih tržištih kokonah bolje ciene čahuricam, tada će i odbor ovaj prema tomu povisiti ciene, što će se u svoje vrieme obćinstvu doglasiti.

Iz odborne sjednice u Zagrebu dne 7. Ožujka 1867.

Upravlj. odbor hrv.-slav. gospod. družtva.

Voćarstvo.

(Važnost dolnjega kraja korienah.) Vinogradari su već poznali veliku važnost korienja, štono raste kod ključecah i osobito kod bradašah na dolnjem kraju šibe; jerbo izkusniji od njih kod sadjenja mladih korienjakah osobito paze na zdravo, valjano dolnje korienje, a žilice oko drugih osobito gornjih okah ostavljaju kratko ili ga sasvim odrežu. Razlog je tomu veća rodovitost čokoća, kojemu je u izobilju dolnje korienje, štono za čudo pomaže plodnost trsja. K ovoj plodnosti ništa nepridonaša gornje korienje oko podanka, pače stavlja čokot u pogibelj, budući da je uz površinu zemlje izvrženo pozebi i suši, te propadu onda sav čokot sa plodom, ako neima osim ovih površnih brandusah dubljega korienja. — To su vješti vinogradari valjano uvježbali, nego voćari do sada slabo mare za uzgoj dolnjega korienja kod mladih voćakah. Mlade biljke od dunjah i jabučicah ivanskih, u kojih neima potaknuti uzao dolnjega korienja, nevaljaju za presad i cieplenje, jer su neplodne. Dosad se je na to slabo pazilo, pa nije bilo niti dosta mladih voćakah; nego sad se gospodari obaziru više na to, da nesade uzalud voćku na polje. već da si kod nje unapred obezbiede rodovitost.

Uzgoj dolnjega korienja pomaže najviše komadić staroga drva, štono se uz odtrgnuće ljetorasti skupa sa množtvom spavajućih okah čuva kod tako zvanih bradašah. Iz ovoga skipa iliti kolutca tjera biljka množtvo žilicah u okrugu, te ima od njih temelj življenja i plodnosti biljke. Od gladkih šibah vinove loze, dunjah i jabučicah ivanskih neima, kad se ukoriene, nikad tako plodnih biljkah, kao što jih ima od bradušah. Vještaci tvrde i to, da su biljke odgojene od bradašah, trajnije; a nebradaši da prije ginu.

Vrtljarstvo.

(Najbolji liek od rastlinskih ušenacah.) U porajnskih predjelih škropiše kroz više godinah voćke i čokoće vapnom ili tako zvanom vapnenom mliečinom (Kalkmilch) to jest u vodi raztopljenim vapnom zato, da obrane voće i grožđje od tatovah. Opaziv, da uz to brizganje vapnom nestaje gusjenicah i svekolika gada, pače i na slabijem bilju poznatih ušenacah (Blattläuse), rabiše nadalje vapnenu mliečinu za poprskanje svega od ušenacah bolestnoga bilja — i to sasvim uspješno. — Sad se nadaju od porabe vapna i uklonjenju svakovrstnih bilinskih bolestih, naime pikca i pjegah sunčanih kod voća, te škrope zato lišće i plod rečenom vapnenom mliečinom. Vapno je svakako vrlo dobro i neškodljivo sredstvo za poboljšanje zdravlja malo ne svega bilinstva, pače priznaju vještaci, da neima savršenstva u gospodarskom biljarstvu bez porabe vapna.

Trgovina.

(Bečki cienik na žitnoj burzi od 9. Ožujka t. g.) Pšenica banatska u Beču 7 for. 25 nv. 90—91 funt.; st. biogradska u St. Biogradu 6 for. 75 nv. 88—89 funt.; perjamoška u Gjuru 7 for. 89 funt.; potiska u Gjuru 6 for. 65 nv. 87 funt. Jačmen moravski u Beču 4 for. 30 nv. 70 funt. Zob ugarska transito 2 for. 44—46 funt.; ugarska transito od 2 for. 4 nv. 45 funt. do 2 for. 6 nv. 46 funt.; ugarska transito od 2 for. 8 nv. 47 funt. do 2 for. 12 nv. 48 funt.; ugarska transito od 2 for. 5 nv. do 2 for. 14 nv. 49 funt.; ugarska transito 2 for. 35 nv. 49 funt. — Promet u pšenici 20.000 vaganah.

— *(Cienik žita na varaždinskom trgu od 7. Ožujka t. g.)* Pšenica 5 for. 50 nv.; raž 3 for. 80 nv.; heljda 2 for. 80 nv.; zob 1 for. 70 nv.; kukuruz 3 for.

Odgovori uredničtva.

Gospodinu H. u N. i g. S. u Gr. Za željeno živinarsko savjetovanje pobrinut ćemo se što prije i gledeć na naputak ob uzgoju šparge zadovoljit ćemo Vašemu cienjenomu pismu odmah u dojdućem broju. Ujedno smo za Vas priskrbili valjanih korienjakah od šparge. *Urednik.*

Pogrieške u tisku.

U broju 10. ovoga lista, u drugom stupcu prve strane, u 13. i 15. redku ozdol namjesto „stuzina i stuz“ ima stajati „sluzina, sluz“.

☞ K ovomu broju priložen je dodatak.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva Dragutin Lambl.

Digitized by Google

DODATAK

k broju 11. „Gospodarskoga lista“ 1867.

Zapisnik

redovite sjednice upravljajućega odbora hrv. slav. gosp. družtva, držane dne 7. Veljače 1867 pod predsjedničtvom preč. g. kanonika i družtvenoga predsjednika Andrije Jandrića.

Prisutni članovi odbora p. n. gg. preuzv. grof Juraj Jelačić, Mojsija Baltić, Pavao Hatz, Eduard Suhin, Sebastijan Koch, Henrik Janušić, Franjo Barać.

Sjednički predmeti:

1. Pri prvom ovom zasjedanju novoizabranoga odbora porazdieliše se gg. članovi na tri pododbora, naime jedan ža pokušalište, vinstvo i voćarstvo; drugi za ratarstvo i stoćarstvo, treći za svilarstvo, pčelarstvo i šumarstvo, kako će moći svaki u njegovu struku zasjecajući predmet pretresavati, pa izvješća i predloge glavnomu upravljajućemu odboru u redovitih i izvanrednih sjednicah podnašati. A da uzmogu pododbori ovi što temeljitije predmet koji riešavati, uzimat će oni i izvan odbora vještake na dogovor dotične stvari.

Pododbori ovi budu sliedećim načinom sastavljeni:

u I. pododbor, naime za pokušalište, voćarstvo i vinstvo:

1. Preuzv. g. grof Juraj Jelačić, zatim gg.
2. Franjo Barać,
3. Guido Pongrac,
4. Antun Zoričić,
5. Henrik Janušić.

u II. pododbor naime za ratarstvo i stočarstvo gg.:

1. Pavao Hatz,
2. Sebastian Koch,
3. Florian Bletschneider,
4. Josip Torbar.

u III. pododbor, naime za svilarstvo, pčelarstvo i stočarstvo p. n. gg.:

Mojsija Baltić,
Mijat Krešić,
Vjekoslav Barbot.

2. Uzme odbor u pretres stvar o kontrasignaciji namirah, što no mu je glavna skupština na riešenje ustupila.

Sada, nakon toga, što je odbor u pododbore razdieljen, lasno bijaše do zaključka doći, naime toga, da preuzme iz svakoga pododbora po jedan član na skrb i doznačivanje kontrasignacijom na namirah, koje se iz družtvene blagajne izplaćuju, na koliko predmetom koja namira zasjeca u pojedinu straku. Poduzeća pako, koja bi se po odboru izvesti mogla, podpisivat će podpredsjednik; sve pako na upravu nutrnju spadajuće namire, podpisavat će poslovodja.

3. Povede se rieč, kako da se pomnožaju podružnice; na to predloži poslovodja, da se izaberu iz imenika članovah lica poznata svojim domoljubnim požrtvovanjem, stanujuća na shodnih mjestih, pa da se ona pozovu pače umole po odboru, neka bi se odvažila na ustrojenje podružnicah gospodarskih.

Bude zaključeno, da poslovodja pronadje i u prvoj odbornoj sjednici predloži domoljube, koji će se onda iz odborne sjednice umoliti, da se odazovu želji odborovoj, kako će se i u inih kotarih, gdje do sele podružnicah neima, uzajemno raditi o unapredjenju i razvitku umnoga gospodarstva.

4. Nastane pitanje, što sve valja odboru učiniti, da se na družtvenom pokušalištu izvede za nasad buduće godine čim više, ma bilo to i dvie sto tisuć korenjakah trsovnih; gospodari naši uvidiv preveliku korist sortiranoga i boljom vrsti trsovah nasadjenoga trsja, u veliko stadoše tražiti trse korenjake, nu uz tiesni prostor pokušališta našega, pa gledeć na to, da je družtveno trsje sve uviek još premalo, te se u njem nemože dovoljan broj razne vrsti ključecah urezati,

bude zaključeno:

a. Buduć za toli brojni usad ključecah mjesta dovoljnoga na pokušalištu neima, neka se zato najmi na tri godine dva ili tri rala shodne zemlje.

b. Neka se iz Klosterneuburžkoga zavoda naruči najmanje 150 tisuć ključecah i to po razmjeru onih vrstih najviše, koje se najvećma traže.

c. Što bude sve u toj stvari učinjeno, da se u budućoj sjednici izvjesti.

5. Vrtlar na pokušalištu Pfeil moli, da ga odbor imenuje definitivnim vrtlarom, on bo je svoju godinu kušnje izslužio.

Odbor nije pronašao shodnim, da se sada već ovoj molbi Pfeilovoj zadovoli.

6. Na dopis iz Ungariš-Altenburga, da se istomu odašalju od ovud sve vrsti kukuruze, koje se u ovih

Digitized by Google

stranah sade, bude zaključeno, da se zadovolji želji zavoda.

7. Na pitanje, kako bi se najshodnije svrsi sastaviti mogla osnova za vinarsko družtvo, da uzmogne odbor s gotovom osnovom pred družtvo izići, koje se ima u nas sastaviti, bude zaključeno, da se umoli seksardsko vinarsko družtvo, da ono ovamo pošalje svoja štatuta.

9. Konačno bude zaključeno, da se zapisnici odbornih sjednicah, kako koji u sljedećem zasjedanju pročitan i odobren bude u dodatku „Gospodarskoga lista" otiskuju.

I time bude sjednica zaključena.

Pavao Hatz, podpredsjednik. Petar Zoričić, kao perovodja.

Zapisnik *)

gospodarske podružnice požežke od 11. siečnja 1867 obdržavane pod predsjedničtvom podpredsjednika g. P. Maljevca i u nazočju gg. Dragutina Galca, Dragutina Ciraka, Dragutina Čillaga, Dragutina Adudića i Josipa Paula.

Br. 1. Pročitan bi dopis upravljajućega odbora hrvatsko-slavonskog gospodarskoga družtva od 24. prosinca 1866 br. 410, usljed kojega je glavna skupština na 22. Siečnja 1867 u Zagrebu uručena, te ujedno dostavljen program predmetah koji će se razpravljati.

Br. 2. Zatim bi pročitan dopis od 6. Siečnja 1867 br. 5, kojim se pozivlje ova podružnica, da se prijava podnese: koliko je razprodano koledarah i da se kako odpadajući novci tako i nerazpačani koledari dostave.

Na što se ima odpisati, da je dosada svega skupa razprodano 17 koledarah, te se imade novčani iznos sa 17 for. podnieti, a glede ostalih ima se prijaviti, da će se ti, ako se neprodadu, kao što je nade, naknadno podnieti.

Br. 3. Napokon bi još u pretresivanje uzet vinogradarski red u 9 br. „Gospodarskog lista" god. 1866., sadržani, kod kojega se sliedeće prave primetbe i to:

§. 1. ostaje.

§. 2. ostaje.

§. 3. poslje rieči „nemarni" dodati „kazniti, u opetovanom slučaju zanemarenja službe opetovano kazniti i iz službe odpustiti", ostalo ostaje.

§. 4. dodati „za da se opreznost i pomnja pudarah kontrolirati može, ili u slučaju kakvoga nasilja, gdje više pudarah jedan drugomu u pomoć priskočiti uzmogne, dobiti će svaki pudar limenu sviralu, ili rog, na kojem će polag naputka na gori navedene slučajeve znakove svoje opreznosti davati, ili potrebitu pomoć od bližjeg pudara zazivati, gdje će bližnji pudar pod kaznom odpusta iz službe obvezan biti, zazvanu pomoć svomu drugu bez oklevanja pružiti, i bližje si pudare dogovornim znakom o pogibelji ubaviestiti.

§. 5. ostaje.

§. 6. Ovaj § imao bi se ovako preinačiti: Obćina sama pogodi i opredieli i broj pudarah i plaću njihovu.

§. 7. ostaje.

§. 8. ostaje.

§. 9. ostaje do — nu sam vlastnik imade se pudaru prijaviti, ako želi sam, ili u družtvu u svom vinogradu groždje tèrgati, želeći i t. d. ostaje.

§. 10. Živice u koliko nebi u strmih položajih za prepriečiti osipanja zemlje potrebite bile itd.

§. 11. ostaje.

§. 11½. Járci vinogradah, kojim se vode odciedjuju, neimaju se nigdi, gdje bi susjedu voda štetu činiti mogla, bez znanja i privoljenja susjedova, novi praviti pod naknadom tim prouzrokovane štete i globe polag veličine nanešene štete odmjerene, nu usuprot gdje već obstojeći járci susjedu kvar čine, ondje imade mjestna oblast, uz pomoć vještakah na prijavu dotičnikah odmah izviditi, i shodne mjere odrediti, da se u buduće svaka šteta predupredi.

U obće željeti je, da oblasti po svuda nastoje da se obćinski járci ustroje, za da kroz sadašnji običaj, gdje svaki posjednik svoju vodu uz medju u niz pušta, osobito u strmih položajih već obstojeće medju pojedinimi vinogradi vododerine se neumnože, te najshodnije za vinogradarstvo zemljište ovoj struci gospodarstvu otmu.

§. 12. ostaje — dodati „globe pripadaju nakladi, iz koje se pudari plaćaju, te se kratkim putem kano državni porez ovrhom utjeraju; priziv se samo izvan posieda dozvoliti može."

§. 13. dodati „obćinski magistrat ili kot. poglavarstvo" ostalo ostaje.

§. 14. Kod § 14. poslje „saslušati" imalo bi se dodati „u slobodnih i kr. gradovih sudi po čl. 9. 1866 godine kapetan", ostalo izpustiti.

§. 15. imao bi se ovako preinačiti „priziv od obćine ide na kot. sud, a odavlje dalje na županiju. a u gradovih od kapetana na magistrat, od magistrata na skupštinu.

§. 16. Berbu opredieljuju po svuda kotarske oblasti, u gradovih skupština obćine i to po okolnosti vremena i položajih vinogradah.

§. 17. ostaje.

§. 18. ostaje.

Konačno se još imadu zamoliti gg. Dionis Blažić i Vjekoslav Babukić, da izvole ovu podružnicu zastu-

*) Iz sljedećih zapisnikah otiskani su podružnički predlozi za glavnu skupštinu u dotičnom izvješću.

Digitized by Google

pati na glavnoj skupštini, kojima se ujedno zapisnik u prepisu izdati ima.

Time je sjednica zaključena.

J. Paul,
tajnik.

Zapisnik

sjednice gospodarske podružnice karlovačke držane u Karlovcu dne 11. Siečnja 1867. pod predsjedničtvom prečastnoga g. Mate Zubčića.

Prisutni: gg. odbornici: Mačečević i Tuškan, članovi: Bunčić, Hrceg, Mašek, Neralić, Opačić, Turković, Tuškan i Dražić, ujedno tajnik, napokon od strane vinogradarskoga odbora g. Živojnović.

Sjednicu otvori g. predsjednik kratkim nu u srce dirajućim govorom, i medju ostalimi reče: Pozdravljam štovanu gg. članove gospodarske podružnice karlovačke bez svakoga nakita, oduševljen jedino žarkim onim domoljubjem, koje svakomu od vas u srcu bije, i osvjedočen, da će svaki od vas sve svoje sile u to uložiti, da svestrano gospodarstvo u našoj miloj domovini napreduje; s toga vas, kako rekoh, srdačno pozdravljam i današnju sjednicu otvaram.

Predmeti:

1. Čitan i odobren je zapisnik sjednice dne 8. Svibnja 1866.

2. Čitan je dopis sl. upravlj. odbora hrv. slavon. gospod. družtva od 8. Listopada 1866 br. 315, kojim se karlovačkoj podružnici kroz njezina g. predsjednika dostavlja razprodaje radi 46, i to 10 finih i 36 prostih komadah koledarah za g. 1867. pod imenom „Bilježnik i savjetnik gospodarski“. Od ovih koledarah je dosada jur gorehvaleni g. predsjednik 16 komadah razprodao, a 12 komadah preuzeo je podružnički tajnik na čim skorije razpačanje.

3. Čitan je dopis sl. upr. odbora od 18. Prosinca 1866. pod br. 402, kojim isti sl. odbor izrazuje veliku svoju radost, što je kod izbora predsjedničtva karlovačke gospod. podružnice obavljena 8. Svibnja 1866, ovaj na prečastnoga g. M. Žubčića pao, i što je isti obćoj volji se podvrći, te čast ovu primiti izvolio, kako će uzmoći na čelu toli odličnih članovah podupirati razvijanje umnijega gospodarenja u našoj domovini. Na tom polju Bog pomozi!

Usljed ovoga toli dičnoga dopisa bje prečastni g. predsjednik jednoglasnim „Živio“ pozdravljen.

4. Čitan je dopis sl. upravlj. odbora od 24. Prosinca 1866, kojim se karlovačkoj podružnici priobćuje, da je u odb. sjednici od 8. Prosinca 1866, glavna škupština hrv. slav. gospod. družtva urečena na 22. i sljedeće dane mjeseca Siečnja o. g. za koju je i podružnici priloženi program ustanovljen, ujedno poziva sl. odbor g. predsjednika karl. podružnice, da čim prije sazove podružničku skupštinu, u kojoj da se razprava povede o pojedinih točkah programa; što je odmah učinjeno i zaključeno, kako sliedi:

Na 1. točku o izboru predsjednika i podpredsjednika hrv. slav. gospod. družtva zaključeno je: gospodi zastupnikom naše podružnice na glavnoj skupštini naputak dati, neka izvole pred licem svijuh tamo sakupljenih gg. članovah izjaviti, da karl. gospod. podružnica najveće svoje povjerenje sveudilj stavlja u onoga muža, koj je jur prije dvie godine u gl. skupštini jednoglasno za predsjednika izabran bio, i da ista jedino gospodarsku cilj pred očima imajuća neuvidja razlogah, iz kojih bi ona povjerenje svoje tomu mužu uzkratila, budući je čvrsto osvjedočena, da će isti polag svoje bezprimjerne zdušnosti i revnosti, kao i velika izkustva najviše se zauzeti za korist i napredak gospodarstva u našoj domovini.

Za podpredsjednika neka izaslanici naše podružnice glasuju polag vlastitog svog osvjedočenja.

5. Na poziv sl. upravlj. odbora izabrala je karl. podružnica iz svoje sredine za zastupnike na gl. skupštinu svoga podpredsjednika g. Matu Sladovića, g. Živojnovića, koj je danas u gospod. družtvo kao član stupio i tajnika g dra Dražića.

Ovom prigodom izrekla je podružnica novomu članu g. Živojnoviću veliku svoju radost vrhu njegova pristupa, s dodatkom, da bi za željeti bilo, da bi i druga gospoda iz Karlovca i okolice navlastito vlastela i posjednici, koji su jur pismeno na to pozvati, u družtvo stupili.

6. Čitan je dopis člana g. M. Markovića župnika od 9. Veljače 1866. odgodjen u sjednici od 8. Svibnja i. g. u kojem isti njekoje svoje predloge podružnici podnaša i to:

a) da bi se od strane ove podružnice bivšemu uredniku „Gosp. lista“ g. Šuleku pohvalno priznanje u zapisniku izrazilo, kao i radost, što je „Gospod. list“ iz dobrih rukuh u ne manje vješte g. Lambla prešao.

Ovaj predlog bje radostno jednoglasno primljen.

b) iz obzira, što je „Gosp. list“ jedini u svojoj struci poučan list, koj si je i u puk put prokrčio, nebi bilo sgorega, da se poveća i uzdigne na cieli arak, ako to iole družtvene sile dopušćaju.

I ovaj je predlog podružnica radostno prihvatila s dodatkom, da bi se od vremena do vremena i slike tičuće se gospodarskih predmetah u „Gospodar. listu“ izdavale.

Ovom prigodom predlaže podružnica gl. skupštini, da umoli u vis. kr. nam. vieća, veću godišnju podporu za gospod. družtvo; zatim, da se nižim činovnikom, učiteljem, zanatlijam i seljakom olakša pristup k gospodarskomu družtvu, predlaže, da svaki član u buduće plaća mjesto 4 for. 20 novč. samo 2 for. godišnjega prineska.

Digitized by Google

7. Na pitanje g. predsjednika: koliko i kada da budu podružničke sjednice u godini držane, zaključeno je: da se svake godine tri sjednice drže, i to: početkom godine, u mjesecu Svibnju i koncem mjeseca Studenoga.

8. Prineske za g. 1867. platiše gg. Hrceg, Mačečević, Mašek, Neralić, Požega, Turković, Živojnović i Žubčić.

9. Na mjestne potrebe, kao i za nabavljenje dobrih gospodarskih knjigah neka g. tajnik sastavi račun, koj će u prvoj sjednici pregledan biti, i onda bude potrošena svota kroz jednake prineske svijuh gg. članovah namirena.

Tim bje sjednica zaključena.

Matija Župčić, predsjednik. Dr. M. Dražić, tajnik.

Zapisnik

sjednice gospodarske podružnice djakovačke držane u Djakovu dne 7. Siečnja 1867 pod predsjedom gospodina Dragutina Böelleina i u prisutnosti p. n. gg. Antuna Russija, Antuna Sunića, Mirka Hrvata, Huge Sudarovića, Ladislava Bunjika, Lavoslava Jaića, Ivana Dundjerovića, Vatroslava Račkia, Virgila Malina i Valentina Hirta.

Otvori g. predsjednik sjednicu shodnim govorom, napominje, da mu je žao, što je toli malo članovah prisutno, izpričava vanjske članove zlim putem, glede nutarnjih nemože na ino da neizrazi svoje sažaljenje, što toli riedko sučestvuju u skupu, koji radi o prospjehu i napredku zemlje, koju djedinom svojom nazivlju i savjetuje, kako da se odstrane zaprieke napredka i olakša svojemu potomstvu buduću radnju. Osobito se je čuditi, da gg. profesori sjemeništa, koji inače u svakom pravcu rodoljubno prednjače, za ovu struku tako malo volje pokazuju. To je danas pokudno tim više, što je praznik, i što je prispjeo rok, u kom se po propisu družtvenih pravilah obnovit mora izbor predsjednika, blagajnika, tajnika i odbora; polažuć svoju čast u ruke družtva, zamoli g. predsjednik članove, da izbiraju novi odbor.

Rieči štovanog g. predsjednika bijahu sa obćim „živio“ primljene, kojim skup izrazi svoje priznanje njegovomu trudu, i na novo ga u časti svojoj potvrdi; g. blagajnik Antun Russi bje takodjer iznovice potvrdjen.

Sreća je doista za svako družtvo imajuć upravitelje, koji razumievajuć svoju zadaću, dužnost svoju poleg nje izpunjuju, gdje je družtvo na prvi put tako sretno izbiralo, da po svojoj sviesti nemože na ino, nego da u roku novoga izbora potvrdi stari.

S toga izabran bi na novo g. Šunić, komu glede revnosti i točnosti težko je naći jednaka. Ali na obće sažaljenje zahvali se g. Šunić obterešen sa skrbnim poslom ravnateljstva preparandije i predaje svoju čast mladjima rukama. I kada na opetovanu želju skupa rečeni gospodin dosljedan osta, odobren bje g. Virgil Malin, aktuar vlastelinstva za tajnika družtva.

Poklam je izbor odbora sa g. Šunićem kao odbornikom i g. Milanom Kovićem dopunjen, pročitan bi dopis hrvatsko-slavonskog gospodarskog družtva br. 410.

Za glavnu skupštinu hrvatsko-slavonskog gospodarskog družtva umolila je ova podružnica pismeno g. Ivana Laudnbaha, koji se upravo sada kao zastupnik na saboru desi, da ju u skupštini zastupa gg. članovi Franjo Šagovac podjašpršt, i Gusta Jaić, duhovni pomoćnik, nežele više za ovu t. j. god. 1867. „Gospodarski list“ držati.

Tim bje sjednica zaključena.

U Djakovu 7. Siečnja 1867.

Dragutin Böellein, predsjednik. Virgil Mallin, tajnik.

Preporučujemo što toplije štovanomu obćinstvu novi časopis: **„Prijatelj pučki“**, što no ga izdaje u Varaždinu g. Bartol Francelj, učit. varaždinske realke.

Zadatak je „Prijatelju“, da poučava puk seoski, pa i čest stanovnikah po naših gradovih i trgovištih u svem, što u današnjih odnošajih treba da znadu ljudi, obćinari i državljani. Ovaj će zadatak riešavati posve jednostavno, što no se kaže popularno, ali ipak književnim jezikom pisanimi poukami.

Naznačiv listu sadržaj i pravac u obće, dodajem napose, da će donašati sastavke:

O stvarih gospodarskih u najširem smislu obziruć se pomno na najnovije, što su umni gospodari u toj struci izkusili.

O stvarih obrtnih i trgovinskih.

O dužnostih i pravih obćinarah i državljanah na temelju zakonah pravovaljanih u trojednoj kraljevini.

Pružat će uz pouku i zabavu, imenito ćudorednimi pripoviedkami, životopisi, povjestničkimi crticami i sličnimi stvarmi, koje oplemenjuju ljudsko srce te čovjeka potiču na dobro.

Oglašivat će i preporučat pučke knjige i knjižnice. tumačit razne dobrotvorne zavode i obće koristne zadatke.

Donašat će pregled svakdanjih dogodjajah domaćih i stranih na polju gospodarstva, obrtnosti, trgovine i družtvenoga života izključujuć politiku do bolje zgode.

Oglašivat će ciene gospodarskih plodinah, ratilah i vriednost novčanu.

Prama potrebi dodavat će se listu oglasnik kao prilog.

List će se izdavati u Varaždinu svakoga četvrtka na pol arka; prvi je broj izišao dne 7. t. m.

Ciena je „Prijatelju“ na pol godine t. j. od početka ožujka do konca kolovoza: Poštom i nošenjem u kuću 1 for. 50 novč.; u odpravničtvu 1 for. 25 novč.

Predplaću prima samo na pol godine sam urednik.

Tiskom Dragutina Albrechta.

Digitized by Google

Broj 12. **U Zagrebu** **21. Ožujka 1867.** **XV. God.**

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Uzgoj i poraba šparge.

Šparga spada u najkoristnije vrsti povrća i to najranijega, najugodnijega i dosta jevtinoga, samo ako zna gospodar za valjan i jednostavan uzgoj ote biljke. Do sada smatrahu ljudi oto povrće samo kao gospodsko, skupocieno i s toga i riedko; nego u novije vrieme uvjeriše se pametni naprednjaci uz neprestani razvoj gospodarstva i vrtljarstva, da može šparga hraniti i kriepiti ne samo bogataše, štono plaćaju za svežanj rane šparge u Beču po 5 for., već i posjednika maloga selišta, pače i skromnoga gradjana, kojemu se vrt mjeri po hvatih.

Dosadašnja skupocienost šparge prolieže ponajviše s toga, što se je za špargovišta trošilo uz stari način gojitbe odviše mnogo gnoja i za čudo mnogo težakah. U jame 3 i 4 stope duboke, 6 i više hvatih široke i dugačke, voziše odprije slamnastog i mastnoga gnoja iliti djubreta toliko, da se je moglo njime zagnojiti više ralih oranice za kukuruz ili zelje. Kamo sreće, da je siromak čovjek i gospodar srednje ruke od ovakve razsipnosti zazirao, nerazpolagajući množtvom gnoja i poplašiv se velikoga posla i troška uz kopanje dubokih i širokih jamah. — Nu svega toga dandanas uman gospodar više nečini, te troši za tu biljku bez razsipnosti samo toliko, koliko ona po svojoj naravi zahtjeva.

Pitajući za narav šparge čujemo, da raste samoniče po livadah pjeskovitih, osobito pak u naplovljenom tlu otokah i otočićah. — Ravnajući se po tih okolnostih prirediti ćemo za špargu vrtne slogove drugčije, naime po načinu, što ga rabi najstariji vještak u špargarstvu, glasoviti Jos. Šamal u Mladoj Boleslavi u Českoj. Ovaj korieniti špargar, kojemu dosudiše gospodarske izložbe više nagradah za uspješnu gojitbu šparge, ne samo da je izložio izvrstne šparge, od koje n. pr. vagnuše godine 1856. četiri komada jednu funtu, već je uveo sasvim jednostavan i jevtin način sadnje, uz koju sad pristaju ne samo vrtljari, već i poveći gospodari, koji dandanas poblizu velikih gradovah špargu vani na polju goje. Čujmo za taj jednoviti način, a potlam uvažiti ćemo gojitbu stariju i to njemačku, francezku i englezku.

U bašći J. Šamala neima posebna špargovišta, to jest predjela duboko izkopana i gnojem prepunjena, kao što natuknusmo gledeć na stariju skupocienu ogoju; on bo sadi špargu redomice usried svih vrtnih slogovah, po prilici 3 stope širokih, a ujedno rabi te slogove tečajem godine za svakovrstno povrće, te mu je šparga nuzgredni dobitak. —

Namjeravajući se povesti za Šamalom izkopati ćemo u sredini sloga (uzduž) jarak 1 stopu duboki i 1 stopu široki. Na dno toga jarka iliti dugačke jame namećemo na tri palca visoko dobre zemlje poput dugačkoga sedla (⌃). Na to sedlo posadimo mladih korienjakah uz razmak od 2 stope tako, da se korienje razloži liepo jednako na sve strane, a biljku privežemo na kolčić, da se zna, gdje šta ima. Ponamjestiv ovako mlado sadje zasipljemo jarak dobrom sipkom zemljom, tako da biljka leži 7 palacah izpod površine sloga. Ako ima gnoja mješanca, neće biti s gorjega pridati ga potaknutoj dobroj zemlji, jer se tim uzrast i razvoj šparge unapriedi. Tečajem godine treba otu redomično sadjenu špargu plieviti, okapati, napokon u jeseni ako je moguće ozgor nasipanim pepelom, tučenimi kosti, rogovinom i drugim žestokim gnojivom posipati. Ove se tvari po zimi troše i mrve, pa idu nadalje uz okapanje redomično sadjene šparge korienju u prilog. Čim se u tom pogledu više čini, tim je plod bolji i jačji. Rezati se počmu stabljike stoprv treće godine, a prve i druge godine privezati treba mlade iznikle na kolčiće, uz razmak od 2 stope stojeće.

Tko si namjerava odgojiti mlado sadje od sjemenja, štono prodavaju sjemenari, treba da evo ovako postupa: Početkom mjeseca Svibnja pomieša crno sjeme sa pjeskom ili sipkom zemljom, od koje uzme dvaputa toliko, koliko ima sjemena. Navlaženo sjeme stane za

Digitized by Google

10—12 danah u toploj sobi klicati, te se onda posije sasvim riedko u brazdice dva palca duboke i (jedna od druge) 6 do 8 palacah razdaleke. Sijanje ovakvog sjemena, štono već klica, u prekopanu zemlju probitačno je s toga, jer odmah niče i raste, a korov ga nemože gušiti, dočim ako sijemo nenavlaženo sjeme u hladnu zemlju valjda ranije za 2—3 nedjelje, stane odmah rasti drač, te nije potlam moguće opaziti mlade biljke pretanka perja. Plievljenje i okapanje mladog bilja laglje obavljamo, ako je nadraslo korov, koji je baš mladoj špargi pogibeljniji nego kojojgod drugoj gospodarskoj rastlini. — Buduć da je uzgoj mladih korienjakah špargovih skopčan s povećim trudom, vole gospodari kupiti otih sadjenicah od poznatih vrtljarah, koji obično nedrže cienu visoko *).

Njeki vrtljari siju sjeme odmah na ono mjesto, na kojem hoće urediti špargovište; nego gube prve godine cieli slog, te nepostignu veće koristi od sadjenja godišnjih ili dvogodišnjih korienjakah. Ovaj zadnji način preporučuje se već radi toga više, jer se uz izbor odgojenih ili nabavljenih mladih korienjakah rabe samo one biljke, koje obećaju valjana uspjeha, naime **debelih stabljikah**. Ovo možemo poznati, ako stanu mladi korienjaci mjesecom Travnjem tjerati: kojim je pupoljak uzak i šiljast, bit će i stabljike slabe i tanke, a pupoljci debeli, široki, puni obećaju jaku biljku.

A šta ćemo dakle s korienjaci uzkih šiljastih pupoljah, ako za špargovište nevaljaju? — Ove možemo rabiti za izvod **najranije** u klilu iliti porastniku (*Mistbeet*) odgojene šparge. Ova bo topla greda tjera silom spavajuće pupoljke u velikom množtvu u vis, te ima stabljikah za 4 nedjelje prije od običnih vanjskih više manje hladnih slogovah. Mlada se biljka dakako silovitom porabom uništi, nego buduć da nije za uredno špargovište sposobna, možemo ju drage volje žrtvovati zbog izvanredna rana ploda.

Gledeć na razmak špargovih sadjenicah, nemojmo nikada dopustiti, da se mlado korienje sadi gušće od 2 stope, jerbo inače dobijemo od biljkah pregustih uz doticaj hranećih žilicah sasvim slabih stabljikah. Ako bi tko volio na mjesto preporučenoga središnjega redka šparge saditi na posebnom špargovištu 5, 10 ili više redakah, treba ponamjestiti biljke na $2^1/_2$ stope jednu od druge, a redke uz razmak od 3 stope.

Što smo kazali gore o izkopanju samo 1 stopu duboke jame za mladi nasad, valja dakako za tlo srednje ruke i ocjedno to jest ovakovo, u kojem se voda naravnim načinom ciedi dole u zdravicu. Ako bi pak bila zemlja odviše ilovita i žilava poput one, štono lončari za pravljenje posudja rabe, moramo se pobrinuti za izsušenje močvarnoga podloga, uz koji bi šparga za kratko vrieme sagnjila. I u ovakovom slučaju je pomoć sasvim jednostavna: jarak od 1 stope produbljimo na višem kraju grede do $1^1/_2$ stope a na nižem kraju do 2 ili $2^1/_2$ stope; zatim namećemo granja od borovice, kamenja, pilotinah, criepa i t. d. na dno produbljenoga jarka po prilici do $^1/_2$ stope i postupamo nadalje kao prije. Voda-kišnica probijati će kroz ovo cjedilo i odticati na ilovitom tlu prama nižemu i dubljemu kraju sloga. Ovakovim podzemnim odvodnjenjem poboljšati ćemo ujedno sav slog pogledom na toplinu i plodnost zemlje, jer je suvišna i stojeća vlaga veliki neprijatelj ranomu i valjanomu uzgoju povrća, buduć da je tlo u močvarini uviek prehladno i kiselo. — Stari način pravljenja špargovištah uz potrošak množtva slamnastoga gnoja za popunjenje dubokih jamah razložiti se dade ponajviše obzirom na potreboću **suhoga podloga**, štono su i stari pravom smatrali kao bitni, samo da nije bilo za to neobhodno potrebno rabiti gnoja, već su mogli popuniti jame prućem, kamenjem i kojimgod gradivom, štono pomaže ocjednost tla.

Uzgoj mlade šparge tečajem druge i treće godine ravna se po sliedećih pravilih: redomično sadjenu špargu ili poveće mlado špargovište treba prekopati u proljeću **plitko** i špargove biljke pustimo da rastu (bez rezanja stabljikah), dočim ostali dio sloga upotriebimo za svakovrstno povrće. U jeseni druge godine uzgoja nije jošte treba gnojiti mladih biljkah, nego svršetkom treće godine bit će jesensko ili zimsko gnojenje od velike koristi, jer se time mlada šparga pokriepi, te ćemo onda moći rezati debelih stabljikah.

Čim se više troši jedranoga gnojiva za špargovište, tim će biti stabljike jačje i deblje. — Gnojenje obavlja se **ozgor** a gnoj netreba zakopati duboko izpod ili pokraj šparge. Ova bo rastlina umnožava svoje korienje **gori oko stabljike**, a dolnje staro korienje gine i čezne. S toga nalazimo u visini položaja šparge svakih 5 godinah očevidne razlike, jer se biljka na svojem staništu više i više diže; radi toga preporučuje se uz gnojenje poraba mješanca, to jest gnojiva od svakovrstnih mješovitih odpadakah životinjskih, biljevnih i dobre plodne zemlje. Posipav barem svake treće godine špargu gnojem mješancem, povisiti ćemo za nješto i špargovište, tako da će korienje ležati po prilici uviek u dubljini od 6 do 7 palacah izpod površine zemlje.

(Nastavit će se.)

Kakav ima trošak kod uzdržavanja gospodarskih učionah?

U novinah čitamo opetovano, koliko troše pojedine zemlje za svoje gospodarske učione, te javljaju ovih danah naime o moravskih ratarnicah (*Ackerbau-*

*) Iz bašće križevačkoga zavoda mogu ljubitelji šparge dobiti jošte sada preko 1000 liepih mladih korienjakah špargovih od vrlo dobre suvrsti, **stotinu** po 2 for.

Digitized by Google

schulen), da je opredielio zemaljski odbor otim učionam godišnje podpore za g. 1867. odsjekom 6500 for., to će reći, da svaki vlastelin, koji na svojem imanju drži ratarsku učionu po uvjetih, stavljenih od zemaljske oblasti, dobije u ime podpore ukupno 6500 for.

Ima ljudih, koji su toga mnenja, da se za križevačko gospodarsko-šumarsko učilište troši više, nego što troše druge zemlje. Da je to mnenje krivo, pokazat će sliedeći izvadak iz računah o ratarnici križevačkoj za prošlu godinu 1866. Sačinjavaju bo:

Plaće	258	for.	66	nč.
nagrade i pripomoći	491	„	66	„
čišćenje i razsvietljenje	274	„	71	„
učevna sredstva	58	„	73	„
odjeća, obuća i rubenina	1693	„	—	„
pokućtvo i posteljina	380	„	80	„
kućna sprava	66	„	—	„
hrana	3840	„	—	„
pranje rubenine	227	„	30	„
ljekarije	72	„	56	„
razni razhod	68	„	92	„
ukupno	7432	for.	34	nč.
ako odbijemo od ove ukupne svote t. j.	7432	for.	34	nč.
znameniti trošak za odieću, obuću i rubeninu sa . . 1693 for.				
i za hranu . . . . . . 3840 „				
	5533	„	—	„
preostaje za učionu i učitelje samo .	1899	for.	34	nč.

Moramo bo uvažiti, da u Moravskoj (i malo ne svigdje) dobivaju mladići odjeću, obuću i rubenenu od svojih roditeljah a ne od ratarnice, hranu jim daje nadalje vlastelin za to, što mu rade, ili ako nerade (u slučaju bolesti ili uz slabo tielo), opet roditelji manjak nadoknadjuju ili plaćaju hranu uz pogodbu. za koju se zemaljska oblast nebrine. Križevačka dakle ratarnica nestoji toliko, što druge ratarnice; nego viši odiel križevačkoga gospodarsko-šumarskoga učilišta zahtieva druge podpore, nadalje i zavodsko imanja, od grada Križevacah u zakup uzeto, iziskuje žrtvah. — Što se tiče toga višega odjela, opet primietiti, pa ako bi tko želio i po računih dokazati možemo, da je trošak ovdašnji od altenburžkoga puno manji, premda imamo ovdje 3 tečaja, a u Altenburgu samo 2, jer neima ondje šumarstva.

Nadalje gledeć na trošak za imanje navesti treba, da zemaljske oblasti samo u Hrvatskoj utiecaju u gospodarsku upravu imanja, dočim u drugih zemljah spada ta briga na dotičnoga posjednika ili zakupnika imanja, koji slobodno razpolažuć može laglje i uspješnije gospodariti. Njegova je samo dužnost, pružati učenikom prilike za praktično naučanje, a učitelje s učevnimi sredstvi, razsvietom i drugim školskim troškom plaća mu zemlja uz potaknutu paušalnu podporu od godišnjih 6500 for. — Napokon treba uvažiti, da moravske i druge ratarnice drže obično 20—24 učenika, a u Križevcih jih ima 65.

GLASONOŠA.

Službene viesti.

Oglas. Da narod naš u obće, a posjedatelji šumah napose važnost i korist šumah bolje upoznati, postojeće zakonite naredbe, i one koje se povodom posebnih slučajevah u svrhu štednje sa šumom i njezina brižljiva čuvanja izdaju, lakše shvatit, pa i o tužnih posljedicah zatora šumah ubaviestit se uzmogne, napisao je uslied poziva ove zemaljske vlasti gospodin Bogoslav Šulek knjigu pod naslovom „Korist i gojenje šumah, osobito u trojednoj kraljevini“. Ova knjiga izišla je o trošku zemaljske konkurencijalne zaklade izpod tiska, ima 14 tiskanih arakah, i može se u mehko vezana od danas pa do konca mjeseca Travnja t. g. uz cienu od 80 novčićah dobiti ili uz priposlanje toga iznosa u frankiranih listovih naručiti kod ravnateljstva pomoćnih uredah ovoga kr. namjestničkoga vieća.

Ova svakojako važna knjiga dobro će doći kao izvrstan ubaviestitelj i uputitelj ne samo posjedateljem šumah, već i obćinam bez razlike, da-li one posjeduju vlastitih šumah ili imadu samo pravo drvarenja ili paše u vlastelinskih šumah, pa i onim obćinam i pojedinim naprednim gospodarom, želećim na lošijih svojih zemljah (osobito u kršovitom Primorju) zasaditi i podignuti si koristnih šumah.

Ne manje može se ta strukovna knjiga preporučiti šumarskomu osoblju, pa i političkim činovnikom, imajućim pravo nadziranja šumah pa i dužnost razpravljenja izmedju vlastele i bivših podanikah prepornih šumskih užitakah kao i prekršajah proti sjegurnosti šumskoga vlastničtva, pomoćju koje će oni narav i domašaj razpravnoga predmeta, posljedice pojedinih prekršajah, onda i veću ili manju kaznjivost istih prekršajah lakše shvatiti, pa i za obranu šumah proti zatoru shodna sriedstva odredit moći.

Od 1. Svibnja t. g. moći će se ta knjiga samo uz povišenu dućansku cienu od 1 for. a. vr. kod knjižarah nabaviti.

Kr. namjestničko vieće za kralj. Dalmaciju, Hrvatsku i Slavoniju.

U Zagrebu dne 8. Veljače 1867.

— Oglas. Svilogojcem domaćim javlja se ovim, da će upravljajući odbor hrv.-slav. gospodarskoga družtva kano dosele i ljetos kupovati svilske čahurice i nje plaćati:

a) Dobre čahurice funtu bečke vage po 90 novč.
b) Slabije „ „ „ „ „ 60 „

Iz odborne sjednice u Zagrebu dne 7. Ožujka 1867.

Upravlj. odbor hrv.-slav. gospod. družtva.

Digitized by Google

— Natječaj. Iz razloga, što do urečenoga roka (kon. Siečnja 1867.) ovomu upravljajućemu odboru nije na prosudu podnešen spis o konjarstvu, kako to bje razpisano, ustanovio je odbor za isti natječaj novi rok do konca Rujna 1867. i to uz iste uvjete, naime: da knjižica obsizala bude cielo konjarstvo i da bude što popularnijim jezikom za četiri tiskana tabaka spisana. Najboljemu djelcu dopitat će se nagrada od 15 carskih dukatah.

U Zagrebu dne 7. Ožujka 1867.

Upravljajući odbor hrv.-slav. gospod. družtva.

Pavao Hatz, podpredsjednik. — Petar Zoričić, poslovodja.

— Družtveno pokušalište ima još sljedeće trsiće na prodaj:

Od	male biele graševine	1000	korienjakah (bradašah).
„	crljenoga tramina .	100	„
„	„ klevnera .	150	„
„	modroga „ .	200	„
„	„ Vildbachera	200	„
„	cirfandlera . . .	150	„
„	muškata žutoga .	300	„

Tko uzhtije što od navedenoga trsja, neka učini naručak kod upravljajućega odbora.

— *(Izpiti učenikah gospodarsko-šumarskog učilišta i ratarnice u Križevcih.)* Tečajem dojdućeg mjeseca Travnja polagat će učenici višjeg odiela križevačkog učilišta polugodišnje, a učenici ratarnice svoje godišnje izpite (jerbo traje školska godina višjeg odiela od 15. Listopada do 31. Kolovoza, a u ratarnici počimlje godišnji tečaj svake godine uzkrsom te traje do uzkrsa sljedeće godine).

Red polugodišnjih izpitah za višji odiel je sljedeći:

1. Travnja: Šumarsko biljarstvo; živinogojstvo i ovčarstvo.
2. „ Obća lučba; konjarstvo i krmadarstvo.
3. „ Upotrebljavanje šume i šumarsko obrtničtvo; voćarstvo i vinogradarstvo.
4. „ Algebra; zatim (poslje podne) gospodarsko biljarstvo.
5. „ Računstvo; sadjenje i gojenje šume.
6. „ Živinarstvo; nauka o tlu, podnebju i goroznanstvo.
8. „ Gospodarsko obrtničtvo; lovstvo.
9. „ Mjerstvo; nauka o gospodarenju i računanje dohodka.
10. „ Fizika; čuvanje šume.
11. „ Vjeronauk u svih 3 tečajih skupa.

U ratarskoj učioni: 15. i 16. Travnja prije podne i poslje podne obavljat će se uzastopce iz svih predmetah izpiti za sva 3 tečaja.

Prijatelji gospodarskoga napredka imaju prilike, da se uvjere svojim prisućem kod otih izpitah ob obsegu i uspjehu strukovnoga naučanja.

Domaće viesti.

(Rana blieskavica.) Ljetošnje je vrieme čudnovato, jer imasmo poslje sasvim slabe zime malo ne bez sniega već mjeseca Veljače sasvim toplih, za sjetvu prikladnih danah. Mnogi su gospodari oko Križevca ne samo obrezali vinograde i sadili mladih korienjakah u rahlu pravodobno prekopanu zemlju, već su posijali zob i grašak. — Početkom mjeseca Ožujka činilo se kao da se hoće zima povratiti, pa imasmo osobito dne 6., 7. i 8. Ožujka zime i malko sniega; nego dne 9. Ožujka otopli se zrak nečuveno i usljed toga imasmo oko Kalnika oblakah punih munje i blieska. Od 6 do 7 satih u večer istoga dana sjevaše više od sto puta za oblaci na sjeveru preko Drave — poput nagovještanja grmljavine, koja nas valjda jošte ovoga mjeseca čeka. Neželimo, da nam se povrate i ponove prevrati godine 1848., nego ipak se nemožemo obraniti opazke: da je ljetošnje vrieme gledeć na toplinu i ranu blieskavicu veoma ravno onomu od rečene godine. I godine 1848. obavljasmo već u Veljači sjetvu, početkom mjeseca Ožujka imasmo uz grmljavinu liepih toplih kišicah, sve je niklo i raslo veselo, žetva je bila obilata, voća i grožđja dosta, samo — mira nismo imali, baš kao ljetos. Dao Bog, da se ljetos opamete vlade i narodi za vrieme i da nam ostaje samo u gospodarskom uspjehu jednolikost sa kobnom godinom 1848. —

— *(Udmanić ubijen.)* Dočim smo višeputa bili javili napor domaćih oblastih uz razpisanje sve to većih nagradah onomu, koji će predati razbojnika Josipa Udmanića sudu, treba da završimo dotične oglase prijavom, da su toga zlikovca napokon baš kao vuka ubili u selu Potoku u Moslavini. — Pokle je Udmanić nedavno u svojih dopisih na imućne trgovce naročito javio, da će ljetos — samo kad se bude šuma razlistala — jošte više „bedarijah“ praviti, nego lani, te poziva trgovce, da se osjeguraju u tom pogledu predplatom, saznadoše oružnici po jednom mlinaru, da boravi „Joso“ kod svoje ljubovce. Udariv bezodvlačno na njega i upaliv kuću, u kojoj se je Joso liepo gostio, boriše se revni oružnici dosta opasno s „težkim razbojnikom“ (tako se je podpisao Udmanić u dopisu na trgovca Horvatića u Lipovljanih). Vodja oružnikah platio je žalibože svoju odvažnost proti Udmaniću svojim životom i oružnik Petrović malo da nije zaglavio, jer ga je „težki razbojnik“ strašno gnjavio, dok nepriskoći ranjeni doduše nego neumoreni oružnik Vaclav Pražak te izpali zadnji hitac u glavu Udmanićevu, koji evo opane mrtav u bližnju mlaku! —

Hvala Bogu, da je nesnosno i za cielu zemlju sramotno razbojničtvo, kojim se je Udmanić odlikovao nečuvenim načinom, sada završeno i nedao Bog, da mu se nadje nasljednik. — Kako čujemo, porazdielit će se razpisana nagrada od 2700 fr. medju sva lica, sudjelovavša kod potaknute prijave i borbe, a zatvorenu dragu Udmanićevu čeka kod sudbenoga stola križevačkoga druga nagrada.

Trgovina.

(Mlitavost i neobična bezposlenost) zavladala je u prvoj polovici mjeseca Ožujka u svekolikoj trgovini. Žitu je ciena pala, nego kupacah neima. I za vino nepitaju, premda je dosta dobro i premda ga u povećih količah vlastnici nudjaju po 6, 7 i 8 forintah. — Ponješto su tomu krivi i zločesti putevi, koji su se doduše početkom Ožujka malko posušili i popravili, nego sada — pokle je palo dne 17. i 18. opet puno sniega — ima blata i vode na sve strane.

— *(Bečki cienik na žitnoj burzi od 16. Ožujka t. g.)* Pšenica perjamoška u Gjuru od 7 for. 89 funt. do 7 for. 10 nv. 88—89 funt.; banatska u Gjuru 6 for. 75 nv. 88 funt. Zob ugarska transito od 2 for. 4 nv. 42 funt. do 2 for. 5 nv. 45 funt.; ugarska transito od 2 for. 7 nv. 45 funt. do 2 for. 11 nv. 46 funt.; ugarska transito od 2 for. 14 nv. 47 funt. do 2 for. 16 nv. 48 funt.; ugarska transito od 2 for. 20 nv. 49 funt. do 2 for. 24 nv. 50 funt.; ugarska transito od 2 for. 30 nv. do 2 for. 35 nv. 49 funt. — Promet u pšenici 20.000 vaganah.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva Dragutin Lambl.

Digitized by Google

Broj 13. **U Zagrebu**

28. Ožujka 1867. **XV. God.**

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Uzgoj i poraba šparge.

(Nastavak.)

Gledeć na prvo rezanje stabljikah tečajem treće godine treba uvažiti sliedeće: Budać da se u mladoj biljki tvore za buduće vrieme jaki pupolji samo uz prvotne jake stabljike, te je u istini svakomu gospodaru do toga stalo, da mu radja snažna šparga što moguće debelim plodom, treba tečajem treće godine uzgoja rezati samo sve tanke stabljike (za juhu a ne kao posebno varivo), a ostavljati debelih stabljikah da rastu slobodno uz naravni razvoj biljke. Ovim bo načinom ojačati će mlada šparga po uplivu zraka i sunca debelim granjem tako, da priraste za dojduće godine na čepuru puno debelih, podpunih, savršenih pupoljah kao zametak budućega ploda, te će od ovih jakih pupoljah biti onda i jakih stabljikah. U tom pogledu grieše mnogi gospodari, odrezav odmah s početka sve debele stabljike za kuhinju a ostaviv špargi najslabijih, pretankih stabljičicah, od kojih se mlada biljka slabo pomaže, te potlam uviek samo slaboga ploda pruža. Lakomost je dakle u tom slučaju sasvim ubitačna.

Četvrte godine počima redovita poraba špargovišta. Dočim se pogledom na plitko okapanje slogovah u proljeću, plievljenje i ako je moguće i gnojenje sve ono, što je preporučeno za prvu dobu uzgoja šparge, i sada ponavljati ima, možemo se ove godine užiti ploda, jerbo dopušća zdrava i jaka biljka, da sada režemo sve debele stabljike za kuhinju, te da se i sliedećih godinah koristimo špargovištom.

U prijašnjem broju kazasmo, da se šparga i čitavo špargovište uz gnojenje mješancem, u jeseni ozgor nasipanim, sve to više diže. Pitati će mnogi u tom pogledu: dugo-li se može ovako postupati, naime dugoli može špargovište obstati? — Ovo pitanje rješava ponajviše tlo i gojitba. Ako je tlo pjeskovito u obće sipko i u zdravici ocjedno, uztrajati će šparga 20 pače i 30 godinah; nego u manje sipkoj zemlji, osobito ako ilovača izpod korienja nepropušta vode, stane šparga već u dvanaestoj ili petnaestoj godini hiriti, treba dakle špargovište ponoviti. — Ako smo po našem naputku sadili mladu špargu na vrtu redomice uz razmak od 6 stopah, lako si pomožemo, izkopav za 15 godinah ondje, gdje smo držali do sada staze medju gredami, jarakah 1 ili $1\frac{1}{2}$ stope dubokih, te ponamjestimo u njih opisanim načinom mladi nasad. Stare slabe biljke budi režemo tako obilato da se utamane, budi je izkopamo i u mjesecu Veljači upotriebimo za izvod ranih iznikalah u klilu.

Kao što je u gospodarstvu i vrtljarstvu gojenje pitomoga bilja uz valjanu mjenbu mjesta iliti staništa u obće koristno, potrebno je i u gojitbi šparge. Nevalja bo saditi na starom propalom špargovištu opet mlade šparge, već treba ostaviti ove slogove kroz najmanje 10 godinah za drugo povrće, a onda stoprv povratiti se opet na sadjenje šparge, ako je položaj ovih slogovah zbilja za otu biljku prikladan. Iznimku možemo činiti samo onda, kada promjenimo svukoliku zemlju, t. j. ako odvezemo iztrošenu a navezemo novu rodnu zemlju; nego taj je posao mučan i skupocien. — Laglje i jevtinije postupati ćemo, utemeljiv za 12 ili 15 godinah novih špargovih redakah na bivših stazah, to jest gledeć na razmak i prostor uz treću, devetu, petnaestu stopu i t. d.

U vrtljarskih oglasih, nadalje u gdjekojem izvješću izložbenom spominju višeputa orjaške šparge (*Riesenspargel*), preporučujući obćinstvu sjeme ili sadjenice ote tobož posebne suvrsti. Pitat će u tom pogledu čitatelji: koliko ima u obće suvrstih ili bolje govoreć kličicah (*Sorten*) od šparge i koja je orjaška?

Svega skupa imamo u Evropi tri kličice, naime zelenu, bielu i ljubičastu špargu, a orjašku špargu dobijemo onda, ako kojugod kličicu valjano odgojimo i obilato zagnojimo.

Digitized by Google

Zelena šparga najviše je razprostranjena kod nas na jugu, odlikujuć se od drugih dvijuh kličicah time, što su joj zelene stabljike oštrije i što uspieva i u ilovatoj zemlji, dočim druge dvie kličice vole rasti u plodnoj pjeskulji. U ostalom je ota kličica ugodna, mekana i daje se duboko rezati, samo da iznikli nisu onako debele, kao što su od ljubičaste šparge.

Biela šparga je veoma tečna i fina, samo da se nedade tako dugo rezati, kao što zelena; blieda mast iznikalah u ostalom kasnije prelazi u zelenkastu.

Ljubičasta šparga, tako zvana od glavicah rečene masti, najdeblja je porazmjerno od svih; ali se mora kratko rezati, jer je dolnji kraj (u zemlji) tvrdji od zelene.

Od svih ovih kličicah možemo si odgojiti orjaške šparge sljedećim načinom: Ostaviv u proljeću onomu trsu, koji se odlikuje debljinom iznikalah, najjače stabljike za sjeme i priskrbiv mu snage okapanjem, gnojenjem i obustavljenjem rezanja iznikalah (jer se rezanjem sili da potjera drugih!) dobit ćemo izvrstno sjeme.

Ovó je sjeme najjače u srednjih grančicah stabljike, dočim je ozdol i ozgor na tankom vršku slabije. Ovo ćemo sjeme t. j. crvene bobuljice razgnječiti, oprati, crna zrna uz razmak od 3 ili 4 palca redomice u sipko dobro tlo posijati, mlade biljke pomnjivo pljeviti i okapati.

Od godišnjih sadjenicah uzeti ćemo za presad samo one, kojim debeli pupolji obećaju jakih iznikalah; a slabije podnipošto nećemo saditi. Prirediv za nje gore opisanim načinom sipku i plodnu crnicu odgojit ćemo od njih liepoga ploda. Od ovoga ploda ako si za 4—5 godinah, kad je biljka ojačala, priskrbimo opet najboljega sjemena od najjačih stabljikah, te ga jednakom pomnjom povjerimo majki zemlji — dobiti ćemo potomstvo jošte bolje. Opetovav uzgoj ote biljke 5 ili 6 putah neumornim njegovanjem mladoga potomstva, postići ćemo što najveće savršenstvo t. j. orjaške šparge, sad zelene, sad biele, sad ljubičaste — baš prama kličici, od koje smo počeli sjeme brati.

Drugi je faktor iliti činbenik kod izvoda orjaških iznikalah valjano gnojivo. naime tučene kosti, rogovina (od tokarah), izmetine od živadi i ljudih, sve žestoke tvari, osobito pak jedatna sol. Nu budué da je jedatna sol kod nas u Austriji skupa, upotriebit možemo jednakim uspjehom za to i jevtinije marvinske soli, funtu po 4 novč. — Medju tim tko zna praviti od svakojakih odpadakah u dvorištu, kuhinji te od svekolikih izmetinah poznatoga mješanca *(Compostdünger)*, polievanoga tečajem godine mokraćom, svojetinom i pomijami iz kuhinje, dobit će izvrstno gnojivo, sasvim prikladno za špargovište gledeć na izvod orjaških iznikalah. Netreba u tom slučaju trošiti gotova novca za jedatnu sol.

I marvinskoga gnoja možemo upotriebiti uspješno za pokriepljenje špargovišta, samo da posljedak nije jednak. Sliedeći sravnjivajući pokus predstavlja razliku djelovanja stajskoga gnoja od konjah, govedah, ovacah i svinjah. Četiri grede špargovišta, pokrivene u jeseni ovim različnim gnojem pokazaše dojdućega proljeća evo ovaj uspjeh: Šparga, pokrivena i zagnojena ovčjim gnojem, tjerala je najprije iznikalah; zatim tjeraše biljke izpod kravjeg i konjskoga gnoja; a najkasnije t. j. stoprv za 14 danah počela je tjerati šparga, pognojena svinjskim gnojem. Najtečnije bile su stabljike od ovčjega, najjačje od kravjega a najgorje od svinjskoga gnoja. Kod kuhanja zameknuše najprije one od ovčjega gnoja.

Budué da stoji svakomu gospodaru do toga, da ima ranoga povrća te se vrtljarom rana šparga plaća puno skuplje od pozne, treba uvažiti navedenu korist od porabe ovčjega gnoja, kojemu je u ostalom ravan (kao što smo kazali lani u broju 27. „gospodarskoga lista") i gnoj od kozah.

Kada se može saditi mlada šparga?

Najprikladnije za taj posao je proljetno vrieme, počamši od mjeseca Ožujka do Svibnja; nego i u mjesecu Lipnju možemo jošte presaditi tjerajuće već biljke, samo je treba čuvati klice od sunčanih zrakah i zalievati korienje, ako suša udari. — Gledeć na dobu sadjenicah veli veći dio vrtljarah rabiti korienjake godišnje, ako su jaki, ili pak dvogodišnje; a od trogodišnjih kažu da nije onolik uspjeh, kao što je od mladjih. Istina, da su godišnji korienjaci kadkad veoma tanki, nego narasti će za kratko vrieme, samo ako se zagrnu plodnom sipkom zemljom. Komu nije pri ruki dosta sipke zemlje, taj nesmije mladu biljku zagrnuti odmah prve godine na 6 ili 7 palacah visoko težkim tlom, inače mladu špargu uguši. Od težke vlažne zemlje dosta je, ako prve godine 3 — 4 palca, druge 5 i stoprv treće godine 7 palacah zemlje nagrćemo ozgor, kao što je prije tumačeno.

Glavni je uvjet za uspjeh ogoje sipko, rahlo tlo — naplovljena pjeskulja, kao što je imamo u cieloj Podravini, oko Save i na više mjestih. U ovakovom tlu šparga uspieva i bez velika truda, nego u neocjednoj ilovači treba bolje paziti toli kod mladoga, koli nadalje kod ogoje i porabe odrasle šparge.

(Svršetak će sliediti.)

Imamo-li ciepiti voćke razi zemlje ili u krošnji?

Nećemo ovdje razglabati pitanje, kako da se najbolje oplemenjuju voćke — da-li cieplenjem, pupanjem ili spajanjem; već hoćemo samo odgovoriti na pitanje, gdje je najprikladnija ciepnja, razi zemlje ili ozgor u granju?

Digitized by Google

Gdjekoji gospodar kazat će, da mu je svejedno, samo ako se ciepu valjano primi te raste; paće njeki uztvrdit će, da mu je stablo od divljake tvrdje i da voli ciepiti u krošnju, to jest u gornje grane. A ipak preporučuju vješti voćari cieplenje mladih voćakah razi zemlje više od visoke ciepnje, navadjajuć važnih razlogah, naime sljedećih izkustvah:

1. Krošnja ozgor stabla cieplena puno više pati od vjetrovah, koji višeputa prelome i unište ciepac makar u zaraslo rani; a razi zemlje vjetar nemože onako djelovati, te se je ciepac davno i podpuno s divljakom spojio, dok mu naraste krošnja.

2. Ako bi preko nade vjetar cieplenu voćku prelomio, iztjerat će iz ostalog čepura opet plemenitih granah, od kojih možeš jednu kao novo stablo odgojiti; nego ako ti je vjetar krošnju skrhao, moraš podlog t. j. deblo od divljake opet oplemeniti.

3. Voćke razi zemlje cieplene jednaka su debla gledeć na širinu iliti promjer drva; a voćke ozgor cieplene imaju obično ozdol tanki slabiji podlog, što možeš već desete ili petnaeste godine opaziti na voćkah.

4. Ponajvažnije preimućtvo nižoj ciepnji je to, što možeš voćki uz valjanu rezitbu dati kakavgod oblik. Hoćemo-li odgojiti patuljastih voćakah (*Zwergobst*) iliti nižakah (jer su nizke), pustimo jim granje od zemlje u vis sada šiljastim, sada kotlastim oblikom; a želimo-li imati visokih voćakah, odgojimo si najprije 6—7 stopah dugačko stablo i na stablu krošnju po volji.

5. Kao što je poznato vještakom, opaža se svakako upliv podloga t. j. divljake, štono ciepimo, na veličinu i osobito na kakvoću t. j. okus voća. Čim je podlog dulji, tim je upliv veći; od dugačkoga dakle stabla divljake ima veći ubitačni upliv nego što ga ima od nizkoga čepura ili korienja divljake. — Po tom se potvrdjuje izkustvo voćarah, po kojem ima od patuljastih voćakah iliti nižakah bolje i veće voće, nego što ga dobijemo od visokih voćakah.

Zaključiv razloge, štono govore za nizko oplemenjivanje voćakah (toli cieplenjem, koli spajanjem i pupanjem iliti očenjem), preporučujemo napose uzgoj nižakah iliti patuljastih voćakah još s toga, jerbo nezauzimlju onoliko prostora, koliko treba odrediti za visoka stabla. Gdje stoji jedna visoka voćka, možeš držati po dva i tri nižaka. Osim toga radja nižak već u petom ljetu, a visoka voćka stoprv desete ili dvanaeste godine! Nadalje se uz elementarne nezgode laglje pričuva nješto voća od nižakah, dočim može vjetar uzdrmanjem krošnjah kod visokih voćakah sav plod utamaniti. Napokon se obavlja rezanje voćakah nizkih puno laglje od kresanja visokih stablah, negovoreć o većoj sjeni visokih voćakah, izpod kojih slabo šta raste, dočim se oko nižakah može saditi svakovrstno povrće.

Koje su dakle suvrsti i kličice voća prikladne za nizku gojitbu, nemojmo jih tjerati u vis, osim na polju, pokraj cestah i u voćnjacih, gdje se hoćemo čuvati od kradje. O.

Zbornica.

(Odgovori na pitanja o vinskom cjedilu.)

U broju 10. ljetošnjega „gospodarskoga lista“ opisasmo sastav i porabu vinskoga cjedila, što ga dandanas rabe vinari za bistrenje vina. — Buduć da sada čitatelji ovoga lista pitaju stranom za njeke okolnosti porabe, stranom za tvornicu ili skladište, gdje bi to cjedilo dobili, treba dodati potaknutomu sastavku jošte sliedeće razjasnjenje i obaviešćenje:

U obrtničtvu rabe od davna više sredstvah za ciedjenje i čišćenje svakovrstnih tiečih ili tekućinah. Za čišćenje mutne vode upotrebljavaju sasvim uspješno piesak i kod velikih tvornicah i prud iz riekah. Tuzga (*Schmutz*), štono pliva u mutnoj vodi potokah i proplavah, prilepi se uz ciedjenje kroz piesak i prud na pojedina zrnca ote mehaničke cjedače, te se dovoljno očisti. Ako hoćemo, da dobijemo od ovakove prljave vode sasvim čistu i za piće sposobnu vodu, možemo prociediti mutnu vodu kroz tučeni ugljen, koji u tu svrhu upotrebljavaju na ladjah pomorskih. Prije 15 godinah izumiše u Berlinu osobito posudje nalik na flaše iz tako zvanoga plastičkoga ugljena (*plastische Kohle*) za čišćenje najgorje blatušine. Ovo se posudje prazno metne u mlaku, iz koje kroz stiene od plastičkoga ugljena probija voda u praznu posudu, te je zbilja bez svakoga drugoga sredstva čista. — Treće sredstvo, koje osobito u sladoranah za bistrenje židkoga sladora upotrebljavaju, sastoji se iz tučenih i žganih kostih, štono zovu spodium. Žuta i smedja žitčina od kuhanoga soka, izprešenoga iz repe, ako ju kroz cjedaču (*Filtrum*) od žganih kostih prociedimo, curi dole pipom sasvim biela i čista kao staklo. — Četvrto je sredstvo u lučbi i vinarstvu za ciedjenje tiečih poznata bugačica (*Fliesspapier*); samo da ciedjenje traje veoma dugo te udara višeputa vino po toj bugačici. — Peto je sredstvo opet pusteni sanjak (*Filz*, pust, klobučina) i napokon vuna, koju smo naznačili u opisu potaknutoga vinskoga cjedila. Ovo su cjedilo već prije jedno osam godinah oglasili u novinah obrtničkih, rabiv u to doba za cjedaču biljevno vlakno od cvata vrbe i drugih rastlinah poput pamuka. Ali su porabu ove tvari obustavili radi toga, što se prima biljevnih cjedačah rado pliesan i gnjiloća, dočim je ovčja vuna i dlaka prama gnjiloći tvrdja. Zato je vinsko cjedilo, u broju 10. opisano, uz porabu vune (koju plaćaju sa 2 for. 80 novč. do 3 for. po funti) sjegurnije i uspješnije od svih dosadanjih, već i s toga, jer se može cjedača uz

Digitized by Google

dulje trajuće ciedjenje zaprljana, sasvim lako prati i opet upotriebiti.

Uz neprestano napredovanje obrtničtva može biti da će se izumiti za koje vrieme opet novije koje sredstvo, te kušaju za to upotriebiti osobito svakovrstne dlake, dakako sasvim očišćene i u pustenu cjedaču stišnjene. Nego za sad je najbolja cjedača od flanela i vune, kao što se nalazi u potaknutom vinskom cjedilu.

Odgovarajuć na pitanja o skladištu, gdje ovakova cjedila prodavaju, javljamo čitateljem, da je po 10 for. dostavlja trgovac križevački M. Breier. L.

GLASONOŠA.

Službene viesti.

Oglas. Usljed odpisa kr. kancelarije dvorske dalm.-hrv.-slav. od 9. o. m. br. 1004. obdržavat će se državni izpit za samostalno vodjenje šumarskoga gospodarstva kod ovoga kr. namjestničkoga vieća i to zajednički pismeni izpit dne 25. Travnja t. g., a sljedećih danah ustmeni izpiti.

Dotični kandidati, koji se usljed dobivene posebne dozvole ovomu izpitu podvrgnuti namjeravaju, imadu predbježno kod ovomjestne c. kr. zemaljske glavne blagajne pristojbu sa 10 for. 50 nv., ako jim ova naročito odpuštena nije, položiti, zatim naznačenoga izpitnoga dana prijaviti se kod predsjednika izpitnoga povjerenstva, g. Franje Kellera, c. kr. šumarskoga ravnatelja kod ovdašnjega c. kr. zemaljskoga glavnoga vojnoga zapovjedničtva i dokazati namirom, da su pristojbu položili i odlukom, da jim je pripust k izpitu dozvoljen, zatim istovjetnost svoje osobe, pokazanjem po političkoj oblasti izdane s opisom osobe providjene sprovodnice ili tako sastavljenoga svjedočanstva. — Napokon imadu oni u predmetu šumarske znanosti samostalno izradjenu razpravu ili osnovu predati.

Kr. namjestničko vieće za kraljevinu Dalmaciju, Hrvatsku i Slavoniju.

U Zagrebu dne 19. Ožujka 1867.

Domaće viesti.

(*Dragojlo barun Kušlan.*) Kao što je lani smrt rodoljubnoga i revnoga gospodara Dra. Josipa Vraniczanya neugodno dirnula svakoga prijatelja domaćega napredka, isto tako tužno bilježiti nam je gubitak Drag. Kušlana, koji je kroz više nego 30 godinah neumorno radio za unapredjenje domovine, te se je u tom pogledu ne samo borio na političkom polju, već se je i kao gospodar (posjednik dobra „Pešćeno") trsio oko poboljšanja naših gospodarstvenih odnošajah kao član hrv.-slav. gospodarskoga družtva i revan podupiratelj naprednih radnjah strukovnih. Laka mu zemlja!

Vinogradarstvo.

(*Kako je prošla godina i zima nahudila vinovoj lozi*), opažamo sve to više sada, radeći u vinogradu i loznjaku. Svekoliko lozje, štono je lani u mjesecu svibnju pozeblo, tjeralo je doduše potlam dosta mladicah; nego ovi ljetorasti žalibože nisu obzrieli, a pupolji su jim bili tako slabi, nesavršeni, da — ako nisu sagnjili — neobečavaju valjanoga ploda. Dočim je sada roždje jošte zeleno i prividno živo, pupolji su već gnjedi i truli, dakle rozga za ništa. Od ovakvih rozgah rezati ključecah i bradašah nevalja, jerbo se ukoreniti nemogu; s toga neka svaki gospodar noktom kuša, je-li mu pupolje na roždju zdravo i živo, pa ako nije, neka se okani rezati i polagati ga uzalud u loznjak. Po svoj prilici bilo je i lanjsko roždje ovako pokvareno, jerbo sa svih stranah čujemo tužbah, da su prigodom izkapanja godišnjih korienjakah u loznjacih dobili premalo zdravih za porabu sposobnih sadjenicah, a veći diel da je truo i sagnjio. Gospodari, koji su položili lani na pr. 10 tisućah ključecah, neimaju sad niti 2 tisuće korienjakah i s toga ponestaje svigdje mladoga čokoća, jer su se proizvoditelji u računu svom prevarili. Obično bo ukorieni se od 10 tisućah 8 ili barem 7 tisućah, dakle dobre dvie trećine, a ljetos neima niti jedne četvrtine korienjakah od mlitavog, pokvarenog roždja. Po svoj prilici je tomu kriv i lanjski svibanjski mraz, jerbo njeki su ključeci već početkom svibnja tjerali, pa pozebnuv netjeraše više, već satrunuše u tlih. Svakako jim ova baš prošla zima u zemlji nije nahudila, jer je bila sasvim topla; zato je pak uz dugotrajnu vlagu pokvarila pupoljah na nedorezanom roždju, od kojega kao što rekosmo — ima puno slaboga, nevaljanoga gradiva za uzgoj korienjakah. — Ovo za uvaženje našim vinogradarom, da si prave po ljetu pouzdanih ljetnih položnicah, štono se za čudo liepo ukoriene, kao što smo lani tumačili u posebnom članku br. 24. ovoga lista.

Trgovina.

(*Ciene gospodarskih plodinah*) drže se uz male razlike sve na dosadanjem stupnju. Žitu je ponješto ciena opala, po prilici za 40—50 novč., jer se usjevi kažu malo ne svigdje liepi. Za vino kupci do sada slabo pitaju, te stoji ciena dobroga vina od g. 1866. na 6 do 8 for. Čudnovato je traženje nevaljaloga vina od g. 1864. po trgovcih peštanskih, koji dakako najviše mare za neznatne ciene, želeći kupovati vjedro vina po 3—4 for. (makar bila i bucvarika).

— (*Bečki cienik na žitnoj burzi od 23. Ožujka t. g.*) Pšenica br. 4. perjamoška u Gjuru 7 for. 20 nv. 89 funt.; br. 8. peštanska u Gjuru 6 for. 70 nv. 86—87 funt.; br. 1. banatska u Gjuru 7 for. 88 funt. Raž br. 2. ugarska u Beču 5 for. 15 nv. 79—80 funt. do 5 for. 20 nv. 80 funt. Zob br. 1. ugarska transito 2 for. 6 nv. 42 funt. do 2 for. 12 nv. 43 funt.; br. 1. ugarska transito 2 for. 15 nv. 45—46 funt.; br. 1. ugarska transito 2 for. 17 nv. 46 funt. do 2 for. 20 nv. 47 funt.; br. 1. ugarska transito 2 for. 22 nv. 48 funt. do 2 for. 24 nv. 49 funt.; br. 1. ugarska transito 2 for. 30 nv. do 2 for. 35 nv. 49 funt. — Promet u pšenici 20.000 vaganah.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva Dragutin Lambl.

Digitized by Google

Broj 15. ***U Zagrebu*** ***11. Travnja 1867.*** ***XV. God.***

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Rezitba i uzgoj vinove loze.

Uvod.

Zašto da režemo čokot?

Želeći tumačiti rezitbu vinove loze, moramo najprije riešiti pitanje: Zašto da režemo čokot i nebi-li probitačno ili barem naravno bilo, da ostaje vinova loza neobrezana?

Ovo nam pitanje riešava vinika iliti vinjaga, štono raste po šumah i živicah. Pusti čokot da raste kako ga je volja, a on ti uzbuja grmom i plod mu bit će sve gorji i gorji. To su naravne posljedice tobož „naravnoga" razvoja vinove loze bez redbe i gojbe: biljka neobrezana i zanemarena troši svu mezgru i svu svoju snagu za granje, na kojem ima doduše ploda, nego sitna i slaba, jer mezgra uzdržava i hrani roždje, a neuspije, da pomaže valjano i grošdje. Ovo zadnje mora zaostati uz nestašicu soka i po ubitačnom uplivu suvišne sjene, što je ima izpod gustoga roždja.

Hoćemo-li gospodariti sa mezgrom vinove loze, te upotriebiti je za bolji izvod grošdja, a to moramo sve suvišne grane i grančice odrezati i izplieviti, da nam se uz prištedjeni sok poveća i poboljša trsov plod

Ovo je glavno načelo rezitbe, i da to načelo stoji te vinovoj lozi neškodi, pače uspjeh i trajnost, tako rekuć dobu življenja ove biljke pomaže, o tom ima dokazah u prirodi; propada bo neobrezano i negojeno čokoće za njekoliko godinah, dočim valjano rezani čokot raste i radja do 25, 50 pače (uz kuće) 100 i više godinah. — I vinika doduše dugo i neprestano raste pače i radja, nego ona samo životari, a plod joj nevalja. Želeći imati obilata i sladka grošdja moramo dakle vinovu lozu valjano rezati i rediti, osobito ako uvažimo, da radjaju samo mladice, narasle iz pupoljah ljetorastih t. j. godišnjih rozgvah, a izbojci od staroga drva neradjaju ili samo vrlo riedka ploda nose, radi čega treba uviek odgajati za rod kriepkih ljetorastih.

Narav čokoća.

Prije nego-li stanemo tumačiti prerazlični način rezanja, treba nam pobliže uvažiti i baš proučiti narav čokota iliti vinove loze.

Kao što stupa mezgra u svekolike biljke u vis, tako i kod naše loze; ova bo tjera stanovitom snagom rozgve višeputa 2 i 3 hvata duge u visinu, dok joj u jeseni neofuri mraz zelene vrške.

Ako dopustimo našemu čokotu ili takodjer voćki, da obilata mezgra tjera i kola iliti cirkulira prebrzo, a to nećemo imati ploda, već će nam od množtva mezgre uzbujati čokot i voćka samo granjem t. j. drvom. Izkustvo bo uči, da ovako brzo stupajuća i sirova mezgra samo uzka, šiljasta oka tvori, od kojih potlam rastu priperci i grančice bez ploda; dočim uz polagano kolanje zrelije mezgre oko bolje nabrekne te se uz veće savršenstvo pretvori u plodni pupolj. — S toga nije čudo, da mnoga voćka plemenite vrsti, ako ju posadiš u prebujno tlo ili ako joj neznaš suvišno granje kresati, nikad neradja; jer je kolanje mezgre u njoj preobilno i prebrzo, te se nemože uz ovu pretjeranost nijedno oko valjano usavršiti. Ljudi se onda srde poradi neplodnosti liepe voćke, a ova nije kriva, već je krivo prebujno tlo ili nevješt gospodar.

U čokota neima doduše ovakve puke i obćenite neplodnosti, premda se uz prekomjerno navaljivanje mezgre višeput već mladi plod pretvori u vilice te zaraste. Dočim u voćkah ima čitavih granah neplodnih, nabrekne i usavrši se kod čokota u svakoj rozgvi više okah za plod; nego ako nepazimo i nedržimo rozgvu kako treba u redu, narasti će plodna oka iliti pupolji na vršku rozgve, gdje je kolanje mezgre zaustavljeno, a dolnja oka ostati će neplodna, jer su dobila uz brzinu mezgranja premalo hrane.

Digitized by Google

Ovoj oskudici znadu misaoni gospodari doskočiti prikraćenjem vršakah u mjesecu Lipnju ili Srpnju. Jerbo kad uštipneš meku zelenu mladicu, nemože dalje rasti, a mezgra vraćajuć se mora da se porazdieli u dolnja oka. Potjerat će doduše čokot potlam po koji zaperak oko uštipnutoga vrška, nego barem kroz 14 danah udara zaustavljeni sok u dolnja, prije slaba a sad bolja i jaka oka. Te ako u mjesecu Srpnju ili Kolovozu odsječeš srpom ili nožem potaknute zaperke, čuvat ćeš i nadalje sok iliti mezgru za još veće ojačanje dolnjih pupoljah i budućemu plodu t. j. grožđju u prilog. To su izkustva, o kojih se može uvjeriti svaki gospodar prigledanjem i pažnjom svake godine; a nezna-li za ovaj naravni zakon, odrezati će nevješt čovjek čokotu baš onu rozgvu, na kojoj ima plodnih pupoljah. — Na prebujnih rozgvah plodno je više puta stoprv četvrto oko; tko dakle reže reznikah na 2 ili 3 oka, nemože dobiti grožđja! U ovakvom slučaju treba rezati na 4 oka, te će ostati dolnja oka spavajuća t. j. nerazvita, a potaknuto četvrto oko urodit će obilato, jer dobije sav u vis tjerajući sok. — Obratno treba kod čokoća slaboga uzrasta da režemo lozu sasvim kratko, jer su plodni pupolji dole oko izhodišta ljetorastih.

(Nastavit će se.)

Naše vino u trgovini.

Lani i preklani odvezlo se je za čudo mnogo hrvatskoga vina na zapad i ljetos otvara mu se put preko Beča u srednju Evropu. — Buduć da se dobitak u trgovini osniva na proračunu kupovne ciene, vozarine i carine (uvoznine), treba da naši producenti i trgovci pobliže znaju, kamo bi mogli pošiljati svoju robu.

Austrijsko ministarstvo sklopilo je lani više trgovačkih ugovorah sa pojedinimi državami. Vadeći iz ovih ugovorah u kratko one brojeve, koji mogu služiti za proračunanje dobitka od vinske trgovine, bilježimo u sljedećem pregledu poznatu sada carinu (uvozninu) i vozarinu gledeć na glavni grad Austrije — Beč; o Italiji javit ćemo naknadno dotične brojeve, kad se bude dotični novi ugovor sklopio.

Vina iz austrijske carevine plaćaju od vjedra bečke mjere (40 polićah):

	Carine (uvoznine)		Vozarine iz Beča				Ukupno		Opazka
	forintih	novč.	u gradove	preko	for.	novč.	for.	novč.	
U Belgiji	—	12½	Brüssel	zap. željeznice	2	92	3	4½	Veoma probitačno.
„ Braziliji . . .	7	23	Rio Janeiro	Trsta	5	30	12	53	
„ Canadi	20 postotakah		Quebeck	Hamburga	5	5	—	—	
„ Čili (Chile) . .	1	17½	Valparaiso	Havra	5	40	6	57½	
„ Danskoj . . .	—	20½	Kodanj	Štetina	3	25	3	45½	
„ Egiptu	5 postotakah		Aleksandriju	Trsta	3	45	—	—	Probitačno.
„ Englezkoj . . .	6	25	London	„	2	86	9	11	
„ Hamburgu . . .	¼ postotka		Hamburg	„	1	47	—	—	Probitačno.
„ Bremenu . . .	32 postotka		Bremen	„	1	4	—	—	„
„ Lübecku . . .	za 100 buteljah 45 nč.		Lübeck	„	1	65	—	—	„
„ Meklenburgu . .	—	88	Meklenburg	Lübecka	—	—	—	—	„
„ Meksiku . . .	13	45	Veracruz	Trsta	6	5	19	50	
„ Nizozemskoj . .	14	44	Rotterdam	„	1	22	15	66	
„ Peruanskoj . .	10	31	Limu	Havra	5	45	15	76	
„ Persiji	25 postotakah		Teheran	Odese	6	60	—	—	
„ Ruskoj	21	35	Rigu	Štetin	3	20	24	55	
	6	72	Varšavu	sjev. željeznice	3	15	9	87	
	(ako se vozi neposredno austrijskom medjom)		Petrograd	„ „	4	60	11	32	
			Moskvu	„ „	7	5	13	77	
			Odesu	Dunava	3	48	24	83	
				„	3	10	4	90	
„ Turskoj . . .	1	80	Carigrad	Trsta	3	45	5	25	
				Dunava	4	60	6	48	
			Trapezunt	Trsta	4	10	5	90	
			Smyrnu	„	3	27	5	7	
„ Urugvajskoj . .	20 postotakah		Montevideo	Havra	5	—	—	—	
„ sjevernoj Ameriki	15	—	New-York	Trsta	5	35	20	35	
„ Njemačkoj . .	6	76	Vratislavu	sjev. željeznice	1	46	8	22	
			Berlin	„ „	2	8	8	84	
			Gdansko	„ „	2	92	9	68	
			Kraljevec (Königsberg)	„ „	3	33	10	9	
			Štetin	„ „	1	85	8	61	

Digitized by Google

Zbornica.

(*Imamo li upotriebiti blato od cestah kao gnojivo?*)

Od Save.

Kad čovjek o stvari kakovoj, do koje mu je mnogo stalo, dvoji, traži kod ljudih, koji znadu i razumiju stvar, izviestit se točno o njoj. Ja sam takodjer u neizvjestnosti glede sliedeće stvari, koja se gospodarstva tiče, i o koje valjanosti ili nevaljanosti me neće nitko bolje uvjeriti i osvjedočiti, nego „Gospodarski list,“ pa zato sam se i obratio na slavno njegovo uredničtvo, da ga pitam za savjet: Njeki gospodari misle, da je dobro s cestah, koje se kamenom navažaju, kaošto su glavne i državne, da je dakle s takovih cestah blato dobro za polja, da se š njim pognoje; dali je pako to i zbilja za zemljište dobro ili zlo, neznam; — nu mislim ovako: ono bielo blato, što se na cestah, koje se kamenom navažaju, nalazi, nije drugo nego zdrobljen kamen. Istina je, ima u tom blatu nješto i životinjskog gnoja, što ga je ostavilo blago, cestom prolazeće; ali ako taj zdrobljen kamen sam po sebi nema hrane za bilje, to mi se čini, da ga nije vriedno rad ono malo životinskog gnoja, s kojim je pomiešan, na polje voziti, jer će bilje, koje na polju raste, ono malo gnoja doskora potrošiti, a kamen zdrobljen će ostati.

Dobro je, priznajem, ako je prežilava zemlja, na nju několiko vozovah drobnoga pjeska i takova pješčana blata s ceste navoziti, da rahla postane; ali čovjek, koj svake godine, ne rad žilavosti zemljišta svoga, nego mjesto drugoga gnoja svoje polje s takovim zdrobljenim kamenjem navaža, mogao bi si zemlju, mjesto poboljšati, možda pokvariti, osobito, ako se u obzir uzme i to, da ona proprhlina, na koju se je kamen razpao, s vremenom može opet, gdje takove proprhline kamenite mnogo imade, utvrditi se, i opet kamenom postati.

Ako se dakle s ceste takovo blato, koje sastoji iz praha i pjeska, na što se je naime kamen zdrobio, na polje vozi, a bilje ako nema od njega i druge hrane, do ono malo životinjskog gnoja, s kojim je smiešano; ostati će ipak mnogih česticah kamenitih na polju, makar se i pretvori nješto kamena u zemlju. Pa kad bi se kroz više godinah po redu navažalo takovo kamenito blato na polje, nakupilo i nabralo bi se ga toliko, da bi se zemlja duboko pomiešala š njim, i to s vremenom i tako duboko, da bi ga bilo smiešanoga sa zemljom i izpod noža od pluga; budué bi množina toga blata ili bolje rekuć toga zdrobljenoga kamena povisila površje zemljišta, jer bi ga malo prolazilo u hranu. Nutarnja dakle zemlja, do koje nebi mogao plug više doprieti, postajala bi sve tvrdja i tvrdja, budué smiešana sa kamenitom tvari, što jamačno polju koristilo nebi. Pa ako i ima bilje nješto hrane od kamena, razumieva se dakako zdrobljenoga, neće je sigurno bilje svake godine u tolikoj mjeri potrošiti, da bi bilo od potrebe svake godine tako navažati si polje; a naravska posljedica toga navažanja bila bi ta, da bi površje takovog zemljišta, kako sam malo prije napomenuo, sve višje postajalo, a uz to i sve većma pješčano, zemlja pako sve dublje smiešana s tim zdrobljenim kamenom, postajala bi sve tvrdja. Vapna ima u kamenu, i to možda daje od strane kamena bilju hrane; nu rekao bi, da ga možda nema u svakom kamenu — pa onda je pitanje, kakovo vapno je dobro za zemlju i bilje, dali žgano ili onakovo, kakovo se neposredno u vapnencu kamenu nahodi? — dali opet gašeno ili negašeno?

Progledao sam više tečajah „Gospodarskog lista“ i naišao na članke, koji govore o raznovrstnom gnojivu; nu ob ovoj navedenoj vrsti nisam ništa točna i izvjestna našao. Budué dakle, da neznam, bili takovo gnojivo — blato s cestah — dobro bilo za zemljište i za bilje, ili pako zlo, to molim slavno uredničtvo „Gospodarskog lista“, da bi izvoljelo gdjekoju rieč o tom u svom listu napisati, te time ne samo meni, nego i mnogim drugim dobar nauk i naputak dati.

Odgovor uredničtva.

Voziti blato iz javnih cestah na oranice, livade, u vinograde i bašće svakako je veoma probitačno. Ima bo u njem ne samo puno gnojnih česticah od marvinskih izmetinah, već i puno rudnih sastojinah, koje su našemu rastlinstvu isto tako neobhodno potrebne, kao što mu je potrebit dušik, pranik i sve ono što sadržaje marvinski gnoj. Istina, da je blato od cestah, posipanih prudjem kremenastim, probitačnije za zemlje ilovite a manje hasni pieskuljam; nego mi u Hrvatskoj i Slavoniji vozimo ponajviše vapnenasto kamenje na ceste, pače i veći dio prudja, što no Savom i Dravom iz Krajnske i Štajerske dolazi, spada u vapnenasto kamenje, koje — kad se pod kotači razmrvi — veoma dobro djeluje na svekoliko tlo. Žgano vapno svakako je oštrije, raztvarajuć u zemlji svu biljevnu hranu, što no leži mrtva i neupotriebljena u tlih; nego i prah od razmrvljenoga vapnenastoga prudja ide gospodarskim rastlinam u prilog, osobito pšenici, kukuruzu, korunu (krumpiru), vinovoj lozi i svim voćkam; pomaže je gledeć na kolikoću i kakvoću ploda, makar gnoja ili gnojnih životinjskih česticah i ponestalo. Dokaza tomu ima u našoj Podravini i Posavini baš pokraj riekah, nanosivših puno vapnenastoga prudja i pjeska na lievu i desnu stranu obale. U ovoj rahloj sipkoj zemlji naplaća se našemu žiteljstvu njegov trud gledeć na kolikoću priroda za čudo bolje, nego usried zemlje na ilovači; ima bo na jednoj rali sipke zemlje na pr. po 25 do 30 vaganah raži, ili 30 do 40 pače (oko Koprivnice)

Digitized by Google

i 50 vag. kukuruze, a na ilovači dobijemo 12, 15 najviše 20 vag. raži i nikada preko 30 vag. kukuruze, makar i dobro radili. Razlog je tomu jednostavni taj, što se u rahlu sipku tlu biljka bolje može ukorieniti, laglje se širi (osobito okopavine) n. p. korun, blitve i druge gomoljače) i sve se hranive čestice u sipkoj, zraku pristupnoj zemlji bolje raztvaraju te idu podpuno gospodarskim rastlinam u prilog. Obratno je u ilovači širenje korienja težko, biljka pati od velike vlage i slabo uspieva uz zatvoreno, obično poslje svake kiše tvrdom korom pokriveno tlo. — Posavci i Podravci siju svake godine u svoje pjeskuše i krupno prudje kukuruz, te ga naberu bez osobita gnojenja i obradjivanja puno više od gospodarah, što no se muče sa žilavom ilovačom!

Da bi se moglo gdje navesti odviše blata od cestah, nevjerujem, jerbo kad na jutro oranice razmećete i razgrnete makar preko 240 vozovah, nećete imati niti za palac visoke naslage toga blata. *) Medjutim neće se nigdje nabrati toliko blata, da uzmognemo na svako jutro navoziti ga po 300 vozovah; pa je to gnojenje ponješto i skupocieno, osobito ako težko blato iliti zemlju vozimo daleko. — Nemojmo se nadalje bojati, da nam se blato utvrdne u oranici! Svaki se kamen, osobito vapnenasti, troši sam već uplivom kiše, vazduha, topline i mraza, te se tim više razmrvi, ako čovječja ruka oranicu obdjelava.

Gospodar dakle, koji može voziti blata iz cestah na svoja zemljišta, povećat će zbilja plodnost oranicah, uništit će mahovinu na livadah, ponovit će iztrošeno vinogradarsko tlo, usavršit ćè slogove svojega rastila i ciepilnjaka, ugodit će nasadu preporučene šparge i poboljšat će u obće svu svoju zemlju. Svakako će, kao što rekoh, pjeskovito blato iz kremenastoga kamenja hasniti više ilovači nego pjeskulji; a mastno blato iz močvarnih putevah (kako jih imamo u izobilju!) popravit će opet bolje presipku pjeskušu. Gledeć na mast, bit će blato smedje koristnije od sivoga i bieloga; jer upija crna i smedja farba toplinu bolje od svietle. Medjutim se može ovoj oskudici t. j. svietloj masti tla doskočiti gnojem, od kojega svekoliko tlo pocrni.

Više o tom predmetu kazat ću jednom kod razlaganja rudnih gnojivah kao nastavkom gledeć na lanjske članke o gnojitbi. Medjutim neka svaki revni gospodar vozi na svoja polja blato iz cestah, gdje putnika i onako prieči prah i mulj; a tko sadi voćke pokraj cestah, neka se služi blatom iz grabah, da popuni jame, izkopane u gdjekojoj lošoj zemlji za mlado drveće. Veselo će mu rasti i obilato roditi zdrava voćka u sviežem (friškom) tlu od razmrvljena, raztrošena kamenja i svakovrstnih odpadakah bilinskih i životinjskih, što no je uplivom zraka, kiše, topline i mraza za valjanu hranu svihkolikih gospodarstvenih rastlinah priredjeno. L.

*) Treba bo — točno računajuć — za 1 jutro oranice t. j. 1600☐ hvatih 240 vozovah po 20 kockovnih (kubičkih) stopah blata ili 480 vozovah po 10 kock. stopah, da pomnožimo površinu mekote samo za 1 palac zemlje. A naši seljaci na svoja mala kola netovare više od 10—12 kockovnih stopah blata.

GLASONOŠA.

Službene viesti.

Poziv. Dne 2. Svibnja t. g. držati će iločka gospodarska podružnica svoju redovnu sjednicu u Iloku; medju ostalimi predmeti viećati će se o ustrojenju novih podružnicah u Sriemu.

Na ovu se sjednicu sva gg. članovi i gosti nečlanovi ovim pozivlju.

U Iloku dne 1. Travnja 1867.

Julio Klobučar, predsjednik. I. K. Tombor, tajnik.

O djelcu M. Sutore: „Znamenito za vinogradare“, izjavljuje se g. A. Jakić, da stoji s g. Mih. Sutorom samo na toliko u doticaju, što je to djelce u njegovoj tiskarni štampano i što se isto u njegovoj pisari prodaje, a da nije nimalo utjecao u cienu i sadržaj spisa. — Uz ovu izjavu reći mi je:

Kad je g. Sutora to svoje djelce u razprodaj turio, priobćio je u novinah svjedočbu upravljajućega odbora, ali ne cielu, veće krnu, izpustiv zaključak iste svjedočbe, koji ovako glasi:

„Dočim odbor upravljajući navedeni uspjeh, postignut načinom škopljenja po g. M. Sutori, ovim zasvjedočuje, mnije ujedno, da bi se ovo postupanje njegovo radi potrebite točnosti, koja se hoće ovomu djelu, jedva u veliko t. j. u trsju većega obsjega izvesti dalo.“

Što taj spis sadržaje i koja mu je vriednost, nije mi poznato, jer ga g. Sutora upravljajućemu odboru na prosudu podnio nije, nu toliko samo mogu prema onom kazati, što sam na trsovih po Sutori škopljenih opazio, da cieli obret Sutorin tamo smjera, kako će se izrezivanjem okah na oplodjenoj rozgvi osujetiti svako dalnje tjeranje zaperakah.

Petar Zoričić, poslovodja gospod. družtva.

(Bečki cienik na žitnoj burzi od 6. Travnja t. g.) Pšenica maroška u Gjuru 6 for. 75 nv. 88—89 funt.; banatska u Gjuru 6 for. 80 nv. 88—89 funt.; potiska u Gjuru 6 for. 60 nv. 86—87 funt. Raž ugarska u Beču 5 for. 79—80 funt. Zob ugarska transito 2 for. 4 nv. 42 funt. do 2 for. 8 nv. 44 funt.; ugarska transito 2 for. 10 nv. 45 funt. do 2 for. 14 nv. 46 funt.; ugarska transito 2 for. 16 nv. 47 funt. do 2 for. 20 nv. 48 funt.; ugarska transito 2 for. 22 nv. do 2 for. 30 nv. 49 funt. — Promet u pšenici 30.000 vaganah.

☞ K ovomu broju priložen je dodatak.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva Dragutin Lambl.

Digitized by Google

DODATAK

k broju 15. „Gospodarskoga lista“ 1867.

Zapisnik

prve sjednice moslavačko-kutinske gospodarske podružnice, sazvane dne 28. Veljače 1867 u Popovači.

Uslied očitovane želje odlične gospode iz kotara moslavačkog i kutinskog sazvao je g. veliki sudac moslavački Dragutin Pajanović, izabran podpredsjednikom ad hoc, svu obližnju duhovnu i svjetovnu gospodu, kano i zastupnike obćinah, svojom okružnicom od dne 11. Veljače 1867 br. 1. na 28. Veljače, u obćinsku kuću na Popovači.

Skupiv se dakle mnogobrojno, pozdravi ih g. Pajanović sliedećim govorom:

Mnogočastna gospodo i vriedni zastupnici slavnih obćinah moslavačko-kutinskih!

„Srdce mi u milinah pliva, kada Vas sve skupa danas ovdje u tako liepom broju i podpunoj kiti vidim.

Znam ja, da mi netreba ovu toli svetu svrhu ovdje nazočnoj gospodi potanko razglabati, jer sam uvjeren, da družtva ovoga svrha dobro poznadu, već mi je zadaća obratiti se k Vama vriedni zastupnici obćinah, koji ste ovdje u Vaše i Vaših obćinah ime došli.

Moram Vama najprije kazati, da u Zagrebu gospodarsko družtvo za Hrvatsku i Slavoniju već od davnih vremenah obstoji. — Družtvo ovo napreduje tako uspješno, da se od dana do dana broj članovah sve to znatnije pomnožava, a njeg djelatnost sa gospodarskog gledišta probudi pozornost po čitavoj domovini, te nadje odziva od svih krajevah Hrvatske i Slavonije, i usljed toga se ustrojiše mnogobrojne podružnice, koje zagrebačko glavno družtvo kano svoje središte smatrati imaju, te su kano sveza s glavnim družtvom.

Dakle, uredjenje takove jedne podružnice jest svrha našega današnjega sastanka, i to tim više, što je ovakova podružnica „Moslavačko-Kutinska“ ovdje obstojala još pred 48. godinom, koje podružnice slavne članove evo i ovdje prisutne ja pozdravljam, te im iz srdca hvalim, da su se odazvali želji domovine, — nu što je rečena podružnica propala, — pripisati žalibože imademo burnoj dobi, i uzkolebanju narodah 48. godine.

Znam ja, da imade ljudih, koji kažu: šta treba družtva, šta treba knjigah za gospodarstvo? — Ali im na to odgovaram, da čovjek samo u družtvu duševnu savršenost postići može, — jer poslovica veli: „više očih više vidi.“

Što se pako knjigah za gospodarstveni nauk tiče, mislim, da ljudi svoja izkustva ne samo činom, kako se veli praktično — pokazuju — već treba, da svoja izkustva o boljem gospodarenju i u bieli sviet poslati nastoje, za da svakomu gospodaru posebice koristiti uzmognu.

Uzmimo dakle, Dragi moji! ovo kao za glavnu svrhu naše podružnice, da mi najprije razprostiremo medju nami nauke gospodarske, zatim da seljaka našega iza sna probudimo, i njemu dokažemo, da ono nije najbolji način gaspodarenja, kojeg se je držao djed i pradjed njegov, — treba da bilježimo naša gospodarska iskustva, jer takovo samo tim načinom napredovati može, a mi nismo toli usavršeni, da bi svaki sve sam izkusiti mogao i znao; jer sjetimo se one poslovice, da „više ljudih više može“ — dakle i mi, pružimo si jedan drugomu desnicu, upitajmo jedan drugoga za savjet, pripoznajmo mane naše u gospodarenju. — Nu nevelim ja opet, da oni ljudi, koji kapute nose, najbolje gospodariti znadu, — imade i medju seljaci pametnih gospodarah — pa, ako opazimo, da je njihova djelatnost u ratarenju, vinogradarenju i ostalom gospodarstvu bolja i uspješnija, prihvatimo se tada i njihovih načelah, jer kako rekok „više ljudih više znade.

Ja scienim, da će mnogočastna gospoda i vi ostali rado se složiti u svem, što uspješnome promicanju ovog družtva u prilog bude, znam bo, da svaki od nas ljubi svoju milu domovinu, i da je pripravan njojzi sve dobro žrtvovati, naročito u ovo kobno doba, gdje nas neprijatelj od svih stranah zaokružava, — a neimademo u koga niti kamo uteći se za pomoć; dakle nam nepreostaje ino, van uzdati se u Boga pa u svoje domoljubje, u kojem samo nam moguće bude razderati kao paučinu — težke verige — štono nam ih bečki i peštanski dušmani uzalud kuju! — „Živila domovina, napriedovala domaća obrtnost, i živili svi ovdje sakupljeni domoljubi!!

Sada evo predlažem pravila, po kojih bi se naša podružnica konštituirati imala. — Neka izvole gospoda članovi ova pravila izpitati, te shodno okolnostim vremena i mjesta, za našu zadrugu preinačiti oli potvrditi.“

Digitized by Google

Zatim je osnova pravilah u pretresivanje uzeta, polag kojih će se svaki član gospodarske podružnice moslavačko-kutinske vladati; najme:

I. Podružnice moslavačko-kutinske svrha je ista, koja i glavnoga družtva gospodarskoga hrv.-slav. u Zagrebu, i kroz oto razprostiranje prosviete u obziru poljskoga i kućnoga gospodarstva u domovini našoj.

II. Družtvo si izabire svako treće ljeto za vodjenje poslovah svojih sliedeće častnike:

a) predsjednika, b) podpredsjednika, c) dva tajnika, d) jednoga blagajnika i e) 4 odbornika za Moslavinu, 2 za Prečec, i 4 za Kutinu.

III. Članom podružnice može postati svaki čestit i pošten čovjek, koji obitava u Moslavini, Kutini, ili u bližnjoj susjedini, mogu postati članom nadalje i svi oni seljaci ili obrtnici, koji se odlikuju poštenim značajem, i boljim gospodarenjam.

IV. Sjednice će se držati svakog četvrt godišta jedanput, vrieme sjednice će predsjednik članovom u 8 danah prije priobćiti a i u „Gosp. listu“ obznaniti.

V. Sjednice je dužan svaki član polaziti, te upliv svoj tamo udesiti, da se seljanin malo po malo podučava o boljku gospodarenja.

VI. Svaki član je dužan u blagajnicu podružničku na godinu 2 forinta uplatiti, osim toga za „Gosp. list“, kojega će svaki pojedini član dobivati — i za odpravak povelje, ima platiti svaki mjesec 50 novčićah.

VII. Novci ostanu izručeni pazki blagajnikovoj, nje na svrhu opredjelivati vlast je cielog družtva.

VIII. Svaki je obvezan naložene si poslove polag mogućnosti izvršivati.

IX. Podružnica moslavačko-kutinska priznaje zavisnost svoju od glavnoga gospodarskoga družtva hrvatsko-slavonskoga, niti će šta poduzimati; što bi moglo biti protiv njegovomu glavnomu načelu i namjeri, pošiljati će zato od svake sjednice središnjemu odboru upravljajućemu izviešća, a na glavnu skupštinu poslanike.

Kada su ova pravila odobrena bila, pristupiše sliedeća gospoda i ustanoviše podružnicu gospodarsku Moslavačko Kutinsku:

gg. podjašpršt i župnik voloderski

1. Mijo Novosel.
2. Dragutin Pajanović, veliki sudac moslavački.
3. Fabian Pikia, župnik osekovački.
4. Janko Mikloušić, župnik gor. jelenski.
5. Antun Miškatović, župnik ludinski.
6. Dragutin Pavčec, žup. i podjašp. kutinski.
7. Josip Turković, župnik brežki.
8. Stjepan Bulić, župnik mikleuški.
9. Ivan Čavličar, kapelan kutinski.
10. Lacko Thanhoffer, kapelan voloderski.
11. Nikola Krizmanić, župnik preložki.
12. Dragutin Tučić, sudac kutinski.
13. Milan Thanhoffer, providnik u Kutini.
14. Šandor Barabaš, kotarski sudac u Ludini.
15. Josip Rösler, providnik u Moslavini.
16. Josip Brestienski, providnik gosp. Prečec.
17. Vendelin Kovařik, liečnik u Kutini.
18. Ivan Mah, kotarski liećnik u Popovači.
19. Mato Imbrić, obć. bilježnik u Ludini.
20. Mirko Gjureković, bilježnik u Kutini.
21. Stevo Valek, nadcestar u Kutini.
22. Gjuro Sever, bilježnik u Popovači.
23. Ivan Hladik, nadšumar u Moslavini.
24. Dragutin Vrančić, prihodar u Moslavini.
25. Lavoslav Tomac, učitelj u Kutini.
26. Ante Kranjčan, učitelj u Osekovu.
27. Franjo Valpotić, učitelj u Ludini.
28. Simo Paunović, učitelj u Mikleuški.
29. Ante Popović, učitelj u Ilovi.
30. J. Basariček, učitelj u Bregih.
31. Franjo Mesler, nadšumar u Osekovu.
32. Lavoslav Hirš, poštmeštar u Popovači.
33. Gjuro Pajanović, posjednik u Topolovcu.
34. Franjo Gothard, posjednik u Galdovu.
35. Vjekoslava Keglević, posjednica u Galdovu.
36. Josip Tomazetić, posjednik u Setušu.
37. Bernard Fridman, trgovac u Popovači.
38. Martin Herman, rudar u Moslavini.
39. Egid Kornicer, rudar u Moslavini.
40. Tomo Piščević, posjednik u Moslavini.
41. Max Mateatko, šumar u Moslavini.
42. Josip Markones, šumar u Moslavini.
43. Ivan Ev. Ključec, trgovoc u Moslavini.
44. Mijo Rast, kotarski pisar u Moslavini.
45. Matija Breček, posjednik u Osekovu.
46. Ivan Pintarić, računovodja u Moslavini.
47. Josip Kramarić, posjednik u Repušnici.
48. Ivan Bolen, posjednik u Kutini.
49. Ferdo Čeka, šumar gospoštine kutinske.
50. Ante Kušević, ljekarnik u Kutini.
51. Maksim Kulčar, trgovac u Voloderu.
52. Lavoslav Hiršl, trgovac u Poljani.
53. Blaž Mareković, šumar u Bregih.
54. Ivan Nadomlanjski, nadšumar u Kutini.
55. Josip Betlheim, trgovac u Kutini.
56. Ignac Ledecki, trgovac u Kutini.
57. Ivan Pajer, posjednik g. Jelenska.
58. Majer Vjekoslav u Moslavini.
59. Josip Knabe, providnik u Kutini.
60. Gjuro Kunek, poštmeštar u Kutini.
61. Jakov Špigler, trgovac u Kutini.
62. Tomo Smudj, seoski knez u Kutini.
63. Blaž Baron, seoski knez u Kutini.
64. Josip Mikulić, seoski sudac u Ludini.
65. Ivan Kinder, seoski sudac u Selišću.
66. Imbro Rešetar, seoski sudac u Okolih.
67. Mato Haleuš, seoski sudac u Potoku.

Digitized by Google

68. Imbro Bertina, seoski sudac u Stružcu.
69. Ivan Ložar, seoski sudac u Jelenskoj.
70. Josip Krajačević, seoski sudac u Osekovu.
71. Mio Gregec, seoski sudac u Gračenici.
72. Stjepan Rebić, seoski sudac u Popovači.
73. Janko Tortić, seoski sudac u Voloderu.
74. Ante Vlahović, seoski sudac u Mikleuški.
75. Pavo Marković, seoski sudac u Bregih.
76. Ivan Domitrović, seoski sudac u Opatincu.
77. Pavo Rošin, seoski sudac u Gredi.
78. Franjo Kolak, seoski sudac u Poljani.

Svi ovi seoski sudci kao zastupnici obćinah.

Time je ustanovljena podružnica moslavačko-kutinska, pobrinula se je odmah za dalnje svoje uredjenje i izabrala si je za otu svrhu sliedeće častnike:

I. Za predsjednika g. velikog sudca moslavačkog Dragutina Pajanovića.

II. Za podpredsjednika gosp. podjašpr. kutinskog Dragutina Pavčeca.

III. Za uredne tajnike: gg. Milana Thanhoffera i Franju Valpotića.

IV. Za blagajnika g. Janka Pintarića.

Za uredne odbornike, i to za Moslavinu:

1. gg. Miju Novosela, Janka Miklоušića, Josipa Röslera, Gjuru Severa, a za prečečki kotar gg. Josipa Turkovića i Josipa Brestienskoga.

Za Kutinu: gg. Vendelina Kovařika, Stevu Valeka, Mirka Gjurekovića i Kramarića Josipa.

Sada se je išlo na odsjeke:

G. Valek prosbori, da je on toga mnienja, da se podružnica u 5 odsjekah razdieli, — iza kako se je podulje to razglabalo, primljeno ipak većinom glasovah u načelu, — dakle ovih 5 odsjekah:

1. Ratarstvo, 2. stočarstvo u obće, 3. šumarstvo i voćarstvo, 4. vinogradarstvo i vinarstvo, 5. pčelarstvo i svilarstvo.

Zatim su ustrojeni odbori za pojedine strukovne odsjeke i to:

ad I. Rösler Josip, Piščević Tomo, Domitrović Ivan, Majer Vjekoslav, Pikija Fabian, Mikulić Josip, Pajanović Gjuro, Ključec Ivan.

ad II. Valek Stevo, Gjureković Mirko, Sever Gj. Pikija Fabian, Rösler Josip, Lavoslav Hirš, Dragutin Vrančić, Rešetar Imbro, Mato Breček, Ante Miškatović i Josip Markones.

ad III. G. Mijo Novosel, Ivan Ključec, Josip Kramarić, Lavoslav Tomac, Vendelin Kovařik, Stevo Valek, Fr. Valpotić, Ivan Hladik, Blaž Mareković i Ferdinand Čeka.

ad IV. Mijo Novosel, Tomo Piščević, Mijo Rast, Lavosl. Hirš, Ivan Domitrović, Josip Mikulić, Janko Mikloušić, Gjuro Pajanović, Vendelin Kovařik, Franjo Valpotić i Stipo Bulić.

ad V. Josip Kramarić, Bolen, Valpotić, Vrančić, Hladik, Pintarić, Mesler, Matas Nikola.

Zatim izabraše si odbornici pojedinih odsjekah izmedju se odmah predsjednike i to:

za I. g. Röslera Josipa.
za II. g. Pikiju Fabiana.
za III. g. Miju Novosela.
za IV. g. Janka Mikloušića.
za V. g. Ivana Hladika.

Nakon toga je odlučeno: da će svaki odsjek svoje terete iznaći i g. predsjedniku podnieti, koji će takove sporazumno sa odborom razporezati i razpisati na pojedine članove.

Glede seoskih obćinah odredjeno je, da svaka sudčija jednog člana predstavlja.

Na predlog g. Valeka odobreno je, da bi se četvèrtgodišnje sjednice u školskih praznicih (četvrtkom) držale, za da tako svaki učitelj doći zapriećen nebude, te da se drže u školskih mjestih.

Odredjeno je napokon, da do 14 danah svaki pojedini član svoje pitanje za riešenje predsjedniku pismeno predade, a predsjednik će ta pitanja razdieliti na odsjeke uz opredieljenje vremena za riešenje.

Buduća sjednica urećena je za mjesec Svibanj i to u Kutinu.

Zatim se zahvali g. predsjednik svim članovom i razpusti sjednicu.

U Ludini dne 15. Ožujka 1867.

Pajanović, predsjednik. Fr. Valpotić, tajnik.

Zapisnik *)

izvanredne sjednice iločke gospodarske podružnice od 9. siečnja 1867. u Iloku pod predsjedničtvom g. Julija pl. Klobučara predsjednika, u prisuću više gg članovah držane.

1. Pročitan je dopis upraravljajaćega odbora od 24. Prosinca 1866, br. 410, u kom isti ovamo javlja: da je glavna skupština za 22 i sliedeće dane mjeseca siečnja 1867. uročena, i prilažuć program skupštine, pozivlje ovu podružnicu. da čim prije sjednicu ureče i u njoj razpravu povede:

a) Kako da se popravi traga domaće naše stoke?
b) Što nam valja činiti, da nam se popravi vinstvo i vinarsvo?
c) Kako da kod nas u život stupi utrka konjah, za koju je svrhu preuzv. g. biskup Strossmajer obrekao doživotnu godišnju podporu od 100 carskih dukatah?

*) Iz ovoga zapisnika otiskani su podružnički predlozi za glavnu skupštinu u dotičnom izvješću; vidi 7. broj dodatka pod G.

Digitized by Google

2. gosp. Bagolji blagajnik radi boležljivosti svoje predaje blagajnu s novci i računi; a g. Tombor tajnik na to zamoljen, prime na se blagajničke poslove.

3. Prineske platiše: Franjo Tičarić 2 fr. 10 nvč. za g. 1865. Za g. 1866. pako položiše prineske: Bagolji Mato, Lobmajer August, Markotić Antun, Regen Franjo svaki po 6 for; zatim Bertalan Mirko, Jančo Stjepan, Lobmajer Antun, Petenkoffer Ignjat, Sinković Simon, Spiller Ernest, Vice Martin, Vojanić Radovan svaki po 4 fr. 20 nvč.; najposlje Šamšalović Rafaj i Sotoković Adam svaki 2 fr. 10 novč.

Ove i ostale prije uplaćene ali još u blagajni ležeće novce ima g. Tombor tajnik odmah u Zagreb odpremiti; a dugujuće članove pozvati: da prineske zaostale u najkraćem roku platiti nepropuste; jer je upravljajući odbor u 1. broju gosp. lista od god. 1867. izjavio: da će se gosp. list samo onim članovom slati, koji prineske za g. 1866. namiriše, koji pako neplatiše da će glasom §. 11. izgubiti naslov i pravo članovah.

4. Pročitana je izjava gg. Rafaja Šamšalovića i Adama Sotokovića, da koncem lipnja 1867. iz družtva izstupljuju; — isto tako i izjava g. Josipa Matekovića, koj tek što je u družtvo stupio, odmah iz njega izstupljuje.

5. Kao novi članovi pristupiše i pristupnice podpisaše gg. Ivan Šöjtöri u Iloku s gospodarskim listom, i Franjo Čeliković u Vukovaru brez gospod. lista.

6. Umoljava se upravljajući odbor: da već od davna izčekivane diplome članovom ove podružnice čim prije poslati izvoli.

7. Tajnik g. Tombor javlja: da je svih priposlanih 50 koledarah. prodao, i da će novce utržene prvom poštom odpraviti, i ujedno upravljajući odbor umoliti da mu još 5 koledarah po 1 fr. 20 novč. i 5 po 1 fr. poslati izvoli, jer se nada da će ih moći prodati.

Podružnica je s koledarom i njegovim sadržajem zadovoljna, samo bi format manji mogao biti.

8. gg. Jančo Stjepan, Kovačić Josip i Uhernik Andrija imaju se zamoliti: da podružnicu ovu u predstojećoj glavnoj skupštini zastupaju.

9. Članovi držeći gosp. list žele: da im se gosp. list u omotku (*Schleife*) šalje, a ne da se naslov i biljega na list priljepe, u kom se slučaju list kod otvaranja kvari, a kod vezanja u knjigu, kadno treba taj naslov i biljeg skinuti, svaki se skoro list podere.

U Iloku 9. siečnja 1867.

Julio Klobučar, predsjednik. — I. K. Tombor. tajnik.

Družtvene povelje

glaseće na sljedeće članove hrvat. slav. gospod. družtva gotove su, i gospoda, koja nestoje u savezu s kojom podružnicom gospodarskom, neka izvole po iste poslati ili označiti, kako da jim se pošalju. Za povelje ove ide družtvenoj blagajni 50 novčićah.

Utemeljitelji p. n. gg.: Erdödy I. Nep., grof, Odeschalchi Livio, knez, Šoštarić Josip, Lambl Dragutin.

Članovi p. n. gg.: Fabiančić Vjek., Hatz Vilim, Kostelac Nikola, Drabić Vlad., Jagunić Josip, Vranko Luka, Težak Josip, Travenić Dragutin, Fink Josip, Turković Marko, Hadvig Ferdo, Paff Šandor, Penić Mihalj, Ody Dragutin, Bogović Josip, Putšek, župnik, Rožman Gjuro, Družak Janko, Čaić Dragoilo, Türk Franjo Ž., Turković Vjenceslav, Muzler Josip, Jelačić Rihard, Pavlec Mato, Janda Ivan, Chalaupka Mavro, Ivoš Jakob, Hausner Antun, Hoić Dane, Knaus Janko, Hurich Vatrosl., Vojska Lavoslav, Martinić Josip, Srnka Dragutin, Vanjek Franjo, Potočnik Jakob, Cugšvert Miroslav, Burian Andrija, Djaković Manoilo, Dušil Antun, Gjurković Bona, Gunderlach Gjuro, Horvatić Tomo, Jakšić Fabian, Janković Marcel, Kemenović Stjepan, Klobučar Julio, Kovačević Josip, Longinović Uroš, Müller Pajo, Mizler Albert, Rifl Julio, Rodić Ive, Šamšalović Rafael, Segedi Nikola, Sertić Julio, Soltoković Adam, Šöjtörij Žiga, Stić Marko, Schulz Pavel, Šumanović Svetozar, Doma Dragutin, Tombor Ivan K., Valentini Ivan, Ilačić Franjo, Kopacsi Škender, Novosel Josip, Jancso Stjepan, Vojanić Radovan, Bertalan Mirko, Szinković Šimun, Petenkofer Ignjat, Hrobats Josip, Plavšić Vilim, Senečić Stjepan, Berković Dragutin, Turković Franjo, Regen Franjo, Valkovski Josip, Gjokić Šimun, Lobmajer Antun, Kozjak August, Spiller Ernest, Hechinger Mirko, Teklić Josip, Malik Antun, Zdelar Martin, Šalamon Franjo, Mahorić Jos., Forst Mirko, dr. Sieber Jos., Rudaj Ivan, Antolković Martin, Hržić Miroslav, Rac Franjo, Klobučar Josip, Vuk Ivan, Struppi Julio, Korotaj Jakob, Janda Henrich, Šöjtörij Iren, Malec Josip dr., Barabaš Gejza, Hrkalović Radoslav, Živojnović Antun, Somodji Lazo, Krojač Petar, Smontara Joso, Gal Mirko, Šnap Konrad, Čeliković Franjo, Löbl Jakob, Antončić Joso, Bartolčić Martin, Čačković Josip dr., Deželić Gjuro, Godec Melkisedek, Jalžić Pavel, Lopuh Dragutin, Kraus Bogomil, Koch Sebastian, Francelj Bartol, Resch Franjo, Kraičević Aleksander, Božurić Mirko, Hochstetter Antun, vitez Cuculić Tomislav, Zsitvaj Imbro, Tičarić Franjo, Bosanac Eduard, Doboševic Ivan, Stein Ljudevit, Malin Virgil, Bilčević Franjo, Marinković Matija, Matizović Stjepan, Klarić Stjepan, Horvat Josip, Vicze Martin, Virgil Martin, Lobmajer August, Triplat Mijo.

Obćine: Desinec, Kupinec, Krašić, Cvetković, Vivodina, Slavetić, Volavje, Petrovina, Dubrava, Jastrebarsko, Sv. Anna Pod Turnom, Svibovec.

Tiskom Dragutina Albrechta u Zagrebu.

Digitized by Google

Broj 16. **U Zagrebu** **18. Travnja 1867.** **XV. God.**

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Rezitba i uzgoj vinove loze.

(Nastavak.)

Sa slikom.

Kako da režemo vinovu lozu?

Želeći govoriti o rezitbi vinove loze, treba da razložimo sve one vinogradarske izraze, kojimi se označuju pojedine strane i čestice čokota — Buduć da nam je u Hrvatskoj i Slavoniji najbolje poznata domaća riez i ogoja, medju ostalimi na priklopljenoj slici narisana u brojevih 16, 17, 18, 19 i 20, pozivat ćemo se u svojem opisu na ove kod nas poznate oblike.

Iznad koriena imamo kod čokota n. pr. u br. 16. izmedju *a* i *b* čepur *(Stock)*, sad onizki, sad viši — po prilici od 5 do 18 palacah. Ima doduše i visoko trsje od 20 i više palacah, te brajde iliti ograde rastu do 6 i 7 stopah visoko; nego čepur kod valjane hrvatske riezi obično je do koljena visok.

Čepur dieli se u više debljih granah, koje zovemo krake, kojih može biti prama snagi čokota manje ili više, n. pr. 2, 3, 4 ili 5. Ove krake odgajamo uz svakogodišnje rezanje od prvotnih grančicah mladoga trsa, te će biti tim jačje i deblje, čim više godinah čokot ima.

Na vršku svakoga kraka ima ljetorast t. j. godišnja rozga, koju njeki zovu i rodkinja zato, jerbo tjera iz svojih pupoljah rodne mladice t. j. zelene grane sa grozdjem. Na dvo- i trogodišnjem drvu (granah od čepura) neima rodnih pupoljah, nego samo na godišnjih. Ovo je glavni razlog za uzgoj i čuvanje godišnjih rozgah, bez kojih nebi bilo ploda, kao što smo već primjetili u prvom članku, govoreći o izbojcih iz čepura ili kojega višegodišnjega kraka.

Ako uz rezitbu ostavimo od godišnje rozge 2 do 4 oka, zovemo taj komadić rozgve reznikom (njem. *Zapfen)*, te ako režemo istu rozgvu na 5, 6 do 8 okah, govorimo o lucnju *(Bogen)* ili polulucnju; a savijača je dugački lucanj od 10 do 16 i više okah. — Zabodemo-li ovakvu savijaču vrškom od 3—4 oka u tlo, imamo popikačah, naznačenih u slici br. 21. i 22. priklopljenoga nacrta.

Iz okah iliti pupoljah tjera svaka godišnja rozga zelenih mladicah, sad plodnih, sad neplodnih, a mladice imaju višeputa uz veću navalu mezgre za svojim lišćem zaperakah iliti priperakah (*Geizreben, Achseltriebe*), koji u obće neradjaju, a samo kod njekih suvrstih, n. pr. kod naše obljubljene sladke grašice kadkad imaju grozdja (Priobćujemo kadkad njemačkih izrazah gledeć na vinogradarsko nazivlje, poznato onim čitateljem, koji uz nestašicu hrvatske knjige zavire u strukovne spise njemačke.)

U Hrvatskoj i Slavoniji, u susjednoj Ugarskoj, dolnjoj Austriji, Štajerskoj i Kranjskoj, nadalje u Dalmaciji, Italiji, Francezkoj i vinorodnih pokrajinah Njemačke režu gospodari čokoće prerazličnim načinom. Gledeć na visinu čokoća dielimo rezitbu u obće na nizku, ako se čokot reže razi zemlje, osrednju, ako čokot nije viši od 2 stope, i visoku, kada ima krakovah 2 do 3 stope dugačkih i kod ogradah iliti brajdah jošte duljih savijačah.

Što se oblika tiče, neima kod nijedne pitome rastline tolikih razlikah pogledom na rezanje, vezanje i u obće ogoju, kao što jih ima kod vinove loze. Najvažnije od njih osobito gledeć na trojednu kraljevinu i susjednu Ugarsku predstavljamo čitateljem u priklopljenom nacrtu, a druge više ili manje probitačne opisat ćemo drugiput.

U priklopljenom nacrtu predstavljaju:

slike br. 1, 2, 3 i 4 riez u glavu ili kako u dolnjoj Austriji kažu riez u golu glavu (*kahler Kopfschnitt*);

slike br. 5, 6, 7 i 8 ugarsku nizku rezitbu — takodjer u glavu nego na reznike sa 1—2 oka, dakle ne u golu glavu;

Digitized by Google

slike br. 9, 10, 11 i 12 riez u račve iliti račvastu riez (*Bockschnitt*);

slike br. 13, 14 i 15 riez čepurastu (*Stockschnitt, Laudenbacher Schnitt*); ova je riez veoma dobra, približavajuć se hrvatskoj;

slike br. 16, 17, 18, 19 i 20 riez hrvatsku na 2—3 reznika, ili na 2 reznika i 1 lucanj;

slike br. 21 i 22 riez štajersko-hrvatsku sa popikači;

slike br. 23 i 24 riez šoprunsku.

Uzgoj, probitačnost i veću ili manju uharnost tumačiti će sljedeći opisi:

O riezi u glavu.

Riez u glavu veoma je razširena u dolnjoj Austriji, naime oko Gumpoldskirchena, Vöslave, Nussberga, Klosterneuburga, nadalje u susjednoj Ugarskoj oko Požuna. Ona valja za pokrajine suhe i za pjeskovito rahlo tlo, kojim vinogradari osobito u nizinah debelu glavu prije zime pokriju, da jim čokot nepozebe. Za naše hrvatske predjele ova riez nije prikladna, jer nam trava u vlažnoj ilovači odviše uzbuja, te u travi grožđje na onizkih mladicah rado gnjije.

Želeći od mladoga korienjaka odgojiti čokot s ovakvom u slikah 1, 2, 3 i 4 predočenom glavom, treba da mu prve tri godine režemo sve po ljetu narasle rozgve do spavajućih okah t. j. do onih slabo vidljivih pupoljah, koji po naravi čokota tjeraju dojduće godine. Neće se dakle ostaviti niti reznik, niti lucanj, tako da čokot, kojemu naraste uz potaknuto opetovano odrezivanje svih rozgvah debela okrugla kvrga, izgleda kao glava, te se zove radi toga rečena riez »u glavu« ili prava riez u glavu; jerbo i ugarska riez naliči ovoj prvoj, a nije »u golu glavu«. — Razmak čokoća uz redomičnu sadnju obično je na 3 stope, te nije treba da je jedan čokot od drugoga ili da su redci odaljeniji, buduć da neima nikakvih lucanjah i mladice nepustimo rasti više od 2 ili $2^1/_2$ stope u vis.

Kad se odrežu ili u jeseni ili u proljeću sve rozgve do glave, potjeraju protuljećem spavajuća oka više mladicah, n. pr. 6, 8 ili 10; nego samo one, na kojih ima grožđja, ostavit će gospodar da rastu, a neplodne izplievit će prije ili poslje cvatnje.

Gledeć na ogoju možemo čokoće kod ove riezi držati sasvim bez kolja (vidi sliku 2.), ako mladice na vršku prikraćene i usljed toga jačje i tvrdje, svežemo ličjem. Tako rade u predjelih, gdje neima šumah; nego gdje ima kolja ili gdje si ga gospodari mogu jevtino kupiti, zabiju kratak kolac blizu čokota i privežu rozgve, kako pokazuje slika 3. Napokon koji gospodari namjesto kolja rabe željeznu žicu, vodoravno nategnutu, kao što pokazuje slika 4., upotrebljavaju nizke stupove ili kolce kao podporu za žicu. Ovi stupovi stoje 6 do 8 hvatih jedan od drugoga.

Akoprem ova riez, kao što gore rekosmo, nije prikladna za naše ponajviše vlažne ilovače, ipak se neda tajiti, da u suhoj zemlji, gdje neima pogibelji od korova, grožđje uplivom veće topline blizu zemlje valjano uspieva.

Ugarska riez iliti riez u glavu sa reznici.

U susjednoj Ugarskoj, naime oko Budima, Jagra, Tokaja, Pećuha, Vilanja, nadalje u cielom Sriemu, oko Biele crkve i Vršca nerežu sve rozge kao u dolnjoj Austriji do gole glave, već ostavljaju gospodari po 3, 4 i 5 reznikah, koje režu ponajviše na jedno oko, a samo kadkad na dva oka. Reznici na glavi ili poduljem čepuru ostavljaju se koliko moguće sumjerno i tako, da ima — kad se mladice svežu bez kolca (slika 6.), s kolcem (slika 7.) ili uz žicu (slika 8.) — za grožđje i lišće valjana prostora, svietla i zraka. Po ljetu tjera čokot iz spavajućih okah glave više mladicah, na slici 6, 7 i 8 naznačenih. Od ovih čuva gospodar 3—5 najjačih i najbolje ponamješćenih zato, da može od njih u jeseni ili proljeću rezati novih reznikah; a sve slabe i suvišne treba da izplievi u mjesecu Lipnju poslje cvatnje. U isto doba uštipne se vršak svakoga čokota 2—$2^1/_2$ stope nad zemljom, te ako iz gornjih okah tjera priperakah, treba i ove odsjeći srpom ili škarami.

Uzgoj mladoga čokoća prve 2—3 godine onakav je, kao što kod riezi u golu glavu; samo kad je jednom ova glava narasla, režu se kratki reznici.

Probitačnost ote riezi, koja je svakako bolja od prve (u golu glavu), pokazuju stoljetna izkustva sriemska i ugarska. I za Slavoniju valja, gdje u nizinah prije zime rado zagrću čokoće, da nepati od mraza. Za Hrvatsku čini se da je po razlozih gore navedenih manje probitačna. U Sriemu i Ugarskoj kod druge kopi zemlju od svakoga čokota odkapaju, praveć kao zdielu. Razmak je čokoća u redcih i redakah najbolji od 3 stope i grožđja ima od kratkih reznikah dosta i liepoga. U vinogradu gospodarskoga učilišta križevačkoga bilo je grožđje kod ove riezi bolje od prvašnje riezi dolnjo-austrijske u golu glavu.

Riez u račve.

Ovoj veoma dobroj riezi, koju predočuju slike 9, 10, 11 i 12, temelj je opet glava, prve tri godine odrezavanjem svih rozgah napravljena; nego namjesto reznikah od godišnjih rozgah imamo ovdje dvo-, tro- i višegodišnje kratke račve (poput rogovah od jarca, s toga i njemačko ime *Bockschnitt*). Ove račve treba odgojiti koliko moguće sumjerno od godišnjih rozgvah, na kojih imamo onda kratkih reznikah na 1—2 najviše 3 oka. Čokot opet može bez kolca, ili uz kolac ili uz žicu rasti; samo kad mu se za 6 ili 8 godinah račve odviše produlje (jerbo režemo svake godine reznike od

Digitized by Google

godišnjih rozgvah), treba odgojiti od mladicah, štono tjeraju kadšto iz spavajućih okah dolnje glave, novih mladjih račvah, te odpiliti potlam stare previsoke račve. Lucanjah kod ove u porajnskih vinorodnih predjelih veoma obljubljene riezi neima; a mladice, štono se vežu prije ili poslje cvatnje, treba na vršku odštipkivati. Razmak je opet najbolji od 3 stope toli za redke, koli za čokoće u redcih. Groždja ima kod ove riezi puno i vino je jako dobro.

Čepurasta riez.

Ova se riez zove čepurasta, jer njoj nije podlog iliti temelj glava, već (kao kod male voćke) po prilici 1 stopu visok čepur, na kojem ima 3, 4 do 5 krakah, odgojenih u četvrtoj godini iz pupoljah od dva ili tri reznika. Slike br. 13, 14 i 15 predstavljaju čepurastu ogoju, za koju se može rabiti kolje i žica, premda ova zadnja samo onda, kad se kraci neostavljaju kao kod voćke uz kotlasti oblik, već kao za plosnu stienu ili brajdu. I bez kolja može se čokot, ako mu je čepur čvrst, držati; samo da se onda mladice vežu ozgor u vršku, primjerno odsječenom.

Dok je čokot mlad, dosta mu je na svakom kraku po 1 reznik na 2 oka, nego kasnije može se ostaviti više reznikah, na primjer ukupno za cieli čokot 5 do 6 reznikah po 3 oka. Nego lucanjah neima nikada i buduž da ima porazmjerno više mladicah nego što jih ima kod riezi u glavu i račve, treba držati redke u razmaku od $3^1/_2$ stope, dočim može čokot od čokota stojati 3 stope jedan od drugoga.

Ova je riez za hrvatske pokrajine veoma prikladna, pače je naša domaća riez prava čepurasta, ako nerežemo lucanjah. Grožđja ima kod nje puno i vino je vrlo dobro, buduć da neima lucanjah, od kojih ima uviek porazmjerno slabijega mošta. Ako ostavimo na jakom trsu 6 reznikah po 3 oka, dobit ćemo 18 mladicah; i računajuć na svaku samo po 2 grozda, imamo 36 grozdovah na primjer po $^1/_8$ funte $= 4^1/_2$ funte grožđja. Više nam nedade čokot, rezani na 2 reznika i 1 lucanj; a plod je svakako od čepuraste riezi bolji.

Ova je riez za nas u Hrvatskoj probitačnija i s toga razloga, jer stane mladi trs prije roditi, nego kod riezi u glavu, s kojom imamo 3—4 godine posla, dok valjano nenaraste. Osobito prikladna je ova riez za one suvrsti čokoća, koje nevalja rezati na lucnje, na primjer za modru kadarku.

Hrvatska riez.

Kod hrvatske riezi, naslikane pod br. 16., 17., 18., 19. i 20., ima čepur sa 2—3 reznika ili pak — kod jačjega čokoća — ujedno i po koj lucanj. Glavno je pravilo, da se lucanj ostavlja od najvišega kraka a nipošto od kojega nižega, jerbo uz tjeranje mezgre u vis nebi bilo mladicah od svih okah lucnja, ako bi bio lucanj izpod reznikah; treba bo za više pupoljah i mladicah porazmjerno više mezgre.

Lucanj se savija ili u okrugu (slika 17.) ili malone vodoravno (slika 20.), ili se priveže sasvim dole k trsu (slika 18.). Uzrok tomu savijanju je taj, da rastu sve mladice što moguće jednako; jerbo ako bismo pustili lucanj da raste okomice u vis, iztjerala bi samo 2—3 gornja oka, a ostala dolnja nebi niti tjerala.

Slika 16. predstavlja čokot samo sa 3 reznika po 2—3 oka, slika 17. sa 2 reznika i lucnjem, isto tako slika 18. uz kolac; dočim je na slici 19. označen način gojitbe uz žicu. Ova se žica priveže uz redomičnu sadnju na stupove, kaošto je obširno tumačeno i proračunano u br. 12. »Gospodarskoga lista« od god. 1865. Mladice se na žicu vežu slamom, sitinom ili se ozgor previju oko žice. Po križevačkom izkustvu dosta je ako se loza pusti rasti do 4 stope visine, vrški pak se režu mjeseca Lipnja i Srpnja, isto tako zaperci, ako iz gornjih okah potjeraju. Dolnja žica suvišna je, ako je trs do koljena visok; nego kod nižjih trsovah koristna je dolnja, 1 stopu nad zemljom vodoravno napeta žica za to, da se lucanj oko nje lako ovije tako rekuć bez vezanja. — Lucanj treba u jeseni odrezati, jer je iztrošen; a za dojduću godinu ima lucanjah od mladicah, naraslih od ljetošnjih reznikah.

Hrvatska riez je veoma dobra, osobito ako pazi gospodar na to, da si od izbojkah, višeputa iz staroga drva izpod krakah tjerajućih, odgoji novih granah (krakah); jerbo kada režemo više godinah uzastopce reznike ne 2—3 oka, naraste čokot kao voćka visok, te ga moramo ili povaliti ili — kako rekoh — od dolnjih izbojakah odgojiti novih reznikah i nadalje od tih reznikah deblje krak za to, da se mogu previsoki kraci odpiliti.

Riez sa popikači.

Popikači su lucnji, koje nevežemo niti na trs niti na koji susjedni kolac, već je zabodemo u tlo. Kao što pokazuju višegodišnja izkustva u nas, u susjednoj Štajerskoj i Ugarskoj, koristan je taj način ogoje u mnogom obziru; trs bo ostaje zdrav i jak, premda hrani puno mladicah popikačevih, te se čini, da popikač iz tla vlage i snage vuče. Ako neutamanismo krajnja 3—4 oka, pokrivena zemljom na zabodnutom vršku, okorienit će se taj kraj sa kratko vrieme, te ga možemo u jeseni, kad se popikač — kao svaki lucanj — odreže, upotriebit kao mladi trs-korienjak. U Štajerskoj prave ovim načinom svake godine od popikačah iztrošenih t. j. suvišnih (jer su ljetos rodili, a za dojduću godinu treba je sasvim odrezati), za čudo mnogo korienjakah, koje prodavaju kao nuzgredan proizvod. Nu njeki vinogradari prije zabodnuća popikačah ona oka uništuju, usljed čega se vršak neokorieni.

(Nastavit će se.)

Digitized by Google

GLASONOŠA.

Službene viesti.

Oglas. Nastavak XXIII. glavne skupštine hrvat.-slav. gospodarskoga družtva urečen je na dan 15. Svibnja t. g. — Predmet zasjedanja ovoga jest taj, da se rieše neriešeno ostala pitanja skupštinske osnove od 22. i sljedećih danah mjeseca Siečnja t. g., naime 6. točka: *Kako da se popravi traga domaće naše stoke;* 7. točka: *Što nam valja učiniti da se popravi vinstvo naše i vinarstvo* (jeda-li se u nas nebi moglo ustrojiti družtvo za vinarstvo); 8. točka: *Kako da se kod nas uživotvori utrka konjah, za koju je obrekao preuzv. gospod. biskup J. J. Strossmayer doživotnu godišnju pripomoć od 100 carskih dukatah.*

Pozivlju se sve slavne podružnice ovoga družtva, da odašalju na ovu glavnu skupštinu svoje zastupnike, dodav jim svoje razprave i zaključke, odnoseće se na spomenute točke.

Ujedno se pozivlju i svi družtveni članovi na što veće udioničtvovanje.

U Zagrebu dne 14. Travnja 1867.

Hrvat.-slav. gospodarsko družtvo.

Andrija Jandrić, v. r. predsjednik. *Petar Zoričić, v. r.* poslovodja.

— **Poziv.** Dne 2. Svibnja t. g. držat će se u Ludbregu u prostorijah sl. žup. kot. suda podružnička sjednica.

Predmeti viećanja biti će:

1. Kako bi se školski ciepilnjaci svrsi shodnije urediti imali?
2. Kako bi se jesenas izložba plodinah, a možebit i marhe u obsjegu ove podružnice priredila?
3. Činit će se pokusi sa sijačami za sijanje kukuruza, po imenu s novom izumljenom od člana ove podružnice vlastelina g. Lj. Šmida. Orat će se plugovi željeznimi i drvenimi uz dielenje primjernih nagradah. Zato se izčekiva poveći broj seljakah.
4. Sabirat će se godišnji prinesci za gospodarsko družtvo.

Na Bukovcu dne 8. Travnja 1867.

J. Šavor, podpredsjednik. Josip Prasnički, tajnik.

— **Oglas.** Svilogojcem domaćim javlja se ovim, da će upravljajući odbor hrv.-slav. gospodarskoga družtva kano dosele i ljetos kupovati svilske čahurice i nje plaćati:

a) Dobre čahurice funtu bečke vage po 90 novč.
b) Slabije „ „ „ „ „ 60 „

Iz odborne sjednice u Zagrebu dne 7. Ožujka 1867.

Upravlj. odbor hrv.-slav. gospod. družtva.

— *Oglas.* Da narod naš u obće, a posjedatelji šumah napose važnost i korist šumah bolje upoznati, postojeće zakonite naredbe, i one koje se povodom posebnih slučajevah u svrhu štednje sa šumom i njezina brižljiva čuvanja izdaju, lakše shvatit, pa i o tužnih posljedicah zatora šumah ubaviestit se uzmogne, napisao je uslied poziva ove zemaljske vlasti gospodin Bogoslav Šulek knjigu pod naslovom „Korist i gojenje šumah, osobito u trojednoj kraljevini“. Ova knjiga izišla je o trošku zemaljske konkurencijalne zaklade izpod tiska, ima 14 tiskanih arakah, i može se u mehko vezana od danas pa do konca mjeseca Travnja t. g. uz cienu od 80 novčićah dobiti ili uz priposlanje toga iznosa u frankiranih listovih naručiti kod ravnateljstva pomoćnih uredah ovoga kr. namjestničkoga vieća.

Ova svakojako važna knjiga dobro će doći kao izvrstan ubaviestitelj i uputitelj ne samo posjedateljem šumah, već i obćinam bez razlike, da-li one posjeduju vlastitih šumah ili imadu samo pravo drvarenja ili paše u vlastelinskih šumah, pa i onim obćinam i pojedinim naprednim gospodarom, želećim na lošijih svojih zemljah (osobito u kršovitom Primorju) zasaditi i podignuti si koristnih šumah.

Ne manje može se ta strukovna knjiga preporučiti šumarskomu osoblju, pa i političkim činovnikom, imajućim pravo nadziranja šumah pa i dužnost razpravljenja izmedju vlastele i bivših podanikah prepornih šumskih užitakah kao i prekršajah proti sjegurnosti šumskoga vlastničtva, pomoćju koje će oni narav i domašaj razpravnoga predmeta, posljedice pojedinih prekršajah, onda i veću ili manju kaznjivost istih prekršajah lakše shvatiti, pa i za obranu šumah proti zatoru shodna sriedstva odredit moći.

Od 1. Svibnja t. g. moći će se ta knjiga samo uz povišenu dućansku cienu od 1 for. a. vr. kod knjižarah nabaviti.

Kr. namjestničko vieće za kralj. Dalmaciju, Hrvatsku i Slavoniju.

U Zagrebu dne 8. Veljače 1867.

Trgovina.

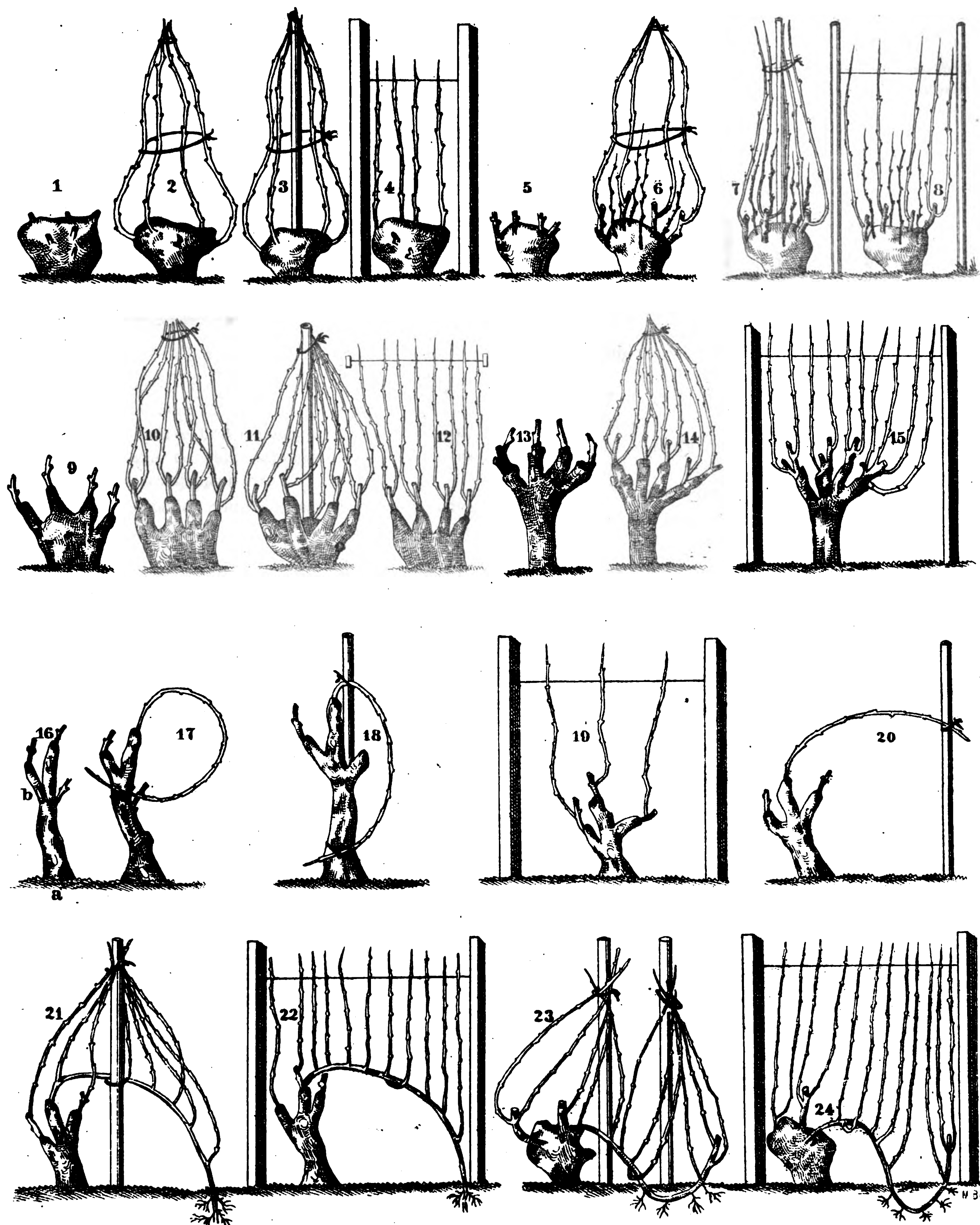
(*Ciene gospodarskim plodinam padaju.*) Dočim je prošlih 14 danah žitu i vinu ciena poskočila, opala je sad najedanput znamenito, kod žita za 40—50 novč., kod vina za 1 for. 50 nv. do 2 for. — Uzrok je tomu valjda dovoljno stanje usjevah i slaba trgovina. Možebiti da se ljudi uzdaju i u staru poslovicu: „Rana grmljavina — dosta žita i vina“. Imasmo bo već više burah, blieska i grmljavine, pače i tuče! Ciene žita bile su u Varaždinu dne 11. t. m. sljedeće: Raž po 4 for., ječam po 3 for. 25 nv., kukuruz po 3 for. 35 nv., zob po 1 for. 80 nv., heljda po 2 for. 80 nv., pažulj po 4 for., korun po 1 for. 70 nv., sieno po 1 for. 25 nv.

— *(Bečki cienik na žitnoj burzi od 13. Travnja t. g.)* Pšenica stolno-biogradska u Gjuru 6 for. 70 nv. 86—87 funt. za novce; peštanska u Gjuru 6 for. 70 nv. 86—87 funt. za novce; banatska u Gjuru 7 for. 15 nv. 88—89 funt.; banatska u Gjuru 6 for. 90 nv. 86—88 funt.; maroška u Gjuru 7 for. 10 nv. 88—89 funt. Raž ugarska u Beču 5 for. 30 nv. 80 funt. Kukuruz transito 4 for. 20 nv. 83 funt. Zob ugarska transito 2 for. 10 nv. 42 funt. do 2 for. 20 nv. 44 funt.; ugarska transito 2 for. 24 nv. 45 funt. do 2 for. 30 nv. 46 funt.; ugarska transito 2 for. 34 nv. 47 funt. do 2 for. 38 nv. 48 funt.; ugarska transito 2 for. 40 nv. 49 funt. — Promet u pšenici 25.000 vaganah.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva Dragutin Lambl.

Digitized by Google

Rezitba i uzgoj vinove loze.

Prilog k br. 16. „gosp. lista" 1867.

Kamenot. kod Drag. Albrechta u Zagreb.

Digitized by Google

Broj 17. ***U Zagrebu*** ***25. Travnja 1867.*** ***XV. God.***

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Više djeteline!

Mjesec Travanj već je na izmaku a trave za gladnu stoku jošte neima! Šta će siromašni gospodari naši, kojim se mršave krave nemogu od glada uzdržati na noguh? Kako će nam napredovati stočarstvo uz ovakvo hrdjavo hranjenje marve?

Na ova pitanja opominje nas ne samo jedna točka o sredstvih za promicanje stočarstva u osnovi velike skupštine ovogodišnje našega hrv.-slav. gospodarskoga družtva, već nas i kasno proljeće i nestašica krme sili na to, da si za buduće obezbiedimo dovoljno hranjenje naše stoke sijanjem djeteline.

Hrvatska i Slavonija ima doduše — prama Ugarskoj i prama drugim zemljam carevine — porazmjerno više livadah, nego ipak neima za svu stoku dovoljne krme. Livade bo naše stranom su grmljem i šikarjem zarasle, stranom se poradi nesretne dugo trajuće paše samo jedanput kose, tako da naši gospodari nedobivaju od jutra livade poprieko više od 15 centih suhe krme, a mogli bi dobiti 30, 50 i 60 centih, da znaju i da hoće bolje nastojati oko livadarstva. — Osim toga neraste baš na svih livadah izvrstna, za krave, volove i junad prikladna krma; već ima puno močvarnih, šašom i kiselom travom zaraslih livadah, od kojih nije moguće dobiti dobre krme.

Svakomu gospodaru, koji hoće da se pomogne, prije svega preporučiti treba, da si popravi livade, naime da šikarje izkrči, močvare pomoćju grabah osuši, lošije neplodne komade blatom od cestah, pepelom, gnojštinom i miešancem pokriepi i t. d.; nego ujedno da si zasije djeteline na oranicah, od kojih žalibože malo ne svigdje poveći komadi leže na ugaru bez svake hasne.

Naša hrvatska i slavonska zemlja veoma je prikladna za uzgoj svekolike krme, osobito djeteline — prikladnija od kojegod druge zemlje austrijske carevine. Djetelina bo u nas uspieva i na slaboj zemlji, nikada po zimi negine — kao što se to dogadja u Štajerskoj, dolnjoj Austriji, Moravskoj i t. d. — i kositi se može triputa, osobito ako ju pomažemo pepelom ili sadrom.

Kako se može u nas gospodar početnik sijanjem djeteline za čudo lako pomoći, razložit ću primjerom crpljenim iz gospodarskih odnošajah zadnjih dvajuh ljetah. Godine 1865. priselio se je u župu D. novi župnik i primio uz praznu staju zemljišta dosta zapuštena. Opaziv da mu je livada grmljem zarašćena i trava na njoj vrlo riedka i slaba, odluči posijati odmah nješto djeteline, premda je već bilo malko kasno, jer je raž već cvala. Kad su mu težaci mjesecom Lipnjem sjeme djetelinje sijali u povisoku pšenicu, nasmijali su se seljaci toj tobož budalaštini, misleći, da uz livadu netreba se brinuti za ništa i da je novac za kupljeno sjeme uzalud potrošen. Nego nije njihov smieh dugo trajao: poslje tople kišice izniče i izraste djeteljica veselo, te poslje žetve uzbuja tako, da je mili naš župnik nakosio već u jeseni od $1^1/_2$ jutra zemlje tri voza krme! A jošte bolje naplatio mu se je trud i prvotni trošak dojduće godine 1866., jer je dobio od iste površine djeteliništa osam vozovah suhe krme, kojom je do proljeća prehranio svu svoju stoku, naime 4 konja i 6 kravah. I sada jošte druge godine prikladna je ova djetelina za košnju, jerbo nije ni najmanje patila po zimi od mraza.

Da se je naš župnik zadovoljio sa slabom livadicom, bio bi morao ili marvu svoju prodati ili pak za sieno trošiti 3 i 4 puta toliko novca, koliko je izdao za djetelinje sjeme. Nego on je ujedno popravio i oranicu, jer će mu pouzdano na preoranom djeteliništu svake vrsti ljetina puno bolje uspjeti, nego na ugaru.

Ovakva izkustva mislim da nisu riedka u nas, i naobraženi gospodari ne samo da su o velikoj koristi djeteline uvjereni, već i siju koliko mogu djeteline crvene, ljekarice iliti meteljke (lucerne) i grahorice; nego

Digitized by Google

naši seljaci do sada slabo mare za tu uharnu biljku i s toga jim marva po zimi kuburi i očevidno propada. O istini toga može se svaki uvjeriti putujuć po selih, gdje sad mršavu, od gladi preslabu marvu na pašu tjeraju. — Naš seljak doduše priznaje već korist djeteline, jerbo vidi, kako drugi po zimi liepo hrane svoju stoku pitnom ovom krmom; nego sjeme kupovati — to mu se neće. Zato bi trebalo nagovoriti i skloniti ga barem na početak ogoje djeteline, jerbo kasnije može si svaki kod kuće priskrbiti svojega sjemena, kao što to čine drugi gospodari, prodavajući suvišak djetelinjeg sjemenja trgovcem ili susjedom.

Preporučujuć našim gospodarom što najtoplije potaknuto sijanje djeteline, treba da gledeć na ogoju navedemo u kratko jošte sljedeća izkustva:

1. Djetelina uspieva bolje u jarici nego u ozimom žitu, a najbolje uspieva u jarom žitu, n. pr. u jačmenu, ako se je godinu danah prije oranica gnojila. Posijemo-li sjeme mjesecom Travnjem u ozimu raž ili pšenicu, neima za mlade žilice djetelinje onako rahlo sipko tlo, kao što ga ima u jarom žitu; s toga napreduje — kao što kazasmo — djetelina u jarom žitu bolje nego u ozimom.

2. Tko hoće da štedi sa sjemenom, neka to čini uz ranu sjetvu sa žitom; a kod djeteline štednja nije od koristi, jerbo čim je djetelina gušća, tim se laglje uguši korov i drač, zemlja se očisti i svakolika gospodarska rastlina — pšenica, raž, kukuruz, korun i t. d. — veoma liepo uspieva poslje guste valjane djeteline. Obratno uzbuja uz riedku slabu djetelinu svakojaki korov, zemlja oslabi te sljedeći usjev opet je slab! — S toga preporučujemo namjesto 15 funtih djetelinjeg sjemena da se sije na 1 jutro oranice po 18 ili 20 funtih, paće njeki siju i 24 funte.

3. Namjesto kupljenoga sjemena dobro je upotriebiti svoje vlastito sjeme, odgojeno kod druge košnje na slogovih ne prebujnih; nu netreba ga mlatiti, već se mogu ciele neizmlaćene glavice posijati u proljeću namjesto očišćenoga. Ovakvo sjeme u glavicah bolje niče, jer nije izvrženo mrazu i suši tako kao što je očišćeno sjeme višeputa u pogibelji, kad ga drljačom nezagrnu. Treba je dakako posijati ovoga sjemena u glavicah puno više, po prilici 15 do 20 vaganah na 1 jutro, jer zauzimlju plieve vrlo mnogo mjesta.

4. Uzrast djeteline pomaže za čudo sipanje sadre (gypsa), po prilici 1—$1\frac{1}{2}$ cente na jutro. Trošak od 1 for. ili 1 for. 50 novč. naplaća se obilato, jerbo daje djetelina sadrom pokriepljena za jednu cielu košnju više i svakolika gospodarska rastlina poslje ovako pokriepljene djeteline izvrstno uspieva. — O hasni sadre i lapora, takodjer vrlo koristnoga, drugiput.

Briga za svioce japanske pasmine.

Za njekoliko danah razlistat će se nam dudovina i svilarski posao započeti će kod svih, koji mare za razvoj ote struke u našoj domovini.

Buduć da su lani naši svilari opet postradali, premda su si nabavili preporučeno japansko sjeme, treba da je obaviestimo o stanovitom savjetu, što ga daje svilarom talijanski časopis „Economia rurale". U tom strukovnom listu kaže profesor Arcozzi - Masino sljedeća:

Najvažnija strana ogoje sviocah je izbor valjana sjemena svilačkoga. U tom pogledu treba uvažiti ciene, što je svake godine bilježe u glavnom trgovištu Yokohami; inače ljudi mnijući kupovati jeftino, dobiju zloćestih i pokvarenih jajah. Škatulja svilačkoga sjemena stajala je g. 1866. u Yokohami 10 lirah (4 for. u srebru); s vozarinom i drugim troškom nemože se dakle u Italiji prodavati izpod 15 lirah (6 for. u srebru), paće u zadnje vrieme stajala je već 25 lirah (10 for. u sr.) Oglašenimi cienami izpod 4 lire varaju trgovci, prodavajuć pokvarenu robu.

Druga važna briga tiče se čuvanja sjemena. Kada sjeme mjeseca Veljače prispije, ima se čuvati uz frižki zrak u suhoj sobi ako je moguće prama sjeveru ležećoj, te osjegurati proti miševom i gadu. Toplina u toj sobi neka je stalna od 4 do 5 *stupanjah* ili nješto manja, i soba neka se uz vedro liepo vrieme otvara. Nadalje treba je, da se sjeme prije izleženja (što pada obično na konac mjeseca Travnja ili na početak Svibnja) drži kroz 14 danah u vladajućem toplijem zraku. Zatim neka se toplina povećava svaki dan za $\frac{1}{2}$ stupnja do 19 stupanjah, te ako je zrak odviše suh, neka se pod u sobi poškropi ili se može sjeme pokriti vlažnim rubcem tako, da se baš nedotica svilačkoga sjemena.

Kolikoća sjemena neka se ravna polag razpoloživog prostora, da svioci neleže odviše gusto i tjesno, inače pocrknu. Nadalje nevalja trgati sjeme od škatuljicah, gdje je priljepljeno, već je bolje prenašati izlegle mlade gusjenice. U tu svrhu treba posipati škatulje pupolji od murve ili jošte bolje razsječenim lišćem; na taj način se olakša premješćivanje gusjenicah. Čim se ogoja više uskori, tim se bolje izbjegne vrućini ljeta i ujedno poznomu, tvrdomu i lošemu lišću.

Svilarstvo zahtjeva osobito za prve dvie dobe najveću brigu; gusjenice neka nikad neleže tiesno, već uz valjan razmak porazdieljene, inače bit će uviek sad presitih sad gladnih bubah. Krma neka im se u manjih metalih dade češće, naime za dvie ure jedanput, barem za vrieme potaknutih dvijuh dobah.

Najviše treba paziti kod zapredenja na pravlenje čahuricah. Japanske bube kad hoće da se zapredu, netrude se da nadju valjano mjesto, već stanu zapresti se,

Digitized by Google

gdjegod. S toga treba urediti sobu ili prostoriju za zapredenje prikladnu i rukovoditi sav posao točno i brižljivo. Čim se bolje prigleda i hrani, tim se doba ogoje prikrati i tim manje ima pogibije od crkavice i svakovrstnih bolestih.

Hrvatsko vino u Belgiji.

U broju 15. ovogodišnjega „Gospodarskoga lista“ nalazi se kratak pregled (u članku „Naše vino u trgovini“), koliko plaćaju austrijska vina carine (uvoznine) i vozarine kod odpreme u više manje odaljene zemlje. U opazki primietnusmo, da je izvoz vina iz austrijske carevine u Belgiju najprobitačniji, jer plaćaju trgovci od vjedra vina samo 12½ novčića uvoznine. Kao što čujemo, ima od ote umjerene carine već živih posljedicah za naše vinstvo, jerbo u Križevcih i u Varaždinu naručiše trgovci više vina baš za Belgiju, te ga onamo i odpremiše po željeznici. S toga uvidjamo, kako bi se naša trgovina a usljed toga i naše gospodarstvo razvijalo, da se vlada uz sklapljanje novih trgovačkih ugovorah brini svojski za boljak zemaljah vinorodnih. Vozarinom doduše poskupi svaka roba, ako se mora daleko voziti; nego glavna je zaprjeka trgovini odviše velika carina ili uvozarina. U Trst na primjer ako vozimo naše vino, moramo platiti od svakoga vjedra 14 forintah! Dakle triputa toliko, koliko po prilici vino vriedi.

U Italiju plaćamo dosada uvoznine 1 for. 32 kr. u srebru za vjedro i sad baš ugovaraju novu tarifu za buduća vremena. Trebalo bi, da se naše oblasti zauzmu napose za to, da se potaknuta carina koliko moguće obali, jer nam je Italija najbliži kupac.

Ako pak naše hrvatsko vino ide od Varaždina preko Štajerske ili Ugarske, nadalje preko Beča i Němačke u Belgiju željeznicom, jevtinije bi ga naši trgovci mogli na ladjah iz Rieke u kojegod belgičko pristanište odpremiti. — Svakako treba brinuti se za to, da nam se uz sve to veće nastojanje oko vinogradarstva i umnožavanje proizvoda valjanimi trgovačkimi ugovori prokrči put za našu robu; jer bez trgovine neima uharna gospodarstva.

GLASONOŠA.

Službene viesti.

Oglas. U pisari gospodarskoga družtva može se dobiti svilačkoga sjemena originalne žapanske patnje, t. j. takovoga, koje je minule godine u samom Japanu izvedeno. — Karton jedan, na kojem ima sjemena do 2½ lota, vriedi 6 for. aust. vr., a tko bi uzhtio moći će ½ i ¼ kartona prema spomenutoj cieni dobiti.

U Zagrebu dne 24. Travnja 1867.

Od upravlj. odbora hrv.-slav. gospod. družtva.

Domaće viesti.

(Podružnička izložba u Križevcih.) Križevačka podružnica zaključila je u svojoj dne 14. Travnja o. g. držanoj sjednici, da će urediti jesenas i to dne 23. i 24. Rujna o. g. izložbu plodinah poljskih, vrtljarskih, voćarskih i vinogradarskih. Ujedno će se pozvati susjedne podružnice na učestvovanje, te ako bude moguće nadariti će se seoski izložitelji nagradami za valjanu svoju ovdje izloženu robu. Od izložbe stoke, naime kravah, junadi, ždrebadi i t. d. odustala je za sad podružnička sjednica poradi većega troška, što ga ima kod izložbah marve gledeć na dopremljenje, krmu, podvorbu i ciene, koje svakako treba dieliti za odlikovane glave. — Napokon će tom prilikom učenici ratarnice u prisuću vještakah i seoskih gospodarah orati i raditi sa svakovrstnimi ratili zato, da se puk što bolje pouči o porabi valjana orudja. — Posebni odbor, u potaknutoj sjednici za to izabrani, sastavit će izložbeni program.

Gospodarske viesti.

(Unovčenje droždja.) Naši gospodari do sada slabo mare za unovčenje svakovrstnih odpadakah od svoje ljetine; tako na primjer droždje od vina (mošta) toče van na dvorište, dočim bi se moglo upotriebiti barem kao dobro pomoćno gnojivo. — Nego tko želi dobiti zanj baš gotova novca, može ga sad prodati tvorničarom, od kojih jedan u Beču traži vinsko droždje sljedećim kratkim pozivom: „Weinhefe, abgepresst in Teigform, kaufen zu den besten Preisen in jeder Quantität Wagenmann, Seybel & Comp. in Wien, Wieden, Resselgasse Nr. 5“, to će reći: Droždje prešano poput tiesta kupuju za najbolje ciene u kojemgod množtvu Wagenmann, Seybel & Comp. — Neka se dakle naši vinogradari, kojim uz pretakanje vina ostaje puno droždja, obrate pismeno na potaknutu tvornicu, koja po svoj prilici pravi od ovoga droždja srieš (Weinstein) i pepeljiku (Pottasche). Prošle zime odvezli su kako čujemo iz Varaždina i Kaniže puno droždja tiskanoga i židkoga (ovoga u lagvih) u Beč, gdje nalazi srieš i pepeljika uviek kupacah uz dobar novac.

— *(Dvostrano nezadovoljstvo sa naručbami čokoća i mladih voćakah.)* U bečkom gospodarskom družtvu opetovano se tuže, da se velika većina korienjakah (mladoga trsja) i voćakah, proizvedenih o trošku toga družtva u dolnjo-austrijskom vinogradarskom zavodu klosterneuburžkom, prodaje inostranim gospodarom, a najmanji dio da ostaje u dolnjoj Austriji, — jerbo ljudi domaći nemare dosta za napredak i za mlado sadje, štono jevtino u Klosterneuburgu prodavaju. — Obratno tuži se naše hrvatsko pučanstvo, što pošiljamo svake godine a osobito zadnje 2—3 godine silne novce u Klosterneuburg i drugamo, nabavljajući mladoga čokoća i raznovrstnih voćakah, koje bismo mogli u dovoljnoj kolikoći doma odgajati. Obedvie tužbe su pravedne i temeljite, pa je

Digitized by Google

navadjamo s toga, da naši veći posjednici prave loznjakah i rastilah, u kojih bi mogli napredni domaći gospodari dobiti šta žele. Trebalo bi osobito čuvati roždje od valjanih vrstih vinove loze i umnožiti sjemeništa i cjepilnjake školske i obćinske. Što plaćaju naši ljudi stranjskim proizvoditeljem, ostalo bi u Hrvatskoj i Slavoniji, pa nebi se srdili Bečlije, što njihov zavod odaljenim pokrajinam u prilog radi, a domaći gospodari da nekupuju dosta korienjakah i mladih voćakah. — Gledeć na roždje, rabljeno za ključece (18 palacah dugačke), pripravno je naše pokušalište kupiti makar sto tisućah komadah, samo ako je od pouzdano jednaka nasada; jerbo mješovite vrsti od nepoznate vriednosti nije probitačno umnožavati. — Molimo da to uvaže posjednici vinogradah jednaka nasada, kojim će dobro doći nuzgredni dohodak za ključece, računajuć 1000 komadah po 4 for., ili za korienjake po 15 for. za tisuću.

Stočarstvo.

(*Veliku i jako težku krmaču*) vozi na parižku izložbu českí seljak Josip Rokos iz Šopke blizu Melnika; ima bo uz duljinu od 9 stopah (od gubice do repa) 1100 funtih bečke vage! Objam tiela ovoga stoprv 18 mjesecih staroga živinčeta drži oko grudi $4^1/_2$ lakta i oko vrata ga i velik čovjek obrliti nemože. —

Ova krmača spada na bielu englezku pasminu yorkshirsku, koja je u Českoj veoma razširena. U Križevcih poboljšaše g. 1864. kod zavodskoga gospodarstva i kod vlastelina Kiepacha domaće pleme porabom nerasta od rečene pasmine, te se ljudi jagme za odojčad od dotičnoga potomstva, jer se dade uz porazmjerno veću gojaznost veoma lako i brzo utoviti.

Voćarstvo.

(*Ed. Lucas imenovan doktorom voćarstva.*) Od njemačkih voćarah zaslužuje pravom Ed. Lucas, ravnatelj voćarskoga zavoda u Reutlingenu, ponajveće priznanje, jerbo radi neumorno i uspješno za promicanje ote struke. Zato ga sada odlikovaše osobitim načinom, to jest podieljenjem naziva „doktor pomologije iliti voćarstva". Ovo mu riedko i baš izvanredno priznanje izkaže kralj. sveučilište u Tubinkah (Tübingen) latinskom diplomom, u kojoj stoji naročito: Virum, cum de docenda plantarum educandarum arte, tum de augenda promovendaque per patriam nostram pomorum cultura optime meritum etc., to će reći: Muža, toli naučanjem ob uzgoju bilja, koli njegovanjem voća u našoj domovini zaslužna. — Dao Bog, da se i u naših za voćarstvo veoma prikladnih pokrajinah onako radi, da može naša akademija jednom odlikovati voćarske i vinogradarske naprednjake začastnim doktoratom!

Obrtnost.

(*Mrtvački liesovi od kova.*) U Beču prave sada namjesto dašćenih liesovah veoma liepe i jevtine liesove od kova. U skladištu A. M. Beschornera ima jih od tutije (Zink), od bakra i za bogataše takodjer skupocienije od srebrna lima. Ovi su liesi ne samo liepi, već i čvrsti, te ako se pokrov nad mrtvacom zalije, neprobija nikakav vonj od gnjijućeg mrtvaca. Ima i dvostrukih liesovah, od kojih vanjski se zatvori ključem kao kakav ormarić. Ako želi koja obitelj kasnije (n. pr. u zidanih rakah iliti grobnicah) gledati pokojnoga člana rodbine, ima za to nad glavom i obrazom u okvir urezano staklo kao oblok. — Tvornica potaknutoga poduzetnika uredjuje sad u svih većih gradovih carevine skladišta ovih kovnih liesovah.

— (*Grad od srebrne rude.*) Kobna država Meksikanska, koja uz neprestani nemir i vječne bune propada, nadarena je velikim bogatstvom zemaljskim, kojim žalibože neuk i lien puk niti nezna, niti neće da se služi. Osobiti dokaz izvanrednoga bogatstva, što ga krije u toj srednjo-američkoj zemlji neobradjeno tlo, ima u gradu Chihuahua, gdje su zidovi svih kućah sagradjeni od — srebrne rude! — Opaziv to sjeverni Amerikanci, odlikujući se uz englezka načela obrtnošću i trgovinom, predložili su žiteljem ovoga grada: da će jim sagraditi sasvim novi i udobniji grad od prostoga kamenja, ako ustupe od neurednoga staroga grada, u kojem sadržavaju zidine srebronosna gradiva. Nu žiteljstvo neće se pomaknuti sa staroga mjesta i sad namjeravaju poduzetni Amerikanci kupovati kuću po kuću, rušiti jednu ulicu za drugom, raztapati srebrnu rudu od gradiva i zidati opet na starom mjestu novih kućah od dosadanje veličine i uredbe, tako da će se čitav grad uz to raztapanje preporoditi na istom mjestu. Nije-li podhvat taj toli originalan koli veličajan?!

Svaštice.

(*Imanje Gedelovo.*) Ugarska vlada kupila je od belgičkoga družtva liepo imanje Gedelovo (Gödöllö), prije vlastničtvo baruna Sine a prije Sine kneza Grašalkovića, za „ugarsku krunu", položiv za 22,200 jutarah zemlje 1.840,000 for., dakle prosjekom za 1 jutro zemlje i sve zgrade 83 for. Usried toga imanja ima veleliep grad i perivoj, nadalje velikih šumah, prikladnih za lov, štono ljubi Njeg. Velič. kralj Franjo Josip, pohodivši koncem mjeseca Ožujka oto novo imanje krune ugarske.

— (*Svečano otvorenje prokopa Suezkoga po Dalmatincih.*) Godine 1858. počeo je francezki poduzetnik Lesseps kopati u egipatskoj zemlji savez izmedju crvenoga i sredozemnoga mora. Ovomu podhvatu, kojemu je praktična svrha pokraćenje pomorskoga puta iz Evrope u Aziju, rugaše se jedni, a drugi staviše Lessepsu svakojakih zapriekah. Najviše priečiše to poduzeće Englezi, jer jim nikako nije po volji kratko spojenje sredozemnoga mora i po njem Italije, Francezke, Austrije i drugih državah sa jugo-azijatskimi zemljami. Nu neumorni Lesseps svladao je sve diplomatičke i elementarne zaprieke, prokopao je za 8 godinah golem komad zemlje — nješto više nego kao iz Zagreba do Rieke — te je napravio tako širok prokop, napunjen morskom vodom, da mogu sad prolaziti trgovačke i vojničke ladje iz sredozemnoga u crveno more — u ono isto, u kojem je u staro doba zaglavila Faraonova vojska. —

To je u obće od važnosti, nego napose zanimat će nasto, da je prva ladja, štono je uz otvorenje orijaškog prokopa plivala iz sredozemnoga u crveno more, bila slavjanska i to jugoslavjanska. Kapetan bo Radnić iz pomorskoga zavoda tršćanskoga sa braćom Dalmatinci otvorio je dne 18. Veljače t. g. plovitbu po Suezkom kanalu. Svi su oti vrli mornari u narodnoj dalmatinskoj odjeći uz veselje žiteljstva arabskoga i naseljenikah evropskih svečano jedrili novim prokopom izmedju Azije i Afrike. —

Mjestopisni riečnik kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije, sastavljen po Vinku Sabljaru, preporučuje se što toplije kano knjiga velevažna i koristna.

Ciena joj je 4 for. a. vr.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva Dragutin Lambl.

Digitized by Google

Broj 18. **U Zagrebu**

2. Svibnja 1867. **XV. God.**

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Turnips iliti englezka repa. *)

Englezka repa spada u veliku obitelj koristnih korienjačah krstašicah (*cruciferae*) i na podrazred repe, u biljeslovju „*brassica rapa*“ nazvane. Naliči našoj sladkoj repi, od koje se razlikuju pojedine suvrsti i kličice sad oblikom gomoljastoga korienja, sad lišćem, sad farbom i okusom. Englezi počeli su sijati otu dandanas veoma raširenu i obljubljenu repu, bez koje nebi bili nikad usavršili svoje stočarstvo, po prilici godine 1650. i to, kako tvrde gospodarski ljetopisi, ponajprije u županiji Norfolku. Uzgoj turnipsa razširio se je brzo po svih predjelih kraljevine Englezke i za čudo je pomagao napredujuće gospodarstvo, više — kako kažu Englezi — nego gdjekoji drugi izumak.

Dok nisu Englezi sijali i gojili svojega turnipsa, nisu nikako mogli poboljšati slabije i loše zemlje svoje; jerbo zelene krme nije bilo mnogo prije 200 godinah i tako jim — kad su sijali jedanput žitak — nepreostaše drugo, nego ostaviti slabu oranicu na ugaru kao pašnik tako dugo, dok se nije torinom nješto pomogla. — Ova je nezgoda za čudo ravna našim današnjim hrvatskim oskudicam: naše su oranice uz težanje žita bez valjane gnojitbe tako iztrošene, da je ljudi ostavljaju potlam više godinah neobradjene. Pa i zelene krme nesiju naši gospodari dosad toliko, koliko bi trebalo za stoku po ljetu, ostavljajuć bo žali Bože odviše oranicah na ugaru.

Kao što mi dandanas, tako su prije 200 godinah i Englezi patili s oskudice krme osobito po zimi, jer su hranili svoju marvu samo slamom i ponješto sienom i to dosta slabo. Usljed toga promašili su uz nestašicu dovoljne krme najzgodnije vrieme za pravljenje gnoja u staji t. j. zimno doba, te neimajuć gnoja — nisu mogli nikad svoje mliedne oranice valjano pokriepiti. — Ovo se je kukavno stanje obratilo u Englezkoj na bolje, kad su počeli sijati turnipsa, bez kojega dandanas nebi htio niti nebi mogao nijedan gospodar u Englezkoj i Škotskoj gospodariti. U Irskoj ga nesiju jošte dosta.

Englezkoj repi najviše prija duboka pjeskovita glina, nego uz valjano obradjivanje neima tako rekuć nikakve zemlje, na kojoj nebi ota repa rasla i uspievala; nu najmanje prikladna je za nju težka, žilava ilovača.

Turnips dieli se u tri glavne suvrsti, označene oblikom ote gomoljače; ima bo repa okrugla, plosnasta i repa nalik na kantu (*tankard turnips*) t. j. duguljasta. Osim toga razlikuju englezki gospodari nebrojene kličice otih suvrstih po masti gornjega kraja repe (izpod perja), te ima opet zelenih, bielih, žutkastih, žutih, crvenkastih i crvenih kličicah. Njeki uvažavaju i mast iliti farbu unutarnje repe, koja je sad biela, sad žuta. Korienjače žute kažu da su tvrdje prama zimi. — Osim toga zovu njeki jednu kličicu švedsku, koju kao krmu najviše ciene, jer se kroz cielu zimu bolje drži od svih drugih kličicah.

Napokon nazivaju gospodari puno raznolikah sad po gospodaru, sad po njegovu prebivalištu, sad po vremenu zrieloće; ima bo ranih, poznih i onih, koje vade iz tla u srednje doba. Najviše razširena je biela repa iz Norfolka, jer je plodna i rana, naraste valjano (kadkad iznad zemlje), veoma je sladka, samo da se neda onako dugo čuvati, kao što druge kličice.

Kamenasta repa, tako zvana po svojoj tvrdoći, spada baš na otu bielu repu, raste u zemlji a ne iznad zemlje, veoma je pitna, tvrda prama mrazovlju, ali nikad nije tako velika, kao što je ona iz Norfolka. — Žuta repa stoji u sredini izmedju biele i švedske, veoma je tvrda, polagano raste, uspjeva dakle kasnije od biele repe. — Švedska repa najtvrdja je prama

*) Ovim člankom odgovaram dopisu i molbi revnoga člana našega gospodarskoga družtva g. L. T. u D. — Dočim imate gospodine sjemena, možete jošte za mjesec danah sijati ovu englezku repu, koju sam vidio g. 1862. sijati i obradjivati u Englezkoj mjeseca Lipnja i Srpnja. *Urednik.*

Digitized by Google

zimi, od koje nikada nepati; mast joj je žuta i njeke kličice izvrgavaju se na njekakav dugački tvrdi kocien. Dočim je i samo lišće od ove švedske repe u porabi kao krma bolje i tečnije od lišća drugih kličicah, ciene ju gospodari s toga najviše, što traje nepokvarena do proljeća, kad već trava raste i time dovoljno pomaže hranjenje marve do same paše. Uzgoj i obdjelavanje ove švedske repe jednako je baš kao kod drugih kličicah; nego tlo treba da je sasvim dobro i valjano zagnojeno.

Veoma važno je za uspjeh težanja englezke repe obradjivanje zemlje, koju je treba odmah poslje žetve duboko orati, pa se za to brinuti, da voda nestoji na površini oranice. Dojdućega proleća kad je sjetva jaroga žita obavljena i zemlja dosta suha, ponavlja se oranje — obično koncem mjeseca Svibnja ili početkom Lipnja. Ovo valja za Englezku, a u nas bi trebalo orati koncem Travnja ili početkom Svibnja za sjetvu ote repe. Englezi oru i na križ, zubljaju kako valja i vade branami svekoliko korienje od drača iz talah. U tom poslu pomažu je glasovita ratila njihova, naime mrvilo grumenja *(clod crusher)* i duboke zubače, ako je zemlja krupna i korovom zarasla. Sav korov iliti drač nose na kup te ga žežu ili živim vapnom miešaju za to, da ima od njega potlam gnoja.

Sjetva englezke repe uviek je redomična, jer se ota gomoljača uz sjetvu na omaške nemože obdjelavati plugom i ogrtalom, okapanje rukom je skupocieno, a bez okapanja neima repe, naime valjanih izdašnih korienjačah.

Najprije treba orati brazde u grebene iliti uzke slogove od 24 i 27 palacah razmaka. Zatim se nameće dovezeni gnoj na dno brazdah i svaki se greben (^) plugom ili bolje ogrtalom, štono ima s lieve i desne strane po jednu odgrnjaču, razpolovi tako da se zagrne gnoj te se novi greben (^ g.) iznad gnoja napravi.

Kad je gnoj zaoran, treba stisnuti oštro sleme grebenah valjem, koji se dotica najmanje dvajuh grebenah. Sad sliedi sjetva, koju obavljaju sijalom na tačkah. Trokutni sanduk iznad dva kotača napune težaci sjemenom, koje dižu iz sanduka u ciev sad male žličice, sad kefice, stojeće oko vretena, štono se kreće usljed saveza sa kotači. Iz cievice pada sjeme u zemlju, razgrnjenu nožićem (izpred cievi) na plosnom temenu grebenah; ove ravna potlam priviešena drljača nalik na vilicu. — To je najjednostavniji i najobičniji način sjetve, nego ima i većih sijalah, pače i onakovih, koje uz sijanje siplju ujedno i gnojivo u brazdice. Njeki gospodari, naime u lošijih predjelih, neprave nikakvih visokih slogovah iliti grebenah, već siju sjeme potaknutim ili kojim drugim strojem u ravnicu t. j. na plosnu površinu oranice. Strojevi u tom slučaju siju ne samo po 2, već po 4, 6 pače i 8 redakah. Osobito liepo radi stroj Garettov, koji rabe i naši gospodari u Českoj, Moravskoj, Šlezkoj, dolnjoj Austriji i Ugarskoj za sijanje žita i osobito buraka iliti sladke blitve za sladorane.

Gledeć na kolikoću sjemena treba je trošiti po prilici 2 funte na 1 jutro ili malo više, osobito u pokrajinah, gdje kukci na mlado bilje navaljuju. — Sjeme niče za 10, 12, najdulje za 14 danah, i kad je do 3 palca visako, počme se obradjivati ralicom i ogrtalom. — Svrha je obdjelavanju tamanjenje korova (drača) i rahlenje zemlje. Ako je usjev pregust, treba ga razrediti tako da biljke stoje u redku 10 do 12 palacah jedna od druge. Kod redbe treba ostaviti najjačih biljakah, a druge treba izčupati; nego ujedno moraju težaci pritisnuti zemlju oko koriena ostavljene biljke.

Ako se pojavlja korov, mora se plievlenje i rahlenje tla opetovati, jerbo čim je zemlja čišća i čim više može djelovati na raztvaranje hranivih česticah u tlu vanjski zrak, tim će bolji biti uspjeh. Kad se je stalo debeliti korienje, treba repu ogrtalom (*Anhäufler*, *Häufelpflug)* ogrtati u toliko, u koliko je treba da krije rahla zemlja gomoljaču; ovim se ogrtanjem zaključuje ogoja repe, koja sad raste do jeseni. — Njeke se ranije suvrsti mogu vaditi mjeseca Listopada, a poznije opet mjeseca Studenoga, ili se u Englezkoj pusti u njeki predjel marva, da repu na polju pojede. Zadnji način porabe osobito je prikladan za ovce, koje najprije lišće pa onda i svu gomoljaču na polju pojedu. Nego veći dio turnipsa vade plugom iz tla i spravljaju ga u dvorišta, gdje ga snaže, odrezav lišće i tanko korienje. Napokon tu očišćenu repu stave u kupe, pokriju površinu zemljom na 6—8 palacah visoko i čuvaju čitavu zalihu za zimsku krmu. — U pokrajinah manje hladnih drže turnips po zimi samo pod krovom u sušah, u prehladnih opet u jamah. Ove su jame na dnu 6—8 stopah široke, 10—12 stopah dugačke i koliko moguće visoke. Jedni kriju repu pletenim prućem, drugi slamom a treći zemljom. Svakako treba da ima poveća zaliha repe valjana oduška, inače gnjije. Pruće i slama dobar je za to pokrov.

Repa se ovako dade čuvati do samoga proljeća; nego u jeseni i prije nove godine sladja i bolja je za krmu od one do proljeća čuvane.

Za ovu veoma koristnu biljku ima i svakovrstne pogibelji, toli u sjetvi — ako je presuho vrieme, koli potlam kad mlade biljke niču — od kukacah. Ovi kukci navaljuju najviše na slabe biljke, koje onda ginu i propadaju. Bujni uzrast i jakost biljke najbolji je uztuk ovim neprijateljem, koji starijim debelim rastlinam nemogu lako nahuditi. — Njeke biljke i boljuju, kaošto nalazimo u svih rastlinah više bolestih; osobito poznat je tako zvani rak, od kojeg gomoljača — po svoj prilici od njeke glodavice oštećena — gnjije i propada. Višeputa se nalazi na korienju kila iliti čvoruga, u kojoj se je ugnjezdio gdjekoji kukac. Ovakve kilave repe neće marva da jede. — Proti ovoj bolesti, ako zavlada u cie-

Digitized by Google

lom predjelu, jedino je sredstvo obustavljenje sijanja repe na njekoliko godinah, dok svi kukci i njihova jaja nepoginu. I kod naše blitve sladoranske ima ovakovih slučajevah.

Gledeć na iznos možemo dobiti od jutra najmanje 200 centah u boljem tlu 300 i uz valjano obdjelavanje i 400 centah gomoljačah. Ako računamo 1 centu samo po 40 novčićah, iznosi dohodah od 1 jutra 80, 120 do 160 forintih! Pa toliko sjegurno vriedi, jer plaćaju našim seljakom u Medjumurju burak iliti blitvu za sladorane (*Zucker-Runkelrübe)* centu po 50 nv.

Uzrok bolesti svilacah.

Već prije 2 godine razpisale su njeke države — naime Francezka — velikih cienah za nagradjenje lieka, štono traže davno evropski svilari proti bolesti bubah. Želeći riešiti oto velevažno pitanje, dao je slavni lučbar iliti kemik Justus Liebig u svoju lučbarnicu dostaviti murvinskoga lišća iz Kitaja (Čine), iz Japana, Egipta, male Azije, Italije a napokon i domaćega lišća. Sve ovo lišće prokušaše lučbenim putem, te uglaviše, da je naše evropsko lišće za čudo slabije od onoga, gledeć na hranive čestice, štono jih potrebuju svioci. Liebig javlja sada, da ima u kitajskom i japanskom lišću za 50 postotakah više dušika i hranivih sastojinah, nego što jih ima u našem lišću od murvah, rastućih ponajviše u slabom, lošem tlu. Mnije nadalje, da se bolest svilacah osniva na nedostatnoj hrani od slaba lišća i da Kitajci, želeći priskrbiti svojim bubam pitne krme, ne samo okapaju, već i gnoje svoje murve. „Trebalo bi“, kaže taj učenjak, „da naši gospodari uče od vrtljarah kitajskih gnojiti i kriepiti slabe biljke. Od mršave zemlje i slabe murve nemože biti hrane jake i valjane, bube moraju pocrkati uz nestašicu jedrene hrane, potrebne za fino i jako predivo, kao što je zbilja svila. — Ako se Liebigova tvrdnja bude obistinila višestranimi pokusi, poboljšat će se svilarstvo, premda ne bez troška, ako uvažimo vriednost gnoja i djela.

Rezitba i uzgoj vinove loze.

Riez sa popikači.

(Nastavak.)

Kod popikačah pištedimo kolac, štono trebamo kod hrvatske riezi za lucanj, jer se popikač oslanja na zemlju, dočim se mu mladice sa grožđjem vežu na kolac, spadajući na čokot (trs, čepur).

Primjeran razmak čokoća kod popikačah je onaj isti, koji smo označili kod hrvatske riezi, to jest 3′ za čokoće u redku i $3^1/_2$ stope za redke same. Nu popikači se mogu rabiti samo kod nizkog čokoća, jer ako je trs na primjer već $1^1/_2$ ili 2′ visok, nije moguće lucanj valjano popiknuti.

U sliki 22. vidimo, kako se postupa sa popikači uz žicu. Sve se mladice od trsa, toli od reznikah koli od popikača vežu na žicu, 3 stope nad zemljom napetu. — Ova je riez sasvim dobra i koristna.

Šoprunska riez.

Zadnja slika pod br. 23. i 24. pokazuje nam, kako režu čokoće oko Šopruna. Temelj je toj riezi glava sa reznici, samo da osim reznikah ima jedan lucanj, savijeni tako, da mu vršak sa 2—3 oka viri iz zemlje. Izpod zemlje okorieni se lucanj za kratko vrieme i mladice mu se vežu na posebni kolac, osim ako rabi gospodar žicu mjesto kolja, u kojem slučaju postupa malo ne kao kod račvaste riezi.

Zakapanje lucnja biva i u ostalih pokrajinah ugarskih, ako koji trs pogine. U tom se slučaju dublje kopa i gnoji, te se od položnice odgaja mladi čokot, kao što od naših grebenicah. Ujedno se vrški mladicah mjeseca Lipnja i Srpnja prikraćivaju, kao kod ugarske riezi.

(Nastavit će se.)

GLASONOŠA.

Službene viesti.

Oglas. Nastavak XXIII. glavne skupštine hrvat.-slav. gospodarskoga družtva urečen je na dan 15. Svibnja t. g. — Predmet zasjedanja ovoga jest taj, da se rieše neriešeno ostala pitanja skupštinske osnove od 22. i sljedećih danah mjeseca Siečnja t. g., naime 6. točka: *Kako da se popravi traga domaće naše stoke;* 7. točka: *Što nam valja učiniti da se popravi vinstvo naše i vinarstvo* (jeda-li se u nas nebi moglo ustrojiti družtvo za vinarstvo); 8. točka: *Kako da se kod nas uživotvori utrka konjah, za koju je obrekao preuzv. gospod. biskup J. J. Strossmayer doživotnu godišnju pripomoć od 100 carskih dukatah.*

Pozivlju se svi družtveni članovi na što veće udioničtvovanje.

Hrvat.-slav. gospodarsko družtvo.

Andrija Jandrić, v. r. predsjednik. *Petar Zoričić, v. r.* poslovodja.

Digitized by Google

— **Poziv.** Dne 9. Svibnja t. g. držati će gospodarska podružnica dugoselska svoju sjednicu u školskoj sgradi na Dugom selu u 10 satih prije podne, kamo se sva p. n. gospoda članovi kao što i nečlanovi najuljudnije pozivlju.

Predmeti viećanja:

1. Nebi-li se ove godine mogla držati podružnička izložba domaćih proizvodah, kada i kako?
2. Kako da se doskoči tolikim poljskim kvarom, s kojih gospodari toliko stradaju.
3. Godišnji družtveni prinesci.
4. Predlozi pojedinih članovah.
5. Na svršetku preduzet će se pokusno oranje sa plugom, što ga je naš poznati samouki umjetnik Činžek načinio.

Plug ovaj preporuča se s više razlogah, a najpače s toga, što nije preskup i što se s njim posvema lahko, duboko i dobro ore, pa samo s jednim običnim konjem. Podružnica svraća pozornost svojih članovah na taj plug, te želi, da se uvjere o njegovoj praktičnosti. Podružnici ovoj bit će osobito milo, ako ju prigodom ovom i posestrime podružnice svojim posjetom usreće.

Na Prozorju dne 23. Travnja 1867.

Josip Zorić,
tajnik.

— **Poziv.** Dne 9. Svibnja t. g. držat će se u Sv. Ivanu podružnička sjednica.

Predmeti viećanja biti će:

1. Izbor poslanikah na glavnu skupštinu u Zagreb i naputak jim.
2. Dogovor, nebi-li se ova podružnica sporazumjela sa susjednimi, pa da tri ili četiri zajedno ustroje u Križevcih izložbu domaćih gospodarskih proizvodah?
3. Sabiranje godišnjih prinesakah.
4. Kako bi trebalo urediti seoska dvorišta i seoske kuće prama potrebi zadruge iliti obitelji male, srednje ruke i velike?
5. Predlozi pojedinih članovah.

U Sv. Ivanu dne 26. Travnja 1867.

Drag. Stražimir, predsjednik. — St. Valdec, tajnik.

— **Poziv.** Dne 9. Svibnja t. g. u četvrtak padajući držat će se sjednica gospodarske podružnice zagorske u sgradi slavn. magistrata povlašć. trgovišta Krapine u 10 satih, kamo se p. n. gospoda članovi najuljudnije pozivlju, da se u što većem broju na opredieljenu uru sakupiti blagoizvole. Medju ostalimi razpravljati će se pitanje:

1. Kako da se popravi traga domaće naše stoke s obzirom na predlog po ovoj podružnici sl. županiji varaždinskoj učinjen nu neoživotvoren.
2. Kako da se voćarstvo u narodu unapriedi i u tom obziru učinjenim i izdanim naredbam vis. kr. namjestničkoga vieća glede podignuća školskih ciepilnjakah gdje jih neima i o njihovu uzdržanju zadovolji, zašto se nepodižu i gdje su podignuti opet zapušćaju?
3. Mnienje ove gospod. podružnice na riešenje vis. kr. namjestničkoga vieća glede vinogradarskoga reda po sl. posestrimoj podružnici križevačkoj izradjena i opazkami po ovoj podružnici providjena, da se zaprieke uvedenju ovoga vinogradarskoga reda, ako kakovih ima, uklone i takav čim prije u život stupi.
4. Izbor zastupnikah na nastavak XXIII. glavne skupštine sl. hrv.-slav. gospod. družtva, koja će se 15. Svibnja t. g. u Zagrebu nastaviti.
5. Predlozi pojedinih članovah.
6. Sabirati će se prinesci ovogodišnji i prošlih godinah za hrv.-slav. gospod. družtvo.

U Zagrebu dne 29. Travnja 1867.

Od strane predsjedničtva
Eduard Fink,
tajnik.

— **Poziv.** Dne 13. Svibnja t. g. držat će se u Velikoj Gorici u školskoj sgradi sjednica gospodarske podružnice.

Predmeti zasjedanja biti će:

1. Izbor predsjednika i blagajnika.
2. Izbor zastupnikah na predstojeću glavnu skupštinu hrv.-slav. gospod. družtva.
3. Posebni predlozi gg. članovah.
4. Sabiranje godišnjih prinesakah za gospodarsko družtvo.

Na ovu sjednicu se sva p. n. gg. članovi i gosti nečlanovi u što većem broju ovim pozivlju.

U Novih Čičah dne 26. Travnja 1867.

Marko Rusak,
predsjednik.

— **Oglas.** Svilogojcem domaćim javlja se ovim, da će upravljajući odbor hrv.-slav. gospodarskoga družtva kano dosele i ljetos kupovati svilske čahurice i nje plaćati:

a) Dobre čahurice funtu bečke vage po 90 novč.
b) Slabije „ „ „ „ „ 60 „

Iz odborne sjednice u Zagrebu dne 7. Ožujka 1867.

Upravlj. odbor hrv.-slav. gospod. družtva.

Vremenoslovje.

(*Silne gromade leda i njihov upliv.*) Putnici, štono su prispjeli mjeseca Travnja iz Amerike u Evropu, pripoviedaju, da su njihove ladje srele množtvo za čudo velikih gromadah leda, plivajućega u moru oko 44. stupnja sjeverne širine, dakle u pravcu od sjevero-zapadne Francezke prama Ameriki. Ote ledene grdosije čame sad kao gradovi, sad kao golemi otoci baš poput kopna u moru, te su prouzročile po svoj prilici hladno vrieme, bure i tuče, što jih ljetos već imasmo u izobilju, dočim se pravo toplo proljeće istom sada otvara. Buduć da je prošle zime zavladala i dulje vremena trajala izvanredna toplina bez sniega, odtrgle su se potaknute ledene gromade u sjevernom moru, odkud nadalje prama jugu listom plivajuć zrak i toplinu pokrajinah srednjega podnebja promjeniše. — Lani u ovo vrieme imasmo već zelenih šumah i zelene krme za marvu, a ljetos je sve zakasnilo — možebiti na korist plodu, kojemu je tim sjegurniji uspjeh, čim kasnije cvate gospodarsko rastlinstvo.

Trgovina.

(*Bečki cienik na žitnoj burzi od 27. Travnja t. g.*) **Pšenica** banatska u Gjuru 7 for. 35 nv. 88—89 funt.; perjamoška u Gjuru 7 for. 50 nv. 89 funt.; potiska u Gjuru 7 for. 45 nv. 88—89 funt. **Jačmen** moravski u Beču 3 for. 90 nv. 70 funt. do 4 for. 10 nv. 71 funt. **Zob** ugarska transito 2 for. 45 nv. 43 funt. do 2 for. 50 nv. 45 funt.; ugarska transito 2 for. 54 nv. 44 funt. do 2 for. 60 nv. 46 funt.; ugarska transito 2 for. 63 nv. 47 funt. do 2 for. 66 nv. 48 funt.; ugarska transito 2 for. 70 nv. 49 funt. — Promet u pšenici 25.000 vaganah.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva Dragutin Lambl.

Digitized by Google

Broj 19. **U Zagrebu**

9. Svibnja 1867. **XV. God.**

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Rezitba i uzgoj vinove loze.

(Nastavak.)

Sa slikom.

Dočim smo u prijašnjem broju opisali riez šoprunsku, naznačenu pod brojem 24. u sliki, priklopljenoj broju 16. „Gosp. lista", prilažemo ovomu broju opet jedan pregled različitih načinah rezitbe i ogoje vinove loze uz sljedeće tumačenje:

Dva lucnja uz kratko kolje.

Ova se riez rabi u njekih porajnskih vinorodnih predjelih i prikladna je osobito za njeke suvrsti čokoća, koje (kao što n. pr. naša kraljevina) bolje radjaju, ako se režu na lucnje.

Slika pod br. 25. predstavlja nam tri trsa, nasadjena dakako redomice uz razmak od 3 stope. Kod svakoga ima po dva kratka lucnja, poduprta i privezana na kratak kolić, štono je zabodnut u sredini t. j. $1^1/_2$ stope od svakog trsa. I trsu je treba kolca i to većega, na koji se onda vežu sve mladice od obostranih lucanjah. Ova riez godi na primjer crnoj i crvenoj klevanjki *(Clevner)*, koju oko Rajne veoma rado sade. I u nas može se upotriebiti, jer je naša kraljevina, sladka grašica, plemenika, prava crnina i t. d. sasvim sposobna za ovakvu ogoju. Nego uz gusto vezanje mladicah na kolje nepružamo čokoću toliko svjetla i zraka, koliko ga ima uz porabu žice, kako pokazuje pod br. 26. sljedeći način, to jest:

Dva lucnja uz kolić i žicu.

Čokot se kod ovoga načina neoslanja na kolac, već se samo lucnji vežu usred razmaka od 3 stope na onizak kolić, dočim rastu mladice okomice u vis, te se vežu ozgor na žicu *a b*. Stupovi za ovu žicu neka su 3 ili 4 hvata jedan od drugoga, pa ako nategnemo i razi zemlje (10 do 12 palacah nad zemljom) drugu žicu *hm*, netreba nam količah *il*, jer se savije lucanj s lieve i desne strane razi zemlje bez vezanja oko željezne žice, koja ga drži bolje od kolja. Namjesto žice može dakako biti i letva od drva, nego ova više stoji novca i truda, pa sagnjije za 6—8 godinah, dočim traje žica 20—30 godinah. Jedna funta žice broja 9. stoji 22—25 novčićah i daje 16 hvatih, dakle 1 hvat nije skuplji od $1^1/_2$ novčića. —

Razmak dolnje i gornje žice najbolji je od 2 stope, i rozgve mogu, kad se sitinom ili slamom na žicu *a b* privežu, rasti jošte 1 stopu više; u ovoj visini šišaju se vršci i zaperci mjeseca Srpnja i Kolovoza, jer netreba pustiti lozu, da odviše u drvo tjera. Bolje je, kad se ošišanjem vršakah mezgra čuva za usavršenje pupoljah, koji nabreknuv postaju plodniji i rozgva sama zrelija i tvrdja već mjeseca Kolovoza, osobito kad se ljetorasti uz žicu razlože jednako, kao što nam slika br. 26. pokazuje. Ovako djeluje svjetlost, sunce i zrak na čokoće puno više i bolje, nego kad se sgrne sve roždje oko kolca u gustu hrpu, u kojoj grošdje višeputa pljesnivi po nestašici zraka.

Ogradna riez uz čepur bez kolja.

Ova pod br. 27. narisana ogoja spada medju najbolje što jih imamo. U svojoj bitnosti je to hrvatska riez, jer ima kod nje 1—2 reznika i po 1 lucanj; nego netreba čokoću nikakva kolja, budući da se lucanj veže uviek na susjedni trs, a mladice od reznikah i lucanjah vežu se na žicu *c d* i to opet 2 stope nad lucnjem iliti 3 stope nad zemljom. Stupovi *cč* i *ddj* neka su zakopani $1^1/_2$ do 2 stope u zemlju, a nad zemljom neka su 4 stope visoki. Trs od trsa stoji 2 stope, redak od redka $3^1/_2$ ili bolje 4 stope, pače u suhih predjelih možemo se uz redomičnu sadnju služiti razmakom od $1^1/_2$ stope (trs od trsa) i 4 stope (redak od redka). U ovakvom slučaju ponamjestit možemo uz sasvim dostatan upliv zraka na 1 jutro vinograda 9600 trsovah, dočim jih stoji uz razmak od 3 stope (trs od trsa) i $3^1/_2$ stope (redak od redka) samo 5240 i u na-

Digitized by Google

ših hrvatskih mješovitih neurednih vinogradih jošte manje t. j. 4000 ili 4500 na 1 jutru. — Ako uvažimo, da nas kopanje i obradjivanje vinograda stoji jednaki novac, jer se mora sva površina prekopati i sve lozje vezati, pristat ćemo doista uz ovu jednostavnu i dobru ogoju, od koje imamo dvaputa toliko grošdja uz manji trud i manji trošak, nego što ga ima obično. Netreba bo kupovati kolje, netreba nakoliti lozje i vezanje ide na brzu ruku, buduć da se rozgve primu obično svojimi vilicami tanke žice, oko koje se može loza i bez vezanja jednostavno saviti.

Mi ovu riez zovemo **ogradnu**, buduć da je redak nalik na ogradu i čepur (trs) je toj ogradi i čokoću mjesto kolja. Svake se godine od pričuvanoga reznika odgoji lucanj za dojduću godinu, stari se lucanj u jeseni odreže i mladice mogu se upotriebiti sve za klučece-bradaše, jer jim je izhodište godišnji lucanj. — Ovu praktičnu ogoju preporučujemo što najtoplije našim naprednim vinogradarom, buduć da je za naše odnošaje sasvim prikladna i domaćoj rezitbi srodna.

Riez u račve sa više natezačah.

Riez u račve poznata nam je već iz priloga k br. 16. ovoga lista, gdje se tumači uz slike pod br. 9, 10, 11 i 12. — Na temelju ove riezi puštaju u njekih porajnskih predjelih više lucanjah da se natežu (bez savijanja) prama žici, kao što nam to nacrt br. 28. pokazuje. Slabomu se čokotu ostavljaju po 2 natezača, jačemu po 3, 5 i 6 **natezačah**, privezanih k žici *de*. — Mi ovu ogoju za vlažne hrvatske vinograde nećemo preporučiti, jer je čokot prenizak te izvržen mrazu i gnjiloći grožđja u travi, štono višeputa uz vlažno vrieme uzbuja. Nego istine radi primjetiti moramo, da je lani u vinogradu križevačkoga učilišta, gdje su svi ovi načini gojitbe čokoća s jednom te istom vršću čokoća (sladkom grašicom) izvedeni, od ove riezi bilo najboljega, najsladjega grožđja. Svakako je taj način rezanja i ogoje prikladan za toplo tlo u suhom položaju.

Hooibrenkova riez.

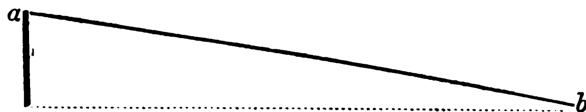
Akoprem se ova riez u naših vinogradih uz obični razmak čokoća od 3 do 4 stope rabiti nemože, jer potrebuje svaki čokot s lieve i desne strane za svaku dugačku savijaču po 3 stope, dakle ukupno 6 stopah mjesta; ipak tu neizmjerno prehvaljenu ogoju primismo pod br. 29. u priklopljenu sliku — baš radi toga, da temeljito razvidimo njezinu nevaljanost.

Jezgra naputakah Hooibrenkovih sastoji se u tome, da se svake godine od trsa imaju odgojiti po ljetu dvie jake rozgve *a c* i *b e* uz okomični kolac i ujedno saviti nješto izpod suvodnoga pravca razi zemlje dvie lanjske rozgve t. j. dugački lucnji od 10 do 12 okah tako, da jim sva ova oka, tjerajuća puno mladicah u vis, obilatim rodom obrode. Istina je, da od 20 ili 24 oka dobijemo najmanje 20 mladicah po 3 grozda, dakle do 60 grozdovah i više; ali to nisu grozdovi, već samo grozdići mali, riedki, slabi u sladoru i puno gorji od svake druge riezi. Samo primjera radi primjećujem, da je lani sadržavalo grožđje od hrvatske i od čepuraste riezi po 22 postotka sladora, od ove Hooibrenkove pak samo $14\frac{1}{2}$ %!

Ova ogoja zahtjeva nadalje, da se svakoj mladici poslie cvatnje uštipne vršak kod trećega lista nad gornjim grozdićem. To doduše opet stoji, buduć da uslied ovoga uštipnuća lišće i mladica ojača, nego s vezanjem je težko postupati. Mladice su obično prekratke, da je privežemo na mali osrednji kolčić *zž*, te opet nemogu dosegnuti velikoga kolca blizu trsa. Uz ovu nevolju prisiljen je težak dignuti cielu dugačku savijaču sa 30 grozdićah i privezati ju na veliki kolac tako gusto, da niti zrak niti svjetlo valjano neprobija. Ovakvim se načinom osujeti glavno načelo te ogoje t. j. jednaki upliv zraka i svjetla na svekolike mladice. Ova se napokon svrha može postignuti samo onda, kad se tim dugačkim savijačem za volju potegne žica od *o* do *p* tako, da se uz nju mogu nadalje vezati sve mladice, što je dosta mučan posao, ako uvažimo, da su te mladice veoma kratke uslied prikračenja kod trećega lista nad gornjim grozdićem.

Nu osim otih potežkoćah, koje će svaki izkusiti, ako bude htio raditi po Hooibrenku, ima u naputku ovoga gospodina jedna točka, koja je puko bezumlje. Kaže bo Hooibrenk, da čokoće po njegovoj metodi **netreba gnojiti**! Ovo je mnenje sa gledišta teoretičkoga i praktičkoga posve krivo i nevaljano. Odkud ima čokot crpiti toliko snage za silu grožđja, ako ga nepomažemo gnojem? Dakako Hooibrenk je rabio ovu svoju metodu na slogovih povrtnjaka, pa je gnojio povrće, a nije gnojio čokoća! O tom se je osvjedočio urednik ovoga lista već godine 1859., pohodiv bašću Hooibrenkovu u Hietzingu blizu Beča. Nadalje se ovaj način baš sjegurna pokusa radi u Križevačkom zavodskom vinogradu rabi već kroz 4 godine danah, imamo dakle dovoljnih o toj ogoji izkustvah.

Medjutim se dogadja višeputa, da oslabljeni trs niti netjera one dvie rozgve, štono trebamo za dojduću godinu kao savijače — rodkinje, pa ostajemo gledeć na naumljene dugačke lucnje baš na cjedilu. Jedina dobra uputa sastoji se kod Hooibrenkove metode u tom, što se lucnji saviju po prilici 6 palacah izpod vodoravne crte prama zemlji od *a* prama *b* u sljedećem nacrtu:

jer uz **ovakov pravac protjeraju sva oka cieloga lucnja**, dočim u svakom drugom slučaju savijanja i vezitbe izostaje po koje oko, kašto se može

Digitized by Google

svaki posjednik vinograda uvjeriti. Nego ovaj pravac nije izumio Hooibrenk, već ga izumiše prije 50 godinah francezki voćari Bouché i Noisette, negovoreć o tom, da se više manja od vajkada rabi u voćarstvu i osobito u vinogradarstvu.

Zaključujuć ovaj podulji opis Hooibrenkova načina, prije četiri godine strašno preporučenoga kažemo u kratko, da nevalja po sljedećih razlozih:

a) grożdje mu je sitno, riedko i slabo,
b) vezanje i okapanje veoma je težko, pače višeputah sasvim neizvedivo,
c) grożdje razi zemlje rado gnjili,
d) čokot oslabi, ako ga valjano negnojimo,
e) obični razmak od 3 stope premalen je, pa ako bismo sadili čokoće uz prikladnu udaljenost od 6 stopah, ostat će nam vinograd preriedak u tom slučaju, kad na čokotu nenarastu željene dvie jake rozgve za dojduću godinu. U tom pogledu moramo primietiti, da je treba radi tih rozgvah svake godine pričuvati po dva kratka reznika na čepuru, što Hooibrenk s početka činio nije, dok ga nisu o toj potreboći uvjerili vinogradari vještiji od njega.

Rajngavske dvo-upriečnice.

U jednom predjelu vinorodnih pokrajinah porajnskih, koji se zove Rheingau, goje vinogradari svoje čokoće načinom, označenim u slici 30. priklopljena nacrta. Dižu bo od svakoga ćokota po dva kratka lucnja prama sebi kao upriečnice i vežu je na mali kolčić ondje, gdje se doticaju. Mladice potlam vežu na kolac oko čokota ili na onizku žicu f g. Žiteljstvo rajngavsko zadovoljno je s tim načinom, koji zovu njemački *Doppel Strecken.* Mi smo opazili, da oka blizu krajah svake upriečnice jače tjeraju od onih bliže čokota niklih. — Svaki trs treba da ima osim toga po 2 pričuvna reznika (*Reserv-Zapfen*), od kojih se moraju za dojduću godinu odgojiti nove upriečnice; jer se istrošene poslje berbe odrežu, a nove se prama sebi upru i svežu. — Mi u toj ogoji nenalazimo za nas velike koristi, osobito ako uvažimo, da taj način potrebuje i kolja i žice. Navodimo tu riez i ogoju samo za to, jer se u vinorodnih pokrajinah zbilja rabi i jer su vinogradari onih predjelah s uspiehom zadovoljni.

Lucnji uz visoko kolje.

Broj 31. u priklopljenoj sliki predstavlja nam ogoju sa dva ili tri lucnja, kako se rabi u njekih porajnskih predjelih i kako se može i u nas upotriebiti, ako ima debilih trsovah. Kod ove ogoje treba svake godine ostaviti po dva ili tri pričuvna reznika, da narastu od njih valjani lucnji. Svaki se lucanj savija dole i veže se na čokot, tako da netreba posebnoga kolja za lucnje. Nu buduć da nosi čokot silu grożdja, treba mu dati jaki kolac i taj kolac čvrsto osoviti. — Naši su vinogradi višeputa slabo nakoljeni, osobito kad je u dobi kolenja zemlja suha i tvrda. Ljudi doduše pomažu si vodom, koju toće u jamice; nego ipak stoji kolje plitko i opada s čokoćem i grożdjem poslje svake bure. S toga rabe dandanas u naprednih vinorodnih pokrajinah:

Stremen za kolenje

narisani u priklopljenoj sliki pod br. 32. — Razloživ jurve u br. 14. ovogodišnjega gospodarskoga lista korist toga stremena, naslikasmo ga u preostavšem prostoru pod *s* i ujedno nogu radnikovu sa zabodnutim kolcem pod *k*, da mogu čitatelji razvidjeti, kako se prikopči stremen na nogu i kako se kolac kvakom primi i u zemlju čvrsto zabode. Ciena je ovomu stremenu u Križevcih 80 novčićah.

(Nastavit će se.)

Njegovo ces. kralj. ap. Veličanstvo blagoizvolilo je odobriti pravila (štatuta) petrinjske bratovštine gospodarstvene, a ministarstvo rata dozvolilo je, da se ista u svojkolikoj krajini vojničkoj proglase, pa da se na temelju ovih pravilah slične bratovštine i po inih pukovnijah podignu. Uživotvorenje novih ovih bratovštinah po krajini povjereno je gospodinu ministarskomu koncipistu Stjepanu Pejakoviću.

Ova nam je viest brzojavom danas doglašena; mi joj se srdačno radujemo, jer smjera na materijalni pa i duševni boljak u Krajini, i dočim potvrdjenu petrinjsku bratovštinu bratskim čuvstvom pozdravljamo, vele nam je drago, što je pala častiva ta zadaća naime uvadjanje novih bratovštinah, na gospodina Stjepana Pejakovića, od koga smo čvrsto uvjereni, da će pronicavim svojim umom pa obće poznatom revnošću svojom znati i po inih stranah Krajine zadružiti sve sile, da unapredjuju umno gospodarenje. Nepoznajemo još ta novo potvrdjena pravila bratovštinah, nu pravednu gojimo nadu, da su ona takova, kako će moći ta krajišnička sadruženja u što tešnji savez stupiti s hrvatsko-slavonskim gospodarskim družtvom, koje će radostno sva izviešća o djelovanju bratovštinah primati u svoj gospodarski list, a kraj toga jim savjetom svojim i činom polag najbolje mogućnosti pripomagati.

Z.

Digitized by Google

GLASONOŠA.

Službene viesti.

Oglas. Nastavak XXIII. glavne skupštine hrvat.-slav. gospodarskoga družtva urečen je na dan 15. Svibnja t. g. — Predmet zasjedanja ovoga jest taj, da se rieše neriešeno ostala pitanja skupštinske osnove od 22. i sljedećih danah mjeseca Siečnja t. g., naime 6. točka: *Kako da se popravi traga domaće naše stoke;* 7. točka: *Što nam valja učiniti da se popravi vinstvo naše i vinarstvo* (jeda-li se u nas nebi moglo ustrojiti družtvo za vinarstvo); 8. točka: *Kako da se kod nas uživotvori utrka konjah, za koju je obrekao preuzv. gospod. biskup J. J. Strossmayer doživotnu godišnju pripomoć od 100 carskih dukatah.*

Pozivlju se svi družtveni članovi na skupštinu ovu, koja će se započeti u 10 satih prije podne u dvorani narodnoga doma.

Hrvat.-slav. gospodarsko družtvo.
Andrija Jandrić, v. r. predsjednik. *Petar Zoričić, v. r.* poslovodja.

— Oglas. Svilogojcem domaćim javlja se ovim, da će upravljajući odbor hrv.-slav. gospodarskoga družtva kano doslele i ljetos kupovati svilske čahurice i nje plaćati:

a) Dobre čahurice funtu bečke vage po 90 novč.
b) Slabije „ „ „ „ „ 60 „

Iz odborne sjednice u Zagrebu dne 7. Ožujka 1867.
Upravlj. odbor hrv.-slav. gospod. družtva.

Domaće viesti.

(Koliko ćemo ljetos obdržavati područničkih izložbah?) Od godine 1864. nismo imali u Hrvatskoj i Slavoniji nikakvih domaćih izložbah, te bi zbilja bilo od koristi, da probudimo sad opet jednom naše gospodarsko obćinstvo na dalnji napredak natjecanjem u područničkih izložbah. Pozivom od 30. Ožujka t. g. (vidi broj 14. ovoga lista) potaknula je križevačka područnica ovo pitanje, a eto sad pristaje uz ovaj predlog već više područnicah, naime podravačka, dugoselska i sveto-ivanska. Nu pravo kaže područnica sv. ivanska u točki 2. svojega poziva, u zadnjem broju priobćenoga, da bi se trebalo dogovoriti o tom, nebi-li se ista područnica sporazumjela sa susjednimi, pa da tri ili četiri zajedno ustroje u Križevcih izložbu domaćih gospodarskih proizvodah? Ovo bi u istini dobro bilo, pa bi mogla za godinu danah ustrojiti opet druga koja područnica izložbu, kod koje bi susjedne posestrime sudjelovale, tako da bismo izmjenice držali svake godine drugdje svoje područničke izložbe. — Ako se gg. članovi gore potaknutih područnicah u tom pitanju slažu, neka izvole to pisati uredniku ovoga lista. Sjednica dugoselske i sv. Ivanske područnice slučajno su obedvie na 9. Svibnja urečene — po svoj prilici, da mogu gg. učitelji (četvrtkom) prisustvovati. Inače bi bilo uredničtvo predložilo, da se gospoda Sveto-Ivančani potrude u Božjakovinu, kamo će i križevački poslanik prispjeti.

Gospodarske viesti.

(Pošiljanje učiteljah u parižku izložbu.) Pruska vlada šilja ljetos po 1—2 učitelja od svake ratarnice i gospodarskoga učilišta u Francezku, da prouče prigodom izložbe u Parizu sve, što spada na gospodarstveni napredak. Nu buduć da nebi bilo moguće poradi odsuća tih učiteljah obavljati propisano naučanje, odredjeno je, da njeki učitelji putuju mjeseca Travnja, drugi mjeseca Svibnja a treći kasnije u Pariz. (Samo ako neće preprieči rat za mjesec danah svekoliko putovanje!)

Svilarstvo.

(Novi svioci.) Grof Adolfo Pejačević čini sada na svojem imanju u Slavoniji pokuse s novom vrsti svilacah (bombix jamamai), koji se hrane hrastovim a ne dudovim lišćem, a hrani do 400.000 upravo iz Jave nabavljenih bubah. Uspie-li taj pokus — čemu puno nade ima — onda je našoj sa hrastovine slovljenoj domovini otvoreno novo vrielo obilne zasluźbe i dobitka. Uspieh toga pokusa priobćit ćemo u svoje vrieme.

Trgovina.

(Nastojanje oko prodaje našega vina u prekomorskih zemljah.) Budući da je austrijskomu vinu težko natjecati se sa porajnskim i francezkim vinom u srednjoj i sjevernoj Evropi, namjerava bivši ministar trgovine i zemaljske kulture barun Wüllerstorf prigodom sadanje ekspedicije u iztočnu Aziju tražiti savezah i sklapljati trgovačkih ugovorah sa prekomorskimi zemljami — osobito gledeć na vino, štono bismo u slučaju valjanih uvjetah mogli voziti jevtino na ladjah iz jadranskoga mora kroz suezki kanal i preko crvenog mora u južnu i iztočnu Aziju.

— *(Ciene žita u Sisku do 4. Svibnja t. g.)* Pšenica banatska 6 for. 70 nv. do 7 for. 20 nv. 84—87 funt.; kukuruz bosanski transito 3 for. 65—77 nv., hrvatski 3 for. 80—90 nv.; zob bosanska transito 1 for. 90 nv., hrvatska 2 for.; proja bosanska 2 for. 10 nv. — Promet 28.300 vaganah.

— *(Temišvar, 3. Svibnja t. g.)* Usjevi stoje izvrstno a vrieme jim prija, s toga se ugovaraju prodaje ljetošnje pšenice po 4 for. do 4 for. 50 nv.

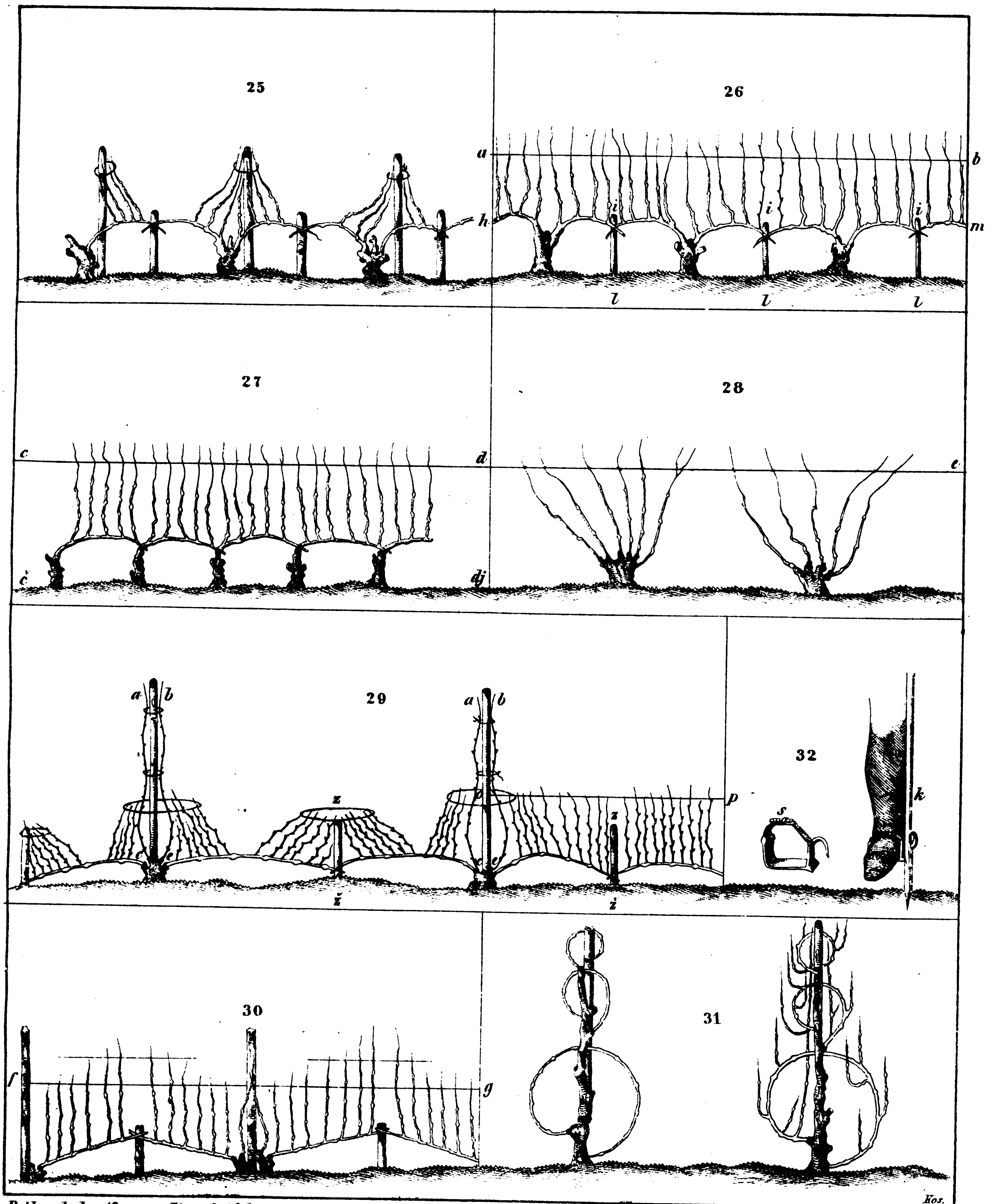
— *(Bečki cienik na žitnoj burzi od 4. Svibnja t. g.)* Pšenica potiska u Gjuru 7 for. 40 nv. 87—89 funt. za novce; banatska u Gjuru 7 for. 40—50 nv. 88—89 funt.; perjamoška u Gjuru 7 for. 50 nv. 89 funt. Raž ugarska u Beču 5 for. 40—50 nv. 80 funt. Jačmen u Beču 4 for. 25 nv. 70 funt. do 4 for. 35 nv. 71 funt.; slovački u Beču 4 for. 20 nv. 70 funt. Kukuruz transito 4 for. 35 nv. 84 funt. Zob ugarska transito 2 for. 35 nv. 43 funt. do 2 for. 40 nv. 45 funt.; ugarska transito 2 for. 40 nv. 44 funt. do 2 for. 42 nv. 45 funt.; ugarska transito 2 for. 46 nv. 46 funt. do 2 for. 52 nv. 47 funt.; ugarska transito 2 for. 55 nv. 48 funt. do 2 for. 60 nv. 50 funt. — Promet u pšenici 20.000 vaganah.

☛ K ovomu broju priložena je slika.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva Dragutin Lambl.

Digitized by Google

Rezitba i uzgoj vinove loze (Nastavak).

Prilog k br. 19. „gosp. lista" 1867.

Albrecht u Zagreb.

Digitized by Google

Digitized by Google

Broj 20. **U Zagrebu**

16. Svibnja 1867. **XV. God.**

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 80 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Naši školski i obćinski ciepilnjaci.

Ima tomu više godinah, što su se njeke naše podružnice, naime dugoselska, pobrinule za to, da se urede u svih obćinah, gdje ima pučke škole, ciepilnjaci za odgajanje mladih voćakah.

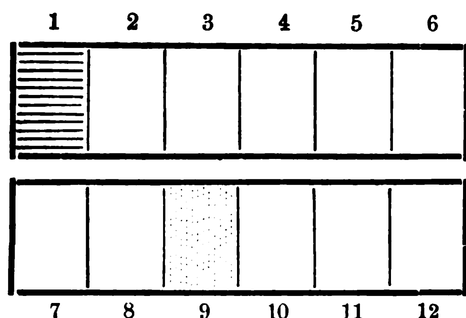
Ovu plemenitu zadaću njeki su učitelji valjano riešili, odgojiv pomoćju obćinah i školske mladeži liepih voćakah, štono primiše onda sad obćinari sad drugi prijatelji napredka u svoje bašće. Nego veći dio otih školskih ciepilnjakah dosada nezadovoljava potaknutoj svrsi, pače ima više zemljištah poklonjenih za ciepilnjak učionam po obćini ili po vlastelinu, o kojih moramo javiti da su stranom neobradjena, stranom barem nevaljano dakle bezuspješno upotriebljena.

Pregledav ota zemljišta to jest školske ciepilnjake, našli smo, da neima shodne razredbe slogovah, na kojih bi se imale odgajati mlade voćke uz pametnu mienbu. Nadalje neima sjemeništah, bez kojih se voćke mnogobrojno i valjano umnožavati nemogu. Njeki učitelji sade divljakah, izkopanih po učenicih u šumi, što nevalja, jer ovakva ostariela i kršljava drveća nerado rastu. Veći dio učiteljah obavlja oplemenjivanje otih divljakah samo jednim načinom, to jest u razciep iliti razkol, a spajanje i pupanje iliti očenje nerabi, premda su ova dva načina veoma koristna, u mnogom obziru koristnija od kalamlenja razciepom.

Opaziv prigodom obilazenja školskih ciepilnjakah ote i druge mane, uvjeriv se nadalje o dobroj volji naših učiteljah i o pripravnosti njihovoj gledeć na uspješniju radnju — naumismo razložiti ovdje sve, što spada na valjano uredjenje ciepilnjakah zato, da se tečajem ove godine pobrine svaki naprednjak za pobolšanje svojega ciepilnjaka i da potlam ima željene koristi od zemljišta, namienjenoga obćekoristnoj svrsi. Znamo bo, da mnogi rado bi bolje radio, samo da ga tko valjano uputi; evo dakle upute, posao nije težak a uspjeh je sjeguran uz brižljivu i postojanu radnju.

Prva je dužnost kod odgajanja mladih voćakah valjana razredba ciepilnjaka u slogove iliti prediele, jer se nemogu godišnje voćke saditi medju 2, 3 i višegodišnje. Najbolje je, ako razdielimo cielo zemljište u 10 predielah, od kojih 7 rabiti ćemo svake godine za odgajanje mladih voćakah, a 3 prediela ostaviti ćemo za povrće ili drugu koju porabu. Opažaju bo vještaci, da voćke neće valjano rasti i uspievati, ako se jedno te isto zemljište kroz 10—15 godinah uviek za uzgoj mladih voćakah upotrebljava, kaošto i u poljskom gospodarstvu poziva priroda čovjeka na mienbu rastlinah, od kojih svaka traži u zemlji druge hrane, jedna dakle podupire drugu biljku, ako mienjamo postojbinu njihovu. Nadalje treba iztrošenu zemlju i pokriepiti gnojem, koji nevalja na primjer u sjemenište zakapati, već ga treba upotriebiti pod blitvu (repu, burak) ili koje povrće, a stoprv kad je sasvim sagnjio i kad je uz opetovano prekapanje sa zemljom valjano i jednako pomiešan, može se dotični prediel uspješno rabiti za usjeve voćnoga sjemena. Možemo li u svojem ciepilnjaku napraviti na mjesto 10 slogovah iliti predielah 12, bit će korist gledeć na potaknutu mienbu tim veća. U Hrvatskoj i Slavoniji dorastu mlade voćke u šestoj ili sedmoj godini za prodaju i presadjivanje u voćnjake, na polje, pokraj cestah i tako dalje; jesu bo prije šeste godine za tu svrhu pretanke i preslabe! Trebamo dakle najprije 7 slogovah za odgajanje mladih voćakah; 2 sloga za sjemenište, dakle ukupno najmanje 9 slogovah. S razloga gore potaknutoga volimo napraviti 12 slogovah jednake veličine. Širina je ovim malim predielom najbolja od 3—4 stope, jer ako su preširoki, nemogu se biljke valjano plieviti i okapati. Ovakav skup slogovah predstavlja sliedeći tlovid:

Digitized by Google

U sjemeništnom slogu br. 1 naznačili smo popriečnimi crtami toga sloga kako valja sijati voćno sjeme zato, jer se popriečni redci ovako mogu sa staze motičicom laglje okapati i plieviti. Kod razsadjivanja mladih biljkah možemo napraviti redke i uzduž slogovah, kaošto naznačuje slog br. 9, jer je razmak redakah veći od onih u sjemeništnom slogu.

Zemlja u ciepilnjaku treba da je dobra, koliko moguće rahla i duboko prekopana. Duboko prekapanje iliti rigolanje za čudo pomaže sve biljke, osobito pak mlade voćke. S toga dandanas svi vrli voćari neštede truda i troška, prekapajuć zemljište, za ciepilnjak odredjeno barem 2 stope duboko, osobito ako je zdravica (t. j. dolnja mrtva zemlja) tvrda i neociedna. Ako je zemlja sasvim neplodna i loša, mora se zagnojiti, nego ujedno upotriebiti radi priesnoga gnoja barem godinu danah za koju drugu svrhu. Osobito dobre i sipke zemlje zahtjeva sjemeništni slog, jerbo sitno sjeme na pr. od jabukah i krušakah u krupnoj zemlji slabo niče i slabo uspieva. Nadalje nevalja sijati i odgajati voćke u zaklonjenom vrtu ili u sjeni, već jim prija sasvim prosta otvorena ravnica za čudo bolje od zakutka.

O skrbi za sjeme.

Odrediv pojedine slogove za redomičnu porabu treba da si priskrbimo valjana sjemena od svih vrstih i suvrstih voćakah. Od jabukah i krušakah možemo sakupiti sjeme, kad se voće u družtvu jede ili pak tražiti ga ondje, gdje od ovoga voća prešaju mošt. U zadnjem slučaju nesmije trop dugo ležati, jer se sjeme lako u vrućini tropa pokvari te onda neniče. U njekih pokrajinah ostavljaju voćari stanovite voćke sjemenjače za pravlenje sjemena, uvjeriv se o tom, da mlade voćke od voća tih voćakah valjano rastu, da su zdrave i najprikladnije za oplemenjivanje. Voće od ovih prostih doduše nego obilato rodećih voćakah neprodavaju, već ga razgnječe i sjeme kroz rešeto prosipav u vlažnom pjesku čuvaju.

Šljive, trešnje i višnje mogu se doduše umnožiti vriežami od korenja starih voćakah; nego bolje je, ako sakupljamo i čuvamo koštice iliti pećke od njih u vlažnom pjesku do jeseni ili do proljeća, pa je redomice u sjemeništu sijemo. Gdje ima mnogo miševah, ima i pogibelji za ovakvo sjeme. S toga treba ga u cvietnjaku (loncu za cvieće) čuvati i criepom pokriti, jerbo posudje drveno mogu miševi pregrizti.

(Nastavit će se.)

Skupština gospodarskoga družtva.

Hrv. slav. gospodarsko družtvo nastavilo je dne 15. i 16. svibnja t. g. glavnu skupštinu, da se rieše oni predmeti, što su ostali dne 22. Siečnja neriešeni. Prvoga dana t. j. 15. Svibnja sastalo se je u tu svrhu po prilici 35 članovah a drugoga dana bilo jih je kod svršetka skupštine do 15 u prostorijah dvorane.

Predsjednik družtva preč. g. kanonik Jandrić javio je sakupljenim članovom u svojem uvodnom govoru najprije, da je nj. Veličanstvo dopustilo ne samo utemeljenje petrinjske »bratovštine«, već da je u načelu dozvoljeno, da se u čitavoj vojničkoj krajini smiju podružnice utemeljiti baš onako, kao što obstoje u provincijalnoj Hrvatskoj i Slavoniji. — Osim toga je stiglo previšnje potvrdjenje predsjednika i podpredsjednikah družtva, izabranih dne 22. Siečnja t. g. — Obadvie te viesti ugodne su bile članovom družtva, želećim gledeć na potrebno umnoženje podružnicah, da se nadje u Krajini više onakvih prijateljah narodnoga napredka, kao što se je u Petrinji našao u osobi neumornoga g. Pejakovića.

Prije razgovora o pojedinih predmetih programa javio je blagajnik družtva g. Suhin, da je stanje družtvene blagajne jako tužno, stranom radi toga, što članovi družtva svoje prineske uredno neplaćaju, stranom što je podpora družtva od strane zemaljske oblasti sasvim nedostatna. Nužda je bila ovoga proleća tako velika, da je moralo družtvo za podmirenje nabavljenih ključecah i plaće težakah uzajmiti preko 700 for. i po izvješću blagajnika bit će ljetos treba 2220 for. više od proračuna, odobrenoga dne 22. Siečnja.

Gledeć na veću pripomoć zemaljsku podneslo je družtvo već mjeseca Siečnja vis. saboru obrazloženu molbenicu a glede dugujućih članovah zaključeno je, da jim se piše opetovano i ujedno da se uglave i izbrišu one tražbine, koje se nemogu utjerati, ako je n. pr. gdjekoji član umro. U obće je treba revidirati stare račune i ubaviestiti pojedine članove o posljedku pregledanja i likvidacije. Nadalje treba da dobije družtvo najmanje 4000 for. godišnje podpore iz koje zemaljske zaklade.

Budući da napredak gospodarstva i šumarstva domaćega iziskuje, da se taj predmet kod zemaljske oblasti povjeri vještaku, zaključeno bi po predlogu župnika Finka, da se o ponamještenju ovakvoga vještaka podnese vis. saboru posebna predstavka.

Gledeć na sredstva za poboljšanje pasminah domaće stoke uvažilo je družtvo najprije sve predloge podružnicah, uvrštene dosad u dodatke ovoga lista i zaključilo nadalje, da se zamoli zemaljska oblast za

Digitized by Google

podporu, da se uzmognu gospodari kod izložbah stoke za revno nastojanje oko marvogojstva onako nagraditi, kao što se to čini gledeć na promicanje konjarstva.

Posebni predlog stavio je svršetkom sjednice prvoga dana ravnatelj Lambl poradi sadjenja duhana izvan zakona o monopolu naime uz one iste uvjete, po kojih smiju gospodari u susjednoj Ugarskoj i Erdelju ljetos za svoju vlastitu porabu svaki po 70☐ hvatih duhana saditi, ako privole plaćati 1 for. za financialno nadziranje i 21 novč. potrošarine od 1☐ hvata. Dočim je predlog primljen, izaslala je skupština odmah posebni odbor k financialnom ravnateljstvu zemaljskomu i razvidiv okolnosti predala je onda neodvlačno na temelju svojega zaključka pismenu predstavku radi toga svietlomu banu s molbom, da se riešenje koliko moguće uskori, jer je treba što prije duhan saditi. O tih uvjetih, kako su za Ugarsku i Erdelj uglavljeni i po nj. Veličanstvu odobreni, govorit ćemo u dojdućem broju.

Sedma točka programa glasi: „Što nam valja učiniti, da se popravi vinstvo naše i vinarstvo?“ O tom predmetu se je više mnienjah i predlogah tumačilo, dok se je napokon zaključilo, da sastavi posebni odbor načela pivničarska i naputak za postupanje s vinom. Isto tako riešeno je pitanje o utrki konjah t. j. da upravljajući odbor družtva pozove njeke vještake, koji bi znali i htjeli pripraviti što je treba za utrkivanje, kao što je bilo već priredjeno g. 1864. prigodom izložbe.

Napokon se je uzelo u pretres pitanje: „Imaju li se ljetos držati izložbe područničke, ili jedna izložba u Zagrebu?“ Područnica dugoselska i sv. ivanska pridružile su se doduše u tom pogledu križevačkoj, odlučiv, da će se ljetos u Križevcih izložiti poljske, vrtljarske i voćarske plodine. Nu dočim pruža Zagreb sa svojom okolicom puno više plodinah za ovakvu izložbu, dočim su ljetos osobito voćke obilnim rodom urodile, te nije moguće da članovi družtva svoje vrieme i svoje sile razdjele sad područnicam u prilog, sad za glavno družtvo, sjedinila su se mnenja svih članovah u tom, da se ljetos drži na mjesto potaknutih izložbah područničkih jedna obća izložba u Zagrebu — već i s toga, da se po predlogu g. Barca tom prilikom uglavi voćarska terminologija. Svaki predjel hrvatski i slavonski poslat će svoje plodine i kod voća napose točno će kazati, kako se zovu pojedine suvrsti. Odbor u Zagrebu sastavit će onda sravnjivajuće nazivlje, koje ćemo potlam upotriebiti i rabiti, dočim sada u tom pogledu vlada velika neizvjestnost kod nas i u drugih zemljah. S tim bi skupština zaključena a program za tu izložbu izdat će se što prije putem ovoga lista.

Veličajni vinograd Nikolićev u Prekrižju.

Čudimo se višeputa veličajnim podhvatom stranjskim i pravo da se ugledamo u liepe primjere naprednoga svieta; nego ujedno nesmijemo mukom mimoići valjana domaća djela, već cieniti i uvažiti napor, izkustva i zasluge naših sugradjanah, oduševljenih i radećih za promicanje gospodarstva.

Medju ovakva domaća djela spada veličajni vinograd zagrebačkoga gradjana i posjednika g. Nikolića u Prekrižju — po prilici $^3/_4$ ure od Zagreba prama Medvedgradu. Gosp. Nikolić, zauzet tielom i dušom za gospodarstvo u obće i napose za vinogradarstvo, opazio je da u okolici njegove šume u Prekrižju vinova loza ne samo valjano uspieva, već da čokoće nikada nepozebe i nikad negnjije, makar udarilo i loše vrieme. Posjedujuć u tom zakutku dražestne okolice zagrebačke do 96 ralih šume, odlučio je izkrčiti po prilici 50 ralih i nasaditi novi vinograd sasvim po pravilih valjana vinogradarstva. — Lako je htjeti šta, a težko je izvesti, osobito šta većega. Nego g. Nikolić nije vičan plašiti se zapriekah, već zna neumornom snagom i uztrajnošću oživotvoriti sve ono, što je naumio i odlučio. Tako je postupao i učinio u Prekrižju, te je zbilja za prilično kratko vrieme t. j. za dvie godine danah ne samo šumu posjekao i cielo brdo prekopao, panjeve odpremio i jame izravnao, već je i nasadio vinograd golema obsega. S ovim se obsegom nemože uzporediti nijedan vinograd maloga, pače niti većega posjednika, ako uvažimo: da ima u Prekrižju do 42 rali površine u jednom savezu i komadu redomično nasadjene. Čitavo je brdo s pojedinimi položinami razdieljeno u prediele, medju kojimi su napravljeni putevi zato, da se može voziti posjednik i da mogu kola prolaziti sad s koljem, sad s lagvami, moštom itd. na sve strane.

Obdielavanje ovoga širokoga vinograda povjereno bit će 14 viničarom iliti vincelirom, za koje se gradi u svakom predielu po jedan stan, od kojih će svaki po 3 rali lozja obradjivati. U sredini brda stajati će velika gospodarska sgrada posjednika-upravitelja s pivnicom, u koju će se moći ponamjestiti preko 3000 vjedarah vina. Za ovu se sgradu sada pravi 300.000 opekah u dolini, koja je već takodjer od grmlja i šikarja osnažena i ovoga proljeća plemenitimi voćkami nasadjena. Osim toga ondje ima loznjak i vrtove za viničare i bit će toga jošte više. — Nu glavna je stvar i zasluga posjednikova, što je za svoj u istini veličajni vinograd nabavio najboljih plemenitih i rodnih vrstih čokoća, da je nasad sasvim pravilan i valjano izveden i da je svaka vrst uz jednaki nasad ponamještena u predjelu, koji gledeć na tlo i položaj uspjeh njezin osjegurava. Dišuća graševina rasti će na prudju, zelena valtlinka na ilovači, kadarka na toploj glini itd. Milina je gledati već sada redomični nasad lanjski, pače i ljetošnje radnje, nastavljene i dovršene ovih danah, dobrim uroditi rodom, jer neštedi g. Nikolić niti motike, niti crnice i gnoja za mladi na-

Digitized by Google

sad, niti vode da se uz suho vrieme zasadjeni ključec zalije. Ovako mora biti i bit će uspješno djelo neumornoga gospodara, kojega trud i zaslugu cieniti i priznati će čitatelji tim više, ako primjetimo, da ovaj gospodar neima valjda 30—40 godinah, već je starac od 73 godine!

U ovakova junaka, koji uz svoju starost ipak svaki dan prije i poslje podne rukovodi vanjski posao, upučujuć svoje ljude (sada svaki dan po 40 težakah), kako bi trebalo brže i bolje raditi, treba da se ugleda naš mladi naraštaj i svaki, kojemu leži na srcu zemaljska kultura!

GLASONOŠA.

Službene viesti.

Oglas. Na temelju §. 19. pravilah od 8. Listopada 1857. br. 10217. glede ustanovah za unapriedjenje gojenja murvah i svilacah u Hèrvatskoj i Slavoniji, dielit će se ove godine tim pravilom ustanovljene nagrade i to:

a) Obćinskim vrtljarom i učiteljem, koji se bave s odgajanjem murvah, i koji su se u tom poslovanju prošle i tekuće godine s dobrim uspjehom najrevniji pokazali, 5 nagradah sa 30 dukatah.

b) Zemljoposjednikom, koji su ili na vlastitom ili na zakupljenom zemljištu prošle i tekuće godine najviše murvah zasadili, 15 nagradah sa 30 dukatah.

c) Zemljoposjednikom, koji će pokazat najviše dobro redjenih pet godinah starih murvah, za koje dosad još nedobiše nagrade, 15 nagradah sa 30 dukatah.

d) Osobam, koje će t. g. najviše dobrih svilenih čahuricah u vlastitom svojem kućanstvu proizvesti, 15 nagradah sa 30 dukatah.

Što se ovim do obćega znanja stavlja uz naputak, da se oni, koji se za prenapomenute nagrade natjecati žele, radi toga najdulje do konca t. m. prijave kod županijskoga nadzornika svilarstva, za da jim u smislu §. 21. rečenih pravilah izdade valjane svjedočbe, koje će oni onda putem svoje političke oblasti do konca mjeseca Kolovoza podnieti kr. namjestničkomu vieću.

Od kr. dalm.-hrv.-slav. namjestničkoga vieća.

U Zagrebu dne 8. Svibnja 1867.

N. Melinčević, s. r.

Poziv. Dne 23. Svibnja t. g. držati će gospodarska podružnica djakovačka svoju sjednicu u pisarni vlastelinskoj u 10 satih prije podne, kamo se sva p. n. gospoda članovi najuljudnije pozivlju.

Predmeti viećanja:

1. Kako da se doskoči tolikim poljskim kvarom, s kojih gospodari silno stradaju.
2. Kako će se razporezati trošak za pokušalište.
3. Sabiranje godišnjih prinesakah za gospodarsko družtvo.
4. Posebni predlozi gg. članovah.

U Djakovu dne 9. Svibnja 1867.

Dragutin Böellein, predsjednik. Virgil Mallin, tajnik.

— Oglas. Svilogojcem domaćim javlja se ovim, da će upravljajući odbor hrv.-slav. gospodarskoga družtva kano dosele i ljetos kupovati svilske čahurice i nje plaćati:

a) Dobre čahurice funtu bečke vage po 90 novč.

b) Slabije „ „ „ „ „ 60 „

Iz odborne sjednice u Zagrebu dne 7. Ožujka 1867.

Upravlj. odbor hrv.-slav. gospod. družtva.

Gospodarske viesti.

(Nezadovoljstvo sa gospodarskom izložbom u Parizu.) Polag dosadanjih viestih o parižkoj izložbi nezadovoljava gospodarski odsjek ni najmanje vještakom, prispievšim iz Englezke, Njemačke i Austrije u glavni grad Francezke. Orudja i različitih strojevah gospodarskih ima doduše u izobilju i liepih, nego novih izumakah gospodari uzalud traže — sve je kao do sada uz male neznatne promjene. Plodinah poljskih izložiše puno manje od prijašnjih godinah i najslabiji kažu da je odsjek stočarski, koji gospodari niti više negledaju, jer je odviše odaljen od glavne izložbe i nepruža ništa osobitoga. Glavni razlog slabomu izboru je taj, što izložba stočarska nije medjunarodna, jer izlažu samo francezki gospodari svoju marvu, a stranjskih glavah konjadi, govedah, ovacah i krmadi uzalud tražiš. Osim toga čujemo da je savez izmedju glavne izložbe i odsjeka gospodarskoga, koji se nalazi na odaljenom otoku Bilancourtu, neuredan i skupocien; jer nevoze omnibusi goste onako često i jevtino u Bilancourt, kao što je voze po Parizu.

Ovo su prve viesti, koje na kratko javimo, dok nam nestigne obširno izviešće o pojedinih strukah gospodarstva i podieljenih nagradah.

Obrtnost.

(Kupovanje suhoga droždja.) Bečka tvornica „Wagenmann, Seybel & C.“, o kojoj smo u 17. broju ovoga lista javili da traži droždje od vina, odgovara uredničtvu na pitanje o cieni, uz koju namjerava plaćati rečeno droždje, sljedeća: za 1 centu židkoga (kao tiesto) droždja plaćaju u južnom kolodvoru bečkom 1 for. 75 novč., a za 1 centu sušenoga droždja 3 for. 50 novč. — Tko želi sušiti droždjenu židčinu, treba da ju na propuhu, najbolje na kojem tavanu ponamjesti, onda tupim nožem na kocke od veličine orahah razsječe i tako osuši. — Pliesnivo ili samo poluosušeno droždje neprima se; a dobre suhe robe kupuje potaknuta tvornica toliko, koliko je moguće dostaviti.

Trgovina.

(Bečki cienik na žitnoj burzi od 11. Svibnja t. g.) Pšenica potiska u Beču 7 for. 50 nv. 87 funt.; banatska u Beču 7 for. 15 nv. 88 funt. do 7 for. 25 nv. 88—89 funt.; banatska u Beču 7 for. 35 nv. 88—89 funt. Raž ugarska u Beču 5 for. 20—25 nv. 80 funt. Kukuruz transito 4 for. 30 nv. 84 funt. Zob ugarska transito 2 for. 20 nv. 43 funt. do 2 for. 26 nv. 44 funt.; ugarska transito 2 for. 28 nv. 45 funt. do 2 for. 32 nv. 46 funt.; ugarska transito 2 for. 36 nv. 47 funt. do 2 for. 38 nv. 48 funt.; ugarska transito 2 for. 40 nv. 48—49 funt.; ugarska transito 2 for. 44 nv. 50 funt. — Promet u pšenici 15.000 vaganah.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva Dragutin Lambl.

Digitized by Google

Broj 21. **U Zagrebu** **23. Svibnja 1867.** **XV. God.**

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Kliještevina.

Od kliještevine ili skočca, biline mlječernice (*Euphorbiacea*), imade poviše vrstih, koje liepo uspievaju u našoj otačbini, pak nam svojim ovelikim dlanastim lišćem naše vrtove urešuju. Ali se gospodarom nije na njih obzirati jedino kao na neuharno bilje za ures, nego osobito poradi ljekovita jim i uljevita sjemena, što ga rabe u ljekarah.

Najpoznatije su u nas: obična kliještevina (*Ricinus communis*) i zelena kliještevina (*Ricinus viridis*). Stablika jim je 6—8 stopah visoka, sivo-zelena ili injava, cjevasta i razgranjena; lišće je ozgor gladko, ozdol sivkasto, štitasto, dlanasto 7—10 ciepno i dugopetljavo. Cvatu metličastim grozdom; plod je tobolac kolik triešnja, mekimi bodljami, ima 2—3 puceta, u svakom duguljasto, gladko, svietlo, sivo i crnopjegavo sjeme. Od rumene kliještevine (*Ricinus africanus major*), koju takodjer gdjekoji sadi, je sjeme mnogo veće, stablika, lišće i cvieće crveno i zato ga valja i većma cieniti.

U nas je kliještevina jednoljetna bilina, u svojoj pravoj i prvobitnoj domovini Aziji i Africi je dugovječna, raste do 40 stopah. Njoj prija navlastito ravnica, dobro prhko tlo i prisoj. Hoćeš-li da ti sasvim dozrije, sadi ju mjeseca Svibnja, 2—3 stope jednu od druge u razmak, u svaku jamicu metni po dva zrna; pošto iznikoše, ostavi samo najljepše i najkriepče biljke, a ostale izčupaj, da ti se uzmognu savršenije razvijati. Pobočne mladice odkidaj, kad ponarastu takodjer, jer će ti tada radjati ljepšim i obilnijim plodom. Korov ti valja češće oplieti a biline kadšto okapati kakono kukuruz.

Nit jim najžešća pripeka nit kakvi kukci nahude. Kada stane tobolac u jeseni pucati, odreži čitav cvietni grozd, pa ga metni na suho mjesto, kud vjetar propuše, da ti sjeme još bolje dozrije. U zimi ga izljušti ter ga prodaj ljekarniku ili tišti od njega ulja za liek. Pazi da ti djeca neokuse sjemena, što bi s njega lasno mogla dobiti proliev ili grižu.

Edo T. Tuminski.

Naši školski i obćinski ciepilnjaci.

(Nastavak.)

Sjetvu voćnoga sjemena obavljaju njeki voćari u jeseni a drugi u proljeću. Naravi voćakah odgovara jesenska sjetva bolje od proljetne, jer se voćno sjeme u vlažnoj zemlji neposuši, tvrde se pećke uplivom vlage za vrieme raztvaraju i sjeme može valjano klicati. Nego buduć da ima po zimi pogibije od miševah, koji višeputa ciele slogove kvare i tamane, vole mnogi voćari čuvati svoje sjeme u vlažnom pjesku preko zime u sobi i jošte bolje izpod zemlje (u čvrstoj posudi), a stoprv mjeseca Ožujka, kad sjeme stane klicati, siju ga na slogove, za to valjano priredjene. Klicanje sjemena pomaže u proljeću veća vlaga i toplina, radi koje voćari pjesak sa sjemenjem škrope i u toploj sobi koje vrieme čuvaju. Ako povjerimo zemlji ovakvo sjeme, štono već klica, ne samo da brže niče, već neima za mlade biljke pogibelji od korova. I korov odvraća vrtljare od jesenske sjetve, jerbo zaraste sjemenište od jeseni do proljeća osobito uz bolju zemlju višeputa tako gusto, da se mlade biljke u proljeću niti plieviti nemogu, jer je nevidiš ili su već ugušene.

Prije sjetve treba napraviti plitkih, po prilici 3 palca dubokih brazdicah, u koje se siplje sjeme od jabukah i krušakah skupa s tropom sasvim riedko. Imamo-li pak sjemena bez tropa t. j. čistoga sjemena, koje već klica, treba ga posijati u brazdice 1—1½ palca duboke. Zatim se brazdice zemljom zagrnu i ako je moguće sitnim miešancem ili pepelom od busena posiplju.

Koštice od pećkovicah treba u brazdicah malko prigaziti, nadalje orahe i kestene kad su zreli odmah u jeseni tri palca duboko i tri palca jedan od drugoga

Digitized by Google

položiti. Buduć da tvrde pećke od šljivah, bresakah i kajsijah dugo u tlih leže a neklicaju, osobito kad udari suho vrieme, kriju jih njeki voćari već u jeseni lišćem ili kratkim gnojem 3—4 palca visoko. Ovo lišće ili gnoj se u proljeću zubačom odstrani i sipkom zemljom (1" visoko) zamjeni. Proti miševom upotrebljavaju njeki razsječeno granje od borovice ili šipka, koje u jeseni posijanim košticam primiešaju; njeki opet moče koštice u gnojštini i siplju pepela i sadje u brazdice sjemeništa. — I ptice traže posijano voćno sjeme, te je vrtljari plaše pantlikami po sjemeništu razvješenimi, ili čuvaju slogove trnjem i granjem od crnogorice.

Ako smo voćno sjeme posijali u jeseni, treba da u proljeću motičicom razkopamo tvrdu koru površine zemlje i da posipljemo slogove pepelom ili pilotinami. Pomažemo-li biljke ovako, laglje će kroz okorjelu površinu zemlje prodrieti. U suhom podnebju treba se osjegurati proti proljetnoj suši sipanjem pepela i pilotinah, paće treba sjemenište i zalievati, ako neima kiše, inače je sav trud kod sjetve uzaludan. Gnojiti netreba sjemenište prve godine, nego plieviti i rahliti, da mogu mlade tanke biljke brže bolje rasti. Ako su biljke niknule pregusto, treba jih više vaditi iz zemlje i presaditi — najbolje dok imaju po 3—4 lista — na prazna mjesta ili na posebni slog. Njeki voćari dandanas presadjuju sve ovakve voćne mlade biljke i hvale veoma uspjeh ote radnje, osobito ako se može taj mladi razsad zalievati. Buduć da mlade biljke u prvoj dobi rasta svojega presadjene, za čudo liepo napreduju, siju revni voćari sve svoje sjeme naime od jabukah i krušakah mjeseca Studena u drvene sanduke, koje postavljaju na tanke noge u tu svrhu, da miševi u nje uljezti i sjeme jesti nemogu.

(Nastavit će se.)

Sadjenje duhana.

Radi zabrane sadjenja duhana veoma su nezadovoljni naši seljaci, te nemogu zaboraviti ono blaženo vrieme, kad su si barem za domaći potrošak smjeli nasaditi i sušiti svojega duhana. Buduć da isto nezadovoljstvo sa propisi carskoga monopola iliti samoprodaje draži čuvstva pučanstva i u susjednoj Ugarskoj, dozvolila je financijalna uprava za Ugarsku i Erdelj, da svaki posjednik već ljetos smie saditi toliko duhana, koliko mu je treba za vlastitu porabu.

Uvjereni smo, da će i naši ljudi željeti one iste polakšice, koje su gledeć na sadjenje duhana žiteljstvu Ugarske i Erdelja dopuštene; i buduć da imamo dosta zemlje za ogoju te biljke i da bi suvišno bilo pošiljati u susjedne zemlje novce za robu, koju bez velikoga napora možemo kod kuće proizvesti, priobćujemo evo ovdje sve točke, izdane u susjednoj Ugarskoj kao naputak za sadjenje duhana u tu svrhu, da naši ljudi uzmognu odmah zaiskati iste polakšice i saditi duhana jošte ljetos. Ujedno ćemo taj predmet preporučiti u velikoj skupštini hrv.-slav. gospodarskoga družtva dne 15. Svibnja t. g. uvaženju visoke vlade, jer su dosadanji propisi monopola za narodno gospodarstvo veoma ubitačni, te je neobhodno potrebno, zamieniti je boljimi, na korist pučanstva u obće i posjednikah zemlje napose smjerajućimi.

Previšnja naredba o polakšicah kod sadjenja duhana glasi ovako:

Na predlog moga ugarskoga zem. financijalnoga ministra uz priuzdržaj dalnjih odredbah zakonodavstva naredjujem ovo što sliedi:

1. Čl. 56., 57., 58., 59. i 61. privremenoga reda za monopol duhana, kojimi se podieljuje dozvolja sadjenja duhana za vlastitu porabu, obustavljaju se sada na godinu danah, te se za sadjenje duhana na vlastitu porabu propisuje.

2. Da se i nadalje uz dobljenu od dotičnoga kr. financijalnoga vrhovnoga nadzorničtva dozvolju može duhan za vlastitu porabu samo u vrtovih saditi.

3. Molbenice za to predaju se kod ugar. kr. poreznih uredah, ovi će imati potrebnih formularah i službeno će izposlovati dozvolju od kr. financ. vrhovnoga nadzorničtva.

4. Na dozvolju za sadjenje duhana na vlastitu porabu imadu samo oni pravo, koji imadu svoj vlastiti vrt ili ga posjeduju na temelju crkovnoga beneficija ili javne ili obćinske službe.

5. Da se nadzor olakša, davat će se dozvolje za vlastitu porabu samo za prostor, ni veći ni manji od sedamdeset četvornih hvatih, pošto se položi jedna forinta za pokriće troškovah nadzorničkih i jošte po 21 novč. potrošarine, za svaki pojedini četvorni hvat, a ova se potrošarina ima uračunati onda u onom iznosu na sedamdeset četvornih hvatih i unapred dići, ako saditelj misli manje saditi.

6. I nadalje ostaje u valjanosti čl. 60. monopolnoga reda, kojim se ograničuje i vlastita poraba duhana doma sadjenoga samo na njeke osobe i tim, da ga smiju pušiti u luli; a tako isto ostaju u valjanosti i kazne u čl. 85., 86. i 94. monopolnoga reda upravljene proti onim, koji duhan sade bez dozvolje ili ne prema dobljenoj dozvolji.

7. Obćinski načelnici odgovaraju za istinitost svjedočbah o posjedu vrta, o koje se upire molba za dozvolju; isti su dužni financijalnim organom kod nadzora osobito kad bi pregledavali duhanom nasadjene zemlje, ići na ruku, da osim na odmjerenu zemljištu nebude nigdje drugdje nasadjen duhan.

8. Radi laglje kontrole ima se svako te vrsti zemljište u obliku četverokuta tako unieti u dozvolju, da dužina s dužinom, širina sa širinom bude istotečna i jednaka.

Digitized by Google

9. Koji s dozvoljom sade duhan za državu ili eksport, neće dobivat posebne dozvolje za sadjenje na vlastitu porabu, a dužni su ugovoreni za državu sadjeni duhan u skladišta podpunoma predati i odnosno za eksport ubilježenu kolikoću u podpunom broju izvesti. Nu ako se prijave i to za državu sadeći, dobiti će od dotičnoga povjerenstva, a koji sade duhan za inozemstvo, od naležnoga financijalnoga nadzorničtva dobiti će od svoga vlastitoga dozvoljenoga nasada za sebe i svoje mužke ukućane, koji su stariji od 16 godinah i za svakoga svoga vrtljara 12 funtih običnoga duhana, koj kod težke vrsti nesmije da bude bolji od I. razreda običnoga a II. razreda kod povrtnoga, nu moraju dakako za svaku funtu platit po 21 novč. potrošarine, pa će jim se na to izdati potrebna dokaznica.

10. Na temelju prediduće točke može sadilac duhana za državu i inozemstvo duhan samo za označene osobe u kući i na svom gospodarstvu i to samo lulom pušiti, a prodavanje ili davanje i uporaba duhana u tvornici smatrat će se protuzakonitim.

U Beču 30. Travnja 1867.

Franjo Josip I. s. r. M. pl. Lónyay s. r.
financijalni ministar.

GLASONOŠA.

Službene viesti.

Natječaj. Iz zaklade pokojnoga Mirka Haraminčića dieliti će hrv.-slav. gospodarsko družtvo mjeseca Rujna t. g. četvere nagrade, i to: jednu od 30 for. a. vr. onomu, koji je kakvu krčevinu ili ledinu u oranicu pretvorio i najbolje obradio; jednu od 30 for. onomu, koji je odgojio najljepšega ždriebca ili ždrebicu; treću od 40 for. onomu, koji je odhranio najljepšega trogodišnjega junca ili junicu, a četvrtu od 50 for. za vinograd, kakvom boljom, ali samo jednom felom trsja u točnih redovih nasadjen i najpomnjivije obradjen.

Za nagradu namienjenu izvrstnoj oranici, mogu se natjecati samo bivši podanici Haraminčićevi od imanja Novograda; za drugu i treću, naime za mlado konjče i govedče, opet novogradski, pa još i odranski njekadašnji Haramičićevi kmetovi; za četvrtu t. j. vinogradarsku nagradu, koja svakiput na drugi koji politički kotar prelazi, preneseno je ove godine pravo natjecanja na seljačke vinogradare samoborskoga političkoga kotara.

Komu pravo natjecanja pripada, pa je voljan natjecati se izvrstnim kojim predmetom svojim, neka ga točno opiše i ovomu gospodarskomu družtvu prijavi, i to najdalje do Petrova dana, t. j. do 29. Lipnja tekuće godine. Prijavu tu može svaki učiniti neposredno, ili pako po gg. županicih i kotarskih sudcih. Kašnje prijave neće se uvažiti.

Od upravlj. odbora hrv.-slav. gospodarskoga družtva.
U Zagrebu dne 9. Svibnja 1867.

Pavao Hatz, podpredsjednik. Petar Zoričić, poslovodja.

— Natječaj. Koncem mjeseca Svibnja t. g. primit će se pet ratarskih učenikah za trogodišnji tečaj u ratarnicu kr. gospodarsko-šumarskoga učilišta u Križevcu o trošku zemaljske zaklade konkurencijalne.

Natjecatelji za ova mjesta imadu vjerodostojno dokazati:

1. Krstnim listom, da su navršili 16. godinu.
2. Izvadkom iz gruntovnice ili posjednim listom, da spadaju na seljački stališ, i koliko zemljišta posjeduju.
3. Školskom svjedočbom, da su dobrim uspjehom svršili pučku učionu.
4. Liečničkom svjedočbom, da su zdrava i čvrsta tiela, te da su jim uciepljene, ili da su naravne preboljeli boginje.
5. Očitovanje zadruge, ili gdje ove neima, roditeljah, da privoljuju u trogodišnje boravljenje pitomca u ratarnici.

Ovimi dokazi podkriepljene molbenice imaju roditelji ili skrbnici moliteljah putem dotičnih kotarskih sudovah na kr. ovo namjestničko vieće najdulje do 31. Svibnja t. g. podnieti.

Od kr. dalm.-hrv.-slav. namjestničkoga vieća.
U Zagrebu dne 17. Svibnja 1867.

— Natječaj. Iz razloga, što do urečenoga roka (kon. Siečnja 1867.) ovomu upravljajućemu odboru nije na prosudu podnešen spis o konjarstvu, kako to bje razpisano, ustanovio je odbor za isti natječaj novi rok do konca Rujna 1867. i to uz iste uvjete, naime: da knjižica obsizala bude cielo konjarstvo i da bude što popularnijim jezikom za četiri tiskana tabaka spisana. Najboljemu djelcu dopitat će se nagrada od 15 carskih dukatah.

U Zagrebu dne 7. Ožujka 1867.
Upravljajući odbor hrv.-slav. gospod. družtva.

Pavao Hatz, podpredsjednik. Petar Zoričić, poslovodja.

— Oglas. Svilogojcem domaćim javlja se ovim, da će upravljajući odbor hrv.-slav. gospodarskoga družtva kano dosele i ljetos kupovati svilske čahurice i nje plaćati:

a) Dobre čahurice funtu bečke vage po 90 novč.
b) Slabije „ „ „ „ „ 60 „

Iz odborne sjednice u Zagrebu dne 7. Ožujka 1867.
Upravlj. odbor hrv.-slav. gospod. družtva.

Domaće viesti.

(Sadjenje duhana.) Prijatelji domaćega proizvoda ove biljke za razkoš neka svrnu okom na podulji članak, štono uvrstismo o sadjenju duhana u današnji broj, da saznaju naši gospodari, pod kojimi uvjeti je dopušteno u susjednoj Ugarskoj saditi duhan za svoju vlastitu porabu.

— *(Priprave za sadjenje duhana.)* Nadajući se valjanomu uspjehu predstavke, predate od velike skupštine našega hrv.-slav. gospodarskoga družtva dne 16. t. m. svietlomu banu bar. Šokčeviću u interesu sadjenja duhana, priobćujemo u današnjem broju sve, što je u tom pogledu dopušteno i odredjeno u susjednoj Ugarskoj i u Erdelju. Žele bo naši gospodari jošte ljetos saditi duhana za svoju vlastitu porabu i čekaju svaki dan prijazno riešenje potaknute predstavke od strane kr. dvorske kancelarije, naime dozvolju za sadjenje duhana uz one iste uvjete u današnjem listu izbrojene, koje je Njegovo Veličanstvo blagoizvolilo prije tri nedjelje za Ugar-

Digitized by Google

sku i Erdelj odobriti i potvrditi. Čujemo da vlada osobito u Slavoniji, naime oko Požege, u puku veliko nezadovoljstvo radi zabrane sadjenja duhana i drago nam je, da se je naše gospodarsko družtvo kriepko zauzelo za interes naroda, predav posebnu predstavku zemaljskoj oblasti i zamoliv ako je moguće brzojavno izposlovanje dotične dozvolje.

— (*Pčelska ulišća po Džeronom sustavu*) mogu se dobiti u pisari gospodarskoga družtva komad po 1 for. 80 novč.

Vinarstvo.

(*Slab uspieh austrijskih vinah u parižkoj izložbi.*) Ciene izložiteljem vina doduše jošte nisu podieljene, nego ipak već znaju za mnienje odbora porotnikah, koji se baš nije prijazno izrazio o vinu, izloženom od pojedinih zemljah austrijske carevine. Svega skupa čujemo da dobije ciela carevina samo jednu kolajnu i to za sortiment tokajštine, štono izložiše njeki vinogradari tokajski. Ovi dakle svi skupa dobit će jednu kolajnu, a osim njih neće dobiti niti ostala Ugarska, niti Erdelj, niti dolnja Austrija, Štajerska, Tirolska i trojedna kraljevina nikakvih kolajnah. Zastupnici Hrvatske i Slavonije pišu, da su se naša vina njekako pomutila i da jim se neće podieliti nikakvo odlikovanje. Bog zna što se tu radilo, da su se pokvarila tobož sva hrvatska i slavonska vina!?! To je nedokučivo, ako uvažimo, da ima od većih gospoštinah, držećih posebne pivničare, zbilja dobra i za trgovinu sasvim priredjena vina. Ovako zlo i naopako dosad nigdje nije za nas javna izložba izpala i zato čekamo pobližnjih viestih, da razložimo, kako i zašto su naša vina tobož sasvim propala. I lani u Beču bilo je pokvarenih buteljah, nego imasmo dosta vina valjano sačuvanoga, i dobismo mnogobrojnih odlikovanjah. — Zar neima nikoga u Parizu, koj bi se svojski pobrinuo i zauzeo za našu robu?

Književne viesti.

(*Gospodarski koledari.*) Neima dvojbe o tom, da su dobri gospodarski koledari koristni puku, jer se češće čitaju i uvažavaju na selih. Nu da je ovakvo poduzeće skopčano višeputa sa žrtvami družtvah, pokazuju izkustva bečkoga gospodarskoga družtva, koje je moralo kod izdavanja svojega u istini dobroga koledara, što ga uredjivao ravnatelj klosterneuburžkoga zavoda bar. Babo, godine 1866. štetovati 197 for. 71 novč. a ljetos 333 for. 65 novč., premda prodaše g. 1866. do 12000 a ljetos 7600 iztisakah. — Ravnatelj Babo se je sad zahvalio na povjerenoj mu redakciji toga koledara, kojeg namjerava družtvo i za g. 1868 izdati, nadajući se boljemu uspjehu prodaje, ako se bude razpačao ranije, dok žiteljstvo nije providjeno drugimi koledari. — To bi trebalo i u nas uvažiti, te što prije tiskati koledare, tako da dojdu mjeseca Kolovoza ili barem Rujna u trgovinu. U Pragu izdaje i prodaje gospodarsko družtvo svake godine najmanje 25.000 koledarah uz znamenit dobitak, koji ide družtvenoj blagajni u prilog.

— (*Poziv na predbroj.*) Gospodin C. A. Bakotić, profesor matematike i prirodoslovnih znanostih na riečkoj gimnaziji, priredio je po najnovijih pokušajih i naucih

»Vinarstvo«

to jest način, kojim se pokušaje, napravlja, umnoža, lieči i čuva svako vino, i daje mu slast i miris najfinijih vinah; s dodatkom svih poznatih načinah, kojimi se lieči bolest groždja.

Debeli svezak u 16. i — ciena joj 1 for. a. vr. Izplaća se, kad se knjiga izruči. Početkom Kolovoza izručit će se knjiga.

Koliko nam se takve knjige hoće, to znadu najbolje naši vinari. A da jim ova knjiga od pomoći i od lieka bude, to se nadamo tim većma, što je g. Bakotić dorastao tomu poslu, baveć se kao profesor prirodoslovnimi znanostmi, pa je sin vinorodne nam posestrime Dalmacije. Nije dakle sumnje; narod će se odazvati našemu vrlomu Bakotiću. Naručbe prima uredničtvo „Pozora“ i pisarnica „Gospodarskoga lista“.

Svaštice.

(*Štajerske kose u francezkoj izložbi.*) Tvrdoću i jakost štajerskoga željeza pokazaše već godine 1862. u londonskoj izložbi, gdje je član austrijskoga odbora g. Wertheim debeli englezki lim štajerskom kosom probušio. — Isti je Wertheim prije 14 danah u Parizu htio i caru Napoleonu dokazati vrlinu štajerskoga orudja, namjeravajuć opet zamahnuti kosom prama pruskomu limu; nego kad je u prisuću i baš poblizu cara dignuo čvrstom rukom rečenu štajersku kosu, pograbi ga snažan čovjek — tajni redarstvenik — te držeć mu ruku zabrani eksperiment, od kojega se je po njegovu mnienju bilo bojati za život carev. Taj prizor neugodno dirnu prisutne članove izložbene komisije, opazivše preko nade, da ima car Napoleon i u izložbi nepoznatih pratiocah, koji uklanjaju svaku i prividnu pogibelj od njega.

— (*Vino za gostbu kod krunjenja ugarskoga kralja.*) Da se kod ove veličajne gostbe bude potrošilo puno vina, naravna je stvar, nego čuditi se moramo, da veći dio ovoga pića spada na stranjska vina. Javlja bo „Pesti hirlap“, da je odredjeno za tu gostbu 300 buteljah španjolskoga vina „shery“ zvanoga, 200 buteljah njemačkoga Johannisbergera, 500 buteljah francezkoga lafitta, 500 buteljah francezkoga sladkoga mošta, 60 buteljah šampanjštine, a samo 200 buteljah ugarske tokajčine i 500 buteljah šomlavčine. — Ako uvažimo, da ima u vinorodnoj Ugarskoj zbilja vrlo dobroga vina i da se može na primjer francezki crveni laffitte valjano nadomjestiti izvrstnim vinom jagerskim (Erlauer), moramo se čuditi tomu, što nevole trošiti dobra vina domaća, o kojih tvrde uviek, da se mogu natjecati sa najboljimi francezkimi!?!

Trgovina.

(*Ciene žitu i gospodarskim plodinam padaju*), jer se usjevi jako liepo kažu, voćke su cvale bez pogibelji, vinova loza obećaje svigdje obilata ploda i zelene krme ima dosta. Svim vrstim žita opala je ciena u drugoj polovici mjeseca Svibnja za 40 do 50 novčićah i opasti će po svoj prilici jošte bolje. Od zimskih usjevah je ječam najslabiji, naime nejednak i veoma redak, raži su bolje a najbolja je pšenica.

— (*Bečki cienik na žitnoj burzi od 18. Svibnja t. g.*) Pšenica stolno-biogradska u Gjuru 6 for. 70 nv. 87 funt. za novce; maroška u Gjuru 6 for. 65 nv. 87 funt. do 6 for. 80 nv. 88½—89 funt. za novce; perjamoška u Gjuru 6 for. 95 nv. 89 funt. Raž austrijska u Beču 4 for. 60 nv. 78 do 80 funt.; ugarska u Beču 5 for. 10 nv. 78—80 funt. Kukuruz transito 4 for. 20 nv. 84 funt. Zob ugarska transito 2 for. 43 funt. do 2 for. 2 nv. 44 funt.; ugarska transito 2 for. 5 nv. 45 funt. do 2 for. 10 nv. 46 funt.; ugarska transito 2 for. 16 nv. 47 funt. do 2 for. 20 nv. 48 funt.; ugarska transito 2 for. 15 nv. 48—49 funt.

☛ K ovomu broju priložen je dodatak.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva **Dragutin Lambl.**

Digitized by Google

DODATAK

k broju 21. „Gospodarskoga lista“ 1867.

Zapisnik

sjednice upravlj. odbora hrvat. slav. gospod. družtva, držane dne 7. ožujka 1867 pod predsjedanjem družtvenoga predsjednika, preč. g. Andrije Jandrića a uz pritomnost sliedećih odbornikah p. n. gg. grofa Jurja Jelačića, podpredsjednika Pavla Hatza, Mojsije Baltića, Eduarda Suhina, Ante Zoričića, Franje Baraća, Henrika Janušića i Vjekoslava Barbota.

Sjednički predmeti:

1. Nakon pročitana, a odobrena zapisnika odborne sjednice od 7. Veljače t. g. čitan bi odpis vis. kralj. namj. vieća od 3. Ožujka t. g. br. 2875/365 odnosno vis. dvorske kancelarije, glaseći, da se je Nj. c. kr. Veličanstvo previšnjim svojim riešenjem od 20. Veljače t. g. udostojalo potvrditi u zadnjoj glavnoj skupštini ovoga družtva izabranoga predsjednika i podpredsjednike, i to za predsjednika g. Andriju Jandrića, za podpredsjednike Pavla Hatza, Julia Klobučara i J. Šavora.

Premilostiva ova potvrda bude dubokom zahvalnošću, pa radostnim uzklikom „Živio premilostivni naš kralj“ pozdravljena.

2. Na prijavu g. Alekse Fodrocija, da mu nisu sve naručene a plaćene voćke odaslane sa pokušališta bude zaključeno: naložiti vrtlaru, da dade ob ovom predmetu pismeno očitovanje, prema kojem će se dalnja zaključiti.

3. Zagrebačka trgovačka komora pozivlje upravlj. ovaj odbor, da on sa svoje strane podupre predstavku po komori vis. kralj. namj. vieću podnešenu radi dozvole od 1000 for. u svrhu tu, kako će se od ovud poslati k izložbi na otoku Bilancourt još jedna partija vina, a uza to i jedan odaslanik iz naših krajevah, koji će prisutan biti pri razpravah o vinogradarstvu i cielomv instvu. Zaključeno, da se zadovolji molbi trgovačke komore.

4. Jer sve do sada nitko od naših spisateljah nezadovolji pozivu za natječaj o spisu konjarstva, i jer je rok urečeni za predaju toga spisa već koncem Siečnja iztekao, bude zaključeno, da se uz iste u prvom razpisu natječaja navedene uvjete razpiše novi natječaj za spis o konjarstvu i to do konca Kolovoza 1867.

5. Povede se rieč o budućem kupovanju svil. čahuricah. Iz razloga što nam je nada svim nastojati, da se produkcija svil. čahuricah u nas čim većma umnoži, pa iz razloga, što nam se i pobrinuti valja, da se za kupovanje domaćih čahuricah što veća konkurencija pojavi, valja nam ciene svil. čahuricah tako udesiti, da se i producentom dobar dobitak osjegura, a ujedno da se kroz prekomjerne ciene, koje bi samo na štetu po družtvo bile, neuplaše inozemski kupci, s toga bude zaključeno, plaćati budući uzgoj čahuricah:

1 funt dobrih po 90 novč.

1 „ lošijih po 60 novč., nu ipak tako, da od ovih zadnjih izključeni budu tako zvani falopi; ove ciene da se u „Gospodarskom listu“ umah oglase.

6. Gosp. Barać izvjesti odbor, da je po zaključku predj. sjednice razgledao zemljište, gdje će se ključeci saditi, i pronašao da to zemljište sasma svrsi odgovara; on predlaže: Neka se to zemljište od gospodina Suhina kano vlastnika najmi na tri sljedeće godine; najamnina da iznosi 100 for.

Odbor prihvati cielovito predlog ovaj, i zaključi najmiti označenu zemlju na 3 sljedeće godine uz godišnju najamninu od 100 for.

7. Nadalje predloži gospodin Barać: Iz razloga, što je zemlja na pokušalištu težka ilovača, te slabo prija mladomu voćnomu nasadu, treba ju muljem prhku učiniti, pa s toga mnije da je neobhodno, da se doveze na pokušalište 5 kubičnih hvatih mulja savskoga.

Odbor prihvaća predlog ovaj, učiniv ga zaključkom svojim.

8. Napokon ponudi g. Barać sve ključece sa svoga dobro sortiranoga vinograda bezplatno, ako mu se dozvoli jedan težak na njekoliko danah, koji će te ključece priredjivati, pa ako se vozarina plati. Ključecah da će biti do 10,000 kom.

Odbor prima zahvalno ponudu ovu, te zaključi, da se dozvoli težak jedan na 8 danah, i da se vozarina ključecah plati.

9. Na predlog g. Pavla Hatza bude zaključeno, da se nasadi na pokušalištu jedna partija čokoća od razne vrsti, svaka dakako obaška, a od svake vrsti po 6 do 10 trsovah, na kojih će se sve vrsti rezovah aplicirati, i to zato, da se polaznici našega pokušališta o valjanosti jedne ili druge vrsti reza osvjedoče.

Ujedno bude zaključeno, da se na pokušalištu tri četiri grede oprediele, na kojih će se praviti pokusi razni sa povrteljem.

Digitized by Google

10. Na molbu českoga patriotičkoga družtva bude zaključeno, da se priposlani oglas radi izložbenih sajmovah u Českoj na hrvatski prevede i u „Gospodarskom listu“ obćinstvu našemu obznani.

11. Odnosno 3. točki odb. zap. od 7. Velj. t. g. predloži poslovodja lica, na koja bi se odbor obratiti mogao, da uznastoje oko uživotvorenja novih podružnicah. Lica ova budu po odboru priznana kao domoljubna i za napredak gospodarski zauzeta, te bude zaključeno istu gospodu pismeno umoliti, da se zauzmu za stvar toli važnu.

12. G. g. Tomislav vitez Cuculić Bitorajski, Stjepan Ivanišević i Živko Opančar budu kano družtveni članovi primljeni.

Tim bude sjednica zaključena.

U Zagrebu dne 7. Ožujka 1867.

Petar Zoričić, perovodja.

Zapisnik

sjednice upravlj. odbora hrvat. slav. gospodarskoga družtva, držane dne 15. Travnja 1867. (pod predsjedničtvom preč. gospodina Andrije Jandrića kano družtvenoga predsjednika, a uz pritomnost sliedećih odbornikah p. n. gg. grofa Juraja Jelačića, Mojsije Baltića, Mije Krešića, Eduarda Suhina, Josipa Torbara, Ante Zoričića i Pavla Hatza.)

Predmeti:

1. Zapisnik od 7. Ožujka 1867 čitan i cielovito odobren.

2. Iz razloga što su mnoga gg. članovi sabora prisutni, te će se moći predmeti, zaostali od zadnje gl. skupštine tim bolje riešiti, čim veći broj članovah pri razpravah sudjelovao bude, zaključeno je, da se glavna skupština, odgodjena dne 24. Siečnja t. g. na neizvjestno vrieme, nastavi dne 15. Svibnja 1867.

3. Radošću primi odbor prvu viest novo-ustrojene moslavačke podružnice, te ju pozdravlja veseleć se tomu novomu pomoćniku pri promicanju umnijega gospodarenja, i budući ista podružnica s nikakvim dopisom oživotvorenje svoje ovamo doglasila nije, već se to samo iz zapisnika, otiskanoga u „Gospodarskom listu“ razabire, to će odbor pričekati, dok mu prijavi službeno predsjednik podružničke članove, koje će, na koliko se isti već u družtvu nenalaze, uvrstiti u broj inih družtvenih članovah.

4. Zato, što su se prema zakladnici Haraminčićevoj morale već minule godine dieliti nagrade troje, a) za najbolju stoku, b) za najbolje obradjenu oranicu krčevinu, c) za najbolje nasadjeni vinograd, t. j. u redovih i s najboljom vrsti trsovah, pa radi neuplaćenih kamatah to se propustiti morade, bude zaključeno, da se točno po glasu dotične zakladnice izvede ljetos ovo nagradjivanje, i budući za tekuću godinu kamati uplaćeni nisu, imadu se pozvati baštenici pok. Ferde Špišića, da najdulje do konca Svibnja uplate kamate dužne, inače se ima smatrati, da jim je glavnica ta odpovedana.

5. Zaključkom glavne skupštine imadu se tiskati koledari za puk, pa u toj stvari bude zaključeno, da poslovodja troškovnik sastavi, te u budućoj sjednici na odobrenje podnese.

6. Blagajnik javlja, da je prema prvimi zaključci množina ključecah za nasad naručena, i da su ti naručci s veće strane ovamo stigli, te za izplaćenje istih, pa za djelo, koje će se uložiti u sadjenje tih ključecah neima baš nikakvih novacah, prinesci bo tako slabo teku, da se niti svakdanji potrošci s njimi podmiriti nemogu, s toga predlaže, da odbor uzajmi 1000 for., od glavnice, koja je ukamaćena u štedionici a kamati na te novce, da se iz družtvene blagajne plate; bude zaključeno, da se po predlogu blagajnika gosp. Suhina 1000 for. iz štedionice od spomenute naklade uzajmi.

7. Poslovodja javlja, da je na temelju prijave učinjene po družtvenom vrtlaru Pfeilu mjeseca Kolovoza izvjestio sl. upravlj. odbor, da se je izvelo na družtvenom pokušalištu 200 lotih žapanskoga, i 50 lotih stubičkoga sjemena svilačkoga, i prema toj prijavi učinio je ovaj odbor ponudu vis. kr. nam. vieću, koje je i ponudu cielovito prihvatilo. Kad je poslovodja došao, da preuzme i razpošalje sjeme po naputku vis. kr. nam. vieća, našao je od žapanskoga sjemena samo 117 lotih, pa tim povodom da je morao od Hofmannsthala 80 lotih sjemena po 1 for. 20 novč. uzeti, kako je donamirio količinu vis. namj. vieću ponudjenu.

Odbor uzimlje iz razloga, jer se dokazati nemože, da je sbilja toga sjemena mjeseca Kolovoza punih 200 lotih bilo, cielu stvar do znanja.

8. Kartoni izvornoga sjemena žapanskoga, budući su skuplji, nego li jim ciena bijaše kad su naručeni, imadu se doizplatiti svotom od 12 for. 86 novč.

Tim bude sjednica zaključena.

Petar Zoričić,
perovodja.

Zapisnik

sjednice gospod. podružnice zagorske u Krapini dne 9. Svibnja t. g. pod predsjedničtvom presv. gosp. dvorskoga savjetnika Aleksandra Šimunčića držane u prisuću gg. p. n. članovah i odbornikah Dragutina Čegla, Mavre, Vinkovića, Janka Žigera, Josipa Majcena, Franje Hudjeka, Tome Lepoša i gostovah nečlanovah.

Predsjednik pozdravi prispjele članove shodnim govorom, i pošto bi zapisnik posljedne sjednice od 8. Studena prošle godine 1866 pročitan i potvrdjen, uzeti su u pretres predlozi u pozivu naznačeni i to na 1) kako da se popravi traga domaće stoke naše s obzi-

Digitized by Google

rom na predlog ove podružnice sl. županiji varaždin. skoj podnešen nu neoživotvoren?

Zaključeno je, predmet ovaj i po glavnom odboru za glavnu skupštinu predložen, tamo po zastupnicih svojih sporazumno riešiti sa mnienjem podružnice ove; da se nastoji, da se traga holandezka i po ino- i tuzemnih vrlih stočarih i gospodarih poradi prednostih svojih, obzirom i na mlečarstvo, tegleću snagu, uzgoj i tovljivost preporučanu, što većma razprostrani, nabavlenjem ove pasmine bikovah, a dok se to oživotvoriti uzmogne, da se i opet zamoli sl. županija varaždinska, neka s obzira na pobolšanje stočarstva svojim organom naloži, da po obćinah samo takovi bikovi za razplod držani budu, koji se po vještacih sposobni pronadju, i da se samo od takovih pristojba pobirati dopušta, u kojem se predmetu pozivlje na predlog svoj posljednje sjednice, naime da nastojanjem gl. skupštine hrvat. slav. gospodarskoga družtva zakonodavni sabor naš prema duhu vremena i potrebam naroda obćine uredi i takove predmete u djelokrug njihov uvrsti, koji će takove kao neposredno u interese njihove zasjecajuće možebit bolje unaprieditti, nego oni, kojim to sada prinadleži, i koji kao što se iz života vidi za to haju i nehaju.

Na 2) Kako da se voćarstvo i medju narodom t. j. pukom unapriedi, te u tom obziru učinjenim i izdanim naredbam vis. kr. namj. vieća glede podignuća školskih ciepilnjakah, gdje ih neima, i o njihovu uzdržavanju zadovolji, zašto se nepodižu, i gdje obstoje opet zapuštaju?

Pošto i visoke naredbe u tom poslu izdane na mnogih mjestih kao i predlozi sl. gospod. družtva ostadoše neuvaženi, da se i ovaj predmet na glavnoj skupštini potakne i nehajstvu ovomu shodan liek pronadje, pala je tudje i po koja oštrija! navlastito od gg. slabije dotiranih župnikah i učiteljah, koji izjaviše, da će morati izstupiti iz družtva i ono 6 for. na godinu obraćati na školske ciepiljnjake, koje će morati o svom trošku podizati, kad ih oni, kojim to prinadleži, to i na molbe i prijave službene činiti ili nećeju ili nemogu (!) da se i opet od strane podružnice podnese sl. županiji obrazložena molba, da svoje organe na izvršenje pomenutih naredabah pritegne.

Na 3) Mnienje ove gospod. podružnice na odluku vis. kralj. namj. vieća glede vinogradarskoga reda po sl. posestrimoj podružnici križevačkoj izradjena, i opazkami po ovoj podružnici providjena i objelodanjena, da se zaprieke uvedenju pomenutoga reda, ako kakovih imade? uklone, te ovaj čim prije u život privede.

Pročitana je ponajprije odluka vis. kralj. namj. vieća preko sl. županije varaždinske stignuvša, u kojem se podružnice glede čišćenja potokah upućuju na mjestne oblasti kao nadležne, a glede vinogradarskoga reda da, dočim se taj mjestnim okolnostim priudesiti mora, da se takav zato izdati nemože; što se tiče čišćenja potokah niti su podružnice pozvane se kamo obraćati, nego po glasu § 25. pravilah gospodarskih vlastni se dogovarati i predlagati u predmetih i potrebah gospodarsko-ratarskih u obće i napose; kod pretresivanja ovoga predmeta opazilo se je, da i pravila sl. hrvat. slav. gosp. družtva prije 20. Listopada izdana neodgovaraju zahtjevom gospodarskoga družtva i podružnicah, zato se napućuju zastupnici, da u glavnoj skupštini potaknu, da se ova prema zahtievom vremena i odnošajem po glavnom odboru istoga družtva shodno preinače, nu podružnica ova scieni, da je pitanje čišćenja i kadšto prosiecanja i prokopa potrebna svakako većega uvaženja i znamenitosti, nego da bi se to od mjestnih samo oblastih shodno i valjano riešiti moglo, k čemu je treba i mjernika i vještakah, da li se ti kod svih mjestnih oblastih nalaze? zato i glede ovoga pitanja kao i pitanja vinogradarskoga reda, na koj ako su se svekolike podružnice odazvale pozivu sl. podružnice križevačke, neuvidja podružnica ova dovoljna razloga, da se takav radi mjestnih neznatnih okolnostih u bitnosti nebi izdati i uvesti mogao, i vidi izkustvom potvrdjen razlog i predlog svoj, od kolike je potrebe, da se kod vrhovne zemaljske oblasti a navlastito kod odgovorne podignut se imajuće vlade namjesti savjetnik i izvjestitelj ratarsko gospodarske struke, kod nas toli važne a opet slabo uvažavane.

Prihvaćen je predlog tajnikov, da se na glavnoj skupštini i opet povede rieč i ponovi predlog, od kolike je potrebe, da se izda popularno i praktično djelce o gospodarstvu za pučke i seoske škole i djecu; a za pripravnike i učitelje obširnije djelo. Kao što se ponavlja i predlog ove podružnice, da se radi većega učestvovanja i djelatnosti gospod. družtva prinesak skupa sa »Gospodarskim listom« na 4 for. godimice snizi, čim se slabo obdržava ona naredba vis. kralj. namj. vieća, da svaka obćina »Gosp. list« za školu dotično učitelja držati imade, da se njim pristup olahkoti.

Prihvaćen bi predlog g. Rakodcoja, da se na se lih kod svake bilježničije zavede tako zvana knjiga za služinčad, gdje bi se ili služiti ili pako gospodara mienjati hoteći upisao ili prijavio sa dokazi i svjedočbami svojimi; a i gospodar kakovo služinče trebajući; jer često i služinče službu a gospodar služinče traži, nu jedan za drugoga nezna, prijavljenje bivalo bi uz odpovjed o Miholju a o novoj godini da u službu stupi, što se u Ugarskoj sa dobrim uspjehom rabi; i da se služinski red tako od dotičnikah kao i vlastih točno vrši i obdržava.

K nastavku glavne skupštine sl. hrvat. slav. gospodarskoga družtva 15. Svibnja t. g. u Zagrebu obdržavati se imajuće, izabrani su podpredsjednik podružnice ove g. Petar Horvat, i tajnik podružnice.

Konačno pako želi podružnica ova naglasiti i to, da predlozi nebi ostali pusti glasovi, već da se prema

Digitized by Google

zahtievom i koristi oživotvore; zato da se gl. upravlj. odbor poznatom revnošću svojom svojski pobrine, da djelovanje sl. družtva i podružnicah bude što živahnije i plodonosnije.

Prineske položiše za godinu 1866. po 6 for. Josip Majcen, Franjo Hudjek, Antun Hausner i 50 kr. za povelju. Stjepan Rakodcoj, Ljudevit Sartori, Franjo Strelec. Mavro Vinković, za godinu 1867. po 6 for. Mavro Vinković, Janko Žiger, Tomo Leposa, što skupa iznosi 60 for. 50 kr. od kojih 4 for. odbijuć na potrebe podružničke za godinu 1866. i 1867. se 56 for. glavnom odboru uručiti preostaju.

Tim bi sjednica zaključena.

U Krapini dne 9. Svibnja 1867.

Šimunčić, predsjednik. Eduardo Fink. tajnik.

Pravila gospod. bratovštine petrinjske.

Pojam.

§. 1. Poljodjelska bratovština petrinjska, osnovana godine 1847., i obstojeća od toga vremena sve do danas, ter preustrojena po glasu priklopljena štampana napisnika pod ·/. usljed zaključakah bratovštinskih od 18. i 25. Rujna i od 2. Listopada 1864., pretvara se na neopredieljeno vrieme u »Gospodarstvenu bratovštinu petrinjsku.«

Sadanji bratovštinari.

§. 2. Sadanji bratovštinari po pravilih sabrani, sačinjavaju skupštinu bratovštinsku.

Budući bratovštinari.

§. 3. U buduće moć će postati bratovštinarom svaki državljanin austrijanski i svaki stanovnik petrinjski bez razlike striša, ako je samosvoj i neporočan. Predsjednik bratovštinski ili namjestnik mu imat će bratovštinare u Petrinji stanujuće pred skupštinom bratovštinskom zavjeriti ili na poštenu njihovu rieč ili pako podavši im ruku, da će poštovati tudje dobro i smatrati kao stvar zasjecajuću u poštenje, izvoditi gospodarstvene popravke, koji smieraju na unapredjivanje svrhe družtvene.

Razredba bratovštinarah.

§. 4. Bratovštinari diele se:

a) na bratovštinare-počastnike, koji su si zaslugah stekli za promicanje blagostanja u obće a u Petrinji napose;

b) na bratovštinare-bezplatnike, koji, zauzimajući odlično mjesto u družtvenom životu, svojim umom i izkustvom promiču svrhe bratovštinske;

c) na bratovštinare-utemeljitelje, koji u pjeneznicu bratovštinsku ili na jedanput ili uz deset godinah plate utemeljitbine barem petdeset (50) forintih austrijanske vrednote;

d) na bratovštinare-članove, koji uz prvu godinu, odkako su bili primljeni u bratovštinu, namire 6 for. takse iliti prijemnine, ako su to jest poljodjelci, ili pako 4 for., ako su već članovi druge koje zadruge petrinjske, dočim će svi ostali članovi bez svake razlike plaćati 6 for.; već ako skupština bratovštinska odmjeri drugu taksu.

§. 5. Bratovštinari, pomenuti pod *a)*, *b) i c)*, oprošteni su od četvrtgodišninah (kvatrah) od 1 for. a. vr.

Imena bratovštinarah-počastnikah i utemeljiteljah, ako su ovi drugi namirili barem 50 for. ustanovljene utemeljitbine, upisat će se na vječnu uspomenu u osobitu zlatnu knjigu-uspomenicu i čitati u skupštini bratovštinskoj jedanput u godini, ako je moguće, onoga dana, kojega se za spas njihovih dušah bude čitala misa-zadušnica.

Prava bratovštinarah.

§. 6. Svaki bratovštinar uživa sljedeća prava:

a) dobiva povelju (diplomu) kao dokaznicu, da je primljen u bratovštinu;

b) ima u skupštinah bratovštinskih mjesto i glas, i vlastan je namjesto sebe poslati u skupštinu svojega punomoćnika, koj će ondje uživati ona ista prava, koja idu i njega kao opunomoćitelja, samo što neće moć biti za ništo izabran, ako i sám nije bratovštinar;

c) vlastan je u smislu pravionika, što će ga utvrditi skupština, služiti se zavodi bratovštinskimi, kao što su: čitaonica i knjižnica itd., zatim bratovštinskimi alati i nastroji itd., dobivajući od bratovštine razsadah i sjemenja ili badava ili pako u cienu jeftiniju, nego u koju bi svega toga dobili nebratovštinari;

d) ide po smrti kako njega tako i njegovu ženu i zakonsku mu djecu bratovštinski sprovod i svieće. Skupština bratovštinska opredielit će od sgode do sgode mjeru, u kojoj će se upotrebljavati ove svieće.

§. 7. Bratovštinar, koj ili neće ili nemože da sám glavom dodje u skupštinu bratovštinsku, vlastan je pri predsjedničtvu bratovštinskom barem na dva dana prije skupštine ustmeno prijaviti svojega punomoćnika; ako toga nebi učinio, dovoljno će biti, ako svojemu punomoćniku izda prosto sačinjenu punomoćnicu, kojom će se izkazati u skupštini.

§. 8. Bratovštinar, koj neodabere nijednoga od dva prije pomenuta načina, već izvoli na pismu podnieti skupštini svoju želju i svoje mnienje o dotičnih pitanjih, koja budu razpravljana u skupštini, vlastan je zahtjevati, da se ovo njegovo pismo pročita u skupštini i uzme u pretres.

(Svršetak će sliediti.)

Tiskom Dragutina Albrechta u Zagrebu.

Digitized by Google

Broj 22. *U Zagrebu*

30. Svibnja 1867. XV. God.

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Primosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Dvorišta i kuće naših seljanah.

(Sa slikom).

Tkogod živi na selu, svjedok je škodi i neprilikam, štono proležu od nereda, u kojem se nalaze obitališta našega puka. Put je kroz premnoga naša sela sad kriv, sad pun jamah i mlakah, prostranih urednih cestah neima, a kamo-li valjana prostora iliti redovite tratine, da se ondje puk može sakupiti, sastankah i sajmovah držati, kaošto zahtjeva promet i trgovina. Ogra*djena* dvorišta i valjano ponamjestjenih gospodarskih zgradah u premnogih selih uzalud tražiš, jerbo seljani grade svoje komore i hiže gdjegod pokraj kuće, sad pred sušom, sad za sušom i stajom, sad pokraj gnojišta, sad u bašći. Obično su te ponajviše od pletera ili drva sagradjene zgrade u jednoj hrpi tako gusto strpane, da u slučaju vatre sve skupa izgore i propadaju. Osim toga ima doduše blata u mlakah, nego vode za piti ponestaje, budući da ima obično samo jedan zdenac za čitavo selo, a ne za svako selište, kaošto bi trebalo. Nadalje ponestaje valjanih stajah, spremištah, reda i čistoće, uslied čega žiteljstvo, ljetina i marva pati i propada. Stanovi t. j. kuće seljanah obično su premale, bez valjane uredbe i bez pokućtva, kako bi si ga mogao narediti svaki naš seljak uz izobilje drva, što ga imamo u domaćih šumah. — Ove u kratko naznačene oskudice ponješto su manje u vojničkoj krajini, gdje se brine stroga uprava od davna toli za uredjenje selah, koli za bolje gradjenje kućah; nego u provincijalu, žaliboże s malimi iznimkami, kojih želimo da više bude, slabo se mari za uklonjenje potaknutih manah a mjestimice nalazi se puk gledeć na kuće i tobožna dvorišta na onom istom stupnju, na kojem je bio po svoj prilici prije pet sto i više godinah. Nemojmo se čuditi, da nam kadšto stranjski ljudi, putujući ovamo iz susjedne Krajnske ili Štajerske, prigovaraju i predbacivaju nered i nečistoću u selih, primitivno stanje puka i obitalištah seoskih, u kojih tražiš uzalud udobnost, kad neima niti najprostijih, najpotrebnijih uredabah. U našoj kraljevini ima gradiva u izobilju, zemlja t. j. ilovača i glina je malo ne svigdje sasvim prikladna za pravlenje opekah (cigla), drva moguće je lako i jevtino dobiti, — samo volje i djela treba, da prelazimo iz nereda u red i da gradimo valjane i liepe kuće seoske, kao što jih gradi drugo žiteljstvo, siromašnije od hrvatskoga.

Uvaživ u privatnih dogovorih rečene mane i oskudice, koje se nijekati nedadu, i koje želimo narodu na čest i korist što prije ukloniti, naumismo u naših podružničkih sjednicah uzeti u pretres sliedeća dodirna pitanja:

1.) Kako bi se dala urediti naša sela u obće i napose dvorišta, kuće i gospodarske sgrade naših seljakh?

2.) Koja je razdielba seoskoga stana najbolja gledeć na broj i veličinu sobah, i kakovo da je shodno i udobno unutarnje uredjenje seoske kuće?

U sjednicu, koju je u tom poslu dne 14. Travnja o. g. držala križevačka podružnica u sv. Petru, potrudilo se je više gospodarah, prijateljah puka i vještakah. Buduć da svi skoro živu s pukom i u puku, možemo pouzdano uvažiti mnenja i predloge o navedenih pitanjih. Ujedno pak nam je dužnost, posljedak i zaključak tih razpravah napose razložiti i priklopljenom slikom našemu občinstvu točno predočiti s tom primjetbom, da predlozi odgovaraju potrebam baš našega puka u Hrvatskoj i Slavoniji, jer se osnivaju na svestranom uvaženju domaćih naših odnošenjah.

Gledeć na uredjenje selah javio je kotarski sudac gosp. M. Ožegović, da leži velika zaprieka u nesvršenoj komasaciji zemljištah; jer ako koja občina želi urediti poveće seoske tratine, treba joj najprije oddieliti pašnik od vlastelinskoga. S toga je ponajprije nuždno dovršiti segregaciju i komasaciju svih zemljištah i potlam svakomu selu odmjeriti stanovitu površinu zemlje za tratinu, ako je moguće baš u sredini sela. — Velikoga prostora u ostalom nije moguće za sela priskrbiti u brdinah, ako su na primjer sve kuće na slemenu pokraj

Digitized by Google

uzke ceste sagradjene. U obće zavisi taj prostor za tratinu o mjestnih okolnostih i nemože se za sva sela jednako ustanoviti.

Laglje, bolje i točnije možemo rješiti pitanje o **dvorištih**. Sela u ravnici ležeća mogu imati veća seliština dvorišta, osobito ako je kuća jaka i površina sela znamenita, na primjer do 40 jutarah; a dvorišta u gorah i brdinah neka su tiesnija. Nego pravilna i redovita mogu biti sva, ako žiteljstvo pristaje uz red.

A. O dvorištu i o položaju sgradah.

Gledeć na uredjenje dvorišta složili su se svi članovi skupštine u tom: da se ogradi svako selište u sliki *četverokuta acbd* polag priklopljenog nacrta, da se kuća t. j. stan za žiteljstvo od opeke sazidje uzduž crte *cd* **prama ulici** iliti javnoj cesti, i da je ovomu stanu najbliža gospodarska zgrada hljev iliti staja (štala); jer je prva briga svakomu gospodaru i njegovoj družini, da prigleda po danu i po noći u staji, te ga blizina ove zgrade pomaže o svakom poslu kod redjenja i hranjenja marve, dojenja kravah i tovlenja svekolike domaće živine. Radi lakoga napajanja neka se izkopa **zdenac** u dvorištu tako, da nije odviše odaljen niti od staje, niti od kuće. Nu ako nebi bilo vode na tom mjestu, morao bi se dakako izkopati zdenac ondje, gdje ima vode, i to najbolje pokraj bašće, koja po ljetu takodjer zahtjeva vode, bez koje vrtljarstvo svigdje slabo napreduje. Čim više zdenacah ima u selu, tim bolje za žiteljstvo, za marvu i za gospodarsko rastlinstvo. Dobro bi bilo, da ima u svakom dvorištu po jedan zdenac, da netreba tjerati marvu daleko i da ima uviek vode u izobilju. Nego ako nije moguće dobiti vode u tolike zdence, a to neka barem u svakom trećem dvorištu ima zdenac, kao što je naznačeno u priklopljenih nacrtih, sastavljenih po začastnom mjerniku križevačke županije i učitelju graditeljstva na križevačkom učilištu, g. Köröskenyu. Od nestašice zdenacah pate naša sela neizmjerno, te je ovoj oskudici ponajviše i posljedica nesretna bedrenica i mnoga marvinska bolest, štono proleže sad od žedje sad od toga, što se mora siromašna marva višeputa napiti svakojake blatušine iz smrdljivih mlakah.

I **čistoća** zahtjeva, da ima svaka kuća dosta vode za pranje i za kuhanje, negovoreć o tom, da se u svakoj bašći može proizvesti uz izobilje vode triputa toliko povrća, što ga naraste za godinu danah u presuhoj nepolievanoj zemlji Istina, da nenalazimo svigdje vode i dobre vode, nego opet stoji to, da bismo je našli, da se potrudimo: više zdenacah kopajmo. Kao primjer o predsudah, štono se radjaju po lienosti, treba da navedem veliko selo Vrbovec u križevačkoj županiji. Ovo selo, u kojem se obdržava tečajem godine više velikih sajmovah, imalo je do g. 1863. svegaskupa jedan zdenac, pa je i tomu presahnula žila — po svoj prilici uz navalu od 500 žiteljah i više od tisuće glavah stoke. U skrajnjoj nevolji kušao je bivši vlastelin H. izpod svojega vrta prama livadi kopati; — a eto ti novi zdenac napunio se je uz najveću sušu množtvom vode, kojom sad napaja polovica žiteljah vrbovačkih svoju marvu, pače i putnici pokriepljuju sebe i svoju živinu, jerbo leži zdenac baš pokraj javne ceste. — Moramo dakle što najtoplije preporučiti **kopanje zdenacah**, već i zato, da ima u slučaju **vatre** što najveće množtvo vode za gašenje.

Kad smo se pobrinuli za vodu, treba svrnuti okom na ono mjesto, u kojem valjan gospodar kupi svakovrstne odpadke i gnoj od marve. Ovo je mjesto **gnojište**, narisano u priklopljenoj sliki izza hljeva iliti štale. Njeki gospodari drže gnojište pred kućom t. j. svojim stanom, te siplju osim gnoja i pepeo i kuhinjske odpadke na to mjesto. Ovo nevalja zdravlja i čistoće radi, te je bolje i koristnije, odrediti za sve gnjijuće tvari gdjekoji zakutak u sjeni, koju možemo priskrbiti gnojištu, ako nasadimo naokolo drveća, naime krošnastih lipah.

Gnojište treba čuvati toli od prevelike suše, koli od navale vode kišnice. Zato ga moramo ograditi plotićem od pruća i jarkom, da može voda odticati mimo njega u potok ili u koju mlaku. Dno gnojišta treba da je tvrdo, dakle napravljeno budi od sabijene ilovače budi taracano kamenja. U najnižem kutu gnojišta izkopat će valjan gospodar jamu, u koju vodi mokraću i gnojštinu iz stajah, da može onda lako (lopatom ili kantom) škropiti suh gnoj i poboljšati ga po naputku, štono smo lani uvrstili uz posebni nacrt u broj 34. „gospodarskoga lista.

Osim staje treba da si sagradi naš seljak u svome dvorištu jošte **komore i sušu**. — Gledeć na ove dvie zgrade bila je skupština podružnička s početka različita mnienja. Jedni su predlagali, da se gradi **suša**, opredieljena za spremlenje žitka, suha krme i orudja, **koliko moguće u sredini dvorišta**; **komora ili komore** — ako jih ima više — da se ponamjeste **u zadnjem dielu dvorišta** prama vrtu i zavrtnicam. Ovomu predlogu prigovaraše veći dio skupštine, da je pogibeljan gledeć na vatru; jerbo družina ide obično kasno po noći iz kuće preko dvorišta s gorućom lučju spavati u svoje komore i može tako zapaliti sieno ili slamu, štono obično pokraj sušah leži, ako ide oko suše dalje u zadnji dio dvorišta. Pokle se je i to uvažilo, da u suše spremaju stvari, za koje gledeć na kradju neima velike pogibelji, a u komorah kućani čuvaju svoj imutak, zaključila je skupština u priklopljenom nacrtu postaviti suše s traga i komore blizu sredine dvorišta, naime u 1. dvorištu *abcd* jednu komore popriek dvorišta, u 2. dvorištu *bfde* dvie komore (jednu malu, drugu veću), u 3. dvorištu *fgeh* jednu veću komoru uzduž susjednoga dvorištnoga plota. Sve ote komore mogu se nadalje povećati, t. j. nastaviti dogradjenjem, ako uztreba.

Digitized by Google

Sav prostor dvorišta, što preostaje od navedenih zgradah, osim puta, neka se upotriebi za **bašće**, voćkami redomice nasadjene, kao što pokazuje 2. dvorište *bfde*. Korist od ovih domaćih voćnjakah je mnogostruka. Kućani nesamo da dobiju od voćakah, izmedju zgradah zaklonjenih i čuvanih, liepoga voća, već ima za stoku, osobito za junad izza suše ili med sušom ili hljevom **šetališta u hladu i sjeni**, samo ga treba malko zagraditi. Nadalje služi ovakov mali voćnjak s vrtom **kao ures cielomu seoskomu dvoru** i napokon ga može spasiti u slučaju vatre od velike nesreće. Znamo bo, da vatra od jedne kuće na drugu prelaziti nemože, ako ima medju njima zelenoga drveća ili voćakah. S toga razloga uredjena su evo ovdje naša dvorišta tako, da ima med jednom i drugom zgradom prazna, voćkamı nasadjena prostora od 2—3 hvata; čitavo pak dvorište široko je do 5 hvatih i dugo $11\frac{1}{2}$ hvata, — nego može biti za nješto manje ili veće, baš kako dopuštaju okolnosti. — Izza dvorišta počimaju veće bašće ilı oranice od *a* do *g* i mogu se ovdje napraviti plotovi ili barem živice od gloga ili dudovine. Ako ima za plotom oranice, može se produljiti **put**, štono ide od vratah oko kuće, hljeva i komorah prama suši dalje van na polje. U tom slučaju treba dvorište providjeti s traga drugimi vrati ili barem ljesom. Ovakvo dvorište zauzimlje sa zgradami i bašćami $\frac{1}{32}$ jutra, dakle uz najveću shodnost i udobnost ipak neće kuća potrošiti suviše površine od svojih zemljištah, kada samo do 50 četvornih hvatih iliti 32. dio jutra zauzimlje. —

(Nastavit će se.)

Zbornica.

(Uspjeh različitog odgajanja voćakah; važnost žganja vapna.)

Čitajući „Gospodarski list“, naime broj 20. od 16. Svibnja t g., saznao sam iz članka „Naši školski i občinski ciepilnjaci“ u naputku „O skrbi za sjeme“, da je najbolje spraviti sjeme od krušakah i jabukah, takovo posijati i na te mlade voćke plemenite vrsti ciepiti. — S ovim se mnienjem slažem onda, ako sjeme od divjakah posijem, ne pako ako se sije od plemenitih vrstih.

Ja kao stari gospodar imadem svakojakog izkustva u toj struci od 45 godinah, i to svoje izkustvo priobčiti ću evo ovdje: Kao mlad čovjek pobirao sam uviek, kad sam plemenitih vrstih voća jeo, sjeme, te sam ga u svojoj bašći posijao. Iz toga sjemena porasle voćke oplemenio sam najboljimi vrsti iz svih stranah carevine. Istina je, da su zbilja osobito plemenite vrsti porasle i tečnije od drugih bile; ali stabla nisu dugo trajala, jer za 30 godinah niti jedno takovo drvo nije živjelo, nego od crvojedi poginulo.

S druge strane opazio sam, da voćke iz sjemena plemenitih vrstih, koje nisam oplemenio, nego neoplemenjene ostavio, dandanas zdrave rastu i dosta dobra i tečna voća rode. Od ovakovih voćakah opet sam posijao sjeme, te iz njega pronikle voćke oplemenio. Na ovih raste sad osobito liepo i plemenito voće, i mislim da će duže živjeti, nego-li prijašnje, jer su stabla sasvim jaka i zdrava. kriepčija od onih gore napomenutih i crvojedini podvržena nisu *).

Moje izkustvo uči me takodjer, da na šumskih tako zvanih divjacih — jabukah i krušakah — nadalje na glogu oplemenjene voćke dugotrajnije i zdravije su i dulje živjeti mogu. Nego takova drveta sposobna su samo za **visoke** voćke i rode kasno.

Tko želi, da mu se trud što skorije naplati i da može već u drugoj ili trećoj godini jabukah i krušakah od ciepah zadobiti i užiti se, on neka ciepi na kutine (dunje, *Quitten*) i na tako zvanoj petrovači jabuki *(Johannis-Apfel)*. Na ovih vrstih ciepljene voćke rode već druge godine i skoro svake godine dadu **obilno**, osobito i plemenito voće. — Takova stabla navadno ostaju živa i zdrava do 30 godinah, nego samo nizko rastu kao patuljaste voćke *(Zwergbäume)*. — Na glogu osobito uspieva mušmula *(Mispel)* i triešnje opet najbolje na rašeljki *(Mahaleb-Kirschen)*.

Ovo sam mislio Vama priobčiti kao stari prijatelj voćarstva, koji se 45 godinah bavi time kao diletant, ali i diletanti kadkad nješta dobra znadu **).

---

*) To se slaže sasvim s naravi rastlinah samoraslih, jer se voćke od sjemena plemenitoga odgojene, **nego neoplemenjene**, približavaju divljakom i svakako su čvršće od ciepljenih. *Uredn.*

) Akoprem su priobćena ovdje izkustva stranom poznata, naime što se tiče porabe dunje kao dobre podloge za kruške, triešanjah na rašeljki i t. d., ipak hvalimo gospodinu dopisniku na tom, što se je potrudio staviti do znanja posljedak svoga 45godišnjega truda, naime što se tiče izkustvah kod porabe sjemenja od plemenitih vrstih voća. Malo tko pazi ovakve razlike, a kamo-li da si je zapamti ili zabilježi drugim na korist; riedko kada nalazimo gospodara, koji bi uglavio istinu, nastaviv 45 godinah svoje pokuse, kao što evo ovdje jedan od najstarijih predsjednikah našega hrv.-slav. gospodarskoga družtva. S toga cienimo ovakav uztrajni trud, kojim se stranom potvrdjuju, stranom oprovrgavaju dosadanja izkustva, stranom se napokon može izobrieti šta novoga, osobito gledeć na upliv podnebja, koji je baš kod plemenitih voćakah u nas velik, a nije dosad svestrano izpitan. — Tako na primjer treba jošte bolje prokušati u nas uspjeh **bresakah i natipjerkah (kajsijah), prenešenih pupanjem iliti očenjem sad na šljive, sad na mandale, sad na breskve i natipjerke; nadalje treba izpitati i čuvati nove vrsti osobito bresakah, kojim naše podnebje veoma prija, umnožavajuć broj suvrstih nečuvenim načinom. Molimo u tom pogledu sve napredňjake, da nam izvole svoja dotična izkustva prijaviti. *Uredn.*

Digitized by Google

Na veliku korist domovine naše bilo bi takodjer u drugoj jednoj struci naputak dati gospodarom, koji se žganjem vapna bave; jerbo načinom, kojim se sada vapno kod nas proizvadja, veoma skupo dolazi taj posao. Osim toga potroši se mnogo drva na veliku štetu i poraz šumah.

Ja sam kroz dugotrajni svoj život za stalno 40 vapnenicah sažgao, silu težakah nepotrebnih i drva silu božju potrošio, te vidio, da je produkcija na navadni naš hrvatski način u svakom smislu barbarska i nerazumna, veoma potrošna. — Čitao sam u ostalom kojekakvih gospodarskih knjigah i enciklopedijah od Thaera, Bixio i t. d., da po naputku njihovom rationalno vapno žgem; — ali jedno, što nisam naputke u knjigah zadržane dovoljno razumio; drugo, što kod nas nije do sada bilo ljudih, koji bi tekničke znanosti imali, te meni pomagali, kako da način žganja vapna umnije i jevtinije uživotvorim — morao sam odustati od pokušaja, da proizvod vapna pojevtinim i šumam manju štetu nanesem.

Zato si uzimam čest Vas na ovu struku gospodarstva opaznog učiniti, jer biste si za našu domovinu veliku zaslugu stekli, kad biste valjani naputak za bolji proizvod vapna u „Gospodarskom listu" našim gospodarom priobčili. — Možda bi najpraktičnije bilo, jednu sasvim malu vapnenicu u mjestu, gdje ima blizu kamena i drvah, od 1—2 hvata kamena kao primjer sagraditi u prisuću njekoliko razumnih gospodarah. Na koliko iz njekih gospodarskih knjigah i brošurah znadem, moći je u dvakrat dvadeset i četiri ure vapno sasvim valjano proizvesti. — Kolika korist za producente? Kolika štednja radnje i novacah? Kolika štednja šumah? Kolika dika onomu, čijim naputkom bi se to izvelo?

Dostojte dobrohotno primiti ove moje misli, koje starac u samoći drži za koristne obćemu i privatnomu dobru *).

U Čanjevu dne 23 Svibnja 1867.

Eduard Zdenčaj.

*) Gledeć na žganje vapna pobrinut ćemo se zato, da zadovoljimo Vašoj plemenitoj želji. *Uredn.*

GLASONOŠA.

Domaće viesti.

(Hladno vrieme i solika dne 25. Svibnja.) Lani nam je mraz ofurio dne 23. i 24. Svibnja sve vinograde, a ljetos nadali smo se — kad je sretno minula Žofija, koja vino dopija — da uz toplo vrieme neće biti više pogibelji za lozje i usjev; nego hladno vrieme, što je poslje grmljavine i tuče s kišom zavladalo dne 24. t. m., poplašilo je opet gospodare, osobito kad je pao jutrom dne 25. Svibnja mali mraz. Na visokoj Ivanščici pomoli se opet snieg ili barem solika, debelo ležeća, isto tako u Podravini poslje rečene grmljavine. Nu ipak je — čini se — minula sretno pogibeljna hladna noć od 25.—26. Svibnja i možemo se sad nadati dobromu rodu od naših vinogradah, koji se jako liepo kažu. Samo da nam je Bog čuva od tuče, koja je dne 24. izmedju Pake i Kalnika (u križevačkoj županiji) mjestimice potukla mladice jošte prije cvatnje.

Gospodarske viesti.

(Medljika i muka na lišću vinove loze) pojavila se je u drugoj polovici Svibnja kod sasvim zdravoga čokoća, kojemu usljed toga lišće kao pliesnjom posipano propada. Osobito pate s ove bolesti, kao što smo opazili u zagrebačkoj i križevačkoj županiji, one suvrsti, kojim je lišće na dolnjoj strani vunasto, na primjer šiprina, lipovina, krhkopetec i t. d., a gladkoga lišća n. pr. od kraljevine se do sada ta bolest primila nije. Po svoj prilici uzrok je toj bieloj muki, od koje potlam lišće pocrni, nagla promjena topline i vrieme prehladno po noći a vruće uz sunčanu pripeku po danu. Ploda se dosad ta pliesanj nije dotakla i nadamo se, da neće nahuditi cvatu i grozdju, osobito ako vrieme razvoju loze bude prijazno.

Vinogradarstvo.

(Vrieme za prstenovanje čokoća.) Sve prijatelje vinove loze, koji hoću da se vesele uspjehu od prstenovanja čokoća, opominjemo, da se približava vrieme za taj posao, koji najbolje da se obavlja 8 do 14 danah poslje cvatnje. Posebni naputak uz izvješće o uspjehu prstenovanja nalazi se u broju 36. lanjskoga „Gospodarskoga lista" i ako bi želio tko, da dobije potrebiti za to stroj t. j. prstenilo, može se prijaviti kod urednika ovoga lista, koji ima njekoliko komadah od tvrdoga ocela bessemerskoga (Bessemer-Stahl), komad po 2 for. Prstenovanje se dade osobito liepo i uspješno izvesti kod pravokutne riezi, opisane u prvih brojevih ljetošnjega „Gospodarskoga lista". Nego i kod običnih reznikah i lucanjah može se bez zaprieke uporaviti.

Naravoslovje.

(Uholaže na korist gospodarom.) Mnoga se gospodarica ljuti, kad uholaže u sladkom voću nalazi, pače se ljudi plaše od njih radi pogibije gledeć na čovječe uho, u koje uholaža — prijateljica uzkih lukanjah — tobož rado hoće uljeznuti. Naravoslovci dandanas brane veoma grde uholaže i to s toga, jerbo tamane jaja gusjenicah, naime prstenkovih (bombyx neustria), koje trgaju i ličinke od njih jedu, tako da neima potlam niti gusjenicah, niti leptirah. S toga nemojmo proganjati uholaže, ako se ugnjezdiše u razpucanoj kori drveća, jer su nam na veliku korist.

☛ K ovomu broju priložena je slika i dodatak.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva Dragutin Lambl.

Digitized by Google

DODATK

k. broju 22. „Gospodarskoga lista“ 1867.

Zapisnik

sjednice gospodarske podružnice u Djakovu držane dne 23. Svibnja 1867 pod predsjedničtvom pogl. gosp. Dragutina Böelleina, te gg. članovah: Huge Sudarovića, Jože Leovića, L. Jaića, vrtljara Valentina Hirta.

Občinstvo podružnice bilo je danas nješto bolje zastupano nego zadnji put, premda ne u toj mjeri u koliko bi broju članovah i važnosti ove podružnice odgovaralo, koja u sriedini Slavonije ležeć po svome položaju sve struke gospodarstva njeguje. Osobito manjkaše nam vinogradari.

Predmet prvi, koj si je podružnica za zadaću stavila: „kako da se doskoči tolikim poljskim kvarom, s kojih gospodari silno stradaju?“ i koj je već više podružnicah riešiti pokušalo, prouzroči i ovdje živu debatu; konačno složiše se svi članovi, da obziruć se na vladajuće u našem kotaru odnošaje ovomu zlu doskočiti moguće je jedino energičnim postupanjem od strane občinah ili višjeg poglavarstva. Gdje nemože občinski sud uspjeti, tu bi morao kotarski. A baš kod nijednog prestupka nepostupaju sudovi tako mlako kao kod pritužbe glede kvarovah poljskih. Nije dosta samo stranke na sud pozvati, nego treba pristojno ocieniti učinjenu štetu, a što je glavno, procienjenu odštetu i utjerati; ali upravo s toga najvećma trpimo, jer se u nas odšteta skoro nikad neutjera. Občinski sudac ili knez, koji bi vrhu dobra občinarah brižno bditi morao, nebdije nego spava. A često bi bolje bilo da spava, nego da kao štetočinja prednjaći.

Glede ogradah nije moći prigovoriti, pošto po zakonu ograda nemora biti, ali što po zakonu poljskom manjkati nikako nesmije, to je čuvar ili čordaš, a to je baš ono, na što se naši seljaci nikako naviknuti nedadu. Svaka kuća ima svoga volara, kozara, svinjara, obično dječake, koji ili se zaigraju ili zaspiju, dočim jim marva ide kuda joj drago, a ako je koja kuća slaba na družini, ide joj marva širom. Tu je zadaća poglavarstva, da občine na držanje zajedničkih čuvarah prisili, koji bi bili dotičnikom za svaki kvar odgovorni. Ta zadaća postaje poglavarstvu upravo dužnošću, kada se u obzir uzme, koliko time uz materijalni još i duševni napredak naroda trpi; jer zadruge svoju djecu mužku iz škole uzimaju, te istu za čuvanje raznovrstne stoke upotrebljuju. Onomade baveć se na više selah upitao sam učitelje, koliko imade djece u školi: u Trnavi selu 30 ženskih 2 mužka, jerbo se svi mužki doma za stoku upotrebljuju, pa tako je u nas svagdje. — Koliki je to gubitak za narod!

Občinski čuvar potrieban je osobito u mjestih, gdje glavni drum prosjeca polja, spadajuća s obe strane druma na istu občinu. Možebit da će ujedinjenje ili comasacija zemljištna, koja u našem kotaru još izvedena nije, i u tome štogod na boljak doprinieti.

Medjutim primljem bi predlog predsjednika podružnice, da se ovime umoli sl. gospodarsko družtvo hrvatsko-slavonsko, da se isto obrati na višje zemaljsko poglavarstvo, da isto svoje organe opomene, neka u tom obziru bolje bdiju i svoju dužnost točnije izpunjavaju.

Na drugu točku, kako će se rasporezat trošak za pokušalište, zaključeno bi: Buduć da se nemože naznačiti potrebiti novac u napried, razporezati će se trošak svršetkom godine. Predtečno za pokriće potriebah, razporezalo se je na svakoga člana u napried po 1 forint.

Treća točka glede sabiranja godišnjih prinesakah za gospodarsko družtvo. Buduć da je g. blagajnik zapriečen bio doći, to nemogosmo dobiti izstavljenu vjeresiju, to se isti umoljava, da za prošlu i tekuću godinu sabere prinesak i dojdućoj sjednici svoje izvješće podnese.

Pošto nitko od prisutnih članovah posebnog predloga učinio nije i vrieme jur dospjelo, uputilo se je družtvo u vrt podružnički. Kalamah, koje lanjskih koje od ove godine imade do 600; kalami su se svi dobro primili, godina ova je uprav krasna. Osobito liepo stoje jaseni; mlade višnje trpe nješto od mravih, radi čega će se upotriebiti shodno sredstvo. Odlučeno je vrt povećati. Koliko će se podieliti kalamah, izvjestiti će bašćovan pod jesen.

Djakovo 23. Svibnja 1867.

Dragutin Böellein, predsjednik.

Virgil Mallin. tajnik.

Digitized by Google

Pravila gospod. bratovštine petrinjske.

(Dalje.)

Prestanak bratovštinarstva

§. 9. Bratovštinarstvo prestaje u pravilu:

a) ako bratovštinar izjavi, da želi izstupiti iz bratovštine;
b) ako mu skupština bratovštinska oduzme bratovštinarstvo poradi nečestnih činah ili poradi neizpunjavanja dužnostih bratovštinarskih;
c) ako umre.

Svrha bratovštine.

§. 10. Svrha je ove bratovštine: u smislu pravionika, sastavljena na temelju ovih pravilah i utvrdjena po kojoj od prvih budućih skupštinah, svimi dopustnimi sredstvi unapredjivati materijalno blagostanje bratovštinarah, i podupirat ih, kad ih snadje kakova nesreća, kojoj oni nisu krivi.

Izvanjsko obliježje bratovštisko.

§. 11. Bratovština zadržaje i nadalje svoju zastavu bratovštinsku, koju će biti vlastna prednositi svakom uobičajenom prigodom svečanom, i služit će se svojim osobitim pečatom, na kojem bit će izrezano znakovah od raznih strukah gospodarstvenih, i koj će u napisu sadržavati ove rieči: „Pečat gospodarstvene bratovštine petrinjske."

Sredstva bratovštinska.

§. 12. sredstva bratovštinska sastoje:

a) iz prinesakah novčanih, ustanovljenih u ovih pravilih;
b) iz dragovoljnih prinesakah i darovah kako u novcu tako i u stvarih u naravi;
c) iz prihodah od imetka bratovštinskoga, sastojeća budi u nepokretninah budi u stvarih potrošnih, a i od kamatah glavničnih;
d) iz pripomoćih, što će ih zastupstvo općinsko od sgode do sgode po premogućnosti svojoj dozvoljivati bratovštini za unapredjivanje svrhah njezinih.

Ustrojstvo bratovštine.

§. 13. Poslove bratovštinske oskrbljuje stranom skupština bratovštinska, a stranom starješinstvo bratovštinsko.

Poslovnik skupštinski i starješinski.

§. 14. Prva buduća skupština bratovštinska utvrdit će poslovnik, kojega će se imat držati kako ona sáma tako i starješinstvo, što ga izabere iz svoje sredine.

Djelokrug skupštinah bratovštinskih.

§. 15. U djelokrug skupštinah bratovštinskih spada:

a) ovjerivati napisnike skupštinske;
b) utvrdjivati poslovnike i pravionike;
c) izabirati predsjednika bratovštinskoga i namjestnika mu, a isto tako i starješinstvo bratovštinsko od 30 odbornikah i 15 njihovih zamjenikah; nadalje primati nove članove, nego pri primanju takovih članovah, koji nisu državljani austrijanski, imat će se k tomu izhoditi privolja načelstva zemaljskoga;
d) preinačivati pravila bratovštinska i podnositi preinake istih višjoj vlasti potvrdbe radi;
e) sastavljati proračune četvrtgodišnje i cielogodišnje, prosudjivati račune, izabrav u tu svrhu osobite preglednike, a i podieljivati odriešnice iliti absolutorije.
f) ustanovljivati svote novčane, do kojih smjet će razpolagati starješinstvo bratovštinsko;
g) odmjerivati takse iliti prijemnine a i četvrtgodišnine;
h) voditi vrhovno i izklopno nadzorstvo nad svim imetkom bratovštinskim, razpolažuć istim a i obteretjujuć ga, kada se obnadje da je ovo drugo neobhodno nuždno;
i) rješavati u drugoj molbi (inštanciji) razpre, porodivše se izmedju bratovštinarah i starješinstva bratovštinskoga, a i odredjivati način, kako da se uporni bratovštinari po dopuštaju zakonah pozovu pred skupštinu;
j) imenovati bratovštinare-počastnike i bezplatnike, a i izključivati iz bratovštine takove bratovštinare, koji budu nevriednimi priznani da i nadalje budu bratovštinari;
k) predlagati mjestnomu poglavarstvu i zastupstvu obćinskomu takove svoje zaključke bratovštinske, koji smieraju na unapredjivanje blagostanja ciele Petrinje, i kojim se za oživotvorbu hoće i sudjelovanja njihova, a isto tako i podnositi im svoja mnienja o takovih pitanjih, glede kojih se jedno ili drugo obrati na bratovštinu;
l) s gospodarstvenimi družtvi kako u Dalmaciji, Hrvatskoj i Slavoniji, tako i u čitavoj cesarevini, nego nevežući se zamjenito, uzdržavati obćenje dopisivanjem, ili, u koliko dopuštaju njihova pravila, medjusobnim pošiljanjem na skupštine, a isto tako i postavljat osobitih opravnikah (agentah) bratovštinskih, koji će upisivati nove članove i kùpiti njihove prineske.

Prava predsjednika i namjestnika mu.

§. 16. Predsjednik ili namjestnik mu saziva skupštine bratovštinske i sastanke starješinske, rukovodeć u istih razpravljanja, a i završujuć ih.

Predsjedniku ili namjestniku njegovu pripada izvanjsko zastupstvo naprema vlastim i trećim osobam.

Ako li su oba prepriečena, tad će odbornici nadpolovičnom većinom svojih glasovah izsred sebe izabrati privremena predsjednika. (Svršetak će sliediti.)

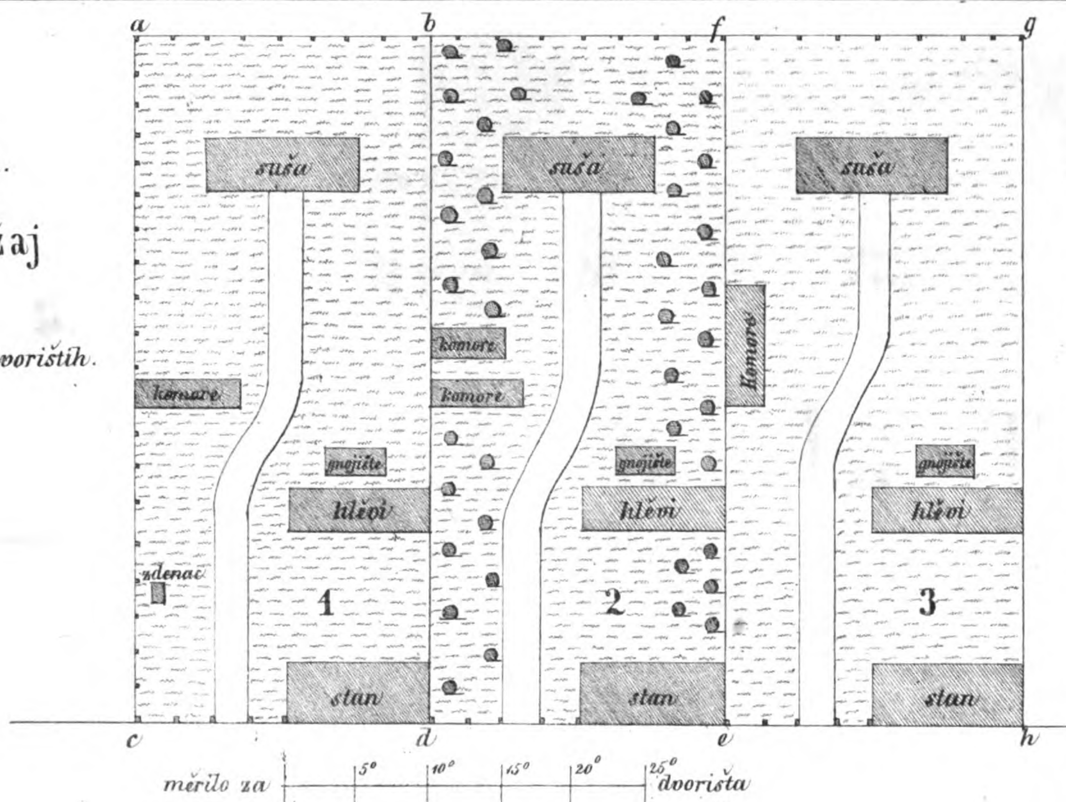
Tiskom Dragutina Albrechta u Zagrebu.

Digitized by Google

Nacrti seoskih dvorištah i zgradah.

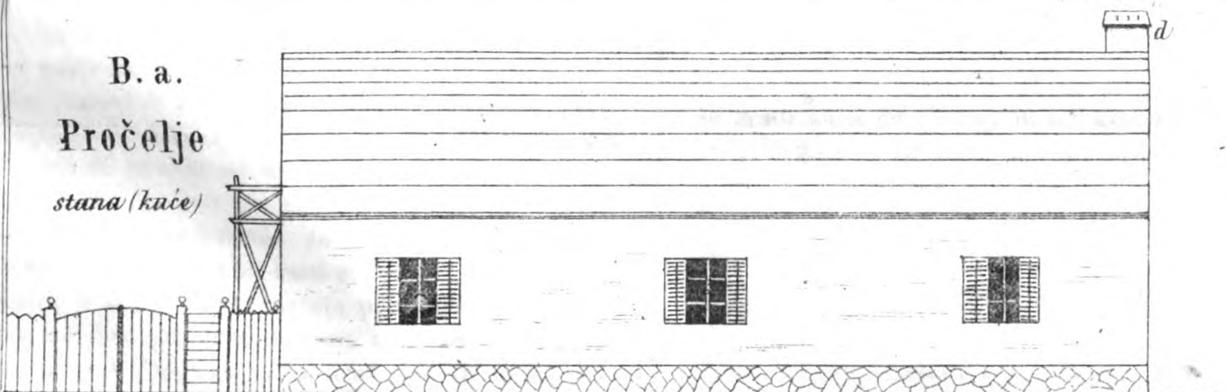
A. Položaj

sgradah u dvorištih.

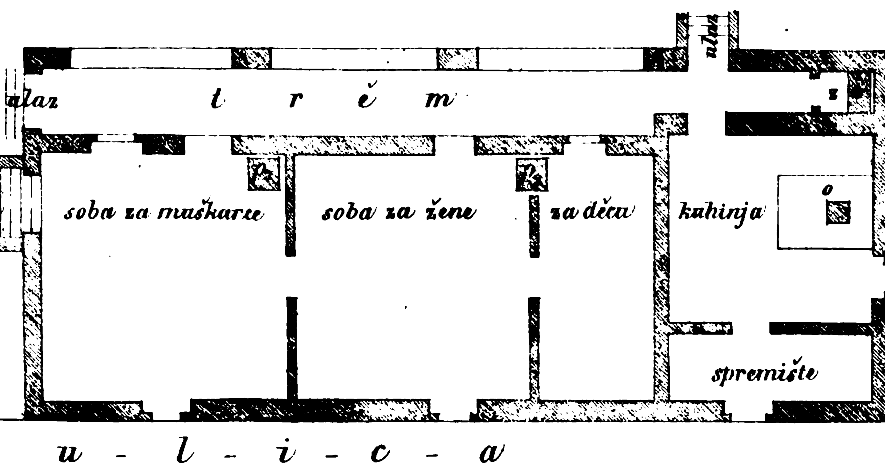
B. a. Pročelje

stana (kuće)

B. b. Osnova

stana

Prilog k 22. broju, gosp. lista" 1867.

Digitized by Google

Digitized by Google

Broj 23. **U Zagrebu** **6. Lipnja 1867.** **XV. God.**

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Dvorišta i kuće naših seljanah.

(Nastavak.)

B. Stan iliti kuća.

Nije moguće napraviti osnove stana iliti kuće za sve okolnosti i slučaje, jer je obitelj seoska sad manja, sad veća, sad veoma mnogobrojna, — osobito kod njekih naših zadrugah ili kod gospodarah, koji drže više služinčadi. S toga se držimo u svojem predlogu osnove za obitelji srednje ruke, te će pametan gospodar znati za manji broj ljudih manju, a za poveće množtvo članovah zadruge ili rodbine veću kuću narediti. Pitanje je glavno, kako da se razdieli kuća u obće i kakvih prostorijah treba da ima svaka obitelj u svojem domu.

Po nacrtu *Ba* vidimo, da ima kuća tri prozora u svojem pročelju prama cesti ili ulici, nadalje da je 6 hvatih i 4 stope duga, kao što pokazuje mjerilo. Polag osnove *B.b.* izmjeriti možemo u tlovidu, da joj je širina 5 hvatih i 3 stope, da ima ulaz iz dvorišta u triem, da su naredjene tri sobe i to jedna za muškarce, druga za žene, treća za djecu. Iz triema prelaziti se može u kuhinju, izza koje ima malo spremište iliti konoba. Osim toga izkopan je izpod kuće podrum za pilo i mlieko; napokon ima u zakutku hodnika (na koncu triema) zahod.

Po svoj prilici prigovarat će mnogi, da je ta kuća za naše seljake prevelika i da ima premnogo sobah. Siromašniji svakako gradit će manju kućicu i u njoj male sobe, nego ipak se sa gledišta ćudorednosti i zdravlja mora brinuti barem za dvie sobe, nadalje za kuhinju i zahod, ako hoće da namjesto spremišta postavi u triemu ormar ili škrinju za čuvanje jestvinah ili da upotriebi za to tavan. — Zahod ustanovismo baš po predlogu velikoga prijatelja našega puka u kući a ne izvan kuće, jer nam je ovaj gospodin i član naše podružnice naveo više slučajevah, pogibeljnih i nesretnih za bolestnike od nestašice zahoda u kući.

Tko se malko razumije u zidarske osnove i nacrte, razvidjeti će u priklopljenoj sliki *B.b.*, da predlažemo triem otvoreni u tu svrhu, da se može sušiti u njem rubje, pažulj i t. d. Nadalje opazit će u prvoj sobi kod *p.1.* mjesto za peć i kod *p.2.* drugu peć, kojom se mogu dvie sobe skupa kuriti. U kuhinji ima kod *O* ognjište ili kod boljih gospodarah štednjak. U svakom slučaju treba graditi dimnjake, od kojih jedan u nacrtu pročelja kod *d* narisasmo.

Buduć da je moguće malo ne svigdje po Hrvatskoj i Slavoniji praviti opekah, predlaže se ovdje, da se gradi kuća od opekah ili od kamena, jer su ovakve kuće sjegurnije od vatre, dugotrajnije, pače i jevtinije u svih onih predjelih, gdje sad već ponestaje gradje. O trošku za gradjenje ovakve kuće govorit ćemo u dojdućem broju.

(Svršetak će sliediti.)

Naši školski i obćinski ciepilnjaci.

(Nastavak.)

Presadjivanje mladih voćakah.

Kod prvoga presadjivanja mladih biljkah voćnih (od 3—4 lista) prikrati se najprije dugački korien (svrdac) noktom ili nožem zato, jer je koristno, da se usljed toga uštipnuća korienje s lieve i desne strane širi. Pećkovicam iliti koštićavomu voću nesmije se obrezati vršak, jer se ove voćke bez uštipnuća gornjega pupolja najbolje razvijaju.

Presadjivanje prija svim suvrstim voćakah, osobito pak mladim kruškam. Nu zemlja u razsadnjaku t. j. u predjelu za mladi razsad ustanovljenom treba da je od iste dobre kakvoće, kao što je bilo sjemenište. Mladi se razsad stavi uz razmak od 4—5 palacah redomice u brazdice od iste odaljenosti, dakle baš na 4—5" u četvornoj mjeri, sve se biljke zaliju i potlam — ako drač iliti korov uzbuja — osim plievlenja i okapaju.

Digitized by Google

Gdje je zemlja odviše slaba i loša, treba ju pomagati gnojem miešancem.

U ovom razsadnjaku ostanu mlade voćke godinu danah, dok nepočme oplemenjivanje. Buduć da je koristno, godišnje voćke, samo ako su debele kako guščije pero, bezodvlačno oplemenjivati, vade revni gospodari jedan dio od njih u jeseni iz razsadnjaka i polažu je u zaklonjeno mjesto ili u posebne rahlom zemljom napunjene sanduke zato, da je mogu tečajem zime — naime u Veljači — oplemeniti spajanjem (kopuliranjem) u sobi. Svaki dan se donese u sobu srednje topline stanovita količina mladih divljakah, oplemeni se uz porabu priredjenih za to ili na vrtu narezanih plemenitih ciepacah, položi se opet u isti sanduk ili (ako nije vani zemlja smrznuta) na polje i korienje malko prikraćeno pokrije se rahlim tlom. U proljeću treba presaditi što prije sve oplemenjene voćke uz razmak od 10—12 palacah ili — ako nećemo ili nemožemo nadalje presadjivanje ponavljati — od 18 do 24 palca. Čim mlada voćka ima više svjetla i zraka, tim bolje raste. Biljke, štono su prve godine preslabe za oplemenjivanje spajanjem, ostavljamo jošte godinu danah na mjestu neoplemenjene.

Višeputa opažamo već u razsadnjaku, da se njeke mlade voćke odlikuju širokim i debelim lišćem. Ove obećaju nove plemenite suvrsti, dočim biljke uzkoga lišća spadaju na proste kličice; ove treba svakako oplemeniti, a one mogu se čuvati za uzgoj izvornih dobrih vrstih, ako jih tko želi. U ostalom imamo dandanas tolikih izvrstnih voćakah i raznih jim kličicah, da zbilja nije potrebno proizvadjati opet novih i gledeć na kakvoću ploda dvojbenih. S toga možemo u naših ciepilnjacih sve mlade voćke bez razlike s ciepci od poznatih izvrstnih voćakah oplemeniti.

(Nastavit će se.)

Cinzekov plug u Dugom selu.

Godine 1864. izložio je dugoselski kovač Cinzek u našoj prvoj dalm. hrv. slavonskoj izložbi u Zagrebu ručni mlin, radi kojega mu dopitaše nagradu, jer se je kod toga izumka trudio domaći naš obrtnik, potrošio je puno novca i radio više mjesecih velikom marljivošću na svojem izumku. Ljudi, znajući Cinzekovu revnost i vještinu, želili su, da i nadalje radi našemu gospodarstvu na korist i po svoj prilici pozvali su ga, da gradi valjane plugove. S toga se nije čuditi, što je naš Cinzek lani sastavio plug, koji su već u Zagrebu kod gospodarskoga družtva i nadalje smo ga prigodom zadnje podružničke sjednice i u Dugom selu kušali. Buduć da pitaju njeki članovi za taj plug, kao što čitamo u današnjoj sbornici, treba da napose o njem govorimo.

Plug, kojim smo dne 9. Svibnja t. g. orali u Dugom selu, sastavljen je gledeć na pojedine čésti drvene i željezne, jako liepo i baš ukusno. Osobito čisto izradjene su željezne čésti po Cinzeku samom, koj — ugledav se u liepe primjerke zadnje zagrebačke izložbe — svojemu plugu znao je pridodati i njekih sasvim izvornih pomoćnih dielovah, naime gledeć na ravnanje pluga, da ide u brazdu, da ore plitko ili duboko. Plaz i odgrinjače su kod toga pluga od željeza, isto tako crtalo i kotač, na kojem leži gredelj, na mjesto da leži na ornicah. Sve je dobro i liepo, baš izvrstno izradjeno, samo da je taj plug poradi množtva željeznih sastavinah, naime šinjah i šarafah, za našega seljaka preskup, jer Cinzek traži za njega 40 forintih. Cinzekov plug dobro ore, premda nije moguće da ga vuče samo 1 konj od jutra do večera, već mu se hoće uz oranje po prieko do 6 palacah dubljine u istini dvajuh konjah ili volovah. Na oranoj zemlji ide laglje, na tvrdoj težje, nego mora se čvrsto držati, tako da se orač uz drhtanje ručicah umori, što — iskreno govoreć — nevalja, jerbo dobar plug treba da ide sam i uz malen napor orača.

Gledeć na kovačko djelo zaslužuje Cinzek svu hvalu, jer je svaki željezni dio čvrst i liepo naredjen; gledeć na sustav treba primjetiti, da se gdjekoja suvišna sastavina odstraniti i čitav plug ujednostručiti može, dapače i mora sa sliedećih razlogah:

1. Trošak za orudje i ratila u svakom je gospodarstvu tako znamenit, da pametan gospodar uz umjeren dohodak od svojega imanja teži pravom za koliko moguće jevtinim orudjem u obće i plugom napose. S toga se pametan kovač i obrtnik mora okaniti svih suvišnih sastavinah zato, da može gospodaru dostavljati doduše valjanih nego što cjenjih plugovah.

2. Družina naša i malo ne svakolika u svietu neuka je i plaši se svih umjetno sastavljenih strojevah. Ako je dakle s gledišta štednje neumjestno, providjeti plug suvišnimi šarafi itd., potrebno je gledeć na družinu rabiti koliko moguće jednostavno i prosto orudje, negovoreć o tom, da su skupociena komplicirana ratila neprikladna za porabu, gdje kiša, suša, hrdja itd. uz radnju pod vedrim nebom puno toga kvari, čemu se obraniti nemožemo.

3. Dobrih plugovah imamo dandanas više — sad za pjeskulju, sad za težku žilavu ilovaču — te se natjecaju kovači i tvorničari u tom, da uz jednaku valjanost što najcjenje rade. Komu dakle stoji do toga, da sebi i drugim na korist radi, tomu savjetujemo, da radi dobro i jevtino; jerbo svaki će gospodar kupiti od dvajuh jednako valjanih plugovah jevtiniji.

4. Mnogi finiji plug ili koje drugo orudje radi doduše u njekom obziru bolje, nego ga nezna prost kovač na selu popraviti, ako se pokvari ili stroši. S toga smo i prisiljeni na porabu jednostavna jevtina orudja.

Digitized by Google

Uz očitovanje priznanja i hvale, što no zaslužuje Cinzek za revnost i neumornost svoju, tumačili smo mu navedene razloge s tom primjetbom, da ćemo svakako preporučiti njegovo djelo, jer je liepo, nego da mora i on sa svoje strane nastojati oko toga, da pomaže naše gospodare bez razlike dobrim a ne preskupim orudjem. Jerbo sva naša preporuka nebi mu hasnila, kad bi se obćinstvo uvjerilo, da može postići s manjim troškom n. pr. s plugom za 20 for. kupljenim ono isto, što no je postiglo s Cinzekovim za 40 for. nabavlenim plugom. Taj smo iskreni savjet dali Cinzeku i zato, da se pravlenjem valjanih i nepreskupih plugovah što prije obogati. Ako dobije na primjer od 100 plugovah, prodatih po 20 for. čistog dobitka samo po 3 for., dakle 300 for., veća bit će mu korist, nego ako proda plugovah po 40 for. samo 5. Naši gospodari uz najbolju volju i najveće rodoljubje nemogu kupovati preskupoga orudja.

Zaključujuć ovo izvješće, želimo da naše gospodarsko obćinstvo podupire Cinzeka, koji zna liepo raditi i trudi se koliko moguće; a dobro njegovo djelo mora se svigdje preporučiti, kao svaka dobra roba. Zavodski kovač u Križevcih pravi pluge podrivače (Untergrundpflüge) po 10 forintih, a preporuke mu nije treba, jer su plugi dobri a nisu preskupi.

Naš Cinzek je samouk i zaslužuje pohvale u svojem nastojanju, nego pametno bi radio, da prouči gdjegod sve ono, što je gledeć na gospodarska orudja dan danas već poznato; jer se nenaplaća trud, kad tko hoće s velikim troškom vremena i novca izumiti ono, što je već davno izumljeno, izkušano, primljeno ili zabačeno ili promienjeno.

Na svršetku ovoga izvješća dužnost nam je spomenuti, da je Cinzek svojim plugom orao i pred odborom hrv. slav. gospodarskoga družtva, koje mu je izdalo pohvalnu svjedočbu.

Zbornica.

(*Cinzekov plug. Molba za naputak o pojedinih radnjah gospodarskih.*)

Buduć smo dosada glede plugovah u dosta siromašnom stanju, obradovati mora svakoga naprednijega gospodara nov pojav u toj struci napredka; s toga me oglas dugoselske podružnice, kojim sjednicu sazivlje i članovom javlja, da će se na taj dan t. j. 9. t. m. na očigled podružnice Cinzekovim plugom orati, uzradova, a uspjeh toga pokusa vrlo zanima. *) — Dočim nam je sada malo ne svaki dan plug potrieban, molim slavno uredničtvo „G. l.“ da nas o uspjehu i valjanosti rečenoga pluga za dobe izviestiti izvoli zato, da si s njime, ako je zbilja tako izvrstan, kao što se čuje, olakšamo oranje, koje će nam i težje biti, ako nas Bog s blagom kišom doskora nepomiluje.

*) Vašoj želji odgovara posebni opis Cinzekova pluga u ovom broju „G. l.“ Uredn.

Nadalje molim, da se, ako je moguće, uvrsti niže nadpisana želja i misao moja u „Gospodarski list“; jer sam uvjeren, da bi takova šta iz pera uredničtva najtočnije i najizvrstnije poteklo nam svim na korist.

Od prieke je potrebe po mom mnienju, da se vješta koja naša ruka gospodarska lati pera, te da nam osobito mladjim gospodarom napiše točan pregled radnjah, koj bi podpuno odgovarao svakdanjim potriebam i radnjam gospodarah naše domovine. Takovo izkusno, a ne iz tudje koje knjige izvadjeno djelo, koje bi s obzira na naše tlo i podnebje promašilo svrhu, moralo bi označiti točno pravu dobu, kada se koja vrsta žita sijati imade i koliko ga posijati valja na jutro katastralno od 1600□ ili staro-hrvatsko od 1200□ hvatih, a da nebude usjev niti pregust, niti preriedak. Pa rodoljub, koj bi se latio toga posla, nebi smjeo zaboraviti niti na vrtove, sjenokoše, vinograda, pivnice itd. jednom riečju sve, što gospodar raditi imade i kada, ako hoće, da postigne žudjeni uspjeh trudah svojih. Nije bo dovoljno znati gospodaru samo to, da mora dobro sjeme u dobro tlo posijati, hoće li imati obilnu žetvu; nego treba da znade i kada ima sijati, a kada spravljati; inače bacio je sjeme u zemlju ili prerano ili prekasno; pa učini li koje mu drago izmedju obojega, nije si koristio ništa ili posve malo. Napokon štetuje mnogo, ako žanje prije dobe ili prekasno; zato mislim, koj bi se hotio tim poslom oprtiti, te radnje gospodarske valjano naravnim njihovim tečajem opisati, ugodio bi mnogomu mladomu neizkusnomu gospodaru, a osobito takovim, koji neimahu zgode slušati na kojem zavodu nauke o gospodarstvu. Nebi to samo posjednikom bio kažiput gospodarski, nego bi se time i pučki učitelji, a preko ovih i naš mladi naraštaj mnogo okoristio; pa kad bi mali naš seljačić postao gospodarom, nebi jamačno sijao pšenice po Miholju, kao što mu otac, a često se putah dogodi, da nesije ni onda; jer neda zlo vrieme, kao što se je prošle jeseni u našem Prekolužju većinom dogodilo; nego bi svako djelo u pravo vrieme obavio, pa nebi, kao što mu otac, kupovao, već bi prodavao žita.

To bi bio poveći temeljni kamen bolje, sjegurgurnije i veselije budućnosti domovine nam i naroda joj.

U Prekolužju na spasovo 1867.

Janko Prekolužac,
posjednik. *)

*) Vašoj molbi gledeć na odnošaje sjetve, žetve i berbe zadovoljava ponajviše „Gospodarski koledar, bilježnik i savjetnik za g. 1867. od prof. P. Zoričića“; na stanovita pitanja o uzgoju pojedinih gospodarskih rastlinah odgovoriti pak ćemo drage volje putem ovoga lista, kojemu je baš svrha razlagati ovakva pitanja s gledišta umnoge i djelatnog.. Samo treba da izvolite priobćiti pitanje, da znamo, šta da Vam je nejasno ili dvojbeno. U.

Digitized by Google

GLASONOŠA.

Službene viesti.

Oglas. Svilogojcem domaćim javlja se ovim, da će upravljajući odbor hrvat.-slav. gospodarskoga družtva kano dosele i ljetos kupovati svilske čahurice i nje plaćati:

a) Dobre čahurice funtu bečke vage po 90 novč.

b) Slabije „ „ „ „ „ 60 „

Iz odborne sjednice u Zagrebu dne 7. Ožujka 1867.

Upravlj. odbor hrv.-slav. gospod. družtva.

— Natječaj. Iz zaklade pokojnoga Mirka Haraminčića dieliti će hrv.-slav. gospodarsko družtvo mjeseca Rujna t. g. četvere nagrade, i to: jednu od 30 for. a. vr. onomu, koji je kakvu krčevinu ili ledinu u oranicu pretvorio i najbolje obradio; jednu od 30 for. onomu, koji je odgojio najljepšega ždriebca ili ždrebicu; treću od 40 for. onomu, koji je odhranio najljepšega trogodišnjega junca ili junicu, a četvrtu od 50 for. za vinograd, kakvom boljom, ali samo jednom felom trsja u točnih redovih nasadjen i najpomnjivije obradjen.

Za nagradu namienjenu izvrstnoj oranici, mogu se natjecati samo bivši podanici Haraminčićevi od imanja Novograda; za drugu i treću, naime za mlado konjče i govedče, opet novogradski, pa još i odranski njekadašnji Haraminčićevi kmetovi; za četvrtu t. j. vinogradarsku nagradu, koja svakiput na drugi koji politički kotar prelazi, prenešeno je ove godine pravo natjecanja na seljačke vinogradare samoborskoga političkoga kotara.

Komu pravo natjecanja pripada, pa je voljan natjecati se izvrstnim kojim predmetom svojim, neka ga točno opiše i ovomu gospodarskomu družtvu prijavi, i to najdalje do Petrova dana, t. j. do 29. Lipnja tekuće godine. Prijavu tu može svaki učiniti neposredno, ili pako po gg. župnicih i kotarskih sudcih. Kašnje prijave neće se uvažiti.

Od upravlj. odbora hrv.-slav. gospodarskoga družtva.

U Zagrebu dne 9. Svibnja 1867.

Pavao Hatz, podpredsjednik. Petar Zoričić, poslovodja.

Gospodarske viesti.

(Skakavci u Italiji.) Tečajem mjeseca Svibnja donio je jug silna jata skakavacah iz Afrike preko sredozemnoga mora u Italiju, gdje su pojeli usjev znamenitih površinah. I kod nas u Hrvatskoj imasmo godine 1848. oko Sv. Ivana i Križevacah puno štete od skakavacah, doletivših poput mračna oblaka s juga. Buduć da nam ljetos jug odviše puše, bojati se je te nesreće, te nam valja unapried misliti na tamanjenje nemilih proždrljivih gostih, naime na pucanje, loženje vatre i dim.

— *(Kasni snieg i mraz u Svibnju.)* Koncem mjeseca Svibnja, naime kobnoga dana 24. i 25., poplašila nas je neobična zima; nego ipak je zadnja hladna noć sretno za nas u Hrvatskoj minula. Gorje bijaše u susjednoj Štajerskoj i u zapadnih planinskih zemljah; sniega bo napalo je ondje do $1-1\frac{1}{2}$ stope, raž je mjestimice pozebla i koja nije pozebla, bila je težinom sniega tako pritisnuta k zemlji, da je sutradan stala gnjiti. S toga su oko štaj Gradca mahom pokosili pokvarenu raž, u Tirolskoj pak i u Švajcarskoj, gdje je bila svekolika površina zemlje pokrivena kroz 2—3 dana sniegom, izgubiše voće i grožđje, jer su se zelene mladice izpod težkoga sniega odkinule i sve je od zime pocrnilo. I na iztoku, naime u Bukovini, prouzročilo je hladno vrieme uz tuču i grmljavinu za čudo mnogo škode. U Črnovicah, glavnom gradu Bukovine, potukla je tuča svu okolicu, oluja je uništila ne samo usjeve i vrtove, nego je i voda od prepunjenih potokah porušila 15 kućah, utopilo se je nadalje više ljudih i životinje, naime do 20 pasah, privezanih lancem na vrata zaplavljenih dvorištah u predgradju černovičkom.

Stočarstvo.

(Golubačka muha ubitačna za marvu.) Iz Erdelja javljaju opetovano, da jim pada rogata marva od uboda golubačke muhe; u jednom selu da je poginulo 40 glavah marve na jedanput. Ove muhe nisu veće od vinskih mušicah, navale po danu na rogatu marvu, koju osobito oko gubice i svih dlakom neobraslih čestih tiela bodu i tako obrane, da za koji čas govedo crkne. Pomoći neima nikakve osim da gospodari stoku svoju po danu čuvaju u hlievu (staji, štali), a samo po noći da s njom voze i rade. Nego i u noćno vrieme, pišu iz Erdelja, treba ložiti vatre na polju, da se dimom golubačke muhe odvrate od pašnikah ili oranicah, gdje se marva nalazi.

Golubačkoj muhi glavno je gnjezdo u šupljoj pećini blizu sela Golubca u požarevačkom kotaru srbskom. Tko plovi Dunavom iz Biograda prama Oršovi, opazit će na desnoj obali Dunava otu pećinu, od koje se malo ne svake godine mjeseca Svibnja i Lipnja sila otih ubitačnih muhah izroji pa leti u susjedne zemlje. Njemci banatski zovu je „Golubatzer-Mücke“ i u naravoslovnih opisih zove se simulium reptans Golubacense. — Svi dosadanji pokusi, da se golubačke muhe dimom ili sumporom uduše u potaknutoj pećini, ostaše bezuspješni — po svoj prilici s toga, što se i na kojem drugom mjestu pokraj dunavskih pećinah ležu.

Trgovina.

(Ciene žitu padaju.) Ciene žitu svaki tjedan padaju po 30—40 novč. U Pešti prodavaše kukuruz koncem mjeseca Svibnja po 2 for. 90 novč., nego sad se plaše opet suše i drže ju iznad 3 for. Dočim se približava žetva repice (Raps), nudjaju trgovci i tvorničari unapried za vagan (od 75 funtih težine) 5—5 for. 60 nv. — I vinu pada ciena, jer se vinogradi jako liepo kažu. U Križevcih se drži boljemu vinu ciena sa 6—7 for., slabomu 5 for. Bečki trgovci uviek jošte pitaju za jevtinu bucvariku od g. 1864., želeći kupovati ju po 4 for. vjedro.

Izkusan ratarski činovnik može umah smješćen biti; pobliža u pisari hrvat.-slav. gospod. družtva.

☛ K ovomu broju priložen je dodatak.

Slika, spadajuća na članak „Dvorišta i kuće naših seljanah“, priklaplja se naknadno danas, jer nije bila kod odpreme prijašnjega broja sasvim dogotovljena.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva Dragutin Lambl.

Digitized by Google

DODATAK

k broju 23. „Gospodarskoga lista“ 1867.

Zapisnik

sjednice gospodarske podružnice vel. goričke, držane dne 13. Svibnja 1867 u Vel. Gorici.

Prisutni bijahu p. n. gg. Marko Rusak, predsjednik, Josip Gregorić, Ivan Janda, Nikola Folnegović, Mijo Očić, Vendo Hališ, Gjuro Maninger, Joso Muzler, Pajo Kroempler i Dragutin Jambrečak kao gost.

Sjednicu otvori g. predsjednik kratkim slovom pozdravljajući sakupljenu gospodu.

Sad se uzmu odmah pretresati pitanja unapried predložena:

A. Kako da se popravi traga domaće naše stoke?

Pretresivajući ovo pitanje, pronadje se napokon svrsi najshodnije sliedeće: Bikove za oplemenjenje stoke imadu držati obćine, a ne privatni. Kod nas bo u običaju jest, da ljudi svoju junad do druge godine neškope, a u tom vremenu moradu im krave nabredjivati. Tek kad su krave bredje, onda istom junad se škopi. Time se pako čini to, da i junad slabi, a i krave da slabe teliće tele. — Uzdržavati se obć. bikovi mogu ili nametkom u novcu ili u naravi, ili da se bik po zato plaćenimi pastiri redom danas u jednoj, sutra u drugoj kući hrani. Način istoga uzdržavanja da si obćina sama odluči, kako da joj laglje bude. Za valjano uzdržavanje imade se obćinsko poglavarstvo brinuti. U slučaju, da koja obćina svojevoljno svoga bika imati nebi htjela, morala bi ju na to pol. oblast prisiliti.

Nadalje bi zaključeno, da se nedrže odmah veliki bikovi, buduć da su krave obično veoma malene (osobito u nas ovdje), te bi velikim bikovom podlegle. Osim toga nebi pučanstvo svoje krave takovim bikovom ni pripustiti htjelo, privatne pako svoje imati nebi smjelo, te bi se time stoka upravo zatrla. S toga se pronadje za dobro izprva samo ponješto veće bikove držati, zatim postupice veće, dok se nebi napokon istom iza njekoliko godinah veliki bikovi držati mogli.

B. a) Što nam valja učiniti, da se popravi vinstvo naše i vinarstvo?

O toj točki misli g. Očić, da bi prije svega najbolje bilo, da se vještaci sastanu, koji bi imali naše okolnosti valjano razmotriti i proučiti, pak onda na tom temelju vrstnu knjigu o vinarstvu sastaviti, koja bi sadržavala sve od lučbenih sastavinah zemlje, od sadjenja trsovah itd. počamši pa sve do zadnje manipulacije višekrat već kipjela vina. Gosp. Jambrečak misli, da bi u toj knjizi takodjer potanko razloženo moralo biti, iz kakovih lučbenih česticah sastoje se pojedina vinorodna mjesta u našoj domovini, i kakovi da se ondje mogu trsovi najuspješnije saditi. Čovjeku bo gospodaru, koj od gospodarstva živi, nije moguće pokuse činiti, ali svatko bi rado pokušano već i za dobro pronadjeno upotriebio. Vrh toga svaki gospodar neima za to ni potrebita znanja. Nadalje misli, da slavni upravljajući odbor čitav taj važni posao predade obće poznatomu u svakoj književnoj struci vještaku slav. gosp. Bogoslavu Šuleku.

Zaključak bude napokon taj učinjen.

Gospodarsko družtvo ima se najshodnije pobrinuti, da se vrstna i valjana knjiga o vinarstvu sastavi. U toj knjizi imao bi se obzir uzeti na sva vinorodna mjesta napose, i to u manjih djelovih; ob ovih bi se imalo napisati, kakovih su lučbenih sastavinah zemljišta, što bi se popraviti moglo i kako, kakovi bi se imali trsovi saditi, kako najuspješnije obradjivati, kako vino dogotavljati itd. itd.

b) Jeda li se u nas nebi moglo ustrojiti družtvo za vinstvo? Svi se prisutni složiše u tom:

U zemlji, gdje vino teče kao voda, gdje ima vina i bez najbolje manipulacije izvrstna, lasno se mogu misli poroditi: zašto nebi i mi naše vino za dobre novce inostrancem prodavali, kad to mogu činiti oni, kojim mnogo lošije raste. Nu, jer se ipak još sveudilj našemu vinu od strane inozemacah mnogo koješta prigovara, s toga bi ponajprije gledati morali, da njihovomu jeziku zadovoljimo. To bi se pako najlaglje polučiti moglo, kad bi se ustrojilo družtvo, koje bi po Hrvatskoj i Slavoniji samo dobra vina kupovalo. Družtvo ovo moralo bi takodjer podučavati posjednike vinogradah, iz kojih bi se izvrstno vino dobivati moglo, al se nedobiva, kako bi valjanijega dogotavljati mogli, kako bi svoje vinograde, osobito pivnice popraviti i valjano ure-

Digitized by Google

diti mogli. — Nu ovakovo družtvo nebi smjelo sebično biti. Ono bi moralo samo valjane proizvode kupovati i valjano, nevelim, prećerano, plaćati; moralo bi kupovati vino, kojemu nebi kupci ništa prigovarati mogli; imalo bi takodjer gledati, da naše vino prama drugomu razmjerno jeftinije bude. Tomu družtvu bi nadalje svrha biti morala, nastojati oko toga, da se našemu vinu u tudji sviet put prokrči, kao što to čine druga istovrstna družtva u drugih zemljah. Iniciativu pako prihvatiti imalo bi gospodarsko družtvo samo. U tu svrhu neka indi slavni upravljajući odbor sastavi pravila, neka izhodi, da se čim prije potvrde, pak onda neka pozove ljude, razloživ im svrhu družtva, da kano članovi pristupe i svoju radnju započmu.

C. Kako da se kod nas uživotvori utrka konjah, za koju je obrekao preuzv. g. biskup J. J. Strossmajer doživotnu godišnju pripomoć od 100 carskih dukatah. Glede ove točke bude zaključeno:

Puku se ima razložiti korist, koju će imati, ako jim konji valjani i liepi budu. Zatim da se svake godine u pojedinih podružnicah ili kotarih drže u vrieme, kad se na polju neradi, izložbe konjah. Kod tih izložbah, da se prociene konji a najvrstnijemu i najhitrijemu, da se dopita kakova nagrada. Prigodom ovakovih izložbah imalo bi se dakle takodjer natrkivati. Nagrade bi se dielile u novcu. U tu svrhu imali bi se novci za utrke od preuz. g. bisk. obećani uglavničiti, a kamate bi služile za nagrade podružničkih ili kotarskih utrkah. Buduć pako, da ovi novci za nagrade dostatni nebi bili, s toga bi se i druga gospoda posjednici i velikani pozvati morali, da štogod doprinesu. Kad bi ovako za njekoliko godinah liepih i hitrih konjah imali, onda bi se imala ustrojiti u Zagrebu veličajna utrka konjah iz svih krajevah Hrvatske i Slavonije po pravilih već drugdje običajnih. — Sasvim bo naravno jest, da dokle god dobrih, liepih, valjanih i hitrih konjah nebude, neće se moći borme ni sjajnija utrka urediti.

D. Sada budu izabrani za poslanike na sastanak XXIII. glavne skupštine hrv. slav. gospodarskog družtva pogl. gg. Pavleković i J. Janda s naputkom, da se točno zaključakah ove sjednice drže.

E. Gosp. predsjednik pročita pripis slavnoga upravljajućega odbora hrv. slav. gospodarskoga družtva pod br. 222, kojim se šalju gg. J. Jandi, J. Muzleru i sl. občini dubranskoj diplome (Živili!!), za koje imadu svaki po 50 novč. platiti. Ujedno se pozivlju svi oni, koji takove jošte neimadu ili bi željeli stare s novimi promieniti, da to sl. upravljajućemu odboru prijave i zajedno 50 novč. za trošak tiskovni pošalju.

F. Gosp. se Muzler tuži, da je velik nered u pošiljanju „Gospodarskog lista“, da ga on već preko pô godine danah nedobiva, kao što ni g. Hališ do 3 godine danah. S toga predlaže, da se umoli sl. upravlj. odbor, da bi izvolio popaziti, da toga u buduće nebude, već da ga članovi točno i uredno odsele dobivaju.

G. Gospodin predsjednik Rusak zahvaljuje se na ustrpljenju i privrženosti gg. članovah, što su ju imali za njegova predsjedanja. Tri godine da su minule, što je za predsjednika sl. podružnice vel. goričke izabran i da on ovu službu radi toga, što mu se sunce života na zapad već giblje, a i onako mnogimi zvaničnimi poslovi obterećen je, obnašati više nemože. Polaže dakle svoju službu u ruke sabranih članovah te moli, da izaberu drugoga predsjednika.

G. Muzler predlaže, uvaživ velč. gospodina velike zasluge za ovu podružnicu, da mu se članovi zahvale sa živio, te da mu svoju hvalu i priznanje u zapisnik stave. Ovaj prodlog bude primljen. Višekratni „živio!“ sliedjaše.

Na to uzme govoriti g. Folnegović i preporuči gg. članovom, da uvaže, kako je važno zvanje predsjednika podružnice i da za to valjana i sposobna izaberu. Onda, akoprem i o sposobnostih druge gospode nimalo nedvoji, predlaže velč. g. J. Gregorića za budućega predsjednika, koj je obće poznat kao vrli gospodar i kao muž, koj će kao predsjednik ovoj podružnici od najveće koristi biti. Sva gg. članovi udare u jedan glas te izaberu velč. g. Gregorića za svoga predsjednika. Akoprem pako velč. g. ovu službu nikako primiti nehtjede, osobito radi slaba zdravlja, popusti ipak na velike prošnje gg. članovah. Bivši g. predsjednik predade novoizabranomu g. predsjedniku odmah i pečat podružnički.

H. Buduć da je pako g. Rusak obslužavao i blagajničku službu, pak i ovu položio, to bude za blagajnika g. P. Kroempler izabran.

I. I g. Folnegović položi službu tajnika. Pošto mu se članovi na trudu zahvališe i svoje priznanje izrekoše, bude i za takova imenovani već g. P. Kroempler izabran.

K. Napokon prisutna gg. s najvećom žalošću, al i s pravednim gnjevom opaziše, da njekoja gg. članovi ništa za toli važno i koristno družtvo, kao što je upravo gospodarsko, nehaju. Većina članovah upravo ništa za to družtvo nečini, dapače, mnogi niti prineske neplaćaju, niti se daju na podružničkih sastancih vidjeti, a time kažu, da ili pojma neimadu o važnosti i koristi istoga družtva, ili pako sve skupa preziru. U prvom slučaju bi ih čovjek morao žaliti i spasonosan jim nauk dati; u drugom pako nečine, što bi činiti imali, da su ma ikaki naprednjaci. Ovakovim neleži na srcu napredak hrvatskoga pučanstva. Takovo postupanje pokazuje najveće samoljublje, s kojim čovjek u družtvu živući daleko neće. Već bi zaista jedared vrieme bilo, da se mnoga gospoda osvieste, te da stanu bar nješto za majku si premilu domovinu raditi. Neka nebude tako-

Digitized by Google

voj gospodi domovina sladka samo rieč, neka se nediče time, da su vrli domorodci, kad nečine što bi vrli domorodci činiti imali, već neka to radje bar i najmanjim činom, koj će d o m o v i n i u prilog biti, dokažu. Iz uzroka dakle, što mnoga gg. čine upravo, kao da ili cielo družtvo gospodarsko ili pako ovu samo podružnicu preziru, bude zaključeno: Pozivnice na podružničke sjednice imadu se dati litografirati. Tajnik imade sastaviti imenik članovah. 14 ili barma 8 danah prije sjednice imade se svakomu članu napose pozivnica poslati. Svaki član, koj na sjednicu doći nebi mogao, dužan je izpričati se pismeno ili predsjedniku ili sakupljenim članovom. Koj toga triput redomice učinio nebi, smatrati će se, kao d a p r e z i r e v e l i k o g o r i č k u p o d r u ž n i c u h r v a t. s l a v o n s k o g a g o s p o d a r s k o g a d r u ž t v a i n j e z i n e č l a n o v e i i z b r i s a t i ć e s e i z b r o j a č l a n o v a h i s t e p o d r u ž n i c e. Troškove za pozivnice primaju članovi podružnice na se.

Još upita velč. g. predsjednik: imade li koj član kakav posebni predlog učiniti, kad se pako nitko nejavi, zaključi sjednicu.

U Velikoj Gorici 13. Svibnja 1867.

M a r k o R u s a k, predsjednik. P a j o K r o e m p l e r, tajnik.

Pravila gospod. bratovštine petrinjske.

(Svršetak.)

Rokovi za držanje skupštinah.

§. 17. Svakoga četvrtgodišta drži se po jedna skupština bratovštinska, kojom prigodom namirivat će bratovštinari svoje četvrtgodišnine, a na koncu svake godine cielogodišnja glavna skupština, u kojoj će predsjednik razložiti bratovštinsko i starješinsko djelovanje za ciele minule godine.

Tajnik bratovštinski vodi napisnik skupštinski, i podpisuje ga s predsjednikom, i samo ovako vodjen a i ovjeren napisnik nepobitnim je dokazalom o dotičnih zaključcih.

Valjanost zaključakah skupštinskih.

§. 18. Da zaključci skupštinski uzmognu biti valjani, hoće se tomu prisutnosti barem od trećine svih bratovštinarah, a i nadpolovične većine glasovah od svih onih, koji su ili došli glavom u skupštinu, ili koji su bili zastupani po punomoćnicih. Nijedan punomoćnik nesmije više zastupati nego samo jednoga bratovštinara.

§. 19. U skupštini pako, koja bi imala izreći odluku da se razvrgne bratovština, treba da bude prisutna polovica svih bratovštinarah, i da su dvie trećine glasovah bile za razvrgnuće.

Starješinstvo bratovštinsko.

§. 20. Starješinstvo, sastojeće iz presjedničtva i 30 odbornikah, zakoniti je predstavljatelj i zastupnik bratovštine, kadgod neima skupštine bratovštinske, i kao takovo obavlja u sastancih starješinskih pod predsjedom predsjednika bratovštinskoga ili namjestnika mu ili privremenoga predsjednika (§. 16. točka 3.) sve bratovštinske poslove kupovne, prodajne i razmjenovne; sklapa za istu zajmovah i diže novacah i vriednostih novčanih; tjera u njezino ime parnicah; može prisegah navraćati, prihvaćivati i uzvraćati; sklapa za istu nagodah, i oskrbljuje dopisivanja s družtvi srodnimi. Ono priobćuje mjestnomu poglavarstvu imena onih, koji će biti vlastni zastupati bratovštinu i u stanovitih prigodah.

§. 21. Starješinstvo bratovštinsko bira se u skupštini bratovštinskoj na tri godine danah. Po izmaku ovoga vremena imade se obaviti obnova. Ako uz ovo vrieme koj odbornik umre, ili izjavi da želi izstupiti iz bratovštine, ili je radi svojih poslovah ili inako priprečen na više vremena ter nemože udioničtvovati u djelatnosti odbora, tad ga zamienjuje onaj od 15 zamjenikah odborskih, kojega je pri izboru porazmjerno dopalo najviše glasovah.

Valjanost zaključakah starješinskih.

§. 22. Da zaključci sastanakah starješinskih budu valjani, treba da su u prisutnosti barem od dvie trećine svih odbornikah satvoreni nadpolovičnom većinom glasovah. Napisnik o ovih zaključcih vodi tajnik bratovštinski i podpisuje ga podjedno s predsjednikom starješinskim.

§. 23. Starješinstvo bira izsred sebe tajnika za poslove pisarske i pjenezničara za poslove pjenezničné.

§. 24. Predsjednik i tajnik podpisuju sva pisma bratovštinska, a isto tako i napisnike, sastavljene o skupštinah bratovštinskih i sastancih starješinskih.

§. 25. Pjenezničar pohranjuje novce i izplaćuje samo one račune, koje radi izplatbe doznači (assignuje) predsjednik, i ima za kontrolora onoga od odbornikah, kojega u tu svrhu odabere odbor iz svoje sredine. Predsjednik i kontrolor suzapornici su pjeneznični.

Odsjeci odborski.

§. 26. Da moguće bude, čim uspješnije uvažavati pojedine struke gospodarstvene sa obće-petrinjskoga gledišta dieli se odbor na sljedećih 5 odsjekah:

1. na odsjek za odgojivanje mladeži u pravcu gospodarstvenom, za sgradarstvo, kućanstvo, voćarstvo, vrtlarstvo, pčelarstvo, dudarstvo i svilarstvo;
2. na odsjek za poljodjelstvo i alatarstvo i za lanarstvo;

Digitized by Google

3. na odsjek za livadarstvo, stočarstvo, i za umjetno ribarstvo;
4. na odsjek za šumarstvo, vinogradarstvo, vinarstvo i podrumarstvo;
5. na odsjek prvnički (sastojeći iz samih prvnikah od pomenuta četiri odsjeka), za snovanje, nadgledanje i uzdržavanje čitaonice i knjižnice, za podučavanje bratovštinarah poučnimi sastanci i izložbami, za razpisivanje nagradah, za snovanje, nadgledanje i uzdržavanje pokusnoga gospodarstva bratovštinskoga, a i sgradah gospodarstvenih, za uzdržavanje jednoga mladića u gospodarstvenoj školi križevačkoj, i za obučavanje njekoliko mladićah u lanarstvu i platnarstvu, što će ih bratovština slati u Česku i Šlezku, za sabiranje gospodarstvenih podatakah statističnih a i željah, porodivših se u pojedinih odsjecih, riečju, motriti napredak ili nazadak Petrinje s obzirom na ustanovljenu svrhu bratovštine.

Svaki od pomenuta prva četiri odsjeka može po obsegu svojega djelokruga sastojati iz više ili manje odbornikah, kao što to odbornici sami medju sobom odrede. Svaki će odsjek sa svojega stanovišta uvažavati doznačene si struke gospodarstvene, a svi odjeci zajedno sabrani kao starješinstvo bratovštinsko, činit će skupštini bratovštinskoj shodne predloga, a i preporučivati potrebite mjere. Po tom dakle imat će se sastati barem jedanput prije, nego što će da se drži sastanak starješinski odnosno skupština bratovštinska.

Nagadjanje razprah.

§. 27. Rezpre, porodivše se u unutarnjosti bratovštinskoj iz razmjerja bratovštinskoga, rješavat će osobito obraničtvo. Članove odabrat će svaka preporna stranka na jednake dielove, i proti odluci istoga neće biti mjesta daljemu prizivu.

§. 28. Razpre pako izmedju bratovštinarah i starješinstva bratovštinskoga rješava u drugoj i posljednjoj molbi (inštanciji) skupština bratovštinska.

Jezik bratovštinski.

§. 29. Bratovštinski jezik razpravni i poslovni je narodni hrvatski jezik, i iznimice samo može se upotrebljavati i drugi koj jezik.

Kao izvorni tekst pravilah izjavljuje se tekst hrvatski, a pridani tekst njemački kao prievod vjerodostojni.

Razvrgnuće bratovštine.

§. 30. Po zaključenu razvrgnuću bratovštine (§. 19.) imat će se iz imetka bratovštinskoga najprije podmiriti dugovi bratovštinski, a preostavša gotovina okamatiti i po petrinjskom zastupstvu obćinskom uz pripomoć magistrata petrinjskoga upravljati sve dotle, dok se opet nezavrgne nova petrinjska bratovština gospodarstvena. Onoga časa, kojega ova nova bratovština stupi u život, postat će ista jedinom i pravom vlastnicom ove gotovine, a i svih stvarih u naravi, o kojih nebude u dotičnoj skupštini zaključeno da se prodadu.

Vrhovno nadzorno pravo države.

§. 31. Vrhovno nadzorno pravo naprema bratovštini priuzdržaje se državi izrjekom.

U Petrinji, dana 14. Listopada 1866.

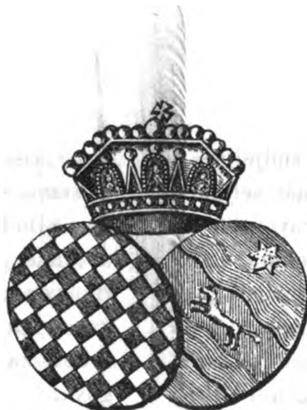
Tiskom Dragutina Albrechta u Zagrebu.

Digitized by Google

Broj 24. **U Zagrebu** **13. Lipnja 1867.** **XV. God.**

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Dvorišta i kuće naših seljanah.

(Svršetak.)

C. Proračun troška.

Kod svakoga podhvata treba nesamo pitati, **šta** i **kako** da se radi, već i **kolikim troškom** da se može svrha postignuti. Trošak u novcu, za težake i za gradivo osobito treba uvažiti kod gospodarskih sgradah, jerbo iziskuje načelo štednje, da se netroši više, nego što je zbilja potrebno. S toga sastavljaju svi poduzetni ljudi o svojem nakanjenom djelu koliko moguće točan proračun, da unapried znaju, mogu li se odvažiti na to djelo i nebi li ga mogli drugim načinom cjenje izvesti. Ovi proračuni nisu jednaki za sve pokrajine i sve odnošaje, jer je na primjer gradja u ovom predjelu jevtina a u onom skupa, jer ima ovdje kamena, ondje dobrih i jevtinih opekah, nadalje velikih šumah i s toga i drva u izobilju. Napokon obavljaju zidarsko djelo u nekih pokrajinah n. pr. u Primorju sasvim jevtino, a u drugih je veoma skupo. S toga se nemože proračun praviti za sve različite odnošaje na jedan kalup, već ga treba prilagoditi **mjestnim okolnostim**. Nego ipak treba sastaviti kao mjerilo jedan proračun, koji se može gledeć na mjestne razlike promieniti, pa sad obaliti sad povećati.

Za križevačku okolicu sastavi g. Köröškenyi na temelju ovdješnih cienah djela i gradiva sliedeći proračun pogledom na sagradjenje svih sgradah jednoga selišta, u priklopljenoj sliki nacrtanoga:

		fr. nč.
1.	Izkapanje temelja (fundamenta) i pivnice 16 kockovnih (kubičkih) hvatih zemlje po 1 for. 50 nvč.	24.—
2.	Zidinah imade 30 kockovnih hvatih; na 1 hvat treba 1800 opekah, dakle za 30 hvatih 54000 komadah opekah. Računajuć tisuću opekah po 12 for., bilježimo novčani iznos za ovo gradivo sa	648.—
3.	Za vožnju i miesenje gline (blata, mjesto vapna)	12.—
4.	Za 40 vaganah živoga vapna, potrebitoga za svodjenje podruma, za pomaz, žbuku i za bieljenje, po 70 novč.	28.—
5.	Za dvostruko pokrivanje krova criepom treba 10000 kom. criepah, tisuću po 14 fr., ukupno u novcu	140.—
6.	Za 400 kom. letavah, stotina po 12 for. .	48.—
7.	Za 250 kom. dasakah na strop, stotina po 60 for.	150.—
8.	Za pomaz od 40 četvornih hvatih poda po 10 novč.	4.—
9.	Za 20 hvatih piljenicah po 1 for 40 nvč.	28.—
10.	Za 400 hvatih gradje razne debljine, odsjekom po 60 nvč. jedan hvat, ukupno .	240.—
11.	Za ½ cente željeza po 26 for.	13.—
12.	Stolarsko djelo i to: 6 prozorah sa zimskimi obloci i s rešetkanimi kapci po 16 for.; zatim 8 vratah po 8 fr., čini ukupno	160.—
13.	Bravarsko djelo i to: okovanje 1 prozora po 10 for., vratah po 5 for., ukupno . .	100.—
14.	Staklarsko djelo, 100 četvornih stopah stakla po 20 novč.	20.—
15.	Lončarsko djelo t. j. 3 peći	15.—
16.	Zidarsko djelo ukupno	260.—
17.	Tesarsko djelo	90.—
	Svega skupa .	1980.—

U ovom proračunu ima, kao što rekosmo, sav trošak za djelo i gradivo, od kojega može naš seljak prištediti znameniti dio, ako sa družinom ujedno radi, ako dobije gradju i letve iz občinske ili njemu već pridieljene šume, ako napokon opeke sam pravi. Gledeć na sudjelovanje kod kopanja i zidanja može prištediti najmanje 200 for., kod gradje opet 200 for, i tisuća opekah neće ga stajati više od 2 for., ako jih bude sam udarao i sa drvom iz občinske ili svoje šume žgao. — Na taj se način može obaliti proračunani trošak od

Digitized by Google

1980 for. po prilici na 980 for., osobito ako sudjeljuje družina i kod tesarskoga djela. Mislim da naši seljaci dosada jevtinije negrade, mimoišav djelo bravarsko i staklarsko, štono je u dosadašnjih kućah veoma neznatno, nego u bolje uredjenih kućah neizbježivo je. Ako neima u trošku velike razlike, pristat će sigurno svaki napredujak uz predstojeći predlog, jer je svakako bolje, da uredi naš puk svoja dvorišta i da gradi svoj stan i gospodarske sgrade uz jednak potrošak težakah, djela i gradiva valjano, svrsi shodno, koristno i liepo!

Može li se šparga po ljetu presadjivati?

Kada stane koje starije špargovište propadati, kao što naime ljetos zapazismo na više mjestih, treba riedke slogove ponoviti mladjim nasadom ili utemeljiti sasvim novo špargovište. Mnogi gospodari žele s više razlogah zadržati dosadanje svoje špargovište, osobito ako mu je bašča premala i voli staro svoje špargovište zagustiti i pokriepiti, jer mu zamjena s kojim drugim zemljištem višeputah nije moguća.

Kod popunjivanja odviše riedkoga staroga špargovišta teba svakako zamieniti zemlju iztrošenu s novom, plodnom; inače neće mladi nasad u zemlji staroj, izsisanoj napredovati.

Dočim su naša špargovišta obično nejednaka i nevrstana, postići se može kod obnove mladim nasadom toli zamjena zemlje koli redomična sadnja, ako postupamo ovako: u predjelu, na kojem stara šparga raste, izkopaju se po naputku u br. 12. ljetošnjega „gospodarskoga lista“ uvrštenoga, grabe 1 stopu široke i $1\frac{1}{2}$ stope duboke. Ako je zemlja težka i neocjedna, treba na dno grabe nametati granja ili prudja do $\frac{1}{2}$ stope; zatim nasipati nove sipke zemlje u obliku sedla (⌃) i to 3—4 palca visoko, nadalje označiti kratkimi kolići (najbolje hrastovimi, da nesagnjiju) razmak od 2 stope, u kojem namjeravamo saditi špargu redomično u grabah.

Sad nastaje pitanje, da li je pozno presadjivanje šparge po ljetu probitačno ili barem s uspjehom izvedljivo?

Prisiljeni gore potaknutimi okolnostmi, pokušali smo ovih danah ovakav kasni nasad, jerbo u dojdućem proljeću nebismo mogli ustanoviti prazna mjesta, dok stara šparga nepotjera iznikalah, pa onda bi bilo gledeć na nakanjeno zagušćenje opet kasno, kao što je i ljetos.

Pribaviv si mladih korienjakah, dvojili smo ponešto ob uspjehu svoje pozne sadnje, jer su biljke nesamo imale visokih stabljikah, već su i cvale! — Odrezav ove baš tvrde stabljike, razložili smo korienje uz kolić po sedlu ⌃ i pokrili ga dobrom i ponešto vlažnom zemljom. Pa eto ti, premda kroz cieli tjedan nije bilo kiše, stale su ipak plitko t. j. na 3 palca zemljom posipane biljke tjerati i rastu sad poslje željno izgledane kišice tako liepo, kao što one, štono su mjeseca Travnja sadjene!

Buduć da su se primile, neima dvojbe, da će i dojduće godine valjano napredovati. Po naravi toga korienastoga povrća možemo doduše suditi, da su kod kasno presadjenih biljkah iztjerala ona oka, koja su tobož za godinu 1868. čuvana; nego uz brižljivo njegovanje, naime uz priskrbljenje dobre zemlje, pokriepit i sačuvat će se nedvojbeno mladi nasad i napredovati će kao proljetni, ako se nezanemari ili nepokvari po težacih. U tom pogledu treba opomenuti one, kojim stoji do uredna špargovišta, da ovakav mladi nasad nesmiju prve godine krupom zemljom i duboko zasipati. Čujemo baš ljetos sa više stranah pritužbe o propadanju stare šparge i mladoga nasada i uvjerismo se, da su krivi samo vrtljari i težaci, jerbo siplju i grnu puno zemlje na mladu biljku naime više od 7 palacah. Prve godine dosta je ako 3, druge godine ako 5 i stoprv treće godine da 7 palacah zemlje, koliko moguće sipke i plodne prigrnemo. U tu svrhu dobro je čuvati koliće od hrastovine u grabah, da se zna gdje je koja mlada biljka. Za tri godine, kad počnemo rezati špargu, bit će nam uglavljeni redak probitačniji od nejednakoga mješovitoga nasada, u kojem se nereda radi puno iznikalah pogazi i uništi.

Ako tko kod potaknute obnove staroga špargovišta napravi grabu od grabe na 6 stopah (1 hvat), ostat će mu za buduća vremena, kada bude stara šparga sasvim izčezla, široki slogovi za porabu povrća, osobito cvjetače (karfiola), koja u hladu liepo uspieva, osobito ako je špargovište valjano zagnojeno, kao što je obično. — Gledeć na grabe, štono su prve i druge godine nepopunjene, može vrtljar po ljetu sve granje, koje prigodom obrezivanja voćakah na stranu metne, razsjeći i medju mladi razsad nametati. Ovo granje štiti plitko sadjenu špargu od prevelike sunčane žege i suše, popunjava za vrieme prazne grabe i buduć da kasnije sagnjije, umnožit će gnojiva, štono treba da nakupimo oko ote biljke, jer ima od nje tim više debelih iznikalah, čim se korienje bolje hrani. U tom pogledu preporučujemo naime porabu običnoga pepela iz pećih, koji kriepi za čudo mladu i staru špargu; a najbolji, baš sjajni uspjeh ima od soli, koja za čudo pomaže otu biljku. Netreba trošiti u tu svrhu skuplje jedače soli, već možemo isti uspjeh postići s jevtinom marvinskom soli, od koje se funta prodaje po 4 novčića.

O hrani bilja.

Kao što treba čovjeku i životinji hrane, da živiti i uzdržavati zdravo se može, tako nemože borme ni bilje bez hrane obstati. Životinja prima u obće hranu na usta t. j. kroz otvor, kamu ju prima i u kotao stavlja, gdje se prokuhati i na svoja opredieljena mjesta

Digitized by Google

dostaviti ima. Bilje imade nebrojena ustanca, na koja hranu prima, al' neima nikakova mjesta, u kojem bi mogla hranu pripravljati, da mu koristna bude. Stoga mora ona već prigotovljenu hranu na svoja ustanca u se primati. Želudac bilja jest izvan bilja, i to stranom u zemlji, stranom pako u zraku: uviek je pako svekolikoga bilja pravi želudac voda nalazeća se ili u zemlji ili u zraku.

Prije mišljahu, da bilje nemože drugčije rasti i razvijati se, nego ako korienjem u se vodene raztopljine crnice prima i ako ga u svom tielu neprobavlja. Poslje iztraživahu crnicu potanje, pak nadjoše u njoj razne slučenine kiselika, osobito pako gnojevine (*Humussäure*). Ovu držahu za glavnu hranu bilja. Po glasovitom pako Liebigu neima ni gnojevina sa svojimi družicami nikakva upravna upliva na bilje, već, da ona samo kiselik u se prima, da se raztvara i ugljični kiselik slučuje i tako kao zrak u bilje ulazi, gdje se opet u svoja počela, ugljik i kiselik, razvezuje. Ugljik postaje biljem, kiselik pako izlazi opet većom stranom u atmosferički zrak.

Iz zemlje uzimlje bilje kisove slučene s ugljičninom i kiselinami slučen nišador (*Ammoniak*), u koliko se raztopiti može. Bilje uzimlje takodjer u se s vodom takove u ognju tvrde tvari, kojih zračnih neima, već se jedino u tlu nalaze; ove se u vodi raztope i tako u bilje ulaze. Takove tvari jesu: kremičnina (*Kieselsäure*), pepelina (*Kali*), soda, milovka (*Talkerde*), pranik (*Phosphor*), sumpor, željezo i smedjik (*Mangan*). Ove se tvari ili ugljičninom slučuju ili pako sačinjavaju medju sobom soli, uzimajuć u se kiselik ili solik, koje se onda u vodi laglje ili težje raztopiti daju. Ove tvari uzimlje bilje u se osobito brkovi korienja.

Iz zraka dobiva bilje kiselik, navlastito pako ugljičninu i nišador. Bilje uzima u se ove tvari po cieloj površini, u koliko su mu jošte stanice zdrave, najvećma pako lišćem.

Sve što bilje trošiti ima, mora biti u slici vodene tekućine. Najveći dio hrane prima bilje vodom, koja hranjive tvari raztaplja i tako u bilje ulazi. Dà, i veći dio hlapnih tvarih ulazi u bilje kišom ili rosom. Od svih tvarih, što u bilje ulaze, upotrebljiva bilje samo one i onoliko, koje i u koliko narav bilja zahtieva. Tako dakle prima jedno bilje više ovoga manje pako onoga, drugo nasuprot manje ovoga, više onoga. Tako n. pr. ima u biljci kojega žita više kremičnine, sjeme pako ima više ugljika, drugo vapnenjače, drugo ugljika i vodika i opet drugo kiselika i t. d. Na toj razlici potrebštine tvarih osniva se mjena usjevah.

Još nam valja pozornimi biti na jednu bitnu razliku biljnih sastavinah. Spalimo li ili sagnije koje bilje, to će jedna stran kao ugljičnina u zrak. To je onaj dio, koji bilje u slici zraka i osobito iz zraka prima i koji se opet u svoj prvobitni oblik pretvara. Ovakove se tvari zovu hlapive ili izgorive. Druge pako neće ni izgorjeti, ni sagnjiti, već ostaju; ove dobiva bilje iz zemlje i zovu se neizhlapive, neizgorive, od ognja tvrde tvari, kao: zemlje, kovovi, pranik i sumpor, te su upravo i većom stranom sastavine pepela.

Za gospodara od najveće su važnosti od ognja tvrde tvari, buduć ih bilju, ako hoće da mu uspieva, sám pružati mora; dočim hlapive iz zrake dobiva. Bilje nemože u sebi samom takove tvari stvarati, već ih mora od njekuda prigotovljene dobivati. Ovo prigotavljanje hrane biva ili u tlu ili u zraku. Gospodaru je pako dužnost viditi, da bilje takovu hranu dobiva. Ali nije to dosta, već on mora takodjer znati, koje tvari koje bilje zahtieva i u kolikoj mjeri, drugčije bo pružao bi kojemu bilju takovu hranu, koja mu je većom stranom nepotrebna, pak bi tako sebi najveću štetu nanio, kad mu bilje ipak nebi uz toliku hranu raslo i rodilo, kako se nada.

Ako nam je do toga stalo, da znademo, kolika je različnost u bilju glede množine hlapivih i od ognja tvrdih tvarih, možemo se najlaglje osvjedočiti, kad koje bilje spalimo. Pepela ostati će veoma malo, jer će veći dio tvarih izhlapiti. Time se možemo takodjer uvjeriti, da bilje svoju hranu većom stranom u zračnom obliku prima.

Nije ni to za gospodara od male važnosti znati, da bilje uviek njeko ravnovažje tvarih, koje su mu za hranu potrebne, zahtieva. Kad bi n. pr. u razmjeru imalo njeko bilje odviše jedne tvari prama drugimi, moglo bi se dogoditi to, da bi se prestalo razvijati. To se može laglje dogoditi kod od ognja tvrdih, nego li kod hlapnih, jer od prvih bilje mnogo manje potrebuje. Ako se pako jedna tvar prama drugimi mnogo laglje raztaplja, onda bi i bilje poginuti moglo. Često uzmanjka bilju ova ili ona tvar, u tom slučaju može si mnogo bilje oto nadomjestiti drugom tvarju.

I to se znade, da si različno bilje različno laglje ili težje hranu dobavlja. Tomu će po svoj prilici uzrok biti manja ili veća bujnost rašća. Gospodar mora dakle na jalovo tlo bilje od veće bujnosti saditi, a nježnije na bolje tlo.

Nu gospodar nesmije s onom hranom u tlu zadovoljan biti, niti bilju samo onoliko hrane pridavati, koliko mu je od najveće nužde, već on mora uviek gledati, da zemlju obogati i rodnijom učini. To pako biva gnojenjem i ugarenjem iliti obradjivanjem. Doskora ću, ako Bog da i ako mi dozvolite, nješto saobćiti o prvom t. j. o gnojenju *). P. K.

---

*) Bit će nam drago i molimo, da osobito raztvaranje neizgorivih rudnih česticah uz često obdjelavanje tla uvažite, usljed česa pojmiti će čitatelj korist od opetovanog oranja zemlje za kukuruz, okopavine i druge gospodarske rastline. Urdn.

Digitized by Google

GLASONOŠA.

Domaće viesti.

(Domoljubni darovi grofice Jelisave Draškovićeve i Šk. Fodrocia.) Poznato je valjda obćinstvu našemu, da grofica Jelisava Draškovićeva podupire od davna škole i obće koristne zavode na svojih imanjih, da je naime na svojem imanju Vel. Bukovcu u Podravini utemeljila posebno odgojilište za djevojke, koje uzdržava sasvim o svojem trošku. Osim ovoga dobročinstva pokazala je ova plemenita gospoja svoje rodoljubje novim činom, koji treba uvažiti i cieniti. Pokloni bo za sveučilište zagrebačko — a u slučaju da ga država utemelji — za jugoslavensku akademiju 625 for. u gotovom, 11 dionicah narodnoga doma po 25 for. i 12 dionicah narodnoga kazališta, dakle ukupno 1200 for. za naše domaće zavode. Nadalje obvezao se je vlastelin Šk. pl. Fodroci na Bogačevu pokloniti za naše sveučilište ili jugoslavensku akademiju 1000 for. u gotovom na petgodišnje obroke. — Ugledalo se u ove plemenite primjere sve to više velikoposjednikah hrvatsko-slavonskih!

Gospodarske viesti.

(Kako se vinogradi kažu). Vinova loza obećaje u Hrvatskoj i Slavoniji kaošto čujemo sa više stranah, liepoga ploda; ima bo na mladicah puno groždja, osobito u nizinah. Viesti iz susjedne Ugarske nehvale odviše stanje ugarshih vinorodnih predjelah. Javljaju da je loza zadnjih presuhih ljetah za čudo oslabila, tako da neće ni ljetos obilato roditi. Ciena je vinu 7 do 9 for. u Pešti, a našemu je vinu za 2—3 for. manja.

(Tužbe francezkih gospodarah). U Francezkoj se posjednici imanjah i seljaci sve to više tuže sad radi nestašice težakah, kojim se plaća trud u tvornicah bolje i stalnije nego kod poljskoga djela, sad radi slabih cienah ljetine, sad napokon — i to najviše — radi velikog poreza i različitih daćah, po kojih vuku negospodari najveću dobit od gospodarskih plodinah, dočim seljaci — proizvoditelji gladuju. Kao primjer ovoga zlostanja treba da navedemo izvod vina, koje predstavlja u Francezkoj kao što i kod nas veoma važno vrielo dohodakah. Za viedro prostoga vina, kojega se najviše proizvadja, nedobije posjednik vinograda ljetos više od 6 franakah t. j. 2 for. 40 novč. austr. vr. u srebru ili odsjekom 3 for. bankah. Nego daćami i golemom uvozninom na primjer u Pariz naraste istom vinu ciena do 21 franka iliti 6 for. 40 novč. austr. vr. srebra. Francezki gospodar tuži se dakle pravom, da radi badava ili s tako malenim dobitkom, da mu novac u vinograd uloženi — neračunajuć svoj trud — ništa nenosi.

Iz ovoga primjera, koji se osniva na javnom izvješću, uvidjamo ujedno, kako je težko natjecati se sa prostom vinskom robom u Francezkoj, kad je ciena proizvoditeljeva tako neznatna. Mi uz ovakve okolnosti po svoj prilici hrvatsko vino nikada nećemo voziti u Francezku, nego laglje u Englezku, koja namjerava sad opet obaliti uvozninu na stranjska vina zato, da može puk piti jevtina stranjska vina. Više liečnikah englezkih savjetuje vladu, da podupire porabu vina i obali potrošak težkoga piva „portera“, od kojega je englezki puk odviše ravnodušan i baš trom.

Obrtnost.

(Tko zna praviti najbolji maslac?) Kod natjecanja s maslacom uglaviše u ljetošnjoj Parižkoj izložbi, da su Francuzi u maslariji najvještiji, jer je priznano okusu francezkoga maslaca prvenstvo. Kao glavni uzrok ugodnoj robi francezkih maslarah kažu da je taj, što oni sav svoj maslac prave od sladkoga, a nikad od kiseloga mlieka; što paze na dobru sladku krmu i što u maslarstvu postupaju izvanrednom točnošću i čistoćom. Zato jim se maslarija valjano naplaća, jerbo dobiju sa funtu maslaca u gradovih po 40 nvč., 80 nvč., 1 for. i 1 for. 60 novč.; plaćaju bo trgovci i kuharice robu baš polag dobrote a nesamo po težini.

Vrtljarstvo.

(Povrće kako da se čuva kod pošiljkah.) Umnožavanje željeznicah, parobrodah i drugih obćilah poziva vlastnike zemljištah, da šalju svoje plodine u velike gradove, gdje ima uviek za ovakvu robu kupacah. Buduć da se u kuhinjah troši po ljetu najviše povrća, preporučuju za to, da sočno lišće ovih rastlinah na putu nepovehne i negnjije, sljedeći postupak: U sanduk, za opremu povrća opredieljeni, nasiplje se vlažnoga pjeska do 2 — 3 palca; na taj pjesak položi se korienjem dole raznovrstno povrće, n. pr. cvietača, koraba, šalata i t. d., te se strpa tiesno jedan komad polag drugoga. Kao pokrov priveže se lieska od vrbovine, kroz koju se uz najveću vrućinu ljetnu može povrće ozgor vodom škropiti. — Ovakvim se načinom čuva povrće do 3 tjedna i može se dakle kamogod pošiljati.

Stočarstvo.

(Muznja nemirnih kravah.) Poznato je, da se njeke krave — osobito prvoteoke — nedadu nikako muzti, jerbo tuku i skaču na sve strane, tako da jim se nitko niti približiti nesmije, a kamo-li da se dotakne vimena. Njeki gornjo-austrijski gospodar savjetuje, da se ovakvoj biesnoj kravi položi mokra vreća ili plahta na krstine, usljed čega da se krava umiri, pa dopusti da ju družina pomuze. Nu pitanje je, da-li je to sredstvo kod svake krave uspješno? — Krave prvoteoke treba u obće prviput valjano priučiti, da mirno stoje, a sredstvah za to ima više. Jedan gospodar primi ušesa nemirne prvoteoke, pa je tako dugo drži, dok nedopusti krava da ju podoje. Drugi gospodari opet, i to sasvim uspješno, glade i toplim napojom krote nemirno živinče, dok neprivikne muznji.

Trgovina.

— *(Bečki cienik na žitnoj burzi od 8. Lipnja t. g.)* Pšenica stolno-biogradska u Gjuru 6 for. 10 nv. 88 funt. za novce; u Gjuru 6 for. 20 nv. 88 — 89 funt. 6 for. 25 nv. 88—89 funt.; Kukuruz transito 3 for. 65 nv. 82 funt. 3 for. 75 nv. 83 funt.; Zob ugarska transito 1 for. 80 nv. 42 funt.; 1 for. 85 nv. 44 funt.; ugarska transito 1 for. 92 nv. 44 funt. 1 for. 94 nv. 45 funt.; ugarska transito 2 for. 48 funt. 2 for. 49 funt.; ugarska transito 2 for. 5 nv. 49 funt. 2 for. 10 nv. 50 funt.; razprodano je pšenice 10000 vaganah.

☞ K ovomu broju priložena su dva dodatka.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko društvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva Dragutin Lambl.

Digitized by Google

DODATAK

k broju 24. „Gospodarskoga lista“ 1867.

Zapisnik

sjednice gospodarske podružnice dugoselske, držane dne 9. Svibnja 1867 u školskoj sgradi dugoselskoj.

Predsjedao je presv. gospodin grof Stjepan Drašković, bilježio je Josip Zorić, prisutni bijahu p. n. gospoda: Franjo Ratz, Lavoslav Tomeković, Nikola Havliček, Stanko Hegedić, Josip Šoštarić, Mato Tukec, Jakov Černe, Jakov Ivoš, Ivan Jurišević, Šivoš, Klobučar. Posjetom svojim usrečiše ovu podružnicu vriedni gosti iz Križevacah, ravnatelj tamošnjega gospodarskoga učilišta, Dragutin Lambl i providnik g. Šuk.

I. Otvoriv presv. gospodin grof sjednicu shodnim govorom razlažuć znamenovanje i važnost takovih sjednicah, bude najprije pročitan i odobren zapisnik posljednje podružničke sjednice. Izza toga prošlo se je na točke za današnju sjednicu opredieljene, a medju ovimi stavljena bje na prvo mjesto ona: Nebi li se ove godine mogla držati podružnička izložba domaćih plodinah, kada i kako?

Svrha gospodarskoga družtva kao što i njezinih podružnicah nemože biti druga, nego promicanje umnoga i naprednijega gospodarstva u narodu; a u tu svrhu služit jim se je valjanimi i shodnimi sredstvi, medju koje bez sumnje spadaju i izložbe na veliku i malu. Ovdješnja podružnica bješe jur takovu izložbu u sporazumu sa sveto-ivanskom priugotovila godine 1861. na Božjakovini, u kojoj je učestvovao i naš puk, bivši za svoje bolje proizvode nagradjen primjerenimi nagradami; tom prigodom bješe dogovorene medju susjednimi podružnicami križevačkom i sveto-ivanskom, da se u buduće svake godine izložba izmjenice drži, sad ovdje sad ondje; a za njihov obsjeg, da se što više seoskog puka dobije. Nu nakon minulih više godinah nedoživjesmo takove izložbe, to smo ju želili ljetos uživotvoriti.

Nu ovdje prisutni ravnatelj križevačkoga gospodarskoga učilišta i predsjednik križevačke podružnice reče, da je križevačka podružnica odlučila držati takovu izložbu koncem Rujna t. g., kamo on najuljudnije ovu kao što i sveto-ivansku podružnicu pozivlje. Poziv njegov bude jednodušno prihvaćen, tim većma, što su za sada Križevci za tu svrhu najsgodnije mjesto, gdje će zliožitelji i gosti na tamošnjoj ratarnici i na tamošnjem gospodarstvu, moči praktični vidjeti uspjeh umnoga gospodarstva, tako u vinogradu kao što i na polju. Osobiti obzir uzeti će se na ratare, te će se najvrstnijim izmedju seljanah dopitati primjerena nagrada, u koju svrhu sabiru se u području podružnice križevačke dobrovoljni prinesci.

Tom prigodom izvjesti g. Nikola Havliček, da je jošte od godine 1861. od sabranih dobrovoljnih prinesakah za izložbene nagrade preostalo njekoliko forintah u srebru i zlatu; on predlaže, da se taj novac upotriebi prigodom ove izložbe za nagrade, a predlog mu bude jednoglasno prihvaćen.

II. Druga točka današnjega viećanja bijahu poljski kvari, što svim gospodarom zadaju trista brigah i neprilikah.

Simora gospodar, koj sav svoj trud ulaže u zemlju, te jedino njom žive i porez plaća, nije nikada sjeguran, da mu ono zloba i nemarnost drugih neuništi ili barem nepokvari, što mu je narav uz njegov trud i napor darovala. Sad ćeš naći kako se po bujnoj strni pšenici i raži konji i ždriebad pase; sad ćeš tužan vidjeti u istom trsju telad i volove, što ubogomu vinogradaru otimlje ono, što bi mu u njekih predjelih škrta narav i darovala. O livadah neima govora, tu je pojam o mojem i tvojem tako razširen, da mnogi ni nemisli da tim zlo čini susjedu, što mu noćju u livade napušta blago. Takovih tužbah osnovanih na istinitih podatcih čuti ćeš skoro od svakoga gospodara; a kako da se tomu zlu doskoči, razbijahu si glavu gospodari u današnjoj sjednici.

Jedini za sada zakoniti uztuk proti tomu jest procjenba počinjena kvara, koja ipak svrsi neodgovara, jer kvar se nikada točno neprecieni, a kad se i procieni, često od procjene slaba korist po gospodara, koji mora procienitelje platiti, a za procjenbu može se lasno i ogledati. — Procjena jest i s toga težka, što se osobito na livadah u sušno doba nerazpoznaje kvar, ili ako se procjenom zateže jedan dan, to se i kvaru zametne trag. S toga misle mnogi gospodari, da bi najprobitačnije bilo; da se na svako u kvaru ulovljeno blažče udari globa, koja se imade oštećeniku platiti, jedno, da mu se nadomjesti kvar, a drugo, da se krivac kazni, a po tom barem da se za buduće čuva.

Tolikim kvarom doskočilo bi se uklonenjem uzro-

Digitized by Google

kah, s kojih oni potjeću, nu to je za sada težko i nemoguće skoro. Ovamo idu razciepkane zadruge bez pašnjakah; zatim u zadrugah osebujnci. Kad bi mnoga gospoda znala, koliko zla polježe iz zatora zadrugah; nebi jih tako naprečac kidali. U zadružnih kućah, gdje bijaše jednoć po jedan govedar, imade ih sada po 6, 7 i 8 na koliko je već dielovah zadruga razdieljena; to je uzrok s koga se sviet očajanom silom otimlje školi, to je takodjer uzrok preranoj demoralizaciji našeg mladjeg seoskog naraštaja, na kom ipak budućnost ostaje.

Zato mi i sada velimo sa živim i nepokolebivim uvjerenjem svim kojih se tiče, nekidajte prerano do temelja zadrugah, jer ćete narod nefaljeno upropastiti; to bi se dalo kod našeg puka brojevi matematički dokazati.

Već ako vas je volja, pripravljajte puk zato, uredjujte njegove odnošaje, poučavajte ga, svjetujte ga, nukajte ga, prosvietlujte ga, da kad se jednom rieši zadružnih sponah, uzmogne s duhom i potrebom vremena napredno gospodariti.

III. Gospodarsko družtvo bijaše jur po više puta zametnulo pitanje, kako da se popravi traga naše domaće stoke, pak akoprem je to po nas i po naš narod važno i životno pitanje, to ga je opet u današnjih okolnostih težko riešiti, jer ono visi od preduvjetih, koje nije tako lasno izpuniti. Jedni predlažu valjane občinske bikove, nabavljene i prosudjene po vještacih; predlog liep i na oko koristan nu u praksi neuspješan, jer predmnieva takodjer u tu svrhu sposebne krave, kakovih naš narod neima. Od slabih i kržljavih kravah kržljava i telad. Da se dobije dobrih i za razplod sposobnih kravah; treba dovoljne valjane krme, a te neima u našem narodu. U njega do kasne jeseni blago tumara po pustih pašnjacih, zimi hrani se šašom i slamom i to kojekako; a ranim proljećem istom što je snieg okopnio, goni se na pusta polja i livade. Kad bude naš narod sijao i proizvadjao više krme, biti će mu i stoka bolja, a osobito kad se jednom uputi, da ju bude u staji hranio.

S ovim pitanjem u savezu je i ono pitanje gosp. Stanka Hegedića u današnjoj sjednici, kako da se gospodarom ide na ruku u onom slučaju, kad mu stoka oboli, osobito sada, gdje neima dovoljna broja živinoliečiteljah iliti veterinarah.

Malo je koj gospodar tako sretan, da mu nebi svake godine po koj komad poginuo, a to jedino s toga što mu neima za vremena potrebite pomoći. S toga razloga žacaju se mnogi gospodari držati stoku bolje pasmine, jer ako mu maljušna kravica pogine, neosjeća tolika gubitka, koliko bi osjetio da mu krava ili vol 100 ili 80 for. vriedan pogine.

G. Lambl izvješćuje podružnicu, da su njeke obćine jur zamolile bile, da se na ratarnici učenikom tumači elementarno živinarstvo. Ovomu zahtjevu da se odprije nemogaše zadovoljiti, jer taj predmet nije bio propisan po prvotnih pravilih zavoda; nego pošto je ljetos taj predlog višoj oblasti podnešen, namjestničko vieće ipak je privoljelo, da županijski živinar predaje na ratarnici elementarno živinarstvo kao nov predmet. Polag toga će izučeni ratari u buduće znati obavljati elementarne živinolječiteljske poslove.

G. Stanko Hegedić moli u interesu gospodarstva i napredka u stočarstvu, da živinari, koji kod većih gospoštinah nadziru stoku, izvješćuju od vremena do vremena, kakove bolesti medju marvom kolaju, pak da ujedno putem „Gospodarskoga lista“ saobćuju glavne i najnuždnije liekove u pojedinih slučajevih.

IV. Podružnica dugoselska izabire za glavnu skupštinu iste zastupnike, koji ju zastupahu i mjeseca Siečnja, n. m. g. Nikolu Havlička i Josipa Zorića.

V. U ime dužnih družtvenih prinosakah položiše:

1. Učiona u Dubrovčaku preko gospodina Juriševića polaže za zaostalih neuplaćenih 5 godinah t. j. od godine 1863 do 1867. 20 for. 2. Učiona u Oborovu preko gospodina Juriševića polaže za neuplaćenih 5 godinah t. j. od g. 1863 do 1867. 20 for. 3. Učiona u Nartu za godinu 1866. i 1867. 8 for. 4. G. Jurišević bilježnik za godinu 1867. 6 for. 5. Presv. gosp. grof Drašković za godinu 1867. 6 for. 6. G. Franjo Ratz za godinu 1867. 6 for. 7. G. Nikola Havliček za godinu 1867. 6 for. 8. Gospodin Stanko Hegedić za godinu 1866. ostavlja onih 6 for. što mu pripadaju kao podružničkomu tajniku, a za godinu 1867. polaže 6 for.

Gospoda učitelji platiše svaki po 2 for. s tom primjetbom, da ako valja za njih zaključak, da plaćaju na godinu samo 2 for., da ova 2 for. ostanu za cielu godinu, ako li ne, da će oni dojdući put nadoplatiti što fali, tako položiše:

G. Jakov Černe za godinu 1867. 2 for. G. Jakov Ivoš za godinu 1867. 2 for. G. Klobučar za god. 1867. 2 for. G. Balaško, meštar iz Brckovljanah za g. 1867. 3 for. G. Šoštarić za istu godinu 3 for.

Nadalje za diplome položiše:

Gospoda Ratz i Klobučar po 50 novč. Ukupno unišlo je 91 for.

VI. Na posljedku preduzeto bi pokusno oranje sa Cinzekovim plugom. (Ob ovom se nalazi posebno izvješće u glavnom listu br. 23. Ured.)

Na Prozorju dne 10. Svibnja 1867.

Grof Stj. Drašković, predsjednik. Josip Zorić, tajnik.

Tiskom Dragutina Albrechta u Zagrebu.

Digitized by Google

Broj 25. **U Zagrebu** **20. Lipnja 1867.** **XV. God.**

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Liekovi za živinčad. *)

Liekove, što no se dandanas upotrebljavaju kod liečenja marve, dielimo gledeć na njihove sastojine u tvari sluzave i uljane, nadalje imamo sladorite i gorke tvari, trieslo, hlapiva ulja, smolu i dragomast, teklinastu smolu, žestu i zagorjele tvari, ljute tvari, luživa, zemljane tvari, kiseline, otopive soli, napokon kovine i nekove.

1. Medju liekove, sadržavajuće sluzave i uljane tvari spada laneno sjeme, mašća, maslac, slanina, maslinovo i repično ulje, nadalje od bilinah sliez (*Althea officinalis, Eibisch*), sliezovača (*Malva, Käsepappel*), gavez (*Lymphytum officinale, Schwarzwurzel*) i žitno brašno. Ove tvari ponješto draže živinsko tielo, nego umjerenim načinom; s toga se upotrebljavaju kod zapalah izvana i iznutra, te se dotična uda ili mjesta u nje zamataju, ako je rabimo izvana.

2. Med i razne vrsti buraka iliti blitve (*Runkelrübe*) brojimo medju sladorite liekove, koje rabimo skuhane kod kašlja, naime kada stane kašalj živinče dražiti.

3. Gorki liekovi jesu korien vladisavke (*radix gentianae, Enzianwurzel*), pelin (*Arthemisia, Wermuth*), idjirot iliti vodeni mačić (*Calamus aromaticus, Kalmus*). Ovi liekovi pomažu probavu, ako je živini 2—3 put na dan po 1, 2 do 3 lota dielimo.

4. Trieslovina (*Gerbestoff*) prouzročuje stezanje ustrojnog pleteža u tielu životinje, djelujuć trieslenom kiselinom i tako zvanim »taninom«, koji sa bjelancem od jajeta tvori neraztvorivu slučeninu. Ove liečive tvari nalazimo u hrastovoj i vrbovoj kori, u šišarkah, žiru i stranom u kori madjala (*Rosskastanie*). Upotrebljava se budi prekuhano kao tako zvani uvarak (*decoctum*), budi kao gustiš iliti pekmez u kolikoći po prilici od 1 lota.

5. Hlapivo ulje (*Aetherisches Oel*) sadržavaju: cviet od romanike iliti jarmena (*Anthemis nobilis, Kamille*) bazika (*sambucus nigra, Hollunder*), lišće od metvicah (*Menthae, Münzen-Arten, Krausemünze*), kadulja (*Salvia officinalis, Salbei*), matičnjak (*Melissa officinalis, Melisse*), vratić (*Tanacetum vulgare, Rainfarn*), rutvica (*Rauta graveolens, Raute*), mažurana (*Origanum majorana, Majoran*), sienac (*Heublume*); nadalje sjeme kuminovo, janušovo i koparovo, napokon korien od kravojca iliti kravogaza (*Angelicum, Engelwurzel*), odoljena (*Valeriana officinalis*) i veprovca (*Arnica montana, Wohlverlei*). Veprovac zovu njeki i moravkom iliti brdjankom.

Ovi liekovi djeluju po svojih hlapivih sastojinah kao dražila, pomažu djelatnost crievne jaže, upoja i odlučivanja, uskoravaju kolanje krvi, povećavajuć toplotu životinjsku. Upotrebljavamo je kao poliev (*Aufguss*) ili kao gustiš u kolikoći od po prilici 1 lota. Njeke od otih liekovah rabimo kao pudila nadma, naime romaniku, kopar i kumir, druge kao prieke liekove i kao potila (*Schweissmittel*) n. pr. baziku, a njeke napokon kao liekove od glistah, n. pr. odoljen i vratić.

6. Smolu i dragomast sadržavaju: borovice, terpentin, grčki pakao (*Colofonium*), kolomar, terpentinovo i lovorovo ulje. Ove liekove rabimo izvana kao dražila kože, dočim iz nutra tjeraju na mokraću, osobito borovice iliti smrekulje.

Nalik na dragomastne liekove je kafra (*Kampher*), koja služi kao dražilo živacah uz umjerenu kolikoću od 1 skrupla; nadalje djeluje i na crievno ustrojstvo.

7. Kao ljek od glistah je smrdeća smola (*Assa foetida*), spadajuća medju tvari, štono sadržavaju teklinastu smolu (*Gummi-Harz*). Ova je smola u tom po-

*) Uredniku ovoga lista izrazi više članovah hrvat. slav. gospodarskoga družtva želju, da se puku našemu razloži poraba liekovah, potrebnih kod liečenja marve; jerbo ima u tom pogledu kod gospodarah velika neizvjestnost, a lako bi si mnogi od njih pomoći mogao, da zna što i kako da treba živinčetu dati, ako boluje. — S toga uvrstismo evo ovdje kratak pregled onih liekovah, koje naši živinari iliti veterinari dan danas rabe. Ur.

Digitized by Google

gledu na glasu i davamo ju marvi obično u obrocih po jedan lot.

Za gliste i kao gorki liek upotrebljava se nadalje aloj (*Aloë*) u obrocih od 2 do 4 lota kao čistilo. Nu dočim od nje ima višeputa crievobolje, može se odredjenje toga lieka povjeriti samo izkusnomu čovjeku.

Poput aloja djeluje i korien od gambe (*Cambogia gutta, Gummi-Gutt*), od jalape (*Jpomea Jalapa*) i raveda (*Rheum, Rhabarber*); raved naime pomaže odlučivanje balege, nego rabi se riedko poradi skupoće.

8. Tekućine sadržavajuće žestu (*Spirituosa, Alkoholhältige*), kao što je pivo, vino i rakija, djeluju kao hlapivo-uljani liekovi; nego prouzroče uz veće obroke navalu krvi u mozag i jako uzburkanje ustrojstva crievnoga. S toga se riedko rabe iz nutra, nego iz vana upotrebljene služe više za raztvaranje drugih liekovah i za mazanje i natiranje (ribanje) stanovitih stranah tiela.

9. Zagorjele ili prismudjene tvari (*Brennzliche Stoffe*), kao što su katran (*Theer*) i njegova para iliti razblaženjem pripravljena katranova voda (*Theerwasser*), nadalje smudina (*Kreosot*), rabimo najviše izvana, a iz nutra se upotrebljavaju kao liek od utrobnjačah.

10. Ljute tvari nazivamo sastavine biljevne i životinjske, koje mogu kožu jediti (*ätzen*) i zapalu privući. Najviše se rabe iz vana, i moraju se prije razblažiti, ako je hoćemo iz nutra upotriebiti.

Biber i paprika pomažu probavu i draže marvu da se goni, nu svinjam se nesmiju dati, jer su jim škodljive. — Češnjak, crljenac, rotkva, hren i gorušica uz male obroke pomažu bolju probavu i odlučivanje mokraće; češnjak nadalje rabimo kod mlade životinje kao liek od glistah.

Babki iliti zlatni popići (*Kantharides*) draže veoma močalja i spolovja, služeć samo izvana i to u ljutih pomastih kao obično dražilo kože.

Duhan, ako ga prekuhamo, služi kao dražilo kod pranja kože i kao draživi uštrcaj (*Klystier*).

(Nastavit će se.)

Obrezivanje voćakah po ljetu.

Tko se bavi dulje vremena gojitbom voćakah, uvjerio se je, da voćke valjano obrezivane obilnije radjaju i da jim je plod bolji od neobrezanih i bez gojitbe rastućih voćakah. Uzrok tomu je nejednako upotriebljenje soka iliti mezgre: pustimo li da raste voćka u mastnoj zemlji bez obrezivanja, uzbujat će kao šumsko drveće i granje će se zagustiti tako, da u hladu i sjeni uz nestašicu svjetla i zraka neće uspjeti ni cvat ni plod. — S toga treba kresati i obrezivati najprije mlade voćke, osobito ako jim želimo dati stanoviti oblik; nadalje i starije voćke, ako jim neuredni izbojci otimlju snage, kvareć jim ujedno pravilni oblik.

Kresanje i obrezivanje voćakah obavljahu vrtljari dosada ponajviše zimom, naime počamši od mjeseca Studenoga do Veljače, jer ima za taj posao baš zimi dovoljno vremena; nu dočim novija izkustva pokazuju veću probitačnost ljetnoga obrezivanja, treba da svrnemo okom na taj posao, koji se baš sada uspješno obavljati može.

Glèdeć na potaknutu veću probitačnost ljetnoga obrezivanja treba da navedemo izkustvo, po kojem rezotina od pile i vrtljarskoga noža na voćki najlaglje i najbrže zaraste u dobi od mjeseca Svibnja do Rujna, jer se može svaka rezotina uz navalu mezgre novom korom brže pokriti. Težja i pogibeljnija su voćki zimska ozledjenja; rana joj kroz više mjesecih zarasti nemože, jer se mezgra negiblje, rezotina izvržena je dulje vremena škodljivomu uplivu kiše i mraza, te kad počme u proljeću voćka tjerati, stanu na površini vlažne i stranom već gnjileće rezotine rasti gljive, od kojih onda voćka oboli, gine i propada. Ovomu se zlu doduše može doskočiti valjanim pomazom rezotine, nego zimska rana kasnije ipak težje zaraste od one, koja ima uz ljetnu riez. S toga pristaju voćari dan danas sve to više uz ljetno kresanje i obrezivanje voćakah i mi ga preporučujemo našim čitateljem tim više, jer pokazuju pokusi, u tom pogledu baš u Hrvatskoj izvedeni, korist i probitačnost ljetne rezitbe sasvim i nedvojbeno, te je samo potrebno, da si predoči svaki voćar pravila valjane rezitbe voćakah, kao što jih imamo za čokoće. Ova ćemo pravila tumačiti drugi put.

Zbornica.

(*Pogreške u polaganju ključecah i korienjakah.*)

Mnogi su čitatelji „Gospodarskoga lista“ uvažili naše pozive gledeć na odgajanje vlastitih korienjakah od ključecah vinove loze, te smo našli kod revnih i naprednih gospodarah već ljetos sad novih loznjakah sad novoga redomičnoga nasada; nego ujedno opazili smo više pogrešakah u polaganju i sadjenju vinove loze. Ove mane treba da iztaknemo zato, jer su ubitačne toli za odgajanje mladih korienjakah koli za novi nasad i budući vinograd.

1) O polaganju ključecah. Njeki vrtljari i vinogradari režu prekratke ključece n. p. samo od 10 palacah duljine. Ovo nevalja, jer ima potlam prekratkih korienjakah i trsovah tako kratkoga korienja, da onda lozje neće i nemože valjano roditi. Čim je čokotu korien dulji, više hrane crpi trs iz tla i naravno ima tim više grozdja. Nemojmo dakle rezati i rabiti ključecah izpod 15 palacah, a bolje je kad imaju 18 do 20 palacah.

Druga je pogreška, što naši ljudi ključece sade preplitko, tako da polovica ili trećina od svakoga ključeca viri van, te se uz dugotrajnu sušu lako posuši.

Digitized by Google

Ključec treba sasvim zemljom pokriti do jedinoga gornjega oka, koje u rahloj zemlji lako tjera, makar ga sasvim zasipali.

Treća oskudica, kako smo ju malo ne svigdje opazili, tiče se pravca, u kojem vinogradarski početnici sade svoje ključece. Zabodu bo ključec | okomice u zemlju, koja je na dnu mekote sasvim | tvrda, tako da se baš najvažniji dolnji kraj nemože uresiti, a kamo li valjanih žilah potjerati. Svaki ključec treba položiti ovako: / i to sa sliedećih razlogah: Glavni korien treba da ključecu naraste, kao što rekosmo, oko dolnjega kraja. Otu svrhu postići ćemo u mekoti od 10 palacah dubljine, ako ključec od 18'' položimo tako, da mu dolnji kraj leži na rahlom dnu a gornje oko u površini zemlje. Osovimo li ga u mekoti od 10'', ostat će nam ključec 8'' nepokriven nad površinom sloga i posušit će se. Nadalje može i vlaga i sunčana toplina doprieti na dno mekote laglje do 10'' nego do 18''. Napokon ako nebi moglo gornje oko ključeca potjerati (n. pr. kad je pozeblo ili ozledjeno). potjerat će drugo oko, po prilici $1\frac{1}{2}$ palca izpod površine sloga ležeće, jer ga grije i vuče sunce i svjetlo. U protivnom slučaju sagnjiti će ključec i svekoliko djelo rezanja i zakapanja bit će uzalud.

2. Sadjenje korienjakah. I kod ovoga posla nevalja osoviti mladi čokot, već ga treba opet položiti ovako / ili barem ovako |. Uzrok je tomu načinu sadjenja veoma važan osobito u Hrvatskoj i Slavoniji, gdje su nam vinogradi uz težku žilavu ilovaču višeputa tako vlažni, da trsje boluje i gine gubom. Ova bolest prolježe od toga, što smo uz okomičnu sadnju ponamjestili korien mladoga trsa baš na tvrdom dnu jame. U toj se jami drži iznad neociedne ilovače suvišna vlaga, od koje vuče korienje za čudo mnogo vode gore u čokot. Kora mu usljed toga nabrekne i pretvara se uz odvišnu vlagu u nesretnu gubu, koja čokot za koje vrieme utamani.

Nadalje nedopire sunčana toplina ka korienu izpod trsa okomice stojećega, dočim grije podobro žilice koriena koso ležećega. Napokon pati svaki trs uz potaknutu odvišnu vlagu od pozebe više, nego onaj, kojemu smo uz kosi položaj spasili korienje od močvarne zdravice.

Ove oskudice treba da uvažimo, ako hoćemo da nam valjano uspjeva vinova loza; treba da se u buduće od njih čuvamo, upotriebiv potaknuta nepobitna izkustva.

GLASONOŠA.

Službene viesti.

Oglas. Svilogojcem domaćim javlja se ovim, da će upravljajući odbor hrvat.-slav. gospodarskoga družtva kano dosele i ljetos kupovati svilske čahurice i nje plaćati:

a) Dobre čahurice funtu bečke vage po 90 novč.
b) Slabije „ „ „ „ „ 60 „

Iz odborne sjednice u Zagrebu dne 7. Ožujka 1867.

Upravlj. odbor hrv.-slav. gospod. družtva.

— Dne 27. Lipnja t. g. držat će se u Kutinji u župnom stanu podružnička sjednica moslavačko-kutinjska.

Predmeti viećanja:

1. o izvješćih, koja će predati odsječni strukovni odbori,
2. o sabiranju godišnjih prinesakah,
3. o predlozih pojedinih članovah.

Na Ludini dne 13. Lipnja 1867.

Pajanović,
predsjednik.

— Natječaj. Iz zaklade pokojnoga Mirka Haraminčića dieliti će hrv.-slav. gospodarsko družtvo mjeseca Rujna t. g. četvere nagrade, i to: jednu od 30 for. a. vr. onomu, koji je kakvu krčevinu ili ledinu u oranicu pretvorio i najbolje obradio; jednu od 30 for. onomu, koji je odgojio najljepšega ždriebca ili ždrebicu; treću od 40 for. onomu, koji je odhranio najljepšega trogodišnjega junca ili junicu, a četvrtu od 50 for. za vinograd, kakvom boljom, ali samo jednom felom trsja u točnih redovih nasadjen i najpomnjivije obradjen.

Za nagradu namienjenu izvrstnoj oranici, mogu se natjecati samo bivši podanici Haraminčićevi od imanja Novograda; za drugu i treću, naime za mlado konjče i govedče, opet novogradski, pa još i odranski njekadašnji Haraminčićevi kmetovi; za četvrtu t. j. vinogradarsku nagradu, koja svakiput na drugi koji politički kotar prelazi, preneŝeno je ove godine pravo natjecanja na seljačke vinogradare samoborskoga političkoga kotara.

Komu pravo natjecanja pripada, pa je voljan natjecati se izvrstnim kojim predmetom svojim, neka ga točno opiše i ovomu gospodarskomu družtvu prijavi, i to najdalje do Petrova dana, t. j. do 29. Lipnja tekuće godine. Prijavu tu može svaki učiniti neposredno, ili pako po gg. župnicih i kotarskih sudcih. Kašnje prijave neće se uvažiti.

Od upravlj. odbora hrv.-slav. gospodarskoga družtva.

U Zagrebu dne 9. Svibnja 1867.

Pavao Hatz, podpredsjednik. Petar Zoričić, poslovodja.

Književne viesti.

U najnovije vrieme obogatiše našu gospodarsku književnost g. Mijo Vrbanec, učitelj glavnih učionah i izučeni gospodar sa djelcem „Domaća perad“ i gosp. Frane Kurelac, starinom Ogulinac a rodom iz Bruvna u Krbavi sa djelcem, kojemu je napis „Imena vlastita i splošna domaćih životin u Hrvatov a ponekle i Srbalj. Prvo djelce opisuje kokošarstvo, purarstvo, guščarstvo, racarstvo i golubarstvo s obzirom dakako na gospodarstvo; drugo tumači s gledišta jezikoslovnoga nazivlje i prerazlična imena,

Digitized by Google

kako je puk naš u pojedinih pokrajinah rabi gledeć na konje, goveda, ovce, koze, svinje, pse, mačke i kokoši. Jedno i drugo djelo je toli koristno, koli zanimivo, pa nisu te knjižice skupociene, jerbo stoji „Domaća perad“ u knjižari Fr. Župana 20 novč., a „Imena domaćih životin“ u knjižari Sv. Galca 60 novč.

Preporučujuć oba dva djelca knjižnicam naših gospodarah želimo samo, da — ako se bude s vremenom tiskalo od „domaće peradi“ drugo izdanje — da izdavatelj priskrbi opisu pojedinih suvrstih peradi sbirku slikah; jerbo slike za čudo pomažu poznavanje pasminah, koje — kako tumači pisalac — gledeć na korist nisu jednake, već se razlikuju. Osim toga je ovakva knjiga s liepimi slikami providjena svakomu i zanimivija, pa imaju vlastnici Županove knjižare (Albrecht i Fiedler) dobroga litografa, koji može ovakve slike čistim kamenotiskom napraviti.

Gospodarske viesti.

(*Štete od tuče u nas i u susjednoj Ugarskoj.*) U Hrvatskoj i Slavoniji neima dosada velike štete od tuče, nego u susjednoj Ugarskoj uništila je tuča opet vinorodne prediele Tokajske, jednu stranu okolice Veliko-Varadinske i vinograde oko Biele crkve, koja malo ne svake godine pati od mraza, tuče i solike.

Stočarstvo.

(*Liek za poboljšanje mlieka*). Poznato je svakomu gospodaru, koji nastoja oko što najveće koristi od mliečarstva, da je mlieko od njekih inače dobrih kravah riedko i preslabo gledeć na maslac. Od ovoga ćeš mlieka ne samo jako malo maslaca napraviti, već ti pokvari i gušće mlieko od drugih kravah, ako ga sve skupa smješaš. U Francezkoj je maslarija veoma savršena i stoga se nije čuditi, što posjednikom kravah stoji uviek do valjanoga mlieka. Jedan od tih brižljivih gospodarah francezkih javlja, da se je više godinah trudio oko poboljšanja mlieka kod kravah, s kojimi je bio inače gledeć na kolikoću mlieka sasvim zadovoljan i koje su samo kad kad i to uz dobru, zdravu krmu davale slaboga riedkoga mlieka. Kušajuć svakovrstna sredstva uvješbao je napokon, da mlieko pogledom na svoje sastojine može poboljšati, ako primješa u krmu sljedeće tvari: 4 lota sumporne surme (*Schwefelantimon*) i 6 lotah sjemena od paprike (*Koriander, coriandrum sativum*). Ove u ljekarni kupljene tvari treba stuči na prah i s napojom svaki večer davati kravi, kojoj nadalje dojdućega jutra $1^1/_2$ sajtlika vinskog octa i šaku soli sve upoliću vode dati moramo. Uspjeh toga napoja opazit ćeš za 24 sata i mlieko će ti se tako poboljšati, da ćeš od njega napraviti dovoljnu kolikoću maslaca.

Vrtljarstvo.

(*Golem korun*). U gospodarskom odsjeku ljetošnje parižke izložbe nalazi se komad koruna od 15 funtih. Oblik mu je poput lagvića od 5 polića i masti je žute. Izloži ga njeki vrtljar iz Belgije.

Vinogradarstvo.

(*Kako treba postupati s čokotom, da je uviek rodan?*) U Lombardiji odlikuje se vinograd njekoga Benedetti-a od svih susjednih time, što svake godine obilato radja, dočim lozje drugih susjedah neće da obrodi svake godine jednako. Ovoj se okolnosti svi susjedi čudiše, jer jim je tlo, položaj i vrst čokoća baš kao u vinogradu Benedetti-a. Upitan za čudesno postupanje odgovori ovaj gospodar, da radi kao svi susjedi, samo da nereže u proljeću, već obavlja rezitbu odmah poslje berbe, dok se susjedi novim moštom nasladjivaju.

Ovaj razlog zbilja je važan s toga, jer može uz ovako rano rezanje svako i slabije oko kratkoga reznika valjano nabreknuti i može se uz umjerenu navalu mezgre, što no u jeseni posve slabo tjera, pretvoriti u veoma plodni pupolj, dočim slaba i uzana (šiljasta) oka dugačkih rozgvah, kako je gospodari ostavljaju po berbi na trsu, ostanu neplodna ili barem slabo rodna, buduć da sva mezgra po ljetu i u jeseni stupa u vrške, koje se potlam dojdućeg proljeća režu i bace. — U zavodskom vinogradu križevačkom režemo već više godinah (od g. 1863.) čokoće u jeseni, a posljedak nam gledeć na rodnost loze sasvim zadovoljava. — Gore navedeni razlog Benedetti-a je zbilja toli naravan, koli temeljit i zaslužuje, da ga uvažimo i upotriebimo.

Voćarstvo.

(*Nova hrpa i to 28. od znamenite sbirke voćarskih spodobkah Arnoldi-a u Gothi*) izašla je ovih danah i prodaje se po 2 talira u srebru. Mi smo već lani (u broju 38. Gosp. lista.) potaknuli nabavu tih liepih spodobkah, polag kojih se može prijatelj voćarstva najlaglje uvježbati u poznavanju nebrojenih suvrstih i raznolikih voćah. U svakoj hrpi ima po 6 ili 9 komadah spodobkah vele liepo načinjenih t. j. ili 6 većih (jabukah, krušakah) ili 9 malih (višanjah, trešanjah, bresakah i šljivah).

Trgovina.

(*Promet je sasvim mlitav*), jerbo kupci hoće, da gospodari uz liepo stanje usjevah popuste od dosadanjih cienah, te kupuju slabo, nadajući se za mjesec danah jevtinoj robi. Nadalje pada prid na srebro i time prestaje izvoz žita u susjedne zemlje. Nego marvi je sad liepa ciena, jer plaćaju za kravu osrednje veličine po 60 for., za slabe vole 230 for. za bolja 280 do 300 forintah. S toga je mesu malo ne svigdje poskočila ciena.

— (*Ciene žita u Pešti*) Zadnje jake kiše, što no imasmo u Hrvatskoj i koje su pokriepile i na sjeveru poljske usjeve, prouzročuje naglo padanje cienah žitnih. Gospodari i trgovci, dršavši povećih zalihah žita za željenu skupu prodaju, pripravni su sad prodati sve jevtinije, samo da se staroga žitka rieše, buduć da se žitni usjevi malo ne svigdje liepo kažu. Pišu iz Pešte, da se pojavljaju silne zalihe žita ondje, gdje nitko nebi slutio, da jih imade. S toga je ciena pšenici, raži, kuruzu i ječmu svaki dan manja; a samo zob se drži oko 1 for. 50 n., jerbo će kratku zob, koja se već klasa, kasna kiša slabo pomoći. Nadalje je izvoz žita u stranjske zemlje poradi obalenog prida sasvim obustavljen.

— (*Bečki cienik na žitnoj burzi od 15. Lipnja t. g.*) Pšenica maroška u Gjuru 6 for. 20 nv. 89 funt., banatska 6 for. 10 nv. 88 funt. u gotovom; 6 for. 5 nv. 88 funt. do 6 for. 20 novč. 89 funt.; kukuruz transito 3 for. 60 nv. 83 funt.; raž magj. u Beču 4 for. 55 nv. 79—80 funt.; zob ugarska transito 1 for. 76 nv. 33 funt.; 1 for. 80 nv. 44 funt.; ugarska transito 1 for. 84 nv. 45 funt. 1 for. 90 nv. 46 funt.; ugarska transito 1 for. 90 nv. 47 funt. 1 for. 92 47 funt.; ugarska transito 1 for. 94 nv. 48 funt. 1 for. 96 nv. 49 funt.; ugarska transito 2 for 50 funt. 2 for. 15 nv. 50 funt.; razprodano je pšenice 10.000 vaganah.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva **Dragutin Lambl.**

Digitized by Google

Broj 26. **U Zagrebu** **27. Lipnja 1867.** **XV. God.**

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Liekovi za živinčad.

(Nastavak i svršetak.)

11. Medju luživе tvari brojimo prava luživa (*Alkalien*) i njihove slučenine s ugličnom kiselinom (u znanstvenoj lučbi sa CO_2 označene) i sa sumporom.

Prava se luživa smiju iznutra samo onda upotrebljavati, kad su dovoljno razblažena i kad nisu više jedka, inače škode. Izvana djeluju jedko i kao dražila. Rabimo jih u vodi razblažena kao lug, kad hoćemo utamaniti gad na dlaki i koži naše živinčadi, nadalje kao liek od povremenih izbojah (*Ausschlag*). Ima više vrstih luživah, koje ćemo evo napose tumačiti:

Nišadorovica (*Salmiakgeist*) rabi se uz obroke od 1 žlice, razblažena u poliću vode, kod nadimanja rogate marve. Spojena s lukom ili solju tvori hlapivu pomast (*flüchtige Salbe*).

Jedak cecelj (*Aetzkali,* KOHO) upotrebljava se za potaknute svrhe kadkad izvana, pepeljika (*Pottasche,* KOCO) i solajka (*Soda,* Na CO_2) iznutra i to u česticah od 1 lota. Ovako djeluje i lug sapunarski (*Seifensiederlauge*) i lug obični (*Aschenlauge*) u istoj kolikoći, dočim treba rabiti sumporna jetra (*Schwefelleber,* KS_5) u obrocih samo od 1 ili 2 kvintla.

12. Od zemljanih liekovah upotrebljavaju se: jedko vapno (*Aetzkalk,* CaO), kreda (CaOCO) i gorčikin ugljičnan (*Kohlens. Magnesia,* $MgOCO_2$). Proti ljutini (*Magensäure*) i prevelikoj plinoblapnji (*Gasentwickelung*) prohode iliti crievne jaže rabimo kredu i gorčikin ugljičnan, dočim se služimo jedkim vapnom kao pospom (*Streupulver*). Češće od ove pospe upotrebljava se vapneno mlieko t. j. vapno u vodi raztopljeno proti matrunu od jetarah (*Windkolik*) i proti nadmi. Tko u proljeću svoje krave i volove zelenom djetelinom hrani, treba da čuva uviek nješto vapnena mlieka, koje neka odmah kad mu se živinče napuhne, kao napoj upotriebi.

13. Kiselina kao liek upotrebljena ili je rudna ili ustrojna. Najviše rabimo kiseline rudne, a slabo se upotrebljavaju kiseline ustrojne. — Rudne kiseline treba prije porabe osobito proti bedrenici (*Milzbrand*) i slinavki (*Maulseuche*) veoma razblažiti i ovako se rabe iznutra kod rogate marve; nego konjem se davati nesmije.

Najvažnije za liečenje prikladne kiseline jesu: sumporna (SO_5), dušična (NO_5) i solna (*Salzsäure,* CeH). Na mjesto njih rabe njeki živinari jevtinoće radi takodjer kvasinu, kvasac (*Sauerteig*), kiselo mlieko i nezrielo voće.

14. Oni liekovi, što no su u vodi raztopljivi i ujedno slani, zovu se otopive soli (*lösliche Salze*). Ove su slučenine za gospodara najjevtinije i najkoristnije, jer jih može kod svih zimničavih i zapalnih bolestih, nadalje kod bolestih sluznicah, kod zloćeste probave i kod slaba izpražnjivanja crievne jaže upotriebiti, negovoreć o tom, da živinčadi i u najpogibeljnijem slučaju nikako nahuditi nemogu, što je veoma važno u domaćem liečenju. Ove soli draže slinavicu crievne jaže i otvaraju — ako je rabimo u većoj množini — crievo. Osim toga prelaze upojom u krv i mogu tim načinom prolaziti blagodatno cielim tielom. Najviše vriedi kod njih djelovanje na ustroje izlučivanja, osobito na slinavice, na jetra i bubreg. Ote česti poticaju i pomažu rečene soli blagim načinom, usljed čega postanu izmetine više židke. Ovako se mogu ukloniti stojanja i zaprieke u vlasastih cievčicah tiela i u žliezdah, koje se uplivom rečenih solih povrate u naravno i pravilno svoje stanje. — Nu akoprem se time pomaže životna snaga živinčeta, ipak treba uvažiti, da nedjeluju sve soli jednako, već ima u tom pogledu bitnih razlikah, koje ćemo napose razložiti sliedećim tumačenjem.

Dvosol (*Doppelsalz,* $KOSO_3$, *Kali sulfuricum*) i gorka sol (*Bittersalz,* $MgOSO_3$, *Magnesia sulfurica*)

Digitized by Google

najjače su u svojem djelovanju*). Uz obroke od 2 do 3 lota dolaze upojem u krv, prouzročujuć gore navedene povoljne promjene. Od većih obrokah n. pr. 5, 6 do 8 lotah, koje marva uzimlje ulievom ili gustišem (pekmezom), postaje izpražnjivanje prohoda vodenije. Ova se dvosol preporučuje tim više, jer neima od nje nikakvih ubitačnih posljedicah, dočim stoka od porabe drugih liekovah kao čistilah oslabi ili pak stane patiti zaljepom.

Salitar (*Salpeter*, $KONO_5$, *Kali nitricum*) zaslužuje, da se uvaži kao hladivo i što prieči sgrušenje krvi, osobito kod zapalah. Treba ga dieliti marvi uz obrok od 1 — 2 lota kao raztopljinu ili kao gustiš (pekmez). Nego kao čistilo nevalja ga upotriebiti, buduć da mu je djelovanje na želudac preoštro i jedko.

Jedaća sol (*Kochsalz*, NaCl, *Chlornatrium*) rabi se osobito kod one marve, koja se hrani slabom i suhom krmom n. pr. slamom i krupnim sienom i to za to, da se ta tvrda krma bolje raztvoriti može. Jedaća sol neuznemiruje unutarnje ustrojstvo tiela, a ipak ugodno draži probavila i izlučivala; ovako pomaže bolje probavljanje tvrdoga i neprobavljivoga krmiva. — Nadalje se preporučuje jedaća sol takodjer kao solilo (*Lecke*), koje treba 1—2 puta na tjedan marvi davati; napokon se rabi u obće kao liek probavu pospješujući.

Ako neima gospodar pri ruci gore potaknute dvosoli i salitra, može za nevolju liečiti jedaćom soli svoju stoku; samo treba u tom slučaju dati više od navedenih obrokah, jerbo nije sol jedaća tako jaka kao što je dvosol i salitar.

Nišador (*Salmiak*, *Sal ammoniacum*) gledeć na svoje djelovanje srodan je jedaćoj soli, nu ipak nješto više draži ustrojstvo tiela i nije tako prikladan kao zdravoslovno sredstvo. Preporučuje se kod privremene nazebe disalah, proti svrbežu kože, proti pčelinjemu ubodu i napokon pospješuje izlučivanje sluzi. Kod žestokih nazebah i zimnicah smije se stoprv onda upotriebiti, kad su ote bolesti ponješto popustile. Rabi se u obrocih od $1/2$ do 1 lota i to 2—4 puta na dan.

15. Kovnimi liekovi zovemo one lučbene slučenine, što no sadržavaju kao podlogu kojekakvu kovinu kao sastojinu. — Buduć da je njihovo djelovanje veoma žestoko, tako rekuć trovno, moraju se dieliti u posve malih čestičah. Upotrebljavaju se najviše izvana, dočim je unutarnja poraba ograničena samo na mali broj bolestih.

*) Nazivlje njemačko i latinsko sa znanstvenimi znaci pridodajemo ovdje radi toga, da si čitatelji ovog lista u slučaju potrebe potaknute liekove iz najbliže ljekarne ili od trgovacah sjegurno i točno za svoju marvu nabaviti mogu; nadalje da uzmognu razumjeti liječničke propise, koje ćemo gledeć na stanovite bolesti drugi put priobćiti. Uredn.

Pojedine vrsti kovnih liekovah su sliedeće:

Gotovci iliti preparati od živog srebra, od kojih najjače djeluje (otvarajuć crievo) izprečišćena živa (*Calomel*, *Mercurius dulcis*, Hg_2Cl) uz obročiće od 1—2 drahme.

Jedka živa (*Aetzsublimat*, *Mercurius sublimatus corrisivus*, HgCl) uz čestice od 1 drahme u sajtliku vode raztopljena, nadalje crvena oborina (*Quecksilber-Präcipitat*, *Mercurius praecipitatus ruber*) rabi se kao pomast i pospa. Obedvie koristne su kod hudih oteklinah, povremenih kožnih izbojah i kod zapale očiuh.

Siva živna mast (*Graue Quecksilbersalbe*, *Unquentum hydrargiri sineum*) upotrebljava se za otekle mezgovne žliezde i druge otekline, nadalje i za utamanjenje gada na koži. Unutarnja poraba ovih liekovah je pogibljena.

Surmikovi gotovci (*Antimon- oder Spiessglanz-Präparate*) stekli su si osobit glas kao unutarnji liekovi radi draženja želudca i pospješivanja jetrenog izlučivanja, nadalje i s toga, jer pomažu izparivanje i znojenje.

Raztočni sumpornik (*Roher Spiessglanz*, *Antimonium crudum*, SbS_3) rabi se u česticah od 1 lota kao liek za uzkorenje probave i zlatast sumpor (*Goldschwefel*, *Sulfur aurantum antimonium*, SbS_5) uz obročić od 20—30 zrnah (granah) gustiša iliti pekmeza kao prsni liek.

Bljuvaći srieš (*Brechweinstein*, *Tartarus emiticus*) od svih liekovah najviše i najprije potiče na bljuvanje, nego lako se živini ogadi. Kod pasah i svinjah dieli se u česticah od 3—10 zrnah (granah), kod veće životinje skupa s otvarajućimi soli pomaže odlučivanje balege uz obročiće od 10 do 20 zrnah.

Od miedenih liekovah (*Kupfer-Mittel*) treba napomenuti miedenku (*Grünspan*, C_2OAHO) i plavetnjak ($CuOSO_3$, *Blau-Vitriol*), što no se upotrebljavaju ili kao prah ili kao pomast izvana za ostarjele otekline, povremeni osutak i divje meso; mogu se uz obročić od $1/2$ lota takodjer raztopiti u sajtliku prociedjene (sasvim čiste, destillirane) vode.

Medju tutijne gotovke (*Zink-Präparat*) spada biela galica (*Weiss-Vitriol*, $ZcOSO_3$, *Zincum sulfuratum*), koja je prikladna za liečenje očiuh i nalići u tom pogledu plavetnjaku.

Olovni liekovi prouzročuju — izvana rabljeni — hladnoću i stezanje. Simo spadaju: olovni slador (*Bleizucker*, PbOA+3HO), olovna kvasina (*Blei-Essig* 2PbOA) i olovna pomast (*Bleisalbe*).

Od navedenih kovnih liekovah bitno se razlikuju željeziti liekovi gledeć na upliv i posljedice. Dočim bo prijašnji manje ili više trovno ili razlučivo djeluju na ustrojstvo tiela i životinjski pletež, ima kod željeza baš protivni upliv i posljedak, jer liekovi od

Digitized by Google

željeza poboljšavaju najprije sastojine krvi i pokriepljuju nadalje životinjska vlakna.

Željezni piljci iliti pilotine od željeza (*Eisenfeile*) upotrebljavaju se uz obročić od 1 do 2 drahme proti gnjiloći; nadalje zelena galica (*Eisen-Vitriol*) u istih česticah kao liek od glistah i kod obće slaboće.

16. Zadnja hrpa liekovah spada u nekove (*Metalloide*). Najvažniji od njih je sumpor (*Schwefel, Sulfur*), koji rabimo uz obroke od 1 do 2 lota kao potilo, jer pomaže u slinavicah izlučivanje znoja. Osim toga upotrebljava se kao otvarajuće sredstvo uz obroke od 3 do 4 lota.

Od ugljenih liekovah rabimo prosti ugljen od drva izvana, ako hoćemo da upija iz oteklinah gnojne tvari neugodnog vonja.

Resik (*Jod-Calium*) i resični pepelik (*Cali jodatum*) obadva umnožavaju osobitim načinom upojno djelovanje svega ustrojstva. Rabe jih s toga kao pomast kod oteklinah, osobito na žliezdah i proti guši, napokon kod tako zvanih eksudatah t. j. otvrdjelih proizvodah izparivanja.

Ovo su liekovi, kako je dandanas rabe izučeni živinari i koje treba da u Hrvatskoj i Slavoniji tim više sami pobliže poznajemo, jer u našoj domovini ima veoma malo liečnikah za marvu i usljed toga ili prekasne pomoći svake godine propada više glavah, što no je moguće spasiti uz porabu gore potaknutih liekovah.

Kada treba sipati sadru na djetelinu?

Korist od sadrovanja djeteline pripoznaju svi gospodari, koji su samo jedan put rabili ovo važno sredstvo za promicanje poljskog prirasta; nego u tom se neslažu svi vještaci, da li je rano sadrovanje probitačnije od poznoga, naime jesensko i zimsko od proljetnoga i zimskoga.

Buduć da se u Hrvatskoj poraba sadre tim više povećava, čim više napreduje umno gospodarstvo, buduć da nadalje imamo u Rudah blizu Samobora dobre domaće i ne preskupe sadre, treba da riešimo oto pitanje, gledeć toli na stranjske prijave, koli na vlastita domaća izkustva.

Pozno sipanje sadre u proljeću hasni djetelini polag svestranoga mnenja vještakah samo onda, kad zavlada vrieme vlažno, kišovito. Nu buduć da udari višeputa jurve u proljeću dugotrajna suša, ostaje sadrovanje proljetno bez željenog uspjeha. S toga su počeli njeki gospodari sipati sadru već po zimi zato, da se prašak sadrin razmoči raztopljenim sniegom i veljačkimi kišami. Viesti ob ovakvom pokraj Rajne u Francezkoj i Njemačkoj izvedenom sadrovanju slažu se u tom, da je naraslo mjeseca Siečna sadrovane djeteline za ¼ više od one, koju posipaše sadrom stoprv mjeseca Travnja. — U sjevernoj Njemačkoj sadruju obično mjesecom Ožujkom, odmah kad se je snieg raztopio. Ide jim dakle u prilog samo ona vlaga, koja se jošte u tlih nalazi i valjda po kiši umnožava. Gledeć na razliku javljaju u obće, da ima od oranice sadrovane više zelene krme nego što je ima od nesadrovane. Ujedno preporučuju sipanje sadre na djetelinu, kad je ova počela u proljeću uz 2—3 lista tjerati.

Što se kolikoće tiče, troše u sjevernoj Njemačkoj (računajuć po našoj mjeri) na jutro zemlje 1½, 2 do 2½ cente sadre. Ujedno dokazuju, da više sadre sipati nevalja, pače da bi taj trošak bio baš razsipan, jer neraste djetelina bujnije, makar tko 3 i 4 puta više od rečene kolikoć sadre potrošio.

U Českoj njeki gospodari siplju prvu polovicu sadre u zimi, drugu u proljeću; a njeki tu prvu polovicu već u jeseni sipliju, jer se onda nije bojati, da će raztopljeni snieg odnesti lagan prašak površno ležeci, buduć da se sadra uz jesensko sadrovanje odmah spaja s tlom.

Gledeć na naša domaća izkustva treba da javimo, da ima od djeteline, računajuć 1 centu sadre na 1 jutro zemlje dovoljan uspjeh i da se priraštaj djeteline sjajno naplaća; kao primjer neka služi sljedeće domaće izkustvo. Na djetelištu križevačkoga gospodarsko-šumarskog zavoda nakosiše ljetos uz potaknuto sadrovanje od 1□ hvata djeteline kod prve košnje 15 funtah zelene krme, dočim bijaše na slogu nesadrovanom, radi pokusa ovako ostavljenom samo 6 funtah zelene krme od 1 jednog četvornog hvata.

Polag ovoga razmjera sastoji prirast od 1 jutra sadrovane djeteline u 1600□° × 15 ℔. = 240 centah zelene ili 60 centah suhe krme, a nesadrovano jutro oranice dade uz jednake okolnosti samo 96 centah zelene ili 24 cente suhe krme. Računamo-li potrošenu 1 centu sadre sa 66 novč. i vožnjom od 44 novč. da je plaćena s 1 for. 10 novč., nadalje težakom 60 novč., dakle ukupno 1 for. 70 novč., postigli smo sa sadrovanjem već kod prve košnje dobitak od 34 for. 30 novč. Jerbo.

60 centah suhe krme od sadrovane djeteline vriedi najmanje	60 for.	— novč.
24 centih suhe krme od nesadrovane površine	24 „	— „
Razlika iznosi	36 for.	— novč.
Trošak za sadrovanje izračunan je na	1 „	70 „
Preostaje dakle čistog dobitka . .	34 for.	30 novč.

Nu korist je od sadrovanja još veća, jer je i druga košnja uz jednaki razmjer bolja kod sadrovane djeteline, koju možemo u jeseni i treći put kositi, dočim na nesadrovanoj neima ničega više.

Buduć da je sadrovana djetelina i pitnija od nesadrovane, buduć nadalje svaka sljedeća rastlina bolje uspjeva i obilnije radja na sadrovanoj zemlji, nemožemo na ino, nego svesrdno svjetovati naše gospodare, da nepropuste služiti se sadrom, od koje ima u gospodarstvu zbilja sjajnih kamatah.

Kaošto rekoh, u Rudah blizu Samobora prave i prodavaju dobre sadre centu po 66 novč., nego treba da si svaki gospodar naruči više mjesecah prije potrebnu kolikoću za dojduće ljeto, jer se susjedni izkusni Krajnci jagme zimom za tom robom, koja tako ljepe kamate nosi, pa neima u proljeću nikakvih zalihah sadre više za one, koji se prekasno brinu za svoju djetelinu a preko djeteline za svoju marvu. — S toga priobćujemo već sada ovim člankom uspjeh i korist od sadrovanja, da svaki gospodar — promozgav označenu hasnu i možda uvjeriv se svestrano o blagih posljedicah sadrovanja — nezaboravi naručiti si u Samoboru po koju centu sadre za dojduću godinu.

Digitized by Google

GLASONOŠA.

Službene viesti.

(Poziv.) Dne 4. Srpnja o. g. držat će se sjednica podravačke gospodarske podružnice u Ludbregu; i pretresat će se ovi predmeti:

1. Što bi se imalo činiti, da puk veću korist prima iz školskih ciepiljnjakah?

2. Čim bi se najuspješnije utamaniti dala pirika na oranicah?

3. Kako bi se privolio puk na veću brigu za gnoj, i osobito na marljivije sakupljivanje gnojnice?

4. Pobirat će se godišnji prinesci za družtvo. Na Bukovcu dne 17. Lipnja 1867.

J. Šavor, podpredsjednik. Josip Prasnički, tajnik.

Gospodarske viesti.

(Izložbe na sve strane). Natjecanje u napredku gospodarstvenom je dandanas tako svestrano, da se osim obćenitih gospodarskih izložbah uredjuju i posebne izložbe za pojedine struke gospodarske. Osim Parižke izložbe ima ljetos u Evropi sljedećih izložbah: 1. Srpnja izložba ribah u Haagu (Nizozemska), 15. srpnja izložba ružah u Brie-Comte-Robertu u Francezkoj, 1. Kolovoza izložba vune u Londonu, 15. do 18. Kolovoza izložba golubah u Hamburgu, 1.—11. Rujna izložba mliečinah (sira i masla, sušenog mlieka itd.) u Bernu u Švajcarskoj, 15. Rujna izložba marve u Novom trgu (Neumarkt) u Štajerskoj, 26.—29. Rujna gospodarsko-šumarska izložba u Salzburgu. — I mi ćemo od 26. Rujna do 5. Listopada držati u Zagrebu izložbu plodinah poljskih, voćarskih, vrtljarskih i vinogradarskih, za koju treba već sada se brinuti, da uzmognemo pučanstvu predočiti vrjednih predmetah.

Obrtnost.

(Ura za sve pokrajine zemlje). Vratislavski urar Šolc (u Šlezkoj) izloži ljetos u Parizu obćenitu uru za svekolike pokrajine svjeta *(Welt-Uhr)* ili bolje za sve pokrajine zemlje. Ova ura ima 24 kazala, koja u svako doba pokazuju dnevno ili noćno vrieme u glavnih gradovih Evrope, Azije, Afrike, Amerike i Australije, naime u Vratislavi, Berlinu, Parizu, Londonu, Petrogradu, Moskvi, Beču, Rimu, Carigradu, Pekinku, New-Yorku, Rio-Janeiru i t. d.

Vinogradarstvo.

(Pomaže-li prstenovanje mladicah od bolesti grož-dja?) Na ovo pitanje, stavljeno mi po članu hrv.-slav. gosp. družtva g. St. V., neoklievam odgovoriti sljedeće:

Lani mjeseca Srpnja pojavi mi se na groždju od muškata bolest groždja (pljesan, oidium Tukeri). Da se uvjerim o uspjehu prstenovanja, ogulim uzkim prstencem prvu, treću, petu i sedmu mladicu dugačkog lucnja; a drugu, četvrtu, šestu i osmu neprstenujem. Za 14 danah poboljšalo se je groždje prstenovanih mladicah znamenito i za mjesec danah nabreklo je groždje uz izobilje mezgre, prstenovanjem plodu pričuvane tako, da je moglo odoljeti bolesti. Polovicom mjeseca Rujna moglo se je ovo groždje već jesti, a neprstenovano propalo je sasvim, jer je najprije utvrdnulo, potlam popucalo i napokon sagnjilo. — To su nepobitna izkustva, koja su tim važnija, jer je baš lani muškat malo ne svigdje patio i propadao pljesnom Tukera. Ako bi se i ljetos pojavila ta bolest, nastavit ću potaknuti pokus i molim, da ga i drugi rabe, jer je treba svako izkustvo svestranije promotriti. — Više o svladanju te bolesti pomnoženom snagom čokota drugi put.

Trgovina.

(Ciene živeža u bečkom osrednjem tržištu.) Tiesan prostor našega lista nedopušta nam, da uvrstimo svaki tjedan obširni izkaz cienah, kako jih gledeć na plodine gospodarske i vrtljarske u Zagrebu, Pešti i Beču obznanuju. Nu buduć da se ciene osrednjega bečkoga tržišta (Centralmarkthalle) smatraju kod trgovacah u obće kao njekakvo mjerilo, priobćit ćemo barem za $^1/_2$ godine jedanput pregled plodinah s dotičnimi cienami. Evo ovdje bilježene ciene valjaju za svršetak prvoga poljeća t. j. druge polovine mjeseca Lipnja. U to doba prodavaju: 1 funtu govedine prednje po 16—20 nv., stražnje po 20—26 nv., teletine po 20—26 nv. (1 cielo tele 22 for.), svinjetine po 20—22 nv., svinjetine sušene po 33 do 40 nv., butine (šunke) po 36—53 nv., jagnjiće (ciele) po 2 for. 50 nv. do 3 for. 75 nv., salame ugarske funtu po 80 nv., talijanske po 82—85 nv., slanine funtu po 42—44 n., sardinah škatulja po 46—80 nv., ruskih sardinah škrinju po 3 for. 25 nv.

Pilići ljetošnji 1 kom. po 30—55 nv., lanjski utovljeni po 65—90 nv., kopuni ljetošnji po 75 nv. do 1 for., guske ljetošnje žive po 90 nv. do 1 for. 30 nv., guske utovljene (ljetošnje) po 1 for. 65 nv. do 1 for. 90 nv., golubi po 15 do 22 nv. komad, 1 funtu mesa jelenjega po 15—22 novč., od srne po 28—35 nv., zecevi ljetošnji po 80 nv. do 1 for. 20 nv., kulinići (Kaninchen) po 20—30 nv.

Brašno pšenično najbolje po 13—14$^1/_2$ for. centa, prosto po 8—12 for. 50 nv., brašno ražno po 8 for. 50 nv. do 9 for., krupica (Gries) po 13—14 for. 50 nv., pirinča 1 funta po 18—22 nv., jačmena kaša od 10—20 nv., prosene vagan po 3—4 for., proje same vagan po 2 for. 80 novč., graška vagan po 7—7 for. 50 nv., leće vagan po 6—6 for. 75 nv., pažulja vagan po 6—6 for. 50 nv., konoplja (sjeme) po 3 for. 40 nv. do 3 for. 75 nv., paprike 1 centa po 28 for., luka (češnjaka) centa 2—3 for., koruna vagan staroga okrugloga po 2 for. 50 nv. do 2 for. 80 nv., rogušah (Kipfelerdäpfel) vag. po 3—3 for. 20 nv., ljetošnjega koruna vagan po 12—15 for.!

Luka crvenca (ljetošnjega) stoji centa 5—8 for., sušenih šljivah centa po 20 for., pekmeza centa 23 for., orahah centa 5—6 for., trešanjah 10—12 for., 100 kom. narančah 6—7 for., limunah 4—5 for., mandalah centa 50 for., prstaka (datulah) centa 50 for., krastavacah ukiseljenih $^1/_8$ vjedra 60—80 nv.

Cvjetača (karfiol) 1 kom. po 60—80 novč., šparge 1 svežanj 40 nv. do 1 for. 20 nv., korabe svežanj po 60—80 novč., zelenog pažulja funta po 20—25 nv., zelenoga graška funta po 10—12 nv., šalate snopić po 2 nv., garduna (artičoka) snopić po 4—5 nv., hrena 100 kom. po 3—4 for.

☛ K ovomu broju priložen je dodatak.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva Dragutin Lambl.

Digitized by Google

DODATK

k broju 26. „Gospodarskoga lista“ 1867.

Zapisnik

odborne sjednice hrv. slav. gospodarskoga družtva, držane dne 9. Svibnja 1867.; njoj predsjedaše prečastni gosp. Andrija Jandrić; prisutni odbornici: Pavao Hatz, Eduard Suhin, Guido Pongratz, Josip Torbar, Franjo Barać.

Sjednički predmeti:

1. Čitan je zapisnik odborne sjednice od 15. Travnja t. g. i odobren u svih točkah uz dodatak na 7. točku, učinjen po g. Hatzu, naime: g. Hatz javlja odboru, da je družtvenoga vrtlara Pfeila pozvao na očitovanje to, kako se je stvar slučila, da je proljetos svilačkoga sjemena za malo ne 80 lotih manje nadjeno, nego što je on (Pfeil) početkom Kolovoza prijavio odboru, da se ga je na družtvenom pokušalištu izvelo; našto mu je Pfeil odgovorio, da je on, javljajuć količinu svilačkoga sjemena, kazao bruto-težinu, to jest, sjeme s platnom vagnuto, dočim se je kod predaje čisto sjeme vagalo. — Odbor uzimlje prijavu ovu gosp. Hatza na znanje.

2. Na 4. točku zapisnika od 15. Travnja t. g. bude doknadno zaključeno: da se u natječaju za vinogradarsku nagradu, koja će se ove godine iz zaklade Haraminčićeve dieliti, izrikom rekne, da pravo natjecanje za ovu nagradu pripada samo seljačkim, a nipošto gospodskim vinogradarom.

3. Glede koledara, što će ga gospodarsko družtvo za prosti puk za godinu 1868. izdati, predloži poslovodja proračun, koji bude po odboru odobren.

4. Na dopis bečkoga gospodarskoga družtva, kojim se ono na ovo družtvo obraća radi podupiranja molbe, pače predstavke podnešene ministarstvu trgovine radi izvoza vina, bi zaključeno odgovoriti istomu družtvu, da će ovo gospodarsko družtvo sa svimi mogućimi sredstvi postignuće ove svrhe podupirati, ujedno će se umoliti družtvo bečko, neka ono od vremena do vremena priobćuje ovamo, kako ista stvar uspjeva.

5. Na predlog g. Hatza, da se odbor s predstavkom jednom obrati na visoko kraljevsko namjestničko vieće, da ono dopita ovomu družtvu svotu od 2 do 300 for., iz kojih će se novacah nabavljati razno novo sjeme žitno, travno, povrtno, zatim sjeme raznih ovdje nepoznatih gomoljah, koje bi se sjeme što ovdje na pokušalištu prokušalo, što podružnicam porazdielilo, pa ono što se valjanim pronadje, da se bezplatno medju puk porazdieli, bude zaključeno, visoko kraljevsko namjestničko vieće po predlogu gosp. Hatza zamoliti; pa ako povoljno riešenje sliedilo bude, zaključit će se u svoje vrieme dalnja o izvedenju nabave raznovrstnoga sjemena.

6. Nadalje predlaže gospodin Hatz, da se dobavi osnova kaznione u Monakovu ili Draždjanih (mjesto, koje on misli, naći će se u izvješću bečke gospodarske izložbe od god. 1857.); prema ovoj osnovi valjalo bi našu kaznionu u Lepoglavi urediti, da se ovdje uzmogne gospodarsko orudje i razne strojeve, koji se rabe pri gospodarstvu, mnogo jeftinije pa i bolje izvadjati. — Zaključeno je obratiti se na taj kazneni zavod osnove radi, pa kada ona stigne, da se podnese vis. kr. namjestničkomu vieću predstavka, neka bi se i Lepoglava poput stranoga toga zavoda uredila.

7. Povede se rieč, kako bi se ove jeseni ovdje izvela izložba voća, grozdja i povrtelja; uvidiv odbor, od kolike bi važnosti nam ovakva izložba za dizanje voćarstva, vinogradarstva i vrtlarstva biti mogla, zaključi ovaj predmet prenesti na razpravu glavne skupštine, koja će se već za njekoliko danah ovdje sastati.

8. G. Barać javi obnovu vrtlarićah; od ona četiri, koja su minule godine na pokušalištu bila, neima tamo sada niti jednoga, dvojica bo su u vojnike uzeta, opet jedan budući bolestan, pa još jedan radi gospodarskih uzrokah povratiše se k svojimi kućami; početkom ovoga proljeća uzet je jedan na preporuku sveto-ivanske podružnice, a četiri druga uzeta su kano izučeni ratari iz križevačke ratarnice ovamo u vježbu. Prvi, budući djelu nevješt, primljen je na pokušalište sa 4 odnosno 14 for. a ova četvorica sa 5 odnosno 15 for. na mjesec.

Odbor odobri ovu obnovu i doznačuje jim označenim načinom mjesečnu plaću.

9. Ujedno javlja gospodin Barać, da je posteljina na pokušalištu vele manjkava, te da ono, što treba, nabaviti valja.

Digitized by Google

Odbor odobri predlog te zaključi, da se nabavi sve, što na posteljini manjka, i da se u inventar upiše.

Kraj sjednice.

U Zagrebu dne 9. Svibnja 1867.

Andrija Jandrić, predsjednik. Petar Zoričić, poslovodja.

Zapisnik

o sjednici gospodarske podružnice jastrebarske, držane u Jastrebarskoj 13. Svibnja 1867, pod predsjedom vel. g. Dragutina Jaugcera, u prisuću gg. članovah: Jakova Jambrećaka, Vjekoslava Švajcera, Josipa Jagunića, Josipa Roneša, Josipa Finka, Dr. Josipa Malca, Mije Penića, Škendera Paffe, Josipa Majhofera, Luke Vranka, Stjepana Senečića i Gjure Rožmana.

Pošto bi g. predsjednik nazočne članove pozdravio, navede uzrok današnjega sastanka, naime: da se usljed poziva slavnog upravlj. odbora izaberu zastupnici za dne 15. o. m. nastavit se imajuću XXIII. gl. skupštinu hrv. slav. gospodarskoga družtva. Za takovu budu izabrani gg. Drag. Jaugcer, predsjednik ove podružnice, Josip Jagunić i Josip Roneš, s primjetbom, da se imaju držati naputka posljednje dne 15. Siečnja t. g. držane sjednice.

Nakon toga stavi g. predsjednik pitanje: „da li je tko voljan kakov predlog učiniti?“

Svi sakupljeni članovi složiše se u tom, za sada ništa nepredlagati ni moliti, dok nebudu riešeni predlozi i molbe od prvašnjih sjednicah, a osobito ona molba u predmetu, o kom se je rieč povela jur u ovoj podružničkoj sjednici od 19. Siečnja 1865, zatim u onoj od 28. Prosinca 1865, kao i u posljednjoj od 15. Siečnja t. g., a to je ona: glede ukinuća u ovoj okolici obstojećega od davnine običaja uzajamne paše na sjenokošah, po kojem običaju vlastnici sjenokošah najmanju, a dotični obćinari, u kojih području one leže, najveću korist iz njih crpe; jer oni pasu svoju marhu po njih zimi i ljeti do duhovah i dalje; te tako vlastnik sjenokoše niti po njoj pase, niti može dobiti valjana siena, a o otavi neima ni govora. I ovo je jedan i ponajveći razlog, da je stoka ovdje u okolici dosta loša. Dočim se je pako usljed zaključka u posljednjoj sjednici ova podružnica toga radi posebnom predstavkom putem glavne skupštine hrv. slav. gospodarskoga družtva na visoko namjestničko vieće obratila, bi sada zaključeno: da se izabranim zastupnikom još njeki članovi i gospodari pridruže, pa da se ova deputacija kod rečenih mjestah upita o toj važnoj predstavci.

Poslje toga se povede rieč o tom, kako se njeka gg. članovi vrlo riedko putah u sjednicah vidjeti dadu; a to je žalostna istina. Toli mnogobrojna podružnica, kao što je ova, mogla bi mnogo više i uspješnije djelovati, da su svi članovi jednako zauzeti za ono, za što bi zbilja kao članovi napram gospodarskomu družtvu, a kao pravi sini, napram majci domovini, zauzeti biti morali. — Bude dakle učinjen zaključak: u buduće dan sjednice vazda putem „Gosp. lista“ četrnaest danah unapried oglasiti, da nebude moglo biti prigovora nikakova.

Napokon bi odlučeno, dojduću sjednicu koncem mjeseca Kolovoza ili početkom Rujna o. g. držati i to u četvrtak, da i učitelji laglje doći budu mogli.

I tako se ova sjednica svrši.

U Jastrebarskoj 13. Svibnja 1867.

Drag. Jaugcer, predsjednik. Gj. Rožman, perovodja.

Tiskom Drag. Albrechta u Zagrebu.

Digitized by Google

Broj 28. ***U Zagrebu***

11. Srpnja 1867. ***XV. God.***

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Napredak u svilarstvu gledeć na nove pasmine svilacah.

Prije deset godinah poznavasmo samo svioce murvinske, to jest gusjenice, koje se hrane lišćem od murve iliti dudovine; potlam pojaviše se svioci pajasanski, a od lanjske godine imamo i sviocah hrastovih (Yama-Maï), s kojimi činiše uspješnih pokusah u Novoj Gradiški g. Hofmannsthal; u Osieku grof Pejačević i u Bistrici (blizu Hostejna u Moravskoj) barun Bretton.

Buduć da imamo u naših hrvatsko-slavonskih šumah hrastova lišća u izobilju, treba da svrnemo okom na posljedak zadnje t. j. hrastove pasmine, kako ga tumači bečko ministarstvo narodnoga gospodarstva i trgovine na temelju izvješćah baruna Brettona, koji izvanrednom revnošću nastoji oko razprostranjenja ote pasmine svilačke.

Izvješća i opisivanja prvih gojiteljah te pasmine preobširna su i puna točnih brojevnih proračunah gledeć na težinu čahuricah cielih i prnjavih, gledeć na nutarnju kožu, ljepivo i opredenu svilu kod svilacah murvinskih, pajasanskih i hrastovih; nu mi vadimo iz ukupnoga izvješća sljedeći pregled resultatah iliti posljedakah:

1) Čahurice hrastovih svilacah (Yama-Mai) jesu 2 do 4 puta težje od čahuricah pajasanskih i murvinskih.

2) Svile odpredene ima kod svilacah hrastovih odsjekom 2 puta toliko, što je ima kod drugih dvijuh pasminah.

3) Promjer t. j. debljina svile (niti, konca) je dva puta veća t. j. nit od hrastovih svilacah je kao 2 niti od pajasanskih i murvinskih svilacah.

4) Svila hrastovih svilacah jednako se dade raztegnuti dok je surova i kad je u lužívu skuhana.

5) Snaga hrastove svile dvostruka je od snage svilenih nitih pajasanskih i murvinskih.

6) Ova se snaga iliti jakost (nosnost, *Tragfähigkeit*) uz luženje povećava kod svekolike svile.

7) Svileni konac murvinske pasmine prozračan je i jednovit, a konac od svile hrastove iliti Yama-Maiske sastoji se iz množtva nebrojenih (kažu sitnozorci do 300!) nitih, pod sitnozorom neprozračnih i prugastih. Žliezde za predenje jesu kod murvinskih svilacah jednovite, a hrastov svilac ima uz dvie žliezde do 300 otvorah iliti rupicah, kroz koje svilenu tvar vuče i u dvie glavne niti svojima ustima spaja. Veća dakle snaga i nosnost hrastove svile osniva se na množtvu neizmjerno tankih nitih, iz kojih se svileni konac ote pasmine sastoji.

Polag toga nadkriliti će svila hrastova najbolju robu drugih svilacah i buduć da funta čahuricah hrastovih više vriedi od svile murvinske i pajasanske, preporućuju ministarstvu, da podupire rečenu novu pasminu, za koju ima u nas neizmjerno mnogo hrane.

Sad stoji prvim početnikom hrastova svilarstva najviše do umnoženja jajah ote pasmine, koja će se nedvojbeno u nas širiti, ako se bude potvrdilo sve ono, što prva izvješća kažu.

Želimo u tom pogledu saznati posljedak ljetošnje ogoje tih hrastovih svilacah u Osieku kod grofa Pejačevića i molimo revnoga nadzornika svilarstva virovitičke županije, g. Vukašinovića, da nas o tom što prije izviesti, jer su se po svoj prilici hrastovi svioci grofa Pejačevića već zapreli.

Moslavina.

(Nastavak.)

(Križ-Ludina. Voloderska crkva. Pozdrav povorke na slavonskoj medji. Podružnička sjednica. Zabave. Kovarikov voćnjak. Dvostruka plemenitba. Zaprjeke u vinogradarskom nepredovanju. Uspjeh pčelarstva.)

Putujuć iz Kl. Ivanića preko Križa u Ludinu nasladjivali smo se ljepotom predjelah — s lieve strane

Digitized by Google

brdinastih, lozom i šumom zaraslih, s desne strane širokih ravnicah, što no se protežu Lonjskim poljem prama Savi. Koliko tude ima bujnih livadah, plodnih oranicah i u obće zemljištah, sposobnih za izvod svekolike ljetine! Žalibože se ta zemljišta nerabe za tu svrhu niti valjano niti podpuno, kao što opazismo tim više, čim smo se putujući od Križa približavali Ludini. Uzrok je tomu pučanstvo slabo na broju i nemareće baš za bogatstvo zemaljah, mjestimice sasvim neobradjenih i neupotriebljenih. Više o toj oskudici na svršetku ovoga putopisa.

U Ludini pozdravi nas prijateljski promicatelj našega putovanja, veliki sudac g. Pajanović i njegov gostoljubivi susjed velečastni g. Miškatović, župnik ludinski, na čijem su dvorištu već pekli debeloga škopca, žrtvovanoga dobrim želudcem putujuće mladeži. Poradi večerne tmine nije bilo više moguće razvidjeti školski ciepilnjak i murvinjak sa pčelinjakom revnog učitelja g. Valpotića; zato je zapjevala vesela mladež pod oblokom župnikovim njekoliko liepih pjesamah, pokriepila se je skupa s nami u gostoljubnih sobah župnikovih i razišla se je odmora radi po stanovih, priredjenih za putujuće družtvo kod gg. sudca Pajanovića i Barabaša, župnika i učitelja.

Sutradan u 5 satih skočismo na noge i praćeni od svih rečenih gostoljubivih prijateljah i brižljivoga obćinskoga sudca Imbrića krenuli smo preko Popovače, Repušnice itd. prama Kutinji, jer je bila urečena na 9 satih sjednica podružnice moslavačko-kutinjske. Na putu pohodismo revnoga člana rečene podružnice, preč. g. vicejašprišta Novosela u Voloderih, i s lieve strane puta blizu Voloderah razvidjesmo ujedno zemljište, što no namjeravaju urediti kao pokušalište podružničko. Množtvo vododerinah, kojih opazismo baš najviše oko Voloderih, naime na upitnom pokušalištu, potaknulo je pitanje: neprolježe li naziv Voloderah od neizmjerna množtva vododerinah, po kojih okolica uz obnožje brdinah po svoj prilici od davna pati. U izgovoru i pismu preskočilo je valjda *d* u *l*, kao što se višeputa etimologiji u prkos dogadja. Doista nismo nigdje tolikih i tako dubokih vododerinah i jarakah opazili, kao što blizu Voloderah.

Preč. g. vicejašprišt Novosel, jedan od najrevnijih i najuztrajnijih naprednjakah, pokaza nam i novo sagradjenu crkvu, uredjenu doduše jednostavno nego veoma liepo i ukusno pod neposrednim nadzorničtvom veleč. gospodina, koji sad opet nastoji oko utemeljenja škole i školskoga ciepilnjaka poblizu rečene crkve.

Putujuć dalje prama Kutinji opazismo, da se povorka naših vozovah sve više i više pomnožava, jer se pridružiše osim častnikah moslavačke gospoštine i više gg. župnikah iz okolice i više obćinskih sudacah sa seljaci. Kad smo — ukupno na 18 kolah — prispjeli k medji kotara kutinjskoga, pozdraviše nas uz gruvanje mužarah poslanici obćine kutinjske, naime preč. g. vicejašprišt Pavčec, podpredsjednik podružnice, nadalje providnik Tannhofer (učenik našega zavoda) i njekoliko članovah rečenoga trgovišta. Ovaj nas je prijateljski pozdrav veoma ugodno dirnuo, te zahvaliv se gospodi na prijaznosti njihovoj krenuli smo mahom oko liepih vinogradah, o kojih ćemo potlam govoriti, na slavonskoj zemlji prama Kutinji i ondje u stan preč. g. vicejašprišta, gdje se je obdržavala podružnička sjednica.

Dočim će podružnički zapisnik napose tumačiti obilato viećanje o pojedinih točkah programa, netreba da evo ovdje unapried razlažemo stavljena pitanja. Nego mukom mimoići nemožemo njeke okolnosti, koje su nas veoma ugodno zatekle. Najprije radovasmo se tomu, što je uz mnogobrojno družtvo intelligencije moslavačko-kutinjske, naime gg. svećenikah, županijskih i gospoštinskih častnikah, liečnikah i bilježnikah takodjer učestvovao znameniti broj seljanah iz obadvajuh kotarah; i što su ovi seljaci nesamo prisluškivali, već i govorili, kad se je n. pr. viećalo ob uzkih i širokih slogovih, o nabavi bikovah za obćine itd. Ovom smo prilikom — mimogred govoreć — saznali, kako prieče razvrgnute zadruge savkolik napredak gospodarstva, jer su nam obćinari opetovano kazali, kadgod se je zametnuo razgovor o poboljšanju ove ili one struke, da su doduše o koristi potaknute promjene uvjereni, budué da su se na svojem osebunjku valjano osvjedočili, nego da tu promjenu kod kuće izvesti nesmiju, jer jim družina neda. Ukućani nedopuštaju, da oru na široke slogove; ukućani neprivole, da se nabavi dobar bik, jerbo žene vole dieliti odmah svaki novčani dohodak, da si mogu nabaviti ćipakah i svakojaka nakita; poboljšanje gospodarstva deveta jim je briga, samo kad se mogu obilato nakititi i svojoj pustoj taštini (o kojoj se puno toga pripovieda) zadovoljiti. Uz ovakve okolnosti, uz očevidnu nestašicu težakah i propadanje gospodarstva u obće mora najveći prijatelj zadrugah doći do uvjerenja: da su čvrste i uredjene zadruge u staro doba puku doduše koristne bile, nego dandanas da su razvrgnute zadruge glavni uzrok, što nam blagostanje naroda i zemlje nazaduje. O tom je u rečenoj sjednici bio jedan glas i svi su članovi očitovali želju, da se ukućani djeliti smiju, da će onda dobar gospodar moći svojim trudom napredovati, a nemarnjak, kojega dosad marljivi članovi kuće hrane, neka propade.

Oko 2 sata popodne zaključio je predsjednik podružnice g. Pajanović sjednicu, u kojoj se je riešilo puno zanimivih pitanjah i družtvo se je razišlo na časak po baščah. Oko 3 sata sastasmo se opet u prostorijah gostione, gdje su nam prijazni Kutinjčani priredili svim skupa — Križevčanom i Moslavcem — ručak, u kojem učestvovaše i napredni seljaci, sudjelovavši kod podružničke sjednice. Uz pjevanje domoljubnih pjesamah i svi-

Digitized by Google

ranje glasbe govorilo se je više liepih napitnicah za napredak gospodarstva, poboljšanje blagostanja narodnoga itd.

Providnik Tannhofer, perovodja podružnice, nesamo da je dao prostorije kutinjske gostione liepo prirediti, slikami i hrvatskimi napisi uresiti, već se je brinio i za večernu plesnu zabavu, u kojoj su i gospoje učestvovale. Zato ga je stigla sa svih stranah obća zahvalnost.

Poslie podne upotriebismo vrieme da razvidimo više bašćah, naime naprednog voćara liečnika g. Kovarika, zatim i njeke vinograde u okolici. U voćnjaku g. Kovarika našli smo množinu odličnih vrstih voća, grozdića, ogrozda, malinah i svake vrsti povrća. Revni član podružnice ciepi i pupa sve svoje voćke vlastitom rukom, kupujuć najnovije i najizvrstnije kličice, osobito francezkog voća. Zanimiv je uspjeh njegova dvostrukoga cieplenja, po kojem je moguće kao što tvrde voćari — plod voćke znamenito usavršiti. Postupak je kod toga dvostručnoga cieplenja sliedeći: najprije se oplemeni divljaka, odgojena od sjemena, ciepcem plemenite koje vrsti; zatim se na temelju plemenite vrsti ponamjesti druga plemenita vrst budi ciepljenjem budi pupanjem iliti očenjem. Dolnji dakle podlog je prost, srednji dio voćke je plemenit i vršak je voćki dvostruko plemenit. Voće, kažu, da je od ovakve dvostruke plemenitbe jošte boljega okusa od onoga, što ga ima, kad se plemeniti ciepac samo u divljaku ciepi.

G. Kovarik je neizmjerno mnogo gospodarstvenih rastlinah u svojoj bašći nasadio, n. pr. 14 raznih kličicah malinah — bielih, žutkastih, žutih, crvenkastih, crvenih, manjih, velikih itd. Nadalje izvadja odlične suvrsti koruna (krumpira) i pokazao je našemu družtvu i uspjeh ljetošnjega prstenovanja na mladicah svojeg odličnog čokoća. Nu nezadovoljan i baš nesretan je bio, kad smo mu u vinogradu ($^1/_2$ ure nad Kutinjom) razložili, da mu čokoće nesamo radi nejednaka nasada nemože dati najboljeg vina, jer ima u njem više nevaljanih vrstih, već da se je moralo kod nabave korienjakah svašta pripetiti, jerbo pokazani nam trsovi neodgovaraju znanstvenomu nazivlju i sasvim su krivi. Žali bože dogadja se to kod nabavah čokoća višeputa i naše hrv. slav. gospodarsko družtvo, od kojega je g. Kovarik veći dio svojih korienjakah nabavio, nedužno trpi od tih pogrešakah, kupujuć od posjednikah lozja tobož stanovite vrsti ključecah, u koje su žalibože primješani i ključeci od svakojaka roždja. Trebalo bi tude postupati strožje i kupovati ključecah samo od pouzdanih ljudih, koji imaju ložje od jednaka nasada, inače nećemo unaprediti vinogradarstvo, ako nam bude pučanstvo umnožavalo svakojakih mješovitih vrstih čokoća od korienjakah, nabavljenih pod stanovitim imenom iz zagrebačkoga pokušališta. Šteta od ovakva mješovita lozja neizmjerna je i nemojmo se čuditi ogorčenju naprednih ljudih, kao što je evo ovdje g. Kovarik, koji krčeć stari mješoviti vinograd, i kupujuć korienjakah od tobož plemenitih vrstih, uzalud radi; jerbo kad trs stane roditi, pokaže mu se puno krivih nevaljanih suvrstih i sav mu je nov nasad opet mješovit! Ovako gubi i najrevniji čovjek volje za napredak.

Okolica kutinjska znamenita je nesamo poradi vinogradah, koje smo baš natuknuli već i rad poljskoga gospodarstva, stočarstva i napose pčelarstva. Što se pčelarstva tiče, našli smo u Kutinji i po selih pokraj ceste za čudo mnogo i baš velikih pčelinjakah. U selu Repušnici kažu da seljaci znadu prodati meda kadžto za 300 i 400 for., ako je vrieme pčelam prijalo. I providnik Tannhofer ima na svojem vrtu 90 košnicah, koje mogu liepu kolikoću meda baciti. Samo se čudimo, što nisu ovamo prodrle Dzierzonove košnice pravokutne, uz koje može brižljiv pčelar proizvesti puno više meda uz jednostavan i lagan postupak.

(Nastavit će se.)

Hrvatsko-slavonska roba, odlikovana u parižkoj izložbi.

Ocjenu svih u ljetošnjoj parižkoj izložbi pregledanih predmetah svršiše koncem mjeseca Lipnja. Poradi nestašice prostora nemožemo uvrstiti u ovaj list čitav izkaz cienah i kolajnah, podjelenih izložiteljem austrijske carevine, te priobćujemo samo ona odlikovanja, koja se tiču izložiteljah hrvatsko-slavonskih.

Gradjanski krojač g. M. Matošek u Zagrebu odlikovan je gledeć na svoju krojačku robu „častnim spomenom“ (honorable mention).

Kolajnom od srebra odlikovani su nadalje: M. Špišić i Kovačić u Osieku i M. Bauer u Varaždinu za duge; a kolajnom od tuča grof G. Bathyány iz Grobnika za gradju i gospoština djakovačka za šumske proizvode; napokon častnim spomenom A. Štoc u Samoboru za pepeljiku, Lovro Jäger u Osieku za bačvarsko drvo, barun Prandau u Valpovu i grof Kulmer za duge.

Nadalje kolajnom od tuča J. Adamović iz Čepina, C. Mergenthaler i F. Hiller iz Osieka za konoplju; F. Lay iz Osieka za ulje i uljane kolačiće.

Stabilimento di prodotti chimici na Rieci srebrnom kolajnom.

Tehnički zavod na Rieci dobio je za primjerak brodarskih strojevah srebrnu kolajnu.

G. Brazzoduro na Rieci odlikovan je častnim spomenom za primjerak broda.

Hrvatski mlin na čigre u Karlovcu i zagrebački parni mlin dobiše za brašno srebrnu kolajnu; nadalje Fr. Pokorny u Zagrebu za liker srebrnu kolajnu, a Jerome Luxardo i Josip Fazol u Zadru za maraskin obojica kolajnu od tuča.

Barun Met. Ožegović odlikovan je zlatnom kolajnom za hrvatsko vino, a kolajnom od tuča Matija Beros za dalmatinsko vino i grof Kulmer za hrvatsko vino; napokon pohvalnim spomenom za šljivovicu Antun Bartolović iz Osieka i Eduardo pl. Zdenčaj iz Čanjeva u Hrvatskoj.

Digitized by Google

GLASONOŠA.

Službene viesti.

Oglas. Svilogojcem domaćim javlja se ovim, da će upravljajući odbor hrvat.-slav. gospodarskoga družtva kano dosele i ljetos kupovati svilske čahurice i nje plaćati:

a) Dobre čahurice funtu bečke vage po 90 novč.
b) Slabije „ „ „ „ „ 60 „

Iz odborne sjednice u Zagrebu dne 7. Ožujka 1867.

Upravlj. odbor hrv.-slav. gospod. družtva.

— **Natječaj.** Iz razloga, što do urečenoga roka (konca Siečnja 1867.) ovomu upravljajućemu odboru nije na prosudu podnešen spis o konjarstvu, kako to bje razpisano, ustanovio je odbor za isti natječaj novi rok do konca Rujna 1867. i to uz iste uvjete, naime: da knjižica obsizala bude cielo konjarstvo i da bude što popularnijim jezikom za četiri tiskana tabaka spisana. Najboljemu djelcu dopitat će se nagrada od 15 carskih dukatah.

U Zagrebu dne 7. Ožujka 1867.

Upravljajući odbor hrv.-slav. gospod. družtva.

Pavao Hatz, podpredsjednik. Petar Zoričić, poslovodja.

Domaće viesti.

(*Promjene u banskoj časti i kod zemaljske uprave*). Koncem mjeseca Lipnja dignut je barun J. Šokčević na svoju molbu s časti banske, te je politička uprava Hrvatske i Slavonije predana u ruke imenovanoga banskoga namjestnika, baruna Levina Raucha, dočim će u prvoj polovici ovoga mjeseca primiti zapovjedničtvo krajine podmaršal Gablenz. — Na mjesto dvorskog savjetnika i dosadanjega predsjednika u kr. namjestničkom vieću, g. Nik. pl. Melinčevića, imenovan je Roberto pl. Zlatarović. — Barun J. Šokčević preselio se je iz Zagreba na svoje imanje blizu Celja u južnoj Štajerskoj.

Gospodarske viesti.

(*Prodaja teladi u Križevcih*). Dne 16. Kolovoza t. g. prodavat će se više glavah teladi ponajviše od holandezke, za mliečarstvo veoma sposobne pasmine, putem javne dražbe u dvorištu gospodarskog učilišta križevačkoga. Svi gospodari, kojim stoji do dobre pasmine i do omladine za razplod valjane, ubavješćuju se ovim o rečenoj prodaji, koja će se prije podne u 11 satih javno obavljati.

Obrtnost.

(*Svila od hrastovih svilacah*). U francezkom gradu Lyonu napraviše već tkalci od nove svile, što no predu hrastovi svioci (Yama-Mai), više tkaninah, naime liepih foulardah (čitaj „fularah"), dopadajućih se vještakom u parižkoj izložbi. Više o tih sviocih u posebnom članku današnjega broja.

Kućanstvo.

(*Ovčje kože — liek od žižakah*). Na žitnjaku, gdje bijaše nasipano puno žitka, porazložio je slučajno (uz nestašicu druge prostorije) njeki gospodar više ovčjih kožah. U ove kože zarasle gustom vunom, uliezne sutradan množtvo žižakah, kvarivših gospodaru žitne zalihe. Opaziv to gazda premetne žitne kupe, a eto ti žižakah u žitku ponestalo je, jer su se svi do jednoga u kože preselili.

Vinarstvo.

(*Natjecanje raznih vrstih vina u Havru*). Francezki časopis „Moniteur vinicale" poziva vinogradare, da pošalju u izložbu, koju će francezki pomorski grad Havre urediti u proljeću dojduće godine, svoja vina i žestoka pića (šljivovicu, konjak i žestu). Buduć da se jačja hrvatska, slavonska i dalmatinska vina mogu natiecati sa slabijim austrijanskim vinom, nebi bilo s gorjega, da naši proizvoditelji i tr.ovci pošalju probe svojega vina u isti grad za to, da se otvori ovašemu gledeć na jakost i jevtinoću za pomorsku porabu sposobnomu vinu željeni put u sviet i da se sve većma razvije naša trgovina s vinom preko Rieke i Trsta. Prijave zahtieva dotični odbor da se pošalju do 1. Siečnja 1868 u „Havre".

Ribarstvo.

(*Pošiljke ribjih jajah*). Da se upotriebe potoci i višeputa sasvim prazni ribnjaci za uzgoj ribah, urediše u Francezkoj, u Njemačkoj a stranom i u austrijskoj carevini ribarska družtva, koja kupe ribja jaja i prodavaju jih onim pokrajinam, kojim stoji do množenja ribah. Upitani, kako se mogu ota jaja na pr. od pastrvah i drugih ribah dobiti, odgovaramo sljedeća: Jaja tvrdja (to jest od tvrdje kožice) polažu se medju vlažan pjesak u škatuljice 4 palca duboke i 8 do 10 palacah dugačke tako, da ima uvjek jedna naslaga pjeska i na njoj sveža jaja. Mekana jaja t. j. jaja od tanke kožice polažu se u vlažno vodeno bilje, jer bi je težak pjesak razgnječio. S odpremom počimlju ribogojci, kad su sitnozorom opazili zametak. Ovakvo družtvo za umjetno ribarstvo ima na pr. u Salzburgu (*Verein für künstliche Fischzucht*).

Trgovina.

(*Vinu neima kupacah*). Buduć da se vinogradi malo ne svigdje jako liepo kažu, nesamo da je ciena lanjskomu vinu pala, već ponestaje sasvim kupacah, koji bi mogli vrlo dobra vina kupiti uz jevtinu cienu. Mnogi posjednik vinograda ima punu pivnicu vina, a nemože ništa prodati i s toga se unapried dojduće jeseni boji; jerbo nezna. kamo da će spraviti mošt, kad su mu lagvi puni. Nu ima i takovih, kojim je posudje lani ostalo prazno i koji će se hvala Bogu ljetos veseliti punitbi izsušenih lagvah.

— (*Bečki cienik na žitnoj burzi od 6. Srpnja t. g.*) Pšenica banatska u Gjuru 6 for. 70 nv. 88 funt., 6 for. 80 novč. 88 funt.; kukuruz transito 3 for. 40 nv. 84; zob ugarska transito 1 for. 66 nv. 42 funt. do 1 for. 72 nv. 43 funt.; ugarska transito 1 for. 74 nv. 44 funt.; 1 for. 80 nv. 46 funt.; ugarska transito 1 for. 86 nv. 47 funt. 1 for. 88 nv. 48 funt.; ugarska transito 1 for. 94 nv. 49 funt. 1 for. 98 nv. 50 funt.; ugarska transito 2 for. 50 funt. 2 for. 10 nv. 50 funt.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva **Dragutin Lambl.**

Digitized by Google

Broj 29. *U Zagrebu* *18. Srpnja 1867.* *XV. God.*

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Glavna skupština hrv. slav. gospodarskoga družtva zaključi u svojoj dne 16. Svibnja o. g. u Zagrebu držanoj sjednici, da se s obzirom na nadu ovogodišnje rodovitosti u jesen drži izložba plodinah vinogradarskih, voćarskih, poljskih i vrtlarskih u glavnom gradu Zagrebu. — U to ime opunovlasti ista skupština svoj upravljajući odbor, da on izradi osnovu, opredieli vrieme i priredi prostorije za izložbu.

U smislu toga zaključka indi izradio je upravljajući odbor hrv. slav. gospodarskoga družtva sliedeću osnovu, koja se u dodatku obnarodjuje, te je ustanovio, da se pomenuta izložba obdržavati ima u roku od 26 Rujna do uključivo 5. Listopada 1867 u zemaljskoj bolničkoj zgradi u savskoj ulici u Zagrebu.

Ovo se daje na javno znanje, te isti upravlj. odbor ovim najučtivije pozivlje sve gospodare i ljubitelje vinogradarstva i voćarstva u trojednoj kraljevini, da radi plemenite svrhe i željena napredka gospodarstvena što mnogobrojnije kod ove izložbe sudjelovati izvole; naročito pako izjavlja se obća želja i molba, da u što većem broju zastupani budu proizvodi rodovitoga Sriema, vojničke krajine i posestrime naše Dalmacije.

S obzirom na plemenitu svrhu ove izložbe, da se naime obilati plodovi naše domovine što točnije upoznati i prosuditi uzmognu, pa s obzirom na veliku korist, koju bi naši gospodari odatle crpili, kad bi sviet domaći i tudji njihove proizvode svestrano uvidio, nada se pouzdano ovaj upravljajući odbor, da će se slavno obćinstvo trojedne kraljevine Dalmacije, Hrvatske i Slavonije njegovu pozivu dostojno i mnogobrojno odazvati i tako obće dobro po mogućnosti unapredíti.

Pozivlju se naročito sve sl. gospodarske podružnice i petrinska bratovština, da izvole ovaj proglas po narodu razširiti i što veći broj izložakah sakupiti.

U Zagrebu dne 17. Srpnja 1867.

Iz sjednice upravlj. odbora hrv. slav. gosp. družtva.

Andrija Jandrić, predsjednik. — Petar Zoričić, poslovodja.

Pliesan vinove loze i bolest grozdja.

Francezke i talijanske novine javljaju, da se je ljetos mjestimice opet pojavila bolest grozdja, od koje su ondašnji gospodari već više puta za čudo stradali, pače njeki sasvim propali, jerbo je rečena bolest grozdja u njekih vinorodnih predielih Italije i južne Tirolske utamanila nesamo godišnji plod, već i samo čokoće i ciele vinograde tako, da su morali vlastnici brinuti se budi za novi nasad budi za drugu porabu zemljišta.

I u nas se je ta bolest već pokazala, osobito u Primorju; s toga i budući da je treba saznati i upotriebiti za vrieme sva poznata sredstva proti njoj, dok se nije onako razširila, kao što je ima u Italiji, Francezkoj i Njemačkoj, volimo razložiti na temelju stranjskih savjetah i domaćih izkustvah uzroke i početak te bolesti, nadalje opisati postupak uz liečenje i napokon javiti uspjeh toga liečenja.

Urednik ovoga lista imao je priliku proučiti bolest grozdja t. j. pliesan vinove loze (Oidium Tuckeri) višestranim načinom, jer je putujuć poznao pogibeljan način porabe čokoća u Italiji i jer mu je od god. 1862. počamši oboljelo više trsovah, te je prokušao sve poznate ljekove, pače je rabio na temelju vlastitih opažanjah svoja ovdje tumačena sredstva. Ova se sredstva razlikuju od dosadanjih, nego uspjeh jim je nedvojben, budući da se osnivaju na ustrojstvu i razvoju čokoća, na razlozih naravoslovnih i na praktičnom izkustvu.

Digitized by Google

Prije svega uvažit ćemo nezgode i savjet vinogradarah talijanskih i njemačkih, a zatim razložit ćemo naša domaća izkustva.

Pliesan vinove loze pojavila se je u Evropi najprije g. 1845. i to u Englezkoj, a najgorja je bila u Italiji, Francezkoj i Njemačkoj g. 1862.

Od talijanskih vinogradarah pokazao je u kobnoj borbi s bolešću grożdja najvećeg uspjeha J. Comini u Bolzanu, od poranjskih vještakah pak F. Mohr u Meternichu blizu Coblenza. Obadvojica rabiše za tamanjenje pljesni sumporni cviet (*Schwefelblüthe*), kojim su liekom spasili svoje grožđje i čokoće; nego postupak uz porabu toga lieka nije bio jednak, kako ćemo nadalje saznati. — Njeki gospodari upotriebiše prah od cestah, njeki opet raztopljeno tutkalo (kelje, *Leim*), i vapno.

Sumpor je neprijatelj nametnikah bilinskih, štono se na grožđju pojavljuju u obliku sitnih gljivicah. Prvi je J. Comini, opaziv sitnozorom iliti povećalom pepelaste gljivice na bobuljah grožđja, počeo sipati sumporni cviet na sve ono čokoće, u kojem je — sad na grožđju, sad na lišću, sad na mladicah — opazio potaknute nametnike. Uvjeriv se najprije u malom o dobrom uspjehu sumporenja, jer je sitne gljivice sumporom utamanio, stao je g. 1862. rabiti to sredstvo za sav svoj vinograd, pače je nagovarao i susjede na taj svakako mučni posao. Koji su se za njim poveli, spasili su plod svojega truda, a koji ga nisu slušali, kasno su se pokajali. Grožđje bo sumporenjem od nametnikah spašeno raslo i dozorilo je valjano, a bobulje nesumporene utvrdnule, razpucale i sagnjile su, pače neutamanjena pliesan grožđja prešla je potlam na lišće, razvriežila se je po mladicah i uništila je sav trs. Tako je bilo u Italiji, u Francezkoj, Njemačkoj a žali Bože mjestimice i kod nas.

U poranjskih pokrajinah latio se je toga lieka najuspješnije F. Mohr i znao je taj posao obaviti za čudo jeftinije od Cominia. Dočim bo potroši Comini množtvo sumpornog cvieta, jer ga je sipao na bolestno grožđje dva, tri, četiri i pet puta, u obće tako dugo, dok nije svu pljesan vinove loze uništio, postupao je Mohr uz pomnjiv trud svoj veoma pametno mahom kad mu se je pokazala bolest gdje u zametku i samo kod grožđja.

Čujmo kako opisuje ovaj vinogradar čuvanje svojega lozja. »Početkom godine 1862. opazio sam u bašći, gdje nikada bolesti grožđja nije bilo, na svojem čokoću uz zid puno grožđja, pljesnom pokvarenoga. Buduć da imam u rečenoj bašći više tisućah četvornih hvatih, vinovom lozom po stienah zaraslih, uvjerio sam se, da nije moguće po načinu Cominia posipati svu rečenu površinu t. j. čokoće, lišće i mladice, sumpornim cvietom, jer su mi odrovi mjestimice 16 do 20 stopah visoki, tako da se moram služiti liestvom (lojtrom), kad hoću pregledati sve lozje. S toga odlučih, da ću nastojati svigdje oko toga, da tu bolest odmah u zametku ugušim, da mi se neširi dalje. Posliedak mi pokaza, da je ovakva zadaća laglja od posipavanja svekolike površine visokih zidinah. Privezav si oko vrata škatulju sa sumpornim cvietom tražio sam svaki drugi ili treći dan ona mjesta, gdje je pljesan grožđja na pojedinih bobuljah rasti počela. Ove sam bobulje najprije kefom ili kistom brisao, zatim pomoću kistića sumpornim cvietom zaprašio. — Tražeći bolestno grožđje uvježbao sam se za kratko vrieme sasvim u brzom poznavanju zametka bolesti. Ponajviše obole sitne neoplodjene bobice od veličine glavice pribadačice iliti sasvim sitnog špriha. Ove su bobice kao bielim prahom posipane, dočim su druge zelene. Primiv ovakav grozd u lievu ruku potipkao sam bobulje suhim kistom (kao kefom), te popraših potlam pomoću drugoga kistića grožđje sumpornim cvietom. Ovako mažen grozd uviek sam spasio i čim prije sam utamanio zametak pljesni, tim prije odvratio sam bolest od cieloga čokota. Višeputa nije bilo kroz više danah nikakva zaraza iliti okuženja, nego kad se je kasnije šta pojavilo, latio sam se odmah posla.

I u svojem 3 rali velikom vinogradu postupao sam istim načinom, nepotrošiv svaki dan više nego jednu uru. da uništim pojavivših se zametakah bolesti grožđja. Kadkad našao sam dvadeset zarazah, kadkad samo jedan slučaj. Uništiv bolest na grožđju, nisam imao posla s lišćem i rożdjem (kao Comini). — Medju tim kad stane grožđje zrieti, prestaje pogibelj od bolesti, makar bilo lišće i rožđje pljesnjivo. Ovo je velika sreća, buduć da nije moguće lišće i mladice onako snažiti, kao što činismo s grožđjem. — U susjednoj obćini Winningenu ima do 900 ralik vinogradah, od kojih je godine 1862. preko 30 ralih poginulo bolešću grožđja, jerbo nisu htjeli posjednici ništa činiti ili su se prekasno služili sumpornim cvietom. Htjeti ovih 900 ralih 4 ili 5 puta sumporiti poput Cominia, bilo bi toli mučno koli skupocieno djelo; nego da su postupali po mojem načinu, nebi bili potrošili za sumpor i težake toliko, koliko iznaša gubitak grožđja i čokoća od 30 ralih. — Tko čuje prvi put o tom poslu, plaši se ga, misleći da mora svaku jagodu liečiti; tomu nije tako, ako doskočiš za vrieme početku bolesti čokoća. Trud se naplaća nesamo spašenim grožđjem, što bi bilo uz pljesan propalo, već i čuvanjem zdravoga grožđja i čokoća od zaraza iliti okuženja. Svi oni vinogradari, štono su me slušali, izjavili su potlam u gospodarskoj sjednici, da su taj posao preko nade lasno obavljali. Jedan od mojih prijateljah osnažio je svoj veliki vinograd od 12 ralih za osam danah, premda mu je mjestice bilo po 50 trsovah bolestnih; a svi su se uvjerili, da grozd čišćen po mojem naputku, nikad više obolio nije.«

Mjesto sumpornoga cvieta rabiše u Italiji kao liek od pljesni vinove loze jeftinoće radi prah od cestah i uspjeh jim je bio, kako kažu, dosta dobar, osobito u

Digitized by Google

predjelih, gdje se ceste taracaju vapnenastim kamenjem. Nadalje škrope njeki vinogradari čokoće vapnenim mliekom t. j. vapnom u vodi raztopljenim i njeki mažu bolestne bobulje židkim tutkalom iliti keljem. Ovaj zadnji liek je sasvim uspješan, samo da se nemože rabiti u velikom i na brzu ruku kao što se rabi sumpor; nadalje nije ugodno upotriebiti ovako pokeljeno grožđje za stol, dočim grožđje od ranoga sumporenja neima nikakva neugodna ukusa. Nego ako se siplje po naputku Cominia 4—5 puta puno sumporna cvieta na grožđje i čokote, osjeća se ta tvar potlam u vinu, kao što tvrde južno-tirolski i talijanski vinari, nezadovoljni s ovakvim pićem.

Izkusiv gore opisane liekove, nastavio sam u Hrvatskoj, naime oko Križevacah svoja opažanja kod kobne bolesti grožđja dalje, naime gledeć na pojedine suvrsti čokoća, sad više sad manje toj bolesti podvržene, na rezitbu trsja, na tlo i stanište toli u vinogradu koli blizu zida, na vrieme cvatnje, na povratak iste bolesti u stanovitom slučaju i više drugih okolnostih. Posljedak tih opažanjah je sliedeći:

1. Bolest grožđja pojavlja se najprije i najviše na dugačkih lucnjih, a na grožđju od kratkih reznikah neima te pljesni, barem je neima s početka, nego stoprv kad je po nehajstvu gospodara zavladala u svih čestih čokoća.

2. I na lucnju opaziti se može velika razlika medju slabimi mladicami prvog, drugog i trećeg oka, na kojih se najprije pojavlja, i jakimi mladicami, štono uz navalu mezgre porazmjerno bujnije rastu na kraju lucnja. Grožđje ovoga kraja obično je debelo, krupnije i zdravije od grožđja prvih mladicah.

3. Uz valjanu redbu mladicah t. j. ako jih neima odviše na okupu svezanih, neradja i neširi se pljesan; nego u pregustom lozju, u koje zrak i sunce nemože prodrieti, razvrieži se pljesan za čudo brzo i ubitačno.

(Svršetak će sliediti.)

O petrinjskoj gospodarskoj bratovštini.

Hoću da štovano čitateljstvo našega vriednoga „Gospodarskoga lista“ u kratko izvjestim o stvarih, što se u najnovije doba kod nas dogode. Mnogim izmedju čitateljah biti će poznato, da u nas obstoji još od g. 1847. tako zvana „poljodjelska bratovština“; nu nezna joj se ni za svrhu, a još manje za djelovanje.

Pogl. g. Stjepan Pejaković c. k. ministarski perovodja u Beču, iz velike ljubavi napram svomu rodnomu mjestu, stade razmišljati, kako da ovu već obstojeću „poljodjelsku bratovštinu“ preustroji u „gospodarsku bratovštinu petrinjsku“, da joj se tako umnoži djelokrug, te da u djelovanju svojem odgovara i svrsi. Što namisli, to i učini, premda velikim trudom i požrtvovanjem! Al, hvala Bogu, sada već neima zaprieke. Pravila odobrena, i po Njegovom Apoštolskom Veličanstvu potvrdjena, stignu upravo danas ukusno izvezana na finoj pergameni ovamo! Družtvo se ustanovilo, častnici su izabrani, te ćemo naskoro vidjeti prve plodove ote zadruge.

Srpanj 7. t. g. ostati će vazda milom uspomenom, i biti će po nas od velike važnosti! Na taj dan sakupi se do 80 članovah u školi realnoj, što utemeljiteljah što pako pravih i počastnih članovah, a medju njimi do deset gospojah i novih članovah iz Gora; oduševljeni jednom ljubavju, odaberu izmedju sebe vodje, kojim povjeriše upravu toga družtva.

Radostno vam javljam, da je tom prigodom uzklikom izabran za pjedsjednika g. Stjepan Pejaković, a za podpredsjednika ovdašnji gradjanin i trgovac Gajo Dizdar. Nadalje za tajnika izabran je g. Josip Kolarić, a za zamjenika mu g. Mirko Filjak nadučitelj; za pjenezničara g. Ivo pl. Petrušić, za kontrolora g. Gjuro Krovinović, obojica gradjani i trgovci. Koji je duh u skupštini vladao, razabrati ćete najbolje odatle, što je izmedju 30 odbornikah, koji se imadjahu izabrati, i najposljedniji 53 glasa dobio!

Da bude moguće, da se uspješnije uvaže pojedine struke gospodarstvene, dieli se gore rečeni odbor na sljedećih 5 odsjekah:

1. na odsjek za odgojivanje mladeži u pravcu gospodarstvenom za sgradarstvo, kućanstvo, voćarstvo, vrtlarstvo, pčelarstvo, dudarstvo i svilarstvo; prvnik mu je g. Hübl.

2. na odsjek za poljodjelstvo, alatarstvo i za lanarstvo; prvnik mu je gospodar Josip Antolec.

3. na odsjek za livadarstvo, stočarstvo i za umjetno ribarstvo; prvnik mu je g. Mišo Dizdar.

4. na odsjek za šumarstvo, vinogradarstvo, vinarstvo i podrumarstvo; prvnik mu je g. Mačečević.

5. na odsjek prvnički (sastojeći iz samih prvnikah od pomenuta četiri odsjeka, dakle Hübla, Antolca, Dizdara i Mačečevića, koji će imati motriti napriedak ili nazadak Petrinje s obzirom na ustanovljenu svrhu bratovštine.

Evo toliko vam javljam sada o našoj gospodarstvenoj bratovštini, koja će se na skoro sdružiti sa zagrebačkim gospodarskim družtvom, da naime vidite na kakovom smo temelju počeli graditi, dokle Bog dade, da stigne povjestnica ote bratovštine, gdje će biti postanak i djelovanje njezino pobliže nacrtano.

U Petrinji 16. Srpnja 1867.

J. Kolarić,
tajnik gospod. bratovštine.

Digitized by Google

GLASONOŠA.

Službene viesti.

(*Poziv*). U četvrtak dne 1. Kolovoza t. g. držat će se na Tkalcu kod presvietloga gosp. biskupa Gj. Smičiklasa sjednica križevačke podružnice. Predmeti viećanja bit će:

1. Nebi-li se moglo poznavanje i poraba boljega orudja gospodarskoga medju pukom razširiti bezplatnim uznajmlenjem valjanih nego manje poznatih ratilah?

2. Kako bi se moglo doskoćiti tužnoj sudbini starih i bolestnih činovnikah gospodarskih u Hrvatskoj i Slavoniji uz nestašicu redovite mirovine?

3. Šta će naša okolica izložiti u dojdućoj jesenskoj izložbi Zagrebačkoj?

4. Kakav je posljedak ljetošnjoj žetvi i kako se kažu vinogradi?

5. Posebni predlozi gg. članovah?

6. Pobiranje prinesakah za hrv.-slav. gospodarsko družtvo.

U Križevcih dne 12. Srpnja 1867.

Drag. Lambl, predsjednik podružnice. Jos. Lajer, tajnik.

Domaće viesti.

(*Uzrok hladnomu vremenu početkom ovoga mjeseca*) tražiti treba u izvanrednom slučaju, što je baš na Petrovo pao na Dinari t. j. planinah izmedju Dalmacije i Hercegovine snieg i ležao je dva dana. S toga se je ohladio zrak neobično, tako da su ljudi obukli toplih kabanicah. U obće neimasmo ljetos prave ljetne vrućine, koju nam valjda čuva nebo za mjesec Kolovez i Rujan.

(*Cholera iliti kratelj*) kažu da se je pojavila u brodskoj pukovini. Na Rieci stali su već pripravljati zelenu galicu za odkuženje zahodah i kanalah, jer se ta bolest primiče bliže i bliže, potle je u talijanskih gradovih više ljudih od kolere umrlo. Treba da uvažimo lanjske članke (v. str. 166 i sljedeće) gospodarskog lista i da čuvamo djecu i družinu od nezrela voća.

(*Nova naselbina „Blagorodovac“ u Požežkoj županiji*). U Hrvatskoj i Slavoniji ima jošte toliko neobradjenih pustih zemaljah, da bi se moglo preko 1000 novih selah utemeljiti. S toga se nije čuditi, što posjednici gospoštinah osobito u Slavoniji, želeći upotriebiti što bolje svoje zemlje, zovu naseonike iz stranjskih pokrajinah i odrediv za nje selišta, osjeguravaju si radnike, bez kojih nije moguće gospodariti. Ovakvu novu naselbinu — čujemo od 150 kućah — utemeli ljetos upravitelj gospoštine pakračke g. Stein, kojemu stoji do toga, da podigne gospodarstvo povjerenog mu predjela. Ime toj novoj naselbini je „Blagorodovac“ i položaj, razdielenje sela i uredjenje kućah čujemo da je sasvim svrsi shodno, kako se možemo i nadati od upravitelja g. Steina, kojega hvali sva okolica pakračka sbog razborita postupanja i napredna gospodarenja njegova. Dao Bog da Blagorodovac blagim rodom urodi i da se razbojničke čete, kojimi Požežka županija obiluje, ugledaju u bolje, ljudsko i udobno življenje radenih žiteljah nove naselbine.

Gospodarske viesti.

(*Posljedak ljetošnje žetve*) nije jošte po broju poznat, nego se slažu malo ne sve viesti iz naše domovine i susjednih zemaljah u tom, da je žito dobro urodilo, da ima više siena nego lani, i da se i vinogradi dosad ljepo kažu. Voća neima doduše svigdje u izobilju, nego opet se nemože kazati, da ga neima. Novine talijanske i francezke govore o bolesti groždja. — U Galiciji, blizu Lavova i Premišla uništile su silne kiše usjeve, zaplavile livade i porušile više kućah. Pišu da je voda narasla u riekah do 20 stopah nad dosad običnom visinom vode.

Vinogradarstvo.

(*Bolest grožđja pojavlja se u Francezkoj i Italiji*). Ljetopisi gospodarski potvrdjuju mnienje, da umjerenu zimu bez kiše i sniega sljedi u južnih pokrajinah bolest groždja. — I prošla zima bila je dosta suha i stoga se nije čuditi tužbam gospodarah francezkih i talijanskih radi pliesni, koja se je koncem mjeseca Lipnja i početkom mjeseca Srpnja u njekih vinorodnih pokrajinah pojavila.

Gledeć na liekove od te bolesti ponavljaju se dosadanja sredstva, naime sumporenje; nego ima i drugih, dosad manje poznatih, naime pepela. Njeki vinogradar iz okolice Bordeauxa u Francezkoj pripovieda, da je preklani i lani sipao oko korienja bolestnih trsovah pepela a njeke trsove da pokusa radi nije pepelom liečio. Prvi su mu sasvim ozdravili, obrodiv lani i ljetos zdravim grožđjem, a onaj, kojemu nije dao pepela, sasvim je propao. Osobito mu je veliki trs na odru (brajdači) obolio, pa mu je g. 1865. sve grožđje sagnjilo i lišće s mladicami pocrnilo; nego uslied porabe pepela poboljšao se je taj trs znamenito i ljetos je sasvim zdrav i jak. — Ovo treba svakako uvažiti, te buduć da je bolest grožđja i u nas već potražila više žrtvah, uvrstismo u današnji broj obširno razmatranje i pregled dosadašnjih izkustvah, jer nam stoji do toga, da zlu doskočimo za vrieme. Ujedno će ljubitelji vinove loze naći u tom članku naputak za porabu sumpornoga cvieta, ako se budu htjeli služiti ovim liekom.

Trgovina.

(*Ciene su jednake, znamenit izvoz žita*). Akoprem su gospodari s uspjehom žetve zadovoljni, neprodavaju dosad jevtino, pače se ciena pšenice drži uvjek jednako. Uzrok su tomu po svoj prilici velike naručbe žita za stranjske zemlje, naime za Francezku, koja se valjda sprema na rat. U Pragu ležalo dne 12. t. m. 9000 vrećah, napunjenih pšenicom (iz Češke, Moravske i Ugarske) i naručeno je za odpremu svega za stanovite svrhe kupljenoga žita 30, slovom trideset posebnih željezničkih vlakovah!

— (*Bečki cienik na žitnoj burzi od 13. Srpnja t. g.*) Pšenica banatska u Gjuru 7 for. 40 nv. 88 funt., 7 for. 50 novč. 88 funt.; ugarska Mošonjska 6 for. 35 nvč. 89 funt. nova roba; dobrovnica 5 for. 25 nv. 87—88 funt. do 5 for. 40 nv. 87—88 funt. nova roba; kukuruz transito 3 for. 25 nv. 82 funt. do 3 for. 40 nv. 84 funt; zob ugarska transito 1 for. 76 nv. 44 funt. do 1 for. 82 nv. 46 funt.; ugarska transito 1 for. 86 nv. 47 funt.; 1 for. 88 nv. 48 funt.; ugarska transito 1 for. 94 nv. 49 funt. do 2 for. — nv. 50 funt.; ugarska transito 2 for. 10 nv. 50 funt. Razprodano je pšenice 8000 vaganah.

☛ K ovomu broju priložen je dodatak.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva Dragutin Lambl.

Digitized by Google

DODATAK

k broju 29. „Gospodarskoga lista“ 1867.

Zapisnik

sjednice upravljajućega odbora hrv. slav. gospodarskoga družtva, držane dne 14. Lipnja 1867.

Predsjednik preč. gosp. Andrija Jandrić, prisutni odbornici: p. n. gg. Baltić, Barbot, Bletschneider, Barać, Krešić, Subin.

Sjednički predmeti:

1. Čitan zapisnik odborne sjednice od 8. Svibnja bude celovito odobren, uz opazku tu, da se razpita, na koliko je kazniona u Lepoglavi moguća gospodarstvene strojeve izvadjati.

2, Čitan bi dopis iločke gospodarske podružnice, u kom se odbor pozivlje, da izhodi republikaciju naredabah glede poljskoga reda, tamo bo se veliki neredi sbivaju, koji gospodarom znamenite štete nanašaju. — Zaključeno bi iz razloga toga, što je već od vis. kr. namjestničkoge vieća pooštren nalog na županije pa i na kotarske sudove izišao, da se imadu obstojećih naredabah kod sličnih prekršajah držati, — priobćiti podružnicam dan i broj, pod kojim je dotična naredba izišla, kako će se moći podružnice pozvati na tu visoku naredbu, kada jim od potrebe bude, da se kod kotarskih sudovah nereda radi potuže.

3. Na pitanje iste podružnice, stavljeno ovomu družtvu, da li je moguće učiteljem uz prinesak od godišnjih dvajuh for. prava družtvenih članovah ustupiti, bude zaključeno, da se prema dotičnomu zaključku zadnje glavne skupštine učitelji kano podružnički članovi uz godišnji prinesak od 2 for. mogu u družtvo primiti, te će ona prava uživati, koja su tamo označena.

4. Povede se rieč o kupovanju svilnih čahuricah, i nakon svestranoga razmatranja bude zaključeno:

1) Da se sve ljetos kupljene čahurice ustupe uzoritomu gospodinu kardinalu uz istu cienu, uz koju je odbor ovaj čahurice kupovao.

2) Iz razloga, što je odbor, dignuv novce iz štedionice za kupovanje čahuricah, ipak kvaran kamatah, da se učini uzoritomu gosp. stožerniku taj uvjet, da nadomjesti štetu nastalu iz ovako propalih kamatah.

3) Da se i one čahurice, koje će se u Varaždinu i Požegi kupiti, takodjer ustupe preuzor. g. kardinalu ipak uz pokriće troškovah, koji će za prevažanje čahuricah, a može biti i za nagradu tamošnjih nadzirateljah svilarstva nastati.

5. Bude zaključeno, da se sve doma odhranjene čahurice na izvadjanje sjemena obrate, a isto tako i one čahurice milanezke pasmine, koje je družtvo već kupilo.

6. Na prijavu nadzornika pokušalištnoga, da se pokušalištni vrtljar nepodvrgava njegovim naredbam, pa da i s težaci i cielim djelom samovoljno postupa, pri čem se je očevidno pokazalo, da se je uz ogromne troškove, koji su na težake ljetos učinjeni, vele mali uspjeh na pokušalištu postigao, bude zaključeno: da se do izdanja posebnoga naputka za vrtlara, istomu vrtlaru strogi nalog dade:

a) da se u svem i svačem pokorava naredbam nadzornika.

b) da se u djelatno vrieme nikamo sa pokušališta neudaljuje.

c) da svake nedjelje sastavi osnovu za radnju, i da ju kao i broj težakah na odobrenje podnese.

d) preko pomenute dozvole nesmije nijednoga težaka primati.

e) da mu se zabrani vrtlariće na svoju svrhu, a isto tako i težake za svoje poslove rabiti.

f) da svaki mjesec na koncu priobći djelo na pokušalištu, koje će se u „Gospod. listu“ objelodaniti.

g) da mu se svaka nabava orudja i drugih potrebštinah zabrani; što od potrebe bude, neka za dobe odboru prijavi, koji će to, ako za potrebno nadje, i nabaviti.

h) da mu se naloži, da na sve njegovoj pažnji predane stvari, pod odgovornost odštete dobro pazi i čuva, takodjer da i na kuću i ogradu bdije, da se šteta svojevoljno nečini.

i) da mu se zabrani kokoší i pse prosto po pokušalištnom vrtu pušćati.

Tim bude sjednica zaključena.

U Zagrebu 14. Lipnja 1867.

A. Jandrić, predsjednik.

Petar Zoričić, perovodja.

Digitized by Google

Osnova

za izložbu plodinah vinogradarskih, voćarskih, poljskih i vrtlarskih, koja će se držati u jeseni o. g. u zemalj. bolničkoj zgradi u Zagrebu.

§. 1. Izložba je ova poduzeće hrv. slav. gospodarskoga društva, to joj je svrha ta, da se upoznadu vrsti voća, da se voćarstvo unapriedi i u zemlji na viši stupanj podigne, te da se ustanovi izbor dobra stolna i gospodarstvena voća, pa da tako pokaže korist, koju plodine voća i povrća uz pravilnu radnju pružati mogu; osobito pako namjerava se tim postaviti temelj višoj i boljoj produkciji vina, a to je samo na taj način moguće, kad se valjani i plodoviti nasadi grozdja očevidom upoznadu, i kad se po tom opredieli, koji su nasadi za naše gospodare u istinu probitačni i preporuke vriedni; napokon ima ova izložba i tu svrhu, da se stalno uredi terminologija voća i grozdja.

§ 2. Izložba otvara se svetčano dana 26. Rujna u 9 satih u jutro, a svršuje se 5. Listopada u 5 satih na večer, te će biti u tom vremenu svaki dan od 9 satih u jutro do 5 satih na večer otvorena.

§ 3. Za primanje i namještanje izložakah opredieljen je rok od 22. Rujna u jutro do 25. Rujna na večer.

§ 4. U izložbu mogu se poslati: vrsti voća i grozdja, proizvodi iz voća i povrća, voćkovače (Obstmoste), sve povrće, ananasi, dinje, krastavci, buče osobite vrsti, žito, bob, pasulj, grašak, krumpir, repa, raznovrstno sjemenje itd.

§ 5. Poziva se najučtivije svaki gospodar i posjednik vrta i vinograda u trojednoj kraljevini Dalmaciji, Hrvatskoj i Slavoniji, koji imade vriednih izložakah, da ih na ovu izložbu poslati izvoli i da sve izložke svoje predhodno najdulje do 15. Rujna t. g. upravljajućemu odboru prijavi.

Dotične prijave mogu se činiti i kod bližnje podružnice, nu do 10. Rujna, kako će ove u označenom roku iste prijave upravljajućemu odboru u prenavedenom roku dostaviti moći.

§ 6. Odlikovanja su trovrstna, naime: prvi razred srebrna kolajna, drugi razred mjedena kolajna, treći razred pohvalno priznanje diplomom; zadnjim nije broj opredieljen.

§ 7. Nagrade će se dieliti:

a) za odlične vrsti bresakah 1 sreb. 2 med.
b) za odlične vrsti krušakah 3 sreb. 6 med.
c) za zbirke odličnih vrstih jabukah 3 sreb. 6 med.
d) za šljive 1 sreb. 2 med.
e) za nove vrsti lešnjakah i za liepe vrsti orahah 1 sreb. 2 med.
f) za najbolje zbirke grozdja, s osobitim obzirom na valjano mošteno grozdje (Keltertrauben), pa i za izvrstno stolno grozdje (Tafeltrauben) 6 sr. 10 m.
g) za zbirke povrća, koje je osobito dobro i liepo uzgojeno, s obzirom na to, u koliko se isto dade koristno upotriebiti, 3 sreb. 6 med.
h) za izvrstne poljske plodine 4 sreb. 6 med.
i) za zbirke dobra boba, pasulja i graška 2 sr. 4 m.
k) za liepe zbirke začinjena voća (Compot-Obst) osobito takova, koje nije tvorničarsko 4 sr. 6 med.
l) za liepe zbirke sušena voća 2 sreb. 4 med.

§ 8. Odlikovanja prisudjivati će se 29. Rujna u 10 satih prije podne.

§ 9. Izložitelji i natjecatelji za ove nagrade imadu izkazati, da su izložene predmete sami proizveli.

§ 10. Izložci pošiljati se mogu ili neposredno odboru u Zagreb, ili posredno preko dotične podružnice, nu na svaki način mora se obdržavati rok za pošiljanje, kako je isti u § 3. ustanovljen. — Umoljavaju se dakle slavne podružnice, da prijavljene izložke za vremena saberu, jer ako što zakasni, neće se moći više u izložbeni katalog uvrstiti.

§ 11. Predmeti, izložiti se imajući, dostavljati će se u Zagreb na trošak gospodarskoga društva hrvatsko-slavonskoga. Da se pako to što manjim troškom obavi, umoljavaju se slavne podružnice, da kod dotičnih obćinah oko toga uznastoje, da one s obzirom na dobru svrhu ovo poduzeće poduprieti, te po mogućnosti izložke bezplatno privažati izvole.

§ 12. Sve pošiljke imadu se upraviti na odbor za izložbu voća i grozdja u Zagrebu, skladište u zemaljskoj bolničkoj zgradi u savskoj ulici.

§ 13. Što se tiče voća, preporučaju se gg. gospodarom, koji takovo na izložbu poslati kane, sliedeće točke na uvaženje:

a) Prije svega naša je zadaća, da se sve one vrsti voća točno prosude, koje se po raznih predjelih naše domovine često sade, pa da se u vladajućih lokalnih imenih upoznadu; na tu točku dakle valja osobit obzir uzeti.
b) Isto tako moramo pozornost obratiti na nove iz tudjih zemaljah uvedene vrsti voća, te propitati njihovu vegetaciju, dozrievanje, tek, plodovitost i kako se dugo dadu držati.
c) Osobito je važno za poznavanje koje vrsti u obće, da se znade, kako pojedina sorta raste, da li je plodovita i kako uspjeva, s toga će veoma dobro doći svaki što točniji izkaz ob ovih posebnostih.
d) Takodjer je osobito važno za točno prosudjenje svake pojedine vrsti, da se znade, kada joj plodovi dozrievaju, da li su dobri i čemu se upotriebljuju.

U svrhu dakle, da se ovo sve što točnije opredieliti uzmogne, umoljavaju se gg. izložitelji, da svoje za izložbu opredieljene voćke polag formulara A svaku zasebice redom po brojevih naznače, te da prve 4 rubrike sami izpune, zadnju rubriku pako da ostave pra-

Digitized by Google

znu, jerbo će u ovoj strukovnjaci izložbenoga odbora potrebite opazke upisati.

Izložitelj neka sve vrsti, koje ovamo pošalje, u dva primjerka upiše; jedan primjerak dobiti će opazkami popunjen natrag, a drugi ostane izložbenomu odboru, da odatle konačno glavno izvješće sastavi.

§ 14. Izložci, koji se na izložbu pošiljaju, neka se bilježe tim načinom, da se na plod priliepi malen listak biela papira, na kom se napiše onaj broj, pod kojim taj plod u gore rečenom imeniku A unešen dolazi, što dakako mora medjusobno u skladu biti. Ako izložitelj nezna kojoj poslanoj plodini mjestnoga ili pomologičnog imena, neka to u drugoj rubriki svoga imenika navede, pa će tada odbor ime potražiti.

§ 15. Osobito u pogledu grožđja neka se istim načinom brine za oznaku, te se neka za svaku vrst što točnije navede običajno mjestno ime. Grožđje se ima takodjer numerirano sredstvom imenika polag formulara B pošiljati.

Pošto je za spoznanje grožđja veoma važno, da se vidi i nješto njegove rozgve, i koji list, umoljavaju se gg. izložitelji, da i na to kod pošiljakah grožđja obzir uzeti izvole.

§ 16. U sredini izložbene dvorane biti će sastavljena normalna zbirka vrstih voća i grožđja po redu, kako dozrievaju, a vještaci opredieliti će pravo ime svakoj izloženoj vrsti, pa to napisi predočiti.

§ 17. Tečajem izložbe nitko nesmije samovoljno uzimati voće, grožđje, ili ine predmete. U ostalom, ako bi koji voćar kakovu plodinu za svoje nauke uztražio, nastojati će odbor takove zahtjeve po mogućnosti uvažiti.

§ 18. Svi plodovi, namienjeni za izložbu, neka se pozorno zamotaju, da se vožnjom neoštete, pa bi željeti bilo, da se od svake vrsti pošalju, ako je moguće 5 do 6 exemplarah, i to što više normalno uzraslih.

Ovdje treba opaziti, da kod onih pošiljakah voća, koje po kolih dolaze, svaka pojedina voćka papirom obavita biti mora, pa tada tekar mogu se redom u škrinje slagati; medju svaki ložaj stavi se nješto suhe mahovine; osobito pozorno pako ima se postupati kod grožđja i bresakah, te ih valja svaku pojedinu papirom i kudeljom obaviti.

§ 19. Za iztovarivanje predmetah, na izložbu poslanih, brinuti će se izložbeni odbor; nakon dovršene izložbe pako, tko bude svoje stvari natrag imati hotio, umoljava se, da ih sam ili na svoj trošak odpremi, nu i ovdje će se svaka moguća pripomoć pružiti.

§ 20. Svaki izložitelj ima za cielo vrieme izložbe slobodan ulaz u izložbene prostorije, te će ulaznicu dobiti u uredu gospodarskoga družtva, koj se nalazi u narodnom domu.

Drugi ljudi imadu svaki put za ulazninu 20 novč. platiti.

Za učeću se mladež obojega spola u Zagrebu i iz obližnjih školskih obćinah moći će gg. dotični predstojnici dobiti bezplatne ulaznice za poslje podne, nu svaki razred mora zasebice ulaziti.

Seljaci plaćaju 10 novč. ulaznine, a u nedjelju dne 29. Rujna može svatko dobiti ulaznicu po 10 novčićah.

§ 21. Novac, koji u ime ulaznine unidje, upotriebiti će se za namirenje manjih izložbenih troškovah.

§ 22. Izložbeni odbor sačinjavaju sliedeća gospoda: Predsjednik Hatz Pavao. Odbornici Baltić Mojsija, Barać Franjo, Koch Sebastian, Körbler Franjo, Krešić M. Nikolić Nikola, Schlosser Josip Dr., Štriga Alberto, Suhin Slavoljub, Zdenčaj Skender, Zoričić Petar.

§ 23. Tko bi u pogledu ove izložbe želio štogod saznati ili predložiti, neka se obrati na ovaj izložbeni odbor, — razumieva se dakako, da svi listovi od privatnih osobah budu frankirani.

Iz sjednice upravljajućega odbora gospodarskoga družtva hrvat. slavon. držane

u Zagrebu dne 11. Srpnja 1867.

Andrija Jandrić, predsjednik.

Petar Zoričić, poslovodja.

Digitized by Google

Formular A. za voće.

Ime, prezime i obitalište izložiteljevo.

I.	II.	III.	IV.	V.
Tekući broj	Kako se obično zove voćka? i odakle je?	Kakova je uzrasta? kako uspjeva? je li plodovita?	Kada dozrieva plod? kako dugo se dade držati? je li valjan? i čemu se dade upotriebiti?	Po vještacih ustanovljeno pomologično ime
1.	Pisanka (božićnica) iz Turopolja	Drvo raste prilično visoko, zdravo je i dugotrajno; i u lošijoj zemlji napreduje; rodovito je.	Dozrieva u zimi poslje božića; drži se do uskrsa; nije baš fina teka; shodna bi bila za jabukovaču, seljaci ju rado sade.	(Ova rubrika ostaje prazna).
2.	Srćika iz Slavonije.	Srednjeg uzrasta; lahko uspjeva, ali treba dobru zemlju; rodi svake druge godine obilato.	Zimska voćka, drži se do blizu uskrsa; veoma tečna; prikladna za stol.	

Opazke: 1) Ovaj formular A. za voće, kao i formular B. za grozdje ima se svaki u 2 primjerka sastaviti, kako to propisuje § 13. osnove.

2) Radi lagljega pregleda valja kod popisa voća na to obzir uzeti, da nebude raznovrstno voće medjusobno pomiešano, već neka izložitelj najprije u popis unese n. p. sve jabuke, onda kruške itd.

Formular B. za grožđje.

Ime, prezime i obitalište izložiteljevo.

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.
Tekući br.	Kako se grožđje obično zove? i odakle je?	Kako uspjeva? je li rodovito?	Kada dozrieva? je li tečno za jesti? u koju svrhu se dade najbolje uporabiti?	Kakovo ima tlo? kakovu rez?	Po vještacih ustanovljeno pomologično ime.
1.	Moslavac iz moslavačke gore, gdje je već od starine najvećma razplodjen.	Uspjeva veoma dobro, drži se proti mrazu; dobro rodi.	Dozrieva početkom Listopada; nije stolno grožđje, nego se rabi samo za mošt i daje bielo, jako vino.	Tlo ima laporasto, u ovoj gori mu je rez izključivo na reznike.	(Ova rubrika ostaje prazna).
2.	Crni muškat iz križevačke gore, nu slabo je razplodjen.	Uspjeva dobro, ali nerodi mnogo.	Spada medju kasno grožđje, rabi se samo za stol, te je tečno.	Tlo mu je pješčena ilovača; rez mu je na reznik i na lucen, a najbolje na brajdu.	

Tiskom Drag. Albrechta u Zagrebu.

Digitized by Google

Broj 30. **U Zagrebu** **25. Srpnja 1867.** **XV. God.**

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Pliesan vinove loze i bolest grozdja.

(Nastavak.)

4. Najgore zavlada u guštarah od brajdačah iliti ogradah, osobito ako su rezane na dugačke savijače. Ove brajdače pokrije mahom poslje cvatnje pepelasti prah t. j. pliesan, bobulje nedorastu niti veličine sitna špriha, već otvrdnu i uz neugodan vonj pu-

5. Čokoće, posadjeno odviše gusto i blizo zidovah okomice rado dobije tu bolest, dočim neoboli lasno, ako mu korien uz valjan razmak daleko od zida leži, kao što smo ga ljetos u opisu pravokutne riezi u I. prilogu slikom 2. narisali. (vidi br. 2. „Gospodarskoga lista"). Uzrok je tomu vlaga od kiše, koja pomaže i kriepi dugačko ležeće korienje, dočim nemože dospjeti ka korienu kratkomu i tik zida stišnjenomu.

6. Trs u presuhoj i slaboj mršavoj zemlji puno laglje oboli od onoga, kojemu je tlo prilično vlažno i dosta jako.

7. Bobice malene i sitne u slabom grozdu laglje propadaju od bobuljah većih, jačih i to bez razlike vrsti čokoća.

Uvaživ ote pojave, koje se počamši od g. 1862. u nas dosljedno ponavljaju — dakako hvala Bogu dosad u malom razmjeru — scienim, da bolest grozdja neprolježe od slučajnoga okuženja, jer se pojavlja u predjelih, gdje neima kuživa, već da se osniva na nestašici snage vinove loze u obće, i napose na činbenicih, iztaknutih u gore navedenih 7 točkah. Ovo moje mnienje potvrdjuju nesamo višegodišnja opažanja, već i sredstva, što no sam upotriebio zato, da snagu bolestne vinove loze povećam.

Godine 1864. bio sam u Italiji i razvidio sam valjano ondašnju gojitbu i porabu vinove loze. S početka nasladjivao sam se, gledeć na dražestni način savijanja dugačkih rozgvah, od voćke do voćke ili pokraj ogradah, što no tvore puno liepih vienacah, s kojih visi dole neizmjerno množtvo grozdja. Nu okusiv slabo i baš zločesto vino, što ga Talijani prave od svoje romantičko gojene loze, uvjerio sam se o tom, da je baš preduga savijača i množina grozdja kriva-toli zločestomu vinu koli — bolesti! Čokot bo neuspje sa svojom snagom, mezgra iz koriena gore stupajuća nedostatna je za toliko grozdje, koje uslied oskudice soka ostaje sitno, slabo, netečno, pače stane hiriti i bolovati, ako je lucanj — kao što obično u Italiji — nesamo na 6 do 8 već na 12, 18 i više okah raztegnut. Nije dakle ni čudo, ako zavlada kobna bolest, kada neuk gospodar zahtieva od trsa nezagnojena, nepokriepljena svake godine ploda u prekomjernom izobilju! Ovaj nesretni trs naliči konju, od kojega traži lud čovjek, da bez siena i bez zobi prevali svaki dan 10 miljah.

Nemojmo se čuditi, što nam najviše iz Italije dolaze viesti o bolesti grozdja, jer jim je vjekoviti uzrok te bolesti nesmiljena gojitba i poraba vinove loze uz lucnje od 2—3 hvata duljine. Ako se Talijani nebudu priučili ogoji čokoća na kratke raznike, ostat će jim njihovo lozje uviek glavno gnjezdo bolesti, od koje će jim se čokot samo onda ponješto osloboditi, kad će ga uz očajanje posječi. Posječen bo trs do koriena mora se oporaviti, jerbo neradja godinu danah, dok mu namjesto bolestnog i odrezanog lucnja nenaraste nova savijača. Njeki pametniji talijanski vinogradari čini se da su već poznali uzrok svoga zločesta vina (koje samo s vodom piti možeš) i nesretne bolesti, jer sam g. 1864. vidio pokraj puta iz Vidma u Mletke blizu Kormina novi redomični nasad i kratku rezitbu na reznike od 2—3 oka bez lucanjah. Ovako valja da se spasi vinova loza, gdje ima za nje pogibelji, osobito ako gospodar svoje čokoće nemože gnojem pokriepiti.

I u Francezkoj, nadalje u Tirolskoj i u Njemačkoj pojavila se je bolest grozdja najprije na brajdačah i stienah, kao što sâm vještak F. Mohr gorie pripovieda. U Tirolskoj drže jako mnogo do brajdačah,

Digitized by Google

te ima veoma dražestna uzgoja po vinogradih, tvorećih dugo svodovlje i sjenice; nego buduć da poradi skupoće gnoja (kojega plaćaju po 5 for. voz!) nemogu nadoknaditi izsisanoj zemlji snagu, štono svake godine traži čokot uz množtvo grožđja, propada jim tako rekuć svake druge godine dugačko lozje i š njime i željena berba.

U porenskih predjelih osim brajdačah i tako zvanih komorah (*Kammern*) t. j. visokih odarah, po kojih se loza penje, ponajviše režu lozu na polu-lucnje, i buduć da su jim plemenite vrsti grašice dišuće i grašice sladke, klevanjke i traminca veoma sitnoga zrna, nepate od bolesti toliko, koliko pate južni predjeli po svojih suvrstih krupnoga grožđja. Mohr kaže, da mu najprije stane bolovati crveni tirolak (*Rother Trollinger*) vrst stolna grožđja veoma krupna i debela. — Velik grozd iziskuje velike rodne snage, od ove treba da vuče čokot iz zemlje tim više, čim dulji mu je lucanj i na lucnju veći broj grožđja. Tko neće da razumije ovaj naravan zakon, toga poučit će nedvojbena šteta od bolesti grožđja. — K našim brajdačam pokraj vinogradah meće težak obično puno suhoga rožđja, koje sprhnuv tvori gnoj i pokriepljuje debelo čokoće. S toga po hrvatskih vinogradih dosad neima odviš velike štete od bolesti grožđja, premda su nam poznati predjeli, gdje je lani i preklani propalo više ralih čokoća od ovoga zla.

Nu sad nastaje pitanje, kako da se riešimo toga zla, i to nesamo za jednu godinu i gledeć na jednu berbu porabom sumpornoga cvieta, već za uviek i trajno.

Gledeć na uzroke bolesti, kako je u kratko razlažu točke 1—7 ovoga sastavka, možemo se služiti sliedećimi sredstvi:

a) Slabo čokoće nemojmo rezati na lucnje i ono, kojemu je stalo grožđje bolovati, treba da režemo na reznike.

b) Ako hoćemo gojiti čokoće na stieni, brajdi iliti ogradi, moramo ga valjano saditi, položiv korien čim dulje tim bolje i nadalje kriepiti rodan trs gnojem jedrenim, n. pr. pepelom i tučenimi kosti.

Opaziv lani i ljetos kod njekih trsovah početkom mjeseca Srpnja zametak bolesti grožđja, rabio sam na mjesto gore opisanoga sumporenja pepeo, koji sam nasipao blizu korienja i obilno vodom zalio. Ovim se raztopljenim gnojivom brže bolje pomoglo čokoće tako, da je bez sumporenja odoljelo pliesni, koja izčeznuv na bolje rastućih bobicah ostavi samo njekoliko piknjah smedje masti. Grožđje potlam nije niti pucalo, niti gnjilo, već je dozorilo kao drugo zdravo grožđje.

c) Opaziv dobar uspjeh raztopljena pepela polievao sam nadalje prostom vodom zemlju oko onoga korienja njekih trsovah, gdje (izpod strehe) kiša nikad nije mogla navlažiti tlo inače dobro i plodno. Uspjeh bio je sasvim povoljan i to bez porabe sumpora. — Godine 1865. zasadio sam njekoliko trsovah (kraljevine) pokraj zida u dobru doduše nego suhu zemlju. Vrieme je bilo veoma suho, kiše neimasmo više nedjeljah i s toga počme moje trsje bolovati. Na lišću i mladicah pojavila se je ona ista pliesan, koja grožđje kvari; grožđja dakako prve godine nije bilo. — Opaziv tu pliesan, stanem polievati zemlju oko korienja vodom, a eto ti od onoga vremena stale su rasti zdrave mladice i sve novo lišće ostalo je zdravo, dočim je prijašnje pocrnilo i propalo. Ljetos neima ni najmanjega traga bolesti, jer se brinim uz kratku riez loze za priličnu vlagu zemlje.

U tom pogledu treba opet da svrnemo okom na Italiju, osobito Mletačku, gdje raste loza u suhom piesku i prudju, te mora zahiriti, ako više mjesecih nepada kiša. I Francezi kažu, da se bolest grožđja pojavlja najviše poslje zime umjerene — bez kiše i sniega, dočim bolesti neima, ako je bilo više sniega i vlage. Hvala bogu da naša hrvatska i slavonska zemlja dosad ima uz velike šume dosta vlage, inače bi bolest grožđja u naših vinogradih zavladala kao u Italiji.

d) Uvjeriv se na sve strane, da hiri loza i propada uz nestašicu dovoljne snage, rabio sam jošte druga sredstva, naime gnojštinu i židak gnoj, zatim prstenovanje.

Čokoće, pokriepljeno na brzu ruku porabom raztopljena gnoja i gnojštine svladalo je pogibeljnu pliesan uz navalu obilnije mezgre sasvim i bez sumporenja. Ova je pliesan izčezla, čim su bobice grožđja bolje nabrekle, ostaviv (kao kod porabe pepela) samo smedjih skvrnah gdjegdje po kožici bobuljah.

I prstenovanje pomaže za čudo vinovu lozu proti pogibelji oboljenja, kao što sam odgovorio u br. 26. ljetošnjega „Gospodarskoga lista“ stanovitomu pitanju. Posljedak prstenovanja osniva se na kolanju mezgre. Ova bo stupa drvom gore u vršak loze i pojedinih mladicah, te hoće da se povrati korom i lišćem. Buduć da smo kod prstenovanja izpod grožđja koru presjekli do drva i prstenac oguljene kore izvadili, nemože se mezgra dole povratiti, te zadržana u mladici, razljeva se obilnije po grozdu. Obilatošću mezgre rastu bobice jače i grozd uz ovo pokriepljenje svlada bolest bez porabe sumpora. O tom se može uvjeriti svaki prijatelj gospodarskoga naravoslovja, ako se uvježba u dotičnom postupku.

Sravnjivajuć gore opisanu porabu sumporna cvieta g. Cominia i Mohra, neću nijekati uspjeh toga sredstva gledeć na spasenje ploda jedno-godišnjega; nego ako hoćemo da spasimo sav čokot i sve dojduće berbe grožđja, ako hoćemo osjegurati zdravlje i jakost vinove loze trajno, treba da se služimo potaknutimi liekovi, koji čokoće pokriepljuju. U prvom slučaju t. j. kod sumporenja postupa gospodar samo kao

Digitized by Google

ranarnik, jer briše i maže izvana; dočim naravno pokriepljivanje čokoća pepelom, vodom, gnojštinom, u obće branom bilja naliči postupanju pravoga liečnika, koji hoće da je čitavo tielo zdravo i jako. — Dočim sadržaje pepeo najviše onih čestica (pepeljike, vapna, soli), koje bilje u obće i napose vinovu lozu hrane i kriepe, preporučujemo ga veoma našim vinogradarom, ako jim stoji do toga, da jim čokoće uztrajno i valjano radja. Osobito dobar je pepeo od bukova drva, od graberja i od same vinove loze t. j. od roždja, kojega ima svake godine poslje rezanja puno u vinogradu. Nadalje pomaže plodnost i zdravlje čokoća brašno od stučenih kostih poradi pranične kiseline (*Phosphorsäure*), koju loza i voćka potrebuje za obilniji plod. Napokon je veoma koristna za pokriep slabe loze zemlja, polievana mokraćom, jer ima u ovoj tieči baš onih hranivih čestica u izobilju, koje su potrebne plodnomu čokoću. U porenskih pokrajinah kupuju vinogradari svu mokraću, plaćajući drage volje 1 i 2 for. za vjedro, jer jim ponestaje gnoja, kojega mjestimice neima niti po 5 for. voz. — Bit će po svoj prilici prigovorah radi porabe gnoja i svakovrstna gnojiva za vinovu lozu, jer ima jošte ljudih kod nas, koji su toga mnienja, da se čokoće gnojiti nesmije. Nu ovi su ljudi krivoga mnienja i sliepi, a uman, izkusan se gospodar neosnovanim prigovorom samo smije; a najbolje ih mogu oprovrći tužbe Talijanah i južnih Tirolacah, kojim porezni uredi prodavaju imanja, jer uslied bolesti grožđja nemogu podmiriti poreza i drugih daćah. — Medjutim ćemo o porabi gnojiva kod vinove loze prosboriti drugi put, a danas nam je stalo samo do tumačenja bolesti grožđja, koju treba da proučimo i na temelju nepobitnih izkustvah i uz porabu valjanih sredstvah od naše domovine pravodobno odvratimo.

Viesti o parižkoj izložbi.

Poslanstvo trgovačko-obrtničke komore zagrebačke sastavilo je o ljetošnjoj svietskoj izložbi u Parizu obširno izvješće, u kojem se opisuje izložena roba svih strukah obrta.

Dočim nije moguće, da priobćimo oto izvješće cielim obsegom u ovom listu, vadimo iz njega barém one strane, koje zasiecaju u gospodarstvo i gospodarsko obrtničtvo. U tom pogledu zanimati će naše čitatelje ponajprije viesti o izložbi vina u obće i našega napose, nadalje primjetbe i prigovori, gledeć na otu robu i naputak za naprednije postupanje u vinogradarstvu i vinarstvu. Poslanstvo trgovačko-obrtničke komore kaže o izložbi vina sliedeće:

Ovo je poglavita plodina naše domovine, pa će jamačno i u buduće biti, jer je skoro veći diel zemljišta našega, a i podnebje vinogradarstvu u prilog, a u tom se mnienju slažu ponajbolji strukovnjaci, kano što je g. barun Babo i drugi; zato bi se marljivim nastojanjem sadanja produkcija ove plodine bez velike muke mogla podvostručiti, a umnim poboljšanjem i oplemenivanjem na lozi i u pivnici dovesti do onoga stepena, da i našoj domovini bude ova plodina ono, što je vinogradarstvo i vinarstvo u Francezkoj. Glasoviti strukovnjaci mnogo su već pisali i govorili o poboljšanju vinogradarstva i oplemenjenju vina, a nam je, nebuduć strukovnjaci, vjerno izvjestit, kako su naša hrvatska vina na parižkoj izložbi ocienjena, koje su mu po sudu vještakah poglavite mane, te što treba činiti, da tih manah po malo nestane.

Ako se uzme na um, da je na našoj zagrebačkoj izložbi godine 1864. bilo 1189 vinskih izložiteljah, to se mora žaliti slabo učestvovanje od strane naše domovine kod ovogodišnje izložbe u Parizu, gdje se je sav sviet s vinom natiecao.

Glede toga ide osobito ukor našim velikim producentom, jer osim dvojice trojice nebijaše ostalih na ovom svietskom bojištu obrtne marljivosti. Od one množine izložiteljah na našoj domaćoj izložbi godine 1864. bilo je na ovogodišnjoj izložbi u Parizu u svemu samo 25, od kojih 14 iz područja zagrebačke komore, pa najviše mladoga vina od g. 1865. i 1866., koje tako rekuć još valjano ni prekipilo nije bilo, te je većim dielom pomućeno u Pariz stiglo. Ovako slabu učestvovanju nebi znali drugoga razloga, nego bojazan od velikih troškovah (što je bilo netemeljito) a još više nepouzdanje u pravednu ocienu; pa ovaj zadnji razlog nije baš bez svakoga temelja bio, jer da nam nije za rukom pošlo izhoditi ponovljeno kušanje naših vinah, ostala bi valjda sva neodlikovana, dočim je kod toga drugoga kušanja obrečeno odlikovanje vinu gosp. bar. Ožegovića i grofa Kulmera, a bilo bi za odlikovanje još preporučeno i vino gosp. župnika Roneša i Jagunića, da je moguće bilo izkazati, da i ova gg. poveću množinu godinom produciraju. Zasluga ide ovim četvorim vinom nesamo zato, što su zapriečila, da nismo s vinom posve propali, nego i zato, što su bila živim dokazom, da i naša domovina plodi plemenita i dobra vina, samo kad se valjano i umno priredjuju. Kad se promisli, kako je naših 60—70 staklenkah vina od 25 izložiteljah izčeznuti moralo medju do blizu 200.000 staklenkah od skoro 17,000 vrstih vina drugih zemaljah, medju Boudeauxom, Burgunderom, Šampanjerom, Tokajcem, Xeresom, Madeirom, Malagom, Johanisbergerom, Lacrima Christi, de Capri, de Vesuv, Malvasierom, Muškatom itd. možemo s dokučenim uspiehom prilično zadovoljni biti, jer se neda tajiti, da smo u priredjivanju vina još daleko zaostali.

(Nastavit će se.)

Digitized by Google

GLASONOŠA.

Službene viesti.

(*Poziv*). U četvrtak dne 1. Kolovoza t. g. držat će se na Tkalcu kod presvietloga gosp. biskupa Gj. Smičiklasa sjednica križevačke podružnice. Predmeti viećanja bit će:

1. Nebi-li se moglo poznavanje i poraba boljega orudja gospodarskoga medju pukom razširiti bezplatnim uznajmlenjem valjanih nego manje poznatih ratilah?

2. Kako bi se moglo doskočiti tužnoj sudbini starih i bolestnih činovnikah gospodarskih u Hrvatskoj i Slavoniji uz nestašicu redovite mirovine?

3. Šta će naša okolica izložiti u dojdućoj jesenskoj izložbi zagrebačkoj?

4. Kakav je posljedak ljetošnjoj žetvi i kako se kažu vinogradi?

5. Posebni predlozi gg. članovah?

6. Pobiranje prinesakah za hrv.-slav. gospodarsko družtvo.

U Križevcih dne 12. Srpnja 1867.

Drag. Lambl, predsjednik podružnice. — Jos. Lajer, tajnik.

Domaće viesti.

(*Svečano otvorenje jugoslavenske akademije*). Zavod, kojemu se svaki rodoljub iskreno veseli i kojega članovi već dulje vremena rade — svaki u svojoj struci — otvorit će se koncem ovoga mjeseca t. j. dojduće nedjelje dne 28. Srpnja u prisuću pokrovitelja i utemeljitelja mu preuzvišenoga biskupa Strossmajera.

(*Priznanje truda strukovnoga izvan domovine*). Kao što izvješćuju javni listovi, imenovan je Bogoslav Šulek član jugoslavenske akademije, poradi književnih zaslugah svojih od njemačkoga sveučilišta u Roztoku (na obali mora u Meklenburgu) doktorom mudroslovja, a Dragutin Lambl, ravnatelj kr. gospodarsko-šumarskoga učilišta križevačkoga izabran je radi strukovnih radnjah svojih od dolnjo-austrijskoga gospodarskoga družtva u Beču za dopisivajućega člana.

Gospodarske viesti.

(*Kako se vinogradi kažu. — Bolest grozdja se širi*). Plod je u čokoću poslje cvatnje mjestimice jako opao, tako da sad ima grozdja riedka i nejednaka; nu ipak bilo bi nade za dovoljnu berbu, — jer mogu biti bobulje tim deblje, čim je grozdje redje — samo da se onako uzdrži zdravo. Žalibože čujemo od više stranah pritužbe, da se pojavlja više i više bolest grozdja, a na njekih mjestih u okolici križevačkoj uvjerio se je urednik ovoga lista, da se prava pravcata pliesan zbilja pogibeljno širi. Pohodiv ovih danah prijatelja V. u L. nadje 4 sloga sasvim u bolesti, pa osim toga na gdje kojem trsu po vinogradu početak kobne pliesni. Razvidiv okolnosti čuje, da je posjednik toga vinograda kroz tri godine rezao baš potaknuta 4 sloga (po prilici 120 trsovah) po nesretnom Hooibrenku, koji nas je htio g. 1862. nadariti u Hrvatskoj dobrovoljnim porezom t. j plaćom od 10 for. od rali vinograda, ako budemo rezali po njegovom naputku. Liepih li posljedicah od nemilosrdne riezi njegove, od koje evo ovdje loza boluje sad već dvie godine danah t. j. lani i ljetos, propadajuć očevidno.

Uglaviv uzrok te bolesti t. j. suvišnu porabu životne snage čokoća uz rezitbu Hooibrenkovu na predugačke lucnje nalazi urednik ovoga lista, da se njegovo mnienje i dosadanje izkustuo gledeć na uzroke bolesti grozdja, evo ovdje potvrdjuje. Čokoće bo kod vinogradara g. V. po Hooibrenku rezano moralo je oboljeti uslied suvišnog obterećenja, i njegova se bolest osniva na slabosti i nestašici hrane za plod, jer je zemlja trogodišnjim naporom izcrpljena i posve izsisana.

Prijatelj V. htio je sve bolestno čokoće posjeći, nego ja ga savjetovah, da pokuša u jeseni moje sredstvo, to jest pepeo, u kojem ima zbilja dobar liek od slabosti bilinske. Škoda bi bilo posjeći čokoće, koje niti je nevaljano niti je staro, jer je nasad godine 1860. napravljen. Najviše propada u rečenom vinogradu crna frankovka, dočim biele vrsti manje pate; nu nije zaisto čudo, kad uvažimo, da je mlado trsje kroz tri godine uzastopce po Hooibrenku zlostavljeno.

Čitatelje ovoga lista molim, da izvole proučiti glavni članak ovoga broja o pliesni vinove loze, jer je treba, da se za vrieme obranimo toga zla.

Književne viesti.

(*Nauk o dudarstvu, bubarstvu i svilarstvu*), kojim naši seljaci, siromašniji zanatnici, žene im i djeca za kratko vrieme velik dobitak steći mogu. Po mnogolietnom vlastitom izkustvu i s obzirom na štednju vremena, posla i troška izdao o svom trošku Antun Vukasinović, nadzornik svilarstva sl. županije virovitičke. Drugo popravljeno i pomnožano izdanje. Ciena 80 novč. U Osieku 1867. Tiskom Drag. Lehmana i drug. pod upravom J. Tacza."

Jedan od najrevnijih svilarah naših, g. Vukasinović izdao je pod predstojećim naslovom drugo izdanje knjižice, kuju preporučujemo svim prijateljem svilarstva u našoj domovini s toga, jer je od svih u našem jeziku pisanih uputah za tu struku najbolja. Pisac radi već mnogo godinah u dudarstvu i svilarstvu, ima dakle vlastitih izkustvah i zna je valjano tumačiti. Razlaganje podupiru priklopljene kamenopisne slike, kojih ima 24, dakle opet više, nego što jih ima u prevodu F. Hlubekove knjižice i u naputku od F. Klaića. Ako bi se za koje vrieme imalo tiskati treće izdanje, želimo samo, da se u dodatku prosbori takodjer o sviocih pajasanskih i hrastovih (Yama-Mai), jer je treba, da se ubaviesti pučanstvo o razvitku ove struke u svakom obziru.

Gosp. pisac izdao je tu knjižicu i njemačkim jezikom pod naslovom „Praktische Regeln zur Maulbeerbaum- und Seidenzucht"; sadržaj i slike se slažu sasvim sa hrvatskim sastavkom, osim dodatka o pravlenju pekmeza i rakije od dudovoga ploda. Ovaj se dodatak samo u hrvatskoj knjižici nalazi.

Trgovina.

— (*Bečki cienik na žitnoj burzi od 20. Srpnja t. g.*) Pšenica banatska 7 forintih 35 novčićah 88 funt., 7 for. 50 novč. 88 funt.; banatska u Beču 5 for. 80 nvč. 88 funt. nova roba; potiska u Pešti 6 for. 15 nv. 88—89 funt.; kukuruz transito 3 for. 25 nv. 82 funt. do 3 for. 50 nv.; austrij. raš u Beču 4 for. 50 nv. 81 funt. nova roba; zob ugarska transito 1 for. 80 nv. 42 funt. do 1 for. 84 nv. 43 funt.; ugarska transito 1 for. 86 nv. 44 funt.; 1 for. 88 nv. 45 funt.; ugarska transito 1 for. 90 nv. 46 funt. do 1 for. 94 nv. 47 funt.; ugarska transito 1 for. 98 nv. 48 funt. do 2 for. 5 nv. 50 funt. Razprodano je pšenice 8000 vag.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva Dragutin Lambl.

Digitized by Google

Broj 31. **U Zagrebu** **1. Kolovoza 1867.** **XV. God.**

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Oranje poslje žetve i u jeseni.

Tkogod putuje pokrajinom gledeć na poljsko gospodarstvo valjano obradjenom i bogatom, opaža po žetvi kako seljaci natovariv svoje zrelo žito na kola, oranicu odmah plugom otvaraju. Višeputa leži snoplje jošte po slogovih a eto ti orač već para zemlju izmedju krstinah!

Je-li ovo brzo oranje dokaz neumorne marljivosti ili ima tomu trudu drugih razlogah? — Na to pitanje odgovaramo: da ovakav seljak pokazuje prvo, kako da se u svojemu djelu razumje, a drugo, da se i za vrieme zna latiti posla.

Mnogi manje izkusan gospodar misli, da neće zakasniti, ako stane svoje strnište za mjesec danah ili jošte kasnije parati, pa leži kod kuće, kad si je malko žita u sušu spravio. Nu taj se gospodar veoma vara gledeć na dalnji uspjeh svoje radnje na polju. Znaju bo izkusni gospodari, da oranica odmah poslje žetve preorana, dojduće godine puno bolje radja od one, koju kasno u jeseni ili stoprv u proljeću oreš.

Pitati će misaoni čovjek: koji su tomu uzroci, da jih pojmimo i da se za njimi povedemo?

Uzrokah za rano paranje strništa ima više. Zemlja, ako je bila na primjer oziminom posijana, slegla se je i utvrdnula joj je kora kroz 8—9 mjesecih tako, da je postala nepristupna blagodatnu uplivu zraka, raztvarajućega rudne čestice tla gospodarskoj biljki u prilog. Treba dakle, da — spremiv zrelo žito — odmah otvorimo zemlju rečenomu veoma koristnomu uplivu zraka.

U ozimini i u jarini raste nadalje svakovrstan korov iliti drač, koji se poslje žetve za čudo širi, jer smo mu pokošenjem žita priskrbili oduška i mjesta. Osim toga je već prije žetve palo sjeme od kukolja i drugoga korova na tlo; ovo će sjeme nići i uzbujati o trošku rodne snage zemljišta, jerbo taj korov crpi puno snage iz tla i to na uštrb dojduće gospodarske rastline. — S toga pametni gospodari odmah za srpom oru svoje oranice, ali je oru plitko, jer vele, da jim u plitkoj mekoti sagnjije debeo stariji korov i da u toj prhkoj površini odmah niče razsipano svakojako sjeme, kojega plod treba preoranjem jošte u jeseni tamaniti. Jedno i drugo postići ćemo plitkim — po prilici 2—3 palca dubokim — oranjem, te možemo u jeseni zeleni korov, što no prolježe od ljetošnjega sjemena, duboko zaorati, da preko zime sagnjije.

Ako je upliv zraka bio uz prvu plitku brazdu probitačan, biti će za oplodjenje mekote uplivom jesenske kiše i zimskoga mraza jošte koristniji. Mraz mrvi grumenje od grubih brazdah i poboljšava osobito naše hrvatske i slavonske težke ilovače, koje se dojduće godine za čudo bolje obdjelavaju, ako smo je u jeseni valjano t. j. uz dubljinu od 6 ili 8 palacah uzorali.

Naši seljaci žalibože neoru poslje žetve niti plitko niti duboko, nego ostavljaju svoja polja neorana preko zime, a ipak hoću, da jim oranica uz jednu kukavnu brazdu obilatim rodom radja! Nemojmo se čuditi, da onda dobiju od rali oranice na mjesto 30 vaganah žita samo 12 vaganah i jošte manje. Tko si hoće osjegurati dobru žetvu za svaku dojduću godinu, treba da osim redovita gnojenja obdjelava svoju oranicu pametno. Uz gore potaknuti pomnjivi trud nagradit će ga zemlja makar uz polovično gnojenje dostatno, jer njegovoj novoj sjetvi idu u prilog rudne čestice tla, po vazduhu iliti zraku raztvorene i za bilinsku hranu prigotovljene. Ovim oranjem gospodar tako rekuć upotrebljava kamate od one glavnice, koja mu leži mrtva u tlih, dok valjano neradi.

Nemojmo dakle počasiti časa, već parajmo odmah početkom Kolovoza strnište plitko, preoravajmo nadalje korovom zaraslu zemlju u jeseni duboko i ostavljajmo ju preko zime u gruboj brazdi. Ječam, zob, osobito korun i kukuruz, u obće sve gospodarske rastline bit će

Digitized by Google

za čudo liepe i uharne, ako jim zemlju ovako pripravimo i za dojduću sjetvu usavršimo.

Moslavina.

(Nastavak.)

(Lonjsko polje. Kamenito ulje u Boriku. Paklenica. Gračansko brdo. Pajanovićev vinograd. Gradovi Moslavački.)

Zahvaliv se gostoljubnim Kutinjčanom na pokazanom prijateljstvu naumili smo se voziti u Lonjsko polje; nu poradi kratkoće vremena i da saznamo bolje vinogradske kulture u moslavačkih predjelih odlučili smo sutradan putovati po gračanskih brdinah, gdje ima najbolji vinograd g. Gjuro Pajanović, brat našega sudca. Stupajuć uz brdo, mogli smo gledati na dobre očaline, kako se široko Lonjsko polje dalekom ravnicom proteže prama jugu. Na ovoj bi se ravnici moglo naseliti, ako podje za rukom uživotvoriti predlog odbora, lani za izsušenje sastavljenoga, najmanje 100 novih selah s pučanstvom od najmanje 30.000 žiteljah, a svi bi mogli dobro živjeti uz izobilje plodnih zemaljah, pitnih livadah i bujnih šumah. Bog dao, da se ta liepa zadaća izvede i puku našemu novi banat otvori.

Osim domaće ravnice gledasmo dobrim očalinom, pače i bez očalina prekosavske i prekokupske brdine u susjednoj Bosni, strmu Kozaru i druge visoke gore prama jugu i jugozapadu. Prije nego li odosmo na vrhunce Gračanskih brdinah, zavirismo u doline Borika, gdje iz mastnih vrelah kamenito ulje iliti naftu crpe. Posjednik rudah g. Herman, radeći s petoricom težakah u dražestnih gudurah Borika, nesamo da nas je vodio od vrela do vrela, već je naložio baš nam za volju, da se spusti jedan težak na užetu 50 hvatih duboko pod zemlju i da vadi svježe nafte pun dvovjedernjak. Ovo kamenito ulje veoma je mastno, mastnije od galičkoga i sjeveronjemačkoga; ima bo u 100 funtih svježe tvari 62 funta čistog ulja (petroleuma), a ostala crnomanjasta tvar se upotrebljava kao kolomaz. Vrelo je jako i dva težaka mogu svaki dan lasno 3 cente izvaditi. Da radi parostroj na mjesto težačkih rukuh, bolje bi taj posao napredovao; nu posjednik i njegovo družtvo neima dovoljnih sredstvah, da to koristno poduzeće razvije u veliko.

Ostaviv duboke gudure oko Borike naumili smo se dići u vis na »Gračansko brdo«, gdje ima više liepih vinogradah, medju njimi najljepši i ujedno najveći jest g. Gjure Pajanovića Sisačkoga. Vozeći se pokraj potoka »Paklenice« razgovarali smo se o bogatstvu, što tu leži izpod zemlje u guduri. Zviraličta su tako obilata, da u njih kamenito ulje tako rekuć kipi, odticajuć dole u rečeni potok. U ovom potoku, štono puk od paklene tvari jako dobro okrsti Paklenicom, pliva ulje nad vodom tako, da seljaci mastnu tvar hrgom crpiti i za mazanje kolah upotriebiti mogu. Da su te doline u sposobnih rukuh, mogle bi donesti poduzetniku više koristi nego koje veliko imanje.

Prispjev na kolih do obrežja Gračanskoga stali smo obilaziti rečeni vinograd g. Gjure Pajanovića. Taj marljivi gospodar kupuje ovdje grmlje i zapuštene gorice, prekapa i stavlja jih u red, te je svomu radu stekao zbilja i veoma uharne posljedice. Kad smo prije 4 godine ovdje prvi put rezali kod njega ključecah od »dišuće ranine“, imao je g. Pajanović oko svoje kleti 5 ralih lozja, od kojega je nabrao 600 vjedarah vina. Sad ima već do 15 ralih (i brat mu Dragutin poblizu 2 rali), pa mu se je klet razširila tako, da izgleda kao liep gradić s 2 prešama, kuhinjom i 3 sobama, neračunajuć postrane hižice i staje za marvu. Vrstnoga čokoća ima najviše od modre kadarke i dišuće ranine, na novijih krčevinah nasadiše i sladke grašice, traminca, klevnjača i drugih dobrih vrstih. Buduć da je brdo visoko, nepozebe loza i s toga se nije čuditi gore rečenomu znamenitomu iznosu od 120 vjedarah na 1 rali, jer g. Pajanović zna valjano raditi i kao što mu poslovi trgovački dobro napreduju, isto tako mu nagradjuje ovo slavno Gračansko brdo trud i trošak.

Obilazeći taj veličajni vinograd gledali smo i dalje oko sebe, naime po ravnici moslavačkoj i tamo preko Lonjskoga polja u planine bosanske. Pomagala su nas u tom izgledu i stakla-gledala, štono nam posudi uljudni častnik vojničkoga mjerničtva, koje ljetos po Hrvatskoj mjeri visine, doline, mostove, pregaze i prelaze. — Kad smo se nagledali i poučili, pozvao nas je gostoljubni gospodar u svoj ljetni gradić na ručak. Više od 40 licah, stranom od našega družtva, stranom nam za volju sazvanih, ponamjestismo se u triemu i pod šatorom bujne vinove loze, da se odmorimo i pokriepimo. — Vrieme je bilo vrlo sparno i putovanje naše od Borika do ovoga brda dosta daleko. Sparini u prkos zepjevaše naši neumorni pjevači odmah više pjesamah i oko 7 satih oriše se naše domorodne pjesme po čitavom brdu gračanskom, jer smo u to vrieme krenuli prama gradu Moslavini ili bolje govoreć prama gradovom moslavačkim, jer su tri skupa u jednom predjelu, svaki na posebnom brežuljku. Braća grofovi Erdödy posjedovaše od prije svaki po jedan dio velike gospoštine, a sad spada sveskupa na vlastničtvo jednoga i to grofa Ljudevita Erdödya.

(Nastavit će se.)

Viesti o parižkoj izložbi.

(Nastavak.)

Za našega boravljenja u Parizu nebijaše generalna porota svoj konačni sud još izrekla glede ociene pojedinih razrednih porotah, zato nam nije moguće točno naznačiti, kako su vina napokon klasificirana; nu na ko-

Digitized by Google

liko se to može iz zadnje razredne porote zaključiti, pripoznato je za kralja svih vinah ali kano osobitost težko, mirisavo desert-vino kneza Meternicha »Jahanisberger«, kojemu je ciena jednoj staklenki 12 talirah, drugčije su francezka vina staru svoju slavu uzdržala i pobjedu održala, kako je to i posve naravno od onakvoga vinskoga gorostasa kano što je Francezka, gdje vinogradi $^{22}/_{100}$ svega kolikoga produktivnoga zemljišta pokrivaju, a godišnja vinska produkcija do 1000 milijunah franakah dosiže; Pariz troši godinom 6,360.390 akovah, a toliko se u strane zemlje izvozi u vriednosti od 308,502.000 franakah.

Francezi sva svoja vina razlučuju na poglavite tri vrsti: Bordeaux, Burgundac i Champagnac. Izložili su doduše još tri četiri vrsti, al od ove ponajviše kod kuće popiju.

Renske pokrajine izložile su svoja najplemenitija vina, medju kojimi je carevao gore pomenuti »Johanisberger« kneza Meternicha; ova vina zauzeše uzporeda mjesto s francezkimi.

Austrija, sa svimi kraljevinami i zemljami, imade poslie Frrncezke najjaču vinsku produkciju, do blizu 33 milijuna vjedarah; od tuda odpada na Ugarsku do $16^1/_2$ milijuna, a na trojednu kraljevinu $5^1/_2$ milijuna. Što se dakle produkcije naše domovine tiče, nismo zaostali, dapače razmjerno prostoru i pučanstvu producira naša domovina najviše vina u austrijskoj carevini.

Kod ovako jake produkcije sadanji je izvoz austrijski još vèrlo slab; kad se odbije uvoz, izvezlo se austrijskoga vina god. 1865. samo 204.606 vjedarah u vriednosti od for. 1,778.953; ovdje je dakle još puno raditi, da se postigne izvoz prema produkciji.

Portugal, poslje Francezke i Austrije najvažnija vimska zemlja u Evropi, izložio je osobito dobrih i težkih vinah, Rabicha, Malveido, Estremadura i od gosp. Fonseca u Vila Reale od g. 1795 i 1818.

Italija, ta koljevka vinarstva, izložila je doduše množinu bielih i crnih vinah, nu ako se odbiju izvrstna težka Lacrymae Christi, de Capri, de Vesuv itd. obična su vina slab uspjeh dokučila.

Španjolska se nije baš množinom odlikovala, ali je vrlo dobrih vinah izložila, dakako težkih, medju kojimi je prvo mjesto zauzeo Xeres, a za njim Alicante, Malaga, Malvasija itd.

Iz Rusije je bilo 27 izložiteljah bieloga i crvenoga vina iz okolice Donske, ali vrsti srednje.

Turska je postavila 97 izložiteljah ponajviše sladkoga crnoga vina, a glavne su vrsti Cipro i vina s Olyba.

I Amerika je nješto malo izložila vina, većim dielom pjenušice od Kalifornije i Missouria.

Ociena naših hrvatskih vinah porotom.

Hrvatska su vina težka poput ugarskih; ukusom su nalik vinu francezkomu i renskomu, jača su od vinah austrijskih i štajerskih, ali su glede škole (manipulacije) iza svih zaostala.

G. grofa Kulmera „Moslavac“ od god. 1856 priznat je kano najbolje školan; gosp. baruna Ožegovića crni »Gušćerovac« kano najsličniji Bordeauxu, g. župnika Roneša i g. Jagunića „Zelenika“ kano vina jako dobra i pitka, ali značaja i ukusa točno neiztražena.

Po mnienju strukovnjakah poglavita je mana našemu vinu:

1. Što nije podpune i stalne bistrine, koja je prvi uvjet dobromu vinu, jer bez podpune i stalne bistrine vinu neima mjesta u velikoj trgovini.

2. Što nije punije slasti, nego mu je slast vodičava, a kiselina ljuta, oštra i opora, dočim bi morala biti mehka, blaga i pitka.

3. Što nije točno izrazita ukusa i značaja.

Prvoj mani je razlog, što vino dovoljno neodkipi i prerano u hladne pivnice dodje, pa se valjda i premalo odtače. Zato da se odkipljenje pospješi, neka mošt prvo kipljenje prodje nad zemljom u kakovoj toploj sgradi.

Drugoj mani je razlog, što je grożdje obrano prije podpune zreline, jer da grožđje nije već tim zrelo, ako je za jelo sladko, nego je zrelo onda, kad začme vehnuti, a tomu da je, po klimatičnom položaju naše zemlje, hora po prilici koncem mjeseca Listopada. Na prigovor: da se kod nas pod kašnju jesen obično okiša i grožđje jako gnjije, glasio je odgovor: da se isto dogadja i u Francezkoj i na Rajni, nu da zato zrelu grožđju prekomjerno nehudi kiša, a nješto kvara biva i drugdje, ali taj da se dovoljno naknadi s dobivenoga boljega vina. U ostalom uhvatiti horu za branje, imade biti dotičnoga vinogradara briga.

Trećoj mani je razlog, što je vino iz puno vrstih različitoga grožđja pa i nejednako zreloga. Toj pako mani nemože se drugčije doskočiti, nego izjednačenjem nasada, i izlučivanjem vrstih grožđja. Glede ovoga reče kod kušanja jedan strukovnjak: Koliko je god ovdje vašega izloženoga vina, svaka je gotovo staklenka druge vrsti, dočim orijaška Francezka na polju vinarstva neima nego tri poglavite vrsti vina, koje se po svietu razvoze, i još dvie tri vrsti, što se najviše u zemlji potroše: zato može Hrvatska srećnom se cieniti, ako samo i dvie vrsti vina za izvoz bude priredjivati znala.

(Nastavit će se.)

Zbornica.

Izvješće o gospodarskoj bratovštini petrinjskoj.

Posljedni put izvjestio sam vas o stanju naše gospodarske bratovštine, pun nade, da će ona, pošto je sada na bolju uredjena, bolje i napredovati. — Pa doista se neprevarih, i za dokaz tomu šaljem evo izvješće o prvoj sjednici od 21. o. m.

Digitized by Google

U $^1/_2$11 satih dodje predsjednik Pejaković u sjednicu, u kojoj bijaše sabrano do 100 članovah. Ovi ga radostno pozdrave, a on im shodnim govorom pokaže ukusno vezana pravila.

Poslje toga predade mu podpredsjednik Dizdar svoj na obširno razložen pisan predlog, moleći skupštinu, da ga sasluša i prisvoji. Sadržaj mu je ovaj. — On predlaže, da se kupi jedno obližnje imanje od 24$^1/_2$ rali zemljišta, koje se upravo nudja. Ovo imade prekrasan položaj, a odaljeno je od Petrinje samo $^1/_2$ sata. Tu imade vinograda, oranice, livade i voćare, riečju svega, što na gospodarstvo spada. On dakle misli, da to bratovština kupi i tako uredi, da bude uzorom ostalim gospodarom. Da se to izvede, trebalo bi mnogo novacah, — al upravo 'ih neima. Nu naznači put, kojim bi se to postići moglo, da se naime kupi putem dobrovoljnoga zajma, od 100 zadužnicah po 20 for., i da se od čistoga prihoda toga gospodarstva izplaćiva ovaj zajam.

Druga stran učini protupredlog, da se nekupuje ovakova zemlja, već neka obćina izkrči jedno polje od 50 ili 100 ralih, i pokloniv ga bratovštinarom, da ovi pokažu što se učiniti može. — Poslje podulje prepirke ostanu ovi posljednji u manjini i Dizdarov je predlog primljen sa 92 glasa.

Predsjednik Pejaković predlaže:

a) da se slavno zastupstvo umoli, da bratovštinari dobe badava gradju i opeke za posebnu svilaru,
b) da se poljarstvo uredi, valja živice (žive plotove) krčiti ili ih u živice dudovah pretvarati, kojih je ovdje do 1$^1/_2$ milijuna posijano,
c) da se obćinski pudari postavė, koji će kroz odredjeno vrieme vinograde nadzirati, ovi da se zakunu i da nose osobito obilježje.

To je sve jednoglasno primljeno.

Roza Vučakova utemeljiteljica veli, da se veća pozornost obrati na obćinske pute, koji vode u vinograde i polja; a osobito da se poprave puti, kojimi se na groblje ide, jerbo su to prave vratolomije.

I ovaj bi predlog primljen, a glede svega odlučeno, da se učine shodni koraci na dotičnih mjestih, da se ovi predlozi i oživotvore, a da neostanu samo na papiru.

Zatim bude čitana adresa-zahvalnica na ministra rata, na slavno gospodarsko družtvo zagrebačko, na kojem da se temelju s njim sjedinimo; i napokon više pisamah na slavni magistrat i zastupstvo obćinsko, da bratovštinu podupiru.

Sjednica se svrši u 1 sat poslje podne.

U Petrinji 23. Srpnja 1867.

J. Kolarić, tajnik.

GLASONOŠA.

Voćarstvo.

(*Liek od ušenacah*). Slavni voćar Oberdieck savjetuje sliedeće sredstvo za tamanjenje ušenacah: 1 žlica zelenoga sapuna, raztopljena u sajtliku vode, k tomu šaka gorkunovine (*Quassiaholz*) u poliću vode skuhana, stoči se u vrč i rabi večerom za škroplenje grančicah, koje napastuju ušenci. Za 24 sata ponestat će ušenacah.

Vinogradarstvo.

(Tuča opet u okolici Tokaja.) Tokajski je predjel doduše na glasu, no malo ne svake godine nesretan — sad po nečuvenoj suši, sad po tuči. Novine javljaju i ljetos, da su oluje i tuče okolicu tokajsku strašno zlostavile. U grad Tokaj nanesla je voda zemlje, naplova i mulja do 2 stope visoko, pače i krupnoga kamenja, tako da nisu mogli sutradan ulicami prolaziti. Nije dakle treba zavidjeti nikomu posjedničtvo vinograda u tokajskih brdinah.

Vrtljarstvo.

(*Bossinova šalata.*) Veličina ovoga povrća, od kojega jedna glavica naraste do 6 i do 12 funtih, ako se valjano goji, pobudila je u parižkoj izložbi pozornost svih računajućih gospodarah. Ovom bo težkóm i tvrdom šalatom hraniti se može družina po ljetu, dok neima zelja.

Pitajući za uzgoj te suvrsti šalate dobili su gospodari sliedeći odgovor: Gojitba ote šalate nerazlikuje se baš mnogo od gojitbe druge obične šalate. U Francezkoj počimaju sjeme u porastnike iliti klila (*Mistbeete*) sijati mjeseca Veljače, i sjetvu ponavljaju do mjeseca Lipnja u tu svrhu, da ima neprestano mlada razsada i dobre odrasle šalate. Bossin sadi na polju pojedine sadjenice uz razmak od 1$^1/_2$ do 1$^3/_4$ stope, da se rastuća biljka može valjano razširiti. S toga možemo već suditi o znamenitom objamu glavice, koja za čudo naraste. Perje joj je gusto, krhko, glava široka i ponješto plosnata. Usljed toga netjera odmah u sjeme, pače mora se više puta na križ prerezati, da stablo u vis prorasti može. Sjeme nezrije jednako, zato ga treba opetovano pobirati, kadgod je zrelo. Preko zime dade se lako čuvati, tako da se nepokvari do proljeća više od trećine.

Trgovina.

(*Ciene žitu padaju.*) Dočim su počeli gospodari voziti novo žito na sajmove, pala je ciena malo ne u svih predjelih za 25 do 30 novč. na vaganu; no u Banatu se tuže, da je zrno lošje od lanjskoga i težina pšenice da je izpod lanjske poprečne težine. Uzrok tomu traže u kišovitom vremenu, od kojega su usjevi poslje cvatnje mjeseca Lipnja postradali. U ostalom neima dosta kupacah, jer se nada pučanstvo jošte većoj jevtinoći.

— *(Bečki cienik na žitnoj burzi od 27. Srpnja t. g.)* Pšenica banatska u Beču 5 for. 50 novč. 88 funt., nova roba za gotovo; stolnobiogradska u Beču 5 for. 75 novč. 88 funt. nova roba za gotovo; kukuruz transito 3 for. 20 nv. 80 funt. do 3 for. 50 nv. 84 funt.; raš ugarska u Beču 4 for. 80 funt. do 4 for. 30 novč. 81 funt. nova roba; zob ugarska transito 1 for. 76 nv. 42 funt. do 2 for. 10 nv. 50 funt. Razprodano je pšenice 10.000.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva Dragutin Lambl.

Digitized by Google

Broj 32. **U Zagrebu** **8. Kolovoza 1867.** **XV. God.**

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Moslavina.

(Nastavak i svršetak.)

(Stoka i orudje. Nestašica težakah. Slabo napučena sela. Neplodnost ženah. Potreboća novih naselbinah za pustoseline. Plitka sadnja vinove loze. Ljudevitov dol. Znamenito kamenište. Jelengrad. Valpotićev školski vrt. Ciepljenje kozjom nogom. Razstanak i povratak u Križevce sa g. Severom.)

Sutradan t. j. dne 29. Lipnja sakupismo se kod g. Röslera, upravitelja imanja moslavačkoga, da nam pokaže stoku, ratila i razno orudje, bašće, polja i vinograde. Na ovom se imanju dosada nije najbolje gospodarilo, o čem svjedoče izdaleka riedki vinogradi; nego sadanji upravitelj nastoji svom silom oko toga, da se podigne poljsko gospodarstvo a osobito vinogradarstvo, glavno vrielo bogatstva u ovom predjelu, kojemu gledeć na vrsnoću ploda vinove loze težko je naći ravna. Revnost g. Röslera pokazuje već sada najbližje lozje od 16 ralih baš nad gradom, jer je za godinu danah svojega boravljenja zagustio i uredio liep komad toga vinograda, pa ga i valjano obdjelava. Što nisu činili njegovi po svoj prilici više za sladki plod čokoća zauzeti predšastnici, to čini gledeć na bolju kulturu g. Rösler, utemeljiv u tu svrhu posebni loznjak. Gospoština moslavačka ima ukupno golemu površinu od 196 ralih vinogradah, od kojih nikad nisu nabrali niti 900 vjedarah vina, dakle ni 5 vjedarah od rali. Kakve eto razlike izmedju ove i berbe Gjure Pajanovića, koji nabra 120 vjedarah od jutra!?! A položaj gospoštinskih vinogradah nije gorji od gračanskih, pače je jedan dio t. j. Jurjevec u istinu jošte bolji. Razlika nejednakoga uspjeha leži samo u nejednakom obradjivanju, koje on sada, kako rekoh, znamenito poboljšava, tako da se je od pomnjiva truda novoga upravitelja nadati dobromu i obilatomu plodu. Naprednost toga gospodara opazismo i u staji, gdje stoji do 50 glavah teladi za umnoženje stada, i u suši, gdje leži puno liepe baš izmlaćene i razgrnjene repice, napokon u orudnici, gdje ima dobrih ratilah, praktično sijalo i više porabljivih strojevah. — Jedna samo nestašica tišti i prieči rečenoga upravitelja i to je nestašica težakah. Moslavački kotar nesamo da je u obće veoma slabo napučen, već mu žiteljstvo uz neplodnost ženah pada po broju sve niže i niže. Ova je oskudica ubitačna toli za posjednike zemaljah koli za narod i domovinu; jer ima uslied ove mane, koju žalibože puk sam t. j. ženskad od taštine navlaš povećaje, za čudo mnogo pustoselinah, koje nitko neobdjelava. Stotine i tisuće ralih leže na ugaru i nitko nemari za nje, jer ima svaka kuća više, nego što može uz mali broj ukućanah obdjelavati. Najveći dio tih pustoselinah spada na vlastničtvo gospoštine, koja bi je rada i jevtino prodala, da se tko javi. „Gospodarski list“ je lani (u br. 35.) napomenuo, da se mogu te pustoseline kupiti veoma jevtino t. j. 1 ral (jutro od 1600 četvornih hvatih) po 5 do 10 forintah; nego osim njekolicine Kranjacah, koji su kupili do 8 selištah, nitko se nije javio, a osobito iz Hrvatske nitko netraži tih zemaljah. O naselbenicih iz Slavoniji neću da govorim, jer je pučanstvo u županijah slavonskih vrlo riedko baš kao ovdje u Moslavini. Ovo bi trebalo uvažiti i pozvati naše Zagorce ili žiteljstvo gusto napučenih brdinah, da se presele u žirne kraje moslavačke; inače bit će prisiljena uprava gospoštine, da pozove stranjskih naselbenikah, jer mora plaćati porez od pustoselinah, a nevuče nikakve koristi od njih. — U Sriemu i Banatu, gdje ima njemačkih naselbinah, zna si seljak prištediti toliko novacah, da si za svakoga sina po jedno selište od propadajućega nemarnoga pučanstva kupiti može i tako se taj živalj više i više širi. A ovdje nesamo da se domaći puk neširi, već je ženam baš sramota roditi diete i umnožiti obitelj! Tu pripoviedaju tužnih slučajevah, kako trudne žene znadu plod svoj gnjetenjem gubiti, samo da neimaju posla s omladinom. — Kakve nesretne naravi, kakvih ubitačnih predsudah, štono obaljuju broj pučanstva sve niže i niže! Srce zaboli prija-

Digitized by Google

telja zemlje i naroda, kad vidi da u susjednom Lonjskom polju ima plodne zemlje barem za 100 novih selah, pa nitko iz puka za nove naselbine nemari, pače i ove moslavačke naselbine neće primiti, makar mu je gospoština poklonila! U drugih zemljah se puk jagmi za svaki četvorni hvat površine, a evo ovdje leži više tisućah ralih neobradjene zemlje. Nije to valjda zemlja neplodna, već je dobra i za težanje sasvim sposobna; nadalje i podnebje ovdje sasvim je blago i zdravije na primjer od podnebja ugarskog banata. To treba da uvažimo i sve one, koji uz dieljenje zadružnih selištah dobiju nješto novca, da potičemo na pribavu ovih jevtinih pustoselinah u Moslavini.

U stajah i kotcih moslavačkog imanja našli smo rogatu marvu dobre pasmine švajcarsko-hrvatske, t. j. potomstvo plešine švajcarske u Hrvatskoj s domaćom plešinom pomješane, i veoma gojaznu t. j. za ugoj uz mali trošak jedrane hrane sposobnu pasminu krmadi turopoljske. Ova se pasmina zbilja vrlo lako tovi i zaslužuje s toga, da se po našoj domovini bolje razširi od mršavih košćastih i kršljavih pasminah, štono puk naš mjestimice na svoju štetu drži. Turopoljska je pasmina dugačka i valjugasta, ponajviše dlake šarene t. j. biele i crne i netreba kod ugoja tolike krme, koliko druge hrvatsko-slavonske pasmine.

Gledeć na sadjenje ključecah i korienjakah od vinove loze, kako smo je u Kutinji i ovdje po loznjacih i novih nasadih našli, treba ponoviti onaj isti prigovor, koji smo u br. 25. ovoga lista naveli. Svi bo vinogradari ovdašnji sade lozu preplitko i okomice, namjesto da ključece ili korienjake evo ovako: (p) polažu i zagrnjivaju sipkom zemljom do posljednjega pupolja na vršku kod *p*. Ovakav se ključec i korienjak neposuši lako i korien bit će mu za trećinu ili za cielu polovicu dulji od onoga, kojega imamo od kratkih, plitko i okomice sadjenih ključecah i korienjakah. Ob uspjehu ovako položenih mladih trsićah mogu se uvjeriti licem svi oni, koji se hoću potruditi u loznjak i mladi nasad križevačkoga učilišta i susjednih nam vinogradah novih.

Razvidiv moslavačko gospodarstvo i okusiv izvrstna moslavačka vina, odvezli smo se preko Gornje Jelenske u Ljudevitov dol i pohodismo onda pešice u gorah ležeći staroslavni Jelengrad. U Ljudevitovu dolu ima za ovaj predjel i cielu Hrvatsku veoma važno kamenište, naime žula (*Granit*) sive masti i veoma savršena zrna. Ovaj se kamen dade vrlo liepo tesati i rabe ga zato nesamo svi oni, koji u Moslavini grade nove čvrste kuće, već ga tešu i bečki kamenari, naime poduzetnik J. Strešnjak, kojemu je moslavačka gospoština ova kameništa odstupila uz najamninu na više godinah. U ovom kameništu napravljen je orijaški podlog spomenika bana Jelačića. Pokraj kuće Strešnjakove našli smo mnogo gotovih stupovah, pločah, križah i malih spomenikah, stranom samo pritesanih stranom već pribrušenih i liepo prigladjenih. Rukovoditelj toga kameništa, kojeno je odkrio naš prirodoslovac Ljudevit Vukotinović (s toga se i zove taj predjel „Ljudevitov dol“) javi nam, da prodaje jednu kockovnu (kubičku) stopu gotove robe t. j. tesane i gladjene po 4—5 for.

Jelengrad je u šumi svakovrstnim drvećem zarašćena gradina, koju nebismo bili našli, da nas nije vodio član podružnice moslavačko-kutinjske g. Hladik, nadšumar gospoštinski. Zidine ovoga u povjestnici hrvatskoj slavnoga grada jošte su čvrste i dosta sačuvane. Odmoriv se u boltanom podrumu staroga grada i izpjevav više pjesamah povratismo se dolinom prama gore potaknutomu kameništu, gdje za nas priredi brižljivi gospodar Dragutin Pajanović pod vedrim nebom narodni ručak od pečenih jagnjićah i rujnog vinca. Hvaleći njemu i prijateljskim mu pomoćnikom, koji su nam priskrbili svestrane gospodarsko-šumarske pouke i zabave, zabilježili smo duboko u svoja srca ugodnih utisakah, što smo jih od sriede do subote putujuć doživili.

Navrnuv se u tom izletu na časak i k veleč. g. župniku Miklošiću na Gornjoj Jelenskoj, imali smo priliku upoznati izvrstni red, što ga drži taj dobri gospodar i odlikovani vinogradar u crkvi, u bašći i u svoj kući od pivnice do ormara. U večer sastasmo se kod gostoljubnog upravitelja Röslera, sutradan t. j. 30. Lipnja skočismo oko 4 sata jutrom na noge i bivši u više kućah naime kod gospoštinskih častnikah i obćinskih bilježnikah nastanjeni, sastali smo se oko 8 satih u Ludini kod velikog sudca Pajanovića.

Jošte nam je preostao vriedan predmet gospodarskoga napredka, to jest školski vrt ludinski. Ovaj se vrt odlikuje nesamo veličinom od drugih sličnih vrtovah, već i valjanom redbom voćakah, murvah, rastila i pčelinjaka. Zasluga tu ide najveća revnomu učitelju gosp. Valpotiću, koji se zbilja svojski brini za ovo pokušalište i koji nadalje takodjer u svilarstvu veoma uspješno radi. Prispodabljajuć njegov u tom pokazani uspjeh uspjehom drugdje razvidjenim priznati moramo, da je on jedan od prvih naprednjakah i da zaslužuje nagradu, štono zemaljska oblast odredjuje za revne učitelje.

Mimogred treba da napomenemo pokuse g. Valpotića ciepljenjem voćakah pomoćju tako zvane kozje noge (*Geisfuss*), t. j. nožića, kojim se izreže u divljaki trouglasti zariez, pa se slično prirezani ciepac umetne, zaveže i zamaže. Njegove su doduše ovako ciepljene voćke ponajviše valjano rasle, nego ipak nije taj način tako dobar i sjeguran, kao što je ciepljenje u razkol, jerbo plemenita šibica stoji čvršće u razkolu, nemiče i neposuši se tako lako, kao što uz porabu kozje noge. Ovo priznaje g. Valpotić, pokazav u ostalom kušanjem ovog u novije vrieme preporučenog oplemenjivanja, da znade za sve metode ciepljenja i pupanja i da je pouke radi sve rabi.

Digitized by Google

Zahvalnim srcem razstali smo se, razvidiv školski vrt ludinski, oko 9 satih sa prijaznimi nam suputnici velikim sudcem Pajanovićem, sudcem Barabašem i učiteljem Valpotićem. (Veleč. g. župnik Miškatović bio je u crkvi.) Na putu položismo u svoja srca gledeć na poučno i ugodno putovanje spomenik — tvrd kao žula u Ljudevitovu dolu. — U Križevce pratio nas je obćinski bilježnik g. Sever, prijatelj napredka gospodarskoga a osobito vinogradarskoga. Požurismo se putujuć preko Dubrave u Križevce, da pokažemo g. Severu istog dana i sutradan zavodski vinograd, bašće i sve što u gospodarsku struku zasieca.

Mladež je naša ljetos mnogo vidjela i upoznala; prijatelji pako naši i promicatelji gospodarskoga napredka priskrbiti će nam valjda i dojduće godine na drugoj kojoj strani domovine novih prilikah za slično poučno putovanje, kojemu evo ovdje u tom listu polažemo mali spomenik. L.

Viesti o parižkoj izložbi.

(Nastavak.)

Ovo su glavna načela, na koja treba paziti, da se vinarstvo savršenstvu primakne; druge potankosti nemogu se za sve zemlje jednako u pravila svesti, jer svaka zemlja imade svoje vlastitosti, koje treba da dotični vinari prouče i prema klimatičnim i mjestnim okolnostim postupanje udese. Mi ćemo ovdje samo još navesti, što smo o stanju vinogradah i pivnicah u Francezkoj opazili i čuli:

U vinogradih francezkih nije vidjeti visoka ni stara grbava čokoća, sve je čokoće mlado, upravno i okolo $1^1/_2$ cipele visoko, debljine je od 2 do 3 palca u promjeru; lucenu nigdje traga, već po dva tri reznika na 1, 2, 3 pupa, motikom se malo gdje kopa, nego lopatom dube, a vinograda gnojenje je velika riedkost; kolci na $2^1/_2$ do 3 cipele visoki. Čusmo, da na nizku trsu grožđje bolje zori, a u gnojnu vinogradu grožđje većma gnjije i lošije vino biva.

Pivnicah u Francezkoj nevidjesmo pod zemljom, kano kod nas, nego razi zemlje zidane kao magazini, suhe i s malo svietlosti, dapače pivnice glasovite „vinske hale" u Parizu sastojeće iz 5 orijaških zgradah sa 50 ogromnih pivnicah, upravo su tavne i nemože se u njih bez svieće ni ući ni raditi; neimaju nikakva prozora, nego po dvoja vrata s prieda i s traga. U tih pivnicah leži 500.000 bačavah od 6—7 akovah.

Da se medju timi ogromnimi pivnicami čovjek znade naći, izvedene su prave ceste, koje nose ime vina, što je u njih smješćeno, kano: Rue du Champagne itd. S ovoga skladišta vinskoga sav Pariz dobiva potrebito vino. Okolo pivnicah namješćene su stotine kućicah, koje različitim vinskim trgovcem služe kao pisarne. Nad ovimi vinskimi pivnicami prostorije su za spirit i cognac. — Na pitanje: zašto su pivnice razi zemlje i tavne, bijaše odgovor: »Pivnica pod zemljom nemože nikad bez vlage biti, a ta hudi vinu, kano što i svietlost plemenite sastojine vinske na se rado povlači.«

Ove sakupljene podatke o vinogradarstvu i vinarstvu preporučujemo našim vinogradarom i vinarom, da o njih misle i umuju, a mi ćemo još nješto, što na vino spada, spomenuti.

Gospodin Makso Greger, koji se je godine 1861. u Londonu smjestio namjerom, da ugarska vina uvede na trg englezki, što mu je srećno za rukom i pošlo, jer ne samo što je ugarskomu vinu prokrčio put u London i tja u dvor englezke kraljice, nego mu je otvorio prodaju i po drugih englezkih gradovih namjestiv prikladna skladišta; kušajuć naša hrvatska vina reče: Njeke vrsti vašega vina prikladne su već sada steći polahko prodju u Englezkoj, ali prije svega valja vam utemeljiti poveće vinsko skladište kod kuće, na kojem bi se od njekoliko izabranih vrstih uviek u povećoj množini od jednake dobrote nahodilo, jer prvi je uvjet za uvedenje vina u veliku trgovinu, ako strani kupac imade pouzdanja, da će izabranu vrst vazda jednaku dobiti.

Treba dakle što življe nastojati, da se slično vinsko družtvo kod nas ustroji, kojemu bi bila zadaća promaknuti prodaju našega vina i preko medje naše domovine.

Opazka o njekih vinarskih spravah.

I. Vinske preše: Na otoku Bilancourt bilo je puno, većim djelom velikih vinskih prešah izloženo najviše onakva načina, kakvih smo vidjeli na našoj izložbi god. 1864. — Charl Pichol iz »Monts-sur-Gueses« u Francezkoj najviše jih je izložio i ciene naznačio:

Br. 1.	2	težaka	u 3	ure	16	akov.	300	fran.
» 2.	2	»	u 3	»	20	»	350	»
» 3.	2	»	u 4	»	32	»	400	»
» 4.	2	»	u 4	»	48	»	450	»
» 5.	2	»	u 5	»	58	»	500	»
» 6.	2	»	u 6	»	78	»	550	»

U ostalom reče prvi vinar ugarski g. Jalić glede vinskih prešah, da su i u nas poznate seljačke preše s kamenom po njegovu vlastitu izkustvu najbolje, jer da najuspiešnije iztisnu sok grožđja.

II. Strojevi za čepljenje staklenkah: Vrlo je važno po vinu u staklenkah, ako su ove dobro začepljene, a zato su shodni strojevi gosp. Gleuzera u Parizu (Rue du Templ 141), čepovi pako najbolje su vrsti, što dolaze u Francezku iz Algira i Egipta. Obloge iz cinka preko čepovah u svih mastih najbolje su St. Marie Dupré & C. u Parizu.

III. Tako zvani »vinski miris«, kojega u Njemačkoj puno rabe, pravi se ovako:

U dobar cognac namoči se klinčacah, fiorentinskoga korienja od vijolice i vanile, pa se primjereno prida vinu, koje se tada čini starije i punije.

Digitized by Google

IV. Brzo bistrilo (*Schnellklärungs-Apparate*). Od C. Rawalda iz Freiburga u Thüringu najbolje; u svih veličinah od 5 do 20 talirah ciena. Kažu, da ovim bistrilom i osobito priredjenom bistrećom tvari (*Klärmasse*) vino se može podpunoma izbistriti i od bolestnih čestih sasvim osloboditi.

V. Shodne police za staklenke iz željezne žice (drota) izložila je i prodaje firma: »Dredonné & Dorenlot u Parizu, Rue Beaubourg br. 71.«

VI. Robinson i Wiliam iz Bridgwater u Englezkoj izložili su stroj, kojim se čiste bačve iz nutra.

(Nastavit će se.)

GLASONOŠA.

Službene viesti.

(*Poziv.*) U četvrtak dne 22. Kolovoza držat će podružnica dugoselska svoju sjednicu u školskoj sgradi dugoselskoj u 10 satih prije podne, kamo se svi članovi kao što i gospodari nečlanovi najuljudnije pozivlju.

Predmeti viećanja:

1. Što će naša podružnica izložiti u dojdućoj jesenskoj izložbi zagrebačkoj.
2. Kakova bijaše ljetošnja žetva i kako stoje vinogradi.
3. Predlozi pojedinih članovah.

Na Prozorju, 4. Kololoza 1867.

Josip Zorić,
tajnik.

— (*Poziv.*) Dne 22. Kolovoza t. g. držati će gosp. podružnica vel. gorička svoju redovitu sjednicu u školskoj sgradi u Velikoj Gorici.

Predmeti viećanja biti će:

1. Čitati će se zapisnik zadnje sjednice.
2. Izbor odbornikah.
3. Kako bi se prepriečiti dalo, da se nebi marva po goricah pasla, uslied česa se veliki kvari čine.
4. Kako bi se poljska policija svrsi shodnije urediti mogla.
5. Pošto su u granicah ove podružnice zemljišta većom stranom loša, niti se bez gnojenja hasnovito obradjivati mogu; umoliti ćemo odmah iz sjednice sl. političku oblast: da občinarom strogo naloži, da se obćinski putevi i mostovi uviek u dobru stanju uzdržavaju.
6. Izvješće o ljetošnjoj žetvi.
7. Ustanoviti će se vrieme, kad će se smjeti ljetos berba započeti.
8. Posebni predlozi.

U Pješćenici, 29. Srpnja 1867.

Josip Gregorić, župnik pješćenički, predsjednik.   Pajo Kroempler, tajnik.

— (*Godišnji izpiti u višem odielu gospodarsko-šumarskog učilišta križevačkoga*) obavljat će se, počamši od 12. Kolovoza, sliedećim redom:

dne	12.	Kolovoza:	Gospodarska lučba, pčelarstvo i svilarstvo.
„	13.	„	Naravoslovje živinčadi i ratarstvo.
„	14.	„	Govedarstvo; procienba šume i šumarska matematika.
„	16.	„	Gospodarsko strojoslovje (mehanika) i livadarstvo.
„	17.	„	Vjeronauk u svih 3 tečajih skupa.
„	19.	„	Mjeračina poljska i šumarska.
„	21.	„	Životoslovje bilja i gospod. graditeljstvo.
„	22.	„	Obće šumarstvo i gospodarsko biljarstvo.
„	22.	„	Pregledanje risarskih predmetah.
„	24.	„	Gospodarsko računovodstvo, šumarsko biljarstvo, šumarska službena pisma i šumarsko računovodstvo.

Pozivaju se prijatelji gospodarskoga napredka i toga zavoda, da se izvole prisustvovanjem (prije podne od 8 do 12, poslje podne od 3 do 6 satih) osvjedočiti o uspjehu strukovnoga naučanja.

Domaće viesti.

(*Gospodarske promjene i napredak u vojničkoj Krajini.*) C. kr. vojn. ministarstvo u Beču naložilo je svim pukovinam, da se brinu za ustrojenje gospodarskih podružnicah, jer — kaže dotična odluka — „dosadanje nastojanje oko unapredjenja gospodarstva neima nikakva uspjeha“ i treba je da se puk bolje potiče i bodri u rečenih podružnicah, koje pomažu svigdje razvoj gospodarstva, kao što to pokazuje povjestnica gospodarskoga napredka. — Mi ovu odluku srdačno pozdravljamo, opaziv, da se njetko u Beču — valjda bivši pobočnik bana Jelačića p. n. g. Zastavniković — *svojski brini* za promicanje gospodarstva u vojničkoj Krajini. Čujemo, da će što prije prispjeti druga u narodno gospodarstvo duboko zasiecajuća odluka gledeć na kupovanje zemljištah u vojničkoj Krajini. Polag starog propisa izdanog pod caricom Marijom Terezijom nesmije trgovac, obrtnik i u obće nitko u Krajini posjedovati više od $8\,^1/_2$ jutra zemljišta. Taj propis u istinu je vrlo ubitačan, jer ima puno imućnih trgovacah i obrtnikah (pekarah, mlinarah, mesarah) u Krajini, koji bi si drage volje uredili valjano imanje, da smiju kupovati zemljišta pusta i neobradjena, kojih ima za čudo mnogo u Krajini. Sad čujemo, da će se taj ostarjeli propis ukinuti i dozvoljiti žiteljem bez razlike stališa kupovanje zemljištah u neopredjeljenoj mjeri. Blage posljedice ove odluke uvidjeti ćemo za kratko, jer nam je poznato, kako rado bi si mnogi prijatelj gospodarstva nabavio selište od 30—40 ralih ili više, a po dosadanjih vojničkih zakonih nije smio posjedovati više od $8\,^1/_2$ rali, koja površina dakako premala je, da zadovolji gospodaru, jer se uz nju nenaplaća držanje prostog nadvornika a kamoli vrtljara ili viničara (vincelira). Više o tom predmetu, kada budemo dotičnu odluku ili valjda više jih pobliže saznali.

Trgovina.

— (*Bečki cienik na žitnoj burzi od 3. Kolovoza t. g.*) Pšenica banatska u Beču 5 for. 90 nč. 88 funt., u Gjuru 5 for. 50 nč. 87—89 funt., ugarska u Beču 5 for. 75 nč. $88\,^1/_2$ funt.; kukuruz transito 3 for. 50 nč.; raš ugarska u Beču 3 for. 90 nč. do 4 for. 5 nč. 80 funt.; ječam slovački u Beču 2 for. 70—75 nč. 70 funt. do 2 for. 80 nč. 71 funt.; zob ugarska transito 1 for. 78 nč. 43 funt. do 2 for. 10 nč. 50 funt. Razprodano je pšenice 15.000.

Odgovori uredničtva.

Gospodinu V. R. u D. Zavistne prigovore susjedah o nestašici znanstvenog nazivlja, što ga tobož neima u našem jeziku, neće nas podnipošto smetati ili priečiti. Mi idemo neumorno putem izobraženja i postignuv plemenite svrhe netreba da se brinimo za neumjestne prigovore. Najbolji odgovor jalu i zavisti bit će blagodatni posljedak valjana djela. U to ime izvolite nadalje raditi na strukovnom polju.

Urednik.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva Dragutin Lambl.

Digitized by Google

Broj 33. *U Zagrebu* **15. Kolovoza 1867. XV. God.**

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Naše sjenokoše.

Bit će svakomu poznato, koji se gospodarstvom bavi, pa ga je i nješto racionalno proučio, da je jedna od najvećih polugah naprednoga gospodarstva gojenje marve. Da gospodar čim veću korist postigne od stoke, treba da ju i umno goji, a umno se može gojiti stoka samo onda, ako ima gospodar čim više pa i valjane te izdatne krme, koja se svrha može samo onda postići, ako se čim umnije postupa s livadami. Nu žalibože u tom pogledu naši gospodari, s malimi iznimkami, postupaju sasvim bezumno. Kod nas se, reć bi, sistematički radi, da bude čim manje i čim nevaljalije krme. Ne samo da se ništa negoje travnici, nego se usuprot nastoji, da čim više podivljaju. U zemljah, gdje se je livadarstvo i stočarstvo do najvišjega stupnja popelo, netjera se marva u livade na pašu, travnici su ravni kao stolovi, krtine se pomno razbacivaju, koje su vodotične, odvodi se suvišna voda iz njih na sve moguće načine, da nestagnira, te da stoga neraste šaš i kojekakve kisele za krmu nevaljale pa i škodljive trave. Ako je livada omršavila, pomaže se tomu svakovrstnim gnojem, kao što je gnojčina, sadra, pepeo itd.; ako se je livada osušila, navadja se na nju voda umjetnimi sredstvi; ako korov i nekoristno bilje preotimlje mah, treba nastojati da se uništi; toga radi se pokosi prije nego procvati i u sjeme prodje, ili se ciela livada preora, pa se nasije samo najbolja za krmu trava. Da dobiju što tečniju i i izdatniju krmu, kose ju gospodari prije nego li trava dozrije i hraneći sok se u njoj posuši.

Tako se svamoguća čine, da se množina krme podvo-, tro- i četverostruči prema našem, a zaprečuje se, da neraste i da se nespravlja nevaljala i marvi škodljiva trava ondje, gdje može mjesto takove dobra krma rasti. —

Umni gospodari takovih zemaljah netjeraju skoro nikad rogatu marvu na pašu, a najmanje s proljeća na livade; nego ju dakako svaki dan gone van, da se prodje na čistom zraku. Oni punim pravom tvrde, da marva nemože pravo uspievati, kad je uviek izvržena svim nepogodam vremena, suncu, kiši, snjegu, zimi, a i gladu, jer mnogo putah neima što pasti. Oni svoju marvu krme u čistih i zračnih štalah, te ju drže u čistoći kao i samog sebe, ali zato daje jedna njihova krava više koristi nego naše 3. Njihove krave daju navadno 1200 do 1600 polićah mlieka na godinu, dosta putah do 2000 a kadkad i preko 2000. Povrh toga je velika korist gospodaru, da mu ostaje gnoj kod kuće, koji se inače pašnjom gubi.

Tako umni gospodari naprednih zemaljah, a kako naši?

Sa svim protivno. Time što blago po mokrini u zimi s proljeća i jeseni pase, izgazi livadu tako, da stoji jamica do jamice, te čovjek, hodeč po njoj uviek mora poskakivati i balansirati, da si nogu neizvine. Krtine se nigda nerazbacaju, zato višeputah humac do humca stoji, što obodvoje čini, da se livada nemože ni valjano pokositi, ni pokošeno sieno sve pospraviti. Velika strana livadah zaraštena je svakojakim grmljem tako, da čovjek mora podvojiti, da li je to livada ili šikarje, što bi se moglo uz malo nastojanje gospodarah svake zime kad je malo posla izkrčiti. Tu se malo ili ništa neradi, da se stojeća suvišna voda odvodi, a potrebita u suši za natapanje navodi. Tu se negleda, kakova trava raste, da li je za krmu valjana ili ne, tu se nikad negnoji, a o pooranju i sijanju krmovnog sjemenja ni govora neima; nevaljali i suvišni korov se nikada neuništuje, tako da nevaljale travetine preraščuju i udušuju ono malo dobre trave.

Ovim gospodarstvenim manam krivo je mnogo neznanje, a najviše nehajstvo. Neznanstvu može se poukom pomoći, a nehajstvu krepkim postupanjem oblastih. Da se svrha postigne, moraju ova dva faktora, nauka i posredovanje oblastih jedno drugo podupirati.

Šta se tiče pouke, u tu svrhu bi se imali popularni naputci vješto izraditi, u obćinah više putah preko

Digitized by Google

zime čitati dati, a u seoskih nedjeljnih školah imao bi se nauk o stočarstvu i livadarstvu obligatno kao i katekizam, učiti.

Što se tiče posredovanja oblastih, to je, na koliko se sjećam, izašla naredba još godine 1857. radi štedjenja livadah od nevremene paše; nu ostala je bezuspješna radi nehajstva oblastih o izvršivanju. Koliko je meni poznato, to je u smislu te naredbe nedavno kot. žup. sud jastrebarski, potaknut ondašnjom gospodarskom podružnicom, prvi izdao strogu naredbu, koja oštro i pod prietnjom znatnih globah zabranjuje na livadah proljetnu pašu bezuvjetno, a jesensku prije Miholja. Ova se naredba može tim laglje dojdućega proljeća izvesti, što će se ljetos krme u izobilju naspraviti, pa će imati narod i bez paše čime krmiti marvu, dok uzmogne nješto nakositi, a kada bude samo jednog proljeća početak učinjen, to će se tim laglje moći u buduće ova naredba izvršivati, što će s proljetne nepašnje mnogo više i bolje trave narasti. Ovu hvale vriednu naredbu preporučujemo i drugim kotarskim sudcem, a pozorne činimo i višje oblasti, da u tom smjeru stroge naredbe izdadu. U tom pogledu bi se odmah sada moglo još dalje poći. Moglo bi se strogo i pod prietnjom primjerene kazne zapoviediti, da se preko zime livade čim više poravnaju, da se sve krtine porazbacaju, a nepotriebito grmlje i šumarje da se izkrči. Samo malo dobre i postojane volje za probit naroda, pa se to može čisto lasno izvesti.

Evo pomenute naredbe jastrebarskoga kot. suda:

Povodom predstavke gospodarske podružnice jastrebarske vis. kralj. namj. vieću predložene, te po velem. g. prvom podžupanu Očiću amo na uredovanje dostavljene, u pogledu zabrane neudobne paše po livadah u obće, obnašao je ovaj žup. kot. sud, uvaživši temeljite razloge rečene predstavke, izdati sliedeću

Naredbu.

1. Po livadah u obće, bez razlike, dali ove sačinjavaju vlastitost obćine iliti kojeg posebnika, zabranjuje se bezuvjetno proljetna paša.

2. Jesenska paša dozvoljava se počamši od Miholja t. j. 29. Rujna svake godine, pa dospjeva iznimutjem jeseni.

3. Svaki prekršitelj ove naredbe kaznit će se

a) prvi krat sa novčanom, ubožkomu zavodu dotične obćine pripasti imajućom glabom od 15 for. ili eventualno trodnevnim apsom, pak tamo, gdje to obstojeći zakoni dopuštaju, i tjelesnom kaznom;

b) drugi krat sa novčanom globom od 50 for. ili eventualno apsom od 10 danah ili tjelesno;

c) Treći krat sa novčanom globom od 150 for. ili eventualno trideset-dnevnim zatvorom ili tjelesno.

4. Ako bi koji, što se ipak nenada, ovu naredbu, i po četvrti put prekršio, tada će se zatečena u livadah marha zaplieniti, putem javne dražbe prodati, a utržak privesti ubožkome zavodu dotične obćine, u koje obsegu bi marha u livadah zatečena, a povrh toga kaznit će se dotičnici po svoj strogosti zakona.

Pozvano je dakle ovim mjestno oto poglavarstvo, da ovu naredbu odmah najobširnije tri putah razglasiti, pak to u buduće svake godine po tri putah u razno doba i opet obnarodovati nepropusti, za da se tim načinom pojedincem uzme prilika, izgovarati se neznanjem obstojateljstva ove naredbe, dočim se za točno i obširno razglašenje dotični obć. i poglavarstveni sudci osobno odgovornim čine.

Briga će biti u ostalom i ovoga žup. kot. suda samoga, da točno ovršenje ove naredbe nadzira.

Žup. kot. sud u Jaski 12. Lipnja 1867.

Viesti o parižkoj izložbi.

(Nastavak.)

Druga gospodarsko-obrtnička roba, u kojoj takodjer naša domovina izvozom sudjeluje i ako bog da, jošte obilnije trgovala bude, jest mlivo.

Ob ovoj robi priobćuje gore navedeno poslanstvo sliedeće izvješće:

I. Brašno je važna struka po našu domovinu, jer žito u brašnu prodano svakako bolju cienu odbacuje.

Kod ocienjivanja različitoga brašna uzela je porota za primjerak najbolju vrst francezkoga broj 0, pa su sva ostala brašna ovoga broja sravnjivana s ovim primjerkom.

Klasifikacija bila je ova: najprva vrst 0, druga $^1/_4$ a zatim po redu $^1/_2$, $^3/_4$, 1, $1^1/_4$, $1^1/_2$, $1^3/_4$ i najlošije 2.

Uspjeh ociene u odsieku ugarsko-hrvatskom bijaše ovaj:

Debrecinski mlin $^1/_4$
Miškolc „ $^1/_2$
Peštanski mlin na valjke 1.
Zagreb. parni mlin 1 (podpuno prikazana produkcija).
Belgijski mlin na čigru u Karlovcu 1.
Mlin Panonia $1^1/_4$.
Prvi Pešt-budimski mlin $1^1/_2$.
Mlin u Weissenburgu $1^1/_2$ (podpuno prikazana produkcija.
Schwarz u Jegru $1^1/_2$.
Neumann u Aradu $1^3/_4$.
Herzog i Schwarz u Osieku 2.
Budimski Fabrikhof 2.
Za krupicu (jagle, Gries) dobio je mlin na valjke $^1/_2$.

Krupica naših hrvatskih mlinovah imala je gdjekoje zrnce, čemu je po mnienju porote razlog, da je u pšenici bilo štogod grahorice.

U austrijskom odsjeku izložena je najbolja krupica od ebenfurtskoga parnoga mlina Aleks. Schöllera, a najljepše brašno od umjetnoga mlina na Labi u Podjebradu u Českoj posjednika Hlavača.

Digitized by Google

Iz Austrije bilo je u svem 55 izložiteljah s mlivom; više nije ni jedna zemlja izložila, a ni boljih vrstih.

Za našega boravljenja u Parizu bilo je još vrlo malo cienikah od brašna namješćenih, zato nam nije moguće podpuno sravnanje brašnenih cienah prikazati, nego ovo što sliedi:

Ciena na mjestu u Trstu za 100 kilogramah.

	Zagrebačkoga umjet. parnoga mlina		Umjetnoga mlina u Engelsdorfu u Štaj.	
Krupice (Gries)	53	frank.	56.54	franka
brašno br. 0	53	„	52	„
„ „ 1	51	„	49	„
„ „ 2	48.75	cent.	47	„
„ „ 3	46.30	„	42	„
„ „ 4ᵃ	41	„	38	„
„ „ 4ᵇ	36.50	„	36	„
„ „ 5	33.25	„	34	„
„ „ 6	32.30	„	31	„

Uspjeh tvorenja:

C. kr. povl. parni mlin u Ebenfurtu Alekse Schöllera u Beču tvori iz 100 kilogram. pšenice:

Brašna broj 00	7	kilogram.
„ „ 0	10	„
„ „ 1	9	„
„ „ 2	10	„
„ „ 3	18	„
„ „ 4	11	„
„ „ 5	11	„
„ „ 6	5	„
Mekinjah i odpad	17	„
Na razprašenju	2	„
Ukupno	100	kilogramah.

Ovaj mlin je izložio mlivo od 2000 centih pšenice i ječmenove kaše od 5000 centih ječma.

Glede množine, koja se u različitih mlinih melje, moglo se samo sliedeće saznati:

Zagrebački umjetni parni mlin melje na godinu 150.000 vag. žita.

Parni mlin na dielnice u Pešti 700.000 centih.

Parni mlin u Ebenfurtu 400.000 cent.

Parni mlin na dielnice u Beču 240.000 cent. različita mliva.

Košicki umjetni mlin 67.000 vag. žita.

Mostanski 70.000 vag. žita.

Ova obrtnost u Austriji navlastito u Ugarskoj dosegla je već velik razvoj, niti se imade bojati natiecaja ma koje druge države ali i mlivo naših hrvatskih umjetnih mlinovah daje temeljitu nadu za sve sjajniji uspieh sa svoje dobrote, a i množinom je dokučio već gotovo mjeru, gdje treba ozbiljno na izvoz misliti.

Pa valja priznati, da je i družtvo južne željeznice na promak toga izvoza neke vozne polakšice učinilo, jer je od 1. studenoga 1866 obalilo vozovinu za carinski cent kod daljine od 15 miljah na 1½ novč. od 15 do 30 miljah daljine 1¼ novč.; a kod daljine preko 30 miljah na 1 novč.

Napokon nam je još opaziti, da je po austrijskom obćem carinskom ugovoru, uvozna carina od centa 80 novč. — a kod izvoza, dotično uvoza u Englezku, plaća brašno englezke carine od centa 4½ pensa.

Nadalje uvezla je englezka brašna godine 1865.:

Iz Francezke	3,058.000	centih
Iz englezke Amerike	181.000	„
Iz združenih američkih državah . .	262.000	„
Iz ostalih zemaljah	382.000	„
Austrija pako izvezla je iste godine	187.524	centa

brašna u različite strane zemlje.

(Nastavit će se.)

GLASONOŠA.

Službene viesti.

Natječaj. Iz razloga, što do urečenoga roka (kon. Siečnja 1867) ovomu upravljajućemu odboru nije na prosudu podnešen spis o konjarstvu, kako to bje razpisano, ustanovio je odbor za isti natječaj novi rok do konca Rujna 1867 i to uz iste uvjete, naime: da knjižica obsizala bude cielo konjarstvo i da bude što popularnijim jezikom za četiri tiskana tabaka spisana. Najboljemu djelcu dopitat će se nagrada od 15 carskih dukatah.

U Zagrebu dne 7. Ožujka 1867.

Upravlj. odbor hrv.-slav. gospod. družtva.

Pavao Hatz, podpredsjednik.
Petar Zoričić, poslovodja.

— (*Poziv.*) Dne 29. Kolovoza t. g. držati će gosp. podružnica svetoivanska svoju redovitu sjednicu u Svetom Ivanu.

Predmeti viećanja biti će:

1. Obnova častnikah podružničkih.
2. Što će naša podružnica izložiti u dojdućoj jesenskoj izložbi zagrebačkoj.
3. Koji je uzrok, da se mienja boja u vinu? koji kad se prevrne? Zašto u dobrih godinah vino drži boju, dočim ju u loših od istog čokoća i vrsti groždja mienja, te u tamnu i mutnu prelazi?
4. Čim bi se najuspješnije dala utamaniti pirika na oranicah?
5. Sabiranje godišnjih prinesakah.
6. Predlozi pojedinih članovah

Nad Zelinom dne 8. Kololoza 1867.

Drag. Stražimir, predsjednik.
St. Valdec, tajnik.

(*Poziv.*) U četvrtak dne 5. Kolovoza držat će gospodarska podružnica jastrebarska svoju sjednicu u pisarni jastrebarskoga žup. kot. suda u 10 satih prije podne.

Digitized by Google

Predmeti viećanja biti će:

1. Kako i čim će naša podružnica sudjelovati kod dojduće jesenske izložbe u Zagrebu.

2. Popisati će se svi izložci i izložitelji.

3. Pobilježiti će se uspjeh ljetošnje žetve, kao i izkustva i opazke učinjene u voćarstvu, stočarstvu i vinogradarstvu.

4. Viećati će se o posebnih predlozih pojedinih članovah.

5. Pobirati će se prinesci od gg. članovah.

Pozivlju se sva gospoda članovi i gospodari nečlanovi na što veće udioničtvovanje.

U Petrovini 11. Kolovoza 1867.

Drag. Jaugcer, predsjednik. Gjuro Rožman, perovodja.

Slavnomu hrvatsko-slavonskomu gospodarskomu družtvu u Zagrebu.

Obvezana se ćutim sl. gospodarskomu družtvu do radostna znanja staviti liepi primjer, kojim se ovdašnja trgovačka kuća Pscherhof-Volheim zaslužnom učini za promicanje svilarstva i obodrenje žiteljstva na što veću radnju u ovoj struci gospodarstva.

Spomenuta kuća razpisala je putem kotarskoga suda cerničkoga za kotar cernički i za grad Požegu svagdje po pet darovah za najrevnije hranitelje svilenih bubah; darovi ovi sastoje u 2 cekina za prvog, 2. i 3. dobivaju po 1 cekin, 4. škudu a 5. pol škude.

Darovi bijahu dne 4. t. m. u prisustvu mjestnoga župnika Otca Petra Smoljanovića, kotarskoga sudca i više pozvane gospode i naroda podieljeni; prva nagrada dopade seljaka Miju Vincetića iz Giletinacah za prinešena po njemu odhranjenih 42½ funta krasnih čahuricah.

Druga pripade Joški Alešiću iz Cernika za 47 funtah čahuricah.

Treća Lizi Varga iz Cernika za 33 funta, četvrta Mariji Buršić iz Male za 27 funtah čahuricah.

Peta Kati Matošević iz Šagovine za 26 funt. čuhuricah.

Prigodom ovom obećaše darovatelji i za buduće godine nagrade takove dieliti dapače i povećati.

Ovaj liepi primjer poticanja u struci gospodarstvenoj slavnomu upraviteljstvu do znanja stavljam s molbom, da to u „Gospodarskom listu“ obnarodovati izvoli.

Županijsko kotarski sud u Cerniku dne 8. Kolovoza 1867.

Niko Thaler, sudac.

Vremenoslovje.

(*Snieg i led u mjesecu Srpnju*) pao je u sjevernoj Ugarskoj, naime u karpatskih planinah dne 9. i 10. Srpnja, medju tim što su na sjevernih stranah rečenog pogorja u Galiciji nečuvene oluje više županijah poplavile, preko 100 selah utamanile, mostove i ceste podrovale, gradju iz šumah odplavile i strm na polju uništile. U Slovačkoj zavladala je u to doba zima kao u Siečnju, dvie krave i djevojka, koja je stoku na planinah pasla, smrznuše se u sniegu, što ga je bura naduvala na karpatske brdine. Ovakvomu pojavu neima primjera u ovom stoljeću, kao ni poplavici, potopivšoj poput jezera čitave kotare sjeverozapadne Galicije.

Domaće viesti.

(*Nastojanje g. St. Pejakovića oko utemeljenja gospodarskih podružnicah u vojničkoj krajini.*) Revni promicatelj gospodarstvenoga napredka u obće i napose u vojničkoj krajini, g. Stjep. Pejaković, ministarski perovodja u Beču, putuje sada po vojničkoj krajini, da potakne i koliko moguće izposluje utemeljenje podružnicah, o kojih smo u zadnjem broju govorili. Kao što je g. Pejaković — ne po nalogu vlade, već po svojem vlastitom nagonu — lani osnovao petrinjsku gospodarsku bratovštinu, tako namjerava ljetos izazvati uzkrsnuće podružnicah u svih pukovinah. Ako mu ta važna zadaća podje za rukom, bit će mu domovina veoma zahvalna, jer je baš u vojn. krajini potrebno sdruženje gospodarskih naprednjakah, koji dosada samo pojedince rade. U tom pogledu preporučujemo odbornikom tih novih podružnicah, da pozovu na izvedenje svakovrstnih gospodarskih zadaćah izučene pitomce križevačke ratarnice, kojih ima u Krajini kod kuće — žali Bože samo pod puškom — sad već 30 i bit će jih svake godine više.

Gospodarske viesti.

(*Suša u gornjoj, tuča u doljnoj krajini.*) Polag dosadanjih viestih zadovoljni su gospodari s posljedkom ljetošnje žetve malo ne u svih predjelih naše domovine; samo u gornjoj krajini kažu, da su livade i poljski usjevi strašno patili od dugotrajne suše, tako da neima puk niti krme za svoju stoku niti kruha za sebe. — Iz Biele crkve (u banatskoj krajini) opet pišu, da je početkom ovoga mjeseca potukla tuča $^3/_4$ vinogradah sasvim, a na zadnjoj četvrtini da je ostala po prilici trećina groždja.

Gledeć na stanje vinogradah javljaju nadalje francezke novine, da je u njih vrlo zločesto i da se nenadaju dobroj berbi. Bit će valjda usljed te oskudice bolje za nas, da prodamo svoja vina zapadnim pokrajinam.

Svilarstvo.

(*Svilarska izložba u Pragu.*) Svilarsko družtvo česko obdržavat će od 27. Rujna do 4. Listopada t. g. u Pragu na Sofijinom otoku (*Sophien-Insel*) izložbu svilarskih proizvodah. Pozivajuć na učestvovanje svih austrijskih zemaljah javlja, da će se sliedeći predmeti izložiti:

a) Murvino sjeme, dudinje, nasadi i dudovo drvlje koli sirovo toli suho, lišće na ogled, raznovrstne sprave i tvorine iz dudovoga drveća.

b) Čahurice i jaja svake vrsti pasminah.

c) Svila neuradjena, predena, farbana i nefarbana, priredjena za pletivo i šivalo.

d) Tkanine od svile i svilenoga baršuna domaćega proizvoda, zatim obrezine svilene i tvorine od njih.

e) Književni predmeti, slike, obrazci i poučna sredstva, odnoseća se na svilarstvo.

f) Strojevi i sprave, štono u svilarstvo i odnosne obrtnosti zasjecaju.

Prijave na učestvovanje spomenute izložbe iz Hrvatske i Slavonije prima tajnik tèrg.-obrt. komore zagrebačke g. Josip Devidé, član svilarskoga družtva pražkoga, najdulje do 8. Ruj. t. g. a pošiljke izložbenih predmetah odpremit će se izmedju 15. i 20. Rujna. Izložitelji mogu budi sami budi kroz gosp. Devidéa poslati svoju robu u Prag, nego u svakom slučaju o svojem trošku. U svojih prijavah neka izvole označiti proizvedenu kolikoću ovogodišnjih čahuricah (kokonah). Izložitelji dobit će liepih nagradah.

Gospodarski koledar za puk za god. 1868. nalazi se sada pod tiskom, a stavit će se u razprodaju već koncem mjeseca Kolovoza. Ima mu 6 tiskanih tabakah. Ciena označit se se u budućem broju „Gospod. lista“.

U Zagrebu 14. Kolovoza 1867.

Upravlj. odbor hrv.-slav. gospod. družtva.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva **Dragutin Lambl.**

Digitized by Google

Broj 34. **U Zagrebu** **22. Kolovoza 1867.** **XV. God.**

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Biljevna gnojiva.

Kao što je poznato čitateljem »Gospodarskoga lista,« tumačismo lani u br. 19. i nadalje do br. 40. načela gnojitbe u obće i napose sva gnojiva životinjska. Ujedno obećasmo u br. 52. lanjske godine, da ćemo nauku o gnojenju nastaviti ljetos opisivanjem svih vrstih gnojiva biljevnoga i rudnoga. — Dočim namjeravamo ovim i sliedećimi članci govoriti ponajprije o bilinskih zaostatcih, štono rabe umni gospodari za umnoženje gnojiva, napominjemo naročito, da će ovo tumačenje stajati u savezu s lanjskim uvodom i opisom životinjskih gnojivah.

U tom pogledu treba da unapried jošte nješto kažemo boljemu razumljenju toga nauka za volju. — Gospodar pita kod svakoga predmeta, koliko vriedi, da zna korist od njega ocieniti i taj predmet budi za porabu opredieliti, budi zabaciti. Kod umnih gospodarah, štono znaju računati tako točno kao trgovci, ima dan danas ne samo za žito i druge gospodarske plodine, već za svaku gospodarsku tvar, dakle i za gnojivo stanovite ciene. Ove ciene stali su računajući gospodari u novije vrieme ne samo po sadržaju česticah više manje vriednih hranivih ili gnojećih po broju ustanovljivati, već izkazuju i novcem njihovu vriednost. Glasoviti lučbar Štockhardt, koji neumorno radi i nastoji osobito oko pametnije gnojitbe, te je u tom pogledu na veliku korist narodnoga gospodarstva potaknuo gospodare, da bolje upotrebljavaju svoje raznovrstno gnojivo, običaje u svom časopisu »lučbarski ratar« (*Der chemische Ackersmann*) uz razložbu tvarih, za hranu bilja sposobnih, ujedno i novčanu cienu gnojiva ustanovljivati. Ove su doduše ciene nejednake pogledom na različne predjele, vrieme i podnebje; nego poprieko te ciene valjaju za sve računajuće gospodare, koji dakako dobro znadu, da se kukuruz neprodaje svake godine po 3 for. vagan, da je i gnojivu ciena promjenliva. Nu kad gospodar zna točno za sadržaj svoje stvari — ovdje gnojiva — može si lako procienit pravu vriednost upitne stvari za stanovite svrhe.

U tom pogledu nam je dakle dužnost upozoriti čitatelje ne samo na sve vrsti biljevnoga gnojiva, već i na lučbeni iliti kemični sadržaj, koji odlučuje vriednost i korist upitnoga gnojiva. Taj se sadržaj dan danas jednostavno ustanovljiva brojem sastojinah u postotcih (procentih) i uman gospodar, vičan cieniti pšenicu po težini, cieni svoje gnojivo po težini onih česticah, od kojih se može nadati stanovitoj koristi upotrebljujuć je kao gnojivo. — Dočim smo lani rečenimi uvodnimi članci razložili, što je kiselina kremikova, pranična, pepelik itd., pristupimo sad odmah k opisivanju biljevnih gnojivah, medju koje spadaju naime: slama, sav zelen korov iliti drač, lišće, mah i vodne biline, napokon svikolici odpadci bilinski, suho korienje, rožđje i t. d.

1. O slami.

Od svega žita, sočiva, djeteline, repice i mnogih rastlinah gospodarskih ostavljamo vani na polju stranom strništem, stranom neizvadjenim korienjem po koji dio. Nadalje dobivamo od njih kod mlatnje puno slame. U ovih zaostatcih neima doduše onih najjedrenijih sastojinah, štono je ljetina zemlji oduzela, nego ipak zaslužuju, da je uvažimo gledeć na njihov sadržaj. Osim pepelike i pranične kiseline, štono najviše pomažu plodnost zemlje, koriste nam ote tvari osobito onda, kad je rabimo kao nastier iliti stelju (štraju) pod marvu s toga, što upijaju mokraću životinjsku. Za to su veoma sposobne po sastavu svojem naime po staničevini.

Kad presiečemo klas i gledimo rezotinu staklompovećalom, vidimo za čudo mnogo stanicah nalik na satje pčelinje, po prilici oblika ⬡. U ovih stanicah ima staničevina (*Zellulose*), koja je baš u slami najobilnije zastupana, kao što pokazuje sliedeći sravnjivajući pregled u postotcih:

Digitized by Google

Slama	staničevine,	raznih solih,	bjelanca,	vlage,	ukupno:
pšenična sadrž.	80	6	3	11	100
ražna	76½	3	1½	19	100
jačmena	80	4	2	14	100

Staničevina uz pristup vlage i vazduha lako gnjije; trunuća u zemlji glavnom je sastojinom crnice (*Humus*), iz koje se neprestance razvija ugljična kiselina, štono ne samo zemlju grije i rahli, već služi neposredno bilinam za hranivo, te pomaže raztrošbu i raztvaranje rudnih česticah u oranici.

Gospodar dakle povećava plodnost svoje zemlje, ako strnište poslje žetve zaore i korist mu je s toga tim veća, čim je strnište više i gušće bilo. Ako mu se pak slama pod marvom napila mokraće i pomješala s balegom, djeluje jače po dušičnih sastojinah otih izmetinah; isto tako umnožava plodnost oranice po raznih solih, naime po pepeliki, napokon i po bjelancu, tvari, koja je nalik na bjelance iz jajeta i u zemlji gnjije i gnoji. Pridodati moramo, što smo nedavno u br. 31. ovoga lista prigodom preporučenoga oranja poslje žetve kazali, da se i strnište i gnoj ima zaorati plitko, po prilici na 3 palca, da uzmogne kod željene raztvorbe toga gnojiva djelovati vlaga i zrak iliti vazduh. Tko bi strnište ili gnoj zaorao 8—10 palacah duboko, tomu napomenute tvari neće sprhnuti, već ostat će i za godinu danah nesagnjijene, buduć da su bile preduboko zaklonjene od upliva zraka.

Govoreći o vriednosti slame nemožemo mimoići mukom postupak njekih gospodarah u nas i u susjednoj Ugarskoj. Buduć da tim gospodarom u njekih pokrajinah nestoji do slame, jer ju nemogu valjano prodati, a za nastier jim uz pašnju ovacah po pustarah nije treba velikih zalihah slame; kose oni svoj žitak sasvim visoko, tako da je strnište višeputa 10 do 14 palacah visoko. Zaorav ovako obilato i baš izdašno strnište imaju od svojih usjevah svake godine više i boljega žita od onih gospodarah, koji znaju strn brijati do same površine zemlje. Dočim nijedan od ovih gospodarah porad odaljenosti poljanah i nestašice stajskoga gnoja sve zemlje redovito negnoji, mora se razlika i uspjeh rečenih usjevah pripisati sad većoj sad manjoj kolikoći slame, ostavljene prigodom žetve u strništu na polju. Dakako čini gospodar jošte bolje, ako je slamu pod marvom u staji razastrtu pomiešao i obogatio izmetinami domaće životinje.

2. Zelen drač iliti korov.

Tgogod je putovao Belgijom, ovom malenom no veoma obrtnom državom, opazio je sigurno pametan postupak ondašnjih gospodarah, gledeć na drač iliti korov, kojega ima dakako svigdje tim više, čim se bolje gnoji, osobito uz kišovito vrieme. U nas muž baci drač — ako ga zbilja plievlenjem usjevah nabere — najradje na put i vozeći se po vinogradih nalazimo, da naši ljudi ceste taracaju — roždjem od vinove loze. Možemo dakle u istinu kazati, da naši gospodari znaju gnojiti puteve a neće gnojiti oranice i težatne zemlje. U Belgiji, gdje uz obilato gnojenje oranicah raste puno drača, jer je podnebje vlažno i čitava zemlja presječena nebrojenimi strugami i proplavi, nalazimo na sve strane kupah od korova, koji sprhnuv — majki zemlji povraća s kamati one čestice štono mu je posudila. Svaki vrtljar i gospodar kupi korov i pravi od njega za čudo mnogo gnoja. I mi bismo si u Hrvatskoj i Slavoniji mogli ovakvoga gnoja puno napraviti, jer baš u nas raste svake vrsti bilje veoma bujno i trebalo bi barem ono, što je škodljivo, nakositi ili s korenjem izčupati, na kup metati i kad sprhne kao gnojivo upotriebiti. Sve biline, što jih u obće zovemo korovom, sadržaju znatnu kolikoću zemljanih sastojinah; zato je trieba, da jih gospodar podpuno upotriebi ne samo poradi pepelnih česticah, već i poradi gore potaknute staničevine, što se u njih nalazi. To se može različnim načinom postići. Jedan je način taj, da se korov izplievi, na suncu osuši, pa onda zaore isto tako, kao strnište; samo trieba paziti, da nije ocvao i zreo, jer bi izpalim sjemenjem gospodar svoje oranice jošte više onesnažio na mjesto da jih poboljša plievlenjem. Drugi je način — ako ima u draču zreloga sjemenja —, da se kup polije mokraćom i osokom, dok podpuno nesagnjije. Nego ako ima pogibelji od sjemenja, n. pr. kod osjaka, koji može podnieti puno gnojštine a ipak nesagnjije; volimo suhi drač užgati i samo preostali pepeo kao gnojivo upotriebiti.

3. Podorina.

Dobar učinak zaorana korova bijaše uzrokom, što gospodari zavedoše tako zvanu podorinu, koju Niemci zovu Gründüngung. Za podorinu rabi se bilje, koje od jevtina sjemenja odgojeno za kratko vrieme tako bujno uzraste, da širokim lišćem svojim oranicu gusto krije i time nedopušta širenje korova. Polag različitosti tla upotrebljavaju se za tu svrhu različne biline, naime za pjeskovitu zemlju koljenika (*Acker-Spergel*), vučak (*lupinus, Wolfsbohne*) i heljda (*Buchweizen*); za glinu srednje ruke djetelina biela, crvena i rumena, koje se u proljeću zasiju i na jesen ili stoprv dojduće godine zaoru; nadalje repica i sladka repa, koju siju gusto u jeseni i zaoravaju na proljeće. U zemlji, koja nije odviše oslabila, uspjeva takodjer grašak i grahorica, ako nije gospodaru žao za sjeme. Najjevtinije sjeme za tu svrhu je repica (*Raps*), od koje stoji vagan po prilici 5 for. i mogu se posijati s 1 vaganom 4 rali, dakle netreba trošiti na ral više od 1 for. 25 novč.

Rastline, štono smo za podorinu upotriebili, vraćaju zemlji tim više ustrojnih i porazmjerno i zemljanih česticah, čim su bile sočnije. U tom soku nalazimo zemljane sastojine u raztvorivom stanju, dakle veoma prikladne za hranivo novim bilinam. Samo s toga gledišta treba prosudjivati hasnu, koju donosi ovo gnojenje,

Digitized by Google

a nesmijemo misliti, da se time u tlih umnožavaju i zemljane čestice, što nije moguće. Mekoti se povraćaju sve one zemljane sastojine, koje su joj posijane rastline ili druge samorasle biline otele, osim toga jošte stanićevina i dušičast sok cime iliti nati, što su se bile stvorile iz plinovnih ili vazdušnih tvarih. Pepelnih sastojinah mekota nemože dobiti više, nego koliko jih je sama dala.

Velik upliv imade podorina na plodnost osobito u glinatoj, ilovitoj i lapornastoj zemlji; jer ove vrsti tla sadržaju veliko množtvo nedjelujućih hranivih sastojinah, koje trebaju samo dražila, da mogu plodnimi postati. Takovim je dražilom ponajviše sočna cima i sve vrsti zelenoga korova, kad ga zaoremo.

U ostalom nesliedi s toga, da bi mogao gospodar zavesti podorinu namjesto ostalih vrstih gnoja, n. pr. stajskoga, jerbo neima u podorini onih važnih sastojinah, one izdašne snage, što je ima u životinjskih izmetinah. Podorinom se služe gospodari najviše onda, kada uz nestašicu stajskoga gnoja žele pokriepiti oranicu barem za nevolju ili kad je uz veliku odaljenost polja od dvorišta vožnja gnoja težka ili gledeć na visoke brdine baš nemoguća. Najbolje čini onaj, koj osim podorine oranicu ponješto zagnoji stajskim gnojem; jer nas uče izkustva imanjah sladoranskih, gdje kod sadjenja i ogoje blitve (buraka) za slador tako postupaju, da je posljedak ovakve biljevno-životinjske gnojitbe za čudo dobar. (Nastavit će se.)

Zbornica.

Bolest grožđja.

Tkogod ljetos putuje po naših vinogradih, mora se žalostiti radi bolesti grožđja t. j. pliesni, koja se mjestimice za čudo jako pojavlja. Nije tu bolestan samo gdjekoji grozd ili trs, već gdjegdje boluje čokoće na cielom slogu, osobito u zaklonjenih nizinah. U križevačkoj županiji ima ljetos te bolesti toli oko Križevacah, koli u Podravini, oko Novoga Marofa, Vrbovca i u Moslavini. Seljaci su jako preplašeni, te tvrde, da se siećaju, kako je i u prijašnje doba bilo gdjegdje ponješto te bolesti, koju pepelinom zovu, no nije se za nju baš mnogo marilo; nego ljetos propada od nje mjestimice $^1/_4$, gdjegdje i ciela trećina berbe, jer je bolestno grožđje već pocrnilo i popucalo. U obće boluje crno grožđje više od bieloga i brajde iliti ograde su toj bolesti glavno gnjezdo. Nadalje ima u nizinah puno pliesni, a na visinah je grožđje ljetos, zdravo. Medjutim nalazimo osim brajdah i lucanjah i kratko rezano čokoće u pliesni, premda ima oko njega i svjetla i zraka dosta. Posjednici, koji bolje paze na svoj komad vinograda, znaju iztraživati uzroke bolesti ponješto točnije, premda glavni uzrok čini se da leži u ljetošnjem vremenu. Znamenito je u tom pogledu to, što je čokoće ljetos zdravo, koje je lani u Križevčinah kod g. P. bolovalo, a čokoće, što je lani zdravo bilo i obilato rodilo, ljetos za čudo jako boluje. Ovaj slučaj, kojemu ima u Italiji puno primjerah, dokazuje, da ta bolest kao bolest koruna (krumpira) jedne godine se pojavlja, pa je opet više godinah neima. Ako je koji čokot lani preobilnim rodom obrodio uz dugački lucanj, potvrdjuje se mnienje, u br. 30. ljetošnjega „Gospodarskoga lista“ tumačeno, naime da je trs od prekomjernoga množtva grožđja iztrošen, slab i mlied, uslied čega potlam boluje. Nego kad se je godinu danah makar u bolesti odmorio, osobito ako smo mu za vrieme odrezali pljesnivo, neupotrebljivo grožđje, opet radja zdravim grožđjem. Tomu ima u Italiji puno primjerah t. j. čokoće oboli i grožđje pljesnivo gospodar odkida, misleć da bi mu se i loza okužila; uslied toga može se po ljetu i jeseni čokot odmoriti, pa dojduće godine radja zdravim grožđjem i bolesti je nestalo, dok se prekomjernim obterečenjem dugačkih lucanjah opet nepovrati.

U zavodskom vinogradu križevačkom opazismo, da nam je sve čokoće zdravo, što smo u jeseni rezali, a 2—3 reda, preostavša za proljetno rezanje i obrezana mjeseca Ožujka, tužno se odlikuju pljesnivim grožđjem.

Ovakve okolnosti trebalo bi da si zabilježimo i uvješbav za više godinah, kako se dotična izkustva slažu, da je možemo pučanstvu na korist objelodaniti. S toga molimo sve one gospodare, koji su si u tom pogledu na drugih mjestih pribavili svestrano izkustvo, da svoja opažanja putem ovoga lista izvole javiti zato, da dodjemo u trag zlu, koje nam ljetos znamenitu štetu nanosi.

Kako se može uskoriti dozrievanje voća?

Obično mniju, da crvić traži najzrelije voće, jer nalazimo uviek kad prvo voće dozrieva, da je pušljivo iliti crvljivo. Nu stvar se ima gledeć na dozrievanje voća sasvim drugčije; voće bo dozrieva brže i bolje, ako je ubodeno crvićem. To su već stari Rimljani znali, naime gospodarski pisac Plinius gledeć na divlje smokve, koje imahu — ako ih je stanovita muha nabola — najranije komade, dakako pišljive. Zato običavahu Rimljani saditi u svoje voćnjake po koju divlju smokvu, želeći da jim rečene muhe bodu voće, naime plod od smokvah, koji je time za čudo brzo dozrio.

Sada se tim izkustvom služe njeki poduzetni voćari, da uskore dozrievanje njekih vrstih voća. U tu svrhu rabe tanku slamu baš izpod klasa (na primjer od raži), prioštre ju škarami, omoče u maslinovo ulje i zabodu u onaj komad, koji žele da jim skoro dozrije. Taj se način uskorenja zrielosti može rabiti kod svih vrstih većega voća naime, jabukah, krušakah, šljivah, bresakah, natipierkah iliti kajsijah itd.; samo trieba prije svakoga uboda namočiti oštru slamnenu iglu u rečeno ulje.

Uzrok porabe ulja je taj, da pokrije ranu od uboda tako da neupliva vanjski zrak u voće, jer bi voće inače stalo gnjiliti.

Digitized by Google

GLASONOŠA.

Službene viesti.

(*Poziv.*) U četvrtak dne **5 Rujna** držat će gospodarska podružnica jastrebarska svoju sjednicu u pisarni jastrebarskoga žup. kot. suda u 10 satih prije podne.

Predmeti viećanja biti će:

1. Kako i čim će naša podružnica sudjelovati kod dojduće jesenske izložbe u Zagrebu.
2. Popisati će se svi izložci i izložitelji.
3. Pobilježiti će se uspjeh ljetošnje žetve, kao i izkustva i opazke učinjene u voćarstvu, stočarstvu i vinogradarstvu.
4. Viećati će se o posebnih predlozih pojedinih članovah.
5. Pobirati će se prinesci od gg. članovah.

Pozivlju se sva gospoda članovi i gospodari nečlanovi na što veće udioničtvovanje.

U Petrovini 11. Kolovoza 1867.

Drag. Jaugcer, predsjednik. Gjuro Rožman, perovodja.

— (*Poziv.*) Dne 6. Rujna t. g. držati će gosp. podružnica karlovačka svoju redovitu sjednicu u prostorijah narodne čitaonice u Karlovcu.

Predmeti viećanja biti će:

1. Što će naša podružnica izložiti u dojdućoj jesenskoj izložbi zagrebačkoj.
2. Pobilježiti će se uspjeh ljetošnje žetve.
3. Sabiranje godišnjih prinesakah.
4. Predlozi pojedine gg. članovah.

Pozivlju se sva gospoda članovi i gospodari nečlanovi na što veće udioničtvovanje.

U Karlovcu 20. Kolovoza 1867.

M. Zupčić, predsjednik. Dr. Miros. Dražić, tajnik.

(*Svršetak ljetnoga i početak zimskoga poljeća na višem odielu križevačkoga gospodarskoga učilišta*). Koncem ovoga mjeseca zaključit će se ljetno poljeće, a dne 16. Listopada otvorit će se zimskim poljećem nova školska godina $186^7/_8$ na višem odielu gospodarsko-šumarskoga učilišta u Križevcih. Mladići, koji su svršili osim dolnje gimnazije ili realke dvogodišnju praktičku pripravu ili pak su svršili višu gimnaziju ili višu realku (bez praktičke vješbe), neka se za vrieme prijave kod ravnateljstva toga zavoda, koje šalje tiskani program zajedno s uvjeti i pregledom predmetah, ako ga tko pismeno zamoli. — Na nižem odielu toga zavoda t. j. ratarnici počimlje školska godina svakoga proljeća i traje od 1. Svibnja do 30. Travnja.

Domaće viesti.

(*Prazni štipendiji za učenike gospodarsko-šumarskoga učilišta u Križevcih*). Za dojduću školsku godinu $186^7/_8$ ima odlazkom izučenih mladićah više izpražnjenih štipendijah za učenike višeg odiela, naime grofa Julija Jankovića Daruvarskoga, nj. pr. baruna Josipa Šokčevića (bivšega bana), grada Koprivnice i Krapine, obćine čabarske i viničke.

Roditelji i skrbnici, koji žele postići jedan od ovih štipendijah za dojduću školsku godinu, trieba da za vrieme podnesu svoje molbenice gore navedenim licam, gradskim i obćinskim poglavarstvom. — Štipendiji, štono su za učenike ratarnice utemeljeni, bit će stoprv dojduće zime izpražnjeni, pa ćemo jih u to doba obznaniti. Sada je izpražnjeno jedno mjesto u ratarnici, za koje plaća njegova preuzvišenost barun Mettel Ožegović; valjani, za gospodarstvo sposobni mladići mogu se molbom javiti kod g. podžupana Iv. pl. Ožegovića u Križevcih.

(*Bolest očinja*). Mjeseca Lipnja o. g. pojavila se je u 3 selah kotara ozaljskoga priljepčiva bolest očijuh, tako zvana „upala spojkah"; oboljelo je 14 mužkih, 7 ženskih i 1 diete; svi su jur ozdravili bez ikakovih zlih posljedicah, i bolest je sasvim prestala.

Književne viesti.

(*Pichlerovo dielo o gospodarstvenih zakonih*). Naše zakonarstvo u obće nije savršeno i napose osjećamo mi gospodari nestašicu valjanih zakonah n. pr. o pravu za upotreblenje vode potočne itd. Buduć da se boljemu razvoju gospodarstva hoće stanovitih zakonah, bez kojih nije moguće uspješno raditi, preporučujemo svim gospodarom i osobito onim zastupnikom naroda, koji u buduće namjeravaju predlagati saboru novih u gospodarstvo zasiecajućih zakonah, sbirku svih u austrijskoj carevini dosada izdanih i više manje u porabi stojećih zakonah, koju je knjigu sastavio i tiskom izdao Dr. Fr. Pichler u Beču pod naslovom „Gesetzkunde über Bodenkultur in Oesterreich". — Francezi i Englezi imaju za gospodarski stališ podpuni zakonik, koji se tumači takodjer na gospodarskih učilištih zato, da znadu mladi gospodari, kakve su jim dužnosti i kakva prava gledeć na obdjelavanje zemlje, oštećenje usjeva, šume itd.; u austrijskoj carevini je potaknuta knjiga prvi pokus pregleda svih poznatih zakonah i propisah, koje je ovdje moći lako i bez dangube naći i sravnjivati. Ciena toj knjizi je 3 for.

Svaštice.

— (*Pouzdanost novinarska.*) Prigodom boravljenja Sultanova u Beču ili pravo govoreć u Schönbrunnu začulo se je, da taj turski vladalac namjerava pohoditi takodjer Prater, poznati perivoj, u koji se običavaju gospoda zabave radi po podne voziti. Izvjestitelj bečkih novinah, kojega je zadaća opisivanje ovakvih dogodjajah, nije se htio radi te šetnje potruditi u Prater i napisao je kod kuće dosta nakićeno izvješće o tom, kako se je Sultan u Prater vozio, kako ga je pučanstvo svigdje liepo primilo itd. — Ovo izvješće napísa taj revni izvjestitelj unapried i preda ga odmah tiskarni, gdje ga i bezodvlačno u novine uvrste; nu kako se je sutra dan zapanjio, kad su mu pripovjedali, da Sultana u Prateru nije ni bilo, jer se umoren nije htio voziti iz Schönbrunna ulicami grada Beča na drugu stranu prama Prateru!

Trgovina.

— (*Bečki cienik na žitnoj burzi od 17. Kolovoza t. g*). Pšenica potiska u Beču 5 for. 50 nč. 88—89 funt. za gotovo, st. biogradska 4 for. 80 nč. 86—89 funt., banatska u Gjuru 5 for. 15 nč. 88 funt. do 5 for. 25 nč. $88^1/_2$—90 funt. za gotovo, banatska u Pešti 5 for. 40 nč. 88—89 funt. kukuruz transito 3 for. 45 nč.; ječam ugarska u Beču 2 for. 85 nč. 72 funt.; zob ugarska transito 1 for. 78 nč. 42 funtah do 2 for. 12 novč. 50 funtah. Razprodano je pšenice 25.000.

Ciena žitu na varaždinskom trgu od 16. Kolovoza. Vagan pšenice 4 for. 50 novč., raži 2 for. 90 nč., ječma 2 for. 30 novč., kukuruze 3 for., koruna 1 for. 20 novč., pasulja 2 for. 70 nč., zobí 1 for. 40 nč., heljde 2 for. 50 nč., cent siena 1 for.

☛ K ovomu broju priložen je dodatak.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva **Dragutin Lambl**.

Digitized by Google

DODATAK

k broju 34. „Gospodarskoga lista" 1867.

Zapisnik

sjednice moslavačko - kutinske gospodarske podružnice' držane u Kutini dne 27. Lipnja 1867 pod predsjedničtvom g. Dragutina Pajanovića, a u prisuću odbornikah, tajnikah, mnogobrojnih članovah i više gostah kao slušaocah do 80 na broju.

Sakupljeni članovi to honoracije to seljakah iz svih obćinah kotara moslavačko-kutinskoga pozdraviše predsjednika sa gromovitim „Živio", na što im se on primjerenim govorom odazva pozdraviv srdačno nje, kao takodjer g. ravnatelja Dragutina Lambla s učiteljstvom i prisutnom mladeži gospodarsko - šumarskoga učilišta, koji prigodom svoga putovanja našu okolicu posietiše, i našu podružničku sjednicu svojim posjetom ukrasiše.

Pošto bi čitan zapisnik prve sjednice i bez ikakva dodatka primljen, prešlo se je na pretresivanje izradabah pojedinih strukovnih odsjekah.

I. Odsjek za ratarstvo.

Pitanja ovoga odsjeka predao je predstojnik odsjeka g. Rösler neriešena; da se pako taj glavni predmet sasvim ne mimoidje, obnašlo se je za probitačno, koliko toliko pretresivati: o izpitivanju i obradjivanju tla, o širokih i uzkih slogih i njekoliko riečih o zapuštenom stanju livadah.

F. Rösler upitan od g. predsjednika za uzrok neriešenja nadležnih mu pitanjah, reče, da je ista toga radi netaknuta ostavio, što je dočuo, da će g. ravnatelj Lambl, koji je poznat kao vješt gospodar, istoj sjednici prisustvovati, te je nadu stavio u njega, da će toli njemu koli ostalim kod riešenja svoju ruku pomoćnicu pružiti, pa i zbilja umoli miloga nam gosta g. ravnatelja po najprije, da bi zemlju moslavačko-kutinskoga kotara lučbeno izpitati dao.

G. Lambl se tomu pozivu od srca odazva, samo moli da mu se iz svake okolice po 3 komada zemlje pošalju, i to mekote i zdravice (zdravicu razumeć izpod ašovske dubljine).

G. Novosel želi, da bi kod lučbenoga izpitivanja tla barma iz svakoga predjela ove okolice dva člana prisutna bila, da se tako nauče i ostalim kod kuće pokažu.

Primito i prigodom izpitivanja biti će poslani članovi.

O obradjivanju tla.

G. Rösler pozvan od g. predsjednika, da razjasni zločesto obradjivanje tla ove okolice, izjavi: da su po njegovom mnenju plitko oranje i uzki slogi glavne oskudice.

G. predsjednik: da je oranje seljaka zbilja zločesto, to nam dokazuju gospoštinski usjevi, koje sravniv sa seljačkimi, pokazuju golemu razliku boljka

G. Tanhoffer: zločestu oranju krivo je zlo rukovodjenje pluga a i sam drveni plug, zato preporučuje Zugmajerov i Vidaćev plug.

G. Kovařik: plug nije toliko kriv, koliko zločesto pluženje, seljak bo uzimlje velike brazde, te tim pokriva i cielinu, koju kasnije s težaci nakapati mora.

G. Sever: zna seljak dobro plužiti i orati, kad samo hoće, zašto ore dobro i liepo pod predivo?

Baron, knez kutinski: g. Sever imade pravo, da naš čovjek i valjano orati zna, ali to znanje samo ondje dokazuje, gdje sebi radi a ne zadrugi, u kojoj radi, samo da je; u zadrugi se gospodara neboji, makar ga i tužio, neima nikakove hasne.

G. Kovařik: Jedan put će valjda do toga doći, da će svaki gospodar morati se brinuti za valjanu radnju družine! — Većih prepirkah radi pozva g. predsjednik na stvar i zaključeno je: da se preporučuju što više železni plugovi Zugmajerov i Vidaćev, kojih nabavu ako bi tko od seljakah želio, preuzet će g. predsjednik.

O uzkih i širokih slogih.

G. Tanhoffer. Dok obstoje zadruge, nemože se preinačenje slogovah uzkih na široke kod seljakah uspješno u pretres uzeti; jer u zadrugi obstoji red, da svaka žena svoj slog sije, kopa, žanje itd., da marljiva neradi za lienu, a kad bi na široke sloge orali, marljiva bi šire srpom i motikom dosizala, te bi tim lienu podupirala.

G. Kovařik preporučuje, u obzir uzev položaj tla, po svom iskustvu bar za kukuruz široke sloge.

Digitized by Google

G. Vallek sijao je kukuruz u Lonjskom polju na uzke i široke sloge, pa nije nikakve razlike do gubitha tla vidio.

G. Lambl slaže se s g. Tanhofferom glede odlučenja za uzke i široke sloge, preporučuje za suha zemljišta široke sloge, medjutim nezameće u močvarnom predjelu ni uzke samo neka se duboko ore. Moglo bi se doduše dogoditi, da bi takvim oranjem zdravicu uzorao, te si tim tlo pokvario; nego zato t. j. ako izpod dobre mekote leži mrtva zdravica, preporučuje oranje s podrivači, koji doljnju mrtvu zemlju samo rahle a nedižu na površinu oranice.

G. predsjednik. Za sada preporučujem oranje na široke sloge, i kada budemo iz Križevca dobili podrivač, pokušat ćemo ga drage volje po naputku.

O livadah.

G. predsj. Naš seljak mnije, da su livade neizcrpive rodne snage, te da ih zato popravljati i njegovati netreba.

G. Tanhoffer. Da seljak zbilja do njegovanja livadah ništa nedrži, dokazuje nam neuredna i preduga pašnja marve po livadah, kojom se naravno i biljke zagaze, a i često u najboljoj snagi odgrizaju, zato predlaže, da se umole kotarske oblasti, da predugu i neurednu proljetnu pašnju strogo zabrane.

G. Ključec. Da su naše livade zanemarene i da propadaju, dokazuju nam po njih šikare i krtovnjaci.

G. predsj. pita, koji bi se rok za pašnju ustanoviti imao.

G. Tanhoffer predlaže pašnju proljetnu u vlažnih livadah zabraniti, u suhih do Josipova dopustiti; jesenske pako pašnje po livadah preporučuje.

G. Vallek misli, da se proljetna pašnja sasma zabrani.

G. Sever. Njeke obćine moslavačkoga kotara zagajiše prije tri godine sasma od pašnje livade, te imaju liepi uspjeh od toga, ali zagajenje livadah u svih obćinah nije moguće, zato je za pašnju do Josipova.

G. Kramarić, knez repušnički, je za zagajanje livadah, i dokazuje, da će prve godine težko stajati zagajenje ali druge već laglje.

G. Miklaušić je za pašnju do Josipova, jer se mora seljaku prije dokazati, čim i kako će si pašnju nadoknaditi. — Više članovah govori za i proti pašnji, nu zaključeno je po g. predsjedniku, da se proljetna pašnju zabrani, i za nadoknadjenje iste, sijanje djetele da se preporučuje.

II. Odsjek za stočarstvo.

Pitanja ovoga odsjeka ostaše ustmeno i pismeno neriešena, te je zaključeno, da se do buduće sjednice pismena riešenja na pretresivanje predadu.

III. Odsjek za šumarstvo i voćarstvo.

G. Vallek čita pitanja ovoga odsjeka riešena pismeno. Riešenje ovih pitanjah dirnu ugodno čitavi zbor sjednice, jer tim pokaza g. predstojnik toga odsjeka velečastni gospodin Novosel, da mu je zbilja do stvari, i do materijalnoga blagostanja stalo, nežaleć truda i požrtvovanja na oltar domovine; zato mu i kliče g. predsjednik i svi članovi ove podružnice gromoviti „Živio."

Pitanja su sliedeća:

A. Imade li znatnih i prostranih šumak? u kakovom su stanju? koje vrsti drveća najbolje uspjevaju? Ima li od strane dotičnikah dovoljna briga za šume?

Šumah imade u obsegu naše podružnice znatnih i prostranih, u većih, srednih i manjih česticah, sve spadaju do sada na vlastničtvo vlastelinstva izuzamši urb. nuzg. dužnosti, kojimi su obterećene, dočim obćine u šumskih i pašnjačkih užitcih jošte odciepljene nisu.

Šume su naše gledeć na hrastovinu sasvim u žalostnom stanju, dočim su bukove šume, ne sasvim u dobrom, no ipak u boljem redu uzdržane i uzčuvane.

Hrast i bukva uspjevaju kod nas najbolje, vrlo dobro uspjeva u nizinah i ravnicah jasen, jalša, briest i vrba. S jelom i omorikom (smrekom) nije nas mati narav nadarila, a nitko u okolici našoj nije gojitbe njihove do sada pokušao; s toga je nepoznato, bili te dvie vrlo koristne vrsti drveća kod nas i kako uspjevale. *)

Žalostno stanje naših šumah dolazi od tuda, što se neprekidno i neuredno sjekoše, a ni prije a ni sada se uredno negoje i nečuvaju kako treba, već se bez obzira na budućnost i sada sasvim pustoše. Ponajglavniji uzrok gledeć na pustošenje i lakoumno gospodarenje sa šumami mnijemo da leži u tom, što segregacije i komasacije jošte izvedene nisu, nadalje u tom, što su šume od njekoje doba jedini stalan izvor dohodakah gg. vlastelom, te si u nuždi plaćanja ogromnih porezah od svojih imanjah nemogu inače pomoći nego siečenjem drva, trgovinom šumskom i to sve bez obzira na razdielbu u redovite odsjeke i valjano gojenje mladjega naraštaja.

B. Voćarstvo na kojem je stupnju? bavi li se puk rado š njim? kojemu voću najbolje prija naše tlo i podnebje? ima li u nas šljivikah i u kakvom su redu?

Voćarstvo je kod nas na najnižjem stupnju, puk se nebavi rado š njim, naše tlo i podnebje prija svakoj voćki dobro, samo breskvi i kajsiji manje prija, dočim ove vrsti voćakah gledom na ine voćke jako kratko traju.

Redovitih šljivikah imade kod nas veoma malo, nu šljivah imade svaka kuća, a i ove su s riedkimi iznimakami u sasvim zločestom stanju. Uzrok tomu što

*) Na sjevernih stranah gore bez dvojbe, kao što u susjednoj krajini. Ured.

Digitized by Google

naši voćnjaci na najnižem stupnju stoje, jest ponajglavnije taj, što puk nemari za voćarstvo i time je ova gospodarstvena struka jur od davna zapuštena, a s riedkimi iznimkami niti sada gospodari seoski nenastoje, da se voćarstvo poboljša.

Da se tome doskoči, i da se puk seoski bolje upozna s voćarstvom, potrebna je, buduć dobra volja manjka, njeka sila, koja bi seljačtvo vezala na voćarsko djelo.

U tom pogledu mnije odsjek, da je ona naredba županije križevačke, polag koje se nijedan mladić vjenčati nesmije, dok se neizkaže, da je 10 voćakah odgojio, za unapredjenje voćarstva vrlo koristna, te predlaže, da bi se ta naredba u našoj podružnici u život uvela. Ako bi u buduće bio svaki mladić dužan 5 voćakah valjano odgojiti i oplemeniti, prije nego mu se dopušta vjenčanje, unapredilo bi se voćarstvo i ovaj bi način bio najshodniji, da se naš puk prinuka na uharno voćarstvo.

C. Ima li kod svake učione ove podružnice ciepiljnjakah? dotično školski vrt i u kakvom je redu?

Ciepiljnjak imadu sve škole u obsegu ove podružnice izvan miklouške, svi su pako do sada u dosta zanemarenom stanju, kao što to njekoji članovi izviestiše. Uzrok tomu je nemarnost obćinah, naročito obć. službenikah, a nehajstvo obć. političkih oblastih; za primjer navodi g. predstojnik školski ciepiljnjak u Osekovom; tamo je bila izdana odredba, da svaka kuća školske konkurencije osekovačke stanoviti broj divljakah pribaviti i u školskom ciepiljnjaku usaditi ima. Toj odredbi je samo sudčija stružečka zadovoljila, dočim su osekovačka i potočka zapovied ovu sasvim zanemarile, a nitko se nije postarao, da se manjkajući divljaci nadoknade. Tim načinom manjka divljakah za ciepljenje na dojduće proljeće.

Školski obćinski vrtovi zanemareni su svi, osim ludinskoga, koji je gledeć na ostale baš u dobrom redu i cvietu. Ovo se pripisati imade neutrudnoj marljivosti dotičnoga g. učitelja Valpotića, koji je već jedared toga radi bio nagradjen, a sada bi od skupštine pohvaljen i ostaloj gospodi učiteljem za nasliedovanje preporučen. — Kutinski obćinski dudinjak je prilično u redu, nu ne po revnosti učitelja, već po brižljivosti g. obćinskoga bilježnika i mlinara Bolena.

U daljnje razmatranje o školskih ciepiljnjacih nemože se ovaj odsjek upuštati, nego predlaže, da bi se iz ove podružničke sjednice izabrao odbor od 3—4 lica, koj bi sve školske ciepiljntake pregledati, te svoje izvješće o stanju njihovom prvoj budućoj skupštini podnieti imao nuz shodne predloge, kako bi se obstojeće mane i neredi kod istih ukloniti mogli, te na koji bi se način najuspješnije promicanje voćarstva pospješilo. Tomu predlogu skupština odmah veselo pristupi, i odabere sliedeće članove: gg. Novosela, Dr. Pajanovića, Tučića, Turkovića, Severa, Hladika, Kovařika, Tannhoffera, Gjurekovića i Valleka kao izvjestitelja.

U obziru sadjenicah za proljetno ciepljenje napomenuo je g. Lambl, da se siju koštice od voćakah, i to po učiteljih i školskoj mladeži, da se time školska mladež već od mladosti priučava na uzgoj voćakah i da obljubi voćarstvo; nu dotle, dok sijanice neuspiju za kalamlenje, da se rabe divljaci. Broj potrebnih divljakah svake godine neka se po učitelju pronadje i objavi obćinskomu bilježniku; ovaj da ga porazdieli ne na kuće, kao što to do sada bivaše, već na sudčije, da svaki seoski sudac svoj broj dade nakopati za vrieme po vještih i sposobnih ljudih i onda da ga predade svome učitelju, koji će imati odrediti i sam brigu nositi, da se dobiveni sposobni divljaci odmah po težacih, što no će obćina odrediti, sade na mjesta po učitelju za to označena i jur priredjena, a nesposobni divljaci da se dotičnomu seoskomu sudcu povrate, za da ih odmah nadoknadi valjanimi, te da broj podpun ostane. Razumieva se pako, da se kopati imaju što zdraviji, jednaki i što ljepši divljaci, da se laglje kalamiti i od njih ljepša voćka uzgojiti može.

Za dobavu svakovrstnih voćkovnih košticah imali bi se skrbiti učitelji. G. Lambl obećaje šibice od najizvrstnijih voćakah bezplatno iz zavodskog voćnjaka u Križevcih.

Zatim se predje na

IV. Odsjek za vinogradarstvo.

Liepo je takodjer shvatio i pobrinuo se vriedni naš domorodac, velečastni g. Mikloušić, kao predstojnik ovoga odsjeka, da rieši po mogućnosti nadležna mu toli važna pitanja.

Pitanja i riešenja čita sam, kako sliedi:

A. Kakovo je tlo u obće?

U kutinskom kotaru ilovasto i pjeskovito; u moslavačkom kamenito, vapneno, pjeskovito u briegih; u nizinah ilovasto.

B. Koji je glavni položaj?

Glavni položaj je istočno-južni, u Moslavini nalazi se i južno zapadnih, sjevernih sasvim malo.

C. Koje vrsti trsja odgajaju se u obće?

Modra kadarka i prava crnina (cimetovka), ima i više vrstih dobre vriednosti, nu nam poimence nepoznatih.

Bjeline ima: biele slivovine, dišuće ranine, graševine, javorine, lipovine i muškata.

Odbor kao i skupština uvidiv, da ima više vrstih grozdja u našem predjelu, koje imenovati neznamo, umoli gosp. Drag. Lambla, da bi nam kao vještak imena kazao; g. Lambl navadja, da je terminologija grozdja za Hrvatsku i Slavoniju sastavljena, te je obreko, molbi u koliko moguće bude, praktično sada i jesenas zado-

Digitized by Google

voljiti. Hoće bo prigodom sadanjega svoga putovanja lozu po listu pokazati, a u jesen će ili sam doći ili vještaka poslati za naznačenje imenah.

D. Mogu li se ove vrsti pogledom na vino i dobrotu preporučiti?

Preporuke vriedna je modra kadarda i prava crnina; od bjeline osobito moslavac, di šuća ranina i graševina talijanska, koja je do sada malo razplodjena i zaslužuje bolje razprostranjenje.

E. Koji se način obradjivanja obdržava kod rezitbe, kolitbe i kopanja?

Reže se na reznike sa 2 ili 3 oka, na lucnje sa 4 do 5 okah itd.; koli se sa hrastovim koljem 4 do 5 lakatah visokim; kopa se dva puta, kod prekapanja se samo pazi, da se prije cvieta obavi.

F. Kakovo se vino proizvadja gledeč na boju i kakvoću?

Proizvadja se više crnoga nego li bieloga vina, kakvoća je skoro jednaka, dočim bielo i crno osobito moslavačko radi svoje sladkoće veliku vriednost imade.

F. U koje se doba drži berba?

Obično se bere o Miholju, nu u kutinskom kotaru mora se njekoliko danah prije brati, buduć grožđje prije dozrieva i ako se nebere, propada; isto tako mora se u Moslavini prije brati nego u Križevcih, zato je nepraktično pače nespretno, da nam se opredieljuje rok za branje u varmedjiskih skupštinah. Odsjek mnije, da se od sele nebi u županijah rok berbe odredjivao, već po nadležnoj polit. oblasti uz prizvanje gospoštinskih činovnikah, posjednikah vinogradah i razboritih seljakah.

G. Tučić predaje vinogradarski red, koji je već za županiju požežku primljen, s primjetbom, da se uvaži i za Moslavinu.

G. Lambl predlaže, da se taj red dade jednomu odboru za pretresivanje, koji svoje izvješće i pronašašće budućoj sjednici predložiti bi imao. Primito i u odbor izabrani su: gg. Dr. Pajanović, Mikloušić, Tučić, Rösler, Tannhoffer, Kovařik i Vallek kao perovodja.

H. Odabire li se grožđje i koje od kojega?

Odabira se bielo od crnoga i meće se u badnje, u kojih više danah leži, poslje vrienja se odtoči.

I. Koji je način prešanja?

Preša se obično poslje vrienja u običnih dašćenih prešah, njekoji imadu običaj odmah kod branja prešati, čim i postignu sladje vino.

K. Kako se postupa sa širom i potle s vinom u podrumih?

Šira se navadno u otvoreno sudje meće, nu opaženo je, da je dobro 5—6 listah trsovih metati na vranj i obteretit je s kamenom ili težjim drvom, da se tim upliv vanjskoga vazduha preprieči. Seljaci vino nikad nepretaču, već kako ga iz badnjah u sude odtoče, tako ga na drožđju ostave do prodaje.

Drugi gospodari pretaču vino navadno u Prosincu i Ožujku polag padanja mjeseca. Kod pretakanja valja paziti na liepo i vedro vrieme, ako je moguće sjeverno. Kad se pretače, mora se točiti, dok teče čisto vino bez nadizanja suda, zatim se odtočeno vino u sudu mora dobro začepiti, da se tim svaki upliv vanjskoga zraka preprieči, sud se mora svakih 14 danah zapuniti sasma, zato je dobro, rabiti vranje iz tvrdoga drva.

Nu na ovu opazku glede zapunjenja i zavranjenja vina malo gospodarah pazi; zato bi dobro bilo, da se stave seljaci u tom pogledu dok bi se tomu naučili, pod nadgledanje.

G. predsjednik javlja, da je našao jedan komad brda kod Volodera za vinogradarsko pokušalište, te moli, da bi se taj komad po vještomu odbor pregledao. U načelu primljeno i odredjeno, ako nam sile novčane dopuste, da će se buduće jeseni početi raditi za vinarstvo u Voloderu, a za ratarstvo u Kutini.

V. Odsjek.

G. Hladik, predstojnik toga odsjeka, predao je neriešena pitanja, te je zaključeno, da se do buduće sjednice bezodvlačno rieše.

O novčanom prinesku.

Izza većih prepirkah zaključeno je, da svaki član ove podružnice, koji nije do sada član hrv. slav. gospodarskoga družtva, mora članom njezinim postati, i pripadajući prinesak kao takov platiti, nu „Gosp. list“ držati obvezan nije. Seljak i učitelj može biti članom gosp. družtva, ako plati prinesak od 2 for. Kao novi članovi pristupiše podružnici: gg. Anton Kozić, Vid Kokolj, Šandor Körmendy i Anton Körner, a za začastne članove izabrana su jednoglasno gg. Šišman Farkaš, predsjednik žup. sudbenoga stola križevačkoga i Dragutin Lambl, ravnatelj gosp. šumarskoga učilišta u Križevcih.

Pojedinim strukovnim odsjekom pristupiše: k ratarstvu gg. Sever i Tannhoffer, k stočarstvn Vallek i Tannhoffer, k voćarstvu i šumarstvu Vallek, Nademleinsky i Tannhoffer, k vinogradarstvu Barabaš, Imbrić, Valpotić, Kožić i Tannhoffer, k pčelarstvu Sever i Kožić.

Vidiv sada g. predsjednik, da su već skoro tri sata poslje podne na domaku, zahvali se ponajprije milim nam gostom Križevčanom, a zatim i svim sakupljenim članom s kriepkim i oduševljenim govorom. Medju inim preporuči članom osobito slogu — taj riedki u zao čas cvietak, nadalje ustrajnost i revnost gospodi predstojnikom pojedinih odsjekah; kroz to bo samo misli, da će taj istom započeti gojenac onako, kao što od nas punim pravom ne samo ova toli obsežna podružnica već i mila nam domovina izčekiva, uspjeti moći. — Na što mu se gromki „Živio“ odazove; i tim se svi članovi zadovoljni odale iz zbornice — župnog stana miloga podpredsjednika g. Drag. Pavčeca — te odu na skupni objed u gostionu, gdje no po starom nam hrvatskom običaju, uz razne oduševljene napitnice ugodno i veselo njekoliko ugodnih časovah sprovedoše.

U Kutini dne 15. Srpnja 1867.

Pajanović, predsjednik. — M. Thanhoffer, tajnik.

Tiskom Dragutina Albrechta.

Digitized by Google

Broj 35. **U Zagrebu** **29. Kolovoza 1867.** **XV. God.**

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Biljevna gnojiva.

(Nastavak.)

Vrednote podorine ciehimo točno polag suhe tvari, koju sadržaje zaorano bilje. Sravnjivajuć tu vrednotu s vrednotom stajskoga gnoja možemo po prilici uzeti cent (suhe) podorine za cent gnoja govedjega. Gledeć na kolikoću toga gnoja smatramo jako ili obilato gnojenje sa 600 centah zelenine, dobro gnojenje sa 400 i slabo sa 200 centah zelenine, koju možemo na posijanoj oranici ocieniti poprieko, ako pokosimo 1 četvorni hvat zelenoga bilja na slabom t. j. najredjem mjestu, 1□ hvat srednje ruke gustoće i 1□ hvat najgušće zelenine. Prosjek od svega pruža našemu proračunu srednju mjeru. Na primjer ako na 1 rali oranice repica najredja dade od 1□ hvata 4 funte, usjev srednje ruke 8 funtah i najbujniji slog 14 funtah, ima poprieko $\frac{4+8+14}{3}$ t. j. $8^2/_3$ funte zelenine na 1□ hvatu, dakle na rali od 1600□ hvatih ima 138 $66^2/_3$ funtah ili $138^2/_3$ centah zelenine. Ova bi gnojitba bila dosta slaba.

Gledeć na trajnost gnojne snage treba primjetiti, da djeluje podorina samo za dojdući usjev a ne kao stajski gnoj 2, 3 i 4 godine danah. Ako je bilje nizko i gusto, zaore se lako bez košnje, samo ga treba valjem k zemlji pritisnuti; nego kada je stopu ili dvie visoko, što se kod bujne repice dogadja, valja ga pokositi pa onda zaorati i to 3—4 nedjelje prije sjetve, da može u zemlji sagnjiti. Hoćemo li podorinom pokriepiti zemlju za jarinu i okopavinu, a to moramo zeleninu zaorati u jeseni i mekotu onda jošte jedanput ili dvaputa preorati. Ovako ćemo najbolju korist od podorine postići.

4. Lišće.

I lišće različitoga drveća treba uvrstiti u gnojne tvari, premda se nerabi uprav neposredno kao gnojivo, već više kao nastier iliti stelja pod marvu, u kojem slučaju je nadomjestak slame.

Šumske stelje ima dvie vrsti: lišće od bjelogorice iliti listnatog drveća i četine iliti lišće od crnogorice. Zeleno lišće sadržaje nješto dušika, ali neupija gnojnicu tako kao slama; s toga nepomaže to lišće valjano raztrošbu zemljanih čestica niti raztvorbu izmetinah. Osim toga ima u njekojem lišću, n. pr. u hrastovom i jalšóvom mnogo trieslene kiseline (*Gerbsäure*), koja nedjeluje probitačno na rást bilja. U Hrvatskoj i Slavoniji nalazimo višeputa neplodne oranice na mjestu bivših hrastovih šumah. Ljudi oru i gnoje, a ipak neće da raste kukuruz ili koja druga gospodarska rastlina, i nitko si nezna tu neplodnost tumačiti, jer je zemlja inače rahla i po vanjskom vidu dobra. Uzrok toj nerodici leži u množtvu trieslovine, koju je zemlja kroz više stoljećah iz lišća popila. S toga stari šumari pravo govore, uvjeravajuć, da hrast zemlju nepopravlja, već ju goršava. Mnogo bolje je lišće bukovo, pače po liepoj kolikoći pepelika baš plodno i crnica od ovoga lišća za vinograde i bašće koristna, dočim je crnica od vrbovine i hrastovine radi potaknute trieslovine ubitačna. Skuhaj, da se uvjeriš, lišća i kore od vrbe ili hrasta i kad poliješ vodom iliti juhom od toga biljevnoga gradiva busen ili koju biljku, utamanit ćeš ju do koriena.

Četine iliti igle od crnogorice mogu steljnu slamu nadoknaditi bolje od lišća, jer primaju gnojnicu laglje u svoje šupljine. Medjutim po načelih umnoga šumarstva nevalja šumi otimati niti lišća niti četinah, već se imaju ovi odpadci ostaviti šumi kao gnoj, što no je drveću potrebit za pokriep i bolji uzrast. Napokon šumsko lišće nevriedi puno kao nastier u sravnjivanju sa slamom, koja je najbolja stelja za marvu. Točno računajuč vriedi 100 funt. lišća samo toliko što 50 funtah slame i četine vriede po prilici 70% t. j. 100 funtah četinah sadržaje toliko porabljivih česticah za nastier, kolikojih ima u 70 funtah slame od žita.

5. Šumski korov i rastline vodene.

Medju rastline, koje gospodar kadšto iz šumah za nastier upotriebiti može, brojimo različito grmlje, zatim

Digitized by Google

osobito p a p r a t (paprut, *Farrenkraut*), v r i e s iliti vriesulju (*Heidekraut*) i različite m a h o v i n e. Najbolje gradivo za nastier od navedenih rastlinah je paprut, jer ima puno pepelika u njem; manje vriedi vries, jer je pretvrd i ležeć u osoki težko gnjije. Nu najmanje vriede u tom pogledu mahovine, premda se i njimi može gospodar služiti za nevolju.

Nadalje ima u močvarah više bilja, koje možemo takodjer upotriebiti kao stelju, naime t r s k a, koja poradi svoje stanićevine puno vriedi, š a š i s i t i n a i s v e k o l i k o b i l j e, koje neće marva da jede. Smatrajuć ovo bilje kao drač iliti korov treba da ga pokosimo ili izčupamo, osušimo i za nastier upotriebimo. Ovako ćemo ujedno poboljšati dotična zemljišta, naime livade, u kojih ovaj korov višeputa guši bolje, za krmu valjane rastline.

Naše su livade i osobito pašnici na mnogih mjestih za čudo zarasle grmljem i šikarjem. Ovo bi trebalo težatnoj zemlji u prilog izkrčiti, pa sve šibje i svakojaki korov razsječen upotriebiti kao nastier. Ovako može djelatan gospodar na dvie strane koristno raditi.

6. Različiti bilinski odpadci.

Osim navedenih rastlinah ima u gospodarstvu svakovrstnih bilinskih odpadakah, koji se — ako je neostavimo na polju ili po putevih bez koristi — sve kao gnojivo upotrebiti mogu.

Tko je posadio t r t o l j a iliti č i č o k e (*Topinambour, helianthus tuberosa*), neka upotriebi kao gnojivo dugačkih stabljikah od ove gomoljače, jer su obično za hranu pretvrde. Dok je ta biljka, kojoj je korienje nalik na korun iliti krumpir, mlada, n. p. mjeseca Svibnja i Lipnja, mogu se stabljike na sječkarnici razsječene rabiti kao zelena krma; nego kasnije vlakno u njih veoma otvrdnuv nije kravam ugodno i za junad je neprobavljivo. Nadalje ga pametni gospodari nekose ili pravo govoreć radi tvrdoće n e s i e č u po ljetu, buduć da biljka time slabije gomoljače radja, već ostavljaju sve skupa stabljike do jeseni, suše je poput kukuruzovine i steru je krupno razsječene pod marvu zato, da se umnoži gnoj.

Isto tako rabe gospodari stabljike od s u n c o k r e t a (*Sonnenblumme, helianthus annua*) koja rastlina je u biljeslovnom obziru sestra od čičoke i toli u lišću koli u stabljiki naliči gore navedenoj gomoljači, samo da joj je plod u veoma uljastom zrnju. Rusi tu biljku na veliko siju, od sjemenja za čudo mnogo ulja prave i stabljike višeputa radi obilate pepelike (*Pottasche*) pale.

U pokrajinah vinorodnih ima ne samo kod rezanja čokoća puno r o ž d j a, već kod berbe i k o m i n e; obodvoje pruža gospodaru za čudo dobro gnojivo, naime rožđje po svojoj obilatoj pepeliki, a komine osim pepelike po svojoj kiselini praničnoj (fosforovnoj). Ove su tvari za pokriep slabih zemaljah veoma koristne. Žalibože neznaju ili neće naši vinogradari upotriebiti rožđja kako bi valjalo, jer ga nose na ceste, na mjesto da ga sjeku i oko čokoća zakapaju. Da se čitatelji ovoga lista uvjere o znamenitom uspjehu ovako rabljena rožđja, predlažem: neka ljetos samo njekoliko slogovah zagnoje razsječenim i oko čokoća zakopanim rožđjem. Opazit će doista ne samo po tamnoj masti lišća već iz daleka liepi posljedak ote jevtine i naravne gnojitbe, već će se veseliti i većemu i boljemu grožđju od ovako pokriepljenoga čokoća.

Jošte jačje i uspješnije djeluju gledeć na veličinu i dobrotu grožđja k o m i n e, jerbo jim je sadržaj baš za stvaranje ploda snažan i podpun. Dvie ili tri šake kominah, oko koriena loze zakopanih, pomažu za čudo plodnost trsa i velika je škoda, ako jih gospodar neupotrebljene baci kojekamo ili ako jih kiša odnesa.

Poljski se gospodari bore višeputa jako dugo i neugodno s jednom vrstom korova, koji se neda lako utamaniti, to jest s p i r i k o m iliti p i r e v i n o m. Od svih sredstvah i liekovah proti tomu korovu rabljenih, naime dubokoga zaoranja, porabe ovčjega gnoja i t. d., najbolje je pobiranje toga korienja pomoćju zubače. Nego kad se je gospodar poradi očišćenja oranice trudio i težake platio, neka se barem služi sakupljenom pirevinom na svoju korist. Zato treba, da mu se budi saevim osuši na suncu, budi da mu sagnjije u gnoju. Prvi slučaj valja za suho ljeto, a drugi samo onda, kada podastremo taj korov pod ovce tako, da se oštrom mokraćom ote životinje kroz 2—3 mjeseca ležeć uništi. Ovako napravljen gnoj je veoma dobar i naplaća gospodaru ponješto uloženi trud. Medjutim ako tko neima ovacah, nesmije piriku pod krave, jerbo kravja pišaća nije dosta oštra, da raztroši taj korov, koji opet raste, ako se ovako pomješa s kravjim gnojem. Napokon komu je težko voziti piriku u dvorište iz odaljenih oranicah, neka zapali vani na polju sveskupa korienje i neka pospe pepelom svoju mekotu.

U šumskih predjelih, pače u svakoj kući ima p i l o t i n a h od drva, koje se mogu dobro upotriebiti kao nastier pod marvu ili poljevati mokraćom i onda sipati na tlo, koje postaje od njih rahlije, pružajuć korienju gospodarskih rastlinah prilike, da se bolje može razvriežiti. Ovoga se gnojiva nemože doduše napraviti više vozovah, nego da ima pomanji gospodar svake godine samo po 2—3. tačke pilotinah, upotriebit će jih koristno barem na vrtu pod ugorke iliti krastavce, kako smo ljetos u br. 27 ovoga lista napose tumačili. Pilotine bukove su bolje od hrastovih; ove treba ostaviti preko zime vani, da se mogu kišom i sniegom riešiti trieslovine.

Njeki savjetuju, da se upotriebi kao gnojivo takodjer t r i e s l o (*Gerberlohe*) od kožarah. Nu ovu tvar podnipošto nemojmo voziti na polje dok je priesna, jer

Digitized by Google

bi nam otrovala svekoliko bilje. Samo ako je više godinah ležala vani pod kišom i sniegom, može se za nevolju rabiti kao nastier, u kojem slučaju upija za čudo mnogo pisaće i onda gnjije. Njeki se vrtljari služe triesłom za ogrijanje klilah i kad je uz tu porabu za njekoliko godinah postala trula, ima od nje dosta prhko, nego uviek žuhko tlo.

Isto tako treba biti na oprezu sa tresetom (*Torf*) t. j. trulim korienjem bilinskim u močvarah; sadržaje bo puno škodljive kiseline, koju treba vapnom liečiti i u obće čekati, dok se ta tvar sasvim neosuši i nesprhne. Zatim se može zapaliti i pepeo na livade sipati, ili se mješa s težkom ilovačom ili se napokon za nevolju rabi kao nastier iliti stelja u stajah. U Hrvatskoj nalazimo tresetišta u dubokih gudurah pokraj šumah i močvarah; nego treset naš nije jošte dosta zreo, treba ga dakle ostaviti dugo vani na zraku, dok podpuno nesprhne.

Od lana i konoplje ima više odpadakah, naime pozdera ili pazdira, štono može gospodar gnojštinom polievati ili pod marvu sipati, da dobije više gnoja. U obće treba svekolike odpadke i svakojako smeće kupiti i mokraćom poljevati zato, da se slučajno primješano sjeme od korova utamani i sav smjesni gnoj iliti miešanac kao gnojivo usavrši.

(Svršetak će sliediti.)

Zbornica.

O porabi vinskoga koma.

Naši se gospodari često tuže radi siromaštva, koje uz veliki porez i svakovrstne daće žaliboże puk naš tišti; nego s druge strane treba opet uvažiti, da po nehajstvu naših ljudih gospodarstvo nenapreduje tako, kako bi trebalo, naime da naš seljak nemari zato, da od jutra zemlje postigne koliko moguće najveću korist — boljim obdjelavanjem oranice, dovoljnom gnojitbom i napokon valjanom porabom ljetine.

Gledeć na valjanu porabu tvarih, trudno proizvedenih a po nehajstvu izgubljenih, pada u oči svakomu putniku vinski kom t. j. ostatci kod tiskanja iliti prešanja grożdja. Da ima u Hrvatskoj samo 100 ili 200 ralih vinogradah, nebismo govorili o toj tvari; nego uvaživ, da imamo preko 200 tisućah ralih zemlje čokoćem posadjene, nemožemo mimoići pitanja o boljoj porabi koma, pobacanoga kojekuda bez koristi.

U Franceskoj, koja je bogatija od nas, rabe vinogradari svaku funtu koma veoma točno i strogo; a u našoj siromašnoj zemlji se nemari za dohodak od stotinah centih vinskoga koma.

Nemislimo, da svaki posjednik od po prilici 2—3 rali vinograda gradi tvornice, nego preporučit ćemo bolja porabu koma zato, da poduzetnici ote odpadke kupe i u velikom za stanovite svrhe upotriebe.

Na pitanje »koje su te svrhe?« odgovorit ćemo kratkim pregledom u istinu mnogostrane porabe kominah, u nas dosad vrlo slabo cienjenih.

Poraba vinskoga koma za ocet i žestu (žganicu) poznata je u nas dosta, nego u prvom slučaju t. j. kod octarstva veoma često nehajstvom propada t. j. gnjije sveskupa, a dobroga octa iliti sirčeta neima. Koristnije je pravlenje pepeljike (*Pottasche*), tvari koja se uviek traži i za koju netreba nikakvih strojevah ili umjetnih apparatah. U vinskih kominah ima za čudo mnogo pepeljike i tko bi pokupio sve komine samo u jednom našem vinorodnom predjelu, mogao bi po zimi žgati i proizvesti puno pepeljike.

Nu kom se može upotriebiti, kad smo octa napravili, jošte za druge svrhe. Okoristiv se dobrim sirčetom možemo žganjem zaostatakah kominskih praviti jako liepo crno mastilo, tako zvano frankfurtsko crnilo. Ovo je crnilo ugljen od zrnah i tropa, te se u trgovini dobro plaća. Tko neće tiskati od zrnja od kominah ulja, može sveskupa samljeti i kao krmu upotriebiti.

Najnoviji izumak, što se tiče porabe kominah, važan je s toga, jer pruža vinorodnim predjelom gradivo iliti materijal za razsvjetljenje. Njeki mjernik Ilgen stao je u poranjskih vinorodnih predjelih praviti od vinskoga koma — kad je iz njega izvučena već komovača — plin iliti gas za razsvjetlenje selah i gradovah. Postupak je kod pravlenja toga plina baš kao kod onih plinarah, koje rabe za tu svrhu ugljen; nego svjetlo plina komova je jasnije, obilnije, pače i jevtinije, kako izvješća uvjeravaju. Našim vinogradarom se dakle otvara prilika, da vinski, za porabu octa ili komovice trošeni kom naknadno prodaju zagrebačkoj ili kojoj drugoj plinari.

Osim toga stali su u Francezkoj zrnje iz kominah upotrebljavati kao nadomjestak za kavu (*Kaffe-Surrogat*) i hvale okus nove robe bolje od drugih surogatah. Napokon kuhaju njeki posjednici lozja iz vinskoga koma puno srieša iliti birse (*Weinstein*), koja se opet dobro naplaća, jer nikad neima dosta ove koristne tvari.

Sve ovo javljamo ovdje, da se poduzetni ljudi late gradiva, kojega imamo u izobilju i koje će za mjesec danah u velikom množtvu ležati po naših vinogradih.

Gospodarski koledar za puk za god. 1868. nalazi se sada pod tiskom, a stavit će se u razprodaju već početkom mjeseca Rujna. Ima mu 6 tiskanih tabakah. Ciena označit se se u budućem broju „Gospod. lista".

U Zagrebu 14. Kolovoza 1867.

Upravlj. odbor hrv.-slav. gospod. družtva.

Digitized by Google

GLASONOŠA.

Domaće viesti.

(*Štete od tuče.*) Naši vinogradari, kojim ljetos mraz nije ofurio čokoće, nadali su se liepoj berbi; nego žalibože pokvarile su jim račun silne štete u drugoj polovici mjeseca Kolovoza. Tri dana uzastopce, naime dne 24., 25. i 26. tukla je tuča vinorodne predjele okolo Križevca, Varaždinskih Toplicah, Zagreba i njekih mjestah vojničke krajine. Najveće ima škode oko selah Ivanca, Potočca, Glogovnice, Tkalca i Preseke; nadalje oko Obreži u vojn. krajini i možda i dalje, što se sad jošte nezna. Velika vrućina prieti nam žalibože i za buduće dane opetovanom tučom i neima više nade, da će si vinogradari napuniti lagve, mjestimice već do trí godine prazne. Težko je uz ovakve okolnosti gospodariti i mnogi naprednjak gubi naravno svu volju, kad mora za vinograde uviek trošiti, a posljedak njegova truda mu elementarnim udarcem propada. Nesretna je u tom pogledu osobito vinorodna okolica Varaždinskih Toplicah, gdje ima tako rekuć svake druge godine tuče i to obično veoma jake. — Na nedjelju 25. t. m. potukla je tuča 4 šela u veliko-goričkom kotaru hametom; tuča je padala u veličini jajeta, od liepe kukuruze ostala su jedva stabla, od heljde i proje neima ni traga.

— (*Vlastelin barun Prandau i Šulekovo djelo o koristi i gojenju šumah*). Naše namjestničko vieće razposlalo je kao zemaljska oblast, kojoj stoji do valjanoga uzgoja i čuvanja šumah, svim većim posjednikom šumah Šulekovo djelo, štono veoma liepo tumači toli pogibelj od zatora šumah, koli korist i gojenje toga narodnoga bogatstva. I barun Prandau prími do 60 primjerakah, koje bezodvlačno porazdieli medju občine i svoje šumarsko osoblje. Nu našlo se je kako čujemo baš medju službenici njegove gospoštine valpovačke opornih ljudih, koji su knjigu Šulekovu stali zametavati, pače su ju njeki povratili, tobož radi toga, što ju radi jezika nerazumiju, nego ujedno s opazkami, za narod hrvatsko-slavonski dosta uvredljivimi. Razboritomu posjedniku imanja barunu Prandau-u na čast moramo javiti, da je pomenute članove šumarskoga osoblja poradi neumjestnih prigovorah ne samo ukorio, već je donaročito svim naložio, da se služe tom dobrom knjigom domaćom, koja je po svojem sadržaju važna i vriedna, da se čita i toli kod gospoštinah, koli kod občinah valjano uvažava. Ovim činom barun Prandau, koji je već znamenitim novčanim darom pomogó jugoslavensku akademiju, pokazuje svoja valjana patriotička načela, što će u istinu svaki domoljub priznati i visoko cieniti. Bog dao, bilo u našoj domovini više Prandau-ah!

Gospodarske viesti.

(*Upliv zarasle zemlje na tuču.*) Svaki gospodar, kojemu je nesretna tuča ljetinu potukla, premišlja rado o tom, kako da se ukloni tomu zlu. Pitajući za uzroke tuče, koja višeputa ide nastranim pravcem, čujemo da množtvo gustoga bilja po svojoj munjevini vuče k sebi oblake i š njimi leda, osobito ako je zemlja izpod bilja vlažna. Francezki vinogradari, koji pate od tuče baš kao mi u Hrvatskoj, uvjeravaju, da tuča ide najviše prugom vinogradah, gustom travom zaraslih i nečišćenih. Navadjaju više primjerah, da se je spustila k zemlji baš nad ovakvimi bilinskom munjevinom obilujućimi komadi, a čisto izplievljene vinograde, da je manje oštetila ili sasvim neoštećene ostavila. Polag toga su nemarni vinogradari u većoj pogibelji od onih, koji tri puta kopaju i nikakve trave u vinogradu netrpe. — Medjutim je težko ukloniti se tuči onomu, kojemu leži vinograd blizu gustih i travom zaraslih nasadah, ili pokraj šumah, kojih ima u nas jošte mnogo i koje nedvojbeno privlače oblake i tuče. — Mi se podnipošto nećemo riešiti naših šumah, i neželimo da se sve posjeku; nego ipak bi trebalo krčiti je barem u okolici vinogradah, jer je upliv gustoga drveća na čokoće svakako ubitačan.

Gledeć na munjevinu treba da primjetimo, kako se može opaziti osobito kod njekih vrstih cvieća, koje po noći kao iskre frče, kad se težki oblaci približavaju.

Zdravoslovje.

(*Cholera i trihini.*) Kratelj iliti cholera ne samo u Italiji bjesni te su medju ostalimi bivša napuljska kraljica i sin joj od 11 godinah ovom pošašću umrli, već se počimlje i u našoj državi širiti. Iz Galicije preskočila je u Peštu i u pomorskih gradovih na Rieci i u Trstu drže strogi kordon, da se bolje nerazprostrani. Kažu, da je ljetos oštrija od lanjske i da se treba dobro čuvati. U Crnoj gori bjesni bezprestance te je već do 2000 ljudih pomrlo. — Nadalje se je opet pojavila u srednjoj Evropi trihinosa iliti bolest od vlasičave svinjetine; u Halberstadtu da je dne 31. Srpnja umrlo 35 ljudih! Čini se kao da se ta bolest hoće udomiti medju žiteljstvom većih gradovah i zato trebalo bi tamo strogo paziti na mesnice, jer je vlasičavo meso od krmakah jedino vrielo te bolesti.

Voćarstvo.

(*Kako se Podravcem voćnjaci naplaćaju.*) Potaknuli smo u „Gospodarskom listu" višeputa naše gospodare, da umnože broj voćakah i da pokraj cestah i na odaljenih, za oranice manje valjanih zemljištih naprave povećih voćnjakah, jer jim se trud mora dobro naplatiti. Valjanost toga savjeta potvrdjuje ljetošnja prodaja voća u Podravini, gdje plaćaju trgovci iz Banata seljakom (n. p. u Sigetcu) po 50, 80, 100 pače do 160 for. samo za jabuke, nabrane u manjih i većih voćnjacih. Za vagan jabukah plaćaju na vrtu 1 for. i buduć da ima voćakah, koje ljetos davaju po 10—15 i više vaganah, naplaća se mali voćnjak za čudo bolje od livade ili vinograda. Naša je Hrvatska sasvim prikladna toli za proizvod svake vrsti voća, koli za trgovinu putem riekah i željeznicah; nego naši ljudi dosad veoma slabo se služe tim preimućtvom, premda ima kupacah dosta. Valjan voćnjak od 8—10 ralih mògao bi u nas nositi veći dohodah od imanja srednje ruke.

Trgovina.

— (*Bečki cienik na žitnoj burzi od 24. Kolovoza t. g*). Pšenica banatska u Gjuru 5 for. 60 nč. 88—89 funt.; bačka u Gjuru 5 for. 20 nč. 86—89 funt. do 5 for. 25 novč. 86 do 89 funt.; bačka u Beču 5 for. 70 nč. 86—89 funt.; kukuruz transito 3 for. 50 nč. 84 ft.; raž ugarska u Beču 3 for. 50 nč. do 3 for. 60 novč. 79—80 funt.; ječam slovački u Beču 2 for. 57 nč. do 2 for. 80 nč. 70 funt.; zob ugarska transito 1 for. 70 novč. 47 funtah do 2 for. 10 nč. 50 funtah. Razprodano je pšenice 30.000 vaganah.

Ciena žitu na varaždinskom trgu od 23. Kolovoza. Vagan pšenice 4 for. 50 novč., raži 2 for. 85 nč., ječma 2 for. 30 novč., kukuruze 3 for., koruna 1 for. 30 novč., pasulja — for. — nč., zobi 1 for. 40 nč., heljde 2 for. 40 nč., cent siena 1 for.

☛ K ovomu broju priložen je dodatak.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva Dragutin Lambl.

Digitized by Google

DODATAK

k broju 35. „Gospodarskoga lista“ 1867.

Zapisnik

sjednice novoustrojene gospodarske podružnice gornjo-varaždinske obdržavane u Ivancih dne 6. Lipnja god. 1867. pod predsjedničtvom veleć. g. Stjepana Vukovića podjašprišta, duhovnoga stola savjetnika i župnika u Ivancih kao podpredsjednika podružnice varaždinske. Prisutni bijahu gg. pl. Pastory vlastelin, Vladislav pl. Kukuljević vlastelin, Vjekoslav pl. Matačić veliki sudac, vitez Henneberg vlastelin, Marko pl. Barabaš kot. sudac, Petar Risek župnik, gospoštija Klenovnik, Josip Melcher, Vjekoslav Dolanski vlastelin, Lacko Barabaš župnik, Mavro Brooz župnik, Nikola Faller vlastelin, Janko Vuković župnik, Jandro Turzan učitelj, Franjo Batić kapelan, Gjuro Belčić kapelan, Mio Kranjčić pristav, Ljudevit Farkaš bilježnik, Franjo Belčić ućitelj, Gustav Tausik vlastelin, Josip Hedji učitelj, M. Zugschwert učitelj, Davorin Milan učitelj.

Pošto bi u Varaždinu dne 15. Ožujka u obdržavanoj sjednici podružnice varaždinske na predlog gosp. župnika Mavra Brooza, župnika voćanskoga, priznana potreba razdieljenja podružnice varaždinske u dvie samostalne podružnice, i pošto se je ista potreba i u dne 24. Travnja obdržavanoj sjednici iste podružnice uvidjela, to bude povjereno podružničkomu podpredsjedniku velč. g. Stjepanu Vukoviću, da isti sazove članove u sudbene kotare ivanečki i vinički spadajuće, te da ondje podružnicu novu ustroji; po ustrojenoj pako podružnici da predsjedničtvo varaždinske podružnice ubaviesti.

Na temelju dakle tom sazvane članove pozdravi predsjednik ovim govorom, koj se po želji članovah uvršćuje u zapisnik i obnarodjuje.

„Velecienjena gospodo! Ako je ikoje pokolenje predidućem si rodu obvezano na zahvalnost, koju ovo samo marljivom radnjom potomkom izplaćuje i namiruje; to se jamačno o sadanjem pokolenju reći može. Neizmjerno je naime blago: na znanju, obrtu i izumljenju, koje smo mi od naših predšastnikah kao baštinu primili, a to su: mašine, vapori, željeznice, telegrafi itd. što su čudotvori znanja, obrta i izumljenja naših umom i činom silnih otacah.

Bogatstvo do razkošja, udobnost do raznježenja, istrošenje naravne snage do gospodstva vrhu nje, znanje, koje već nikakovih medjah za sebe nepriznaje; sve to nalazi se u tom baštinstvu, komu su zrno po zrno doprinašali: Pluto i Kant, Franklin i Oešted, Nevton i Galilei, Linné i Hlubek i ostali. Samo jedno nam nisu mogli za baštinu ostaviti i predati, a to su njihove osobne sposobnosti, koje se nedadu od pokolenja do pokolenja prenašati; jer takove sposobnosti radja duh vremena sam iz sebe.

Najneznatnija stvar, koju vidimo i kojom se služimo, jest, ili je bila predmetom začudjenja; svako i najmanje orudje ima svoju sto i hiljadogodišnju povjestnicu, po kojoj je u onom obliku, kako ga vidimo i rabimo u naše ruke prispjelo. — Udobnostih, za koje su njekoć kraljevi ogromne svote izdavali, uživaju se sada i prosti radnici; n. p. lanenu košulju, za koju je prije 400 godinah kralj englezki dao 100 zlatih dukatah, te si je komaj dvie za sebe i dvie za kraljicu nabaviti mogao, nosi danas svaki seljak i to čistu i tanahnu, ako mu je žena ikoliko marljiva. Na primjer: još prije pedeset godinah morao je otac glavničarom biti, ako je želio pogodjenu svoju sliku potomkom svojim na uspomenu ostaviti; a danas poslje iznašašća fotografije treba za namirenje ove želje jedva forintu.

Ostaje nam dakle najveća i najsvetija zadaća, tako za pojedine osobe, kao i za cielo obćinstvo, glavnicu, koju smo ovim baštinstvom od naših predjah primili, sačuvati i pomnožanu našim potomkom izručiti; to jest naša je moralna dužnost, da svaki izmedju nas k promicanju obćega dobra svoj danak, bilo u formi kakovoj mu drago doprinese.

Mi smo bolji i sretniji, nego li su bili naši predji: i naša je dužnost činiti, da naši potomci budu bolji i sretniji, nego li smo mi. Neima gotovo čovjeka na svietu, pa on bio i najsiromašniji, koj do njeke mjere k obćemu dobru doprinašati nebi mogao. Koj ore, koj sije, koj žanje, koj mlati, koj melje, tako je zaslužan, kao i onaj koj hljeb peče. Koj drvo posadi, koj ga goji, koj ga posječe, koj ga u daske razpili, koj iz dasakah klupe pravi, tako je zaslužan kao što i onaj, koj

Digitized by Google

u onih klupah sjedeću djecu poučava. — Ovaj red radnjah u obće tako je znamenit i tako potreban, kao što je potrebna harmonija muzikalnih strojevah za podpunu valjanost orkestra. Čim većma i na manje su razdieljene naše radnje, tim su znamenitije u družtvenoj cielosti.

Nam gospodarom, gospodo moja, podieljena je u harmoničkom orkestru ovoga svieta najglavnija zadaća; ako mi ovu našu zadaću zanemarimo, popustiti će i zamuknuti sva ostala glasbila ovoga orkestra. To vi svi uvidjate i znate, s toga vas daljnim dokazivanjem ob ovom predmetu neću da mučim; već samo opetujem ono, da je naša moralna dužnost, da svaki izmedju nas kao gospodar makar jošte in spe, k promicanju obćega dobra u onoj formi, kako zna i može, svoj danak doprinese.

Za promicanje gospodarske svrhe obstoji u našoj domovini od 25 godinah gospodarsko družtvo, ovo se dieli u više podružnicah. Koliko koristi ovakovo družtvo ako je dobro organizirano, treba da se ugledamo u Bavarsku, Virtemberžku, Sasku, Česku, a najpače u susjednu nam Štajersku. — Da naše gospodarsko družtvo žudjenim plodom jošte urodilo nije, jedino su krivi naši politički odnošaji; dao Bog, da se ovi jedared razprave i ustanove, to blagodati gospodarskoga družtva jamačno neće izostati, čemu je živi znak i to, što se uz svu zamršenost političkoga našega obzora družtvo ovo uzdržaje i po mogućnosti djeluje: a i mi smo se danas sastali, da u tu svrhu naš danak doprinesemo. Ja vas, moja gospodo, srdačno pozdravljam na ovom polju. Živili svi!«

Po dovršenom govoru, koj bi ozbiljnom tišinom slušan, odjeknu na slavu govornika jednodušni: Živio!

1. Ponajprije počme razprava o ustrojenju nove podružnice u smislu predlogu g. župnika Mavra Brooza u sjednici podružnice varaždinske dne 25. Travnja predloženoga. Gospodin Pastory nije zato, da se podružnica ciepa; jer, da će ciepanjem oslabiti i jedna i druga; već predlaže da bi u zajednici doprinosili za dielenje nagradah, izložbe i pokušališta. G. Janko Vuković misli, da se podružnica neciepa, već da se samo prijateljno razdieli, da se tim članovi lakše sastanu; tvrdi, da su podružničke sjednice u Varaždinu mrtve i jedva da se 5—10 članovah sastane, gdje je evo ovdje kod još nesigurnoga ustrojenja nove podružnice do blizu 30 članovah; misli, da bi samo onda mogle podružnice koristiti, kad se nebi u gradovih i to prigodom sajmovah, već medju prostim narodom držale; to je onda koristnije, da se podružnica razdieli, jer će se narod lakše sakupiti. G. Kukuljević misli: da bi podružnica ostala jedna; no da bi se sjednice na dvoje držale. Pošto bi još njeka gospoda ob ovom predmetu govorila i g. Brooz opetovano svoj predlog preporučio, bude kod glasovanja malo ne jednodušno primit predlog g. Mavra Brooza župnika voćanskoga.

2. Zatim bude namah preduzet izbor predsjednika, odbornikah i perovodje. Predsjednikom bude jednoglasno izabran v. g. Stjepan Vuković podjašprišt, koj je na podulje zahtjevanje prisutnih tu čast i primio. Odbornici budu izabrani gg. Lacko pl. Kukuljević, Vjekoslav Dolanski, Vjekoslav pl. Matačić veliki sudac i Marko pl. Barabaš kot. sudac. Perovodjem bude jednoglasno izabran g. Janko Vuković, župnik vinički. Tim bi podružnica konštituirana i s jednodušnim »živila« srdačno pozdravljena.

3. Na to budu proglašeni novi članovi gg. Marko Barabaš sudac, Josip Grdašić župnik, gospoštija Klenovnik, Tausik, Josip Melcher, Mio Kranjčić pristav, Gjuro Belčić kapelan, Nikola Faller vlastelin, Franjo Belčić učitelj, Ljudevit Farkaš bilježnik, Tomo Kramarić župnik i Franjo Batić kapelan.

4. Bude poveden govor, gdje da se drže gospodarske podružničke sjednice, te bude zaključeno: da se uredno izmjenično drže u Ivancih i na Vinici, gdje su gostione, te tim načinom nitko nepada nikomu na nenadani teret, no tom ipak opazkom: da se tim ničije gostoljubje neograničuje, te da može sjednica izvanredno i gdje drugdje zasjedati.

5. Poveden bi govor o imenu novoustrojene podružnice, te bude jednoglasno primito ime „gornjo-varaždinska“.

6. Bude ponovljen predlog g. Pastorija, da se naime sabiru dobrovoljni prinesci i to tečajem više godinah i pošto bude sabrana dostatna svota, da se tada podigne pokušalište, ustroji izložba, ili da se medju narod, u kojoj mu drago struci gospodarstvenoj odlikujući se, diele nagrade. Na temelju toga predloga bude namah dobrovoljno podpisano u tu svrhu na tri godine, i to gg. Pastory svake godine 10 for., Stjepan Vuković 5 for., Mavro Brooz 2 for., Nikola Faller 4 for., gospoštija Klenovnik 5 for., Vjekoslav Dolanski 3 for., Gustav Tausig 5 for., Zugschwert 1 for., Davorin Milan 1 for., Jandro Turzan 1 for., Josip Melcher 4 for., Dragutin Henneberg 10 for., Petar Risek 2 for., Marko Barabaš 2 for., Josip Grdašić 2 for., Vladislav Kukuljević 4 for., Josip Hedji 1 for., Janko Vuković 2 for. Ukupno 64 for. Tim bi se načinom samo od članovah prisutnih u ovoj sjednici u tečaju trijuh godinah sakupila svota od 192 for., iz koje bi se svotice ipak kakove barem nagrade porazdieliti mogle.

7. Na predlog g. Janka Vukovića zamolila je podružnica gospodu kotarske sudce, da svojim uplivom onamo nastoje: da obćine, koje još nisu članovi, što prije budu, zatim, da potaknu narod na učestvovanje kod podružničkih sjednicah.

Digitized by Google

Pošto više nitko ništa predložio nije, a g. bi predsjednik sjednicu dignuo i budućn u svoje vrieme na Vinicu pozvao; to bude zapisnik zaključen.

U Ivancih dne 6. Lipnja 1867.

Stjepan Vuković, predsjednik. Janko Vuković, župnik kao perovodja.

Zapisnik

sjednice upravljajućega odbora hrv. slav. gospodarskoga družtva, držane dne 10. Srpnja 1867. pod predsjedničtvom prečastnoga gospodina kanonika Andrije Jandrića, predsjednika gospodarskoga družtva uz pritomnost p. n. gospode odbornikah: grofa Jurja Jelačića, Pavla Hatza, Mojsije Baltića, Eduarda Suhina, Franje Baraća, Ante Zoričića, Mijata Krešića i Vatroslava Bletschneidera.

Predmeti sjednice:

1. Čitan bi zapisnik zadnje odborske sjednice od 13. Lipnja t. g. i bude cielovito odobren.

2. Čitan je odpis visokoga kralj. namjestničkoga vieća, kano odgovor ovdašnje predstavke, da vis. zemaljska vlast dozvoli ovomu gospodarskomu družtvu svotu od 400 for. radi nabave raznoga gospodarstvenoga sjemena. U tom se vis. odpisu veli, da visoka vlast nije u stanju toj molbi zadovoljiti.

Uzimlje se na znanje.

3. Gospodin Suhin javlja, da je pustio opljeti trsiće, budu bijahu travom zarašteni.

Odbor odobrava djelo ovo, i dozvoljava potrošak ovaj iz družtvene blagajne.

4. Čitan je odpis vis. ces. kr. zemaljske General-Commande, u kojem se ovomu družtvu doglašuje ustrojenje bratovštinah u vojničkoj krajini, poput one u Petrinji već obstojeće, pa iz razloga, što visoko vojno ministarstvo probitačnost toga pronašlo nije, da bi se prema ovdašnjoj predstavci od 28. Siečnja t. g. ustrojile podružnice ovoga gospodarskoga družtva i u vojničkoj krajini, da je ono dozvolilo, da krajišničke bratovštine kano družtva premna ovomu gospodarskomu s njime stupe u što tešnji savez, pa zato da je pozvala i petrinjsku bratovštinu, pa i naputak dala za one bratovštine, koje se u buduće još ustrojile budu, da se u dogovor puste s ovim gospodarskim družtvom, kako i na koliko se taj savez izvesti dade.

Uzeto do ugodnoga znanja tom opazkom, da je ovo gospodarsko družtvo, imajuć promicanje domaće naše kulture pred očima, pripravno na sve uvjete pristati, koji će joj se staviti od bratovštinah glede medjusobnoga saveza.

5. Povela se opet rieč o predlogu, kako da se uredi radionica u lepoglavskoj kaznioni tako, da uzmogne izvadjati ratarsko orudje i gospodarske strojeve za porabu domaćih naših gospodarah.

Zaključeno je, da se prije svega pronadje mjesto gdje takve kaznione obstoje, pa da se uztraži od zavoda toga ciela osnova radionice.

6. S obzira toga, da se golema šteta gospodarom nanaša, što se točno neobdržavaju obstojeći zakoni, bude zaključeno:

Da se uzme u „Gospodarski list“ u izvadku naredba glede zabrane paše po livadah izašla pod brojem 21.326, god. 1857.

7. Zatim uzme čitati g. Barać osnovu za izložbu vinogradarskih, voćarskih, poljskih i vrtljarskih plodinah, koja se ove jeseni kod nas po zaključku zadnje glavne skupštine držati ima.

Osnova ova bude cielovito odobrena; ujedno bude zaključeno:

1. Da se za namirenje najpotrebitijih troškovah zamoli visoko kralj. namjestničko vieće za doznačenje svote od 600 for. iz zemaljske koje zaklade.

2. Da se umoli vis. kralj. namjestničko vieće za ustupljenje razizemnih prostorijah zemaljske bolnice.

3. Da se pozovu podružnice pa i bratovštine, kako će ovu izložbu svojimi sredstvi podupirati, da bude što mnogobrojnijih i ljepših izložakah, a da što manje troškovah naraste ovomu gospodarskomu družtvu; napokon

4. bi imenovan jedan odbor, koji će cielom izložbom upravljati; u taj odbor uzeta su p. n. gospoda članovi sliedeći:

Pavao Hatz, kano predsjednik,
Mojsija Baltić,
Franjo Barać,
Sebastian Koch,
Mijat Krešić,
Franjo Körbler,
Nikola Nikolić,
Dr. Josip Schlosser,
Adalbert Štriga,
Slavoljub Suhin,
Skender Zdenčaj i
Petar Zoričić.

I tim bude sjednica zaključena.

U Zagrebu dne 10. Srpnja 1867.

Pavao Hatz, podpredsjednik. Petar Zoričić, poslovodja.

Digitized by Google

Zapisnik

od 1. Veljače do konca Lipnja o. g. kod gospodarskoga družtva uplaćenih novacah.

(Nastavak i svršetak.)

Kašnik Pavao . . .	21 st.	60 n.
Novaki učiona . . .	3 „	20 „
Trakoštjan občina . .	4 „	— „
Novak Mijo	5 „	— „
Bilčević Franjo . . .	6 „	— „
Dužil Antun	6 „	— „
Horvatić Tomo . . .	6 „	— „
Jakšić Fabian . . .	6 „	— „
Janković Marcel . .	6 „	— „
Šoštarić Josip . . .	8 „	— „
Vanćas Aleksa dr. . .	17 „	20 „
Čačković Viktor dr. .	11 „	75 „
Taitl I. B.	10 „	— „
Šmidt N.	10 „	50 „
Klobučar Julio . . .	6 „	— „
Koprinski Škender . .	4 „	20 „
Kovačić Josip . . .	6 „	— „
Kozjak August . . .	4 „	20 „
Longinović Uroš . .	6 „	— „
Misler Bela	4 „	20 „
Šarengrad manastir .	6 „	— „
Segedi Nikola . . .	6 „	— „
Sertić Julio	6 „	— „
Šöjtöri Žiga	6 „	— „
Puček Josip	2 „	30 „
Kotur Pavao . . .	12 „	— „
Domjanić Dragutin .	12 „	80 „
Mikolić Ivan	8 „	— „
Suhin Eduard . . .	5 „	50 „
Lorenz Antun . . .	3 „	40 „
Barabaš Ladislav . .	2 „	70 „
Steiner Franjo . . .	3 „	30 „
Tićarić Franjo . . .	4 „	20 „
Toma Karlo	9 „	— „
Turković Franjo . .	4 „	20 „
Valentini Ivan . . .	6 „	— „
Valkovski Josip . .	6 „	— „
Žitvaj Imre	6 „	— „
Vukovar samostan . .	6 „	— „
Čaić Dragoilo . . .	6 „	— „
Kupinec občina . . .	6 „	— „
Drobčec Franjo . . .	— „	80 „
Hranilović Ferdinand .	1 „	— „
Kostelac Nikola . .	13 „	— „
Dutković Ivan . . .	2 „	— „
Auchman Juraj . . .	1 „	50 „
Reitner Georg . . .	2 „	60 „
Huzek Andrija . . .	3 „	75 „
Taitl I. B.	5 „	— „
Prebeg N.	16 „	40 „
Kostelac Nikola . . .	1 „	— „
Guthardt Josip . . .	2 „	75 „
Miličić Franjo dr. . .	5 „	50 „
Šušković Josip . . .	5 „	50 „
Skarić Franjo . . .	3 „	50 „
Jelačić Rihardt . . .	11 „	— „
Srnka Dragutin . . .	2 „	80 „

Kraus Bogomil . . .	45 st.	— n.
Meder Eduard . . .	2 „	20 „
Barabaš Žiga . . .	4 „	90 „
Lovrić Franjo . . .	18 „	— „
Za prodate koledare .	25 „	— „
Kalaj Kornel . . .	4 „	50 „
Mudrovčić Ivan . .	6 „	— „
Jurković Anna . . .	1 „	28 „
Folnegović Janko . .	1 „	— „
Rački Antun	4 „	30 „
Boroević Nikola . .	12 „	— „
Kotur Pavao	6 „	— „
Mašek Ivan	7 „	40 „
Brkić Mato	1 „	90 „
Gliederer N.	6 „	— „
Kuhar N.	8 „	— „
Vlašić Petar	4 „	— „
Šauf N.	2 „	80 „
Jelačić Antun grof .	2 „	— „
Angerer Dragutin . .	15 „	— „
Pongratz Guido . .	47 „	70 „
Barišić oberst. . . .	6 „	60 „
Jelačić Gjuro grof . .	49 „	50 „
Kulmer Miroslav grof.	12 „	— „
Zajam iz zaklade svilarske	606 „	15 „
Pfeil Dragutin . . .	10 „	— „
Kontić Mato	1 „	— „
Bohin Hinko . . .	6 „	— „
Krömpler Pajo . . .	2 „	75 „
Svetec Luka. . . .	6 „	— „
Kvaternik Gjuro. . .	6 „	— „
Vidali Simon	6 „	— „
Svilokošić Nikola . .	1 „	— „
Torbar Josip	— „	16 „
Za prodate koledare .	25 „	— „
Vrga Gjuro	18 „	— „
Kamati od razteretnicah	253 „	88 „
Gospić čitaonica . .	4 „	— „
Likević Ivan . . .	4 „	20 „
Zajam iz zaklade svilarske	393 „	85 „
Torbar Josip	2 „	— „
Vranić Antun . . .	5 „	50 „
Jelačić Gjuro . . .	4 „	— „
Milhofer Vatroslav .	18 „	— „
Farkaš Martin . . .	2 „	— „
Gerechtshamer . . .	6 „	— „
Mikšić Koloman . .	6 „	— „
Deželić Gjuro . . .	6 „	— „
Vojska Lavoslav . .	6 „	— „
Valdec Stjepan . . .	6 „	— „
Klemar Stjepan . . .	6 „	— „
Skaler Mio	6 „	— „
Uhernik Andrija . .	4 „	20 „
Paffa Šandor	6 „	— „
Bunčić Ivan	6 „	— „
Domjanić Dragutin .	6 „	— „
Majcen Josip . . .	6 „	— „
Hudjek Franjo . . .	6 „	— „
Rakodcoj Stjepan . .	6 „	— „
Sartori Ljudevit . .	6 „	— „

Strelec Franjo . . .	6 st.	— n.
Vinković Mavro . .	6 „	— „
Žiger Janko	6 „	— „
Lepoša Tomo . . .	6 „	— „
Vinković Mavro . .	6 „	— „
Hausner Antun . . .	6 „	— „
Talijan Eduard . . .	6 „	— „
König Dragutin . . .	6 „	— „
Crnadak Gjuro . .	5 „	50 „
Doležal Franjo . . .	6 „	— „
Čorko Josip kamate .	97 „	65 „
Ceboci Juraj	12 „	— „
Govedić Martin . . .	6 „	50 „
Bifl Julio	6 „	— „
Miličić Mio	12 „	— „
Gunderlach Gjuro . .	4 „	20 „
Erić Mio	6 „	— „
Za povelje dobito . .	5 „	— „
Borovnjak . . .	3 „	36 „
Mažuranić Ivan . . .	5 „	50 „
Kindersberg	5 „	50 „
Bianchini Eduard . .	4 „	— „
Katanac Janko . . .	6 „	— „
Leskovar Andrija . .	10 „	— „
Matković Remigia . .	4 „	— „
Bolfan občina . . .	10 „	— „
Malančec Josip . . .	2 „	— „
Mašek Ivan	8 „	— „
Zajam iz zaklade svilarske	300 „	— „
Rusak	6 „	— „
Supper N.	4 „	10 „
Petrović Luka . . .	— „	40 „
Kalabar Franjo . . .	— „	60 „
Gerovo učiona . . .	4 „	— „
Balog Dragutin . . .	6 „	— „
Kafka Dragutin . . .	6 „	— „
Barabaš Gustav . .	6 „	— „
Mihalinčić Stjepan. .	6 „	— „
Legin Lacko . . .	2 „	— „
Kovačec Andrija . .	2 „	— „
Sv. Ivan občina . .	12 „	— „
Dol. Zelena učiona .	20 „	— „
Slatina občina . . .	4 „	— „
Marić Simo	12 „	— „
Sladović Mate . . .	6 „	— „
Brdovac učiona . . .	4 „	— „
Galac Dragutin . . .	50 „	— „
Belovar čitaonica . .	2 „	— „
Zajam iz zaklade svilarske	300 „	— „
Bartolovac učiona . .	4 „	— „
Karlovac nar. čitaonica	2 „	— „
Vuković Stjepan . .	6 „	— „
Matačić Vjekoslav . .	6 „	— „
Francelj Bartol . . .	6 „	— „
Šaver Iv. Nep. . . .	6 „	— „
Kiš Ladislav	12 „	— „
Brod čitaonica . . .	2 „	— „
Vrbovac občina . . .	2 „	— „
Barabaš Gjuro . . .	3 „	— „
Bratelj Pajo	2 „	— „

Tiskom Dragutina Albrechta.

Digitized by Google

Broj 36. **U Zagrebu** **5. Rujna 1867.** **XV. God.**

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Oglas.

Nepredvidjene nepovoljne okolnosti prinukaše upravljajući odbor gospodarskoga družtva hrvatsko-slavonskoga, da opozove držanje izložbe plodinah vinogradarskih, voćarskih, poljskih i vrtlarskih u glavnom gradu Zagrebu, što bje u broju 29. „Gosp. l." pod dne 17. Srpnja 1867 uslied zaključka glavne skupštine od 16. Svibnja 1867 oglašeno.

Povodom tim obnaroduje se svestrano u smislu zaključka u sjednici, dne 2. Rujna t. g. držanoj, većinom glasovah primljenoga, da se za dan 26. i sliedeće dane mjeseca Rujna i Listopada t. g. u gl. gradu Zagrebu urečena izložba plodinah vinogradarskih, voćarskih, poljskih i vrtlarskih držati nemože, i držati neće, već se takova odgadja na povoljnija vremena.

Upravljajući odbor gospodarskoga družtva hrvatsko-slavonskoga.

U Zagrebu dne 2. Rujna 1867.

Pivničarstvo.

U br. 25. lanjskoga „Gospodarskoga lista" javismo u kratko gledeć na napredak pivničarstva u zapadnih zemaljah evropskih, da glasoviti vinar Pasteur u Francezkoj znade vina popravljati i čuvati pomoću veće topline. Njegov je postupak u ljetošnjoj parižkoj izložbi priznan kao valjan i dotični pokusi, obavljeni u vinogradarskoj učioni klosterneuburžkoj, čujemo da potvrdjuju njegova načela. Uslied toga doznačilo je namjestničko vieće doljnjo-austrijsko u Beču ravnatelju Babo-u 200 for. u tu svrhu, da taj predmet sasvim prouči i vinarstvu doljnjo-austrijskomu na korist dotična pivničarska izkustva putem gospodarskih časopisah obćinstvu javi.

Uvaživ potreboću valjanoga pivničarstva za našu vinorodnu i vinotrošnu domovinu pazimo na sve, što u struku vinarstva zasjeca i naumismo priobćiti osobito izumke važnije, medju koje svakako spada gore potaknuti postupak Pasteurov. Nu želeći pogledom na pivničarstvo razložiti sve temeljito i mnogostrano, posvetiti ćemo baš prije berbe mjeseca Rujna jedan dio našega lista tumačenju struke toli važne koli za naše gospodare koristne. Svi vještaci uvjeravaju prigodom kušanja našega hrvatskoga i slavonskoga grożdja, da mu se prigovarati nemože, da je sasvim dobro i bolje od grožđja drugih vinorodnih zemaljah; nego postupak u pravlenju i osobito u čuvanju vina da nam je više puta tako pogriešan i nevaljan, da se nije čuditi tomu, kako uz liepo, zdravo, sladko grożdje ipak neima izvod t. j. vino onoga dobroga okusa, što ga ima drugdje uz brižljivo postupanje od grożdja srédnje ruke.

Razjasnjujuć načela pivničarska, opisati ćemo ujedno orudje i sve one strojeve, kojimi se dan danas vješti i valjani pivničari služe.

1. O lučbenih sastojinah vina.

Prvi uzrok nevaljana postupanja s moštom iliti širom i potlam s vinom je neznanstvo. Tko nezna, koje su sastojine mošta i kako se uz vrienje mienjaju, nezna si pomoći, kad mu se pojavi koja mana., S toga je prije svega treba riešiti pitanje o glavnih sastojinah mošta i vina, što će nam u kratko razjasniti sliedeći pregled

	sastojinah mošta (šire):	sastojinah vina:
1.	vode ima od 70—90 postot.,	od 85—95 postot.
2.	sladora ima od 15—30 „	„ 1— 2. „
3.	kiseline ima od $^1/_4$— 1 „	„ $^1/_4$— 1 „
4.	žeste (spirita) ima od 0—0 post.	„ 5—12 „

5. Osim toga u malom različnih tvarih, naime bjelanca, tekline (*Gummi*), mastila, ulja izhlapiva iliti etherička, nadalje tako zvane izvadine (*Extractivstoff*), zaostatke pepela itd.

Digitized by Google

Ovo su glavne sastojine, koje treba uvažiti kod presudjivanja svega koliko mošta i vina. Kakvoća mošta je tim bolja, čim u njem ima više sladora i manje kiseline. Slador se pretvara uz vrienje u žestu iliti špirit (alkohol), a kiselina ostaje ista, osim ako se dugotrajnim uplivom vazduha pretvori i žesta u kiselinu octovu, u kojem slučaju ima potlam namjesto vina octa. Kiselina nije dakle u vinu svejednaka: prvotna, bez upliva zraka u grožđju postojeća, je vinova, limunova (*Citronensäure*) jabukova i trieslova (*Gerbsäure*); a druga gore pomenuta je octova, koja postaje, ako ostavimo posudje, u kojem ima mošt i vino stajati, dulje vremena otvoreno i uplivu vazduha izvrženo. Vazduh bo u tom posudju, n. pr. u nezapunjenom lagvu, spaja se sa žestom i vino uzkisne. Dobar mošt treba da ima 20 do 30 postotakah sladora, od kojih se uz vrienje pretvori polovica, dakle 10 do 12 post. u žestu, a druga polovica ponajviše izhlapi kao ugljična kiselina, tako da preostaje u gotovom vinu samo 1 do 2 postotka sladora. Osim ovoga sladora treba da ima d o b r o vino po prilici samo $^1/_2$ postotka kiseline, 1 do $1^1/_2$ postotka tako zvane izvadine (*Extractivstoff*), tvarih koje sačinjavaju jezgru okusa, nadalje 10 do 12 postotakah žeste i napokon ulja izhlapiva, od kojih ima vino različiti miris.

Gledeć na žestu treba primjetiti, da naravno vino nemože imati više od 12 postotakah ote tvari, osim ako ju (žestu) napose ulijemo. Dokazuje bo izkustvo, da se grozdovi slador iliti grozdovina (*Traubenzucker*) u moštu nemože sasvim pretvoriti u žestu i ugljičnu kiselinu, ako mošt ima više od 24% toga sladora ili ako pritočimo gotove žeste, koja u tom slučaju prieči vrienje. I budući da se u moštu od 24 do 30% sladora nemože po napomenutom razlogu sav slador pretvoriti u žestu i kiselinu ugljičnu (koja mora izhlapiti), sva su vina od ovakovoga mošta o s l a s t n a, jer je preostalo poslje vrienja u vinu jošte 1 do 6% sladora neraztvorenoga.

Osim ovih sastojinah ima u moštu i vinu jedna tvar, koja se neda vagati, tako zvani b o u q u e t iliti **m i r i s**, štono vinari osobito u novije vrieme visoko ciene, jer zahtjeva pučanstvo, da vino ne samo jeziku već i nosu ugadja. Miris je osobito svojstvo njekoličine suvrstih čokoća, naime muškata, dišuće grašiće (*Klein-riesling*, *Rhein-Riesling*), moslavačke dišuće ranine (*Weisse muskirte Urbani-Traube*), vaniljike (*Vanille-Traube*), biele dišuće plemenike (*weisser Muskat-Gutedel*); a neima ga u svake vrsti grožđja. U novije vrieme stali su taj miris gotoviti umjetnim načinom, nego vještak može u vinu lako razpoznati ovakav umjetni miris od naravnoga, štono prolježe od stanovite vrsti. Valjan miris povećava u trgovini cienu vina za čudo, u Francezkoj i u porenskih predjelih za 1 do 20 for. kod viedra.

(Nastavit će se.)

Biljevna gnojiva.

(Svršetak.)

7. N j e k o j a k r m i v a k a o g n o j i v o.

Računajućemu gospodaru glavno je pravilo, da svoje plodine iztroši polag prave, istinite njihove vriednosti. Što je moguće upotriebiti kao krmu, neka se dade marvi; nego ako se ista tvar bolje naplaća kao gnojivo, može se ovako rabiti. U tom pogledu treba navesti naime r e p i č n e k o m i n e (*Rapskuchen*) t. j. ostatke od repice kod prešanja ulja i s l a d o r a č u (*Melasse*) t. j. ostatke od sladke blitve iliti buraka kod pravlenja sladora. U pokrajinah, gdje je sieno veoma skupo, na primjer centa po 2 i 3 for., plaćaju gospodari za 1 centu repičnih kominah drage volje 3 for., jer vriedi 1 funta tih kominah najmanje toliko, koliko vriede 2 funte siena. Nego ako je sieno po 1 for., neće kupovati gospodari rečenih kominah, osim ako se jim sasvim jevtino dostave. U ovakvom slučaju i za stanovite slučajeve repične su komine izvrstno biljevno gnojivo. Četiri cente ovakvih kominah i dvie cente tučenih kostih — sve skupa pomješano — pružaju gospodarom sladoranskim izvrstno gnojivo za izdašan pokriep 1 jutra zemlje. I za vinograde bi bilo veoma prikladno i rabe ga u istinu Francezi i porenski Niemci, najviše pak Englezi, koji kupuju svake godine u Českoj, Moravskoj i Ugarskoj tisuće centah od rečenih repičnih kominah za svoje oranice. Englezi znaju kao valjani trgovci dobro računati; pa kad plaćaju dotičnim tvornicam 3 for. za 1 centu, osim toga vozarinu preko Hamburga u London i dalje, imaju doista valjanih razlogah za taj znameniti trošak.

Sličnim načinom znaju unovčiti sladorane svojih odpadakah od repe i naime tako zvanu melasu iliti sladoraču, t. j. židku tvar, koja se neće pretvoriti u slador, nego kao gnojivo je dobra. Nadalje ima kod pravlenja ulja od lana i konoplje svigdje vrlo koristnih kominah — jošte boljih od repičnih kominah. Napokon pruža pravlenje slad (*Malz*) u pivarah vrlo jedrena gnojiva t. j. k l i c e o d j e č m a. Ove klice za čudo snažno djeluju na rast bilja i gospodari jih veoma rado kupuju od pivarah. U Zagrebu bi jih mogli posjednici vinogradah jevtino dobiti i za č o k o ć e v r l o u s p j e š n o u p o t r i e b i t i.

Ures gospodskih vrtovah.

Gospodarstvu je doduše zadaća, da vadi iz zemljc kao glavnice koliko moguće koristi — kao kamate; nego uz težnju za dobitkom treba da se brini gospodar ujedno i za ljepotu, za ures svoje okolice i da pokaže volju k esthetičkom uživanju života. Gojenje cvieća netreba da mu je skupocieno, već će mu se nuzgredno obavljati bez troška i bez velikih žrtvah, ako se ljubitelj prirode potrudi te si odgoji plemenite vrsti cvieća sam.

Digitized by Google

Gledeć na ugodnost i da kažemo baš na uharnost cvieća zauzimlju prvo mjesto ruže, jerbo osim ljepote ima u njih mirisa, osim obilata cvata ima u biljki velika uztrajnost i dosta tvrdosti prama mrazu. Ima bo vrstih cvieća, koje se gledeć na trud nenaplaćaju, buduć da se moraju jednu ili dvie godine danah gojiti, dok stanu cvasti, n. pr. malve, dočim će plemenita ruža, ako si ju mjeseca Svibnja ili početkom Lipnja pupao (očio, okulirao) na šipak, već mjeseca Kolovoza iste godine cvasti.

Buduć da uzgoj ružah nije svakomu poznat i buduć da baš ova vrst cvieća zaslužuje, da se u kućnoj bašći gospodara obitelji na veselje — pače pogledom na ulje i na korist — njeguje, namjeravamo u kratko razložiti savkolik poznati način razploda, oplemenjenja i njegovanja ove ugodne biljke.

Naši vrtljari, ako hoće da nasade u bašći ružah, obično dopreme starijih šipakah iz šume kao podlogah, osobito ako jim stoji do visokih tankovitih stabalah, štonó su sada u modi. Šipak je doduše dobar podlog, nego ako neima dosta korienja ili ako mu se korienje presieče i odviše ozledi, sahne i propada. Medjutim za nevolju neka se upotriebi, samo ga treba saditi u jeseni, jer u proljeću neima obično dosta vlage i biljka se rado posuši.

Mi imamo u Hrvatskoj i Slavoniji već liepih suvrstih plemenite, ponajviše iz Francezke dostavljene ruže i bogatiji ljudi medju nami svake godine nabavljaju novih kličicah iz rečene zemlje, koja je u vrtljarstvu u obće i napose u gojenju ružah prva. Od posjednikah liepe zbirke ružah zamolit će prijatelj ne samo koristnoga već i ugodnoga vrta mjeseca Svibnja i Lipnja cvatućih mladicah, da upotriebi zdravih okah za oplemenjenje svoga šipka pupanjem iliti očenjem. Ovo se pupanje obavlja baš kao u voćarstvu, naime odreže se oštrim nožićem od zelene mladice pup iliti oko u obliku štita i ponamjesti se na divljaki u zariezu, napravljenom poput latinskoga T ili obratno ⊥ izpod zelene kore godišnje ili dvogodišnje šibe. Ova se kora dade od mjeseca Svibnja do Rujna uz množtvo mezgre lako odlupiti, zaveže se poslje očenja ličjem i rana zazaraste onda za 2—3 nedjelje.

Ako nam je djelo pošlo za rukom, tjerati će pupano oko liepo za 3 nedjelje, osobito, kad prikratimo pupanu šibu iznad novoga oka tako, da ostanu samo 2 lista na divljaki. Ovo je treba zato, da se mezgra diže gore, inače nebi kolala oko novoga oka i ovo bi se posušilo. Možemo li zalievati šipak, bit će to gledeć na brzo razvijanje plemenite mladice veoma koristno i ova će uslied toga za 6 nedjeljah narasti do pupoljah! Nego treba ujedno paziti, da se vjetrom ili ljudskom rukom ova plemenita mladica neodkine, jer je okolica potaknutoga zarieza T veoma meka i rado se uz vlagu soka iliti mezgre trga. Koncem mjeseca Srpnja ili početkom Kolovoza nagradit će nam šipak mali trud cvatućimi plemenitimi ružami.

Ako pak nije bilo moguće izvesti pupanje u proljeću, ili ako se oko nije primilo, možemo taj posao nastaviti mjeseca Srpnja i Kolovoza, samo da je u to vrieme mezgra već gusta i životna snaga šipka slabija. S toga će ovakvo oko doduše prirasti nego stoprv dojduće godine potjerati.

(Svršetak će sliediti.)

Zbornica.

(Obustavlenje naumljene izložbe domaćih plodinah).

Naše hrv. slav. gospodarsko družtvo namjeravalo je urediti i držati u Zagrebu od 26. Rujna do 5. Listopada t. g. izložbu plodinah vinogradarstva, voćarstva, poljarstva i vrtljarstva i to u zemaljskog bolničkoj sgradi u savskoj ulici. Već je bilo razposlalo u tom pogledu oglase i tiskanice za prijave izložiteljah itd. Nego kako gg. čitatelji uvidjaju iz oglasa na prvoj strani ovoga lista uvršćenoga, odustalo je sad ipak družtvo od te izložbe radi različitih okolnostih, naime poradi nestašice novca, što bi ga trebalo za uredjenje izložišta i osobito za nagrade. U tom pogledu vadimo iz oglasa, podružnicam izručenoga, da je bilo naumilo gospodarsko družtvo dieliti osim pismenih pohvalah sliedeće nagrade:

a) za odlične vrsti bresakah 1 sreb, 2 mjed. kolajne,
b) za odlične vrsti krušakah 3 sreb. 6 mjed.,
c) za zbirke odličnih vrstih jabukah 3 sreb. 5 mjed.,
d) za šljive 1 sreb. 2. mjed.,
e) za nove vrsti lešnjakah i za liepe vrsti orahah 1 sreb. 2 mjed.
f) za najbolje zbirke grožđja, s osobitim obzirom na valjano mošteno grožđje (Keltertrauben), pa i za izvrstno stolno grožđje (Tafeltrauben) 6 sreb. 10 mj.
g) za zbirke povrća, koje je osobito dobro i liepo uzgojeno, s obzirom na to, u koliko se isto dade koristno upotriebiti, 3 sreb. 6 mjed.
h) za izvrstne poljske plodine 4 sreb. 6 mjed.,
i) za zbirke dobra boba, pasulja i graška 2 sr. 4 mj.
k) za liepe zbirke začinjena voća (Compot-Obst) osobito takova, koje nije tvorničarsko, 4 sreb. 6 mjed.
l) za liepe zbirke sušena voća 2 sreb. 4 mjed.

Žao nam je, da nećemo dakle ljetos sakupiti liepih plodinah ove godine i žao nam je nadalje, da su osujetjene i njeke podružničke izložbe, koje su htjele mjeseca Rujna prirediti male izložbe i naumlenoj zagrebačkoj izložbi za volju odrekle su se svoje nakane radi toga, što bi se bile sile razciepale. Samo podravačka podružnica uredit će domaću izložbu, nego stoprv mjeseca Listopada.

Digitized by Google

GLASONOŠA.

Službene viesti.

(*Izložba u Ludbregu*). Podružnica podravačka obdržavat će dne 12. i 13. Listopada u Ludbregu izložbu voća i plodinah gospodarskih zato, jer nemože puk radi odaljenosti putovati k dojdućoj izložbi u Zagreb a podružnica ipak želi, da se ljetošnja obilata ljetina, liepo voće i grožđje upotriebi toli na umnoženje strukovnih znanostih koli na poticanje gospodarah. Priprave za tu izložbu povjerene su pod predsjedom vlastelina presv. g. predsjednika podružnice Ferd. pl. Inkeya Palinskoga, gg. Banekoviću, Šafariću i Vanišu.

Domaće viesti.

(*Poziv na nabavu orudja za mjerenje mo'ta*). Budući da se približava berba, opetujemo želju, da se na više stranah naše domovine prokuša grožđje i mošt od pojedinih vrstih čokoća pogledom na kolikoću sladora, koji najviše odlučuje vriednost vina. Potrebito za to mjerenje jednostavno orudje, naime sladomjer, toplomjer i staklenu ciev, pripravan je dostaviti urednik ovoga lista prijateljem vinarstva putem pošte. Trošak nije velik, po prilici 3—4 for., i naše podružnice mogle bi si te strojeve lako nabaviti i nadalje dojdućih godinah upotrebljivati. Opis porabe tih strojevah sliedit će dojdućim brojem ovoga lista u članku „Pivničarstvo“.

(*Savez podružnicah u vojničkoj krajini s hrv. slav. gospodarskim družtvom u Zagrebu*). C. Kr. glavno vojeno zapovjedničtvo javilo je upravljajućemu odboru hrv. slavon. gospodarskoga družtva u Zagrebu, da mogu sve podružnice, štono se sad u pojedinih pukovinah dobrovoljno uradjuju, stupiti gledeć na unapredjenje gospodarstva u tiesan savez sa središnjim družtvom gospodarskim u Zagrebu. Dao Bog, da jih se utemelji čim više u hrvatskoj i slavonskoj krajini, da prime sve napredne gospodare bez razlike stališa u svoj krug i da svojski rade na polju naprednoga gospodarstva. — Naše će jih družtvo prijateljski primiti i sestre — prdružnica u provincialu iskreno pozdraviti.

Vinogradarstvo.

(*Koje vrsti čokoća voli jedu?*) U mnogih predjelih naše domovine prave nemarni pastiri sa svojom marvom velike škode, osobito na livadah i usjevih; nu najveće štete ima, ako puste marvu u vinograde, naime ako uljeznu po zimi gladni voli u lozje. U Moslavini dogodilo se je prošle zime, da su pastiri pustili gladnu marvu tako rekuć navlaš u jedan vinograd, koji je bio dakako neobrezan, jerbo seljaci režu svoje trsje mjeseca Veljače ili Ožujka. Šteta učinjena i kotarskomu sudu u Ludini prijavljena, bila je golema; voli bo pojedoše vinovu lozu do koriena, tako da nije preostalo niti čepurah iliti trčakah od čokoća. No čudnovato je, da su voli samo roždje od crne vrsti (kadarke, iliti braničevke) pojeli, a roždja od bielih vrstih nisu se ni taknuli! Pastiri, radi toga golemoga oštećenja strogo kažnjeni, rekoše u iztragi, da vol jede uviek samo crne vrsti lozja, a bjele vrsti da negrize, jer su mu pretvrde.

Posjednici volovah lozo-žderah morali su platiti polag sudbene ocjene 120 fr. odštete, jer je čokoće bilo do koriena utamanjeno i vlastnik vinograda lišen na 2—3 godine svega dohodka, pače prisiljen trošiti težake na uzgoj nova nasada.

Kućanstvo i lovstvo.

(*Liek od lisicah.*) U brdinastom predjelu blizu Gornje Rane u dolnjoj Austriji ima puno lisicah, koje gospoda lovci nesamo trpe već baš za svoje veselje goje. I samo Njeg. Veličanstvo car i kralj Franjo Josip obljubi lov na lisice, i po Njegovu je nalogu razplodjena u šumah oko Maria bruna njekakva posebna pasmina erdeljskih lisicah, koje se dlakom i valjda jošte drugimi svojstvi od njemačkih lijah odlikuju. — Sve ote lisice jako dodijaju gospodarom doljnoaustrijskim, koji moraju hoteći i nehoteći žrtvovati kroz cielo lieto stanoviti dio svoje živadi gospodskomu veselju, jer nije moguće obraniti se napastovanju gladnih lukavih susjedah. — U gore potaknutom selu primiše ljetos gospodari posebnoga čovjeka u službu za to, da jim ubije lisicu, koja je višeputa po danu — sad jutrom, sad o podne, sad večerom — dvorišta obilazeć perad gnjavila i pojela. Nu lovac nikad nije mogao doći u trag lukavoj lisici, koja se je u ruševinah njekakva stara grada znala dobro čuvati. — Uvidiv seljaci uzaludan napor lovčev udarili su drugim dosad nepoznatim putem: privjesiše naime puranom, kokošim i u obće živadi malenih zvončićah (svakoj glavi po 1) oko vrata i pustiše ju potlam na polje, da kukce lovi. Ali eto ti — uz čudnovato zvonjenje poplašila se je lisica tako, da nijedno pile više neodnese, pače se je sasvim preselila drugamo i to, gospodarom na veselje, koji su živad spasili nabavom zvončićah i za buduće vrieme za potaknutu svrhu porabljivih.

Svaštice.

(*Šta je nesnaga?*) Pokojni englezki ministar Palmerston imao je u prijašnje doba, dok je bio državni tajnik, puno posla s upravom zemlje i naime s rešavanjem tužbah žiteljstva pojedinih županijah. Gospodari mu se uvjek tužiše radi nestašice gnoja za pokriep vječnim težanjem i osobito sijanjem pšenice jako iztrošene zemlje, a stanovnici tvorničkih mjestah opet se tužiše radi množtva poganštine, smetja, i različitih izmetinah, s kojih im se je kvarilo zračište i zdravlje. Razmišljavajuć o tih tužbah i uvaživ korist svihkolikih izmetinah kao gnoja za gospodarstvo i vrtljarstvo, napisao je misaoni činovnik jedno obćenito riešenje za obe dvie stranke. Geslo toga riešenja bijaše: „Nesnaga je samo predmet na nepravom mjestu“. Pustite žitelji kućah, da vam nečistoća redovito odtiće u bašće i smetje da se vozi na polje, a vi ćete zadovoljiti sebi i gospodarstvu; u kratko treba se brinuti da je svaki predmet na pravom mjestu. — I doista kako bi liepo uzbujala mnoga livada, da se po njoj razmeče sadržaj kanalah višeputa prepunjenih i zdravlju gradjanah u bitačnih? Ljudi se muče i tuže, a mogli bi si lako pomoći, kad bi odnesli svaki predmet kamo spada t. j. na pravo mjesto.

Trgovina.

— (*Bečki cienik na žitnoj burzi od 31. Kolovoza t. g*). Pšenica mošonjska u Mošonju 5 for. 80 nč. 89 funt. za gotovo; potiska u Gjuru 5 for. 50 novč. 87—89 funt. za got.; bačka u Gjuru 5 for. 30 nč. 85—89 funt. za gotovo; kukuruz transito 3 for. 60 nč. 83 ft.; raž ugarska u Beču 3 for. 70 nč. 78—80 funt.; austrijska 4 for. 80 funt.; ječam slovački u Beču 2 for. 75 nč. 70 funt., moravski 3 for. 15 novč. 72 funt.; zob ugarska transito 1 for. 74 novč. 47 funt. do 2 for. 60 nč. 49 funt. Razprodano je pšenice 30.000 vag.

Ciena žitu na varaždinskom trgu od 29. Kolovoza. Vagan pšenice 4 for. 80 novč., raži 2 for. 75 nč, ječma 2 for. 30 nč., kukuruze 3 fr. 10 n., koruna 1 for. 30 nč., pasulja — for. — nč., zobi 1 for. 45 nč., heljde 2 for. 60 nč., cent siena 1 for.

☛ K ovomu broju priložen je dodatak.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva Dragutin Lambl.

Digitized by Google

DODATAK

k broju 36. „Gospodarskoga lista“ 1867.

Zapisnik

sjednice gospodarske podružnice podravačke u Ludbregu dne 8. Kolovoza 1867 pod predsjedničtvom podružničkoga podpredsjednika veleč. gosp. župnika Josipa Šavora držane u prisuću pr. gg. članovah na broju 20. a i mnogo gostovah nečlanovah po imenu seljanah.

Podpredsjednik otvori sjednicu kratkim slovom pozdravljajući sakupljenu gospodu, i pošto bi zapisnik posljedne sjednice od 10. Siečnja 1867 pročitan i potvrdjen, uzeti su u pretres predlozi u pozivu naznačeni, i to na 1. što bi se imalo činiti, da puk veću korist prima iz školskih ciepiljnjakah?

Nakon bi g. podpredsjednik na kratko razložio svrhu, koje radi je višja oblast odredila, da svaka učiona dotično obćina, ciepilnjakom providjena biti mora, svrhu najme: gledom na nauk djece u ciepljenju; — na probudjenje ljubavi u djeci k tomu poslu — i na korist svakoga tim bavećeg se u kući; potrebu dakle nastojanja, da se voćarstvo, za koje je podnebje naše veoma blago, razprostrani ne samo iz razlogah koristi već i same ljepote; pronadje skupština nakon duljega svestranoga promatranja od prieke potrebe:

a) da učitelji školske ciepilnjake drže u redu, a toga radi, da se učitelji sa svimi mogućimi sredstvi bodre, dapaće i sile, da otu struku gospodarstva točno nauče, te ovaj nauk kod povjerene si mladeži razprostrane i uciepe, dosljedno tome

b) da svaka obćina svomu učitelju za obdjelavanje voćnjaka potrebite težake davati ima, a osim toga, da se za snaženje ciepilnjakah i inih većih radnjah, nedjelnjaci upotrebe, a za oto da se preko glavnoga odbora uzvišeno kr. namj. vieće za dozvolu zamoli, jer samo ovim načinom kadar će biti dotični učitelj ciepilnjak u redu držati, a u protivnom ima mu se nehajstvo predbaciti,

c) da se djeci po svršenom tečaju naukah daruju 2—3 tamo oplemenjene voćke; a ostale da se iz voćnjaka porazmjerno medju obćinare svake godine razdiele i to do dalnje ustanove bezplatno; i da se

d) ustanovi jedan odbor, kojemu će se u svakom mjestu pridružiti imati mjestni poglavari ili ini vještaci, kojega će dužnost biti, svake jeseni u području ove podružnice nalazeće se ciepilnjake u sporazumljenju s dotičnim g. nadzornikom učionah t. j. podjašprištom pregledati, te o stanju svakoga ciepilnjaka gledom na broj, vrstu voćakah, upotriebljenu po dotičnomu učitelju marljivost i pokazanu u tom vještinu, izvješće podnieti; na temelju kojeg nagradjivat će se dotični učitelji, pak i po mjeri izkazane revnosti oko obskrbljivanja rečenih ciepilnjakah obćinski glavari, javnim priznanjem očitovanim u ime podružnice, i preporukom kod vis. namj. vieća za postignuće u tu svrhu odlučenih novčanih nagradah.

U odbor onaj su za obsjeg kotara ludbrežkoga izabrani p. n. gg. Juraj Šafarić, Julio Strupi i Ljudevit Vanyš, a za obsjeg kotara koprivničkoga gg. Andrija Zidarić, Franjo Banić i Makso Verli, a jednomu i drugomu odboru imat će se pridružiti g. Martin Antolković kao i onako nadzornik dudinjakah; dužnost ovoga odbora biti će takodjer u izvješću opredieliti, koliko voćakah će se moći medju ine obćinare porazdieliti.

2. Čim bi se najuspješnije utamaniti dala pirika na oranicah?

Pošto pirika medju najštetniji korov spada, te način iztriebljenja takove svakomu rataru znati od potrebe jest, to se u sravnanju i uvaženju od pojedinih članovah do sada već učinitih opaženjah misli željena svrha postići dubokim oranjem, dobrom vlakom i sijanjem grahovice, a ako se uza sve to i izmjena usjeva upotriebi t. j. ako se na istu njivu nesiju godina za godinom iste plodine, već za žitaricom kakva okopavina, koja se mora brižno okapati, zapriečit će se daljnji rast pirike.

3. Kako bi se privolio puk na veću brigu za gnoj, i osobito na marljivije sakupljivanje gnojnice?

Tu preuze rieč g. podpredsjednik, i obširnije razloživ potrebu i važnost gnoja svrati pozornost gg. članovah a po imenu prisutnih seljakah na dojakošnja gnojišća i način, kako se tu obično na kup posprema gnoj, bacan iz dotičnih stajah, i reče, da gnoj izvržen vjetrovom žegi sunca i kiši gubi svu kriepost, te onako izsušen i kišnjicom izpljavljen nemože dati zemlji one jakosti za dobar plod, kakovi gospodar od nje očekuje. A što je kod naših gnojnišćah najviše krivo, da nam gnoj mnogo nevriedi, jeste pomanjkanje jamah za skupljivanje gnojnice; te nam gnojnica gnoji obilno puteve i jarke, a nipošto zemljišta, s kojih korist izgledamo. Gnojnica pako jeste upravo ono, što najviše gnojivih čestih u sebi sadržava. Naopako je dakle, pače grehota velika, pušćati gnojnicu da otiče kamo hoće, a nesprematі ju na gnoj, da ga valjana učini. Svakako bi mudro bilo, da svaki gospodar nastoji držati se naputka podieljenoga u „Gosp. listu“ br. 36. od g. 1866. slici IV., te si gleda prirediti gnojnišće po onom primjerku. A nuz to nijedan nebi propustiti smio načiniti si tik gnojnišća na onižoj strani jamu, u koju neka se iziedja gnojnica, i tom gnojnicom daskami pokritom neka svake nedjelje bar dva puta gnoj polieva.

Digitized by Google

Nitko se od nazočnih našao nije, koji bi tim riečim prigovorio; samo se vodila podulja razprava o tom, kako da se puk skloni na to, da si bolja gnojnišća priredi i gnojnicu prisprema. Pri tom pozove g. podpredsjednik svu prisutnu gospodu, neka si rieč i ruku još danas zadadu, da će naputak onaj upotriebiti, i u najkraće vrieme upitne jame za gnojnicu kod sebe izkopati dati, te tako dobrim primjerom i uz to podukom puk o toj koristi uvjeravati. Pozvat će se zajedno i sl. kot. sudovi podravski, neka bi putem občinskih organah oko priredjivanja rečenih jamah nastojali već iz zdravstvenih obzirah, jer nije moguće, da gnojnica razlievajuća se po putevih i ulicah štetno nedjeluje na stanje zdravja osobito ljeti.

U sliedstvu poziva upravlj. odbora hrv. slav. gospodarskoga družtva u „Gosp. listu“ br. 29. u predmetu buduće dne 26. Rujna otvorit se imajuće, i do 5. Listopada t. g. trajuće izložbe imenovan je odbora iz gg. p. n. Mirka Banekovića, Jurja Šafarića i Ljud. Vanyša, koji će u Ludbregu prijavitelje za otu izložbu primati, a prijavljene predmete na predsjednika gosp. podružnice križevačke do 20. Rujna t. g. doslati imati.

U savezu ovoga bude ujedno zaključeno, za da se podravački puk u malom upoznati uzmogne sa vrsti voća i pojedinih plodinah, pokušati držati podružničku izložbu u Ludbregu, te bude

a) za otu odredjen dan 12. i 13. Listopada t. g.

b) u tu svrhu imenovan je odbor iz p. n. gg. Banekovića, Safarića i Vanyša pod predsjedom presv. g. predsjednika i kralj. komornika Ferd. Inkeja, koji će prijavitelje primati, te priposlane predmete u izložbenoj prostoriji poredati.

c) zaključeno je kot. sudove umoliti, da to u područnih občinah svestrano proglasiti dadu i

d) ujedno pozvati u ime podružnice velezaslužnoga po naše gospodarstvo ravnatelja križevačkoga učilišta g. Drag. Lambla, neka bi se zajedno s g. Trumerom ovamo prigodom ove izložbe potrudio, da nas temeljitije u nazivanju groždja i voćakah uputi.

Glede ustanovljenja roka berbe bude zaključeno, obratiti se na županijsku oblast s molbom, da dade vlast ili podružnicam ili kot. sudovom, koji su jedini u stanju takovog polag nastajućih okolnostih vremena i položaja vinogradah točno opredieljiti, svakako pako, da se berba prije 4. Listopada nedozvoli; nadalje bude zaključeno obratiti se na gl. upravlj. odbor, da on putem kr. namj. vieća izposluje kod glavnoga vojnoga zapovjedničtva, da se taj rok berbe i kod graničarah, koji u području ove podružnice znatan posjed vinogradah imadu, strogo obdržava.

Bude zaključeno ovim zapisnikom ponoviti oživotvorenje zaključka skupštine ove podružnice od 10. Siečnja 1867 u pogledu nabavljenja občinskih bikovah.

Budući, da je zadaća učiteljah obrazovanje školske mladeži u svakoj struci gospodarstva, i da su na tu dužnost po znanju njihovom obvezani, a s druge strane opet žalostna istina, da je u obće stališ učiteljski tako slabo plaćen, da nisu u stanju „Gosp. list“ držati, te na svoj trošak gospodarske skupštine polaziti, to bje zaključeno preko sl. upravljajućega odbora u Zagrebu vis. namj. vieće najpokornije zamoliti, da ovo dopusti, neka učitelji predpredge za putovanje u gospodarske skupštine od dotičnih občinah dobivaju bezplatno, kao što to dobivaju i za putovanja na školske konferencije, a po tome da se pridrže na prisustvovanje podružničkih skupštinah, a da nebudu obvezani, biti članovi, pošto i onako svaka občina „G. list“ za učionu drži; a koji žele, da članovi budu, neka bi im se pristojba dozvolila od 2 stot.

G. podpredsjednik priobći zatim, da su kod držanog prije kratkoga vremena po županiji križevačkoj nagradjivanja konjah dobili sliedeći nagrade iz obsega ove podružnice:

Imbro Mlinar iz v. Bukovca za kobilu 10 dukatah i sreb. kolajnu. Joso Mraz iz Kapele za kobilu 2 duk. i sreb. kolajnu. Vincek Šmalec iz sv. Gjurgja za kobilu 7 duk. Andro Horvat iz Selnika za kobilu 3 d. Antun Belčić iz Hrastovskog za kobilu sa ždrebetom kolajnu; koja prijava bude s ponosom do ugodnoga znanja u zapisnik bilježena; i na pobudu drugih što više razglašena.

Podružnički tajnik prijavlja pritužbu člana Ljudevita Švagla, glede po blagajni gosp. družtva na dugu nadjenih do konca god. 1866. 8 for., dočim je on za II. polu 1865. i čitavu godinu 1866. platio dohadjajuću pristojbu sa 9 for., i pritužbu člana Franje Brozovića, od kojega se po istoj blagajni traži dug koncem god. 1866. s 8 stot., dočim je on kao član s godišnjim prineskom od 2 stot. primit bio, koju pristojbu je za rečenu godinu podpunoma platio; naloženo je podružničkomu tajniku i blagajniku, da to nesporazumljenje kod blagajne gosp. družtva razjasni i odstrani.

Kao novi članovi pristupiše: gg. *Ignatija Vimpošek*, duhovni pomoćnik u Bukovcu; Ljudevit Vrančić občinski bilježnik u Ludbregu; Ambros Kolaj, bilježnik občine u sv. Gjurgju; Fučec župnik ivanečki; Ivan Fanfogna Conte, c. k. satnik u miru u Ludbregu, koji bijahu radostnim „živio“ pozdravljeni; to se ovim zapisnikom prijavlja sl. upravlj. odboru poradi poveljah i dostavljanja „Gosp. lista“ za II. polu 1867.

Prineske platiše:

Za I. i II. polu 1867: gg. Julio Strupi, Mirko Hehinger, Jos. Šavor, Gjuro Šafarić, Joso Beruta, Ivan Tkalec po 6 for.

Za II. polu 1866. i I. i II. polu 1867: gg. Franjo Ilačić, Mato Spahija i Skender Egersdorfer po 9 for.

Za II. polu 1866 i I. polu 1867: gg. Ljud. Vanyš, Teklić i Toplak po 6 for.

Gg. Stevo Klarić za g. 1866., Nežić za g. 1867. po 2 for.

G. Ljud. Švagl za I. polu 1867, g. Frajman za II. polu 1866. po 3 for.

G. A. Zidarić za I. polu 1865., I. i II. polu 1866. I. i II. polu 1867. 15 for. Odbijajuć na potrebe podružničke za god. 1866. i 1867., a osobito na pribavljanje njekih strojevah i dielenje nagradah kod podružničke izložbe, pridržaje se jedna trećina t. j. 34 for. a preostali 75 for. uručuju se sl. glavnomu odboru.

Time bje ova sjednica zaključena, a budućа urečena na 12. Rujna 1867 u Ludbregu.

U Ludbregu dne 8. Kolovoza 1867.

Josip Šavor, podpredsjednik. — Prašnički, tajnik.

Tiskom Dragutina Albrechta.

Digitized by Google

Broj 37. **U Zagrebu**

12. Rujna 1867. **XV. God.**

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Imademo li često i dobro orati?

Piše P. . Kr.

„Polje često orano na polak gnojeno."

U članku o hrani bilja*) rekoh, da se želudac bilja nenalazi u bilju samomu, već stranom u zemlji, stranom pako u zraku. Što se potonjega tiče, tu je providnost božja stalno razmjerila tvari tako, da bilje iz zraka sve dobivati može, što mu je god za uzdržavanje potrebito; gospodaru se dakle netreba brinuti, da zrak za uspjev bilja potrebitimi tvarmi obskrbi, jer to sama narav čini. Svaka stvar, koja ili izgori ili sagnjije, pretvara se u svoje prvobitne sastavine, pak se time zrak napunjuje svim, što imati mora.

Ali druga je sa zemljom. Zemlja je veoma različita od zraka. Zrak je razteziv, on prima u se sve, i ničemu ulaz neprieči, zemlja je pako tvrda, pak težko iste zračne stvari u se pusti. U zemlji nenalaze se sve tvari jednako razdieljene, već se na jednom mjestu nalazi više jednih tvarih a manje drugih, dapače i za rastenje bilja potrebitih nikakovih. Znade se, da svako bilje neraste svagdje ili bar ne onako bujno, kao na drugom mjestu, zato upravo, jer nenahadja u zemlji potrebitu hranu. Zato, ako gospodar uspješno svoje polje obradjivati hoće, mora ga prije svega valjano spoznati, pak po tom onda onakovo bilje nanj saditi, koje će ondje najbolje rasti. Medjutim naša su polja takova u obće, da se skoro svako već domaće bilje na istih saditi može, ako se valjano zato prirede. Prirediti se pako može samo višekratnim oranjem, pri njekojem bilju i okapanjem i najpače takodjer valjanim gnojenjem. Svako od ovih imade svoju osobitu korist, a k tomu medjusobno tako je spojeno, da jedno bez drugoga osim u veoma izvanrednih slučajevih obstati nemože. Izmedju svega ipak prvo mjesto zauzimlje o r a n j e, bez kojega se gospodarstvo ni pomisliti neda.

*) Vidi br. 24. ovogodišnjega „Gosp. lista."

Oranjem se tlo mekoti i rahli, da se bilje po volji širiti i korienjem povoljno u dubljinu prodirati može, oranjem dobiva zrak ulaz u tlo. Kad oreš ili takodjer okaplješ, razvezuješ pojedine sastavine tla, osobito pako glinin kis (*Thonerde*) i time pripravljaš bilju hranjive i u tlu nalazeće se tvari. Nije bo dostatno, da bilje nadje u zemlji potrebne tvari, koje su medjusobno jošte slučene pak i krupne, jer takove podnipošto u se primati nemože; nego mu se razmrviti i razvezati moraju. Onaj gospodar, koj svoje polje slabo ili gotovo nikako neore, pak nanj sije, čini mi se kao gazda, koj hoteći gladna liepom govedinom nahraniti vodi ga medju goveda u staju (štalu) na mjesto da mu govedo zakolje, za jelo priredi, te gladnu ga pruži. Čovjek bo gladan nemože ciela vola progutnuti, već ga mora razkomadati; nu i sirov (priesan) komad mesa nebi mu bio od koristi, jer bi mu — da ga jede — nahudio. Već njegov želudac zahtjeva pečena ili kuhana mesa. Isto što o čovjeku gladnu rekoh, valja nam uporaviti na bilje, pak nam neće težko biti prosuditi: d a i b i l j u n e p r i r e d j e n a h r a n a, k r u p n a h r a n a n e ć e m n o g o k o r i s t i t i, ako mu morda naškoditi neće.

O s o b i t o j e v a ž n o j e s e n s k o o r a n j e. Zimi može ovakovo tlo potrebitu vlagu usisati, koja kad se smrzne i opet se otopi, raztrgava i mrvi i najtanje čestice tla. Ciča razvezuje, toplina pako širi, a po ovom razvezivanju i širenju laglje se kiselik i ugljična kiselina, za rastenje svakoga bilja najpotrebitije tvari, s česticami tla slučuju i dublje prodiru. Prodirati pako mogu tim laglje i tim dublje, čim smo dublje i češće orali. Nu ni ljetno oranje nije od manje važnosti, vlažna bo toplina vrlo brzo razvezuje tlo. Čim se pako tlo savršenije i bolje razvezuje, tim je plodnije. S toga gospodari pravo vele: „Polje često orano na polak gnojeno."

Ovdje valja osobito to znati, da bilje nikada od ognja tvrde tvari iz zraka neprima, već iz zemlje svojim korienjem. Ote tvari moraju se najprije u zemlji tako prirediti, da jih korienje bude moglo usisati. To

Digitized by Google

pako može samo onda, kad su u vodi raztopljene. Iz toga se i opet vidi, čemu je čim dublje i višekratno oranje i dobro okapanje potrebno, da naime voda k svim neizgorivim tvarim dopirati uzmogne. *) Ali čista voda sama nemože takodjer sve raztopiti, već su joj jošte druge pomoćne tvari potrebne i to ugljićnina i čipuvične iliti nišadorne soli, koje sve raztopiti mogu. Ove pako tvari ima u zraku, te se već s kišom spajaju i tako u zemlju dodju. Ali kad je zemlja rahla, mogu jošte i poslje kroz nju do vode dopirati, s vodom se slučivati i tako raztaplanje neizgorivih tvarih veoma uspješiti. Čim više zraka u tlu imade, tim je bolje, jer se znade, da zrak u zemlji zatvoreni 400 putah više ugljičnine primati može, nego li prost. Osim toga svako bilje treba veliko množtvo vode, jer se ponajviše sastoji iz vode, pak i zato treba već često orati i dobro kopati, da bar i sama voda u tlo dopirati uzmogne. Tako vidimo, da je oranje i okapanje takodjer glede hrane bilja od velike koristi. I opet valja mi ovdje reći: „Polje često orano, na polak gnojeno.“

Nu i iz drugih uzrokah veoma je važno oranje. Kad oremo, tamanimo silu svakojakoga korova (drača). Korovu se oranjem korienje sjeće ili se sav razmrvi. Množina sjemena duboko se zakapa u zemlju, gdje poslje, budući do njega zrak doprieti nemože, iztrune. Zimskim oranjem čini se, da veliko množtvo korienja, sjemenja a i crvih i kukacah smrzavicom propada, sav pako korov i drugi gad, kad živjeti prestane, zemlju veoma gnoji. Oranjem se i okapanjem može nadalje zemlji dati lik, kakav god hoćemo t. j. oranica se može preorati uz široke ili uzke slogove. Napokon se oranjem gnoj u zemlju zamata i zemljom pokriva, da ondje po svojoj naravi djeluje.

Pivničarstvo.

(Nastavak.)

Opis porabe sladomjera.

U zadnjem broju „Gospodarskoga lista“ obećasmo razložiti porabu sladomjera kod mjerenja mošta iliti šire. Sladomjer ili sacharometer je staklena ciev, po prilici 12 do 14 palacah duga, na dolnjem kraju živim srebrom, na gornjem dielu stupnjevi od 1—30 providjena. Težina živoga srebra vuče otu inače praznu ciev na dno posudja, u kojem hoćemo ustanoviti sladkoću židke tvari, n. pr. sladora (cukora) u vodi raztopljenoga. Uzka staklena čaša ili za nevolju i staklena ciev od svietiljke, na jednom kraju plutićem zatvorena, prikladnija je za mjerenje sladkih tekućinah od širokoga posudja, u koje treba za čudo više i baš suvišne tekućine t. j. mošta natočiti.

*) Neizgorive tvari od bilja su one, koje kod žganja rastline u pepelu preostaju, dakle vapno, pepeljika i različne soli.

Kad smo napunili staklenku moštom, spustimo polako sladomjer u tekućinu i gledimo ujedno, duboko li sladomjer pada. Čim je mošt vodeniji, slabiji t. j. riedak i bez velike kolikoće sladora, tim dublje pada sladomjer, a čim je mošt gušći, tim se više diže sladomjer. Brojevi stupanjah počimaju ozgor od 1, te idu dole do 30. U sasvim čistoj vodi pada sladomjer do stupnja 1, u presladkoj širi, koje baš neima osim od sušakah, diže se do stupnja 30. Mošt srednje ruke je od 15 stupanjah, bolji od 20, dobar od 24, jako dobar od 28 i izvanredan od 30 stupanjah t. j. postotakah sladora, to će reći: u 100 funtih vode ima 15, 20. 24, 28 do 30 postotakah (procentah) sladora.

Prije nego se natoči mošt u staklenku, treba ga — kad se iz razgnječenoga grozdja dobije — prociediti kroz čisti canjak zato, da kožice i zaostatci od tropa u njem neplivaju i kretanje sladomjera neprieče; inače nije vaganje sjegurno i pouzdano. Nadalje treba odstraniti na moštu ozgor pjenu, da uzmogne oko sasvim točno uglaviti broj i slomak ($^1/_5$, $^2/_5$, $^3/_5$, $^4/_5$ ili $^2/_{10}$ $^4/_{10}$, $^6/_{10}$, $^8/_{10}$) postotakah. Osim toga treba uvažiti i toplotu mošta, koja je jutrom 10—12 stup. Reaum, o podne 14—18 i po podne višeputa preka 20 stupanjah. — Pravilno iliti normalno mjerenje obavlja se pri 14° po R. Ako je šira ili kojagod druga tieč toplija od 14°, treba nješto pribrojiti, a kad je studenija od 14°, odbije se njekoliko postotakah polag toplomjera, baš za taj posao sastavljenoga. Ovaj se toplomjer spusti medju vaganjem ili poslje vaganja u mošt i dotični broj postotakah se onda obredi.

Ima i takovih strojevah, u kojih je sladomjer i toplomjer u jednoj cievi spojen, tako da se redukcija t. j. prevedenje mjerah na normalno stanje kod 14° R. odmah javlja. Ovakvim se strojem može posao mjerenja uskoriti.

Kadgod smo mjerili mošt od stanovite vrsti ćokoća, treba da operemo ili barem obrišemo canjkom toli staklenu ciev koli sve rabljene strojeve, jer se slador gustoga mošta rado liepi na staklo i sladomjer nebi pokazivao točno postotke sladora nove tekućine, kad bi priečile debele naslage prijašnjega gustoga mošta.

Sladomjer pokazuje samo množtvo sladora u moštu, a nemože se ovim strojem uglaviti kolikoća kiseline, izvadine i raznih solih. Ali množtvo sladora pruža ponajvažnije mjerilo vriednoće mošta i s toga se dandanas u naprednih pokrajinah vinorodnih obćenito rabi. U Francezkoj i Njemačkoj oglašuju gospodarske i vinarske novine koncem svake jeseni koliko ima postotakah sladora mošt pojedinih predjelah i gospodarah i to naročito trgovcem za ravnanje. Znaju bo unapried, gdje da koje vino potlam traže i čemu se mogu nadati, kao što u Banatu trgovci — odvagnuv pšenicu javljaju vriednoću žita po funtih. — Zato molimo, da se i naši vinogradari potrude i putem ovoga lista o sa-

Digitized by Google

držaju svojega ovogodišnjega mošta kratke prijave u brojevih priobće. Potrebite strojeve dostavit ćemo jim, kako obećasmo u prijašnjem broju.

(Nastavit će se.)

Kratak vid naše mladeži.

Komu leži na srcu mladež, treba da se prije svega brine za čuvanje zdravlja, jer je zdravo tielo temelj zdravomu duhu, a bez zdravoga tiela, težko će napredovati duh. Gledeć na zdravlje školske djece tuži se obćinstvo, da ima od tjesnih i nizkih učionah za mladež više ubitačnih posljedicah i u novije vrieme javljaju naročito, da se djeci u školah kvari naime vid, i da je početak sada vladajućoj mani t. j. kratkomu vidu žalibože škola.

Buduć da je dotično tužno izkustvo prevažno za odgajanje naše omladine, naumismo priobćiti našim učionam na korist prijavu revnoga liečnika, koji — razgledav oči od 10.060 školske djece — temeljito razlaže mane školskih uredbah.

Liečnik za oči iliti očar Dr. H. Cohn u Vratislavi (*Breslau*) izdao je knjigu „za sve one, kojim leži sudbina mladeži na srcu", i tumači u toj knjizi vladajuću okobolju veoma obširnim razlaganjem. Iz ote knjige vadimo u kratko sliedeće:

Prvi uzrok pregledanja školskih prostorijah bio je Dru. Cohnu taj, što tečajem 4 godinah u vratislavskoj bolnici potražiše 750 kratkovide djece liečničku pomoć. Buduć da se je kratak vid djece stao u rečenom gradu znamenito širiti i buduć da je kroz tu oskudicu i sam Dr. Cohn patio, stali su iztraživati uzroke nesretne bolesti, kojoj je kriv sadašnji način odgojivanja mladeži.

Rečeni liečnik počeo je mjeseca Listopada god. 1865 svoje iztražno djelo i razvidio je do proljeća g. 1867. oči od 10,060 glavah mladeži naime u pet seoskih školah, dvadeset gradskih učionah, 2 viših djevojačkih školah, 2 srednjih učilištah, 2 realkah i 2 gimnazijah u gradu Vratislavi. Gledeć na broj kratkovidacah uglavio je Cohn, da kod 10.060 djece bijaše pokvarenih očih 1730, dakle više od 17 postotakah. — Kolikoća pokvarenih očih raste po njegovih iztraživanjih s množtvom školskih zahtjevah t. j. s naporom mladeži u pojedinih učionah. U gradovih ima prosjekom 4 put više kratkovide djece, nego što je ima vani na selu. — Zanimivi su brojevni pregledi i sravnjivanja mladih kratkovidacah gledeć na broj razredah, štono su svršili učenici na selu i u gradu. U prvom razredu pučke učione na selu neima nijednoga kratkovidca, u drugom gdjekoji i čim se umnožava broj razredah, tim više ima kratkovide djece.

Kao glavni uzrok pokvarenih očih i kratkoga vida smatra rečeni liečnik klupe, što je dandanas u školah rabimo. Buduć da je klupa malo ne u svih školah uzka i visoka, privikne diete držati knjigu odviše blizu očijuh, pače sjedi višeputa krivo, osobito kad piše. Nadalje vidu škodi okomično gledanje knjige i pisma, opet radi maloga prostora u klupah; diete bo mora glavu sa svim i duboko nakloniti, ako hoće da čita pred okom ili bolje rekuć izpod oka ležeću knjigu. U tom obziru savjetuje potaknuti očar porabu kosimice napravljenih klupnih dasakah namjesto suvodnih (horizontalnih) stolovah. U tu svrhu da ima na otih poput položine napravljenih gornjih daskah (stolovih) dosta mjesta za ruke kod pisanja, predlaže C. (polag učitelja Rengera), da se za knjige i torbe naprave izpod sjedala pregrade. Dočim pokazuje izkustvo, da se djeci — sjedećoj i radećoj u klupah valjano napravljenih, ne previsokih i ne poput ravnoga stola napravljenih, već podobro nizkih i kosim kutem naredjenih — nekvare oči; treba da sva ovdje navedena data uvažimo i upotriebimo, želeći da se kod naše mladeži neširi kratak vid radi nespretno napravljena pokućtva, već da nam ostane mladež u svakom obziru zdrava. S toga molimo naše učitelje, da uvaživ sve navedene okolnosti — strogo paze na to, da se mladež u školskoj radnji nenagiblje preko klupe i u obće da nesjedi krivo.

Pokvarene oči i kratak vid neda se kasnije popraviti, odrasli čovjek pati s toga u svakom obziru i baca potlam krivnju na one, kojim je dužnost brinuti se za valjan razvoj tiela i duha mladeži u školah.

Ures gospodskih vrtovah.

(Svršetak.)

Prvi se način zove pupanje na tjerajuće oko, a drugi način pupanje na spavajuće oko — baš kao u voćarstvu. Treba jošte primietiti, da su najbolja oka i najprikladnija za pupanje baš ona, koja su nikla izpod cvatuće ruže; nadalje da neškodi, ako kod izrezivanja okah i nješto od drva odrežemo. Bolje je ovako raditi i tvrdji štitac napraviti od nevaljanoga ljuštenja, kod kojega višeputa jezgra oka iliti pupa ostaje na drvu mladice i usljed toga je oko neplodno.

Komu stoji do toga, da mu je stablo od ruže čitavo (od zemlje do vrška) plemenito, taj si može odgojiti mladih biljkah od sjemenja šipka. Ovaj način razploda i oplemenjenja bolji je od prvoga, jer se ovakve od sjemenja narasle biljke bolje ukoriene, i ako je pupamo razi zemlje, rasti i cvasti će po cielom stablu plemenite ruže, dočim na visokom šipku treba uviek paziti, da se mlade divlje grančice odkidaju, i da se samo plemenito granje u glavi čuva.

Jošte nam je koju reći o rezitbi ružah. Ovu će shvatiti lako onaj, kojemu je poznato rezanje čokota. Plemenitu glavu tankovita šipka rezat ćemo svake godine na reznike, a grm plemenite ruže, razi zemlje u sjemenjači pupane rezat ćemo na lucnje. — Pitat

Digitized by Google

će mnogi: zašto treba rezati ružu? Zato, jer ima tim većih bolje dišućih i u obće savršenijih ružah, čim više stegnemo djelovanje mezgre na stanovito mjesto; a cvat nam će biti tim neznatniji, čim smo pustili da raste ruža kao grm, kao divlja vinjaga.

Njeke vrsti ružah, koje dva puta, višeputa ili uviek po lietu cvatu, moramo višeputa rezati, ako želimo, da jim se usčuva snaga i da liepo cvatu.

Njeki vrtljari namjesto pupanja rabe ciepljenje kao kod voćakah. I ovaj način oplemenjenja je dobar, ali se može uspješno samo u zatvorenih postavah (*Glashäuser*) obavljati, a vani na vrtu se plemenit ciepac neće primiti.

Nizke tako zvane „gizdave“ suvrsti ružah treba u jeseni slamom obvezati ili zakopati poput čokota zato, da jim mraz nenahudi; nu veći dio ružah podnese našu hrvatsku zimu, osobito ako biljke nestoje u vlažnu zemljištu.

Ovako ćemo si pribaviti bez gotova novca ugodnih ružah i ukrasiti sebi obljubljena mjesta našega gospodarskoga vrta zanimivim djelom.

GLASONOŠA.

Domaće viesti.

(*Znamenita podpora žiteljstvu pogorjeloga sela Miholjca*). U br. 14. ljetošnjega „Gospodarskoga lista“ u kratko javismo nastojanje oko sagradjenja i uredjenja pogorjeloga sela Miholjca blizu sv. Petra u križevačkoj županiji. Akoprem je siromašnim pogorelcem u prvi mah doskočila najprije bližnja okolica, naime grad Križevci, gdje se je nastojanjem velikoga sudca g. Ožegovića sakupilo u narodnoj čitaoni ljepoga novca, pripada ipak najveća zasluga gledeć na prvu podporu i uzdržavanje pogorjelih seljanah župniku velč. g. Vaclavu Belošicu, koji je preko 60 ljudih u svojem župnom stanu hranio, dok nije pritekla vanjska pomoć. Nego i liepe pomoći je znao izposlovati u bližnjih i odaljenih prijateljah sirote, te se je u tom pogledu obraćao pismenimi molbenicami na više stranah, pače na Nj. Veličanstvo kralja Franju Josipa. Hvala Bogu nije se u zalud potrudio, jer bi usljed njegove molbe poklonjeno početkom mjeseca Rujna pogorjelim sela Miholjca od Nj. Veličanstva znamenita svota od 4000 for. velim četiri hiljade forintih!

Iz pepela pogorjeloga sela diže se sada pod rukovodstvom rečenoga revnoga župnika i gospodarskoga vještaka velč. g. Vacl. Belošića dugi red seoskih kućah i dvorištah, valjano uredjenih i potreboćam gospodarstvenim odgovarajućih.

(*Kazne radi sadjenja duhana*). U njekih predjelih naše domovine nasadiše si ljubitelji duhana ljetos više slogovah ote biljke za razkoš, nadajući se slobodi, izčekivanoj od nove vladavine. Nu oti privrženici stare dobe ljuto se prevariše, jerbo kad su financijalni organi došli zabranjenomu nasadu u trag, odsudili su gojitelje duhana na plaću novčane globe. Utjeha u toj nezgodi za naše seljake bila je ipak dvostrana, prvo što su rečeni organi po načelu ravnopravnosti tražili jednaku globu i preko Drave od ugarskih podložnikah (u Legradu), nadalje što ta globa obzirom na sadašnje prelazno doba nije bila prevelika.

Gospodarske viesti.

(*Marvinska kuga u susjednoj Ugarskoj*) opet se je pojavila po službenih izvješćih u kotaru Jazigah i u Kumaniji, u županijah peštanskoj, biharskoj, aradskoj, vesprimskoj i šoprunskoj. Nadalje okuženo je marvinskom kugom u Galiciji jedno mjesto kotara rohatinskoga i dva mjesta kotara ropčičkoga; napokon je buknula (po svoj prilici od ugarske marve) kuga u doljnjoj Austriji u Ober-Hollabrunn-u i Sitzendorfu.

Voćarstvo.

(*Golem dohodak od voćarstva*). Kolike može biti koristi od valjanih voćnjakah, našim gospodarom po „Gospodarskom listu“ opetovano preporučenih, neka uvaže čitatelji, ako u kratko javimo, da je ljetos gospoština u Libohovicah (u sjevernoj Českoj) primila samo za trešnje 10.000 for.

(*Velika jabuka. Posljedice suše*). Naši se voćnjaci odlikuju ljetos ne samo izobiljem, već i ljepotom i veličinom voća. Gledeć na veličinu treba javiti, da je vagnula jedna jabuka iz bašće križevačkoga gradjana g. Jankovića 1 funtu 7 lotih. Ova jabuka spada na tako zvane funtače (*Pfundäpfel*), oblik joj je okrugao i mast zelena. — Nu premda ima dosta voća, ipak za zimu neće ga ostati mnogo, jerbo uz veliku sušu i velike topline na vrat na nos i poznije suvrsti dozrievaju, pače njeke suvrsti od strašne vrućine pucaju i potlam gnjiju.

Vinogradarstvo.

(*Ubitačan upliv suše na grozdje)*. Akoprem je toplo ili baš vruće vrieme za naše čokoće bolje od hladnoga i vlažnoga, ipak u pojedinih predjelih pati loza od prekomjerne suše. U Moslavini naime, gdje od proljeća nebijaše nikakve kiše, povehlo je čokoće neizmjerno, modra kadarka (braničevka) i sve crne vrsti neće pocrniti, tako da po svoj prilici od sladkoga inače grozdja neće biti ljetos crna vina. Čujemo da je grozdje u obće zrelo i da će vinogradari dne 23. Rujna početi brati oko Kutinje i u Moslavini.

Svilarstvo.

(*Novi svioci Hellier-a*). Francezki časopisi javljaju, da je našao J. Hellier u južnoj krajini Afrike novu vrst sviocah, koji živu na trnjuli osietnici (Mimosa) i predu čahurice triputa veće od čahuricah iliti kokônah murvinskih. Svila jim je jaka, nego neblista se kao naša dosadanja.

Trgovina.

— (*Bečki cienik na žitnoj burzi od 7. Rujna t. g*). Pšenica banatska u Gjuru 5 for. 65 novč. 88—89 funt. do 5 for. 80 nč. 89 funt., mošonjska u Gjuru 5 for. 65 nč. 89 funt.; kukuruz transito 3 for. 60 nč. 82 ft. do 3 for. 75 novč. 83 funt.; raž slovačka u Beču 4 for. 80 ft., ugarska u Beču 3 for. 65 nč. 78—80 funt. do 3 for. 75 novč.; ugarska u Gjuru 3 for. 30 nv. 80—81 funt.; ječam slovački u Beču 2 for. 90 nč. 71 funt., moravski u Beču 3 fr. 20 nč. 71—72 funt., Br. V. u Beču 2 for. 95 nč. 72 funt. do 3 for. 72 funt.; zob ugarska transito 1 for. 70 novč. 42 funt. do 1 for. 85 novč. 46 ft. stara roba; 1 for. 74 novč. 47 funt. do 2 for. 10 nč. 50 funt. Razprodano je pšenice 40.000 vaganah.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko društvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. društva Dragutin Lambl.

Digitized by Google

Broj 38. **U Zagrebu**

19. Rujna 1867. **XV. God.**

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Nemojmo prerano brati!

Plač starca vino pijućega.

Kad se ljeta jedanaestog' bralo,
Sjajno 'e sunce još žarko grijalo.

Sunce žari — grije ljetnom snagom,
A njek' starac sjedi si pred pragom,

Rukom čašu mlada vinca uze,
U vino mu gorke kaplju suze.

„Zašto plačeš starče? koji jadi
Snadjoše te, tko ti zlo uradi?"

„„Zla mi nitko učinio nije,
Plačem brate, što tak sunce grije!""

„Nebud' djete, to istina nije,
Tko da plače kad se sunce smije?!"

„„I plačem ti nad dobrotom vinca,
Sladka ti je grozdića kapljica.""

„Teb' se starče mozag već upali,
Tko da vino rad dobrote žali?

S dobra vina i sjajnosti sunca
Svačije srce radostnije kuca."

Na to stari smješeći će reći:
„„Vi to, brajne, nećete doseći:

Oj kol' bi to vino sladje bilo,
Kad bi na tom žaru još visilo —

Što smo rano i prerano brali —
Zato plačem, to mi srce žali!""

Prev. N. F.

Pivničarstvo.

(Nastavak.)

Mjerenje sladora, žeste i kiseline.

(S priklopljenom slikom.)

U prijašnjem broju opisasmo porabu sladomjera, i sad ćemo predočiti posao vaganja mošta, oslanjajuć se na priklopljenu sliku, koja će našim čitateljem razjasniti ujedno i mjerenje žeste iliti špirita, napokon ustanovljenje postotakah kiseline.

A. Sladomjerstvo.

Okomična staklena ciev za mošt, narisane u prilogu nad br. 1. visoka je 16 palacah i široka 2 ili $2^1/_2$" i stoji u staklarskom skladištu 60 do 80 novčićah. Napuniv ju moštom ili kakvom god sladkom tekućinom, spustimo u nju budi mali sladomjer br. 2., budi veći br. 3., ili jošte veći br. 4. ili najveći br. 5. — Malim t. j. kratkim sladomjerom uglaviti možemo samo poprieko postotke sladora od 5 do 10 i više postotakah, jer mu je gornja ciev prekratka za podpunu razdielbu. Na sladomjeru br. 3. ima stupanjah od 10 do 25 postotakah za one tekućine, koje nesadržavaju nikad manje od 10 i nikad više od 25% sladora; pojedini postotci mogu se ustanoviti polag popriečnih crtah, napravljenih izmedju brojevah 10, 15, 20 i 25.

Sladomjer br. 4. pokazuje sličnu razdielbu, samo da mu idu postotci od 10 do 30% i na sladomjeru br. 5. ima nesamo podpun stupnik od 1—30%, već je svaki stupanj razdieljen u polovicu ili kod jošte duljih strojevah na petine ili desetine. Ovakvi se sladomjeri plaćaju polag veličine i ljepote sa 2 do 3 for., ako su točno obredjeni; nego ima u trgovini kod nepouzdanih nadrimajstorah i sladomjerah krivih, nemarno i netočno sastavljenih. Preporučujemo svakomu, koji si želi nabaviti ovakav za znanstveno-praktično djelo vinarsko neobhodno potrebit sladomjer, da traži redovito potvrdjenje iliti cimentiranje, inače bit će mu radnja nesjegurna i nepouzdana. Urednik ovoga lista naručio je više ovakvih strojevah, obredjenih od državnoga ureda za cimentiranje i dostavlja ovakve sladomjere svim naprednjakom skupa sa staklenom ciev̀i, pače i s toplomjerom, koji zadnji netreba opisivati, jer je obće poznat i vinogradarski se toplomjer razlikuje od običnih samo pridodanom redukcijom, o kojoj smo govorili u prijašnjem broju.

Osim ovih strojevah ima za mjerenje sladora i mošta jošte više starijih strojevah, prozvanih u vinarstvu po imenu izumacah ili tvoriteljah, naime vaga

Digitized by Google

Künstelbach-ova, Oechsle-ova, Beck-ova, Beaumé-ova, Bredov-ova, Wagner-ova itd.; nego prokušav je sve, uvjerio se je urednik ovoga lista, da nevaljaju, jerbo svaka pokazuje uz jednaku tekućinu drugi posljedak i sve skupa su ostarjele i nespretne za porabu već s toga, što je treba uviek više toga proračunavati, dočim sladomjer svakomu pitanju odgovara jasno i točno s postotci. Nećemo se dakle s otimi ostarjelimi strojevi i strojići baviti, zadovoljavajuć se s valjanim sladomjerom, kako ga prodaje n. pr. u Beču mechanik g. Lenoir pod naslovom „Sacharometer für Gewichtsprocente bei 14° R."

B. Mjerenje žeste iliti spirita (alkohola, vinovice.

Kadgod čujemo, da je gdjekoji trgovac mjerio u podrumu vino prodavacah vagom i da je tobož saznao koliko žeste drži vino, moramo se smijati; jer je ovakav posao pusta obsjena i tako rekuć prevara. Za mjerenje jakosti vina neima stroja, kojim bi se taj posao dao u kratko i na brzu ruku obaviti; najbrže rješava to pitanje čovječji jezik, nego jezik nije pouzdano mjerilo i nemože uglaviti razliku izmedju dvijuh ili više vrstih vina po broju. Tko je sad pio prejako vino, njemu se čini žestoko vino da je slabo; i tko je pio riedku i kiselu bucvariku, njemu se čini vino srednje ruke, kao da je veoma dobro i jako. Poslje oslastnoga vina oporo je našemu jeziku svako inače valjano vino i kad opet kušamo za kiselim vinom kojegod vino srednje ruke, dopasti će nam se podobro, premda nije najbolje. Napokon ako se dvojica ili trojica pravdaju o tom, da je ovo ili ono vino jače, težko i baš nemoguće je razsuditi jeziku i treba da rabimo nepomičnih strojevah, koji nam kažu istinu sasvim nepristrano.

Ovakvih strojevah naslikasmo u pregradi B napriklopljenom prilogu i opisat ćemo jih sliedećim tumačenjem:

Br. 6. označuje nam žestomjer iliti alkoholometer, kojim se može ustanoviti jakost rakije i vinovice na stupnje od 1 do 80. Ako kakvu god špirituoznu iliti vinovičnu tekućinu natočimo u staklenu ciev, brojem 1. naznačenu, pokazat će nam ovaj žestomjer, da ima n. pr. šljivovica 22 stupnja itd. — Nu buduć da u vinu neima nikada 22 stupnja, pače niti 20, već uviek izmedju 8 do 12, izvanredno i to uz umjetno pridodavanje žeste 14 do 16 stupanjah, rabit ćemo kratak žestomjer br. 12. — Nego taj se žestomjer nemože spustiti u prosto vino, u kojem ima osim žeste i kiseline i drugih tvarih, već se mora najprije iz upitnoga vina sva žesta izvaditi kuhanjem i onda će se s vodom pomješana mjeriti gore potaknutim žestomjerom br. 12.

U tu svrhu natočit ćemo u čašicu br. 7 vina do druge (gornje) crte, pretočit ćemo tu stanovitu mjericu vina u bocu br. 9, iz koje ćemo kuhanjem vina pomoću vatre, na svjetiljki br. 11 napravljene, tjerati čistu žestu (špirit) kroz kaučukovu ciev br. 10 i hladnom vodom napunjenu posudu br. 8 natrag u čašicu 7, dok nedosiže do prve crte. Kad je nacurilo žeste puna dolnja polovica rečene čaše br. 7, popunimo tu čašu prostom vodom do gornje crte, pretočimo tu razriedjenu vinovičnu tekućinu u čašicu br. 13 i ustanovimo žestomjerom br. 12 jakost vina po broju, n. pr. stupnjem 10.

Nego buduć da tekućina može biti sad hladnija sad toplija, treba da prevedemo sve okolnosti na točan razmjer, u čem nas pomaže sliedeći pregled stupanjah žestomjera.

		5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Stupnji toplote polag toplomjera	10	5·2	6·2	7·2	8·2	9·2	10·3	11·4	12·4	13·4	14·4	15·5
	11	5·1	6·1	7·1	8·1	9·1	10·1	11·2	12·2	13·2	14·2	15·3
	12	5·0	6·0	7·0	8·0	9·0	10·0	11·0	12·0	13·0	14·0	15·0
	13	4·9	5·9	6·9	7·8	8·8	9·8	10·8	11·8	12·8	13·8	14·8
	14	4·7	5·7	6·7	7·6	8·6	9·6	10·6	11·6	12·6	13·6	14·6
	15	4·5	5·5	6·5	7·4	8·4	9·4	10·4	11·4	12·4	13·4	14·0

Ako ima n. pr. uz 9 stupanjah žeste 13 stupanjah topline, sadržaje vino 8·8 postotakah žeste.

Ovaj je način najbolji i najpouzdaniji od svih, što jih ima u praksi; izumi ga Francuz Saleron i s toga se i zove postupak „Saleronski". — Svi drugi strojevi su krivi i po zakonih lučbe i fizike nemogu podnipošto ustanoviti točno postotke žeste u vinu.

Tko bi si htio nabaviti ovakav aparat, neka piše gorepotaknutomu g. Lenoiru u Beč (auf der Wieden), gdje ima sve potrebštine za mjerenje kiseline.

C. Mjerenje kiseline.

Mjerenje kiseline nemože se obaviti tako lako, kao prijašnja mjerenja, i najbolji način, što ga rabe vještaci pomoću raztopljene sode ili solajke (*Natronflüssigkeit*) i lakmusove tekućine, valja samo za bielo vino. Jer modra farba, pojavljajuća se primješanjem lakmusove tekućine u vino, pruža glavnu priliku za ustanovljenje stupanjah u cievčicah, a kod crnoga vina nije moguće dobiti uz ovakvo mješanje potaknute tjeći.

Postupak mjerenja kiseline je sliedeći: Staklenu ciev br. 14 napunimo do crte 10CC vinom (jer je to sta-

Digitized by Google

novita mjerica, točno izbrojena za sve ovo posudje) i pretočimo vino u čašu br. 17. Nadalje napunimo staklenu ciev br. 15 lakmusovom tekućinom, čuvanom u flaši br. 21 i pretočiv otu tieč u vino (u čašu br. 17) opazit ćemo, da je vino pocrvenilo, jer se je spojila kiselina s lakmusovom tekućinom. Sad si napunimo budi cievčicu br. 18 ili cievčicu br. 19 raztopljenom sodom iz flaše br. 20 do stupnja 0, i stanemo pušćati kaplje ove tieči u vino. Kaplje se pušćaju iz cievčice br. 18, stojeće u držalu br. 16 dolnjom pipom, a kod porabe cievčice br. 19 pušćamo je ozgor kod 0 do 5 itd. tako dugo, dok nije vino pomodrilo. Kad je pomiešana tekućina u čašici br. 17 postala modra, posao je svršen i mi prebrojimo stupnje gornjega izpražnjenoga djela cievčicah br. 18 ili 19. — Ako je n. pr. prazna šupljina od 0 do 4, ima u vinu 4 tisućine kiseline, to će reći: u 1000 funtih vina ima 4 funte kiseline.

Prigovorit će mnogi čitatelj opet, da mu netreba ovako ustanovljivati kolikoću kiseline, jer mu osjeća jezik, je-li vino sladko ili kiselo. Na to treba odgovoriti, da to nestoji, jer se jezik vara po okolnostih gore navedenih. Nadalje treba uvažiti, da ako lukav čovjek pridoda vinu umjetna sladora, da može za koje vrieme zatajiti, rekao bi sakriti kiselinu, koja ipak uništiti se neda. Napokon pomislimo, da gospodar, koji hoće u svojoj pivnici valjano popravljati mošt ili mlada vina, najprije mora točno znati, koliko mu je u njih sladora, žeste i kiseline; a ovu kolikoću nemože samo poprieko jezikom već ju mora točno upotrebljenjem označenih strojevah uglaviti.

Naš seljak dakako neće rabiti ote strojeve; njemu i onako nestoji do toga, ima-li više ili manje kiseline u vinu, koje mu godi, samo ako je dobar deriguša. Nego izobraženiji čovjek, tražeći umjereno, valjano piće, želi da dobije ljubko i pitko vino bez suvišne kiseline. Tko god dandanas polazi bolje naše gospodare, nenalazi više mutne bucvarike, kako se je pila prije 20 i više godinah. Vino naših naprednjakah je valjano i prije svega bistro; mutno vino neće nitko da si u čašu toči, a podnipošto da se ga rado napije. Napredak u tom pogledu je u Hrvatskoj i Slavoniji očevidan i buduć da neželimo zaostati u vinarstvu za Ugarskom, Štajerskom i drugimi vinorodnimi zemljami, treba da proučimo tri glavna momenta kušnje vina, kako je u današnjem broju na temelju najnovijih iskustvah i pouzdanoga postupanja tumačimo.

(Nastavit će se.)

Zbornica.

O jesenskoj prodaji mladih korienjakah.

Štajersko gospodarsko družtvo sada već oglašuje jesensku prodaju svojih voćakah i korienjakah razne vrsti čokoća. Iz ovoga oglasa razabrasmo, da je oto družtvo cienu korienjakah godišnjih povisilo od 1 for. 50 novč. na 2 for. za stotinu (ili 20 for. za 1000 komadah), a stotinu dvogodišnjih prodavat će po 2 for. 50 novč. Uzrok je toj većoj cieni ne samo natjecanje mnogostranih naručbah, već i ljetošnja suša, po kojoj poginu u svih loznjacih množtvo položenih ključecah, tako da će biti težko svim naručbam zadovoljiti.

Nadalje opazismo iz pregleda vrstih za prodaju ponudjenih, da družtvo ljetos nije odgojilo nijednoga korienjaka od bielog moslavca ili šiplja (*Weisser Mosler,* starina, krhkopetec), po svoj prilici s toga, jer se ova vrst — koju dosada kao veoma dobru smatraše — ipak neda usporediti s jošte boljom sladkom grašicom (*Weisser Wälschriesling*) niti u kolikoći niti u kakvoći mošta i vina. — Mi smo ovu vrst, koju i štajersko družtvo s važnih razlogah najviše umnožava, t. j. sladku grašicu već višeputa preporučili našemu občinstvu i činimo to opetovano, oslanjajuć se na višegodišnja i mnogostrana izkustva. Ova tvrda vrst vinove loze nepozebe lahko, nepati po kiši u cvatnji kao moslavac, obilato radja, i svake godine radja, može se rezati na reznike i na lucnje, negnjije uz vlažnu jesen i vino je od nje izvrstno.

Jesenas ili dojdućega proljeća moći će i gospodarsko učilište križevačko više tisućah korienjakah ote plemenite i uharne vrsti t. j. sladke grašice prodati; samo treba da se gospoda vinogradari prijave za vrieme, dok se svi korienjaci nerazpačaju. Naručbe iz Klosterneuburga ili kojega drugoga odaljenoga mjesta jesu ne samo skupociene poradi znamenite vozarine i troška, što ga nesaviestni odpremnici iliti spediteuri sasvim po svojoj volji uračunavaju, već su pošiljke i nesjegurne pogledom na posušenje i pozebu korienjakah na putu. O tom smo se ljetos uvjerili na više mjestih, gdje su novi nasadi napravljeni toli od stranjskih koli od križevačkih korienjakah: izosta bo dobra trećina i više od stranjskih korienjakah, jer su u sasma dobroj zemlji sagnjili, dočim u istoj zemlji korienjaci križevački valjano tjeraše i sviskupa bujno rastu, bujnije naime od polag sadjenih stranjskih korienjakah iste suvrsti. Potvrdit će nam to na primjer presv. g. biskup Smičiklas u Križevcih i drugi naprednjaci u vinogradarstvu, štono su ljetos novih nasadah pravili ili barem pregledali.

Hvala Bogu, da si je i naše hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo nabavilo u proljeću poveći broj ključecah, stranom u najmljenu zemlju posadjenih; bit će time moguće našim gospodarom dostaviti korienjakah bez naručbah iz odaljenih stranjskih loznjakah.

Samo da su vrsti pouzdane i nepomješane, jerbo ništa čovjeka naprednjaka neljuti više, nego kad opazi u svojem novom nasadu krivih i nevaljanih vrstih, radi kojih mora više godinah štetovati, izkapajuć i nadomješćajuć je pravimi.

Digitized by Google

GLASONOŠA.

Domaće viesti.

(*Početak ovogodišnje berbe.*) Groždje u naših vinogradih zrije uz vrućinu, što ju imamo dan na dan tako rekuć izvanredno jaku, i mnogi će predieli brati jošte ovoga mjeseca. U Slavoniji počimaju u drugoj polovini Rujna, u Moslavini dne 23. Rujna, u okolici križevačkoj na Miholje t. j. dne 29. Rujna, u Podravini dne 10. Listopada. Oko Zagreba brati će poslje Miholja, oko Varaždina isto tako. Crno grožđje dosad nije jošte zrelo a i bielini se hoće kišice i onda opet topline. Po pravilih valjana vinogradarstva i vinarstva treba da visi zrelo grožđje 14 danah na lozi, da postaje sasvim sladko i savršeno, jer je uvježbano, da prelazi škrobovina, pretvarajuća se u slador iz loze kroz petlicu, dok je ova zelena; a stoprv kad se petlica sasvim posuši, prestane kolanje sočnih sastavinah loze. Pozno branje — ako kišovito vrieme neškodi — za čudo pomaže dobrotu vina i glavno je sredstvo u sjevernih i tako rekuć svih pokrajinah za usavršenje proizvoda.

S toga preporučujemo našim vinogradarom, ako žele dobiti izvrstna vina, nalik na ono od g. 1834., neka odgode branje koliko moguće do polovice mjeseca Listopada. Opomenuti će je na posljedice ranoga branja pjesma, štono smo ju uvrstili na prvu stranu današnjega lista.

Gospodarske viesti.

(*Izložba grožđja, voća, cvieća i povrća u štajer. Gradcu*). Buduć da neće biti ljetos naumljene izložbe plodinah voćarskih, vinogradarskih, vrtljarskih i poljskih u Zagrebu, što jako žalimo, jer ima baš ljetos obilatih i veleliepih izložakah; treba da svrnemo okom barem na susjednu nam Štajersku, gdje članovi gospodarskoga družtva hoće držati dne 10., 11., 12. i 13. Listopada u prostorijah družtvenoga pokušališta izložbu grožđja, voća, cvieća i povrća. — Možebiti da će se mnogi hrvatski gospodar, pripravivši uzalud liepih plodinah za Zagreb, sada htjeti natjecati u Gradcu; s toga javljamo nadalje, da se predmeti imaju do 1. Listopada odboru izložbe (Ausstellungs-Comité in Graz) prijaviti i najdulje do 8. Listopada dostaviti. Dne 14. Listopada povratit će se opet izložci svim izložiteljem. — Dočim ima u nas više ljubiteljah pojedinih gore naznačenih plodinah i cvieća, priobćujemo ovime oglas o toj izložbi, koja će uz množtvo natjecateljah biti tim sjajnija, čim pruža polag obćih viestih ljetošnja ljetina i prijazno vrieme najbolju priliku za valjanu izložbu.

Nego ujedno nemojmo zaboraviti na domaću našu — dakako malu podružničku izložbu, koja će se obdržavati u Ludbregu dne 12. i 13. Listopada, i tko ima osobitih izložakah, za Zagreb priredjenih, može si uz nestašicu zagrebačke izložbe osvjetlati lice u Ludbregu.

Konjarstvo.

(*Umnoženje pastuhah.*) Gospodarsko družtvo štajersko obratilo se je na c. kr. ministarstvo narodnoga gospodarstva i trgovine u Beču s molbom, da se poveća u zemlji broj pastuhah, osobito onih od težke, jake pasmine. Ovoj je molbi visoka oblast odmah zadovoljila uredjenjem nove postaje u Novom trgu (Neumarkt).

I u Hrvatskoj i Slavoniji ima porazmjerno veoma malo pastuhah, na primjer u kotaru moslavačkom (kao što smo javili napose u ljetošnjem opisu Moslavine) ni jednoga pastuha, premda drži taj kotar više od 9 četvornih miljah! — Preporučujemo dakle našemu hrv. slav. gospodarskomu družtvu, da izposluje našim občinam na korist umnoženja pastuhah i to valjanih, bez kojih nam nemože konjarstvo napredovati. Naša je zemlja za uzgoj ždrebadi veoma prikladna, a ipak u nas ima porazmjerno manje pastuhah od drugih zemljah, naime od Štajerske i Salzburga, gdje znaju dieliti svake godine porazmjerno i vise nagradah za dobre kobile i ždrebad, nego kod nas. — Naša zemaljska vlada, kojoj stoji do poboljšanja tvarnoga iliti materijalnoga blagostanja našega puka, ima u promicanju stočarstva u obće i napose konjarstva široko polje. Ova je struka, da mimogred kažemo, baš u nas veoma uharna i sposobna za trgovinu i izvoz, o čem se možemo uvjeriti na svakom povećem sajmu; jer ima za konje dosta kupacah za Kranjsku i osobito za Italiju.

Svaštice.

(*Pobožnost proti volji.*) U drugoj polovici mjeseca Srpnja zavladalo je ljetos nad gradom Londonom u Englezkoj jako kišovito vrieme i baš jedne nedjelje popodne stala je padati debela kiša. Više svieta na šetnju izlazećega pobježe u crkvu, otvorenu radi večernice. Svećenik, stojeći na prodikaonici i videći kako se grnu gospoje od oluje simo tjerane pred njega, stao je ovako govoriti: „Znam doduše, da mnogi čovjek ljubav kršćansku smatra kao kabanicu, u koju se obuče, kada mu treba zakrivati griehe, nego danas opažam, da ljudi boljega stališa smatraju našu crkvu kao kišobran za svoju liepu opravu, inače nebi bili sjegurno došli u današnju večernicu.“ — Ovako bockajuć nedobrovoljne posjetitelje crkve znamenito je uskorio sušenje mokre oprave liepih gospojah; jer su se srca osramoćenih licah tako razvrućila, da su jim se vlažne haljine za kratko vrieme osušile.

(*Kako znaju Turci gospodariti sa šumami.*) Medju uspješna djela ljetošnjega putovanja sultanova po zapadnoj Evropi treba uvrstiti takodjer kobnu nagodbu turskoga vladaoca s njekim englezkim družtvom. Ovo je družtvo uzelo u najam iliti arendu na 99 godinah sve šume i rudnike turskoga carstva, položiv mahom u ime zakupnine 200 miliunah forintih. — Jeli će biti za 99 godinah jošte turske države ?! ? Zato se dakako sad neka brinu Englezi.

Trgovina.

— (*Bečki cienik na žitnoj burzi od 14. Rujna t. g*). Pšenica banatska u Gjuru 5 for. 90 novč. 89 funt., maroška u Gjuru 6 for. 89 funt., potiska u Gjuru 5 for. 75 n. 86—89 funt.; kukuruz transito 3 for. 80 nč. 82 funt. do 4 for. 83 funt.; raž austrijska u Beču 4 for. 20 ft. 80 funt.; ječam slovački u Beču 3 for. 70 funt. do 3 for. 80 novč. 72 funt., moravski u Beču 3 fr. 25 nč. 71 funt. do 3 for. 85 novč.; zob ugarska transito 1 for. 66 novč. 42funt. do 2 for. 15 novč. 49 funt. stara roba; 1 for. 80 novč. 45 funt. do 1 for. 98 nč. 50 funt. Razprodano je pšenice 20.000 vaganah.

— *Ciena žitu na varaždinskom trgu od 12. Rujna.* Vagan pšenice 4 for. 70 novč., raži 2 for. 90 nč., ječma 2 for. 30 nč., kukuruze 3 fr. — n., koruna 1 for. — nč., pasulja 2 for. 80 nč., zobi 1 for. 45 nč., heljde 2 for. 50 nč., cent siena 1 for.

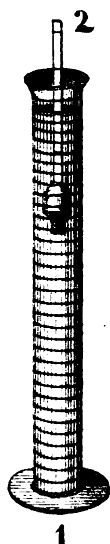
☛ Ovomu broju priložena je litografirana slika „Mjerenje mošta i vina gledeć na slador, žestu i kiselinu.“

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva Dragutin Lambl.

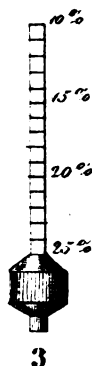
Digitized by Google

Měrenje mošta i vina gledeć na slador, žestu i kiselinu.

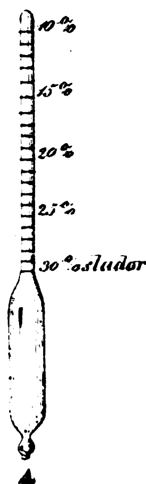
A. Sladoměrstvo.

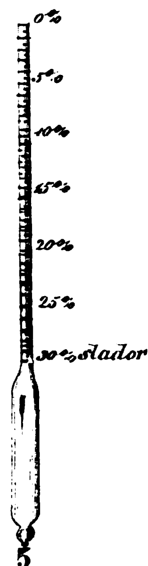
1, 2

3

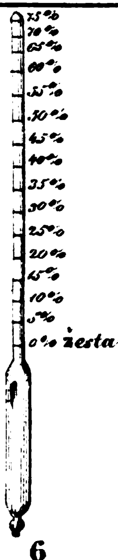

4

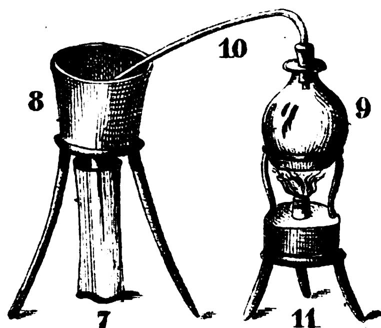

5

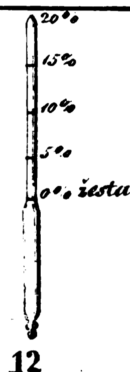
B. Měrenje žeste (vinovice).

6

7, 8, 9, 10, 11

12

13

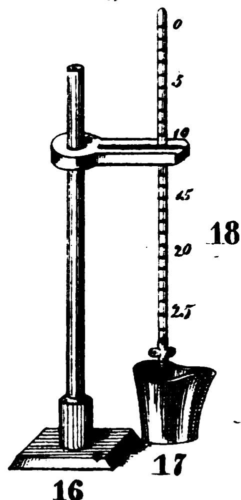
C. Měrenje kiseline.

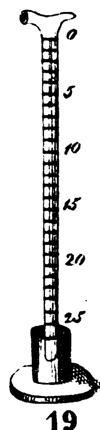
14

15

16, 17, 18

19

20, 21

Albrecht u Zagrebu.

Digitized by Google

Digitized by Google

Broj 39. *U Zagrebu*

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

26. Rujna 1867. *XV. God.*

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Duboko oranje.

Dobar gospodar, želeći da mu posao svake godine bolje napreduje i da mu se imutak umnožava, uviek gledi u prošastnost, uvažavajuć svoja i drugih radnikah izkustva.

U tom pogledu vidi kod naprednih susjedah, da imaju uslied boljega obdjelavanja oranicah obilnije ljetine, da jim žito baš uz ovo bolje obradjivanje niti od kiše niti od prekomjerne suše nepati i da jim je u obće dohodak od oranicah sjegurniji.

Pitajući za pobliže uvjete valjanog obradjivanja oranicah, čujemo od vještakah, da se naime sastoji u dubokom oranju, i buduć da se sad u jeseni približava najprikladnije vrieme za duboko oranje, treba da o tom djelu već sada prosborimo i da sva mnienja o njem, pače i prigovore proti njemu izušćivane razjasnimo.

Svi gospodari, koji svoje oranice kao žali Bože ponajviše kod nas plitko, to jest 3 ili 4 palca duboko oru, priznavaju, da jim uz ovakvo plitko djelo usjevi slabo uspjevaju. A nije se niti čuditi slabomu uspjehu žita i drugih gospodarskih rastlinah, koje treba da obilatim korienjem vuku iz tla potrebite hrane. a tlo je uz plitko oranje puno grumenja, izpod kojega leži tvrda celina. U ovoj tvrdici tanke žilice rečenih rastlinah nemogu se razvriežiti, a kamo li da iz nje crpe hrane i snage. Žito u ovako plitkoj mekoti uz slabo korienje slabo se širi i slabo raste, klas mu je kratak i zrno riedko i mlitavo; udari li suša. eto ti sve se posuši, a pada li obratno kroz više danah gusta kiša, stane korienje u močvari gnjiti, žito požuti, gine i propada.

Drugo je kod oranicah, dublje to jest 7 do 8 palacah oranih. Buduć da ima korien od mlade biljke dva puta toliko mjesta, te se valjano širi i biljku kriepi, ubokore se zimski usjevi na primjer pšenica ili raž tako, da ima od jednoga zrna 10 do 15 i više vlatih; vlaće pak je jače od onoga u plitkoj oranici rastućega, klasje naravno je deblje i sjeme punije. Udari li na proljeće ili po ljetu prekomjerna suša, ima korienje dovoljne vlage u dolnjih, dubljih naslagah valjano preorane i sipke zemlje; a zavlada li obratno jaka kiša, ima za ociedjenje suvišne vlage opet mjesta u rahloj zemlji bez pogibelji za koriénje i bilje. Napokon znamo, da usjevi na dublje oranoj mekoti nepolegu tako lako, kao što moraju da polegnu na plitkoj oranici, jer je u prvom slučaju drži i kriepi obilato korienje, a u drugom slučaju neima za nje dovoljne snage u zemlji.

S toga su bolji gospodari prionuli svigdje uz duboko oranje, osobito pak u onih pokrajinah, gdje se pučanstvo umnožava. Ako bo raste broj ljudih jednoga selišta, dočim je veličina to jest površina zemljišta uviek nepromienjena, treba za umnoženu obitelj vaditi iz tla veće množtvo ljetine. I to je zbilja moguće postići dubljim oranjem, jer pokazuju višestrana izkustva, da dobijemo od jedne rali plitko orane mekote 10 do 12 vaganah pšenice ili raži, dočim nam baci ista mekota duboko orana 20 do 30 i više vaganah žita.

Prigovorit će mnogi natražnjak, da nam netreba brinuti se za umnožavanje ljetine, jer se nam pučanstvo neumnožava i zemlje imamo u Hrvatskoj i Slavoniji dosta neobradjene i baš suvišne. Negovoreć o tom, da taj prigovor stoji samo u Moslavini i valjda u kojem odviše zapuštenom predjelu naše domovine, odgovaramo naročito, da ovakvo načelo nevalja za zemlju i za narod, što no hoće napredovati i obće blagostanje promicati. Nikomu neće škoditi podvostručena ljetina, nitko neće zdvojiti, ako bude namjesto 15 vaganah kukuruze dobio od rali zemlje 30 ili 40 vaganah; pače zdvojiti mora onaj, kojega tjeraju na plaću poreza, a on ga nemože namaći, jer obdjelava svoje zemljište kukavno. Usljed toga propada i gine, kad neima šta da jede, a kamo li da obilate daće podmiri.

Porez i daće su doduše neugodne plaće, nego po-

Digitized by Google

vjestnica narodah i državah pokazuje, da su ipak djelovale koristno na puk u tom obziru, što su ga s i l i l e na bolje gospodarenje, na različite podhvate i na obrt. Duboko oranje prvi je korak u tom obrtu, jerbo uči gospodara vaditi iz jednoga jutra zemlje uz jednaki porez dvostruk dohodak; duboko oranje uči gospodara služiti se bogatstvom, dublje izpod mekote ležećim i od lenjakah netaknutim.

Ovo su okolnosti, valjane za čitav gospodarski sviet; nego ima za Hrvatsku i Slavoniju napose važnih razlogah za duboko oranje. Putujući po našoj domovini nalazimo malone svigdje budi težku ilovaču, budi barem glinu srednje ruke. Ovakve zemlje nisu zločeste, pače u mnogom obziru bolje i uharnije od sipke pjeskulje; nego d j e l a i m s e h o ć e, čestoga i dubokoga obradjivanja, bez kojega radjaju slabije od rahlih zemaljah. Ako je dakle u obće duboko obdjelavanje tla koristno, a to je baš za našu domovinu iznimice probitačno, pače neobhodno potrebno.

Ali ćeš začuti od tobože starih gospodarah: »dajte mira sa dubokim oranjem; dao sam se jednoć zavesti ovakvim savjetom, uzorao sam polje samo za tri palca dublje nego prije, a eto ti kroz dvie tri godine nije mi ništa htjelo rasti, te sam imao za čudo kvara od svojega dubokoga oranja.«

Ovakvi prigovori, makar se osnivali na kojekakvom nesretnom i nespretnom pokusu, ipak neće oprovrgnuti gore razložena temeljita izkustva. Ovakav gospodar samo pokazuje, da je koristno djelo izveo u nevrieme ili nevaljano, naime bez obzira na svoju zemlju, na celinu izpod mekote, na tako zvanu zdravicu. Svaki čovjek priznati će, da je kupanje ugodno i koristno tielu i zdravlju; ali tko bi se htio kupati u Savi mjeseca Siečnja ili Veljače, zaglavio bi, negovoreć o ugodnosti ili neugodnosti hladne kupelji. Svaki posao treba obavljati pametno i valjano, inače može biti najkoristnija radnja bez uspjeha ili baš ubitačna.

Nuder! kako da izvedemo duboko oranje, da imamo od njega gore potaknute hasne?

Najprije treba u tom pogledu uvažiti, kakvo je tlo na našoj oranici. Ako je zdravica, to jest tvrda zemlja izpod mekote, dobra i plodna, neima nikakve zaprieke i pogibelji, da se dubljim oranjem vadi gore; pače je crnična zemlja izpod plitke mekote prava glavnica, kojom ćemo povećati kamate, štono nam bacaju oranice. Ovakvih zemaljah imamo u nizinah, gdje se je kroz više stoljećah nagomilao naplov i gdje leži neizmjerno bogatstvo, izčekivajuće pluga i lopate. Naše Lonjsko polje, veliki dio Slavonije, naime plodni Sriem zatim blagoslovljeni Banat i druge zemlje odlikuju se rodnom zemljom, koju treba samo dublje obdjelavati i gdje neima pogibelji za ratara, ako na mjesto 3 palca uzore polje do 8 palacah.

Više treba paziti gospodaru u predjelih, koje providnost božja nije nadarila zemljom crnicom. Ako ima u ovakvom položaju žuta neplodna glina ili težka ilovača, prvo je pravilo za bolje obradjivanje p o s t e p e n o p r o d u b l j i v a n j e. Kao što nehasne u prirodi i u gospodarstvu pretjerana sredstva i skoki od jedne skrajnosti do druge, tako napose u orbi nevalja naglo i preduboko orati. Ako si orao dosada na 3 ili 4 palca, a to možeš svake godine samo za 1, najviše za 2 palca dublje orati; inače ti se pripeti, što kažu nespretni gospodari, da su postigli dubokim oranjem, to jest zavladat će neplodnost na oranici, što si ju naglo zasipao mrtvom celinom.

Drugo i veoma važno pravilo za duboko oranje treba da si svaki početnik utuvi, naime da počme dublje orati u j e s e n i a ne na proljeće ili po ljetu. Razlog je tomu taj, što se tvrda i neplodna celina po zimi smrzavanjem razdrobi, raztroši i bolje razmrvi, nego ljeti kakvim god ratilom, pače što se uplivom mrazovlja, kiše i sniega za čudo oplodi, što su valjda opazili svi oni, koji su komadić vinograda u jeseni duboko prekopali, t. j. na 2 stope dubljine. Ako je tko stao duboko orati na proljeće, pa je valjda u ovakvu mršavu mekotu posijao već dojduće jeseni ozimu raž ili pšenicu, a to se nije čuditi hrdjavom posljedku.

Treći savjet naš pogledom na duboko oranje tiče se gospodarske r a s t l i n e, p r i k l a d n e z a d u b l j e o r a n u m e k o t u p r v e g o d i n e. Nevalja bo sijati u ovakvo više manje krupno polje žito, već je puno bolje nasaditi koruna (krumpira) ili kakve god druge okopavine, budući da se opetovanim obdjelavanjem i prekapanjem svekoliko grumenje razmrvi. Veoma koristno i za odviše neplodne zemlje baš potrebno je priskrbiti gnoja i navesti ga na oranicu, koja najbolje da leži više nedjeljah ili kroz cielu zimu u g r u b o j b r a z d i. Ovako se mrtva celina najbolje razdrobi, može se onda zubačom prebranati i gnojem jednako razmetanim pokriepiti.

Jošte treba da kažemo koju o dubljini prvoga, drugoga i sliedećega oranja. Ako smo na primjer oranicu do sada na 4 palca oranu produbljili jesenas do 6 palacah, orat ćemo na proljeće prvi put samo na 4 palca i to zato, da se gnoj, štono smo navezli, n e z a o r e p r e d u b o k o; pače i 3 palca dubljine dosta su kod zaoravanja gnoja. Potlam — za 3 ili 4 nedjelje — stanemo prašiti i oremo opet na 6 palacah, da nam se gnoj porazdieli u čitavoj rahloj naslagi od 6 palacah. Razdielba i miešanje gnoja usavrši se jošte bolje prigodom okapanja koruna, blitve, kukuruza, repe ili druge koje okopavine.

Za 2—3 godine idemo opet dalje i oremo na 8 palacah, umnožavajuć ovako radnost jedne te iste površine polja, štono nam prije bacaše po 10—12, a sad će nam dati 20, 30 i više vaganah žitka. Povećanje

Digitized by Google

dohodka od stanovite izmjere oranicah visi dakle samo o našoj volji i leži tako rekuć u naših rukuh.

Napokon treba prosboriti jošte o orudju, prikladnom za duboko oranje. Ako je zemlja dobra i plodna, može se oranjem izvaditi sva dolnja zemlja i razgrnuti običnim plugom Vidačevim, Zugmeirovim, českim truhalom iliti rahalom na površini oranice; nego ako je celina neplodna, bit će za početak produbljivanja, dok se tlo nepoboljša dovoljnom kolikoćom gnoja, probitačno da rabimo podrivač (*Untergrundpflug*), koji celinu iliti tvrdu zdravicu samo rahli, a nevadi od nje ništa na površinu oranice, jer se sastoji samo iz ralice bez odgrinjačah, kako je imamo kod plugovah, koji brazdu dižu i prevraćaju. O tom podrivaču, u nas veoma slabo poznatom, nego jako koristnom baš za naše težke mekote, prosborit ćemo drugi put, a za sada samo preporučujemo duboko oranje u obće. Sad imamo posla sa žetvom, nego za tri nedjelje danah treba se latiti posla i orati duboko pod kukuruz, korun i svaku drugu okopavinu, koju namjeravamo dojdućega proljeća saditi i uspješno gojiti. Nitko se neće pokajati, ako se bude poveo za savjetom, evo ovim člankom razloženim, i dohodak iz ovako obradjivane mekote rasti će mu tim više, čim dublje i bolje bude orao svoje zemljište. Pokazuju mnogostrana izkustva, da su gospodari dobili koruna na jednoj te istoj oranici uz plitko oranje od rali 80 vaganah, dočim je bacilo isto polje uz duboko oranje i porabu podrivača 160 do 250 vaganah koruna. To su resultati, koji bolje govore od sjajnih riečih, potvrdjujuć ujedno razloge, za duboko oranje gore navedene.

Red Trappistah hoće se u Hrvatskoj i Slavoniji naseliti. Čujemo s više stranah, da namjerava svećenički red Trappistah (tako zvani od samostana »Trappe« u Francezkoj) kupiti više imanjah u Hrvatskoj i Slavoniji. Po tumačenju francezkih novinah zadaća je članovom ovoga reda ujednostručenje življenja uz strožje ravnanje po zakonih, izdatih prije više stoljećah za pojedine redove Paulinah, Isusovacah, Bernardinah itd. i promjenjenih naknadno udobnosti radi. Bratinstvo Trappistah povraća se dakle k prvotnim strogim propisom samostanskoga življenja, braća mu živu sasvim jednostavno, nejedu mesa, paće niti mesa niti jajah i rade od jutra do večera na polju. Ova stroga zadaća njihova je uzrokom, što priobćujemo u našem listu viest o njih. Namjeravaju bo naseliti se u kojem sasvim neplodnom predjelu i nastojati vlastitom rukom oko toga, da se obradjivanjem loša tla, gnojenjem i svimkolikim načinom poboljša i usavrši zemlja; namjeravaju nadalje djelovati na puk, da radinošću, umjerenošću i pomnjivim trudom dojde do blagostanja i boljeg izobraženja. U tom pogledu bi njihovo djelovanje bilo u zapuštenih predjelih naše domovine koristno toli za kulturu, koli za puk. — Dosad se nezna, koji si baš predjel kane izabrati za svoju naselbinu i valjda se najprije dogovaraju s crkovnimi i političkimi oblasti, kao što i s posjednici loših imanjah. Nećemo propustiti, prosboriti u svoje vrieme više o tom redu, koji naročito teži za poboljšanjem zemaljske kulture.

Zbornica.

Pitanje poradi novih svilacah.

U Sisku dne 23. Rujna 1867.

Slavno uredničtvo!

Nedavno čitao sam, da je gosp. grof Pejačević učinio pokus s japanezkimi svioci, koji se hrane s hrastovim lišćem, da ti svioci kod nas posve dobro uspjevaju i da su mnogo pridniji od naših običnih i drugih dosele poznatih vrstih, jer mnogo više predu.

Ja se doduše dosad nisam bavio svilarstvom; nù umoliše me njekoji seljaci, neka bi se obratio na slavno uredničtvo i zaprosio savjet i poduku glede toga. Uzimam si dakle čast, upitati:

da li je to istina, da se japanezki svioci hrastovim lišćem odhranjuju, da li bi u nas dobro uspjevali i da li mnogo više koristi dadu od domaćih bubah? nadalje

da li se s istimi tako postupa, kao što s našimi domaćimi? i gdje bi se sjeme od japanskih sviocah dobiti moglo? Očekujuć dobrotivi odgovor, ostajem

najodličnijim štovanjem
Skender Bobek.

Odgovor uredničtva.

O novoj vrsti svilacah, štono se hrane lišćem hrastovim, izvolite čitati u br. 28. ovogodišnjega »Gospodarskoga lista« posebni članak pod napisom „Napredak u svilarstvu gledeć na nove pasmine svilacah.« — Mi smo zamolili nadzornika svilarstva u virovitičkoj županiji g. Vukašinovića u Osieku, da nas potanko izviesti o uspjehu hranjenja upitnih hrastovih svilacah kod grofa Pejačevića; nego dosada odgovora dobili nismo. S toga moramo Vam predložiti, da se toli rad sjemena koli rad dosadanjih izkustvah obratite na samoga rečenoga grofa Pejačevića u Osieku. — U interesu narodnoga gospodarstva želimo, da nam se što prije javi posljedak dosadašnjih pokusah u toj struci, radi množtva hrastovih šumah baš za Hrvatsku i Slavoniju veoma važnoj.

Digitized by Google

GLASONOŠA.

Domaće viesti.

(*Početak nove školske godine u kr. gospodarsko-šumarskom učilištu križevačkom.*) Dne 16. Listopada t. g. započeti će zimski tečaj u višem odjelu kr. gospodarsko-šumarskoga učilišta križevačkoga. S toga se pozivaju svi, koji žele stupiti u 1. tečaj, da pošalju za vrieme svoje svjedočbe ravnateljstvu ili da se rečenoga dana licem predstave. Ujedno se opetuje viest, u broju 34. od 22. Kolovoza t. g. navedena, naime da ima više izpražnjenih štipendijah za učenike toga odjela i da se natjecatelji moraju prije pobrinuti zato, da im se podiele. Molbenice neka se nešalju ravnateljstvu zavoda križevačkoga, već dotičnim licam ili obćinam.

(*Suša i glad u Liki.*) Dočim su ljetos gospodari malo ne u svih pokrajinah naše domovine zadovoljni s ljetinom, pače u njekih su predjelih poradi izobilja voća, žita, grož-dja i žira veoma zadovoljni, čujemo iz gornje krajine, naime iz Like, da je prekomjernom sušom izgorjelo sve na polju, tako da sada neima niti hrane za siromašno žiteljstvo, niti krme za stoku. Jošte nije jesen na izmaku i već je glad i nevolja u kršovitoj Liki; a kako će biti stoprv po zimi, kada budu gladna sela sniegom zapala!?! — Treba svakako da se oblasti pobrinu sad već za siromašno žiteljstvo i da oče-vidnoj nevolji doskoče nabavom hrane i dielenjem novčanih podporah. — Ako uvažimo, da je žiteljstvo plodne Ugarske dobilo prije dvie godine preko 20 milijunah forintih za nabavu žita za sjetvu i hrane za zimu, možemo se nadati svim pravom, da će i vjernim Ličanom u dio pasti valjana podpora i to tim više, jerbo u Banatu i Ugarskoj bijaše samo jedno ljeto suho i neplodno, dočim u kršovitoj Liki nerodica već kroz pet ili šest godinah uzastopce traje.

Gospodarske viesti.

(*Prašak mliečni.*) U Chamu blizu Zuga u Švajcarskoj kupiše englezki poduzetnici unapried svekoliko mlieko od kravah, želeći to mlieko pošiljati sušeno t. j. kao prašak u Englezku. Ovi poduzetnici lišavaju mlieko uz pridodatak 5 lotih sladora na 1 polić mlieka izparivanjem svih vodenih čestih i šiljaju onda suhe preostatke. Kad to suho mlieko u Englezku prispije, pritoči se unj 4 put toliko vode, koliko vagne, dakle na primjer na 1 funtu sušenoga mlieka 4 funte vode i sve skupa se kuha. Nova tieč kažu, da je dobra kao mlieko i cieli postupak probitačan osobito za ladje na moru i na velikih riekah, gdje si mogu od mliečnoga praška kadgod hoće napraviti mlieka. Ako se taj način odparivanja mlieka potvrdi za sve slučajeve, moći ce odaljena gospodarstva bolje unovčivati svoje mlieko, a žiteljstvo gradovah moći će si napraviti po svojoj volji mlieka i vrhnja riedkoga i gustoga.

Kućanstvo.

(*Meso od živadi da je dobro za jelo.*) Francezki kuhari uvjeravaju, da je meso od živadi tečnije i bolje, ako se natoči peradi prije nego li se zakolje nješto octa (njekoliko žlicah) u otvorena usta, tako da ga mora progutnuti, kad mu se kljun zatvori. Stoprv za $^1/_4$ ili $^1/_2$ ure poslje ovoga napajanja ima se živad zaklati.

Vrtljarstvo.

(*Granje i zeleno lišće mjesto gnoja u tople grede.*) Za ukorenje i promicanje mladoga usjeva raznih bilinah, osobito povrća, rabimo dosada u klilah iliti toplih gredah (*Mistbeete*, koje njeki i porastnike zovu) gnoj kao podlog; jerbo nagomilani gnoj grije i kad se usjevi dobro zalievaju, povrće i svaka rastlina za čudo napreduje. — Buduć da je gnoj skupocien, osobito kod dobrih gospodarah, koji ga vole voziti na polje pod kukuruz ili drugo žito, treba da prijavimo novi način pravlenja toplih gredah iliti porastnikah, kako ga rabe dan danas u Francezkoj, naime u Versaillu, gdje je vrtljarstvo dobro i savršeno. U proljeće, kad stanu vrtljari svakovrstno drveće brstiti kod prikraćivanja granja, ima puno lišća i grančicah. Ovo lišće i granje siplju kao podlog na dno grede, pokriju ga zemljom, a eto ti za kratko vrieme razvrući se priesan podlog bolje od gnoja te grije korienje, što se je u zemljanom pokrovu razvriežilo, naime ananase, buče, dinje i ljubenice bolje od gnoja. Toplota od ovakvoga podloga veoma je dugotrajna; nego ako ju vrtljar hoće povećati i sagnjijenje lišća i granja uskoriti, neka pridoda $^1/_4$ konjskoga gnoja.

Vinogradarstvo.

(*Viesti o berbi iz zapadne Evrope.*) Franceske novine javljaju, da će biti u Šampanji, Bordeauxu i drugih pokrajinah vinorodnih ljetos dobroga vina, nego veoma malo, jer je čokoće u obće slabo obrodilo i nješto je propalo po pliesni. —

(*Svršetak bolesti groždja u Hrvatskoj.*) Grożdje, štono je ljetos u pojedinih predjelih Hrvatske poznatom i u ovom listu opisanom pliesni oboljelo, stranom je preboljelo i svladalo tu bolest, a stranom je osobito na brajdah — propalo t. j. razpucalo i sagnjilo. Medju tim nije šteta sad u berbi tako velika, kako se je prije činilo, izuzam njeke samo prije potaknute prediele, gdje se loza zbilja nije poboljšala.

Trgovina.

Ciena žitu na varaždinskom trgu od 19. Rujna. Vagan pšenice 4 for. 60 novč., raži 3 for. — nč., ječma 2 for. 50 nč., kukuruze 3 fr. 10 n., koruna 1 for. 20 nč., pasulja 3 for. 20 nč., zobí 1 for. 45 nč., heljde 2 for. 50 nč., cent siena 1 for. 20 novč.

U pisari gospodarskoga družtva i kod svih podružnícah gospodarstvenih može se dobiti:

„Gospodarski koledar za puk,“

izdan troškom hrv slav. gospod. družtva,

sastavljen od

Prof. Petra Zoričića.

Sadržaj.

Koledar i koledaru spadajuća. Pouka, namienjena pučkim našim gospodarom. Ovamo spadaju sliedeći članci: Gospodarske radnje za sve mjesece uz godinu; koledar o sbredjoj stoki; trajanje tira; za pripust je sposoban; stoka odredjena za drž mora sisati; o peradi, pčelarstvu i svilarstvu; koliko sjemena treba za 1 ral, i koliko prihoda daje jedan ral uz srednju rodinu. (Ovi su članci uzeti iz koledara bilježnika i savjetnika gospodarskoga). Zatim sliede izvorni članci: kuća; zemlja, koju obradjujemo; obradjivanje zemlje; pravi ratar; sadi voćke; gojenje vinograda; govedje bolesti; kupovanje konjah; dobar konj; konjske bolesti; hrani stoku brižno; što valja činiti kod priekih nesgodah. Napokon sliede sajmovi. Ciena 30 nov.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.

Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva Dragutin Lambl.

Digitized by Google

Broj 40. **U Zagrebu** **3. Listopada 1867.** **XV. God.**

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Pivničarstvo.

(Nastavak.)

O toploti, potrebitoj za valjano vrienje mošta.

Hladno vrieme, što je ljetos baš na samu berbu kod nas zavladalo i koje će po svoj prilici nadalje ubitačno djelovati na ljetošnji vinogradarski plod, obustavljajuć vrienje, sili nas da govorimo danas o uplivu toplote na vrienje mošta.

Kad se mošt iliti šira natoči u lagav, u kojem ima vrieti, prvo je pitanje za toplotu zraka i za toplotu mošta. U Hrvatskoj i Slavoniji nebrinuše se dosada gospodari odviše niti za temperaturu svojega mošta, niti za pivnicu ili prostoriju, odredjenu za vrienje. U toj bezbrižnosti nalazimo prvu i to vrlo veliku manu, tako rekuć glavnu i stožernu pogrješku našega pivničarstva, naime uzrok potonje zavrelice i svakovrstne oskudice. Naši ljudi spravljaju mošt u kliet, pivnicu ili koju sušu, nepitajuć za prikladnost otih prostorijah. Gotovu vinu nemože doduše škoditi hladna ili topla prostorija, nego moštu može zbilja nahuditi.

Ako stane mošt vrieti, ima se dobar gospodar prije svega za to brinuti, da vrienje napreduje jednako, naime da se vrienje neprekine; nadalje da se obavi vrienje u koliko moguće najkraćem vremenu. Gledeć na prvi uvjet moramo dakle svoj mošt ponamjestiti u prostoriji, u kojoj se toplota nemienja. Svaka nagla promjena prieči redovito vrienje, naime može ga prekinuti zima sasvim i to gospodaru na škodu, buduć da se razhladjeni mošt kasnije nerado i težko dade otopliti i bez otoplenja nije moguće da opet vrije. Ako hladno vrieme po cielu zimu traje i dotična se prostorija poslje obustavljenoga vrienja više neotopli do proljeća, stane mlado vino mjeseca Lipnja ili Srpnja opet vrieti, a to je veoma pogibeljno. Nego ako je mošt u prilično toploj pivnici podobro vrio, ipak neima od njega zrela gotova vina, ako nije vrienje uz valjanu toplotu svršeno.

Pitat će mnogi čitatetj: koja je dakle prava toplota, kojom se može postići redovito i koliko moguće kratko vrienje?

Izkustvo nas uči i svaki se o tom uvjeriti može porabom toplomjera, da vrienje uz toplinu izpod 4 stupnja po Reaumuru veoma je slabo, nesjegurno, nejednako i nepodpuno; bolje napreduje u pivnici ili komori uz toplotu od 12 do 15 stupanjah, najbolje i najbrže se obavlja uz toplotu od 15 do 20 stupanjah po R. — Preko 20° nevalja držati pivnicu ili komoru, jer bi se mogla mlada tieč ukiseliti.

Nego kako ćemo u svojih kletih, komorah ili pivnicah napraviti i uzdržati toplotu od 15 do 20 stupanjah, kad je vani zima, naime sada koncem Listopada po noći je živo srebro u toplomjeru izpod ledišta iliti ništice i po danu niti 10 stupanjah po Reaumuru?

Zato ima dvoje sredstvo: kurenje pivnice za vrienje (*Gährungskeller*) ili umjetno otopljenje mošta. U svih vinarah porenskih i francezkih, gdje pravljenje vina uzorno je i savršeno, ima svaki posjednik vinograda komoru ili pregradjenu pivnicu, u kojoj drži temperaturu jednako izmedju 15 do 20 stupanjah, ako se vanjski zrak neslaže s tom toplotom. I u dolnjoj Austriji, Štajerskoj i gdjegdje u susjednoj Ugarskoj već rabe toplih pivnicah za vrienje, a nitko se nije pokajao, što je potrošio njekoliko cjepanicah za otopljenje svoje pivnice kroz 8 ili 10 danah, dok traje pravilno vrienje. Posljedak je tomu pravilnomu vrienju nesamo uskorenje svega posla, već i vrlina vina, koje — lišeno redovitim vrienjem svega droždja, svekolike muteži i svih suvišnih česticah — već prije Božića bistro je, pače zrelo kao staro vino!

U križevačkom gospodarskom učilištu obavismo godine 1865. radi nestalnoga promjenlivoga vremena i nejednake vanjske temperature vrienje mošta u kurenoj sobi uz toplinu od 18 do 20 stupanjah. Vrienje vrlo je liepo i jednako napredovalo i vino bilo je za 4 nedjelje gotovo i baš kao staro. Sve su se čestice bjelanca i

Digitized by Google

droždja tako točno i podpuno utaložile, da nije trebalo čistiti iliti bistriti mlado vino nikakvim umjetnim načinom i tako je otišlo g. 1866. u bečku izložbu, gdje ga kao savršeno nepristrani sudci odlikovaše.

S toga naročito kažemo: komu stoji do toga, da si udesi pivničarstvo po valjanih francezkih načelih, tomu je prije svega treba tople pivnice za vrienje i nadziranja vrienja, gledeć na gore potaknutu toplotu. Bez ovakve regulirane pivnice izvržen je svaki vinar zgodam i nezgodam vremena; jedanput t. j. uz toplu jesen vrieti će mošt u kleti ili plitkoj pivnici dobro, a drugi put n. pr. ljetos uz nečuvenu zimu zadrži se vrienje, mošt neće moći dovrieti, vino neće se htjeti bistriti, a na proljeće bit će svakojakih neprilikah. Tomu svemu se uklanja posjednik tople pivnice za vrienje, spravljajuć mošt u tople i potlam gotovo vino u hladne prostorije.

O porabi vrielačah.

Vrielača je savijena staklena ciev, koja se utakne u provrtan čep od vranja po prilici ovako ⊓. Dočim se dulji kraj provuče kroz rečeni čep u lagav, utakne se kraći dio u čašu ili kakvu god staklenu posudu vodom napunjenu.

Ovakva se vrielača rabi zato, da nedopre do mošta vanjski zrak, koji po jednoj svojoj sastojini, to jest po kiseliku prouzročuje ukiselenje mošta i vina Ako vrielaču dobro utaknemo, nemože vanjski zrak djelovati na mošt ili vino, a kiselina ugljična, koja se uz vrienje diže u vis, može — stupajuć kroz staklenu ciev i vodu — ostaviti mošt; lagav bi se dakako razprsnuo, ako bismo zatvrdili sve otvore tako, da nebi kiselina ugljična mogla nikuda prolaziti.

O koristi ovakvih vrielačah se vještaci obično prepiru. Jedni kažu, da je korist od njih velika; drugi pak tvrde, da su vrielače gledeć na uklanjanje vanjskoga zraka suvišne, buduć da taj zrak iliti vazduh i onako nemože doprieti do mošta, jer je njegova površina pokrivena potaknutom kiselinom ugljičnom. Ova bo ugljičnina, koju može svatko poznati u pivnici, dok mošt vrije, za čudo je težja od vazduha i leži dakle nad površinom mošta u lagvu, nepripuštajuć zraka, lagljega i tanjega od nje. Po svojoj težini pada, kad ostavlja mošt kroz vrielaču ili otvoreni lagav, uviek na pod pivnice, tako da na istom podu niti pas disati niti svieća gorjeti nemože — baš poradi nestašice zraka, naime onoga kiselika, što ga treba životinja i goreća svieća. U pivnici napunjenoj kod vrienja ugljičninom, pogibeljno je i za čovjeka, te se može lako udušiti, tko opane na tla i neće da pobiegne.

Drugi razlog proti porabi vrielačah sastoji se u tom, što poslie svršenoga vrienja mošta, kada već neima nikakve ugljičnine u lagvu, vanjski zrak doduše dopire do mladog vina, nego podnipošto ga nekvari već pomaže oborenje onih ostankah kvasca (*Hefen-Reste*), kojih ima jošte u mladom vinu i koji se bez upliva zraka neće utaložiti.

U tom pogledu treba da navedemo važno izkustvo bečkih vinarah. Prije deset godinah, kad su njeki učenjaci stali preporučivati strogu porabu vrielačah, savjetujuć da se upliv vanjskoga zraka sasvim zaprieči, jer po njihovu mnienju škodi moštu i mladomu vinu, postupalo je više revnih vinarah bečkih po tom naputku. Prije ostavljaše kod vrienja i njeko vrieme poslje dovršenoga vrienja svoje lagve otvorene, a vino bilo jim je dobro. Nu dočim su jih prijatelji vrielačah nagovorili, da izhlapljivanjem ugljičnine mošt i vino za čudo gubi od svoje jakosti, pokušali su rabiti preporučene vrielače; ali za njeko vrieme opaziše čudnovatih posljedicah: prvo, mošt se nije htio zčistiti a drugo, kad su za godinu danah stali pretakati tobož gotovo vino u staklenke — dakako uz upliv vanjskoga zraka — pocrnilo jim je vino, kao što i nam u Hrvatskoj više puta sasvim dobro vino na zraku i svietlu potamni. Upitav se radi te neprilike kod ravnatelja vinogradarske učione klosterneuburžke, Baboa, bijahu upućeni rečeni napredni vinari, da se mlado vino usljed nestašice zraka nije moglo lišiti svih ostanakah kvasca, štono se onda tek kod pretakanja vino oxydira iliti okiselenjem dieli. Babo savjetova nadalje, neka to godišnje vino u škafih ili kacah ostave pol dana na zraku, dok se pocrnjeli ostanci kvasca neobore; a zbilja vino je doduše potamnilo, nego kad su se pocrnjeli ostanci kvasca utaložili, izčistilo se je vino sasvim a za dva tri dana pretočiše ga bistro i naravne svietle farbe u staklenke.

S toga dakle sliedi, da se hoće mladomu vinu zbilja nješto zraka i da pripuštanjem malo kiselika pospješujemo zreloću vina; nego kad je vino jednom gotovo i bistro, nesmije s vanjskim zrakom doći u doticaj, osobito ne uz veću toplinu, inače skisne.

Medjutim nije to preporno pitanje o porabi vrielačah jošte sasma riešeno. Ima bo dišućih vrstih čokoća n. pr. naša moslavačka dišuća ranina (*weisse muskirte Urbanitraube)*, dišuća plemenika (*Muskatgutedel*), dišuča grašica (*weisser Kleinriesling*), vaniljika (*Vanille-Traube)*, muškat (*Muskateller*) itd, koje uz vrienje u otvorenom lagvu bez vrielače gube onaj ugodni miris, kojim se baš najviše odlikuju. Za nje dakle svakako treba rabiti vrielače i ostaviti radi potaknutoga koristnoga upliva vanjskoga zraka stoprv poslie vrienja mlado vino kratko vrieme na zraku, da se mogu oboriti zadnji ostatci kvasca. Za druge vrsti čokoća, koji se osobitom ugodnom duhom neodlikuju, n. pr. za moslavac (krhkopetec, šipelj), sladku grašicu, modru kadarku itd. nije polag navedenih izkustvah potrebno rabiti vrielačah, osim ako ima pogibelji od pliesni, koja kao fin prašak pliva po zraku i tako uljezne u otvoreni lagav te onda stane

Digitized by Google

rasti i umnožavati se najprije na površini vina kao budja (mriena) i potlam se razvrieži po svem vinu.

Da se ovomu zlu doskoči, polažu vinari u Francezkoj komad pamuka na vranj ili utaknu nješto pamuka u kraći kraj vrielače. Buduć da sjeme od pliesni pada u zraku dole na lagav, zadržava ga sitni pamuk, kroz koji ipak može prodrieti toliko zraka, koliko ga je treba za mlado vino. Jošte sjegurnije zapriečimo upliv pliesni, ako ostavimo u provrtanom čepu iznad vina staklenu ciev, to jest vrielaču, u koju smo nješto pamuka metnuli. Sjeme bo od pliesni neće se moći dizati u ciev i neće prodrieti u lagav kroz vrielaču.

Ovoga se sjemena od pliesni treba svakako veoma čuvati, jer je pliesan početak i glavni uzrok svih bolestih vina. S toga dobar gospodar ne samo da opetovano čisti sve lagve kefom, da se pliesan nigdje nemože primiti i razvriežiti po dužinah, već tamani u lagvu svaki zametak pliesni pomoću sumpora (žvepla), o kojem ćemo govoriti u dojdućem broju.

(Nastavit će se.)

Izpravak

gledeć na slike u broju 38. ovoga lista.

Nesmotrenjem kamenopisca izostavljene su kod čašice 7 dvie popriečne crte, na koje se opis mierenja žeste naročito pozivlje. Buduć da su ote crte bitne, jer ustanovljuju točnu mjeru, treba da barem evo ovdje tim izpravkom pridodamo, da — ako razdielimo visinu ciele čaše na 7 jednakih dielovah — prvu crtu treba narisati izmedju 3 i 4 diela, drugu pak izmed 6 i 7 diela. Medjutim tko si bude tu spravu nabavio, dobit će po svoj prilici (u njemačkom jeziku) naputak za porabu svih strojevah i ote čašice. Nego dužni smo uvrstiti ovdje izpravak, inače nebi mogao čitatelj uz nestašicu popriečnih crtah razumjeti sadržaj članka B. (Mjerenje žeste).

Zbornica.

Napredak u voćarstvu. — Cviet i plod na jednom istom drvetu.

(Još veća jabuka od one u br. 37. ovoga lista napomenute jabuke, težke 1 funt i 7 lotih.) Desivši se ne tomu davno u dvoru pres. gosp. Ferdinanda Inkeya na Rasinji, dobih na poklon još težu jabuku od one u br. 37. ovoga lista napomenute, jer je rasinska težila 1 funt $12^1/_2$ lota. A kazivaše mi isti presv. gospodin, da je s istoga drveta, nalazećeg se na njegovom liepom prostranom voćnjaku na Rasinji ubrao drugu još veću, što je podpunu poldrugu funtu nadmahnula. Jabuka je iste vrsti funtačah kao i križevačka, boje žućkasto-zelene, te se neda dugo čuvati, jer je moja za njekoliko danah sasvim sagnjila. Premda ljeto radi prevelike i dugotrajne žege nebje vrlo prijazno voću, osobito da veliko bude; ova ipak jabuka i njeke vrsti krušakah, očevidnim su dokazom, kako bi naša ravna Podravina prikladna bila za voćarstvo, kad bi se većom pomnjom oko njega nastojalo. Prekrasni voćnjaci po vinogradih u Ludbregu g. Vaniša, Teklića i Šafarića, pak gospoštinski voćnjak rasinski jasno svjedoče, kako bi se ubarno naplaćivao trud ovdašnjih posjednikah uložen u razboritiju odgoju voćakah. Ufam se, da će nastajuća izložba plodinah u Ludbregu, za koju se nadam, da će se upravo izabranim voćem odlikovati, mnoge potaknuti na to, da se u buduće više obaziru na ovu ne samo ugodnu, nego i velekoristnu struku gospodarstva.

Kako je povoljno djelovala dosadanja blaga jesen na izvanjsku prirodu, opaža se najbolje na razvijanju cvietovah, kakovi se samo u proljeću navadno vidjevaju. Nikakva nije riedkost danas gledati na jednom istom drvetu plod i cviet, kao na jabukah, divjih kestenjih, pače se i po vrtovih ponosi mnoga kitina (*Schneebaum*) svojim bielim cvietom. Ako nam jučer padša kiša nepokvari ufanja, to ćemo ljetos opet dobiti dobru kapljicu vina dakako tamo, gdje nije tuča utamanila plod kao n. pr. jednu stranu ludbrežkoga briega. Dan za berbu opredieljen je na 7. Listopada.

Na Bukovcu dne 26. Rujna 1867.

J. Šavor.

U pisari gospodarskoga družtva i kod svih podružnicah gospodarstvenih može se dobiti:

„Gospodarski koledar za puk,“

izdan troškom hrv. slav. gospod. družtva,

sastavljen od

Prof. Petra Zoričića.

Ciena mu je 30 novč.

Sadržaj.

Koledar i koledaru spadajuća. Pouka, namienjena pučkim našim gospodarom. Ovamo spadaju sliedeći članci: Gospodarske radnje za sve mjesece uz godinu; koledar o sbredjoj stoki; trajanje tira; za pripust je sposoban; stoka odredjena za drž mora sisati; o peradi, pčelarstvu i svilarstvu; koliko sjemena treba za 1 ral, i koliko prihoda daje jedan ral uz srednju rodinu. (Ovi su članci uzeti iz koledara bilježnika i savjetnika gospodarskoga). Zatim sliede izvorni članci: kuća; zemlja, koju obradjujemo; obradjivanje zemlje; pravi ratar; sadi voćke; gojenje vinograda; govedje bolesti; kupovanje konjah; dobar konj; konjske bolesti; hrani stoku brižno; što valja činiti kod priekih nesgodah. Napokon sliede sajmovi.

Digitized by Google

GLASONOŠA.

Službene viesti.

(*Oglas.*) Na pokušalištu gospodarskoga družtva u Liepoj-Vesi pronašlo se je koncem Rujna 1867 za nastajúću razprodaju sposobnih sadjenicah, i to:

Opitomljenih jabukah najboljih vrstih
a) visokoga rasta . . . 327 kom.
b) patuljastoga rasta . . 78 „

Opitomljenih krušakah takodjer najboljih vrstih i to sve same visokoga rasta . . . . 1023 kom.

Trešanjah	116	„
Višanjah	100	„
potuljastih trešanjah i višanjah	305	„
Bresakah	90	„
Kajsijah (marilicah)	70	„
Mušmulah	13	„
Murvah (dudovah) trogodišnjih	300	„
„ dvogodišnjih	600	„
„ jednogodišnjih	1000	„
Pajasenah šestgodišnjih	50	„
„ dvogodišnjih	1000	„
Trsićah stolnoga grozdja razne vrsti	400	„
Trsićah za vinsko grozdje, i to: modre i crljene kraljevine, traminca, cirfandlera, male graševine, talijanske graševine, plemenke, zelene veltelinke, moslavca, dinke, muškata modre frankovke, kadarke, zelenike, klevnera ukupno .	166400	„
Napokon divljakah jabukovih dvogodišnjih . . .	5000	„
„ „ jednogodišnjih . .	2000	„

Izim toga raznih vrstih krumpira, bažulja, tikavah.

Za voćke ostaju ciene prijašnje, i to jabuke kom. za člane po 20, za nečlane po 30 nov.; kruške i trešnje za člane po 30, za nečlane po 40 novč.; višnje, kajsije i breskve za člane po 40, za nečlane po 50 novč.; murve trogodišnje 100 kom. po 4 for. izpod stotine komad po 5 nov.; dvogodišnje 100 kom. po 2 for. izpod stotine kom. po 3 nov.; jednogodišnje 100 kom. $1\,^1/_2$ for.; šestgodišnji pajaseni prema veličini stabla po 30 i 25 nov. — Divljake voćke jabukove dvogodišnje 100 kom. 3 for. jednogodišnje 2 for. — Trsići vinskoga grozdja 1000 kom. za člane po 16 for., za nečlane po 20 for.; trsići stolna grozdja 1 kom. po 4 novč. — Krumpir za sjeme trži se na funte, i to 1 funt po 10 novč.

Ujedno se javlja slavnomu obćinstvu, da će se na družtvenom pokušalištu od ovogodišnjega priroda prodati 8 kom. pčelaeah sjemenjakah u džirzonovih ulištih, i to pčelac po 5 for. a. vr.

Opazka. Sve naručbine šalju se na upravljajući odbor hrv. slav. gospod. družtva, a primaju se samo u pisari istoga družtva, nipošto pako na družtvenom pokušalištu.

Za sve, što god se iz pokušališta izdavalo bude imadu se novci u družtvenoj pisari položiti i to umah već pri naručku, ili ako isti bez novacah ovamo stigne, poslat će se naručitelju sadjenice uz poštarski doplatak.

(*Natječaj.*) Tečajem nastajuće školske godine podielit će se utemeljeni za učenike na kr. gospodarsko-šumarskom učilištu križevačkom stipendiji, obćine Vinica onda grada Koprivnica i trgovišta Krapina za struku gospodarsku i šumarsku, svaka od godišnjih 200 for. a. vr., nadalje jedan stipendij utemeljen po grofu Juliju Jankoviću sa 150 for. a. v. na godinu.

Na prva tri stipendija imadu pravo izključivo domaći sinovi pomenutih obćinah ili tamo pravo domovno uživajući, za posljednji stipendij pako mogu se natjecati svi domaći sinovi. Natjecatelji za ove stipendije imadu krstnim listom dokazati rodno mjesto i da su navršili 17. godinu dobe.

Imadu nadalje vjerodostojno dokazati, da su izučili dobrim uspjehom ili nižu gimnaziju ili trorazrednu realku, te da su se najmanje godinu danah vješbali ili u šumarstvu ili u gospodarstvu, da su zdrava tiela i dobra i neprikorna ponašanja. Glede stipendije obćine Koprivnica i Krapina još se primjećuje, da će se u slučaju onom, da nebi nijedan domaći mladić sa propisanimi sposobnosti pronašao se, godišnji stipendijalni iznos po izboru obćinskoga poglavarstva podieliti i mladjemu kojemu učeniku, ako mu se roditelji obvežu, da će si sina odgojiti za viši tečaj gosp.-šumarskoga učilišta u Križevcu. Molbenice za podieljenje upitnih stipendijah imadu se preko nadležne političke oblasti, u području koje molitelj stalno stanuje, a kod učenikah putem predpostavljena jim školskoga ravnateljstva kr. ovomu nam. vieću do 15. Listopada 1867 podnieti.

U Zagrebu dne 26. Rujna 1867.

Od kr. dalm. hrv. slav. namj. vieća.

Domaće viesti.

(*Ludbrežka izložba.*) Opominjemo prijatelje domaćega napredka, da se u prvoj polovici ovoga mjeseca potrude u Ludbreg, gdje će — kao što smo u br. 38. ovoga lista javili — držati podravačka podružnica izložbu plodinah voćarskih, vinogradarskih, vrtljarskih i poljskih. Buduć da nismo mogli po svojoj želji svoje sile složiti u naumljenoj i žalibože obustavljenoj izložbi zagrebačkoj, a to ćemo barem učestvovati u podružničkoj izložbi podravačkoj.

(*Nečuveni mrazi na izmaku mjeseca Rujna.*) Grozdje nam je ljetos uz neobičnu vrućinu tako liepo napredovalo i zorilo, da su stali polovicom mjeseca Rujna naši gospodari govoriti o vrstnoj kapljici poput one od godine 1834. Pročitav u br. 38. ovoga lista gospodarsku pjesmu o preranoj berbi odlučili su bolji vinogradari, da neće brati prije 15. Listopada, želeći dobiti baš izvanredna vina. Nego dne 24. namrgodi se nam nebo, iz gustih oblakah stane uz grmljavinu curiti debela kiša i za 24 sata poslje noćne bure ohladi se zrak tako, da su ljudi stali tražiti kabanice. Živo srebro padalo je u tlakomjeru niže i niže, napokon dne 28. pade mraz, dne 29. pooštri se zima jošte više, a eto ti lišće, što je rani mraz hametom ofurio, danas već pada, ostaviv grozdje na ciedilu! Biele su vrsti prilično zrele i njeke su posve zrele; nego crnomu bi se grozdju htjelo jošte topline i sunca. Koliko tu ima samo crvenkastih ili baš zelenih bobulah, za pravlenje crnoga vina nesposobnih, pače po mrazu pokvarenih?! Čujemo, da je u planinah kranjskih i štajerskih pao snieg i žalibože osjećamo upliv toga kobnoga sniega, jer nam se zrak neće nikako otopliti.

Trgovina.

Ciena žitu na varaždinskom trgu od 26. Rujna. Vagan pšenice 4 for. 50 novč., raži 3 for. 20 nč., ječma 2 for. 50 nč., kukuruze 3 fr. — n., koruna 1 for. 30 nč., pasulja 3 for. 30 nč., zobi 1 for. 60 nč., heljde 2 for. 60 nč., cent siena 1 for. 20 novč.

☞ K ovomu broju priložen je dodatak.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva **Dragutin Lambl.**

Digitized by Google

DODATAK

k broju 40. „Gospodarskoga lista“ 1867.

Zapisnik

sjednice gospodarske podružnice podravačke držane u Ludbregu dne 24. Rujna 1867 pod predsjedničtvom pres. gosp. Ferdinanda pl. Inkeya Pallinskoga, komornika, kao predsjednika podružnice podravačke i u pritomnosti p. n. gg. članovah: L. Šmidta, Gj. Šafarića, S. Egersdorfera, J. Šavora, J. Fanfogna, L. Švagla, J. Stuppia, M. Spahije, P. Krajača, L. Vrančića i J. Hercega; zatim više seoskih sudacah i seljanah.

Presvietli g. predsjednik pozdravi skupštinu kratkim nu shodnim govorom, obrazloži cilj i smier današnje sjednice, umoli gospodu članove, da mu za predstojeću podravačku izložbu plodinah, za koju je jur u zadnjoj sjednici rok za dne 12. i 13. Listopada odredjen i u »Gosp. listu« br. 36. u dodatku oglašen, svojim umnim izkustvom potrebitu osnovu izraditi na ruku budu; i pošto nebi podružnički tajnik prisutan bio, predloži g. Josipa Hercega, da zapisnik današnjega viećanja sastavi, i osnovu za izložbu kako članovi odluče, izradi.

Ovaj predlog je od strane skupštine radostno primit, izabrani za tu sjednicu bilježnik posla se odmah lati, i osnovu izradi, koja se ovdje u prilogu vidjeti može. Zatim budu sliedeća viećanja.

Presv. gosp. predsjednik predlaže, da se putem ovoga zapisnika umoli g. Dragutin Lambl, ravnatelj gospodarsko-šumarske učione u Križevcih, da na ovu izložbu doći bi izvolio; a vrtlara gospod. učione, g. Trumera, jedan dan prije izložbe da ovamo pošalje.

Ovaj predlog još od njekojih članovah poduprt, primit je od svihkolikih članovah s osobitim počitovanjem, a presv. g. predsjednik sám si zada brigu prenavedenu gg. na predstojeću izložbu pismeno pozvati, i što se prilike i troška za g. Trumera tiče, sám obreče namiriti.

2. Predloženo bijaše zatim, da se za predstojeću izložbu izabere odbor, koj će za izložene plodine potrebita narediti dati i cielom izložbom upravljati, te su u tu svrhu predložena sliedeća p. n. gg. M. Baneković, G. Šafarić, L. Waniš i J. Fanfogna.

Ovaj predlog bi jednoglasno s pozdravom »živili« primit, te odlučeno, da ako što na nabavljenje i priredjivanje prostorijah potroše, da račun o potrošku skupštini predadu, i da se potrošak iz dobivenih prinosakah namiriti imade.

3. Predloženo takodjer bijaše, da se dobrovoljno sakupljeni u petdeset forintih bankah sastojeći prinesci obrate na nabavljenje srebrnih forintačah za nagrade.

Ovaj predlog bi od strane skupštine s najvećom privoljom prihvaćen i odlučeno, da se imade ta svota iz sahrane podružničkoga tajnika uzeti i veleč. gosp. S. Egersdorferu predati, koj će, ako bi ponješto faljelo, dodati i 40 sreb. forintačah za nagrade priskrbiti.

4. Podružnica ova želeći, da se ta izložba što obiljnije izložci nakiti, i takodjer sa susjednimi vrstmi plodinah upozna,

zaključi: susjedne podružnice, križevačku naime i doljno-varaždinsku posebnim pismom s priklopljenom osnovom pozvati, da i one svojimi plodinami na ovoj izložbi što mnogobrojnije sudjelovati izvole; za što preuzè sám presv. g. predsjednik pozvati podružnicu križevačku, a J. Herceg sadanji privremeni bilježnik opunovlašćen je, da podružnicu doljno-varaždinsku s pridodatom osnovom pozove.

5. Napokon se povede rieč o ljetošnjoj berbi, a njekoji članovi upravo pritužiše se, da im je tuča gorice skoro posve uništila, a gdje te nesreće nije bilo, da im groždje odviše gnjili, što da činiti smiedu.

Odlučeno da se glede obće berbe rok po vis. nam. vieću na 7. Listopada opredieljen obdržavati ima; a glede onih, kojim ili groždje gnjili ili im je tuča nahudila, ostavljeno je razsudi sl. kot. sudovah, koji će nastojati oštećenike saslušati i njim bližji rok za berbu ili podbiranje opredieliti.

Tim bi sjednica zaključena.

U Ludbregu dne 24. Rujna 1867.

Ferd. Inkey Pallinski, predsjednik. Josip Herceg, privr. tajnik.

Osnova

za izložbu plodinah vinogradarskih, poljskih i vrtljarskih, koja će se držati budućega mjeseca Listopada u dvorani velike gostione »k crnomu orlu« u Ludbregu.

§ 1. Izložba ova je poduzeće gospodarske podružnice podravačke, te joj je svrha ta, da se upoznadu vrsti voća, da se tim voćarstvo unapriedi i u ovoj blagoj za voćarstvo okolici na željeni stupanj podigne, te da se ustanovi izbor dobra stolna i gospodarstvena voća, pa tim pokaže korist, koju voće uz shodno odgojivanje pružati može; da se upoznadu vrsti groždja, kojih najviše u ovoj i susjednoj okolici imade, i saznade, kojoj vrsti uz dobro odgojivanje ovo podneblje najvećma prija, i napokon, koje vrsti groždja ovdje najveću korist donašaju; da se uvidi, kojim uspjehom naše povrtljarstvo napreduje, i je li se kakovo u selja-

Digitized by Google

kah nalazi; da se saznade, kakove sve vrsti pojedinoga žita osobito kukuruza imade i njihova kakvoča i težina prosudi; napokon imade ta izložba i tu svrhu, da se stalno uredi terminologia voća i grožďja.

§ 2. Izložba otvara se svećano dana 12. Listopada u 10 satih u jutro, a svršuje se 13. Listopada u 6 satih poslje podne.

§ 3. Za primanje i namještanje izložakah opredieljen je rok 10.—11. Listopada.

§ 4. U izložbu mogu se poslati: sve vrsti voća i grožďja, sve povrće, buče osobite vrsti, žito, bob, pasulj, grašak, mak, leća, krumpir, repa, orasi, kesten i ino svakovrstno sjemenje.

§ 5. Što se tiče voća, preporuča se gg. izložiteljem sliedeće:

a) Prije svega naša je zadaća, da se sve vrsti voća točno prosude, koje se u ovoj okolici največma sade, i da se u vladajućih lokalnih imenih upoznadu.
b) Isto tako moramo pozornost obratiti na nove iz tudjih zemaljah uvedene vrsti voća, propitati njihovu vegetaciju, dozrievanje, tek, plodovitost i kako dugo dadu se držati.
c) Potrebno nam je takodjer znati, kada koja vrst dozrieva, da li je dobra i čemu se upotrebljuje.

U svrhu dakle, da se ovo sve što točnije opredieliti uzmogne, umoljavaju se gg. izložitelji, da svoje za izložbu opredieljeno voće polag formulara A. u gospodarskom listu br. 29. u dodatku naznačenoga, svako zasebice redom po brojevih naznače, te da prve 4. rubrike sami izpune a 5. ostave praznu, jerbo će u ovoj porotnici izložbenoga odbora potrebite opazke upisati. Svaki izložitelj na osobito zahtievanje dobit će natrag glede njegovih izloženih plodinah opazkami popunjen arak, ako bi se kakove pronašle.

§ 6. U pogledu grožďja neka se istim načinom brine za oznaku, te se neka za svaku vrst što točnije navede običajno mjestno ime. Grožďje se ima takodjer zabilježeno sredstvom imenika polag formulara B. u »Gosp. listu« br. 29. u dodatku naznačenoga pošiljati. I pošto je za spoznanje vaoma važno, da se vidi i nješto njegove rozgve i koji list, umoljavaju se gg. izložitelji, da grozd s rozgvom i s najmanje dva lista ovamo pošalju.

§ 7. Kolikoća plodinah opredieljuje se za žito, pasulj i bob jedna holba, za grašak i ostalo sitnije sjemenje manje, a za voće, grožďje i gomoljaste plodine 4 komada.

§ 8. U tu svrhu opredieljen je u Ludbregu jedan glavni izložbeni odbor, koj će se za prostorije izložnih plodinah skrbiti i cielom izložbom upravljati, a taj izložbeni odbor sastoji iz p. n. gg. Mirka Banekovića, žup. kot. vel. sudca, Juraja Šafarića, Ljudevita Vaniša i Ivana Fanfogne svi u Ludbregu; zatim iz dva pododbora, jedan za kotar koprivnički, a drugi za kotar ludbrežki, koji će plodine od izložiteljah primati i ubilježivati, a taj pododbor za kotar koprivnički sastoji iz p. n. gg. Ivana Tkalca, J. Prašničkoga i St. Reškovca, a za kotar ludbrežki iz gg. Lj. Švagla, Petra Krajača i Josipa Hercega.

§ 9. Poziva se najučtivije svaki gospodar i posjednik vrta, polja i vinograda gospodarske podružnice: doljno-varaždinske, križevačke i podravačke, koji imade vriednih izložakah, da ih na ovu izložbu poslati izvoli, i da svoje izložke najdulje do 11. Listopada pomenutim pododborom dostaviti izvoli.

§ 10. Svi plodovi namienjeni za izložbu neka se pozorno zamotaju, da neoštećeni na izložbu dospjeti mogu.

§ 11. Nakon dovršene izložbe i porotnoga pregledanja stoji na volju izložiteljem svoje izložke ili uzeti natrag ili ih izložbi prikazati.

§ 12. Za odlikovanja opredieljeno je 40 kom. sreb. forintačah. Ova odlikovanja su trovrstna, naime: prvi razred 2 sreb. forinta, drugi razred 1 sreb. forint, a treći razred pohvalno priznanje.

Koliko će biti odlikovanjah prvoga i koliko drugoga razreda, to će porotnici odmah iza izložbe odlučiti.

§ 13. Odbor vještakah, koji će pojedine plodine prosudjivati i odlikovanih plodinah izložiteljem nagrade opredieljivati, sastoji se iz sliedeće p. n. gospode:

a) Za grožďje: Drag. Lambl, Pav. Draganec, Škend. Egersdorfer, Mart. Antolković, M. Toplak, Gj. Šafarić i Fr. Illačić.
b) Za voće: Drag. Lambl, A. Trumer, Vikt. Somogyi, Verli, Fr. Banić, Lopatni i Lj. Vaniš.
c) Za žito: presv. F. Inkey, gr. Beroldinger, J. Šavor, Demetrović, Reškovac, M. Spahia i F. Malik.
d) Za plodine vrtlarske: M. Baneković, A. Zidarić, Lj. Frajman, L. Csigahazy, J. Herceg, Josip Gisman i Alek. Mijać.

§ 14. Pojedini ovi porotni odbori sastoje se iz sedam članovah, koji će si posebice izmedju sebe izabrati predsjednika i izvjestitelja.

§ 15. Izvjestitelji pojedinih porotnih odborah imadu odmah poslje izložbe podruž. skupštini svoja izvješća predati, gdje će se takodjer ustanoviti dan i mjesto kada i gdje će se nagrade i odlikovanja porazdieliti.

Iz sjednice gospod. podružnice podravačke držane u Ludbregu dne 24. Rujna 1867.

Tiskom Dragutina Albrechta.

Digitized by Google

Broj 41. **U Zagrebu**

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

10. Listopada 1867. XV. God.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Pivničarstvo.

(Nastavak.)

O porabi sumpora.

Poraba sumpora iliti žvepla dosad je u hrvatsko-slavonskom pivničarstvu veoma slabo poznata, a kamo li obćenito uvedena. Možebiti da će mnogoga čitatelja poplašiti samo pomisao, da ima u vinarstvu rabiti sumpora; nego pročitav naše razmatranje uvjerit će se, da podnipošto nećemo sumporom kvariti dobra vina, već da želimo spasiti valjana vina od kvara, što ga ima naime od pliesni.

U zadnjem broju potaknusmo, da je pliesan zametak i glavni uzrok malo ne svih manah ili — kako je novosvietski vinari zovu — bolestih vina. Najviše se dogadja u nas, da ljudi, potrošiv vino, ostavljaju lagav prazan i višeputa otvoren, zabaciv pilek i nemareć za posudje bez vina. Nezahvalnost prama izpražnjenomu lagviću kazni se onda neugodnom posljedicom nemarnosti: mokrih dužinah primi se unutar za kratko vrieme pliesan, osobito ako ostaju lagvi otvoreni, tako da sjeme od pliesni, što ga ima uviek po zraku, lako uljezne. Pliesan se razvrieži po sudu, kojega nemožeš kefom čistiti, ako neima vratah. Mnogi gospodari žalibože niti kod velikih lagvah neotvaraju vrata brisanja radi, već toče vino u posudje sasvim površno i slabo čišćeno. Najbolje vino dobije onda duhu od prirasle na dužinah pliesni, koja nadalje stane žilice svoje pušćati u sredinu lagva, razprostranjujuć zametak množtvu bolestih. Sad je prisilen gospodar liečiti pokvareno vino i pokušati za to svakojaka sredstva, o kojih ćemo potlam napose govoriti. Nu sav napor njegov uzaludan je, ako je bolest uzela premah; osobito težko je lišiti vino tako zvane duhe od lagva t. j. zametakah pliesni.

Za čudo laglje čuva se svaki gospodar od svih neprilikah, ako odmah, kad je potrošio ili pretočio vino, prazan lagav zakadi sumporom. Sumpor t. j. para od njega neprijatelj je svim rastlinskim nametnikom iliti parasitom, medju koje spadaju sve vrsti pliesni, naime biela i žuta pliesan. Ako zapalimo u lagvu komadić sumpora, stane se para od sumpora širiti na sve strane i prepriečit će zametak pliesni u vlažnoj površini u svakoj luknji dužinah.

Nu neće li nahuditi sumpor vinu, štono ćemo za koje vrieme točiti u zasumporen lagav? — Podnipošto, hoćemo li rabiti prazan lagav, u kojem leži para od sumpora, otvorimo obadva čepa, tako da može prodrieti u nutarnji prostor lagva vanjski zrak. Propuhom otići će onda sumporna para i to ponajviše dolnjim otvorom, jer je težja od zraka i pada dakle dole. Nadalje ćemo lagav vodom oprati, osobito ako želimo natočiti u njega crno vino, koje po sumpornoj pari rado gubi niješto od svoje masti. Da se proti ovoj oskudici sasvim osjeguramo, volimo izplahnuti lagav čistom vinovicom, osobito za crno vino, kojemu to veoma prija, dočim se za bielo vino žesta iliti vinovica manje rabi, već i s toga, što sumporenje ovoj vrsti vina gledeć na farbu neškodi.

Sumporenje nerabi se medjutim samo za utamanjenje pliesni, već i za čuvanje vina. Poznato je već čitateljem ovih članakah, da se jedna sastojina zraka, tako zvani kiselik, rado spaja s vinom, u kojem se slučaju najprije ukiseli gornja površina i potlam sve vino. Gornja bo ukiselena naslaga pada kao težja na dno posudja i zamjenjuje se drugom zdravom i lagljom. Ako ima u lagvu puno zraka, n. pr. $^1/_4$, $^1/_3$ ili $^1/_2$ obsega, zbija se ta izmjena brže, osobito uz veću toplinu. Hoćemo li pak tomu zlu doskočiti, neželeći imati octa od vina, napustimo u prazninu lagva sumporne pare. Ova bo para pojede kiselik i čuva ovakvim načinom vino od upliva toga plina. Ako smo napustili te pare u lagav odviše i ako ostane dulje vrieme zatvorena, djeluje dakako ponješto na samo vino, spojiv se i s njime; nego pretakanjem opet izhlapi i vino se može kao svako drugo rabiti.

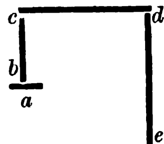
Digitized by Google

Treći slučaj porabe sumpornih parah tiče se mošta iliti šire. Želimo li naime, da se vrienje mošta čestimice ili sasvim obustavi, napustimo u lagav sumporne pare, koja preprieči odmah svukoliku promjenu mošta, naime vrienje. Tako postupaju Francezi, kad hoće praviti tako zvana niema vina t. j. vina, u kojih je vrienje obustavljeno zato, da se slador nepretvara u žestu i ugljičninu. Uslied toga su ta niema vina porazmjerno sladja i rabe jih nadalje Francezi kod mješanja i spajanja različitih vrstih vina. Poznato bo je vještakom, da se dvoja različna vina, akó je u jedan lagav skupa pretočimo, nerado spajaju sasvim t. j. lučbenim načinom tako, da je svekolika čestica spojena kroz i kroz s drugom. Ako se u ovakvom slučaju pritoči u pomješana vina nješto niemog vina, stane ovo u prvotnom vrienju zaustavljeno vino naknadno vrieti i spojit će baš svojim vrienjem nejednake sastojine pomješanih vinah.

Sad nastaje pitanje, kako da se sumporenje lagvah i vina bez zaprieke i bez štete obavi — bez zaprieke, jerbo sumpor u zatvorenom prostoru nerado gori, i bez štete, jer nesmije goreći sumpor kapati dole u vino ili na dužine. — Za to ima budi posebno **sumporilo** (*Einschwefelungs-Maschine*) ili za jednostavan postupak prosta željezna žica, ubodena u vranj.

Sumporilo sastoji se iz male svjetiljke, u kojoj gori sumpor; pare pak se dižu kroz dva puta krivu ciev u lagav.

Sliedeći jednostavni nacrt predočit će postupanje sa sumporilom:

Mjesto *a* označuje potaknutu svjetiljku, u kojoj sumpor gori. Para se vodi od *b* oko *c* i *d* k *e*, to jest krajem ote cievi u lagav.

Jednostavnije orudje predstavlja sliedeći nacrt: Iz vranja od plute (kork) *f* spušća se žica *gh* u limeni lončić *i*, koji nesmije biti širji od vranja. Kod *k* je mala kvaka, na koju se zakvači sumpor tako, da — ako cure kaplje od njega dole — zadržaju se u lončiću *i*. Ovaj zadnji stroj si može napraviti svaki posjednik vina za 10 novčićah.

Gledeć na sumpor prodaje se u trgovini i upotrebljava se dandanas tako zvana začina (*Einschlag*), to jest sumpor, u koji se mješa kod raztapanja više ugodno dišućih tvarih zato, da se prigodom sumporenja utaloži miris u lagvu. Ovakvu sumpornu začinu prodavaju u dućanu po 40 do 60 novč. funtu. Sa 1 do 2 funte ove tvari čuvat će i poveći posjednik svoja vina od kvara, ako bude postupao po gore opisanom načinu proti pliesni i drugim oskudicam.

Napokon moramo jošte primjetiti, da se starije vino laglje bistri uz porabu sumporenja, da je dakle taj postupak i kod priredjivanja mutnih vinah važan.

O toploti pivnice.

Gledeć na čuvanje **piva** želi dobar gospodar da ima uviek koliko moguće hladnu pivnicu, jer mu se u ovakvoj prostoriji pivo ne samo dobro drži i nekvari, već kriepi mrzlo pivo čovjeka puno bolje od mlačnoga piva, negovoreć o ugodnosti hladnoga pića po vrućem ljetu. S toga voze po zimi pivari i gostionici **led** u svoje pivnice i čuvaju pivo baš pri samom ledu. Bečki pivar Dreher tovario je ljetos sve svoje pivo, što je vozio u Pariz, da ga žednim pohoditeljem velike izložbe toče, u vagonih ledom napunjenih, tako da je svaki lagav ležao u ledu i da je bio lagav i pokriven ledom. Zato je točio rečeni umni poduzetnik polić toga hladna piva po 80 novč. i prodao ga je za čudo više nego oni pivari, štono točiše pivo bez leda po 36 novč.

Nu drugo je kod vina, koje se nepije iste godine pače se hoće ostavljati više godinah u pivnici. Pivo se mora potrošiti njekoliko nedjeljah ili barem njekoliko mjesecih poslje varenja iliti kuhanja; vino pak je tim bolje, čim je starije, te vozi i nosi se bez leda, pače prehladno vino nije niti ugodno kad ga piješ.

Vinari francezki i njemački kušali su prije odgajati i čuvati vino pri sasvim nizkoj temperaturi, naime pri 4 do 5 stup. R. toplote. Bili su toga mnienja, da se vrienjem u toploj pivnici od na primjer 15 stup. R. odviše sladora pretvara u vinovicu i ugljičninu, te da onda vino nije tako sladko i ugodno, kaošto je ono, koje je samo uz 4—5° R. vrielo, te nije sasvim dovrielo, nego si je uzčuvalo više sladora, neraztvorenoga u žestu i ugljičninu. Ovo izkustvo doduše stoji, nego buduć da nije moguće, držati uviek vino u potaknutoj nizkoj toploti od 4—5°, buduć da nadalje nije moguće, da ljudi pijuć vino sjede u hladnoj pivnici, već ga troše obično u sobi uz toplotu od 14 stupanjah, počelo je rečeno pri nizkoj temperaturi odgojeno vino na putu ili gdjegod vrieti i pokvarilo se je. Vinari i gostionici napredne Francezke i Njemačke izgubili su puno novacah, želeći najplemenitija vina u gore opisanom sladjem stanju čuvati i razpošiljati, dok su se napokon uvjerili, da je to nastojanje uzaludno, jer se proti zakonom prirode neda jogunasta opozicija voditi — osim sa štetom, koju nitko neće da ima.

Dandanas uvjereni su vještaci i smatraju kao riešeno pitanje: da se vino uz 4—5° uzgojeno uviek mora pokvariti, kad se u drugi koji podrum od 10 do 14° toplote premjesti. Prokušav sve dotične okolnosti tvrde rečeni vještaci, da je za vino najbolja pivnica od barem 8 stup. toplote, osobito ako je toplota u rečenoj pivnici po ljetu i po zimi jednaka. Francezi drže svoja vina

Digitized by Google

sva u toplijih pivnicah i tko je bio u Parizu, mogao je opaziti, da za goleme zalihe vina, na trgovište dostavljenoga, neima nikakvih podzemnih hladnih pivnicah, već da se čuvaju miliuni lagvah s vinom u velikoj sgradi razi zemlje. Vino, koje je priviklo višoj temperaturi, može se puno pouzdanije i bez svake pogibelji razpošiljati kamo god po svietu, dočim je vino, uzgojeno u pivnici od 4—5°, uviek u pogibelji, da se pokvari.

Malo ne sva naša hrvatska i osobito slavonska vina, odpremljena ljetos u parižku izložbu, pomutila i pokvarila su se tako, da nisu dobila odlikovanja, a valja da nisu ni kušana bila, jer se pri izložbah izključuje svako mutno vino od kušanja i presudjivanja. Komu je poznata vrlina naših vinah od g. 1862., 1863. i 1865., poslatih u rečenu izložbu, onomu nije moguće shvatiti, kako da se je najveći dio od njih pokvario? Moje je mnienje, da su ta vina proizvedena (kod vrienja) i nadalje uzgojena u pivnicah inače dobrih nego porazmjerno prehladnih, te da su se s gore opisanih razlogah morala pokvariti, kad su na putu i u Parizu došla u drugu, naime u višu toplotu.

S toga preporučujem svim našim vinogradarom, da svoja vina neodgajaju u hladnih pivnicah, već da puste vrieti mošt uz toplotu od 15 do 20 stupanjah i da čuvaju onda gotovo vino u pivnicah, gdje vlada barem toplota od 8 stupanjah, a podnipošto da ondje netrpe manje toplote. Kupiti si za 1 for. dobar toplomjer (thermometer) i proučiti pomoćju toga jednostavnoga nastroja popriečnu toplotu svoje pivnice po ljetu i po zimi, nije doista težak posao, i gospodar onda barem zna, gdje da traži uzroke kvara, netumarajuć po tmini, već oslanjajuć se na nepomične zakone naravoslovne, po kojih treba da se u svemkolikom poslu gospodarskom i obrtničkom ravnamo. Nu preporučujem porabu obredjenoga toplomjera, budué da na sajmovih prodavaju i necimentiranih, višeputa po kojem neukom djetiću fizikalnih tvornicah ili prostoga mehanika sastavljenih toplomjerah, koji nevaljaju.

(Nastavit će se.)

Talijanske pčele.

Priobćujuć u današnjem glasonoši tužbe naših pčelarah o slabom dohodku iz ljetošnjega pčelarenja nemožemo mimoići koristi, što je ima dandanas od talijanskih pčelah, koje za čudo više meda nanose i u obće bolje su od proste, da kažemo „pasmine“ smedjih pčelah naših. Čujmo, što razlaže o talijanskih pčelah prvi vještak pčelarski, župnik Dzierzon ili laglje hrvatski kazano Djeron*) u svojih pčelarskih razmatranjah.

„Za mene ima talijanska pčela veoma veliku praktičnu važnost. S teorijom bio sam brzo gotov, prije dok sam vidio otu pčelu, koja moj red nije niti za vlas poremetila. Ima bo ta pčela kod mene u toliko teoretičke važnosti, u koliko sam htio pokazati protivnikom svojega reda, da imam u istinu pravo gledeć na svoju izreku. Neka dojdu sami u moj pčelinjak, pa će se o svem uvjeriti očevidom. Teoretička znamenitost ove pčele trajala je samo dotle, dok nisam pokorio protivnike, to jest dok nije pobjedila istina. Sasvim bez teoretičkoga značaja neće ostati rečena pčela niti u buduće. Tako na primjer treba jošte dobro razvidjeti, kako pčele živjeti mogu pod ovimi ili onimi odnošaji, uz ovo ili ono vrieme; ovo bo će se teoriom prije i laglje dokučiti moći. Za praktično gospodarstvo pak je talijanska pčela od mnogo veće važnosti, jer je izkustvo bitnije od teorije.

Kaošto se pčela talijanska razlikuje u masti od naše domaće, tako se razlikuje i u stalnom svojem ponašanju stanovitimi krieposti, nego uviek na korist svojemu gospodaru. Praktičku važnost i korist talijanske pčele navesti ću u sliedećih pet točkah:

1) Već žuta mast iliti farba ote pčele važan je znak, po kojem čovjek svoj roj od tudjega lako razpoznati može, tako da prestaje onda svaka prepirka. Ja sam već imao jednu ovakvu prepirku. Mladi roj mi prigodom rojenja odleti, a moj treći susjed ugledav ga sjedećega na grani uhvati i spravi ga u svoju košnicu. Slučajno dodjem k njemu i opazim, da ima kod njega talijanske pčele, nego da samo u jednu košnicu lete. „Čekaj“ kažem, „to je roj moj!“ A on prigovori, da nije. — „Eto ti talijanskih pčelah u njem, ti ih nisi imao, a meni je jedan talijanski roj prije dva dana odletio.“ — S ovim dokazom prestane svaka dalnja prepirka i on mi moj roj povrati. — Uzmi plodnu talijansku maticu, pa ćeš odmah viditi veliku razliku od izlegnutih pčelah pogledom na mast iliti boju.

(Nastavit će se.)

*) Poljsko slovo Dzie odgovara u etymologičkom pogledu sasvim hrvatskomu Dje, i na mjesto sjeveroslavenskoga rz iliti ř imamo u jugoslavenskom jeziku uviek r, na primjer Reka = Rjeka, mjesto Rzeka iliti Řeka. Lagljemu izgovoru za volju pisat ćemo dakle ime glasovitoga poljskoga pčelara uviek hrvatski t. j. kazati „Djeron.“ A Dzierzon bit će zadovoljniji s našim izgovorom nego s njemačkim, po kojem čitaju „Circon“. Uredn.

GLASONOŠA.

Službene viesti.

(*Natječaj.*) Tečajem nastajuće školske godine podielit će se utemeljeni za učenike na kr. gospodarsko-šumarskom učilištu križevačkom stipendiji, obćine Vinica onda grada Koprivnica i trgovišta Krapina za struku gospodarsku i šumarsku, svaka od godišnjih 200 for. a. vr., nadalje jedan stipendij utemeljen po grofu Juliju Jankoviću sa 150 for. a. v. na godinu.

Na prva tri stipendija imadu pravo izključivo domaći sinovi pomenutih obćinah ili tamo pravo domovno uživajući,

Digitized by Google

za posljednji stipendij pako mogu se natjecati svi domaći sinovi. Natjecatelji za ove stipendije imadu krstnim listom dokazati rodno mjesto i da su navršili 17. godinu dobe.

Imadu nadalje vjerodostojno dokazati, da su izučili dobrim uspjehom ili nižu gimnaziju ili trorazrednu realku, te da su se najmanje godinu danah vješbalí ili u šumarstvu ili u gospodarstvu, da su zdrava tiela i dobra i neprikorna ponašanja. Glede stipendije obćine Koprivnica i Krapina još se primjećuje, da će se u slučaju onom, da nebi nijedan domaći mladić sa propisanimi sposobnosti pronašao se, godišnji stipendijalni iznos po izboru obćinskoga poglavarstva podieliti i mladjemu kojemu učeniku, ako mu se roditelji obvežu, da će si sina odgojiti za viši tečaj gosp.-šumarskoga učilišta u Križevcu. Molbenice za podieljenje upitnih stipendijah imadu se preko nadležne političke oblasti, u području koje molitelj stalno stanuje, a kod učenikah putem predpostavljena jim školskoga ravnateljstva kr. ovomu nam. vieću do 15. Listopada 1867 podnieti. U Zagrebu dne 26. Rujna 1867.

Od kr. dalm. hrv. slav. namj. vieća.

(*Poziv.*) Iločka gospodarska podružnica držati će dne 23. Listopada t. g. u Iloku i to u prostorijah iločke narodne čitaonice svoju redovitu sjednicu, na koju se gg. članovi i nečlanovi pozivlju. — Predmeti:

1. Uredni tekući poslovi.
2. Pobiranje prinesakah za g. 1867. U to ime umoljavaju se gg. članovi, ako nebi na sjednicu doći mogli, da po drugom članu prinesak za cielo pošalju.
3. Predlozi članovah.

Marko Stanić, podpredsjednik. J. K. Tombor, tajnik.

Domaće viesti.

(*Ugarska vjeresiona za nepokretnine u Hrvatskoj i Slavoniji.*) U broju 27. lanjskoga „Gospodarskoga lista“ razlagao je tajnik zagorske podružnice, veleč. g. župnik Fink svestranu veliku potrebοću vjeresione za nepokretnine i odbitkovanje u trejednoj kraljevini. Njegovu se pozivu dosada nitko nije odazvao, premda je zbilja velevažan i za promicanje (ako ne za spasenje) hrvatsko- slavonskoga gospodarstva odlučan. — Sada čitamo u bečkih i ugarskih novinah, da je uslied dogovorah držanih izmedju hrv.-slav. dvorske kancelarije i ugarskoga ministarstva razšireno djelovanje ugarske vjeresione za nepokretnine (*Ungarische Bodenkredit-Anstalt*) takodjer na Hrvatsku i Slavoniju, da se dakle naši posjednici mogu sada služiti podporami t. j. uzajmljenim novcem iz rečenoga zavoda, kojemu je ravnatelj poznati u narodo-gospodarskom svietu podpredsjednik ugarskoga gospodarskoga družtva i urednik novinah „Gazdasagi lapok“ (Gospodarski list) g. J. Korizmić.

Gospodarske viesti.

(*Gospodarski klub u Pragu.*) Poznato je našemu obćinstvu, da se dan danas jednomišljenici malo ne svakoga stališa i svake struke sdružavanjem brinu za posebne svoje interese, stvarajuć tako zvane „klube“ t. j. družtva, koja drže svoje sastanke bez formalnostih javne koje skupštine. Ovakva težnja za strukovnimi sastanci bez službenih govorah i zapisnikah pojavila se je i medju českimi gospodari i šumari, te utemeljiše u Pragu više naprednijih vještakah, naime gospodarski savjetnik i posjednik Antun Komer, sa svojimi prijatelji „Gospodarski klub“, u koji će doći (kaošto u čitaonu) po danu i osobito večerom svaki gospodar, komu stoji do toga, da se kod čaše vina i piva zabavlja razgovorom o stvarih gospodarskih. — Kaošto djeluju u državnom životu politički klubovi veoma kriepko na razvijanje političkoga napredka, tako djeluju strukovni klubovi na razvoj dotične struke, i nadati se je o uplivu rečenoga gospodarskoga kluba u Pragu, da će i on poticati na strukovni napredak bolje od javnih družtvah, u kojih se mnogi vještak neufa prosboriti, buduć da nije izvješban govornik i jer se plaši poduljih, temeljito sastavljenih govorah, kako je u javnoj skupštini obćinstvo zahtjeva. Ovakvih gospodarskih klubah ima sad u Europi više, naime u Londonu „klub farmerah“, u Parizu „dinér de l'agriculture“, u Berlinu i Vratislavi klub poljskih gospodarah. Nebi bilo s gorega, da se i u nas stvorí ovakav klub.

Pčelarstvo.

(*Slabi dohod od ljetošnjega pčelarenja.*) Akoprem je veći dio ljetošnje godine bio suh i naime ljeto tako rekuć sasvim bez kiše, ipak su — kaošto nam se javlja s više stranah — košnice naših pčelarah dosta slabe i malo ne prazne. Cvatućega bilja imasmo po ljetu dosta, samo da se mjestimice prerano posušilo. — Nu medju tim ima valjda jošte više razlogah, naime lienost prostih naših pčelah, koje i uz izobilje cvieća nemare odviše za skupljanje poveće količine meda. Hvale u tom pogledu pasminu talijanskih pčelah, koje su za čudo marljivije i u obće bolje. Buduć da narav tih talijanskih pčelah u nas nije poznata, uvrstismo u današnji list posebni članak na temelju izkustvah prvoga tako rekuć pčelara srednje Europe, poljskog župnika Dzierzona ili Djerona u Karlovicah (u pruskoj Šlezkoj).

Trgovina.

(*Bečki cienik na žitnoj burzi od 5. Listopada t. g.*) Pšenica maroška u Gjuru 6 for. 60 novč. 89 funt.; kukuruz transito 4 for. 30 novč. 82 funt.; raž austrijska u Beču 4 for. 40 ft. 80 funt. do 4 for. 50 novč. 82 funt.; ječam slovački u Beču 3 for. 50 funt. 70 funt., austrijski u Beču 3 fr. 30 nč. 70 funt.; zob ugarska transito 2 for. 8 novč. 45 funt. do 2 for. 30 novč. 50 funt. — Razprodano je pšenice 25.000 vaganah.

U pisari gospodarskoga družtva i kod svih podružnicah gospodarstvenih može se dobiti:

„Gospodarski koledar za puk,“

izdan troškom hrv slav. gospod. družtva,

sastavljen od

Prof. Petra Zoričića.

Ciena mu je 30 novč.

Sadržaj.

Koledar i koledaru spadajuća. Pouka, namienjena pučkim našim gospodarom. Ovamo spadaju sliedeći članci: Gospodarske radnje za sve mjesece uz godinu; koledar o sbredjoj stoki; trajanje tira; za pripust je sposoban: stoka odredjena za drž mora sisati; o peradi, pčelarstvu i svilarstvu; koliko sjemena treba za 1 ral, i koliko prihoda daje jedan ral uz srednju rodinu. (Ovi su članci uzeti iz koledara bilježnika i savjetnika gospodarskoga). Zatim sliede izvorni članci: kuća; zemlja, koju obradjujemo; obradjivanje zemlje; pravi ratar; sadi voćke; gojenje vinograda; govedje bolesti; kupovanje konjah; dobar konj; konjske bolesti; hrani stoku brižno; što valja činiti kod priekih nesgodah. Napokon sliede sajmovi.

☛ K ovomu broju priložen je dodatak.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.

Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva Dragutin Lambl.

Digitized by Google

DODATAK

k broju 41. „Gospodarskoga lista“ 1867.

Zapisnik

sjednice gospodarske podružnice v. goričke, držane dne 22. Kolovoza god. 1867. u V. Gorici.

Prisutni bijahu p. n. gg. Gregorić Joso, predsjednik; Rusak Marko, Folnegović Nikola, Očić Mijo, Maninger Gjuro, Muzler Joso, Hribar Janko, Brleković Janko, Pajlok Ivan, Sivoš Tomo, Benković Vilim i Pajo Kroempler, tajnik.

G. predsjednik otvara sjednicu v. goričke gospod. podružnice govorom, u kojem veli. da nije htjeo predsjedničtvo iz stanovitih i različnih uzrokah primiti, ali, budući su to sva gospoda želila, da se je s toga obćoj želji rado pokorio. Preporuča radinost i marljivost, a k tomu i slogu, bez koje nijedno družtvo obstati i napredovati nemože.

Poslje toga bude:

A. najprije zapisnik odobren.

B. G. Očić predlaže, da se prije, nego li će se dalje ići,sastavi imenik članovah, da se zna, tko je član ove podružnice i koliko jih ima, pak i zato, da se znade, tko je svojoj dužnosti zadovoljio, tko li nije. Tajnik veli, da se nezna, ni nemože tako lasno znati, tko li hoće članom biti, tko li ne, jer mnoga su gospoda bila prije članovi, a morda se i sada za takove drže. ali, budući da već mnogo godinah niti su prineske plaćali, niti u podružničke sjednice dolazili; da ih je sl. uprav. odbor iz imenika članovah izbrisao. Njekoji od izbrisane iz imenika gospode pokazaše stranom činom, stranom riečju, da žele i nadalje biti članovi gospod. družtva i da će dužnostim zadovoljiti. Čita imenik, u koliko ga sastaviti mogaše i po tom se vidi, da ova podružnica, akoprem veoma prostrana, samo 21. člana broji. Izpričaše se, što na sjednicu doći nemogahu p. n. gg. Bušić Mirko, Janda Ivan, Hališ Vendo i Jug Mato. Uzima se do znanja.

C. Sada dodje red na izbor odbornikah. G. Maninger predlaže, da bi se osim odbora razdielili i svi članovi na četiri ili više odsjeka polag pojedinih gospodarstvenih strukah. G. Očić pita: kakova bi imala biti zadaća ovim odborom ili odsjekom? G. Kroempler odgovara, da će imati svaki pojedini odbor dužnost na kakovo važnije i potrebitije pitanje, koje na onaj odsjek spada, odgovoriti ili promozgati, kako bi se ovoj ili onoj mani najlaglje i najpraktičnije doskočiti moglo. Toga radi imao bi svaki pojedini član odbora najprije sam odgovor izraditi, onda pako imao bi svoj odgovor i svoju izjavu predati u ruke prvomu odborniku, kao predsjedniku istoga odbora, koj bi morao sve izradke pojedinih odbornikah proučiti i iz svih sastaviti i prirediti jedan izradak, koj bi se imao u budućoj sjednici čitati i pretresati. — Pita se nadalje, što je dužnost odbornikah, ako jih samo 4 budu? — A odgovara se, da jim je dužnost u svem predsjedniku na ruku biti i osobito materijal za sjednicu priredjivati i o ljetini izvješćivati. G. Folnegović veli, da bi bio za to, da se svi članovi na odsjeke razdjele, da nevlada toliko nehajstvo, da ni na podružničke sjednice članovi nedolaze, nekmoli da će zadaće pisati. — Poslje podulje još prepirke dodje ipak do glasovanja. G. predsjednik formulira predlog, te pita:

Jeste li gospodo za to, da svaki član podružnice bude član kojega odbora? Većina se protivi.

Predsjednik pita: dakle ste za to, da samo 4 odbornika budu? Odobrava se; i tako bijaše većina za to, da se samo 4 odbornika izaberu. — Nu nastane i opet pitanje, kako da se pojedine gospodarstvene struke na pojedine odbornike razdiele. G. Maninger predlaže, da bi jedan odbornik bio za ratarstvo i stočarstvo, kao za sad u nas jošte nerazdružive gospodarstvene struke; drugi za šumarstvo; treći za vinogradarstvo i vinarstvo; četvrti napokon za svilarstvo, voćarstvo i pčelarstvo. Predlog g. Maningera bude od svih odobren. Usljed toga dakle bude irabran:

1. za ratarstvo i stočarstvo: g. Maninger Gjuro;
2. za šumarstvo: g. Hališ Vendo;
3. za vinogradarstvo i vinarstvo: g. Očić Mijo;
4. za svilarstvo, pčelarstvo i voćarstvo: g. Brleković Janko.

D. Kako bi se prepriečiti dalo, da se nebi marva po goricah pasla, uslied česa se veliki kvari čine?

Da se u vinogradih svaki kvar, što se uslied paše ondje dogadja, preprieči, predlaže g. Očić, da, kao što je u Jaski izdao kot. sud strogu naredbu glede paše na livadah u proljeće i u jesen, te je paša dozvoljena samo u stanovito jesensko vrieme, tako da se sasvim zabrani oko vinogradah marvu pasti. G. Rusak pita, da li kakav zakon o tom obstoji, pak veli, da će to najbolje

Digitized by Google

g. Muzler, kano kotarski pristav znati, te ga moli, da nam to razloži i kaže.

G. Muzler kaže, da je zakon o gospodarstvu veoma obširan, te da se u pojedinosti mnogo nepača, osobito pako u vinogradarstvo ne. Zato predlaže, da se slavni upravlj. odbor hrv. slav. gospod. družtva umoli, da čim prije od namj. vieća izhodi, da izda za cielu Hrvatsku i Slavoniju naredbu o vinogradih i to veoma strogu i specijalnu, sličnu onoj, što je izdao sl. kot. sud u Jaski glede livadah, samo tom razlikom, da se u vinogradih i oko vinogradah zabrani sasvim i za uviek marvu pasti. Ujedno predlaže, da se i glede livadah ona naredba kot. suda u Jaski od 12. Lipnja 1867 protegne na cielu domovinu, jer je svagdje potriebna. Predlog g. Muzlera bude prihvaćen. S toga se sl. uprav. odbor najuljudnije nmoljava, da taj predlog i zaključak izvede.

E. Kako bi se poljska policija svrsi shodnije urediti mogla?

O toj točki predlaže g. Očić: Prije svega, ako hoćemo, da poljska policija u redu bude, imali bi dotični politički organi: 1. zakone obstojeće podpuno i strogo obdržavati, i svaki i najmanji kvar strogo kazniti; 2. zabraniti pastirom na paši vatru ložiti, buduć si ondje već iz duga časa i na zabavu ukradjene stvari peku i vare; 3. pastirom strogo zabraniti, marvu, osobito krmke, na zabitnih i samotnih mjestih tikvami (bučami, misiračami), kuruzom itd. hraniti, buduć da tamo gotovo samo s ukradjenimi stvarmi hrane; 4. lovcem strogo zabraniti sa psi, dok je grožđje na trsu, po vinogradih balandovati; 5. zabraniti najstrožje svakomu, osim gospodaru i vlastniku, da nesmije bez dozvoljne od obćine cedulje grožđje prodavati, niti da ga tko smije od takova, koji cedulje neima, kupiti. Cedulju t. j. dozvoljenje, da tko grožđje slobodno prodaje, daje za svaki posebni slučaj obćinsko poglavarstvo samo ljudem nesumnjivim; napokon 6. Za svaki prestupak umoljava se slav. pol. oblast, da sama strogu kaznu opredieli. — Na točku

F. veli g. Očić, da se krivo drže kotarski putevi za obćinske. Obćinski put je onaj, kojeg obćina sama pravi svojim trudom i svojim troškom izmedju dva sela ili u polje itd., drugi putevi da su kotarski, jer ih cieo kotar pravi. Predlaže, da se preko slav. upravlj. odbora sl. županija umoli, da izdade najstrožju naredbu glede obćinskih a i kotarskih putevah. Za obćinske puteve, da se učine odgovorni panduri, pak sudci selski, da uviek u najbolje mogućem redu budu. Svaka nemarnost, da se svrgnućem dotična nemarnika i uz to drugom kaznom kazni. Isto tako, da budu i za kotarske puteve kot. sudci, ili oni, na koje spada pod istom kaznom odgovorni i to ne samo glede putevah, nego i glede mostovah. To puku neće dakako upravo po volji biti,. ako će morati mnogo navažati i nješto više raditi, ali kad če mu putevi i mostovi dobri biti, ipak će zahvalno reći: Daj mu Bog zdravje, tko je nastojao, da su nam putevi dobri. Ovaj predlog g. Očića bude primljen. Vrhu toga predlaže g. Maninger, buduć da su županijski putevi gotovo tako zli kao i obćinski, ako ne gorji, osobito pako vratolomni mostovi n. pr. kako se ide iz Gorice na Ščitarjevo ili Veleševac, da se što strožja zapovjed glede putevah i višjim županijskim činovnikom dade. Prima se.

G. Gj. Maninger predlaže, da se sada nikakovo izvješće o ljetošnjoj žetvi nedade, već u budućoj sjednici o cieloj godini u obće. Prima se.

H. Glede berbe odlučilo se je: umoliti pol. v. goričko poglavarstvo: 1. Da se što prije i što strožje zabrani grožđje brati prije, nego li će se ustanoviti rok, kad će se berba započeti moći; 2. da izvoli sama, kao što i prošle godine, posavjetovavši se s iskusnimi vinogradari opredieliti rok, kad će se berba započeti moći; 3. zabraniti na v. goričkih sajmovih širu (mošt) *prije* opredieljenoga roka prodavati.

I. Tajnik moli, da mu se dozvoli zapisnik nabaviti, buduć da ga ova podružnica dosad jošte neima. Dozvoljava se.

K. Prineske uplatiše gg. Gj. Maninger za godinu 1865. i 1866.; J. Brleković za god. 1866. 6 st. a za g. 1867. 2 st. kao za gg. učitelje odlučen, dakle ukupno 8 st.; J. Muzler 16 st. 20 novč.; i to za godinu 1865., 1866. i 1867. imao bi platiti 18 st., budući pako, da jedne godine „Gosp. list“ dobivao nije, s toga plaća samo 16 st. 20 novč.

L. G. predsjednik pita, hoće li tko što na izložbu poslati? Za sada neprijavi se od prisutnih nitko.

M. G. Očić moli, da se u buduće u pozivnicah naznači ne samo dan buduće sjednice, već i ura, jer je svaka ura gospodaru zlata vriedna.

N. Kano nov član pristupi g. V. Benković i podpiše odmah pristupnicu, koja se sl. upravlj. odboru dostavlja s molbom, da mu se diploma šalje. G. Sivoš, koj se je dosada smatrao za člana sl. dugoselske podružnice moli, da bude u v. goričku primljen. I gosp. Benković i g. Sivoš budu sa živio primljeni.

Pošto pako nitko više ništa predložiti nije imao, zaključi g. predsjednik sjednicu.

U V. Gorici 22. Kolovoza 1867.

Josip Gregorich, predsjednik.

Pajo Kroempler, tajnik.

Tiskom Dragutina Albrechta.

Digitized by Google

Broj 42. *U Zagrebu*

17. Listopada 1867. XV. God.

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Izložba u Ludbregu.

Kad nam je zavladalo početkom ovoga mjeseca nečuveno zločesto vrieme, ne samo da smo patili kod branja u naših vinogradih, već smo se i pobojali za podružničku izložbu u Ludbregu. Kiša bo pretvorila se je baš dva dana pred izložbom u oluju, hladni sjever tjerao je guste oblake neprestance prama Kalniku i brdovitoj mu okolici, od malih vrielah postaše jaki potoci, i napokon su se u ravnicah od Koprivnice do Ludbrega počela stvarati prava jezera, tako da mnogi član odbora i mnogi prijatelj izložbe nije mogao ostaviti svoj zavičaj, valovi obkružen. Nego sutra dan t. j. u nedjelju dne 13. t. m. prestala je kiša, potoci odstupiše vodu velikoj Dravi, ceste počeše se ociedjati i sušiti, a danas — dne 14. imamo opet boljega vremena.

Gore potaknutoj dugotrajnoj oluji uz prkos sakupi se dne 12. t. m. polag programa izložbe oko 10 satih prije podne veći dio odbornikah i nješto pučanstva — po prilici 35 licah — u dvorani velike gostione ludbrežke, gdje je podružnica svoju izložbu plodinah vinogradarskih, voćarskih, vrtljarskih i poljskih uredila. Predsjednik podružnice, vlastelin Ferdinand Inkey Palinski otvori oko ½ na 11 satih izložbu sliedećim govorom:

Veoma sam sretan, da je nakon minulih dvijuh godinah — od kako je podravačka ova gospodarska podružnica na novo opet uskrsnula, i ja povjerenjem vašim istoj predstojim — prijateljskom pomoćju, postojanom voljom i brigom vašom, gospodo odbornici i članovi! uživotvorena današnja ova izložba. Čast mi je i veselje, vas toli gospodu članove koli ostalu gospodu prijatelje gospodarstva u tako liepom broju sakupljene srdačno pozdraviti.

Svi uvidjamo, od kolike su koristi izložbe u obće, svi znademo kako se pospješuje takovimi izložbami svaki i materijalni i duševni napredak. O tom se ponajglavnije osvjedočismo iz posljednjih svietskih izložbah u Englezkoj i Francezkoj, a hoću da izrično i napomenem domaću našu u Zagrebu godine 1864. obdržavanu dalmatinsko-hrvatsko-slavonsku izložbu, na kojoj imadosmo prvi put priliku vriednost domaćih naših plodinah pravo upoznati.

Današnja naša izložba tiče se plodinah vinogradarskih, voćarskih, poljskih i vrtljarskih, kako to u osnovi objavismo; a svrha koju postignuti namjeravamo jest, da poznamo vrsti voća, vrsti grozdja, vrsti pojedine našeg žita, i da vidimo kako nam napreduje vrtlarstvo.

Istina je, da su to pojedine samo grane gospodarstva, nu napram razvitom jur napredku gospodarstva tako su važne, tako razprostranjene i jur savršene, da nam je neobhodno potrebno razvidjeti, što imademo i što treba da baš za ote struke napredno radimo.

Znadem, da ovo godište nije bilo u ovom predjelu sasvim povoljno niti za voće, niti za grozdje a niti u obće za plodine poljske i vrtlarske, znadem, da po mogućnosti već sada i mi prilično napredujemo; nego stoji i to, da nam mnogo i mnogo jošte manjka, i da u nas savršenstva jošte neimade. Nadalje treba uvažiti, da i nehajstvom pojedinih za napredak domaćega gospodarstva, jošte koje šta na izložbi ponestaje, što bi inače vriedno bilo da je ovdje ponamješteno; — nu opet se nalazi izbranih i liepih predmetah, te ćemo crpit i ovom prigodom više izkustva, a time doprinieti ćemo napredku, za kojim ova podružnica teži. Uz to tiešit ćemo se i time, da smo iz dvijuh godinah, kako ova podružnica obstoji, upotriebili vrieme, štono englezki gospodar zlatnim kapitalom naziva, da smo ga ubotriebili dobrom voljom, čvrstom nakanom, brižljivom radnjom po mogućnosti na boljak toli potriebitoga miloj našoj domovini umnoga gospodarstve.

Iskreno i najsrdačnije zahvaljujem se na neumornom trudu, brižljivosti i sudjelovanju tako gospode podpredsjednika, odbornikah i članovah naše podružnice, koji su uredjivali, izveli izložbu a i svojimi izložci ta-

Digitized by Google

kovu ukrasili, kao i drugoj gospodi i prijateljem, koji su nas ne samo ovom prilikom pohodili, već i našu izložbu sa svojimi liepimi doprinesci pomnožili.

I tako otvaram veselo i sretno podravačke podružnice izložbu, moleć odbore vještakah, da izvole prosudjivanje izložakah preduzeti i svoja izvješća za vrieme podnieti, da se onda mjesto i dan za odlikovanje izložiteljah odrediti uzmogne.

Zaključujem ovaj pozdrav s geslom:

»Napredujmo — ako polagano, a to barem uztrajno!«

Poslje ovoga od prisutnih odbornikah i od pučanstva sa »Živio« pozdravljenoga govora stavi podpredsjednik podružnice velč. g. Šavor dva važna predloga: Prvo, da se izložba produlji do 15. Listopada, jer nece doći poradi nečuveno ružnoga vremena prvoga i drugoga dana obćinstvo u željenom broju ovamo; drugo, da bi obćine mogle dati na kolih dovezti ovamo školsku djecu i učitelje, jer će jim ovako ovdje uredjena izložba od velike koristi biti. Obadva predloga primi skupština odbornikah s odobrenjem i prisutni kotarski sudci g. Šafarić i g. Somodji odmah izdadu naloge obćinam, da se uharna pomisao bezodvlačno može uživotvoriti.

Dočim su se sad odmah latili posla oni odbornici, koji su k otvorenju izložbe prispjeli, te izabrav si predsjednike stali su prosudjivati pojedine izložke, umnožavalo se je pučanstvo sve više i više. Oko 12 satih prispio je i veliki župan presv. g. L. Kukuljević i donio naknadno svoju liepu robu voćarsku iz obližnjeg imanja Dubovice. — Poslje podne u 2 sata sakupiše se svi odbornici i njihovi gosti k družtvenomu ručku, prigodom kojega se je uz ravnanje riečitog podpredsjednika veleč. g. Šavora govorilo više važnih i ugodnih napitnicah, dok se je napokon družtvo razišlo stranom opet u izložbene prostorije, stranom kućam.

Ostaviv odborničke razprave zapisniku izložbe, koji ćemo za kratko vrieme priobćiti u dodatcih ovoga lista, latit ćemo se danas posla, te prosboriti razložno o predmetih, u ovoj izložbi liepo i uredno na stolovih i posebnih policah sustavno ponamješćenih.

U odsjeku za grožđje bilo je 131 izložakah, voća izložiše (45 izložiteljih) ukupno 370 vrstih, povrća nadjosmo 155 i žita 215 izložakah. *) Pobliže okolnosti i vriednoću tih izložakah tumačit će nam sliedeće razlaganje:

A. Grož dje.

Izloženo grožđje izbrojit ćemo najprije sve skupa polag imenika i potlam izreći ćemo ocjenu.

*) Ukupno dakle nabrojismo 871 izložak, nego moguće da su dojdućega dana donesli jošte njeki gospodari svojih plodinah, koje se dakako nemogoše primiti u prosudjivanje i nagradjivanje kao zakasnjele.

1. Ljud. Švagelj iz Koprivnice izloži liepu crvenu imbrinu iliti kraljevinu *(rother Portugieser)*.

2. Gospoja Sofija Novkovićeva iz Ludbrega izloži modru šiprinu (*Schopatna*), crvenjak iliti kasnu modrinu (*blauer Blank*) i modru volovinu (*blaues Ochsenauge*).

3. Jos. Teklić, gospoštinski išpan u Ludbregu izloži modri alikant, bieli kozjak, modru izabellu, bielu pačetinu (*weisse Ugne*), modru volovinu, modri vrbanščak (*blaue Urbanitraube*) i kasnu modrinu.

4. Stjepan Klarić iz Ludbrega izloži cieli lucanj, pun grožđja od imbrine, žalibože nezrele i bez pravoga teka

5. Dora Hudakova iz Martinića izloži veoma sladku bielu krščinu i liepu pravu crninu.

6. Gosp. Štagel poslao je plemeniku *(Gutedel)* crvenu, bielu parižku, plavičinu (*weisser Mehlweiss*) i bjelinu (*weisser Heunisch*).

Preč. g. vicejašprišt Draganec dostavi bielu krščinu (*weisse Zimmettraube*), crni kozjak, crvenu kraljevinu, crni muškat, bielu zeleniku, bielu lipovinu i bieli šipelj (moslavac, krhkopetec, starinu, *Mosler*).

8. Gospoja udova Kunićeva iz Koprivnice poslala je rezanu plemeniku (*geschlitztblättriger Gutedel*), modru volovinu i bielu želudinu *(Eicheltraube.)*

9. Od g. Lj. Vaniše, upravitelja gospoštine Ludbrežke imasmo plemenike biele, crvene, kraljevske i pucave, nadalje bieloga kozjaka, crvene slaščine, modre korsikanke, biele pačetine, bielog ovčijeg repa, crvenog tirolka, modre kadarke, biele zelenike, bieloga crvenoga i modroga muškata.

10. Župnik veleč. g. Egersdorfer u Ludbregu izloži dobar šipelj bielu zeleniku, bjelinu, bielu lipovinu, crvenu kraljevinu, bielu krščinu, modru kadarku i pravu crninu iliti kosovinu.

11. Napokon imademo od gospodarskoga učilišta križevačkoga 72 različne vrsti grožđja, koje ovdje poradi nestašice mjesta nećemo izbrojiti poimence, pozivajuć se na pregled svega kolika čokoća, kako smo ga lani u brojevih 45. do 49. ovoga lista napose sa različnimi primjetbami naveli.

(Nastavit će se.)

Talijanske pčele.

(Svršetak.)

2. Od veće je važnosti marljivost i neumorni trud talijanskih pčelah gledeć na pribavljanje meda u satje. Kad nestane cvieća na drvetu i povećem bilju, traže talijanske pčele i najmanje cvietiće na livadi, na koje se naša prosta pčela ni spustila nebi; a kad neima više cvieća, traže te nezasitne talijanke, da u tudje košnice prodru i odanle svoje satje napune. Ovo grabežljivo nametanje potlam i dosadjuje,

Digitized by Google

ali skupljanje i haranje jest kod pčelah jednakoga značaja, i tko rado vidi kod svojih pčelah kako sabiraju hrane po cvieću, nemože im zamjeriti, ako traže hrane i drugdje, kad neima više cvatućih rastlinah. Od pčelah kao nerazumnę životinje nemožemo ništa drugo zahtjevati, nego da skupljaju meda, gdjegod ga nadju. — Ova je kradja opet za talijanske rojeve sasvim bezopasnosti, jer se

3. talijanske pčele znaju i hrabro boriti za svoj imetak. Ove su pčele mnogo treznije i nedadu se tako lako prevariti, kao naše proste pčele. Truti i radilice, znaju svaku drugu pčelu makar i talijansku priekim sudom utamaniti, ako bi koja hotjela da prodre u njihovo leto, koje uviek od njih njekolicina čuva. Kod njih nesmije se nijedna pčela povratiti u košnicu prazna, a kamo li da smije napunjena iz košnice! Za čuvanje leta (ulaza) vrlo je malo pčelah potrebno, pak i najslabiji narod u stanju je odbiti svako nepriateljsko nasrtanje. Ova svojstva pripadaju samo talijanskoj pčeli.

4. U talijanskih košnicah naći ćeš s jeseni više meda nego u naših prostih s toga, što talijanske radilice iztjeravaju i potuku mnogo ranije svoje trutove, tako da jih već mjeseca Lipnja neima. Buduć da se u naših prostih pčelah trpe trutovi predugo, za to pojedu i više meda. Akoprem je to odviše rano iztjerivanje trutovah neprijatno, ipak je od velike praktične važnosti, jer ostane košnicam i za pčelare više meda.

5. Veoma važno svojstvo talijanskih pčelah je i to, što su vrlo krotke i dobre ćudi; neće naime nikad bosti, osim ako je nesnosno dražiš. Naše se proste pčele nedadu višeputa ni najguščim dimom ukrotiti, napadajuć na čovjeka kao biesne; a talijanska pčela je mirna i krotka. Pomješamo li naše pčele s talijanskimi u jednoj te istoj košnici, opaziti ćemo, da naše pčele bodu, a talijanske neće bosti. Mirna ćud i krotkost je kod njih znamenito svojstvo.

Treba dakle svigdje, gdje se god može, ova vrst pčelah uvesti i umnožavati." C.

Zapisnik

sjednice gospod. podružnice jastrebarske, držane dne 22 Kolovoza god. 1867. u V. Gorici.

Prisutni bijahu: vel. g. Drag. Jaugcer, predsjednik; zatim p. n. gg. Jak. Jambrečak, Drag. Travenić, Gejza Barabaš, Ferdo Hadvig, Josip Fink, Drag. Čaić, Josip Jagunić, dr. Josip Malec, Pavao Majcenić, Josip Pućek, Josip Majhofer, Rad. Hrkalović, Škender Paffo, Stjepan Senečić, Janko Družak, Luko Vranko, Gjuro Rožman i Josip Cvetetić obć. sudac iz Petrovine; kao gosti: gg. Mirko Hadvig, Gjuro Hadvig i Josip Fink.

G. predsjednik pozdravi sve članove, a zatim su uzeti u pretres predmeti u pozivu za ovu sjednicu naznačeni

1. Najprije bude pročitan poziv sl. upravlj. odbora, kojim poziva na što veće udioničtvovanje kod ovojesenske izložbe u Zagrebu, a nakon toga i osnova za istu

Pošto bijahu porazdieljene te osnove kao i prijavnice medju gg. članove, učinjen bude ovaj zaključak: da se svi izložci iz područja ove podružnice u Jastrebarsko g. odborniku J. Finku dostave, koj taj posao drage volje preuzeti obeća, a zatim da se skupa na dotično mjesto odpreme.

2. Glede ljetošnje žetve izviestiše članovi: da je u obće sriednje ruke bila; a krme, da je dosta; krumpira takodjer, nu nije zdrav, osobito rani. Ovom prigodom pohvališe se članovi, kojim je g. predsj. marmontskog koruna dao, da jim je narastao velik, da je zdrav i vrlo točan. Tako je g. Josip Majhofer u Jastrebarskoj dobio od dva gomolja 36, medju kojimi ima i takovih, koji važu funtu.

3. Predloži g. predsjednik neka se ustanovi vrieme, kada ćemo berbu započeti.

Zaključeno: nipošto prije Miholja.

4. Bude zaključeno: da se ova podružnica obrati molbom na vis. zem. oblast, glede što skorijeg riešenja utoka onih obćinah, kojega uložiše proti naredbi, uslied koje jim se zabranjuje paša u nevrieme po tudjih u njihovu području se nalazećih sjenokošah; jer će oni inače opet cielu zimu i dalje do duhovah po njih pasti.

Taj posao primi na se, uslied molbe ove podružnice, hvalevriednom pripravnošću g. dr. Josip Malec.

5. Umolio je g. Josip Majhofer, da mu sl. upravlj. odbor izvoli, kao redovitomu članu, diplomu poslati, što se i sriedstvom ovoga zapisnika sl. upravlj. odbor učiniti umoljava.

6. Pobirao je na posljedku g. pjenezničar prineske od članovah i pristojbu za diplome.

I tim bude ova sjednica zaključena.

U Jastrebarskom 5. Rujna 1867.

Drag. Jaugcer, predsjednik. Gjuro Rožman, perovodja.

GLASONOŠA.

Službene viesti.

(*Prodaja ždrebadi u Križevcih.*) Dne 30. Listopada t. g. (u sriedu) prije podne u 10 satih prodavat će ravnateljstvo križevačkoga gospodarskoga učilišta više (6—8) glavah ždrebadi, odgojene lani i ljetos u zavodskom gospodarstvu. Ova će se ždrebad prodavati putem javne dražbe u gospodarskom dvorištu učilišta uz gotovu plaću onim, koji će najviše nudjati.

U Križevcih dne 14. Listopada 1867.

Ravnateljstvo kr. gospodarsko-šumarskoga učilišta.

Digitized by Google

Domaće viesti.

(*Pomoć Ličanom.*) U broju 39. našega lista prijavismo nevolju žiteljstva kršovite Like, gdje neima ljetos niti hrane za ljude niti krme za marvu, jer je sve izgorjelo nečuvenom sušom. Očevidnoj nuždi doskočilo je c. kr. vojno ministarstvo odmah dielenjem žita i kruha, novčanom podporom, naime svotom od 5000 for., koju nemoraju krajišnici povratiti u novcu, već mogu si zaslužiti kakvom god radnjom toliko, što jim je uzajmljeno. Napokon odredjeno je, da se jesenas i zimus gradi više cestah i valjda željeznica, te će si žiteljstvo moći opet preko 20.000 for. zaslužiti kod toga posla. Nego to je premalo, jer uzdržavanje puka, koji broji preko 85 tisućah, i za njegovu stoku, potrebuje polag dopisah iz Like do 200.000 for.

S toga smo veoma zahvalni onim rodoljubom, koji se brine za sabiranje dobrovoljnih prinesakah Ličanom na spas i priobćujemo poziv dotičnoga odbora evo ovdje:

P o z i v.

Nemilo dirnu srca hrvatskih sinovah glas o nastaloj oskudici u gornjoj krajini, a imenito u Lici i Krbavi; ovogodišnja bo suša prouzroči toliku nevolju, da žitelji rečenih predjelah ni sjemena neuhvatiše. Već sada, kad se po drugih stranah domovine, koje je Bog nadario obilnim plodom, živež spravlja i za zimu pripravlja, vlada u rečenih krajevih tolik glad, da se je narod hrpimice seliti počeo, a ono što je slabijega, nemoguć se upuštati u daleke puteve, gine i strada od gladi i nevolje.

Ako se dakle narodu što brže nepruži ruka pomoćnica, bojati se je najtežih i po narod ubitačnih posljedicah.

S toga se je dozvolom vis. kralj. namjestničkoga vieća dalm. hrv. slav. ustrojio odbor iz gospode: Krešića, Crnadka, Hondla, Sabljića, Jakića, Zoričića, dr. Kopača, Barbota, Samojla Weissa, Jerolima Pristera ml., Filipa, Marjanovića i Vrbanića, koji će se pobrinuti, da se nastaloj oskudici koliko možno doskoči.

Neimajuć žitelji ovih predjelah uzdanja u nikoga već u svoju braću, težko bo je svomu bez svojega, obraća se odbor u ime postradaloga naroda na narod trojedne kraljevine s molbom, da mu u toj nevolji pomogne, kao članu istoga tiela, kao brat bratu.

Zato pozivlje odbor velečastno svećenstvo, slavne županije i ostale pukovnije, da u svojih okružjih krepko nastoje sabirati dobrovoljne darove, ne samo u viših krugovih nego i medju prostim narodom, komu neće biti težko, za ubogoga brata žrtvovati po koji vagan žita ili koji drugi darak.

Ujedno umoljava odbor sva obćinska i gradska poglavarstva, da iz svih silah nastoje, da se u povećih mjestih ustroje slični odbori, štono bi dobrovoljne prineske podpisanomu odboru slali, koji će se sa zahvalnošću pobrinuti, da se plemeniti darovi nevoljnomu narodu razdiele.

Svaki veledušni dar neka se izvoli poslati blagajniku odbora g. Crnadku; imena gospode darovateljah objaviti će se putem novinah, a o svem će se napokon točan račun položiti. —

Podpisani odbor uzda se, da mu poziv neće ostati glas vapijućega, i to tim više, jer ako je koje udo bolestno, boluje i cielo tielo.

Odbor za podporu sušom postradalih krajišnikah.

U Zagrebu 28. Rujna 1867.

Mijo Krešić, predsjednik. — Fr. Vrbanić, tajnik.

Vinogradarstvo.

(*Zašto ljetošnji mošt nekipi?*) Čujemo s više stranah tužiti se ljude, da jim mošt neće uzvreti i da dakle taj mošt — nevalja! Tomu nije tako, već nevalja nam hladno vrieme, a mošt je ljetošnji sasvim dobar. Buduć da ima za naše vinogradare i naime za posjednike mošta zbilja ljetos pogibije od hladnoga vremena, preporučujemo našemu obćinstvu opetovano, da pročita i uvaži članke, u zadnjih brojevih pod naslovom „Pivničarstvo“ uvršćenih. Tko može loženjem vatre svoju pivnicu otopliti do 12 ili 15 stupanjah toplote (po Reaumuru), neka to što prije učini, sve prozore zatvori i pivnicu toplu drži, dok nije uredno vrenje svršeno; inače bit će zlo i naopako, jer će mošt, ako nebude mogao poradi hladne temperature ljetos vrieti, doista na proljeće uzkipjeti, nego će onda biti za čudo mnogo zavrelice. Treba dakle da tomu zlu doskočimo sada za vrieme, jerbo moštu ljetos ništa nemanjka do — topline.

Trgovina.

(*Prodaja mošta iliti šire.*) Mošta i to dobroga ima ljetos u nas u izobilju, tako da ljudi mjestimice neimaju dosta lagvah. Mošt je sladak, osobito od bielih vrstih groždja, dočim crno groždje naime od modre kadarke nije svigdje dozorilo, jer ga je mraz od 26. i 27. Rujna popario. A premda je mošt dobar i prikladan za pravlenje valjana vina, ipak mu je ciena mala, jer prodavaju seljaci (prisileni na podmirenje poreza i drugih plaćah) vjedro po 3 for. oko Križevca, Božjakovine i Zagreba, pače nudjaju njeki svoju robu i po 2 for. 50 kr. Tko ima praznih lagvah i gotova novca, priskrbit će si liepog dobitka, jer će se moći prodati vino od ovoga cienoga mošta dojduće godine po 5—6 for.

(*Bečki cienik na žitnoj burzi od 12. Listopada t. g*). P š e n i c a banatska u Gjuru 6 for. 80 novč. 89 funt., maroška u Gjuru 6 for. 95 nč. do 7 for. 10 novč. 89 funt.; k u k u r u z transito 4 for. 30 novč. 82 funt.; r a ž austrijska u Beču 4 for. 40 ft. 80 funt. do 4 for. 50 novč. 82 funt.; j e č a m slovački u Beču 3 for. 50 funt. 70 funt., austrijski u Beču 3 fr. 30 nč. 70 funt.; z o b ugarska transito 2 for. 20 novč. 45 funt. do 2 for. 32 novč. 48 funt. — Razprodano je pšenice 20.000 vaganah.

Ciena žitu na varaždinskom trgu od 10. Listop. Vagan pšenice 5 for. — novč., raži 3 for. 80 nč., ječma — for. — nč., kukuruze 3 fr. 10 n., koruna 1 for. 20 nč., pasulja 3 for. 60 nč., zobí 1 for. 60 nč., heljde 2 for. 60 nč., cent siena 1 for. 20 novč.

Sidro. Od početka mjeseca Studenoga t. g izlazit će svakoga utorka časopis S i d r o, glasilo trgovine, obrtnosti i narodnoga gospodarstva.

Izdavatelj i urednik mu je Ante Jakić.

Predplatnina je za časopis ovaj uz mjesece Studeni i Prosinac samo 1 for.

Da se uzmogne naklada opredieliti, očekuje frankirane predbrojnine izdavatelj najdulje do konca ovoga mjeseca.

☛ K ovomu broju priložen je dodatak.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva Dragutin Lambl.

Digitized by Google

DODATAK

k broju 42. „Gospodarskoga lista" 1867.

Zapisnik

redovite sjednice upravlj. odbora hrv. slav. gosp. družtva držane dne 1. Kolovoza 1867 pod predsjedom preč. gosp. kanonika Andrije Jandrića, kano družtvenoga predsjednika. U sjednicu ovu dodjoše sliedeći odbornici, i to p. n. gg. Pavao Hatz, Mojsija Baltić, Eduard Suhin, Sebastian Koch i Vjekoslav Barbot.

Predmeti:

1. Čitan je zapisnik mjesečne sjednice od Siečnja t. g. — Zapisnik bude celovito odobren.

2. Čitan odpis vis. kr. namj. vieća od 19. Srp. t. g. br. 9865/1240, kojim se na ovdašnju predstavku od 13. Srpnja t. g. br. 309 radi doznačenja svote od 600 for. u ime potroška pri izložbi voča, groždja i inih domaćih plodinah odbor upućuje, da sastavi točan proračun dotičnih potrošakah, i da isti uz obnovljenu predstavku visokoj vlasti na uvaženje podnese. U smislu visokoga ovoga odpisa bude troškovnik u pretres uzet, i napokon sliedećim načinom ustanovljen:

Za kolajne 250 for., za transport 340 for., za police 110 for., za težake, poslužnike i pazitelje 100 for., za nakit 60 for., za tiskarice 80 for., za neprevidne troškove 60 for. Čini ukupno 1000 for.

I buduć se od ulaznine 400 for. dobiti očekuje, to ostaje za pokriće svih potrošakah još svota od 600 for. koju da vis. kralj. namj. vieće doznači, ovaj će joj upravlj. odbor opetovanu smjernu predstavku podnesti, pa ujedno istu vis. vlast zamoliti, da blagoizvoli dopustiti, da se izložba smjesti u prvom spratu sprieda u bolnici zemaljskoj; a povrh toga da pripusti, kako će se, na koliko to za izložbu od potrebe bude, uporabiti stolci, stolovi i police, spadajuće na inventar spomenute bolnice.

3. G. Suhin kao družtveni blagajnik prisiljen time, što godišnji prinesci članovah tako riedko u blagajnu teku, da dolazeće svote nezadovoljavaju niti iz daleka za svakdanje potreboće, moli odbor, da ga ovlasti uzajmiti za tekuće potroške novacah. — Odbor odobrava predlog g. blagajnika, te ga opunovlašćuje, da 1000 for., kako je to glavna skupština dozvolila, pozajmi, pod tim uvjetom, da se taj zajam sa dohodkom, koji će se iz buduće prodaje trsićah i voćakah postići, podmiri.

4. Čitan je dopis petrinjske bratovštine gospodarske, kojim ova družtvu javlja, da se je ista prema potvrdjenoj osnovi preustrojila, te da želi na temelju spomenute osnove u što bliži i tešnji savez s ovim družtvom stupiti; uvjete, pod kojimi će bratovština u taj savez stupiti, da označi upravljajući ovaj odbor.

Bude zaključeno radost svoju od strane ovoga odbora slavnoj toj bratovštini izraziti, a glede saveza sliedeće predložiti:

a) Ovo gospodarsko družtvo smatra slavnu tu bratovštinu, kano svako obstojeće u Austriji gospodarsko družtvo sebi premno.

b) S toga stupa ovo družtvo sa bratovštinom u dopisivanje o predmetih, koji se tiču gospodarstva.

c) Pozivat će ovo gospodarsko družtvo slavnu bratovštinu na glavnu skupštinu, da ista izašalje svoje zastupnike.

d) Pripravno je ovo gospodarsko družtvo sve strukovno-znanstvene sastavke, koje slavna bratovština obnarodovati kani, primati u svoj strukovni časopis „Gospodarski list" bezplatno.

e) Zapisnici bratovštinskih sjednicah primat će se takodjer u „Gospodarski list", ipak pod uvjet taj, da slavna bratovština odšteti trošak, kojeg će tisak istoga zapisnika iznesti.

4. Napokon bude sastavljanje gospodarskoga koledara za puk, kako ga je glavna skupština izdati zaključila, povjerena g. Petru Zoričiću, ujedno bude i proračun za tisak i vez istoga odobren

Time se završi sjednica.

U Zagrebu dne 1. Kolovoza 1867.

Pavao Hatz, podpredsjednik.	Petar Zoričić, kano poslovodja.

Zapisnik

redovne sjednice iločke gospodarske podružnice dana 2. Svibnja 1867 u Iloku pod predsjedničtvom g. J. Klobučara i u prisutnosti više gg. članovah držane.

I. Čitan i odobren je zapisnik izvanredne, dne 9. Siečnja 1867. držane sjednice.

II. Čitano je izvješće g. Andrije Uhernika odvjetnika i zastupnika ove podružnice na glavnoj dne 22.,

Digitized by Google

23. i 24. Siečnja 1867 u Zagrebu obdržavanoj glavnoj skupštini hrv. slav. gosp. družtva, u kom o zaključrih spomenute skupštine podružnicu ovu izviešćuje.

Sa zahvalnošću na znanje uzeto i tajniku naloženo: da u slučaju kašnje produljiti se imajuće glavne skupštine g. Uhernika zamoli: da bi i nadalje ovu podružnicu ondje zastupati izvolio.

III. Izstupiše iz družtva sliedeći članovi: August Lobmajer, Uroš Longinović, Franjo Tičarić. Osim toga odoše iz područja ove podružnice nejavivši hoće li i dalje članovi hrv. slav. gosp. družtva ostati sliedeći: Ivo Rodić, Josip Valkovski, Petar Smoljanović. Najposlje August Kozjak iz Šiva niti pripoznaje njim sbilja podpisanu pristupnicu niti prineska plaća.

Zato se umoljava ovim sl. upravlj. odbor, da ovu gospodu iz broja članovah ove podružnice izbriše.

IV. Kao novi članovi pristupiše i pristupnice podpisaše sliedeća gospoda: Josip Dreisinger, posjednik u Gibarcu, Josip Kramarić vježbenik kod vlastelinstva iločkog, Aleksander Krajčević ljekarnik u Vukovaru, Franjo Resch, vlastelinski činovnik na Grabovu, svi ovi s „Gospodarskim listom" počevši od 1. Siečnja 1867. Ivan Mihaljević, župnik u Berku s „Gosp. listom" počevši od 1. Srpnja 1867, zatim bez „Gosp. lista" sliedeći: Marko Stanić, biskup. namjestnik u Šidu, Janko Frušić, bilježnik u Čalmi, Antun Hochštetter, odvjetnik u Vukovaru.

Pristup ovih članovah bude na radostno znanje uzet, a upravlj. odbor ima se zamoliti: da im povelje i „Gosp. list" poslati izvoli.

V. G. Tombor tajnik javlja: da su stigle članovom povelje.

Isti bude ovlašćen, da ih medju članove podieli, 50 kr. od svakoga u to ime ukupi, izstupivših članovah povelje povrati, onim, koji ih nedobiše, takove obskrbi, i skupljene novce u svoje vrieme na dotično mjesto odpravi.

VI. Prineske platiše:

Za godinu 1866. gg. F. Doležal, M. Erić, M. Longinović, J. Rifl, M. Janković, J. Žitvaj, A. Dusil po 6 for., g. G. Gunderlach 4 for. 20 novč., za godinu 1865. gg. J. Dobošević i J. Valentini po 3 for., za g. 1866 gg. J. Dobošević i J. Valentini po 6 for.

Ove novce ima tajnik u svoje vrieme uprav. odboru dostaviti.

VII. Na pitanje u programu stavljeno: ima li se ova podružnica na više podružnicah podieliti? bje zaključeno: da se to pitanje sbog neprijaznih okolnostih za sada odgodi; ali laglje uprave radi budu do obnove svršetkom ove godine preduzeti se imajuće za privremene podpredsjednike izabrani g. Marko Stanić i Andrija Burjan, a za pomoć tajniku kao privremeni drugi tajnik g. Matija Marinković. Na mjesto bolujućega blagajnika g. Mate Bagoljia ima tajnik g. Tombor blagajničke poslove definitivno kao blagajnik obavljati.

VIII. Pregledani su po izaslanom povjereničtvu podružnički g. Bagoljiem začeti i g. Tomborom dovršeni računi za g. 1865/II. i 1866; i pošto ih je povjereničtvo u podpunom redu našlo, budu odobreni i tajniku naloženo: da ih odmah u Zagreb odpravi.

Iz ovih računah vidi se, da su — amo računajuć prineske pod VI. ovoga zapisnika navedene — svi članovi svoje prineske za 1865 i 1866 izplatili, tako da nikakovih prinesakah na dugu neima, osim prinesak od 6 for. Petra Smoljanovića, bivšega u Iloku gvardijana, koj je u Kolovozu g. 1866 u Cernek premješten, dakle izvan obsega ove podružnice. Ovoga prijavljuje ovim podružnica iločka sl. uprav. odboru, da bi isti izvolio za utjeranje te svote pobrinuti se.

IX. Za g. 1867. ima upisanih članovah 58, medju njimi 41 s „Gosp. listom" a 17 bez njega.

U Iloku dne 2. Srpnja 1867.

Julio Klobučar, predsjednik.

J. K. Tombor, tajnik.

Tiskom Dragutina Albrechta u Zagrebu.

Digitized by Google

Broj 43. **U Zagrebu** **24. Listopada 1867. XV. God.**

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Izložba u Ludbregu.

(Nastavak.)

Ocjena groždja.

Veći dio grožđja, što ga izložiše vinogradari, u prijašnjem broju poimence navedeni, spada u stolno grožđje. Samo župnik Egersdorfer i osobito gospodarsko učilište križevačko, nagiblje u svojem izboru više na grožđje namoštno t. j. za pravljenje vina prikladno.

Znajući, da se naše obćinstvo jako brini za valjan izbor grožđja toli za stol koli za lagav, izreći ćemo o svakoj izloženoj vrsti svoj nepristran sud, jer je treba, da ljubitelji ove struke rade na svoju korist, a neumnožavaju one vrsti vinove loze, od kojih se nije nadati valjanu uspjehu.

a) O stolnom grožđju.

Kao dobre i umnožavanja vriedne vrsti, preporučujemo od izloženih primjerakah: sve suvrsti plemenike, naime bielu, pucavu, crvenu, kraljevsku, reganu, parižku i dišuću; nadalje suvrsti muškata t. j. bieli, žuti, crveni i crni, obedvie suvrsti kozjaka t. j. bieli i modri (ima i ljubičasta, koji nije bio izložen), bielu želudinu i bielu pačetinu. Ove suvrsti odlikuju se svojstvi, kojih neima kod drugih suvrstih čokoća, naime plemenika i muškat jako su rodne, prva osobito u sipkoj zemlji, dočim joj ilovača neprija. Buduć da plemenika sadržaje veoma malo kiseline, može se jesti i prije podpuna dozorenja; medjutim su malo ne sve suvrsti od nje dosta rane, osobito parižka, koja se odlikuje najvećim grožđjem i liepim oblikom. Muškat zaslužuje poradi svoga mirisa da se goji, nego treba mu najtoplijega mjesta, inače nije dobar. Crni muškat od svih suvrstih najmanje diši.

Kozjak i želudina najprikladnije su vrsti za čuvanje grožđja po zimi do mjeseca Siečnja i dalje, jer negnjije, buduć da grožđje nije nabito i bobulje su providjene debelom kožom. Sladora drži kozjak više od želudine, koja je opet za čudo rodna. Više za oko i ugled, a manje za okus jesu velikih bobuljah vrsti: modri tirolac, volovina i pačetina. Volovine ima biele i modre, nego u izložbi našli smo samo modru. Tirolac ima crveni, modri i crni; u izložbi je samo modri. Pačetina zaslužuje svakako prvenstvo, jer je okusnija od vodene volovine; sa njom sliede sve suvrsti tirolca. — Prelaz od stolnoga grožđja k namoštnomu sačinjavaju one vrsti grožđja, koje su ugodne za zobanje i ujedno prikladne za pravlenje vina. Ove se vrsti nestavljaju radi toga medju stolno grožđje, jer im je grožđje višeputa maleno ili neugledno, a za stol se obično zahtieva i ljepota. Od ovih svih vrstih imasmo na izložbi i bielu krščinu (veoma sladku), crvenu slaščinu, modru korsikanku, šipelj ili starinu (krhkopetec, moslavac); šipelj i krščina zaslužuju prvenstvo.

Sad nam je jošte prosboriti o kraljevini (*Portugieser*). Od ove vrsti ima tri suvrsti, naime biela, u nas nepoznata i manje vriedna; crvena, koju zovemo takodjer imbrinom a u Zagorju ju zovu moravčinom (po svoj prilici od sela Moravča blizu sv. Ivana nad Zelinom, gdje jako liepo uspieva); napokon modra kraljevina, od koje ima nješto malo nasada u Hrvatskoj. Crvena kraljevina je veoma dobra i kao stolno grožđje jako ugodna suvrst, ujedno i liepa, jer joj je grozd u obliku srca baš krasan i za ures stola prikladan; samo da svigdje neuspieva jednako. Namoštna je doduše kraljevina t. j. da je puna mošta, nego vino se od same kraljevine nedrži, a treba ga izmiešati s jačim vinom, na primjer od moslavca, grašice, žerjavine i drugih vrstih. U tom pogledu pozivamo se ne samo na vlastita već i na izkustva vrstnih naših vinogradarah u okolici sveto-ivanskoj, naime na gg. župnike, Barabaša, Leušteka i Stražimira.

Modra kraljevina zaslužuje, da se u nas bolje udomi i razširi, barem kao stolno grožđje, jer ima od nje nesamo vrlo liepo već i najranije modro grožđje jako ugodna okusa. Medjutim je i mošt od ove suvrsti

Digitized by Google

vrlo dobar za lagav, samo da ga treba već početkom mjeseca Rujna spravljati, jer su mu kosi, ose i ljudi u to doba preveliki prijatelji, a neostavljaju do obične berbe na trsu ništa više do lišća, koje u jeseni jako liepo pocrveni. (Ovo lišće izgleda osim crvene piknje u sredini sasvim kao lišće od naše hrvatske crvene kraljevine). — Valjanost ove suvrsti za lagav pokazuju veliki nasadi oko Vöslave blizu Beča i oko Vilanja u južnoj Ugarskoj; obodvoje vino je na glasu i veoma ugodno. U nas bi ga trebalo saditi po sjevernih stranah brežuljakah za to, da onda porazmjerno kasnije dozori. *)

Osim gore opisanih, u prijašnjem broju navedenih vrstih stolnoga grožđja ima jošte njekoliko dobrih, u velikom izboru križevačkog učilišta ponamještenih vrstih, koje s kratkimi opazkami evo ovdje izbrajamo:

Crvena kalebovka velika i liepa grožđja.

Carevka smokvena lišća, liepa nego prama mrazovlju osjetliva.

Biela kandolka neizmjerno velika grožđja, (višeputa do 5 funtih!)

Modra jankovčica (*Blauer Pineau*), oko Samobora, nasadjena po francezih g. 1813 i prikladna takodjer za vino.

Ljubičasta jankovčica, (*Violetter Pineau*) poput prijašnje.

Modri šarac (*Mehrfärbiger Camerau*) za ures stola prikladna.

Crvena katavba iz Amerike dostavljena, okusom bolja od izabelle.

Crna frankovka, vrlo dobra vrst za stol i za lagav, ranija od kadarke.

Rana biela malvazinka, veoma ugodna.

Biela ranina, (*Weisser Augster*) kod nas najranije i u jeseni neobično sladko grožđje.

Dišuća ranina, poznija doduše od biele ranine nego veoma namoštna i gledeć na okus bolja od gore opisanih plemenikah; u Moslavini veoma dobro poznata.

Crvena žerjavina (*Rother Zierfahnler*) vrlo sladka grožđja, za stol i za lagav veoma prikladna.

Žuti orlean, u kršovitoj zemlji jako dobar, u ilovači slabijeg okusa, inače vrlo rodan i tvrdji od našega moslavca.

b) O grožđju za lagav.

Od vrstih, navedenih u prijašnjem broju kod pojedinih izložiteljah, najviše vriede: biela krščina, prava crnina, šipelj ili moslavac, bieli ovčji rep (*Lämmerschwanz*, žutobiel), modra kadarka i plavičina iliti plavičinec. Manje vriednosti jesu za pravljenje vina biela lipovina, prava bjelina (*Heunisch*) i biela zelenika, premda ova zadnja u vapnenastoj zemlji uz veliku vrućinu, kako smo ju imali na primjer godine 1865, izvrstno vino daje. Isto tako je slabije vino od svih vrstih plemenike, nego opet ga ima za čudo mnogo, na pr. do 80 viedarah od rali. Muškat samo u najvrućih zemljah podpuno dozori, a u nas od njega samoga neima dobra vina.

U križevačkom velikom izboru preporučuju se za pravljenje vina prvoga reda: modra kadarka, modra i ljubičasta jankovčica, modra kraljevina, zelena silvanka, crvena bakatorka, crna frankovka, sladka grašica, dišuća grašica, bieli kleščec, modri kleščec (zdenčajka), bieli moslavec, žuti orlean, zelena valtelinka, crveni traminac, biela dišuća silvanka, sve suvrsti klevanjke i crvena žerjavina. Osobitu je pozornost uzbudila u tom izboru zelena valtelinka, kojoj je vid (radi zelene masti) čudnovat — baš kao od nezrela grožđja — a okusom se svaki uvjerava, da neima sladjega grožđja od nje. Ova je vrst osobito za našu hrvatsku ilovaču prikladna i jako rodna.

U drugi red spadaju, jer ima od njih manje vriedna vina i modra kavčina iliti kapčina (rodna nego za crno vino bez dovoljna mastila), debela modrina, plemenika svih suvrstih, biela kadarka, crvena kraljevina, šperlin, modri divljak, modri liverdon, crvena bielolistka i bieli jovnik (tantovina).

Sad nam je jošte treba navesti one vrsti, u izložbi na vidik stavljene, koje nevaljaju, a koje s toga treba iz naših vinogradah nemilosrdno proganjati i krčiti. Ovo su: kasna modrina (modrinec, crlenjak, pelez; *Blauer Blank*) i modri vrbanščak. Ovim je vrstim doduše vid jako liep, jer je grožđje veliko i sočno; nego vino je od njih sasvim vodeno i nedrži se.

Nagrade za grožđje.

Članovi odbora za prosudjivanje grožđja, (predsjednik Lambl, izviestitelj Šafarić, odbornici, Draganec, Egersdorfer i Šmidt) predali su gledeć na odlikovanje izložiteljah sljedeće izvješće.

I. Prvu nagradu zaslužuje gospodarsko učilište križevačko, jer je izložilo nesamo najobilniji izbor grožđja, već ima u tom izboru osim vrstih služećih za znanstvenu pouku i sravnjivanje takodjer veleyriednih i za koristan nasad u Hrvatskoj prikladnih vrstih, naime zelena valtelinka, sladka grašica, dišuća grašica, modra rana kraljevina, modra frankovka, modra kadarka, prava crnina i. t. d,

II. Druge nagrade vriedan je obilat i liep izbor g. Ljudevita Vaniša, jer mu je grožđje sasvim zdravo i osobito su mu stolne vrsti liepe.

III. Treća je nagrada dosudjena g. Tekliću, kojega trud i uspjeh pokazuje odlične vrsti grožđja.

*) Mlade trsiće korienjake od modre kraljevine moći je dobit iz loznjaka gospodarskog učilišta križevačkoga.

Digitized by Google

IV. **Četvrta** nagrada pripada radi liepog izbora boljih suvrstih groždja preč. gosp. vicejašpriŝtu **Dragancu.**

V. **Peta** nagrada ide veleč. g. župnika Egersdorfera poradi naprednoga djela u vinogradarstvu u obće i napose radi težnje za umnoženjem **valjanih** vrstih čokoća.

VI. **Šestu** nagradu treba dosuditi seljakinji **Dori Hudakovoj** iz Martinića, koja izloži doduše samo dvie nego baš za pravlenje boljega vina vrlo dobre domaće vrsti (bielu krščinu i pravu crninu).

Ostalim izložiteljem naime g. L. Švagelu, gospoji I. Novkovićevoj, H. Klariću, I. Štagelu i gospoji udovi Kunićevoj izručit će se poradi revnosti, pokazane izloženjem svojih vinogradarskih plodinah, pismene pohvalnice.

B. **Poljske plodine:**

Odbor za prosudjivanje ovih prerazličnih plodinah (predsjednik grof Beroldingen, izvjestitelj Šavor, porotnici Stjep. Klarić, Mat. Spahija i Jul. Struppi) sastaviše o svih izložcih svoga odsjeka sliedeću ocjenu:

1. **Kukuruz.** Od ovoga se pronadje 31 izložak, s najveće česti tako zvana **brzica.** Za najljepši pronadjeni bijaše primjerci gg. Švagla, Ujlakia i Banekovića.

2. **Pšenica.** Od ove bje 25 izložakah. Po težini, boji i čistoći za najizvrstniju pronadjena je pšenica g. Novosela, presv. g. Inkeya i Podunajca. — Da Mirko Jelaković, seljak iz Selnika, nedonese prekasno svoju pšenicu, to bi ova ostale nadvladala.

3. Raž. Od ove bje 24 izložka. Sudeć po jedrini zrna i boji za najbolju priznade se raž gosp. Ilačića, Dore Hudakove i g. Šafarića.

4. **Ječam.** Od ovoga tako zimskoga kao i jaroga pronadje se 11 izložakah. Za najljepši bje priznan ječam gospoštine Ludbrežke, g. Struppia i Benčića.

5. **Zob.** Ova bje izpostavljena samo u 3 primjerka i to od gospoštine Ludbrežke, g. Egersdorfera i još jedna, nu vrlo slaba.

6. **Pasulj.** Težko da se koja vrst pasulja nalazi, koja se ovdje nebi bila vidjela, jer ga je bilo izloženo u 52 primjerka. Najveću pohvalu zaslužuje onaj gna. Bornemise, onda gna. Frölicha i grofa Beroldingena.

7. **Crnookica.** U 5 primjercih izložena, za najljepšu bje priznana ona gospoje Drapakove, gde. Šavora i Bornemise.

8. **Grašak.** Od ovoga ocienjen je za najbolji gde. Pintarića, Čigahazia i Šavora.

9. **Bob.** Toga izloži g. Šafarić.

10. **Konoplja.** Sjeme izloži Petar Zdielar i Dora Hudakova.

11. **Lan.** Sjeme izpostavi g. Struppi i gospoja Semajerova.

12. **Grahorica.** Od izložena 4 primjerka ocienjena je za najbolju ona gospoštine Ludbrežke, tada gna. Ilačića i grofa Beroldingena.

13. **Djetelina.** Štajersku izloži gospoština Ludbrežka — liepu i čistu.

14 **Meteljka** iliti ljekarica (lucerna). Tako ona gospoštine Ludbrežke kao i gna. Banekovića liepa je i krasna.

15. **Sierak.** Sladki i za metlje bje izložen u 5 primjercih. Prosudjen je ovim redom: a) gna. Inkeya b) gna. Šavora, c) gna. Hercega.

16. **Mak.** Bieli gje. Sabo-ove osobite vrsti vrlo dopadne se, ostali crni g. Spahije, Dore Hudakove i Hercega navadni su.

17. **Repica,** gospoštine Ludbrežke i ona presv. g. Inkeya izvrstna je.

18. **Muhar** gna. Šavora bje jedini izložen.

19. Blitva. Sjemena izloži gospoština Ludbrežka, u 2 vrsti.

20. **Proja.** Od ove pronadjene su 6 vrsti. Za najliepšu bje priznata ona gde. Strupia, Klarića i Spahije

21. **Kava turska** gje. Banekovićeve hvali se kao zdrav i valjan nadomjestak kave obične, ako se s njom porazmjerno izmieša.

22. **Heljda.** Ovu izloži g. Klarić, Struppi i Šavor.

23. **Leča.** Liepa je i podosta krupna ona gna. Šafarića: nu mnogo je ljepša po Miji Jakopaku iz Koprivnice donešena, — žalibože što je istom poslje prosudjivanja prispjela.

Nakon svestranoga zrieloga prosudjivanja svih (žitnih i sjemenskih, ukupno 220) izložakah pronašli su porotnici, da zaslužuju:

prvu nagradu:

I. gospoština Ludbrežka.
II. g. Ljud. Švagel iz Ludbrega.
III. g. Ujlaki iz Koprivnice; nadalje

drugu nagradu:

IV. pres. g. Ferd. Inkey Palinski,
V. g. Ilačić,
VI. g. Struppi.
VII. g. Novosel,
VIII. g. Bornemisa,
IX. Dora Hudakova; napokon

pohvalno priznanje:

Gg. 1. Benčić, 2. Zdelar, 3. Podunajec, 4. Šavor, 5. gja. Drapakova, 6. Stražimir, 7. Fanfogna, 8. Klarić, 9. Šafarić, 10. Frölich, 11. Draganec, 12. Spahija, 13. Baneković, 14. Šmidt, 15. Egersdorfer, 16. Smolec, 17. Antolković, 18. Čigahazi, 19. Šug.

(Nastavit će se.)

Digitized by Google

Izbožba mliečnih proizvodah u Berni.

Upravljajući odbor hrv. slav. gosp. družtva izaslao je koncem Kolovoza na tu bernjansku izložbu gospodju Jelisavu Prasničkovu, umoliv ju ujedno da razvidi i izpita sve, što zasjeca u struku mliekarstva u obće, a maslarstva i sirarstva na poseb, pa sve boljke ondašnje i prednosti, na koliko je pronadje, da se dadu uz naše stanje stočarstva kod nas uporaviti, da je brižljivo razvidi i prouči, pa u svoje vrieme ovomu upr. odboru priobći, kako će je on putem družtvenoga časopisa gospodarskomu našemu obćinstvu do znanja staviti.

Da pako gospodji izaslanici moguće uzbude čim većma zadovoljiti poslanstvu, ovaj je uprav. odbor ujedno oprosio izložbeni odbor u Berni, da gospodji izaslanici što bolje na ruku budu, čemu se je sa hvalevriednom pripravnošću odazvao, te gospodji Prasničkovoj moguće učinio, da si je cjelovito mogla razviditi i proučiti stanje švajcarskoga mliekarstva, sirarstsva i maslarstva.

Priznati valja, da je gospodja Prasničkova hvalevriednim požrtvovanjem, nepazeć niti na goleme troškove niti na velik trud, sasma zadovoljila očekivanju upravljajućega odbora, komu se nemože na ino, već da joj ovim javno izreče zahvalno priznanje, a kako ga je zaslužila, razabrati će štovani čitatelji iz njezinoga opisa bernjanske izložbe, upravljenoga na predsjedničtvo gospodarskoga družtva, koji se ovdje priobćuje. Z.

Slavnomu predsjedničtvu hrv. slav. gospodarskoga družtva.

Pošto mi je osobita čast bila, kad me je slav. predsjedničtvo opunomočilo, da posjetim kao zastupnica sl. gosp. družtva, izložbu mliečnih proizvodah u Berni, u Švajcarskoj, držim si za dužnost, nakon sretna povratka, sl. predsjedničtvo o uspjehu, ne samo što se izložbe, nego i cielog mog putovanja preko Beča, Salcburga, Bavarske i Švajcarske, do Berne, te natrag preko Vorarlberga, Tirolske i Koruške na Maribor do Zagreba tiče, točno ubavjestiti.

Na poduzetom putu praćena goručom željom, da uzmognem čim više moguče miloj mi domovini koristiti, svu sam jedino pomnju obratila na predmete gospodarstva se tičuće, te bilježnicom u ruci motrih svaka i bilježih, te sravnjivam naše sa njihovim podnebjem, njihove uredbe i običaje s našimi, a bilježila sam točno sve što sam scienila, da bi moglo biti koristno za našu zanemarenu domovinu.

Ali buduć da je izložba ovomu i ostalomu povod bila, to mi je čast, ponajprije sl. predsjedničtvo o njoj izviestiti. Došavša u Bernu, predstavih se izložbenom odboru i predah mu svoje punomočje. Bih primita s onom uljudnošću, koja se pomisliti može u izobražena i slobodoumna naroda, kao što je švajcarski narod! Ovdje mi bje izdana bezplatna ulaznica, kojom sam mogla po svojoj volji izložbu pohadjati i pregledavati. Jedan odbornik sprovodio me je po prostoriji ciele izložbe, te me je najposlje predao jednomu povjereniku s tim nalogom, da mi isti unapried u svačem bude na ruku, te da me po mojoj želji o svem točno ubavjestí, i tako po ovdje priloženom popisu sve sam izložke razgledala. Kad sam gotova bila, preuzeše me opet jedan odbornik i jedan lučbar; prvi bavi se u veliko sa trgovinom sira i taj me poučavaše, našto treba paziti pri kupovanju sira, i na koji se način valjan od nevaljanoga razpoznaje, a lučbar poučavaše me o svojstvih uguštenoga mlieka, raztvorivši isto predamnom; ja ga okusih, i tu se osvjedočih, da se nimalo od friškog nerazlikuje, a da se o istini i drugi osvjedoče, kupih jednu kutiju (Bichse), koju ujedno sa svjedočbom glasovitog lučbara Liebiga prilažem, iz koje svjedočbe vidi se takodjer, gdje i kako se ista priugotavlja.

Putujuć natrag, rada bi bila i tvornicu razgledala, u kojoj se takvo mlieko priugotavlja; ali pristup u istu nije svakomu dozvoljen, a i radi kratelja biesnečeg u onoj okolici, okrenuh drugim putem. Prašak mliečni nije toliko vriedan i nedobi velike pohvale od lučbarah, zato ga i neuzeh sobom; a mliečnoga sladora pokloni mi izložbeni odbor u tri primjerka, što imadem čast ovdje priložiti, zeleć da se mlieko i mliečni slador pošalje gospodarskoj učioni u Križevac za poučnu porabu tamošnjoj mladeži. Još nješto treba mi napomenuti o izložbi, kako biaše izvrstno sastavljena. S jedne se je strane imao pokazati obćinstvu mliečni svakovrstni proizvod, a s druge poučiti i domaće obćinstvo, kako se mliečni proizvodi drugdje priugotavljaju.

U tu svrhu su nabavili i izložili sira iz Francezke, Talijanske, Holandije i Bavarske. Priloženi popis pokazuje, koje su i kako pojedine vrsti odlikovane; bijaše tu takodjer izložena svakovrstna mliečna sprava, ali za nas ništa zanimiva za sad, jer će još mnogo Save prije preteći, nego mi do toga dodjemo, da bi takve sprave trebali; nadalje bijaše i mnogovrstnog zanatlinskog orudja u malenih modelih kao domaći proizvod izloženo, isto tako i pušakah, a i ratarskog orudja i ponješto strojevah, a i nješto malo povrtelji, sočiva i cvieća.

Iz gore pomenutog vidi se, da mnogo u toj izložbi naučiti nisam mogla, a to zato, jer tu bijahu samo gotove stvari. Toliko o izložbi samoj.

Da uzmognem iz svog dosta mučnog puta crpiti čim veču korist, prihvatila sam radostno poziv glasovitog učenjaka dr. Šprengera, stanujućeg u vlastitoj vili u Vabernu kod Berne, te sam tu deset danah ostala i buduć da se u Berni svake nedelje veliki vašar obdržava, vidjela sam dvaput na istom krasnu bernjansku stoku, koja no je na velikom glasu, i koja zbilja glas još nadmašuje; ista je bielo-crvena, ili sasvim crvena, kakvu smo i na našoj izložbi ovdje u Zagrebu vidjeli.

Digitized by Google

Hodijah po cieloj okolici, i proučih sve uvjete valjanog uzgoja stoke, a medju ostalim bijah i u jednom kantonskom zavodu, u kom se sirote mužkog spola za valjane gospodare veoma praktično odgojivaju (vidjela sam tu i za sirote ženskoga spola zavod izvrstno uredjen i upravljen). Ovdje se ravnatelj toliko momu posjetu radovao, da mi dade komad po komad krasne svoje stoke predvoditi, te mi je pokazivao i razlagao sva svojstva liepog i izvrstnog struka valjane krave kao plodnice, dojnice i gojnice, t. j. za uspješno tovljenje i izvrstno meso.

Na posljedku stavi mi pitanje, dali pogoditi mogu, koja izmedju prisutnih kravah da je najbolja i najvrednija? Uzradova ga veoma, kad mu pokazah troje izmedju svih i pogodih baš najbolje i najizvrstnije, tu on u svojoj radosti zazvaše »he Bursche! ha gsee ne Dame di di kia so štreihli vollt? me Madam sagus mir mal san bei ine ale Damen, so unterrichtet in der Wirtschaft? bei uns nit!«

Putovah iz Berne u Berneroberland preko glasovite planine Brinek na poštarskih kolih preko same planine i tu vidjeh opet samu sivu stoku, nalik onaj u Maksimiru u nadbiskupskoj gospoštini, i sve do preko Lucerna i Zuga do zirihskog jezera prieko do Haaga i prieko Rajne u Vorarlberg sve do Feldkirchena, i dalje do Bludenca, sveudilj još dosta liepa stoka; ali čim bližje ovamo u Tirolu, tim lošija, jer su i planine odviše gole, a oko Insbruka opet bolja, što sam je po stajah vidjela, na primjer u Keomatenu kod glasovitoga stočara Lepušitza, narodnog zastupnika Tiefenthalera, i u Bruneku kod dr. Grebnera. Bijah u Liencu u Pusterthalu na vašaru, i tu vidjeh silnu stoku, ali ne odviš liepu, kao što mi gosp. Böck veleposjednik u tom gradu, kojega gostoljubivost sam jedan dan i noć uživala, pripoviedao je, da nije odviš dobra niti za mlieko niti za tovljenje, što joj se odmah i razpoznaje po odviše krupnih njezinih kostih.

Na putu u Švajcarsku svratila sam se iz Lindave u Bregencu u Vorarlbergu, te sam tamo potražila svoju poznanu obitelj. Gosp. Begg vodio me je po cieloj Bregenci i okolici od staje do staje, a najposlje naputio me je u glasovitu planinu (Bregenzer Wald) četiri sata daleko na kolih. Bila sam tamo dan i dvie noći u planini, te sam učila u kolibi, kako ondje stoku timare, i sir prave, i u obće s mliekom postupaju. Tu sam naučila mnogo što na stočarstvo spada; g. Begg toliko mi je na ruku išao, da mu nemogu dosta zahvalnom biti; on me je upoznao i s dtrom. medecine Konšteterom, koji mi je opet dao preporučno pismo na jednoga trgovca u Sonthofenu, kojim pismom žalibože nemogah se okoristiti velikog umora radi: — ja ga ovdje za uvidjenje predlažem. (Nemogu popustiti da nenapomenem, da su mi ljudi u Bregenci srdačno svigdje ruku pružali, kad su doznali, da sam ja iz Hrvatske, te su se radostno sječali na ono doba, kad su hrvatski vojnici tamo u posadi bili. hvalivši mi jih kao dobre ljude, te mi tu i pripoviedahu, da je naš slavni muž ban Jelačić u Feldkirchenu počastno gradjansko pravo imao.) Znajući ja da je glavni uvjet valjanog stočarstva dobra trava, pregledavala sam dakle svuda livade počamši od Zidanog mosta, pak do Beča i dalje po Bavarskoj i Švajcarskoj, svuda sam opazila, da se na nje mnogo pazi i još više truda ulaže, osobito u Švajcarskoj, gdje se svaki pedalj zemlje, pa i visoko u planini za sjenokošu priredi. Opazila sam svuda, da se samo ondje stoka pase, kud se kositi nemože — a sve gdje se kositi može, tu se i kosi; u nizinah stoka se u štalah hrani, osobito oko Berne i Zuriga. A buduć da je stoka glavni proizvod tamošnjega gospodarstva, to se je i mnogo drži i mnogo krme treba, te pošto je veoma malo livadah u ravnici, tu ti ljudi po planinah livade prave, i nevjerojatno! tri put na godinu bujnu travu kose. Tko želi znati (a meni nevjeruje) što se sve s valjanim gnojem postići može, taj neka putuje u Švajcarsku i tamo razgleda livade, pa onda gnojišta, do kojih svaki Švajcar toliko drži, da kad si ga jednu hrpu priugotovi, dosta put vidi se takva hrpa cviećem nakičena. Planinci grade svakuda čim više u planini kolibe (Sennhütte) i tu sakupljeni gnoj razmeću svako doba godine po livadi i čestoput za svakom košnjom, a isto tako i onuda, kud stoka pase. Kud je bolja ravnina tud se ore za žito, repu ili korun, pa se zatim deteljina i trava sije i za koju godinu kao livada ostavlja, te onda opet preore. Ali Švajcar niti ore niti kosi da gnoja pa makar i koliko neposiplje, pa zato kosi i na brdu po tri put bujnu travu.

Učiše me, da se samo takvom travom valjana stoka odhraniti može, te oni jednu centu iz pognojene livade više ciene nego li dvie cente iz nepognojene; a podavaju stoki i mnogo soli, za koju tvrde, da nije samo što stoku pomaže, nego je i gnoj od soli još jedanput toliko vriedan koliko onaj bez soli!

Ali da, koliko je Švajcarom za sol koji ju po 1 stotinjak od Austrije kupuju, koliko trebaju, dočim ju mi, čija jeste, ovdje po 10, a Istrijanci isti po 7 stot. plaćaju. Da bog dade te bi se na dojdućem saboru našem i o tom rieč povela, kako bi se toj nevolji doskočiti moglo, to bi bila velika blagodat i za gospodarstvo naše i za samu vladu, jer sam se ja na svom putu uvjerila, da niti Bavarska, niti Švajcarska zajedno za Vorarlbergom i tužnim Tirolom nije u stanju toliko stoke odsad odhraniti koliko je za trgovinu treba, to se vidi već u Tirolu, gdje stočari i sami pripoviedaju, kako je stoka kod njih poskupila.

Znajuć ja dobro da bi se kod nas moglo dosta novacah za stoku i žito ubrati, zato nemogu sl. predsjedničtvu dosta toplo preporučiti, da oko toga nastoji, da gosp. družtvo sve svoje sile upotriebi, da se u nas

Digitized by Google

čim prije soli ciena smanji, a u narodu gospodarska nauka čim više moguće širi, jer sam tvrdo uvjerena, da će za malo vrieme inostrani trgovci i u našoj siromašnoj domovini stoku potražiti i pokupovati, a mi tim novcem naš porez namiriti; pa onda ostanemo bez hleba i zalogaja mesa, dočim kad bi u nas bilo kao što nije, mogli bi se mi sa svimi gore navedenimi pokrajinami natjecati, jer nas je božja ruka mnogo više nadarila nego njih.

Nemogu mukom mimoići, da nenapomenem nješto i o vinogradarstvu, što sam na tom putu opazila. U bečkoj okolici vidjeh već desivša se u Badenu liepo obradjenih vinogradah, imenito pako glasovito brdo Gumpoldskirchen i dalje okolo Leopoldsberga; a u Švajcarskoj oko Ziriha i Argaua, a preko Rajne u Vorarlbergu oko Feldkirchena i Bregence, a u Tirolu oko Briksena; svagdje je trsje u redove posadjeno i svagdje se može sasvim lasno po vinogradih hoditi. Nigdje nevidjeh po Hoibrenkovom načinu obrezanu lozu, nego obično vidjeh bez lucnjah na jedan ili dva reznika, a kroz ljeto odkidaju se sve rozgve na kojih neima grožđja do jedne ili dvie, koje se ostave do tri cipeliša duge, te se upravo za kolac privežu i te rozgve se na godinu ili za reznike privežu ili kao grebenice povale. One rozgve, na kojih imade grožđja, odrežu se na dva oka više grozda, za da sav sok u grozdu ostane te naravski i veći grozdovi i deblje jagode narastu. Vinogradi se triput u godini prekapaju i tako sam je ja na izmaku Kolovoza i Rujna mjeseca sasvim čiste i bez svakog korova vidjela. Major Begg u Bregenci imade svoj vlastiti vinograd i u tom mi pokazivaše cieli način umnog obradjivanja i veličanstveni uspjeh istoga. Svakuda ponješto vinogradi boluju od pliesni i svakuda žvepleni prašak rabe i uvjeravaše me u Tirolu, da s dobrim uspjehom. U Švajcarsku se mnogo vina uvaža od koje kuda a najviše iz Francezke, te su mi tamo pripovjedali, da su putujuć po ugarskoj dobrog vina pili, ali naručivši si ga poslje preko trgovacah nisu već tako dobroga dobili.

Kad bi mi posjednici vinogradah samo po jedno staklo dobrog svog vina povjerili, poslala bi ga u Bernu, jer mnijem, da bi moralo dobrih posljedicah imati. Sad mi je samo još na kratko napomenuti, kako u Švajcarskoj sa šumami obično upravljaju. I tamo kao svikuda šume visoko ciene, jer se drva veoma skupo, osobito za gradjenje ladjah u inozemstvo prodavaju, šume se dakle goje i štede čim više moguće i Švajcari su točno proučili do koje doba u za koliko koja vrst drva naraste i kad je koje drvo najvaljanije za gradnju ili za gorivo, pa su po tom šume u česti podieljene, a u zgodno se vrieme na redu stojeća čest hametom posjeće, i onda što je za kakvu porabu, odieli, te tako i najmanje grančice u snopiće povežu i za gorivo upotriebe.

U gdjekojem Kantonu kao n. p. u Zugu stoje šume pod obćinskom upravom i tu se svake godine unapried proračuna, koliko treba za domaću porabu; pa se onda na redu stojeća čest šume posjeće, drvo, koje je za kakvu porabu, odieli, te si obćinari cienu istomu oprediele, i u tu cienu dobije svaki pojedini od svake vrsti koliko treba, a suvišak se dalje proda. Novci se ubrani za drvo porazmjerno medju obćinare podiele i s toga sliedi: neizmjerna štednja s drvi, te se i najlošiji snopić prodati može za domaću porabu; a što je bolje, to se dalje za skupe novce prodaje.

To sam zato napomenula jer, mnijem, da bi se i kod nas dalo slični način uvesti, pa bi se tim griešnom haračanju šumah na put stalo, pobilježih ja tu na kratko sve što sam vidjela, nemogu isto tako i ono što sam naučila, pridržavša to za Gosp. list ili Pučkog Prijatelja.

Završujem svoje izvješće s tvrdim uvjerenjem, da kad bi mi samo, polovicu truda uložili, koliko ga u gore opisanih pokrajinah obično ulažu, pa da nas od onud led nebije, odkud bi nas imalo sunce ogrijati, da bi mi za 10 godinah i istu Švajcarsku ne samo dostići nego i prestići mogli; *ali da kako* imalo bi gosp. družtvo a i naša vlastelj sve svoje sile na to upotriebiti, te neukomu puku našemu bar dobrim primjerom prednjačiti. Zadovoljivši ja stim gorućoj svojoj želji, siromašnomu rodu svome tim načinom koristnom biti, smatrat ću si kao najmiliju nagradu za uloženi na tom poduzeću trud, ako se pa makar samo i pojedinci mojim izvješćem okoriste. Još mi preostaje jedno i to moliti sl. predsjedničtvo, da sl. odboru gosp. družtva predložiti izvoli, neka bi se s malo riečih zahvalio glasovitomu učenjaku učitelju Vjekoslavu dr. Šprengeru, stanujnćemu u Vabernu kod Berne u Švajcarskoj i to zato, jer sam samo uz njegovu dobrotu toliko naučiti mogla koliko sam naučila.

Ujedno zamolit ću još i to upozoriti se na veoma izobraženoga i umnoga vinogradara u Bregenci u Vorarlbergu, gosp. c. kr. majora u miru, Antuna Beatriksa Begga, te da bi ga sl. gosp. družtvo imenovalo za počastnoga svoga člana, to nebi bila toliko nagrada za njegovu uslužnost napram meni, nego i koristno za gosp. družtvo; i ja sam uvjerena, da bi on mogao a i htio svaku potrebnu ubavjest o valjanom obradjivanju vinogradah podieliti; kod te prilike želila bi nadalje, da se preko njega i njegovim priateljem dr. medicine Konšteteru u Bregenci i c. kr. kapetanu u miru Häusleru u Feldkirchenu hvala napomene za njihovu uslužnost prama meni.

S tim zaključujem svoje izvješće sa najvećim počitanjem prama slavnom predsjedničtvu.

U Zagrebu dne 18. Listopada 1867.

Jelisava Prasnička
rodj. Bertić.

Digitized by Google

Zbornica.

U Podravini polovicom Listopada 1867.

(*Draženje puka proti izložbi.*) Dočim se svaki gospodar i svaki naprednjak u obće veseli dobromu uspjehu gospodarske izložbe, uredjene u Ludbregu po članovih podružnice podravačke, nemožemo mukom mimoići porazmjerno slabo sudjelovanje seljanah, koji baš ljetos imaju toli kukuruze koli drugih liepih proizvodah gospodarskih u izobilju. Pitajući za uzrok, čujem, da je ove ljude nagovarao ludbrežki židov J. neka podnipošto nešalju svoje robe na izložbu, inače da će plaćati veću štibru.

Ovo zlobno draženje puka trebalo bi kazniti, jerbo negovoreć o tom, da ovakvo buncanje osuječuje blagu nakanu gospodarske podružnice, to jest **pobudjenje puka na usavršenje proizvodah domaćih i na promicanje pojedinih strukah gospodarskih**, moramo uvažiti: da se narod bez temelja draži i uznemiruje, kad mu se obće koristno poduzeće izložbah krivo tumači. Štibra iliti porez odmjerit će se svakomu po rali zemlje, nepitajuć za nemarno ili valjano obdjelavanje, za dobar ili slab izbor sjemena, za dovoljno gnojenje i sve činbenike uspješnoga gospodarenja. Naš siromaški puk i onako neima višeputa pouzdanja u odredbe uprave; kako će biti, kad ga budu odvraćali od očevidno blagodatne izložbe, kod koje neima nikakvih poreznikah, već ima u odborih pravih pravcatih priateljah materialnoga blagostanja. Ovo mi je dužnost javiti, da se zna, odkud se je djelovalo proti izložbi i odkud prolježe kako rekoh slabije učestvovanje seoskih gospodarah, po gg. župnicih dosta i valjano poučenih.*)

P.

*) Predsjedničtvo i odbornici ludbrežke izložbe razvidjeti će sjegurno ovdje navedenu pritužbu i buduć da su baš gospoda sudci kod izložbe djelatno učestvovali, zauzeti će se i za ubavješćenje krivo upućenih seljakah i za kaznjenje krivca. Urednik.

U Moslavini koncem Listopada 1867.

(*Posljedak berbe.*) Akoprem nam je ljetos jako nahudila suša, jer nismo preko tri mjeseca danah imali niti najmanje kišice, ipak smo s berbom grozdja dosta zadovoljni. — Nismo doduše nabrali toliko mošta, što ga ima polag pripovjedanja putujućih oko Zagreba i oko Sv. Ivana; nego za to nam je šira iliti mošt od osobite vrsnoće, tako da se bude naše ljetošnje vino moglo doista usporediti s glasovitom kapljicom od g. 1834. Gospoština nabrala je kako čujem oko 1500 viedarah izvrstnoga mošta, dakle po prilici po 1 viedro od kopača*), a manji posjednici, koji drže vinograde gušće i koji čokoće rado gnoje, nabraše po 2, 3 pače i po 4 vjedra od kopača. Mi računamo ovdje poprieko 16 kopačah na 1 ral, dakle mošta od rali polag ote izmjere 32, 48 do 64 vjedarah; što je više, treba smatrati kao izvanredni slučaj. Njeki računaju na ral po 18, a njeki do 20 kopačah i to u predjelih, gdje kopaju tvrdu žilavu ilovaču. Ova bo zahtieva veće snage, dakle i više težakah; nu za to se ipak trud na tvrdoj ilovači naplaća, osobito izvanrednom dobrotom proizvoda. Naši seljaci pravo kažu: „tvrda zemlja — dobro vino."

T.

**) Tom prilikom treba da izpravimo jednu računarsku pogriešku, koja nam se je uvukla u putopis „Moslavina," naime u br. 32 kod razlaganja nejednakog iznosa vinogradah. Namjesto 197 ralih treba kazati da posjeduje gospoština moslavačka 96 ralih vinogradah, na kojih u najgoroj godini nabraše oko 900 viedarah, dakle prosjekom od 1 rali $9\frac{1}{3}$ viedra. Računajuć 16 kopačah na 1 ral, ima ista gospoština ljetos 16 vjedarah od 1 rali, s kojom količočom dakako sadanji marljivi upravitelj imanja g. R. jošte nije zadovoljan, već će sjegurno rečeni iznos zagušćenjem vinogradah i valjanim obradjivanjem što prije podvostručiti. Gledeč na ljetošnji iznos treba svakako uvažiti nečuvenu sušu, po kojoj se je lišće vinove loze davno prije berbe posušilo i grozdje skvrčilo, kako nam javiše očevidci. Ur.

GLASONOŠA.

Domaće viesti.

(*Prodaja ždrebadi*) u križevačkom gospodarskom zavodu, odgadja se od 30. Listopada na 11. Studenoga, kojega dana će se prigodom sajma prodavati osim ždrebadi i 6 glavah junadi. (Vidi prijašnji broj ovoga lista.)

Kućanstvo.

(*Neugodne posljedice čvrsto zabitoga mošta.*) Na imanju K. blizu Božjakovine zaboraviše dati velikomu lagvu od 77 vjedarah prigodom spravljanja mošta u pivnicu potrebnog oduška, a eto ti sapeta ugljična kiselina zavrielog mošta provali dno velikoga lagva i sav mošt izcuri u blato! — Ista nesreća snadje i susjeda tog imanja, marljivog vinogradara g. D., kojemu se razprsnu sav iznos liepog osebunjka t. j. 16. vjedarah mošta od najodličnijih vrstih čokoća!! Ove nezgode sile na opomenu; da neima boljega vranja za mošt od **slame**, koja propušća razvijajući se plin ugljičnine, a ipak na putu i u pivnici zatvara lagav dovoljno.

Svaštice.

(*Škodljivost duhana.*) Ubitačnost porabe duhana opaža se u novije vrieme tim više, čim se umnožava broj bolestih, štono prolježu od pušenja i cmrkanja (šnofanja). S toga nije se čuditi, što su se u praktičnoj Engleskoj stvorila **družtva protiduhanska**, koja nastoje osobito oko toga, da se čuva mladež od te zbilja suvišne ubitačnosti. Starijim bo ljudem težko je obustaviti porabu duhana, kojemu njeki priviknuše bolje od kruha. Medjutim da je moguće a i koristno starijim odviknuti od porabe otrovnog duhana, o tom svjedoči sliedeće očitovanje svećenika Moigno-a: U svojoj

Digitized by Google

mladosti i kasnije laćao sam se višeputa burmutice (tabakere), a opet sam se je odučio. Godine 1861., kad sam svoja matematička djela sastavljao, običavao sam jako mnogo burmuta metati u nos, samo da se uzbudim i da svoja osjećala razdražim. Posljedica opetovanoga draženja bila je mlitavost živacah, što nisam s početka poznavao; nadalje i gubitak pameti. U tom pogledu moram kazati, da nisam mogo sve onako zapamtiti, kao prije, već da sam zaboravio to jest baš zgubio u svojoj pameti takodjer starije dogodjaje i predmete. Proučiv u prijašnja vremena više jezikah valjano i temeljito, bio sam uslied obilata šnofanja tako slab u pamćenju, da nisam se mogao višeputa sjetiti sasvim znanih riečih. — Poplašen gubitkom pameti odlučim riešiti se toli šnofanja koli pušenja smotakah iliti cigarah; i zbilja sam odviknuo jednoj i drugoj mani. Počamši od ovoga vremena oporavilo se je opet moje zdravlje tjelesno i duševno, pače povratila mi se je prijašnja bistrost i jakost pameti. — Medjutim nisam ja sam ovako izkustvo učinio, već me uvjerava i slavni lučbarnik Dubrunfaut, da je i on puno bistrijeg uma, odkad je prestao rabiti duhana."

Ova izkustva javljamo svim prijateljem duhana, preporučajuć jim osim toga s gledišta gospodarskoga obustavljenje pušenja, koje stoji umjerenoga duhandžiju svake godine 50 do 60 fr., a jak pušilac doista plaća preko 100 fr. za bolje cigare, kojom bi si svotom lako mogao za 3 godine danah utemeljiti liepu bibliotheku i podupirati ujedno domaću književnost!!

Vinogradarstvo.

(*Sredstva proti nazadovanju vinogradarstva i vinarstva ugarskoga.*) Poglavarstvo grada Budima podneslo je zemaljskoj oblasti predstavku, u kojoj razlaže nazadak vinogradarstva i vinarstva ugarskoga uslied nestašice temeljitih pivničarskih znanostih. Za uklonjenje ote oskudice i unapredjenje velevažne struke predlaže, da se pošalje jesenas u vinorodne predjele porenske i francezke vještak, koji bi — proučiv postupak valjanih vinarah njemačkih i francezkih — uvježbao nadalje vinogradare budimske u potrebitih znanostih i rukovodjenju pivničarskom. — I nam se hoće u Hrvatskoj ovakve vještine i skrajnje je vrieme, da nam se poboljša pivničarstvo, bez kojega uzalud sadimo plemenite vrsti čokoća, okapajuć i njegujuć vinovu lozu izvrstnim načinom do grozdja; a od berbe počamši nije nam postupak onakav, kao što bi mogao biti i kao što treba zbilja da bude, ako hoćemo postići proizvod, odgovarajući okusu onih narodah, kojim hoćemo da dostavljamo po naših trgovcih naše vino. Naše je grožđje doista dobro, pače u mnogih predjelih baš izvrtno; nego u pivničarstvu smo zaostali, i čini se da i Ugri nisu postigli vrhunac savršenstva, inače nebi se tužilo poglavarstvo glavnoga grada Budima, da vinarstvo nazaduje.

Trgovina.

(*Cien mošt oko Sv. Ivana.*) Čujemo da ima oko Sv. Ivana nad Zelinom toliko grožđja, da su morali obustaviti berbu poradi nestašice posudja. Sad traže i voze praznih lagvah u rečenu vinorodnu okolicu, da si napune posudje jevtinim moštom; neimajuć bo ljudi svojih lagvah toče kupcem, štono dostavljaju prazno posudje, vledro po 1 fr. 50 novč., jer su prisiljeni na bezodvlačnu prodaju sladke teči. Uslied toga i brzojavnih vjestih dopelja njeki trgovac iz Kranjske 2000 vjedarah prazna posudja i napuni ga uz rečenu malenu cienu za kratko vrieme u blagoslovljenom kotaru. — Nego u vojničkoj Krajini čini se da nije tako, jer kupuju graničari mošt rado po 3 fr. a prodavaju ga po 4 i 5 fr. — U Zagrebu Varaždinu i Križevcih srednja mu je ciena 3 fr.

(*Bečki cienik na žitnoj burzi od 19. Listopada t. g*). Pšenica banatska u Gjuru 6 for. 30 novč. 86 funt. 89 funt., do 6 fr. 70 novč. 89 ft.; maroška u Gjuru 6 for. 75 nč. 89 funt.; raž ugarska u Beču 4 for. 60 novč. 78 funt. 80 funt. austrijska u Beču 5 for. 10 ft. 81 funt.; ječam slovački u Beču 3 for. 75 novč. 71 funt., 3 for. 80 novč. 71 funt., ugarski u Mošonju 3 for. 25 novč. 72 funt.; zob ugarska transito 2 for. 18 novč. 46 funt. do 2 for. 32 novč. 48 funt. — Razprodano je pšenice 20.000 vaganah.

— Iz Holandije dospjela su 11. Listopada o. g. preko menskoga kanala i Dunavom dva broda na jedra u Urfahr kod Linca, odakle će odjedriti u Gjur i ondje tovariti žito. Jošte drugih 14. takovih brodovah doći će istim putem u Gjur, koji će se svi natjecati sa željeznicom glede što jeftinijega odpremljenja žita.

— Sliedeće ciene, koje imadu pojedina hraniva na različitih mjestih carevine, pruža nam zanimivi pregled ogromne razlike istih. Tako stoji jedna funta: govedine u Pragu i Beču 22—30, u Bukovini i Galiciji 9—10 novč. teletine u Oršavi 50—60, u Beču 25—50, u Bukovini i Galiciji 9—10 novč.; krmetine u Beču 26—50, u Tirolskoj i Českoj 28—30, u Sibinju 12—14 novč.; bravetine u Beču 24—32, u Radaucu u Bukovini 7 novč.; masla u Oršavi 1 st., u Debrecinu 80, u Makarskoj i u Šlezkoj 29—30 novč.: mašća u Schässburgu u Erdelju 90, u Otošcu 60—70, u Sucavi u Bukovini 20 novčićah.

Ciena žitu na varaždinskom trgu od 10. Listop: Vagan pšenice 5 for. 40 novč., raži 3 for. 60 nč., ječma 2 for. 50 nč., kukuruze 3 fr. — n., koruna 1 for. 20 nč., pasulja 4 for. 50 nč., zobí — for. — nč., heljde 2 for. 60 nč., cent siena 1 for. 20 novč.

„Gospodarski koledar za puk,"

izdan troškom hrv slav. gospod. družtva,

sastavljen od

Prof. Petra Zoričića.

Ciena mu je 30 novč.

Sadržaj.

Koledar i koledaru spadajuća. Pouka, namienjena pučkim našim gospodarom. Ovamo spadaju sliedeći članci: Gospodarske radnje za sve mjesece uz godinu; koledar o sbredjoj stoki; trajanje tira; za pripust je sposoban; stoka odredjena za drž mora sisati; o peradi, pčelarstvu i svilarstvu; koliko sjemena treba za 1 ral, i koliko prihoda daje jedan ral uz srednju rodinu. (Ovi su članci uzeti iz koledara bilježnika i savjetnika gospodarskoga). Zatim sliede izvorni članci: kuća; zemlja, koju obradjujemo; obradjivanje zemlje; pravi ratar; sadi voćke; gojenje vinograda; govedje bolesti; kupovanje konjah; dobar konj; konjske bolesti; hrani stoku brižno; što valja činiti kod priekih nesgodah. Napokon sliede sajmovi.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva **Dragutin Lambl.**

Digitized by Google

Broj 44. **U Zagrebu** **31. Listopada 1867. XV. God.**

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Izložba u Ludbregu.

(Nastavak.)

C. Povrće.

Plodinah vrtljarskih bijaše podobra kolikoća i kako smo kazali, pogledom na prošlo vrlo suho ljeto baš izvrstnih primjerakah izloženo. Odbor za prosudjivanje (predsjednik M. Baneković, izvjestitelj In. Herceg, porotnici Gismann i Csigaházy,) ocienio je svekolike izložke evo ovako:

1. Izmedju primjerakah pečenice-buće gledeć na veličinu i ljepotu za izvrstne pronadjene su one od grofa Beroldingena, posjednika Šmidta i vlastelina Inkeya.

2. Od izloženih bućah običnih (prostih) za najbolje su pronadjene one gg. Šavora, Struppia i Novosela.

3. Koruna (krumpira) modroga izložiše najizvrstnije primjerke g. Podunajec i gja. Antonia Szabova; koruna žutoga najboljega izloži g. Šmidt, Inkey i Strnppi; koruna rožčića (roguša, (*Kipfel-Kartoffel*) pronadjeni su kao najbolji komadi gg. Šmidta, Struppia i Šavora; napokon imasmo odličnog koruna ananasova (*Ananas-Kartoffel*) od gje. Drapakove, g. Šmidta i Struppia.

4. Celer najbolji izloži gja. Szabova, grof Beroldingen i gja. Banekovićeva.

5. Sladku repu izloži dobru gosp. Šafarić i Egersdorfer.

6. Kranjska repa, sasvim valjana poradi svoje veličine i dobre mekači, bijaše izložena po g. Šavoru i Inkeyu.

7. Ciklu najizvrstniju izložiše gje. Banekovićeva, Drapakova i g. Pintarić.

8. Burak žuti kao najbolji pronadjen bi onaj od gospoštine Ludbrežke, od g. Šavora i Inkeya.

9. Mrkvu žutu i bielu imasmo izvrstnu od samostana koprivničkoga, grofa Beroldingena, g. Novosela i gje. Szabove.

10. Peršun najbolji izložiše gja. Banekovićeva, samostan koprivnički, i g. Struppi.

11. Pastrnjak odličan izložen bi po g. Tekliću i Pintariću.

12. Kupus bieli, radi svoje gustoće i težine kao izvrstan pronadjen, izložiše gja. Drapakova, Szabova i g. Šavor. Njeke glave kupusa gje. Drapakove imaše preko 10 funtih!

Crveni kupus najbolji bio je onaj od g. Inkeya, gje. Banekovićeve i g. Pintarića.

13. Poriluk odlične i ogromne vrsti izložiše gja. Banekovićeva i g. Šafarić.

14. Koraba vrtna najbolja bila je grofa Beroldingena, g. Šavora, i gje. Banekovićeve.

15. Kelja visokog i nizkog liepih glavah izložiše gja. Banekovićeva, g. Struppi, i gja. Szabova.

16. Povrtnicu zimsku osobite dobrote i veličine imasmo od gje. Szabove i g. Pintarića.

17. Crljenca luka osobite vrsti i veličine izložiše gg. Teklić, Pintarić i Draganec.

18. Češnjaka najvećega zimskoga izpostaviše g. Draganec, gja. Banekovićeva i g. Pintarić.

19. Paprike opazismo iznad svega povrća više vrstih i najbolje primjerke od grofa Beroldingena, gje. Drapakove i Banekovićeve.

20. Liepe ogromne cvietače (*Karfiol*) izloži gja. Szabova, prokule g. Šavor, šafranku pravu g. Bučar, ljutiku (*Schalotte*) g. Teklić, čičolu (*Topinambour*) g. Šavor, hrena gg. Slove, Struppi i Bornemisa, ljubenice grčke g. Draganec i Šavor, mjesečne povrtnice g. Šafarić i svakovrstna sjemena gja. Banekovićeva. — Svi ovi izložci bili su vrlo dobri, njeki dapače izvrstni.

Poslje svestranoga pretresivanja i prispodablanja gledeć na vrstnoću i množtvo izloženih odličnih predmetah zaključiše porotnici, da se sliedeći izložitelji nagraditi i pohvaliti imaju:

Digitized by Google

prva nagrada pripada:

I. Gospoji Banekovićevoj,

II. „ Szabovoj.

drugu nagradu dobit će:

III. veleč. g. Šavor,

IV. g, Struppi,

V. grof Beroldingen,

VI. gja. Drapakova.

Pohvalno priznanje ide: g. Ferd. Inkeya, Palinskoga, g. Pintarića, g. Šmidta, gju. Šafarićevu, g. Teklića, preč. g. Draganca, samostan koprivnički, g. Novosela, gospoštinu ludbrežku, Podunjca, preč. g. Šk. Egersdorfera, gg. R. Bučara, E. Slove-a i Franju Bornemisu.

D. Voće.

U nijednom odsjeku izložbe nije bilo toliko izloženo, koliko u ovom; jer se je broj primjerakah približavao znamenitoj kolikoći od 400 hrpah. U svakoj hrpi bijaše po 4 komada i napisi vrsti ili suvrsti bijahu zabilježeni na priležećem papiru, tako da je mogao svaki ljubitelj voća proučiti sve ovdje poznate i sustavno uzporedjene vrsti i suvrsti voća.

1. Jabuke izložiše gg. Švagel, Čigahazi, Šavor, seljak Jurin, mlinar Imbro, Frölich, Teklić, Egersdorfer, gje. S. Novkovićeva, Banekovićeva i Drapakova, gg. Šafarić, Benčič, Zdelar, Vaniš, Sabolj, Dora Hudakova, grof Beroldingen, vlastelin Inkey, Struppi, ljekarnik Vrli iz Koprivnice, Draganec, Bogdanić, presv. g. L. pl. Kukuljević iz Dubovice, Rak i Banić. Najveći i najbolji izbor pokazali su p. n. gg Inkey, Vaniš, Šafarić, Struppi, Kukuljević i Beroldingen.

2. Kruške izpostaviše gore navedeni izložitelji, zatim Klingsvogel, Rošćak, Lopatni iz Kopriv., Meglepolj iz Koprivnice i sudac Zidarić; nego prvenstvo pripada u toj vrsti opet gg. Inkeyu, Vanišu, Šafariću, Struppiu, Kukuljeviću, zatim i Csigahazy-u.

3. Dunjah (kutinah), koje su baš ljetos dobrim rodom urodile, bilo je liepih od Švagela, Klingsvogela i gospoje Banekovićeve.

4. Orahe, lieśnjake, kestene i mušmule različne veličine i gledeć na kakvoću sve izvrstne izložiše grof Beroldigen, Švagel, Čigahazy, Dora Hudakova, Beruta, Lj. Jaka iz Koprivnice, Spahija i vlastelin Inkey.

5. Suhe črešnje izpostavi Šafarić i više liepa suha voća, naime šljive, kruške i črežnje izloži grof Beroldingen. Sva roba postigla je obćenito priznanje.

6. Jednu breskvu pozne vrsti izloži g. Šafarić.

7. Jedinu vrst sladkih bademah donio je na izložbu g. Csigahazy.

Porotni sud, sastojeći se iz Vaniša, Trummera, V. Šomogjia i Banića, odredi za gore imenovane izložitelje poslje svestranoga sravnjivanja i ocienjivanja sliedeće nagrade:

prvu nagradu dobit će:

I. g. Inkey, izloživ 50 vrstih jabukah i 15 vrstih krušakah.

II. g. Vaniš izloživ 45 vrstih jabukah i 19 vrstih krušakah.

III. g. Šafarić, izloživ 14 vrstih jabukah i 14 vrstih krušakah i osim toga jednu krasnu breskvu.

drugu nagradu primit će:

IV. g. Struppi izloživ 14 vrstih jabukah i 9 vrstih krušakah.

V. presv. g. Kukuljević izloživ 8 vrstih jabukah i 5 vrstih krušakah.

VI. grof Beroldingen izloživ 11 vrstih jabukah i 3 vrsti krušakah, osim toga suho voće i 1 vrst orahah.

VII. g. Csigahazy, izloživ 7 vrstih jabukah, 6 vrstih krušakah, dvoje mušmule i 1 vrst sladkih bademah.

VIII. preč g. Draganec izloživ 18 vrstih jabukah i 4 vrsti krušakah.

IX. Dora Hudakova za 4 vrsti jabukah i 1 vrst kestena.

Pohvalnice izdati će se:

P. n. gg. 1. Šavoru, 2. Drag. Frölichu, 3. Tekliću, 4. Zdelaru, 5. Vrlomu, 6. Mati Bogdanoviću, 7. Klingsvogelu, 8. gji. Novkovićevoj, 9. Ant. Benčiću, 10. Egersdorferu, 11. Zidariću, 12. Švagelu 13. gji. Drapakovoj.

(Nastavit će se.)

Pivničarstvo.

(Nastavak.)

Dobra pivnica.

Kako je važna dobra naime topla pivnica za vrenje mošta, razložismo u broju 40. ovoga lista; a sad prosborit ćemo o svojstvih, koje treba da ima pivnica za čuvanje vina. Opisat ćemo u tom pogledu baš uzornu pivnicu, a svaki neka se onda brini, da se u priredjenju svoje pivnice približi koliko moguće ovdje izbrojenim uvjetom.

Posjednici velikih vinogradah imaju svoje pivnice budi pod kletju, budi — ako prešaju kod kuće — sasvim blizu prostora, za prešanje grožđja uredjenoga. Mošt im curi od preše kroz limene cievi naprěčac u pivnicu, i po žlebiću iz cievi odmah u lagav. Ovako se prištedi svake godine puno težakah i vremena; a vrieme je u obće novac i najskupocienije kod žetve i berbe. Mnogi toče mošt, u lagvih kući dostavljeni, po cievih kroz oblok u pivnicu, ako jim je vožnja gotovoga mošta iz vinograda u kuću priličnija.

Pivnice nevalja kopati odviše blizu cestah i tvornicah, jer se vožnjom i uzdrmanjem tla i zidinah potiče vino u lagvih neprestance na vrenje, dočim gotovu vinu prija bolje mir u pivnicah, gdje se

Digitized by Google

lagvi netresu. Nego puno više treba paziti na to, da se pivnice negrade poblizu zahodah ili gnojištah, od kojih ciela okolica, dakle i zrak u podzemnih prostorijah udara po gnjiloći. Vino pati u sasvim dobroj pivnici već od zelja ili kojekakvog povrća, koje zato treba drugdje ponamiestiti, a kamo li od vonja gnjilećih izmetinah.

Osim toga glavni je uvjet za čuvanje toli vina koli posudja, da je pivnica suha. U suhoj se pivnici vino za čudo bolje usavrši, nego u vlažnoj, pa nije izvrženo kvaru ili različnim bolestim od pliesni, stuhljivosti i t. d. U vlažnoj se pivnici za čudo lako tvori na površini lagvah pliesan, i buduć da se prašak gibanjem zraka diže i kroz otvoreni lagav u vino prodire, nije se čuditi, kad se pliesan i na nutarnjoj površini dužinah ugnjezdi pa u vino prelazi. Medjutim djeluje u vlažnih pivnicah već i vonj od pliesni kroz dužine na samo vino, i na ovakvu se vinu — makar sasvim zdravu — za čudo lako i brzo stane tvoriti budja i mrena; dočim svega toga u suhoj pivnici neima ili barem ne u toj mjeri i s tolikom pogibelji. Što se pogibelji od ukiselenja vina tiče, ova je puno veča u vlažnih nego je u suhih pivnicah, jerbo zrak u suhoj pivnici nije napunjen plinom na gnjiloću nagibajućim, kao što je uviek u vlažnoj i stuhljivoj pivnici.

Prigovorit će mnogi, da je lako savjetovati a težko vršiti propis ili savjet, kad su okolnosti protivne, naime ako je pogledom na pivnicu tlo izpod kleti ili kuće vlažno i neocjedno. To stoji, da neima svaki gospodar tvrdu pješkulju ili suhu vapnenjaču pod kućom, i da puno veći dio zemljištah, naime u Hrvatskoj i Slavoniji spada na žilavu ilovaču, kroz koju se voda nemože ociedjati. Zato treba da prosborimo o tom, kako da si gospodar uz ovakve neugodne okolnosti može pomoći.

Ako mu se voda ciedi od ulice ili od kojega vrela u pivnicu, treba da izkopa oko zida 18 palacah široku jamu i napuni ju dobrom ilovačom, zamazav izvan i u nutra cementom (vapnom za gradjenje u vodi) sve luknje med kamenjem zida. Nadalje treba u pivnici ponamjestiti po zidinah cievi, koje će vlažni zrak nutarnji zamjeniti suhim zrakom vanjskim. Ako je zid na primjer 8 stopah visok, počimaju cievi 4 stope nad tlom i vuku vlažni zrak oduškami kroz zid van na polje. Poradi valjana kolanja zraka treba da ima na protivnoj strani prama oduškom obloke ili luknje, koje se mogu — kad nije treba razvjetriti zrak — daskom dobro zatvoriti. Propuhom se suši i čisti zrak u svakoj prostoriji najbolje, i zato imaju vinari i u suhih pivnicah pravilnih dušnikah t. j. okrugljih lukanjah u zidu, i to na 2 hvata prostora po jedan dušnik, providjen zasunom. Ove dušnike najvole graditi prama sjeveru a ulaz u pivnicu prama iztoku ili zapadu. Ovako može gospodar sasvim točno rukovoditi ventilaciju od stuhljiva zraka.

Gledeć na vlažne pivnice moramo napomenuti jošte i to, da su graditelji u Zagrebu i drugdje osušili pivnice jednostavno time što su na dvorištu blizu pivnice izkopali zdenac, u koji se dakako scedja svakolika voda i vlaga izpod ciele kuće. U Francezkoj i kod Rajne svaki poveći vinar ima zdenac baš u pivnici, ali ne zato da može krstiti vino poput naših zagrebačkih trgovacah, koji se neufaju prodati prejako vino hrvatsko, neokrstiv ga pošteno, već poradi čistoće, do koje vinarom francuzkim i njemačkim mnogo stoji. U tih liepih pivnicah pere i snaži se posudje kao u kuhinji tako, da neima ni traga pliesni i nečistoći. Ovakav dakle zdenac djeluje dobrotvorno na dvie strane, samo da se — kako rekoh voda nesmije rabiti za „oplemenjenje" vina, kojemu Francezi vole pridodati žeste (špirita) a podnipošto vode. (Nastavit će se.)

Zbornica.

Izviešće o gospodarskoj bratovštini petrinjskoj.

Odbor od 30 licah, od kojih bijahu 23 prisutna, sastade se na 16. Listopada t. g. u realnoj zgradi i učini sljedeće zaključke. —

Podpredsjednik, učiniv članove pozornimi na zaključke glavne skupštine od 21. Kolovoza t. g. — da se naime kupi zemljište od 25 ralih, i da se u tu svrhu izdade 101 obveznica, reče, da je stvar uredjena i obveznice upisane, te da neima zaprieke da se kupnja ovrši. — Ujedno čita se pismo, kojim vlastnik Pröć i supruga mu nude bratovštini svoju imovinu »Mostec« za 2400 fr.

Odbor na tu pogodbu pristaje, i kupnja se ovrši za 2400 fr. a položeno je umah u blagajnu gradsku 400 fr.

Glede sastavljenja i uredjivanja obveznicah izabrani su u odbor: Dizdar, pl. Kocka, Turopolčić, Krovinović, Gavrilović, Duinić, Boroević; — zatim je odlučeno, da se ove obveznice najdulje do nove godine izplate.

S velikim uzhićenjem i klikovanjem čitan je poziv sl. gospodarskoga družtva zagrebačkoga glede naše bratovštine, te je odlučeno, da ova bratovština pristupi tomu družtvu kao utemeljitelj sa svotom, koju će prva glavna skupština doznačiti.

Predsjednik šalje bratovštini „pozdrav" i želi dobar »uspjeh." — Odlučeno odazvati se »brzojavom« i javiti mu, da je „Mostec" naš!

Osim toga bijaše razpravljano i više pomanjih predmetah, koji nisu tako važni i zato se mogu mimoići. —

U Petrinji 16. Listopada 1867.

G. Dizdar, podpredsjednik. — I. Kolarić, tajnik.

Digitized by Google

GLASONOŠA.

Službene viesti.

(*Jevtinije predbrajanje na svekolike časopise.*) Polag najnovije naredbe kr. ugarskoga ministarstva suvišno je pošiljati predbrojninu za časopise u posebnom unapried plaćenom (frankiranom) dopisu na uredničtva ili odpravničtva časopisah, jer će svaki poštarski ured primati predbrojninu bez razlike uz poštovnu plaću od 10 novčićah. Kod najmanje predbrojke prištedit će dakle stranka osim dopisa barem 11 novčićah.

(*Plaćanje brzojavom.*) Ministastva trgovine u Beču i Pešti zaključiše, da mogu stranke u buduće namjesto da novce poštom pošalju, podmirenje stanovitih svotah obaviti brzojavom, ako imaju posla u kojemgod gradu Austrije (Beču, Pragu, Pesti, Zagrebu i. t. d.), gdje postoje podružne iliti filialne blagajne narodne banke. Dotičnik položi naprimjer kod zagrebačke filialke 100 for., a ova odmah javi brzojavno na pr. filialki u Pešti, neka izplati 100 fr. za položitelja na stanovitom mjestu. — Najmanji novčani iznos, koji se ovako brzojavno podmiriti može, iznosi 50 forintih, izpod kojih se brzojavno plaćanje nedopušta; a najveća svota ide do 5000 fr. Za trgovinu je ova u pruskoj državi davno već uvedena uredba jako sgodna i koristna.

Domaće viesti.

(*Prodaja plemenitih konjah.*) Odlična ergelja kneza Šaumbug-Lippea u Virovitici oglašuje prodaju više glavah mladjih i starijih konjah, naime 7 glavah 1. i 2. godišnje ždrebadi, 7 starih konjah i 12 kobilah. Dotična dražba obdržavat će se u dvoru Antunovcu blizu Virovitice na dan 3. Studenoga t. g. prije podne.

(*Javno utrkivanje na konjih.*) Prijatelji konjarstva u Hrvatskoj i Slavoniji od davna nastoje oko toga, da se uvede javno utrkivanje (*Wettrennen*), kakovo se u Beču, Pragu, Pešti i u svakoj gledeć na konjarstvo napredujućoj zemlji svake godine obavlja. Pitanje o tom predmetu stavilo je naše gospodarsko družtvo naročito u program zadnje velike skupštine, i nj. pr. biskup Štrossmayer obeća unapried doživotno svake godine 100 cekinah za taj zavod, jer mu je kao ljubitelju konjah i posjedniku ergelje dobro poznata korist, što je ima od utrkah za valjan razvoj konjarstva. — Medjutim, dok se pretresiva to pitanje, uživotvoriše njeki prijatelji konjarstva dobru ideu činom, te obdržavaše dne 8. Listopada u Novomarofu tako liepu natrku, da je vriedno spomenuti ju u ljetopisih našega napredka. Danas samo u kratko javljamo, da su se u 6 odsjecih natjecali osim gospode i naši seljaci, a što prije opisat ćemo potanko, tko i čiji konji učestvovaše, napokon s kakvim uspjehom i uz koje nagrade. Medjutim unapried javljamo radostnu viest, da je to utrkivanje nesamo dobro izpalo, već da je za dojduću godinu osjegurana (podpisana) svota od 1300 fr. za nagrade i to osim gore potaknutih 100 cekinah Štrossmayerovih!

Vrtljarstvo.

(*Nečuvena plodnost koruna.*) Vrtljaru grofa Bukve (Bouquoi) u češkom Gradcu poslao je kubar istoga grofa početkom Ožujka ove godine komadić koruna iliti krumpira s tom primjetbom, da je ta za jestvine najsposobnija suvrst vriedna, da se umnožava. Vrtljar zauze se svojski za razplodjenje ove nove suvrsti tobož iz Aleksandrije dostavljene, i odgoji do 8. Svibnja t. g. u svojem porastniku iliti klilu (*Mistbeet*) od jedinoga prvotnoga komada 232 komada, koje opet bezodvlačno posadi i tako umnoži, da je 14. List. liepih gomoljačah poput šake velikih malo ne 2 vagana, t. j. $1^3/_4$ vag. i 4 polića nabrao.

Trgovina.

(*Ciene najvažnijih plodinah u Pešti koncem mjeseca Listopada.*) O prometu i cienah robe gospodarske nismo priobćili od konca mjeseca Lipnja dosada osim ciene žita, većega pregleda, jerbo nisu se plodine poradi žetve i berbe dovažale i prodavale u valjanoj kolikoći, pače njekih plodinah nije jošte ni bilo. Nu dočim se je poslje mlatnje i berbe, nadalje uslied jesenskih sajmovah ciena gospodarskoj robi na glavnom tržištu peštanskom ustanovila, treba da uvažimo dotične prijave od konca Listopada. U obće su ciene plodinam gospodarskim poskočile prema cienam mjeseca Lipnja i Srpnja, osobito pako brašnu i mesu.

Brašno pšenično najbolje stoji 14 for. 50 novč. do 15 fr. centa, stolna krupica pšenična (*Tafelgries*) 15 for. 50 novč. do 16 for., brašno srednje ruke 11 do 12 for., brašno najjevtinije 7 for. 50 novč.; ražno brašno fino plaćaju sa 10 for., a mekinje (posije) po 2 for. 20 novč. do 2 for. 80 novč.

Repice stoji vagan 6 fr., pšenice 6 for. do 6 for. 35 novč., raži 3 fr. 75 novč., ječma 2 fr. 80 novč. do 3 fr., kuruze 3 for. 20 novč., zobi 1 for. 60 novč., pasulja 5 for. 50 novč. do 6 fr., leće 6 do 8 fr., graška 6 for. 25 novč. do 6 for. 50 novč., proje 3 for., maka bieloga po 10 fr. 50 novč., sivoga po 9 for. 50 novč.

Ulja stoji centa 26 for. 25 novč., žeste (spirita) stupanj 58 do 60 nvć., svinjske mašće centa po 38 do 40 fr., šljivah suhih centa po 13 fr. 50 nov. do 14 fr. 50 novč., sladora centa od 30 fr. 50 novč. do 34 for., meda centa po 23 for., voska rožnjavskoga po 122 do 124 for., šišakah centa po 22 fr. 50 novč., pepeljike (potuše) centa po 12 fr., sreš iliti birsa biela po 30 for., crvena i prosta po 27 for. 50 novč., orasi 8 fr. 50 nv. do 10 fr. (centa), pekmez po 10 do 10 fr. 75 novč., kelje po 22 fr. 50 novč. do 25 fr., sladki januš po 12 for. 50 uovč., paprika po 28 do 32 fr., u mohunah 26 for., kumin po 25 do 26 fr.

Kože od kravah i volovah kupci jako traže i plaćaju je po 96 do 106 fr. Sapun stoji prosti 20 do 21 fr., segedinski 23 do 24 for., rogovi volovski 23 do 25 for. (100 kom.), od kravah 12 do 14 fr. prnje proste od 4 fr. 75 novč. do 5 fr., polubiele 8 for., biele 10 do 10 for. 50 novč. — O vinu sliedi posebno izvješće.

(*Bečki cienik na žitnoj burzi od 26. Listopada t. g*). Pšenica banatska u Gjuru 6 for. 30 novč. 86 funt. do 6 fr. 80 novč. 89 funt.; raž slovačka u Beču 4 for. 75 novč. 81 funt.; ugarska u Beču 4 for. 35 novč. 80 funt. do 4 for., 40 nč. 80 funt.; ječam slovački u Beču 3 for. 55 novč. 71 funt., austrijski u Beču 3 for. 40 novč. 71 funt. 72 ft., ugarski u Mošonju 3 for. 30 novč. 72 funt.; zob ugarska transito 2 for. 20 novč. 46 funt. do 2 for. 36 novč. 50 funt.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva **Dragutin Lambl.**

Digitized by Google

Broj 45. **U Zagrebu**

7. Listopada 1867. XV. God.

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Izložba u Ludbregu.

(Nastavak.)

U prijašnjih člancih opisali smo sve izložke, naveli pojedine izložitelje i naznačili nagrade, dopitane za najodličnije predmete; nego nismo jošte govorili o nagradah, štono idu one, kojim treba da se zahvalimo za uredjenje ote liepe izložbe. Ova nagrada može doduše biti samo moralna i sastojati će se u javnom priznanju obće koristnoga djelovanja, al' izostati nesmije, buduć da bez toga djelovanja nebi bio nitko šta učinio i u obće nebi bilo nikakve izložbe. Vršimo dakle ugodnu dužnost, javljajuć našemu obćinstvu, da je idea o toj izložbi izašla od predsjednika podravačke podružnice g. Inkeya Palinskoga i podpredsjednika g. I. Šavora, dočim za uživotvorenje ote praktične pomisli radiše najviše gg. sudci Baneković i Šafarić, napokon revni tajnik podružnice, ludbrežki učitelj g. Herceg. Tkogod se je jednom trudio oko izložbah ili sličnih predstavah, pozna valjda, koliko tu ima posla i truda, kakvih različnih brigah za to, da se ovo i ono nezamudi, ovomu i onomu izložitelju zadovolji, ovaj nezapostavi a onaj neuvriedi i t. d. — Sretno ukloniše sve ove pećine i valjano izvedoše sav obilat posao gg. Baneković, Šafarić i Herceg. Za to jim se podružnica i obćinstvo svesrdno zahvaljuje, neimajuć novčane nagrade za ovakvo požrtvovanje. — Nego zahvaljuje se i revnomu nastojanju obadvajuh predsjednikah, koji izazvaše i podupiraše riečju i činom ovaj podhvat domoljubne naprednosti. Blage nakane i težnje rečenih predsjednikah za gospodarski napredak najbolje tumeče njihovi zaključni govori, držani prigodom dieljenja nagradah dne 27. Listopada t. g.; s toga je evo ovdje priobćujemo.

Najprije stao je govoriti predsjednik g. Inkey Palinski i kaza sliedeće rieči:

Cienjena gospodo odbornici, sučlani družtva, izabrana skupštino!

Prigodom otvorenja gosp. naše izložbe dn 13. t. m. ustanovio sam po volji Vašoj na današnji dan razdieljenje nagradah, koje smo medju sobom sami sakupili dobrovoljnimi prinosci.

Malene ove nagrade nemogu dakako po novčanoj vriednosti svojoj nagraditi niti marljivost i nastojanje, niti ovdje dokazani napredak onih cienjenih izložiteljah, kojim će se takove podieliti. Zato neka izvole dotični nadarenici takove samo u znak iskrenoga priznanja primiti.

Neka budu nagradjena gospoda uvjerena, da se ova podružnica nad uspjehom ove svoje prve izložbe veoma raduje, te da se — slobodno kažem — srdačno veseli nad Vami gospodo, koji ste joj s izloženom izvrstnom ljetinom vriednost i slavu priskrbili!

Mučan je bio posao razsudjivati prednost pojedinih izložakah obzirom na raznolikost, kolikoću i kakvoću tolikih izloženih plodinah: zato se neka nikomu nedalo na žao, ako bi slučajno i bez osebne kakove nakane bez nagrade ostao.

Duh sadanjega vremena je duh napredka i težnje za sve većim savršenjem. Mi ovdje sakupljeni Podravci želimo miloj nam domovini svaki duševni i narodni napredak, želimo joj naime napredak u gospodarstvu, jer će nas ovo — ako se valjano podigne — materialno pomoći, a našoj će miloj domovini medju ostalimi zemljami Europe steći onaj ugled, ono štovanje, koje njoj po blagom podnebju i uz nadarenje našega naroda pripasti bi moralo.

Molim Vas častna gospodo! sve skupa i svakoga zasebice, da izvolite nastojati svi skupa i svaki zasebice, priobćivanjem, pokusi i podukom toli medju sobom koli u podružnici gospodarstvo unaprediti; naročito pak izvolite u našem dobroćudnom puku buditi ljubav za razumnije gospodarstvo i tim promicati njegovo blagostanje.

Uvjeren sam, da ćemo svaki zasebice i svi opet sjedinjenimi silami oko toga nastojati, da nam se go-

Digitized by Google

spodarstvo usavrši, a time ćemo raditi uspješno za boljak domovine i naroda, kojemu blagoslov, duševni i materijalni napredak i toli žudjenu sreću svi skupa najvruće želimo.

Sada ćemo preduzeti razdieljenje nagradah i to s tom stalnom nakanom, da se za dvie godine danah na sjajniju izložbu opet spremimo.

(Svršetak će sliediti.)

Toselli-a ledilo iliti stroj za pravljenje sladoleda.

U boljem kućanstvu malo ne svake izobraženije zemlje, osobito na jugu, gdje sunce po ljetu neizmjerno grije, traži občinstvo dan danas hladovita pića i jela. Tako zvani sladoled rabi se sad u Hrvatskoj i Slavoniji po gradovih i na ladanju, te ga znaju i praviti — samo da ga prave preskupo, jer je led po ljetu svigdje skupocien. Zahvalit će nam se dakle doista naše brižljive i štedljive gospodarice, ako jim razložimo, kako da si prave sladoled bez leda i s toga za čudo jevtino. A mi ćemo nesamo razložiti već i točno opisati novi stroj, što ga je prije više godinah izumio, nadalje usavršio i u ljetošnoj parižkoj izložbi na vidjelo iznio slastičar Toselli. Molimo samo, da se gospoda čitatelji i gospoje čitateljice boljemu porazumljenju za volju potrude malko zaviriti s nami u povjestnicu toga stroja i u one prirodoslovne znanosti, na kojih se taj za kućanstvo veoma prikladni i praktični stroj osniva.

Godine 1862. izumi Toselli tako zvanu »talijansku makinu za sladoled« (*italienische Eismaschine*), u kojoj je stao uz pomiešanje dvijuh raztopljenih solih tvoriti hladnoću i u toj hladnoći sladoled. Nego pomoćju te makine tvoriše sladoled veoma skupo, jer je trebao Toselli za pravlenje 18 lotih (iliti 300 grammah) sladoleda 2 kilogramma t. j. $3^1/_2$ bečke funte rečenih solih. Računajuć 1 kilogram po 4 franka izdao je samo za ote soli 8 franakah iliti 3 fr. 20 nvč., tako da ga je stajala svaka funta sladoleda bez vrhnja i okusnih primjesakah poradi potrošenih solih 5 fr. 76 novč. a. vr.

Poslie rabio je Toselli namjesto skupocienih solih ugljične solajke (*kohlensaures Natron*, 1 dio) i salitrenoga čipavca (*salpetersaures Ammoniak*, takodjer 1 dio) koja smjesa za 1 koligram iliti $1^3/_4$ bečke funte više nestoji od 1 franka ili 40 novč. a. vr. u srebru. Ovom je smjesom postignuo Toselli obaljenje toplote na — $23._2$ stupnja po Reaumuru t. j. $23^1/_5$ stupnja zime (pod ledištem). Ovako je mogao prodavati 1 koligram umjetna leda već po 2 franka 50 centimah ili po našem računu za 1 forintu a. vr. $1^3/_4$ bečke funte leda. — Uspjeh njegova ledila bio je tako velik, da je već god. 1865 prodao za pravlenje sladoleda do 20.000 koligramah iliti po našem računu 35.000 bečkih funtih od gore potaknute smjese. Ujedno sastavi za mala družtva od 5—6 licah malo ledilo, u kojem napravi o trošku 1 franka iliti 40 novčićah a. vr. 400 grammah t. j. $^3/_4$ bečke funte sladoleda.

Nego početkom ove godine usavrši Toselli zanimivom i važnom pažjnom svoj prvotni izumak tako, da mu je sad otvoreno novo polje za čudo cjenje djelatnosti. Namjesto da je gore potaknutu ugljičitu solajku raztopio skupa sa salitrenim čipavcem u vodi (uz tvorenje 20 stupanjah zime po Reaum.), stao je raztapati Toselli ugljičitu solajku naposе i pridodavati potlam za 15 do 20 minutah solitrena čipavca. Ovako prouzroči, za čudo veću zimu t. j. od $27^2/_{10}$ stupanja izpod ledišta po Reaumuru.

Ovo je izkustvo gledeć na cjenje pravljenje sladoleda veoma važno i znamenito, jer se može namjesto skupocienog čipavca rabiti takodjer koja druga jevtinija sol, te ipak postići hladnoća od najmanje $22^4/_{10}$ stupnja mrzline, i to svigdje, gdje voda nije toplija od 20 stupanjah po Reaumuru.

Usljed toga prodaje sad Toselli novu smjesu potaknutih hladovitih tvarih u škatuljicah po 50 centimah iliti 20 noć. a. vr., i ovim se troškom dade napraviti baš toliko sladoleda, koliko praviše prije za 8 franakah iliti za 3 for. 20 novč. a. vr., dakle za čudo jevtinije.

Smanjiv ovako trošak kod pravljenja obće obljubljenoga sladoleda nastojao je Toselli nadalje oko toga, da i svoj stroj koliko moguće ujednostruči; pa mu podje i to za rukom sastavljenjem novoga spodobka iliti modella, koji zove „glacière roulante“ a mi ćemo ga zvati valjugasto ledilo. Ovo se ledilo sastoji iz valja iliti cilindra kovnoga, u koji se ulaže gore potaknutim načinom najprije ugljičita solajka i potlam čipavačna sol; napokon se metne u unutarnji valjak voda, koja se ima smrznuti. Zatvoriv kovni valj najprije kaučukovim tanjurom i kovnim poklopcem, spravit ćeš ovaj stroj u malu vrečicu ili slično platno, te staneš ga rukom po stolu koturati. Za 10 časakah (minutah) smržnjen je sasvim sadržaj nutarnjeg valjka, pretvoren u liepu valjugu od čistoga leda.

Neima doista jednostavnijeg i uspješnijeg stroja od ovoga valjugastoga ledila, koje stoji u Parizu samo 10 franakah ili 4 for. a. vr. u srebru. — I svega skupa za ledilo, zavoj (*emballage*) i za 20 kilogramah iliti 35 funtih hladovitih tvarih plaća se Toselli-u 25 franakah ili 10 for. a. vr. u srebru.

Nadamo se, da će naši klepari polag parižkog spodobka prigotoviti za naše gospodarice ovakva ledila ili da je skupa s potrebnimi hladovitimi tvari naruče naši poduzetniji trgovci. L.

Digitized by Google

Djelovanje nejednakoga bilinskoga lišća.

Naravoslovna opažanja Boussingaulta i drugih.

Francezki naravoslovac Boussingault proučio je mnogostranim načinom upliv svjetla na bilinsko lišće i uglavio je naime različito djelovanje svjetla na obe dvie površine lišća. Poznato je, da se jedna površina lišća drži prama nebu i da se uviek okrene prama nebeskomu svjetlu, kadgod ju, t. j. gornju stranu, obratimo prama tlu. Obe dvie strane lišća ponajviše se razlikuju bitno jedna od druge: gornja bo strana običava biti tamnozelena i blista se, kožice njezine površine su čvršće i šupljinice u njoj mnogobrojnije od dolnje strane, gdje naime šupljinicah višeputah sasvim ponestaje. Dočim je dokazano, da ote šupljinice ulaz vazduha u bilinske vlaknine olakšaju, nastalo je pitanje, dali djeluje ona strana lišća, gdje ima veći broj šupljinicah, bolje na kiselinu ugljičitu vazduha (zraka) od dolnje manjim brojem šupljinicah providjene strane lišća? Ingenhouss davno već je dokazao pokusi, gledeć na povjestnicu time važnimi, što bijahu izvedeni u prisuću Benjamina Franklina g. 1780 u gradu „Passy“: da raztvara lišće u vodi studenici ugljičitu kiselinu brže, ako sunce sija na gornju stranu lišća, a slabije, kad sunce nesija. Ovaj je pokus Boussingault u novije vrieme potvrdio. Metnuv bo lišće od različnih bilinah u smjesu od ugljičite kiseline i vanjskoga zraka, izpostavi ga uplivu sunčanog svjetla i uglavi napokon koliko ćuraztvorene u zraku ugljičite kiseline. Pri njekih otih pokusih zaliepiše jednu stranu lišća crnim papirom, ili sliepiše dva lista jednake veličine istovrstnimi površinami lišća. Ovako se je pokazalo, da ima velike razlike pogledom na debljinu lišća i njihov upliv na raztvaranje ugljičite kiseline, naime da je to raztvaranje kod debelog lišća, od kundiša (zloljesine, Oleandera) i lovorvišnje (*Lorberkirsche*, *Laurocerasus*) veoma jako, a slabo, pače neznatno je kod tankog lišća n. pr. breskve, kestena i makljena (*platanus*). Na ovo lišće, štono je na dolnjoj strani pokriveno vunastom dlakom n. pr. od biele topole (*Silberpappel*) i malinah, djeluje svjetlo samo ozgor, a doljnja je strana malone sasvim lišena snage, da raztvara ugljičitu kiselinu.

Nastaviv svoje pokuse našao je Boussingault, da se ote razlike ravnaju prama tomu, kako lišće zrak propušta. Čim je veći odpor, što ga ima gledeć na propuštanje svjetla u lišću od parenchyma iliti mrežice i vunaste dlake, tim je veća razlika u snagi za raztvorbu ugljičite kiseline na obadvijuh stranah lišća. Tako n. pr. propušta tkanina lišća kestenova svjetlo malo ne sasvim, dočim u lišću topole vunastoga pokrila samo rebra nješto svjetla propuštaju.

Sva ova opažanja treba uvažiti gledeć na razvoj bilja, kod kojega je upliv svjetla, zraka i kiseline ugljičite znamenit, i djelovanje navedene kiseline osobito na plod; jer se n. pr. kod repe, koruna (krumpira) voća i t. d. umnožava i usavršuje plod tim više, čim više ima raztvorene ugljičite kiseline u zraku.

GLASONOŠA.

Službene viesti.

(Gospodarski koledar bilježnik za godinu 1868.)

Javlja se slavnomu občinstvu, da će se uz bližnjih 8 danah razposlati na sve slavne podružnice ovoga gospodarskoga družtva gospodarski koledar bilježnik, koj je istoga oblika kano lanjski, ali prikladnosti radi u visinu i širinu znatno manji. Sadržaj mu je sliedeći: 1. Karta hrvatskih poštah (izpravljena i dopunjena); 2. Na koledar spadajuća; 3. Podpuni koledar po starom i novom; 4. Dnevni bilježnik (samo po dva dana na svakoj strani); 5. težačke tjednice (mnogo shodnije uredjenje, nego to prijašnje bijahu) 6. Bilježnik za predujam; 7. Bilježnik za radnje u vinogradu; 8. Bilježnik u pivnici; 9. Izdatak za stoku; 10. Prihod za stoku; zatim skrižaljke: 11. za usjev i žetvu; 12. za vršitbu; 13. za sienokos; 14. za mlin; 15. za izvoz gnoja; napokon sliede: 16. najvažnije mjere i tega pa novčani razmieri napram austrijskim; 17. kamatne skrižaljke; 18. ljestvice za biljegovanje; 19. percentualna ili postotna pristojba; konačno skrižaljke za primutak i izdatak. Povrh svega toga uvezan je jedan arak čista papira.

I jer je ovaki bilježnik lih gospodarom namienjen, s toga je za porabu gg. častnikah, činovnikah, liečnikah, trgovacah itd., koji se s gospodarstvom nebave, uredjen drugi pod naslovom **Koledar bilježnik**, prvomu u svem ravan, samo što su ona izpuštena, koja su gori pod broje 5. do 16. navedena

Ciena i jednomu i drugomu koledaru u platno vezanomu ustanovljena je na 90 novč. a. vr.

U Zagrebu dne 7. Studenoga 1867.

Od uprav. odbora hrv. slav.
gosp. družtva.

(*Poziv.*) Dne 28. Studenoga t. g. držati će se na običnom mjestu u Velikoj Gorici podružnička sjednica vel. goričke gosp. podružnice, kamo se ovim sva p. n. gg. članovi i nečlanovi gospodari uljudno pozivaju.

Predmeti viećanja biti će:

1. Čitanje i ovjerenje zapisnika.
2. Pretresati če se: što valja učiniti, da se odstrani s njivah voda, koja veću stran usjevah zimi i proljećem proždira?
3. Kako da se preprieči velika šteta, što ju čine bujice navalivše iz gorah u nižine po obično suhih potočištih?
4. Što nam je činiti, da se postigne svrha podružnice? — Da se naime unapriedi gospodarstvo i da zaključci nebudu samo na papiru, već da se i izvedu, pak da ono, što se za podignuće gospodarstva za koristno pronadje i u narod prodre? —
5. Izvoliti će gg. odbornici izvjestiti o ljetini, t. j. o. žetvi i o berbi ljetošnjoj.
6. Posebni predlozi.

U Starih Čičah 31. Listopada 1867.

Pajo Kroempler, tajnik.

Digitized by Google

(*Poziv.*) Dojdući četvrtak t. j. 14. Stud. obdržavat će se sjednica zagorske gospodarske podružnice u Krapini, kamo se p. n. gosp. članovi pozivlju, da se u što većem broju sakupe.

Predmeti viećanja.

a) Kako da se djelovanje gosp. družtva i podružnicah razprostre što više na sam narod kod nas s veće strane ratareći

b) Izvješće ob ovogodišnjoj ljetini.

c) Predlozi pojedinih članovah.

d) Sabiranje prinesakah za gosp. družtvo.

Eduard Fink m. p. tajnik.

Domaće viesti.

(*Sbirke za stradajuće Ličane. Unovčenje poklonjenih prirodninah.*) Hvala Bogu, da poziv na sabiranje prinosakah za gladu izvržene Ličane, uvršćeni i u naš list (vidi br. 42.) nije ostao glas vapijućega u pustinji. Zagrebačke novine donose malo ne u svakom broju izkaz položenih prinosakah i u pojedinih gradovih stvorili su se već posebni odbori za pobiranje svihkolikih darovah.

U Križevcih držat će se dne 10. Studenoga zabava i ujedno sbirka podporah za Ličane u prostorijah narodne čitaone. U Ludbregu predloži prigodom zaključenja izložbe predsjednik podružnice podravačke. g. Inkey Palinski, da se kupe novčani prinosci; a eto ti za njekoliko časovah sabraše 100 forintih. Nego ponudiše ujedno dobri Podravčani takodjer žita, te su i u drugih pokrajinah voljni naši gospodari umnožiti milosrdne daće gdjekojimi prirodninami; samo je pitanje nastalo, kako da se postupa s poklonjenim žitom, korunom, pasuljem i t. d.? — Odbor križevačke županije zaključi u tom pogledu, da se ima sve primiti, štogod tko dade, makar polić graha, nego da se naturalije imaju prodati, pa gotov novac Ličanom poslati. Ovo je zbilja praktično riešenje, jer bi iznašala vozarina više od vriednoće njihove, buduć da je odaljenost prevelika i vožnja baš po zimi tegotna. U tom pogledu treba navesti, što smo čuli gledeć na vožnju poklonjenoga žita o neugodnih posljedicah baš za one, koji su prije više godinah bezplatno dopremili svakovrstnih prirodninah u Gospić. Buduć da su se vreće kod te odpreme poderale, izcurilo je više žita, možebit da se je i nješto pokralo. Na putu nitko nije na to pazio, već su se tovari predavali od štacije do štacije samo poprieko. A eto ti kad su zadnje občine dostavile predatu jim robu na mjesto, t. j. u Gospić, zvaše jih poglavari poradi znamenitog manjka na račun. Uzalud sve predstavke, da se taj manjak nije porodio na zadnjoj štaciji, nego da je narasao kod odpremlenja već od prvih mjestah, gdje su žito kupili. Seljaci moradoše platiti nesretni manjak zato — što su žito bezplatno vozili!

Bolje je dakle, da se ovakve toli gubitku koli kvaru izvržene prirodnine prodadu na najbližem sajmu, a dotični odbor neka pošalje gotov novac upraviteljstvu ličke pukovnije, koja će moći uz istu cienu i valjda cjenje nabaviti sve potrebštine za puk od najbližnjeg pristaništa u jadranskom moru, kamo ladje žito i drugi živež dostavljaju jevtinije od voznih odpremljačah.

Gospodarske viesti.

G. Albert Stiglić, vlastel u Pleuni (bližnja pošta Sachsenfeld preko Celja na Štajeru), ima na prodaji do 3000 komadah opitomljenih dudovah od razne veličine i ciene, i to počam od 40 novč. pa sve do 2 for. jedan komad. —

Kod Wilh. Braumüllera u Beču izišla je brošura: „Die Eisenbahnen und der Tarif in Oesterreich,“ spis je ovaj za trgovce kano i za producente vele važan, stoji 20 novč. —

(*Spletene spravice za žito.*) Dr. Pollak pripovieda u svojem putopisu, da je u njekih pokrajinah Azije našao vrlo jednostavan i praktičan način spremljenja i čuvanja žita. Ljudi bo u rečenih predjelih pletu od pruća posudje nalik na lagve, po prilici 10 stopah visoko i 9 do 12 stopah u objamu. Usried toga koša osovljen je kolac sa 4 do 6 lopaticah poput brkljače (mečavice, *Querl*) zato, da se može žito u pletenoj spravici kada uztreba izpremetati, što je gledeć na mienbu zraka i preprečenje stuhljivosti veoma koristno. Taj se posao vrlo lako i na brzu ruku obavlja, jer može težak na dan do 2000 vaganah žita vrćenjem brkljače valjano promiešati.

Ovakve bi pletene spravice bile jako dobre za naše male seoske žitnjake, jer se u visokom pletenom posudju dade čuvati puno više žita, nego što ga leži obično u kupu na golom podu. Nadalje se kod neobhodno potrebnog prometanja prištedi jednostavnim vrćenjem brklače za čudo mnogo vremena i težakah, žito se uzdrži bez kvara i količina se zalihe dade mahom ustanoviti, kad znamo za sadržaj jedne spravice. Mi hvala bogu imamo u Hrvatskoj i Slavoniji dosta pruća i šibja, pa bi mogli naši ljudi po zimi plesti u sobi koliko jim treba ovakvih koševah iliti žitnih spravicah.

(*Korist od sušenja lanenog sjemena.*) Mnogobrojni pokusi dokazuju, da ima od oranice, posijane sušenim lanom za čudo veći, višeputa dvostruki iznosak, nego što ga ima od sjemena nesušena i običnim načinom posijana. U sjevernoj Njemačkoj i pokraj baltičkoga mora suše oto sjeme pri toplini od 20 stupanjah po Reaum. i diče se baš trostrukim iznosom. Nego viša se nesmije dopustiti toplota, jer bi se onda bjelankovina (*Eiweissstoff*) u sjemenu skrutnula i klicavost sjemena uništila. — Sušenjem gubi lan nješto od svoje vode (zato i niče kasnije od nesušenoga), nego upija opet više vode iz tla i to vode zasićene raztopljivimi tvari, koje ga time gnoje i kriepe više od nesušena sjemena.

Voćarstvo.

(*Umnožavanje pticah gradjenjem gnjezdah i leživah.*) U nas je doduše zabranjeno hvatati ptice, jer su našim voćkam vrlo koristne, buduć da gusjenice jedu i savkolik gad tamane; nego da je navlaš umnožavamo, to nije jošte nikomu na um palo. U izobraženih državah, gdje se uz napredak svih gospodarskih strukah osobito voćarstvo razvíja, uvjereno je žiteljstvo ob uharnosti pticah tako, da je drage volje pomaže u svem, pače i u gradjenju gnjezdah. Odprije su jim sbijali gnjezda od daščicah i sad grade ota gnjezda od ilovače, kaja — ako ju lončari pale — tvrdja i trajnija je od dasakah. Oblik ovakovih novih leživah za ptice dvostruk je, prva naime vrst nalik je na $^2/_3$ sreza od šuplje kruglje, a druga poput preobrnjenog lonca cvietnika. Akoprem su obe dvie vrsti bolje od daščenih gnjezdah,jerbo traju desetputa dulje, ipak zadnji oblik preobrnjenoga cvjetnika probitačniji je i prikladniji za žganje u lončarskoj peći. Samo treba dno napraviti od drva, koje pticam bolje dolikuje od zemljena podloga. — Ovakvim leživom treba privabiti ptice u voćnjak, gdje im brižljiv gospodar objesi oto umjetno gnjezdo medju granjem u sieni, omazav ga prije katranom i posipav mu dno mahovinom. Privezati se mogu ta gnjezda na drvo žicom, u koju svrhu provrtane su dvie luknje u njih; osim toga je napravljeno za pticu leto i kolić za nasjedanje. —

☛ K ovomu broju priložen je dodatak, pa izpravljen cienik voćakah i trsićah na pokušalištu gosp. družtva.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva Dragutin Lambl.

Digitized by Google

DODATAK

k broju 45. „Gospodarskoga lista“ 1867.

Zapisnik

sjednice gospodarske podružnice podravačke, držane u Ludbregu dne 12. Listopada 1867. prigodom otvorenja izložbe plodinah, pod predsjedničtom presv. g. Ferd. pl. Inkeya Palinskoga, komornika, kao predsjednika gospodarske podružnice podravačke, u prisutnosti preko 30 na broju što članovah što ostale gospode, seoskih sudacah i više seljanah.

Presv. g. predsjednik, čim stupi u izložbenu dvoranu, koja bijaše usprkos nepovoljnosti vremena, na obće zadovoljstvo obilnosću i izvrstnosću svakovrstnih plodinah nakićena i prema tomu liepo uriešena, pozdravi sakupljene s velikim veseljem, (jer mu se je zadovoljstvo i radost na licu čitati mogla) liepim shodnim govorom, koji bi na zahtievanje članovah u zapisnik stavljen. (Nalazi se već u br. 42. ovoga lista.)

Tomu govoru i pozdravu odazvaše se prisutni sa višeputnim gromkim „Živio!“

Zatim pozove g. predsjednik vještačke odbore, da se dogovore, kada će svoja prosudjivanja preduzeti, da se čim prije broj odlikujućih se izložiteljah saznade, i razredni broj nagradah opredieliti može.

Vel. gospodin Šavor, podpredsjednik iste podružnice, predlaže, da bi najbolje bilo, ako se isto presudjivanje odmah preuzme, dok još izložci u dobrom redu stoje.

Ovaj predlog bi od strane skupštine jednoglasno prihvaćen; i buduć bi njekoji odbornici još odsutni bili, na predlog predsjednikov pridieljeni bi vještačkomu odboru za groždje g. L. Šmidt, odboru za voće g. J. Tkalec, odboru za žito g. St. Klarić, a odboru za povrtelj g. A. Trumer.

Tim bi svaki pojedini vještački odbor sastojao iz pet članovah i svoje djelovanje odmah nastaviti mogao.

Veleč. g. podpredsjednik predlaže: buduć bi se ta izložba toli krasnimi i obilnimi izložci nakitila, a neprijazno vrieme mnogomu je put prepriečilo, posjetiti i vidjeti ju; da se trajanje izložbe za dva dana produži, za da ju odaljeniji podravci posietiti i iz nje mnogu nauku i pobudjenje crpiti uzmognu.

Ovaj predlog bi od strane svihkolikih nazočnih radostno primit i zaključeno: da se izložba još 14. i 15. o. m. otvorena drži.

Presvietli g. predsjednik umoli odmah oba nazočna kot. sudca, da pristup škol. mladeži i učiteljah u svojih kotarih što laglji bi učiniti izvolila.

Ovaj predlog, pošto bi sličnom molbom od strane članovah bio poduprt, primit je od strane obiuh gg. kot. sudacah s najvećom pripravnošću, koji obrekoše izdati nalog na sve svoje bilježnike, da se pobrinu odmah za prilike, koje bi što više veće mladeži s učitelji na izložbu bezplatno dovezti imale; što bi s najvećom zahvalnošću svih nazočnih i sa „Živio“ povladjeno.

Presv. g. predsjednik radostno javlja skupštini, da se je podružnica ova za jednoga odličnoga člana u osobi presv. g. Lad. Kukuljevića, vel. župana, umnožila.

Ova viest bi od strane skupštime s najvećim veseljem i počitovanjem s usklikom „Živio nam na mnogaja ljeta“ primit.

Tim bi sjednica zaključena, a produženje za drugi dan urečeno.

U Ludbregu dne 12. Listopada 1867.

F. Inkey Palinski, predsjednik. — J. Herceg, priv. tajnik.

Zapisnik

Nastavljene sjednice gospodarske podružnice podravačke dne 13. Listopada 1867. pod predsjedničtvom pres. g. Ferdinanda pl. Inkeya Palinskoga i komornika, predsjednika iste podružnice, u prisuću više članovah.

Presv. g. predsjednik pozove izviestitelje vještačkih odborah, da mu kažu, koliko bi izložiteljah za nagradu pronadjeno.

Izvietitelji svoja izvješća u kratko obrazlože, iz kojih se je vidjeti moglo, da bi jih liepi broj nagraditi se imao. Nu buduć bi samo 10. komadah saveznih manjih talirah od 1. st. 50. kr. za nagrade I. reda, a 20. komadah srebrnih forintačah, za nagrade II. reda i 50. komadah tiskanih priznanicah za sada pripravljeno bilo: s toga držeći se poslovice, da valja „pružati se prama guberu“, budu odredjene sliedeće nagrade:

za groždje I. reda 2; II. reda 4; pohv. 5.
„ voće „ „ 3; „ „ 6; „ 10.
„ žito i sočivo I. reda 3; II. reda 6; pohv. 20.
„ povrtelj „ „ 2; „ „ 4; „ 15.

Digitized by Google

Od više članovah bude pitanje stavljeno, što da se imade poslje izložbe s onimi izložci učiniti, koji izložbi preostanu?

Odlučen bi od skupštine odbor i to sastojeći iz p. n. gg. M. Banekoviča, L. Vaniša i Jos. Hercega, koji će izložbi zaostale u predmete sahraniti, i ako ih bi dostatni broj preostao, putem srečakah prodati, ili ih za dne 27. Listopada t. g. kada će se i nagrade porazdieljivati, za tombolu prirediti.

G. Šaffarić učini predlog i pitanje, što da se sa žaklići učiniti bi imalo.

Ovaj predlog bi od strane skupštine time riešen, da se te vrećice imadu u tu svrhu odredjenomu odboru na razpoloženje ostaviti, da ih ili prodade ili s ostalimi predmeti za tombolu priredi.

Tim bi sjednica zaključena, i buduća na dan 27. Listopada 1867 urečena.

U Ludbregu dne 13. Listopada 1867.

F. Inkey Palinski, predsjednik. J. Herceg, priv. tajnik.

Dopis.

Iz stubičke okolice, 24. Listopada 1867.

Stari ljudi kod nas kažu, da već mnogo godinah nisu vinogradi tako obrodili kao što ove godine; dapače njeki govore, da nepamte tako rodnih trsjah. — Mi se nadamo, da će polag ove kolikoće i kakvoća biti vrlo dobra, budući je ciela godina dosta prijala vinogradom, a i ovdašnji gospodari vinogradah ljetos malo otegnuše berbu na kasnije doba nego obično, jerbo njeki i sada jošte beru.

Prošlih godinah, kadno vinogradi naši neurodiše tolikim izobiljem, naši seljaci svoju vinsku posudu stranom poprodaše, stranom zanemariše; a sada, neznadu kamo i kuda s moštom. Dva tri lagvića od 10—15 viedarah napuniše, a ostalo ostavili su u badnjih i neima skoro klieti, gdje čovjek nebi našao šire u svakojakih posudak. Na ovaj način dakako i najbolja kakvoća šire mora da se pokvari.

Ovdje ljudi jošte neopredieljiše širi stalne ciene, već se samo pogovara, da će vrlo jeftina biti. Nedavno dodjoše dva primorca u našu okolicu i kupe njekoliko viedarah dobra mošta po 6 st. a to se znade, da naše viedro stubičke mjere imade 100 polićah; dakle je šira kod nas jeftina.

Naši Hrvati u Beču nagovore njekog bečana, Ivana Riehla, da u Hrvatsku ide kupovat vina i napute ga na g. Klarića živinara u Zagrebu. G. Riehl dodje zbilja u Zagreb i sastane na putu ljude, koji su premili velik lagav od 305 viedarah u Stubicu, te si pomisli, kamo se tolik lagav premi, ondje mora da bude i vinstva. Dva dana za tim dodje Riehl u našu stubičku okolicu, i kako se sam izrazi, osobito mu je drago bilo, što je došao u vrieme berbe, i da se je mogao osvjedočiti o sladkoći grožđja, i šire, te obreče, da će za mjesec danah opet iz Beča doći, pa kad šira odkipi i malo se očisti, nakani kupiti više hiljadah viedarah naših vinah. Naša zagorska vina, kad se dobro manipuluju, jesu ugodna-pitka, čista i zdrava.

Ako dakle g. Riehl svoju namjeru izvede, tada čestitamo bečanom a osobito našoj braći Hrvatom u Beču; jer će barem imati liepe zgode češće se sastati i mnoge si večere prikratiti u ugodnu razgovoru i kod čaše pune dobre hrvatske kapljice. Bog samo dao, da se krasne domorodne napitnice, koje će se tom prigodom besjediti, u čim privedu.

Nam se osobito dopada revnost one gospode, koja su ludbrežku izložbu namislila bila i doista liepo izvela. — Slava jim! — Imamo čvrstu nadu, da će se više podružnicah za ovim primjerom povesti, a najpače naša zagorska, koja je po svojem objamu i broju članovah, ako se nevaramo, jedna od najvećih i najmnogobrojnijih, a i gledeć na plodine nije medju zadnjimi, budući je naše Zagorje krasno Stoga je i Zagorac naš prirastao uz svoje Zagorje, da mu se drugdje niti živjeti nerači, on ljubi svoje Zagorje. A kako da i neljubi krasni svoj zavičaj. Gleda naš Zagorac lanac od gorah, koj ga okružuje, gleda šume, razmatra liepu svoju majku zemlju, koja ga brani i hrani; a ako samo sa pol truda uz djelo prione, imade po vriednosti svega, pšenice, raži, kukuruza, hajde, voća svakojaka i vina u milenih gajevih. Našega Zagorca nestavi niti suša u toliku biedu kao njegovu braću Ličane i Krbavce, niti povodnja kao Posavca i Podravca; kamo se on obazre. razblaga mu se duša. Zato i Zagorac, kad se s malo daljega puta vrati kuči, čim s kojega brda opazi svoje Zagorje, svetim njekim počitanjem uzdahne. „Liepi naši hrvatski kraji!“ Nu jerbo je naše Zagorje jako napučeno, trieba dakle našemu čovjeku uz krasnu kriepost domoljublja jošte samo kazati put, kojim može do materijalna probitka doći; a to mogu najljepše podružnice svojimi sjednicami, a najpače pako svojimi izložbami.

Digitized by Google

Cienik,

po kojem prodaje kr. gospodarsko šumarsko učilište u Križevcih mlade voćke, nadalje razno sadje, naime čokoće iliti mlade trsiće i špargu.

A. Voćke plemenitih vrstih.

I. Jabuke visoka stabla, komad po 35 novčićah.

4. Bieli zimski kalvil.
10. Crveni ljetni kalvil
12. Velika ljetna crljenika (malinovka).
22. Bieli kalvil kolovozac.
23. Karinov rani ljetni kalvil.
25. Precrven kalvil.
61. Žuta palas-jabuka.
73. Katalonka.
106. Žuta englezka zlatovka (Gulderling).
114. Duga zelena zlatovka.
116. Ružica iz Jerseya.
154. Florentinka.
160. Biela ljetna nacrtanka.
168. Geldernska krunovka.
212. Biela ljetna breskyača.
264. Veliki flanderski rambur.
277. Biela plamasta kardinalka.
281. Ljubičasta kardinalka.
306. Žencica carevka.
353. Ljagasta zlatovčica.
360. Ananasova carevka.
401. Karmelitska carevka.
414. Carevka pastrvčica.
426. Crvena mirodisna carevka.
443. Ditzova bademo-carevka.
502 Prava siva francezka carevka.
516. Kraljevka iz Overnja, (Reinette von Auvergne).
560. Carevka lioneska.
562. Englezka mogranjka.
603. Smedja matica.
605. Francezka vojvodinka.
606. Velika pisana kostanjica.
616. Vojvodinka prosta.
653. Rana trmovica, (Lavendel-Apfel).
672. Crvena srčika, (Fürstenapfel).
674. Voštenjača, (Wachsapfel).
675. Biela zimska tafetnica.
679. Prava žuta srčika.
686. Trešnjevka.
691. Ruska staklenjača, (Russischer-Glasapfel).
700. Ružmarinka tirolska.

II. Kruške patuljaste (onizke), komad po 40 novčićah.

1. Crvena bergamotka.
7. Njemačka bergamotka.
52. Krasana.
54. Siva podjašprištica, (Dechantbirne).
78. Jaminetka.
60. Njemačka mirisavka.
61. Golica jesenska bez kožice.
88. Regentia.
113. Nova pozna zimska podjašprištica.
203. Duga zelena jesenska kruška.
215. Virgulenska.
217. Pjegava ljetna trnovača.
224. Pastrvčica.
230. Englezka ljetna maslovka.
235. Saksonska zelena duga zimovka.
237. Napoleonova maslovka.
238. Kolomanska jesenska maslovka.
239. Dielova putrovka.
251. Car Ferdinand.
260. Dugopetljasta popovka, (Langstielige Pfaffenbirne).
300. Kneginja Angoulemska, (Duchesse de Angouleme).
301. Tottlebenova kruška.
460. Čigrasta medovka, (Kreiselförmige Honigbirne).
511. Velika liepa djevojačka kruška, (Grosse schöne Jungfernbirne).
514. Prava dobra vjekoslavčica.
519. Kikova tikvanka.
569. Sladka milovida.
587. Solnogradska odlična kruška.
610. Lamartinka.
619. Kralja Eduarda kruška.
621. Putrovka Willermoska.
622. Kumberlandska kruška.
624. Kruška gospoje Duveux.
625. Dubreuilka, (Professor-Dubreuillsbirne).
629. Vittenberžka zvonovka, (Wittenberger Glockenbirne.)
631. Lovačka krušku, (Jägerbirne).
635. Leon Gregoire.
636. Divljaka einsiedelska.
639. Haufemska kruška.
641. Crvena Solnogradska kruška.
643. Nec plus meuris.
647. Velika mačja glava, (Grosser Katzenkopf).
648. Gradičica, (Schlossbirne).
649. Kruška kneginje Jelene Orleanske, (Herzogin Helena von Orleans).
652. Sestričica, (Schwesterbirne).
653. Kruška Karla Smeeta, (Charles Smeet).
659. Maslovka grofa Starenberga, (Graf Starenbergs-Butterbirne).
661. Žutosiva ružanka, (Gelbe, graue Rosenbirne).
663. Uskrsna maslovka, (Osterbutterbirne).
665. Prugasta holandezka, (Gestreifte Holländische Birne).
668. Gospodska kruška, (Herrenbirne).
676. Carska kruška.
677. Blumenbahova kruška.
680. Nadvojvodinka, (Erzherzogsbirne).
681. Donauerova Bergamottka.
682. Kruška kneginje Orleanske.
685. Gendesheimerska kruška.
687. Seklerova duga zelena mirisavka.
688. Vojvodska kruška, (Herzogenbirne).
689. Ovsenica, (Haferbirne).
690. Bergamotka.

Digitized by Google

III. Trešnje i višnje, komad po 40 novč.

9. Rana svibanjska srcolika.
38. Vinklerov crni hrustavac.
62. Flamentinka.
63. Krvava srcovka, (Blutherzkirsche).
95. Rana jantarovka, (Bernsteinkirsche).
98. Gubernska jantarovka.
144. Doktorska višnja, (Doktor-Weichsel).
171. Dvostručasta staklenjača. (Glaskirsche).
174. Crljena oraniančica. (Oranienkirsche).
201. Španjolska rana višnja.
203. Ostheimska višnja.
210. Dvostručica.
211. Prerodna holandezka višnja.
235. Španjolska višnja, punocvietna.
236. Sjenitka amarella, (Schatten Amarelle).
256. Vaterlovska srcovka, (Waterlowo-Herzkirsche).
257. Višnja kraljevića hannoverskoga.
269. Rana španjolska višnja.
271. Duvnovanka, (Nonnenkirsche).
272. Srcovka kneginjica, (Prinzessin-Herzkirsche).
276. Trešnja Kamenogorska.

IV. Breskve po 50. novčićah.

5. Biela magdalenka.
9. Velika ljubovnica.
10. Vojvodinka breskva.
17. Divokrasna.
19. Ljepotica Vitryska.
35. Šmidtbergerova rana breskva.
36. Breskva Rüdinger-Staremberga, (Rüdinger Staremberg-Pfirsich.
37. Breskva Sobieskoga, (Sobieski-Pfirsich).
38. Gladičanka, (Lackpfirsich).
39. Wall-beryanka.
52. Oriaška tvrdovka kasna.
53. Rana rumena tvrdovka.
72. Breskva trešnjevka, (Kirschenpfirsich).
87. „ Bellegardea iliti Bellegardka.

V. Šljive po 40 novčićah.

4. Talijanska šljiva.
8. Ugarska datulinka.
13. Crvena jajolika šljiva.
41. Tamnomodra carica.
56. Reicensteinska šljiva.
72. Nikitanska rana kraljevka, (Nikitaner frühe Königspflaume).
97. Prava velika pintara.
105. Ivanka.
108. Velika bardaklija od Toura.
161. Mirabeljka Flotovka, (von Flotows Mirabelle).
162. Mirabeljka Rangheria. (Rangheris Mirabelle).
163. Pintara vjekoslavčica, (Aloysens Reineclaude).
165. Crvenoprugasta šljiva Coe'-a, (Coes rothgestreifte Pflaume).
167. Ljubičasta šljiva Berlepšova, (von Berlepsch's violette Pflaume.)
168. Carska šljiva Derolova, (Derol's Kaiserpflaume).
169. Šljiva Katica iz Chenectadady, (Katharinen-Pflaume von Chenectadady).
170. Šljiva Rudolfova.

B. Cokoće.

I. Čokoće namoštno (za pravlenje vina).

100 kom. korenjakah po 2 st.

6. Dišuća ranina, (Weisse muskirte Urbanitraube.)
40. Biela plemenika, (Weisser Gutedel).
95. Rana modra kraljevina, (Früher bl. Portugieser).
96. Crvena kraljevina, (Rother Portugieser).
99. Zelena silvanka, (Grüner Sylvaner).
127. Crvena žarjevina, (Rother Zierfahnler).
154. Sladka grašica, (Weisser Wälschriesling, talijanska graševina).
162. Dišuća grašica, (Weisser Riesling, Kleinriesling, Rheinriesling).
165. Modra divljačina, (Blauer Wildbacher).
211. Moslavac, starina ili krhkopetec, (Mossler).
88. Biela Trummerovka, (Weisse Trummertraube).
111. Modra jakobinka, (Blauer Jakobin).
113. Modra gamajka, (Blauer Gamay).
117. Crveni lisičnjak, (Rothe Fuchstraube).
151. Sladka crnina, (Schwarzer Kleinungar).
191. Modra malino-madera, (Blaue Himbeerenriechende Madera).
222. Biela libanonka, (Weisse Libanon).
227. Rana modra kusinka, (Frühe bl. Coussitraube).
230. Crvena valtelinka, (Rother Velteliner).
231. Jasno-crvena valtelinka, (Hellrother Velteliner).
232/a Biela valtelinka, (Weisser Veltеliner).
240. Biiela Hiršhoferka. (Weisse Hirschhofertraube).
241. Bela Verdela, (Weisse Verdella).
242. Dišuća Ivanovka, (Muskirte Erzhersog Johann-Tr.).
244. Biela Vilemovka, (Weisse Wilhelmstraube.)
247. Biela crvenovrška, (Weisser Rothgipfler).
259. Biela dišuća silvanka, (Weisser Muskatsylvaner).
320. Modri risago. (Blauer Risago).
321. Rani modri blussard, (Früher bl. Blussard).
324. Biela pačetina, (Weisse Ugne).
325. Bieli Verdelžan, (Veisser Verdelho).

II. Čokoće za stolno groždje.

Komad po 5 novčićah.

1. Modri tirolac, (Blauer Trollinger).
5. Crvena kalebovka, (Rothe Calebstraube).
7. Carevka smokvenog lišća, (Feigenblättrige Inperial).
12. Biela kandolka, (Weisse Candolle)
80. Modra jankovčica, (Blauer Pineau).
81. Ljubičasta jankovčica, (Violetter Pineau).

C. Šparga.

Trogodišnji korienjaci, 100 kom. po 2. st.

U Križevcih dne 15. Listopada 1867.

Ravnateljstvo kr. gospodarsko-šumarskog učilišta.

Tiskom Dragutina Albrechta.

Digitized by Google

Broj 46. **U Zagrebu** **14. Listopada 1867. XV. God.**

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Jakost ljetošnjega mošta i vina.

U prijašnjih godinah govorili smo u gospodarskom listu višeputa o tom, kako je potrebno proučiti svojstva pojedinih vrstih, suvrstih i kličicah vinove loze, proučiti ova svojstva temeljito i uglaviti valjanost ili nevaljanost ploda točnim brojem. Bez točnih bo brojevah neima niti u znanosti niti u praktičnom životu dostatnih podlogah za dokaze o koristi ili gubitku; bez brojevah tumara gospodar po tmini, nagadjajuć samo ovo ili ono.

Uvaživ neizvjestnost, koja dan danas prieči napredak mnogih strukah gospodarskih u obće i napose vinogradarstvo poradi nestašice valjanih, istinitih podatakah, stali smo ustanovljivati g. 1863 vriednost čokoća, štono rasta u Hrvatskoj i Slavonji, vaganjem mošta od pojedinih vrstih i u pojedinih predjelih, te smo posljedak toga mučnoga posla uvrstili u ovaj naš strukovni list, štono zastupa ljetopise razvoja svih strukah gospodarskih u našoj domovini. Dotični brojevi gospodarskoga lista, naime br. 51. od g. 1863., brojevi 40. do 46., 48. do 52. od g. 1865. u člancih pod naslovom „vinogradarsko putovanje", brojevi 42. do 52. od god. 1866. sadržavaju u člancih pod naslovom »vinogradarska izkustva« obilato tumačenje i brojevni pregled naših radnjah u toj struki, koja je za Hrvatsku i Slavoniju veoma važna. Nu buduć da izkustva jedne, dvijuh, ili trijuh godinah neodlučuju, a valjane razmjerne brojeve u gospodarstvu barem na desetgodišnjem izkustvu osnivati treba, naumismo unapried da nastavimo nadalje naša vinogradarska iztraživanja dosliedno i neumorno zato, da uzmognemo pitanje o manjoj ili većoj vriednosti svihkolikih vrstih vinove loze sasvim temeljito riešiti.

U tom znanstveno-praktičnom pravcu radili smo dakle i ljetos, uglaviv točnim vaganjem šire iliti mošta od zreloga groždja postotke sladora, odlučujuće ponajprije pogledom na veću ili manju vriednost ploda i robe.

Plod i roba t. j. mošt i vino mogu se ovakvim načinom najbolje prosuditi i ocieniti, pa je taj način ocjene u vinorodnih predjelih zapadne Europe dandanas postao tako obćenit, da u jeseni posjednici vinogradah i vještaci priobćuju putem gospodarskih listovah sladkoću svoga mošta, polag koje se dade unapried presuditi potonja jakost i valjanost vina.

Oslanjajuć se na članke gore navedene i u prijašnjih godinah vinogradarskoj struci posvećene, nećemo ponavljati sav opis postupanja u tom djelu i vadimo iz rečenih članakah za ocjenu ljetošnjega ploda vinove loze samo onaj razmjer, koji označuje kolikoću žeste (vinovice, spirita), odgovarajuću stanovitoj kolikoći sladora u moštu iliti širi. Kazasmo u potaknutih člancih, da ima od stanovite kolikoće sladora poslie dovrenja uviek polovica postotakah žeste; n. pr. ima od mošta, koji sadržaje 20 postotakah sladora, potlam u vinu 10 postotakah žeste.

Učitelj tehnologije i lučbe na gospodarskom učilištu križevačkom, g. Vavra, nastojao je kroz više navedenih godinah oko toga, da uglavi točnost i pouzdanost potaknutoga razmjerja, te je vino, dobiveno poslie vrenja od pojedinih vrstih groždja, za godinu danah i kasnije mjerio sasvim točno pogledom na kolikoću žeste. Svi dotični pokusi, kojih se resultati nalaze jošte sad u zavodskoj lučbarnici pouke i uvjerenja radi, pokazuju istinitost navedenoga razmjerja; pa ako ima kod njeke vrsti malene razlike, to se ova sastoji u tome, da ima u vinu kadkad nješto više žeste, n. pr. za $^1/_{10}$ ili $^2/_{10}$ postotakah od polovice postotakah sladora u moštu. N. pr. ima od $21^6/_{10}$ postotka sladora, vaganoga u moštu, potlam žeste $10^8/_{10}$ ili kadkad $10^9/_{10}$ postotakah. Ova je razlika nesamo malena, već za vještaka veoma ugodna, jerbo ga uvjerava o dovoljnoj kolikoći žeste u vinu. Ob ovoj bo kolikoći visi ponajprije jakost, stalnost i trajnost vina, koje držati i na dalek put pouzdano odpremiti nemožemo, ako mu je kolikoća žeste izpod 9 postotakah.

Digitized by Google

Znajući ovaj na višestranom izkustvu osnovani razmjer, možemo već u berbi riešiti pitanje o jakosti i stalnosti budućega vina; jer ako je kolikoća sladora u moštu izpod 18 postotakah, bit će žeste iliti vinovice u vinu manje od 9%, dakle se ovakvo vino neće moći dugo držati, a kamo li po trgovini daleko pošiljati. — Prigovorit će valjda mnogi, da se ovakav razmjer dade i jezikom ustanoviti; a mi kažemo, da se neda, osobito ljetos, kad nam poradi nejednake ili dosta nizke toplote mošt nije valjano vrio, nije dovrio, pa je dosad mjestimice sladak i nitko nezna, što će nadalje od njega biti, ako nije u berbi uglavio preporučenim vaganjem mošta razpoloživu kolikoću sladora.

Želeći otvoriti hrvatsko-slavonskomu vinu čvrst i stalan put u svietsku trgovinu moramo se povesti za vinogradari i trgovci zapadne Europe, naime Francezke, inače propasti će za kratko vrieme dobar glas našega vina, što ga postigosmo na izložbah — lani u Beču, a ljetos ponešto u Parizu. Natjecajući se u sriednjoj Europi osobito sa dosta jevtinim francezkim vinom treba da znamo održati mejdan, i to je moguće samo onda, kad budemo znali usporediti se s francezkimi vinari i trgovci. Ovi ljudi, kojim je normalan iliti pravilan dobar mošt onaj, štono sadržaje 24 postotka sladora, popunjuju manjak odmah uz vrenje pridodanjem grozdovine (*Traubenzucker*) ili kriepe slabo vino izpod 12 postotakah žeste dovoljnim pridodavanjem stanovite kolikoće n. pr. 2 do 3 postotka žeste iliti vinovice. Bez ovoga potrebitoga popunjenja jakosti i snage vina nepošilja nijedan pametan vinar i trgovac francezki svoju robu na put, jer neće igrati neizvjestnu igru; već radi čvrsto i sjegurno. Postignuv ovakvom sjegurnom i jednakom robom pouzdanje obćinstva može tako iztisnuti svakoga, koji bi se hotio natjecati s robom manje vriednom ili sad dobrom a sad slabom.

Poslie ovoga uvoda možemo pristupiti k pitanju o jakosti ljetošnjega mošta i vina, riešavajuć ga strukovno kratkim izbrajanjem postotakah glavnih vrstih vinove loze. —

Pozivajući u drugoj polovici mjeseca Rujna naše obćinstvo na koliko moguće kasnu berbu nadali smo se izvanredno dobromu moštu od gore potaknute kolikoće t. j. 24 postotakah sladora, dakle vinu od 12 postotakah žeste. Rečeni bo mjesec bio je veoma prijazan grožđju i ljudi su već stali govoriti o robi nalik na onu od slavne godine 1834. ; nego veliki mraz od 26. i 27. Rujna prekinuo je tu nadu, jer je uz ofureno lišće i smržnjeno grožđje prestalo svekoliko umnožavanje sladora u bobicah, paće je grozilo hladno kišovito vrieme onim vrstim, štono rado i lahko gnjile, da će propasti. Petlovje pozeblih grozdovah sčvrklo se je i stalo je uz kišu i vjetar popuštati, pa je mjestimice opalo puno grožđja na tlo, osobito od njekih vrstih, n. pr. od lipovine, od krhkopadne, od moslavca i t. d. Kamo sreće, da su i bolji gospodari, koji su kanili čekati s berbom do 15. Listopada, stali brati svoje grožđje već početkom toga mjeseca; dobro bi učinili, kako izkustvo toga zloćestoga mjeseca pokazuje; jer bi nabrali od 1. do 6. Listopada za čudo sladjega mošta od onih, koji su brali grožđje nabreknuto od kiše izmed 10. i 20 Listopada. Dokazah o tom imamo u sliedećih podatcih vaganja mošta.

(Nastavit će se)

Izložba u Ludbregu.

(Svršetak.)

Govor predsjednikov pratijahu slušatelji opetovnim „Živio,“ i svaki je izložitelj radostno primio izručenu mu nagradu.

Poslie dielenja zaključi liepu svečanost podpredsjednik, veleč g. Šavor, izvrstnim govorom, koji ćemo napose u dojdućem dodatku priobćiti. Izraziv predsjedniku zahvalnost svoju i svih članovah podružnice radi brige i požrtvovanja, radi povoljnog upliva gledeć na uspjeh izložbe, zahvali se podpredsjednik i pojedinim odborom na trudu, što ga imaše kod presudjivanja, osobito pak se zahvali tajniku podružnice, učitelju g. Hercegu, koji je pokazao u svemkolikom izložbenom poslovanju nesamo najveću pripravnost, već je i zbilja žrtvovao puno vremena tomu naprednomu podhvatu.

Zaključujuć ovo izvješće primjećujemo jošte, da se je svečanost svršila ugodnom zabavom, kojoj sviraše koprivnički glasbeni zbor, pozvan ovamo o trošku predsjednikovu, da mu razveseli revne članove podružnice. — U prijateljskom krugu izraženo bi više željah i nakanah za buduću godinu; želeći tim nakanam da se uživotvore, zaključujemo svoje izvješće o držanoj i sretno obavljenoj izložbi s tom primjetbom, da ćemo i u buduće obćinstvu našemu javiti i tumačiti uspjeh kojegod izložbe domaće, samo kad se slavne naše podružnice budu za nje pobrinule.

Zbornica.

Kada će se ukinuti pusta paša?

Našemu je gospodarstvu doduše geslo „Napredak“ i naše se podružnice hrvatsko-slavonske trse oko toga, da se pojedine struke gospodarstva promiču i unapriede; nego dočim smo n. pr. u voćarstvu i vinogradarstvu, gdje gdje i u stočarstvu podosta napredovali, zaostali smo u poljskom gospodarstvu neizmjerno poradi paše, jošte dosada neukinute i neuredjene. —

Šteta od neuredjene i puste paše poznata je doduše našim ljudem, nego buduć da sveudilj traje i nigdje se nečini ništa zato, da prestane ili da se barem stanovitimi zakoni opredieli, treba da opetovano govorimo o tom zlu, kojega su se izobraženije zemlje zapadne Austrije davno već otresle i riešile. Sile nas na to baš neprilike, što jih imaju sad u jeseni svi gospo-

Digitized by Google

dari, nadalje štete, koje su doista nebrojene i nečuvene. Usjevi poljski sad jošte nisu valjano nikli, a eto ti marva već trči po oranoj i zubljanoj mekoti, kvari jesensku sjetvu — tako, da oranice izgledaju već sada kao blatna tratina te izgledati će do proleća jošte gorje. O livadah neću da govorim, pače bi dopustio ako neima kiše, da se marva u jeseni pase vani po travnicih; nego pustiti marvu bez reda na polje i ostaviti ju bez pastira, velik je prestupak, za koji bi trebalo napraviti što prije najstrožiji zakon i — nota bene — vršiti taj zakon, inače se nećemo nikada popeti na bolji stupanj gospodarenja.

Tko sada putuje po Hrvatskoj i Slavoniji, nalazi svigdje uz put po livadah, oranicah, šumah pače i — horrendum dictu — po vinogradih (!) marvu bez pastirah. Tužno je pogledati taj nered i grieh je dopustiti, da to i nadalje ovako ostane. — Onomadne pohodih priatelja naprednjaka koncem berbe, a eto kad mi je razlagao uspjeh svoje radnje, stane mi žalostno tumačiti i štetu, što je ima svake godine od potaknutog nereda. Jošte prije berbe pojedoše mu svinje, iz susjedne šume bez pastira ovamo zabludivše, puno sladka grožđja; sad mu stadoše pohadjati vinograd gladne krave, pače i bujni ždriebići! Ovi su se valjda vješbali za dojduće javno utrkivanje, i to ovdje skakanjem preko preponah.

Nu nemojmo se šaliti. Krave i ždrebad je mojemu prijatelju pogazila i baš utamanila za čudo mnogo mladih trsićah, proljetos zasadjenih. Bila je baš kiša pala i konjsko je kopito probušilo do i preko korienja mladoga trsa, koji će sad sagnjiti, jer je baš u gornjoj polovici razmrvljen.

U ovakvih je okolnostih težko uzdržati volju za napredak, kad se politička uprava nebrini za ništa, priviknuv zlostanju, o kojem u zapadnih zemljah neimaju pojma. — Dosad su predstavljali kod nas, da se puk paše okaniti nemože, jer su jošte toli šume koli pašnici nerazdieljeni, naime jer je sve u gospoštinskih rukuh, a seljak bi se odrekao svojega prava, ako bi prestao pasti na zemljištu, spadajućem u skupni posjed. Dobro — neka bude; ali ima sad već mnogih, vrlo mnogih obćinah, oddieljenih gledeć na sva svoja zemljišta od bivše gospoštine! Zašto se ovim ljudem dopušta da čame u starom neredu? Čovjek plaća porez tobož radi zaštite imetka; kakva je to zaštita, kad si nemožem posijati niti ral ozimine ili saditi voćke ili čokoća na svojem zemljištu, obterećenom svakojakimi daćami? Ideš li tužiti, ostaje ti tužba neriešena ili bezuspješna, makar uz deset svjedokah; tražiš li naknadu za dokazanu štetu, stoji opet komisija više od poljske štete; odredi li se gdje gdje globa, Bog zna tko će ju pobirati, pa ako je oštećenik zbilja nješta dobio, mora se bojati, da mu posjednik zaplenjene marve od osvete neupali kuću ili barem klet!

To su okolnosti, koje u svakom domoljubu baš guše ljubav prama napredku, jer je sav njegov trud uzaludan, kad neima valjanih poljskih zakonah ili kad neće zakone vršiti. Mi se srdimo čitajuć u bečkih ili drugih njemačkih novinah opisivanje nereda, što tobož vlada u našoj zemlji i radi kojega je i naš narod na zlu glasu; nego mjesto da taj nered sebi na korist i na čast ukinemo, odgovaramo obično na presude i prigovore tako kao da bi u nas bilo sve u redu i prigovori samo da su zlobni i prazni. Ovako bogme nećemo niti sebi pomoći, niti će zemlja doći na bolji glas. Hrvatska je paša postala kod putnikah, štono višeputah zablude u južne pokrajine austrijske carevine, baš poslovicom kao znak kukavnoga stanja kulture. I to se neda nijekati, da ovakvomu neredu neima nigdje para. — Ako su već razdieljeni pašnici, neka si drži obćina barem valjana pastira za svukoliku marvu, a ne da telad, krave, krmad, konji i t. d. od pojedinih seljakah trče po danu i po noći vani bez nadziranja. — Vinceliri u bolje uredjenih vinogradih jadikuju i tuže se, da imaju sad na jesen puno više truda i posla, nego prije branja, jer je marva na paši podivljela, neda se hvatati i gazi čokoće kao grmovje.

Uvažavajući otu oskudicu, koja jednom prestati mora, ako hoćemo da nam uspjeva gospodarstvo redovito i valjano, uslobodjujemo se izraziti sveobću želju, da nam naši poslanici u dojdućem saboru izposluju sliedeće:

1. Da se komasacija i segregacija u svih pokrajinah Hrvatske i Slavonije olakša i koliko moguće pospješi.

2. Da se radi neuredne puste paše izdade strog zakon i za vršenje toga zakona i ustanovljivanje globah i naknadah za štetu da se opredieli jednostavan postupak.

3, Da se koliko moguće u svakoj obćini pridieli svakoj kući onaj komad pašnika i šume, koji joj pripada kao zakoniti dio od obćinskoga pašnika i obćinske šume, i to zato, da barem bolji gospodari mogu valjano gospodariti i djetelinu gojeć napredovati. Bez ovoga bo razdieljenja opet su vezani napredujaci, jer je prieči u valjanoj porabi zemljištah obćeniti nered i osobito nesretna paša.

Bili naši poslanici kojegod stranke političke, za sdruženje s Ugarskom ili proti sdruženju, u ovom se pitanju mogu složiti bez pogibelji dapače na korist domovine, na materialnu korist, o kojoj se dandanas puno govori. — Ako se neriešimo puste paše, svi su nam savjeti i naputci bez koristi; nego ako se paša ukine ili barem uredi, neće smetati naše seljake ništa, i moći će bolje gospodariti, što mi svi želimo. M.

Digitized by Google

GLASONOŠA.

Službene viesti.

(*Obnova upravljajućega odbora iločke gospodarske podružnice*). Iločka podružnica hrv. slav. gosp. družtva izabrala je u svojoj redovnoj sjednici od 23. Listopada o. g. za godinu 1868—1870. sliedeća lica, i to za čast podružničkoga predsjednika: g. Franju Bilčevića, odvjetnika i posjednika u Iloku; tajnika: g. Ivana Krstitelja Tombora, župnika u Erdeviku; odbornikah: gg. Andriju Burjana, vlastelinsk. činovnika u Iloku, Franju Doležala, vlastelinsk. činovnika u Nestinu, Josipa Hrobaća, vlastel. činovnika u Čereviću, Božu Pavšića, župan. liečnika u Iloku, Žigu Šöjtöria, liečnika u Iloku, Marjana Doboševića, posjednika u Iloku, a osim ovih licah izabrana su laglje uprave radi još i sliedeća za čast podpredsjednikah: gg. Janko Frušić, posjednik i obćinski bilježnik u Čalmi i Antun Matić podarcidjakon i župnik u Tovarniku; za čast drugoga pomoćnoga tajnika: g. Matia Marinković, župnik u Sotu.

(*Poziv.*) Na 14. Studena o. g. držat će se redovita sjednica gospodarske podružnice u Koprivnici i to prije podne; pretresat će se:

1. Izvješće glavnoga izložbenoga odbora o potrošku i prihodu.
2. Sastavit će se izvješće o ovogodišnjoj ljetini za porabu glavnoga gospodarskoga družtva u Zagrebu.
3. Čitat će se izvješća odborah u poslu pregledavanja školskih ciepilnjakah.
4. Sabirat će se zaostavši prinesci.

U Bukovcu 1. Studena 1867.

J. Šavor, podpred.

— Sjednica gospodarske podružnice svetoivanske biaše sazvana na 29. Kolovoza t. g. i putem gospodarskog lista, i privatnimi dopisi i pozivnicami; nu pošto na ovu sjednicu osim petorice župnikah i dvojice inih članovah nedodje više nitko, to ostadoše predmeti neriešeni, te se zato opetovano saziva sjednica na 21. Studena t. g. u Sveti Ivan, gdje će se uz prijašnji program podnieti jošte izvješće ob ovogodišnjoj ljetini. — U Bukovcu dne 7. Studena 1867.

St. Valdec, tajnik.

(*Obaljenje vozarine poštarske*). Naša dva ministarstva natjecaju se sad gledeć na promicanje trgovine i prometa, jer su se opet dogovorila o smanjenju dosadašnje vozarine za pošiljke, c. kr. poštom odpremljene. Ova će se vozarina počemši od nove godine 1868. obaliti na $^3/_4$ dosadanje plaće kod težjih stvarih, a kod manjih pošiljakah smanjena je malo ne na polovicu dosadašnjih pristojbinah. Ovo će biti gospodarom jako ugodno, osobito kod naručbah različita sjemenja i sadja.

Domaće viesti.

(*Odlikovanje gospodarskoga napredka*). Čitateljem našega lista poznato je već, da bi u ljetošnjoj parižkoj izložbi dosudjena zlatna kolajna njegovoj preuzvišenosti državnomu savjetniku barunu Metellu Ožegoviću za izvrstno vino hrvatsko (gušćerovačko); nego sad ide ovoga rodoljuba drugo odlikovanje, jer je kralj naš Njeg. veličanstvo Franjo Josip, prigodom pregledanja izložakah austrijskih u Parizu napose naložio ubaviestiti našega hrvatskoga veleposjednika o najvišjem zadovoljstvu gledeć na postignuti uspjeh u domaćem vinarstvu. — Ugodno nam je ujedno javiti, da u tom pravcu sliedi uzvišenog otca i revni sin bar. Ljudevit Ožegović, utemeljiv ljetos blizu grada gušćerovačkòga novi vinograd „Metellov brieg“. Novi redomični nasad, za koji nabavi korienjakah u novčanoj vriednosti od 620 st., obavlja se sasvim po pravilih umnoga vinogradarstva, naime sa korienjaci dobrih jednakih vrstih uz redomičnu sadnju. Očitujući prama ovakvom valjanom postupku svoje priznanje, veselimo se, da koncem ove godine možemo bilježiti u naših ljetopisih više ovakvih djelah, naime oko Križevacah, gdje mali i veleposjednici svoje vinograde sve bolje i bolje uredjuju. Medju veleposjednici treba da osim gušćerovačke gospoštine napomenemo gg. Lj. Vukotinovića, Kiepacha, Fodroczya, biskupa Smičiklasa, vel. župana Kukuljevića, gospoštinu moslavačku i vlastelina Inkeya Palinskoga; medju posjednici manjih vinogradah malo ne sve župnike naime Egersdorfera, Šavora, Berutu, Žužela, Mlinarića, Smetiška i Valdeca, zatim g. Sviličića u Križevcih, Vaniša i Teklića u Ludbregu. Medjutim rade napredno u toj struci takodjer izvan križevačke županije drugi posjednici lozja, naime vicejašprišt Havliček u Sv. Brcku, župnik Barabaš u Moravču, Leuštek u Kašini, Stražimir u Sv. Ivanu i t. d. — Ovako ćemo sad 10 godinah preustrojiti sretno svoje vinograde i pivnice!

Gospodarski koledar „Bilježnik“

dobiva se kod svih gospodarskih podružnicah i u pisari gospodarskoga družtva.

Gospodrske viesti.

(*Koliko plaćaju pojedine zemlje austrijske carevine poreza od 1 rali?*) Dosada, naime od g. 1860 do konca g. 1867 plaćaju zemljarine od 1 rali poprieko u susjednoj Ugarskoj (i kako se čini polag službena izkaza takodjer u Hrvatskoj i Slavoniji 57 novč., u gornjoj i dolnjoj Austriji 1 st. 16 novč., u Českoj 1 st. 60 novč. Upravnoga poreza u obće ima od jednoga žitelja u Ugarskoj 2 st. 98 novč., u Českoj 4 st. 31 novč., u gornjoj Austriji 4 st. 76 novč., u Beču 23 st. 30 novčićah.

Trgovina.

(*Križevački martinski sajam*), koji spada medju najveće, nije baš bio ljetos tako važan kao lani i preklani; jer nije bio dostavljen ovamo dovoljan broj marve; zato se je sve dobro prodalo, naime krave srednje ruke po 60—70 st., dvogodišnji junci po 200 st. i više, par svinjah iz žira po 70 st. Pitanih volovah nije bilo i konjah se ovdje neznatno prodaje, nego krmadi odtjeraše preko 12 velikih čoporah u Čakovac. Svinjari se tuže, da krmad pri ljetošnjem žiru neće da valjano odeblja. — Žito je ovdje dosta skupo, naime pšenica po 5 st., raž po 3 st. 50 novč., kukuruz po 3 st., leća po 8 st. — — Novo (ljetošnje) vino prodaje se po 4 st. viedro.

(*Bečki cienik na žitnoj burzi od 9. Studena t. g.*) Pšenica banatska u Gjuru 6 for. 80 novč. 88 funt., do 6 fr. 85 novč. 89 funt.; maroška u Gjuru 6 for. 75 novč. $88^1/_2$ funtih, do 7 forintih 89 funt.; stolnobiogradska u Lepsenju 6 for. 55 nvč. 87 do 88 funt., Sanatska u Gjuru 7 fr. 89 funt.: raž austrijska u Beču 4 for. 50 novč. 80 funt. do 4 for. 80 novč. 82 funt.; ječam austrijski u Beču 3 fr. 40 novč. 72 funt.; zob ugarska transito 2 fr. 5 nvč. 44 funt. do 2 for. 37 novč. 49 funt. — Razprodano pšenice 40.000 vaganah.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva Dragutin Lambl.

Digitized by Google

Broj 47. **U Zagrebu** **21. Listopada 1867. XV. God.**

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se u kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Jakost ljetošnjega mošta i vina.

(Nastavak.)

Sravnjivanje postotakah sladora u moštu od različitih vrstih i kličicah vinove loze od godine 1863., 1864., 1865., 1866. i 1867.

	1863			1864			1865			1866			1867		
	dan	mjesec	postot. sladora	dan	mjesec	postot. sladora	dan	mjesec	postot. sladora	dan	mjesec	postot. sladora	dan	mjesec	postot. sladora
Modra kadarka.															
Na Potočcu (gospod, učilišta)	2.	Listop.	22_8	29.	Listop.	14_4	29.	Rujna	20_5	—	—	—	1.	Listop.	20_8
Na Graberancu (g. Sviličića)	—	—	—	16.	Listop.	18_4	3.	Listop.	24_8	28.	Rujna	21_2	10.	„	20_2
U Ludbregu (g. Vaniša)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13.	„	21_2
U Rasinji (g. Inkeya)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11.	„	20_6
Na Bogačevu (g. Fodrocia)	4.	Listop.	23_2	23.	Listop.	17_2	6.	Listop.	22_6	17.	Listop.	21_5	15.	„	20_6
Na Humu (g. Kiepacha)	5.	Listop.	23_6	22.	Listop.	20	4.	Listop.	24_4	—	—	—	23.	„	19_8
Prava crnina (kosovina).															
Na Potočcu	2.	Listop.	18_8	—	—	—	29.	Rujna	21_5	—	—	—	1.	Listop.	21_2
Na Obreži (g. bar. Ožegovića)	4.	Listop.	21_8	21.	Listop.	21	—	—	—	13.	Listop.	24	16.	„	20
Na Humu	5.	Listop.	20_6	22.	Listop.	21_8	—	—	—	—	—	—	23.	„	18
Modra Zdenčajka.															
Na Potočcu	2.	Listop.	22_2	—	—	—	29.	Rujna	22_5	6.	Listop.	19_6	1.	Listop.	20
Na Bogačevu	4.	Listop.	23_8	23.	Listop.	17	6.	Listop.	21_8	17.	Listop.	22	15.	„	21
Biela ranina.															
Na Potočcu	2.	Listop.	22_6	—	—	—	29.	Rujna	23_2	—	—	—	1.	Listop.	22_8
Plavičina (*W. Mehlweiss*).															
Na Potočcu	2.	Listop.	20_8	29.	Listop.	13_4	29.	Rujna	22_3	6.	Listop.	20	1.	Listop.	21_2
U Rasinji	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11.	„	21_4
Biela krščina (*W. Zimmttraube*).															
Na Potočcu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.	Listop.	24
Na Humu	5.	Listop.	22_4	—	—	—	4.	Listop.	24_3	—	—	—	—	—	—
Na Graberancu (g. Sviličića)	—	—	—	20.	Listop.	19_4	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Modri vrbanščak.															
Na Potočcu	2.	Listop.	14_6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.	Listop.	17_1
Moslavac (krhkopetec, starina, šipelj).															
Na Potočcu	2.	Listop.	23	—	—	—	29.	Rujna	23_1	6.	Listop.	20_8	1.	Listop.	22_8
Na Graberancu	—	—	—	16.	Listop.	18	3.	Listop.	25	28.	Rujna	22_6	10.	„	20_8
U Rasinji	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11.	„	21
U Ludbregu na Gradišću	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13.	„	21
Na Bogačevu	4.	Listop.	24_6	23.	Listop.	20_6	6.	Listop.	22_4	—	—	—	15.	„	22_1
Na Obreži (Kalniku)	4.	Listop.	24_8	22.	Listop.	20	4.	Listop.	25	13.	Listop.	23_8	16.	„	21

Digitized by Google

	1863			1864			1865			1866			1867		
	dan	mjesec	postot. sladora	dan	mjesec	postot. sladora	dan	mjesec	postot. sladora	dan	mjesec	postot. sladora	dan	mjesec	postot. sladora
Kraljevina (crvena).															
Na Potočcu	2.	Listop.	19_2	29.	Listop.	16_5	29.	Rujna	21_5	6.	Listop.	21_2	1.	Listop.	21_2
Na Bogačevu	4.	Listop.	22_6	23.	Listop.	19_4	6.	Listop.	23_8	—	—	—	15.	Listop.	22
Lipovina (debela).															
Na Potočcu	2.	Listop.	22_4	—	—	—	29.	Rujna	20_4	—	—	—	1.	Listop.	23_4
Krhkopadna (*Grüner Barthainer*).															
Na Brížki (blizu Bele g. bar. Ožegovića).	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16.	Rujna	19_6	—	—	—
Na Potočcu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.	Listop.	20_8
Biela kadarka (belak).															
Na Potočcu	2.	Listop.	18	—	—	—	29.	Rujna	18_5	—	—	—	1.	Listop.	21_4
Sladka grašica (*W Wälschriesling*).															
Na Potočcu	2.	Listop.	21	—	—	—	29.	Rujna	24_3	6.	Listop.	23	1.	Listop.	22_8
Na Bogačevu	4.	Listop.	22_6	23.	Listop.	20_6	6.	Listop.	23_9	—	—	—	15.	Listop.	22
Dišuča grašica (*Kleinriesling, Rhein-Riesling*).															
Na Potočcu	2.	Listop.	22_6	—	—	—	29.	Rujna	23	6.	Listop.	22_1	1.	Listop.	21_8
Crv. Žerjavina (*R. Zierfahnler*).															
Na Potočcu	2.	Listop.	22_6	29.	Listop.	17_8	29.	Rujna	25_4	6.	Listop.	23	1.	Listop.	22_6
Dišući traminac.															
Na Potočcu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.	Listop	24_2
Na Bogačevu	4.	Listop.	24	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Na Graberancu	—	—	—	—	—	—	3.	Listop.	23_6	—	—	—	—	—	—
Zelena valtelinka.															
Na Potočcu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6.	Listop.	25_1	1.	Listop.	25_4
Zelena silvanka.															
Na Potočcu	—	—	—	—	—	—	29.	Rujna	23_9	6.	Listop.	22_8	1.	Listop.	24_1
Biela plemenika.															
Na Potočcu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.	Listop.	18_8
Na Turjaku	—	—	—	—	—	—	9.	Listop.	21_4	—	—	—	—	—	—
Zelenika (biela).															
Na Potočcu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6.	Listop.	17_3	1.	Listop.	18_8
Na Obreži (Kalnik)	—	—	—	21.	Listop.	14_8	—	—	—	—	—	—	16.	Listop.	18
Crv. bakatorka.															
Na Potočcu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.	Listop.	21
Modra kavčina (*Blauer Kölner*).															
Na Potočcu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.	Listop.	20_8
Na bieloj gorici	—	—	—	—	—	—	8.	Listop.	21_3	—	—	—	—	—	—
Rana modra kraljevina (*Früher bl. Portugieser*).															
Na Potočcu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26.	Rujna	20_6	1.	Listop.	23
Na Turjaku (g. Zdenčaja)	30.	Rujna	23	—	—	—	—	—	—	5.	Listop.	20_9	—	—	—
Debela modrina (*Bl. Heunisch*).															
Na Potočcu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.	Listop.	21_4
Modra frankovka (*Bl. Fränkische*).															
Na Potočcu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.	Listop.	23
Na Turjaku	30.	Rujna	21_4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Modra kavka.															
Na Potočcu	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1.	Listop.	22_4
Na Turjaku	30.	Rujna	22_8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Pravi modri divljak (*Echter bl. Wildbacher*).															
Na Potočcu	2.	Listop.	22_6	29.	Listop.	15_4	29.	Rujna	23	—	—	—	1.	Listop.	19_4
Modra šiprina (šopatna)															
Na bieloj gorici (Riečkoj)	—	—	—	—	—	—	8.	Listop.	19_6	—	—	—	—	—	—
U Rasinji	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11.	Listop.	18
Kasna modrina (pelez, crlenjak).															
U Ludbregu (na Gradišću)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13.	Listop.	18
Prava bjelina (*W. Heunisch*).															
U Ludbregu (na Gradišću)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	13.	Listop.	19

(**Sliedit će svršetak.**)

Digitized by Google

Naše mliekarstvo.

Tkogod gleda i sravnjiva cienike živeža u nas i u susjednih zemljah, n. pr. u Kranjskoj i Štajerskoj, mora se čuditi, da nam je mlieko po naših gradovih neizmjerno skupo a u štajerskih je gradovih, n. p. u samom glavnom gradu zemlje, u Gradcu, za trećinu i kadšto i za polovicu jevtinije. Po ljetu se prodaje mlieko u Zagrebu, Križevcih, Osieku, Požegi, i t. d. obično polić po 15 novč., zimom po 18—20 novč, dočim je ljeti u štaj. Gradcu po 8 ili 10 novč., zimi po 10 ili 12 novč. isti polić. Vrhnje plaćamo po zimi uviek sajtlik po 10 novč.; a u štaj. Gradcu ga imaju po 4 novč.

Pitajuć za razloge ove skupoće mlieka i vrhnja nemožemo kazati, da su nam sve vrsti živeža u Hrvatskoj u obće skupocienije od štajerskih; obratno opažamo, da je meso, mašća, živad i t. d. u nas jevtinija, samo mlječine su skupe i baš preskupe, ako uvažimo, da ima u zemlji dosta livadah i cjenije krme od one u susjednih zemljah. U njekih naših predjelih prodavaju sieno uz izobilje sjenokošah po 80 novč. centu, a u Štajerskoj je ciena sienu obično oko 1 fr. 50 novč. Mi bi dakle po prilici mogli proizvadjati i našemu obćinstvu, krave nedržećemu, po gradovih prodavati mlieko uz polovičnu cienu od štajerske; a eto ti naše su ciene obratno za dobru trećinu više od štajerskih!!

Ako nije ovomu nerazmjerju kriva nestašica krme, treba valjda tražiti uzrok u nedovoljnom broju marve, naime kravah muzarah? I to nestoji, jer ima u našoj zemlji toliko rogate marve, da se svake godine kupuje na naših sajmovih znameniti broj marve za zemlje zapadne i za Beč.

Uvaživ naše okolnosti gospodarske, nalazimo gore potaknutoj oskudici dva glavna razloga: neznanstvo i nedovoljni broj dobrih kravah muzarah.

Gledeć na neznanstvo treba navesti to, da naši gospodari nerado računaju, postupajuć bez proračuna sad ovako sad onako, i to nesamo bez stanovite koristi, već baš sebi na štetu. Da bi seljaci u okolici naših gradovah i gradićah znali i htjeli računati, koliko jim donosi maslarija, i kakav dobitak mogu postići prodajom mlieka, doista bi pristali uz prodaju mlieka i vrhnja, pa bi nam žiteljstvo gradovah laglje i jevtinije živilo, a seljak bi primio za mjesec danah najmanje dvaputa toliko gotova novca od svojih kravah mljekarenjem, što ga dobiva dosada prodajom maslaca. —

Prigovorit će mnogi prijatelj staroga gospodarenja i negospodarstva našoj tvrdnji, da je pretjerana i da se neosniva na bitnom izkustvu. A mi ćemo evo ovdje istu tvrdnju pokriepiti živim izkustvom, crpljenim iz uredbah umna gospodara.

Računajuć kolikoću mlieka, što ga ima od krave, sbrajamo svekoliko za cielu godinu danah nadojeno mlieko, a neračunamo kaošto se obično čini, na dan; jerbo svaka krava daje poslje otelenja mnogo, za 2 do 3 mjeseca manje i za 8—10 mjesecih vrlo malo mlieka. Krava zločesta po našem izkustvu daje za godinu danah 400 do 500 polićah (*Maas*, bečke mjere) mlieka, srednje ruke krava 500 do 800 polićah, dobra krava 800 do 1200 p., jako dobra krava 1200 do 1600, izvanredna muzara 1600 do 2200 polićah mlieka. Što ide preko 2000 polićah godišnjega dohodka, spada u iznimke, nego nije baš nemoguće, jer ima primjerah, gdje velika krava uz obilje izabrane pitne krme daje i 3000 polićah mlieka.

Mi u ovom svojem proračunu nećemo uzeti izvanredno dobru kravu od 2000 polićah, već samo dobru kravu sa 1200 p. mlieka, za koje može gospodar primiti,

ako ga po 20 novč. polić prodaje . . . 240 fr.
„ „ „ 15 „ „ „ . . . 180 „
i ako ga samo po 10 novč. prodaje . . . 120 „

Sad ćemo dokazati, da mu maslarija nedonosi niti polovice ovoga dohodka, makar uračunali i unovčili svaku i najmanju kaplju svihkolikih odpadakah.

Tko se bavi pravljenjem maslaca, zna da mu treba za proizvod jedne funte maslaca 10 polićah mlieka srednje ruke; od ovoga bo dobijemo $2\frac{1}{2}$ do 3 pol. vrhnja i ostalo spada na stepke i obrano kiselo mlieko.

Dočim ima od 40 polićah mlieka 4 funte maslaca i 7 poličah stepakah, dobit ćemo za godinu danah od gore navedene dobre krave (1200 p.) 120 funtih maslaca i 210 polićah stepakah. Funta maslaca stoji u Hrvatskoj i Slavoniji 40 do 50 novč.; uzmimo li popriečnu cienu sa 45 novč., primit ćemo za
120 funt. maslaca po 45 novč. . . . . 54 fr.
Stepke računamo uz domaću potrošbu po 4 novč., dakle za 210 polićah . . . . . 8 „ 40 n.

Sad treba unovčiti jošte kiselo obrano mlieko, kojega ima od 40 pol. mlieka uz opisani postupak 28 polićah, i koje se može upotriebiti za pravlenje kisela sira. Obično se potroši 7 pol. toga kiseloga mlieka za 1 ft. sira, koji vriedi 10 novč. po funtu. Ako ima od 40 polićah mlieka (toploga iliti jomuže) 28 polićah obrana kisela mlieka, a to ima od ukupnih 1200 polićah za godinu danah 750 polićah ili $^{750}/_{7}$ = 107 funtih kisela sira po 10 novč. t. j. . . . . . . 10 „ 70 n.

Napokon ćemo primiti u svoj točan račun jošte i surutku (sasvim modru prozračnu), što nam preostaje od kiselog sira. Od gore potaknutih 40 polićah mlieka preostaje obično ote surotke 20 polićah, i troši se ta teč za odgajanje odojčadi. Računajuć novča-

Iznos . . 73 „ 10 n.

Prenos . . 73 fr. 10 n.

nu vriednost njezinu dosta skupo — samo da se nam neprigovara, da govorimo pristrano za prodaju mlieka — t. j. po $1\frac{1}{2}$ nvč., stavit ćemo za 600 pol. po $1\frac{1}{2}$ nč. u račun 9 „

Ukupni dohod kod maslarije iznosi dakle 82 „ 10 „

Sravnjivajuć ovaj točno proračunani dohod od maslarije sa prodajom mlieka, nalazimo: da je za čudo malen, naime kod razpačanja mlieka po 10 novč. polić manji za . . . . 37 for. 90 nvč.
po 15 nč. polić manji za . . . . . 97 „ 90 „
„ 20 „ „ „ „ . . . . 157 „ 90 „

Ovaj je manjak tim znamenitiji, ako uvažimo, da ima kod pravljenja maslaca i sira puno posla, kojega neima kod prodaje mlieka. Da znadu naši seljaci oko gradovah i gradićah za taj liepi dobitak od prodaje mlieka i da se hoće latiti toga jednostavnoga poduzeća, priskrbili bi si cieli porez i više. Žitelji selah odaljenih nemogu dakako nositi mlieko u grad, premda se uz gore potaknute zagrebačke i druge hrvatske ciene naplaća za to i držanje konja ili magarca, što dobro shvatiše njeki veleposjednici blizu Zagreba, vozeći dan na dan znamenito množtvo mlieka u grad.

Ovako smo razjasnili velike razlike unovčenja naših mlječinah, a drugi put razložit ćemo odgajanje **valjanih** kravah muzarah, kojih u nas baš neima odviše mnogo.

GLASONOŠA.

Domaće viesti.

(*Pivarstvo u Hrvatskoj i Slavoniji; pivara virovitička.*) Uvidjajući kakvo se množtvo piva uvaža iz štajerskoga Gradca, Puntigama i t. d. u naše zemlje, moramo željeti, da se taj gospodarski obrt u nas podigne i potrebne u zemlji proizvedene plodine, naime ječam i kukuruz, doma rabe. U tom pogledu preporučujemo našim poduzetnikom uredjene već pivare, naime poveću pivaru u Mikloušu, gospoštine virovitičke. Ova će se pivara dne 14. Prosinca t. g. izarendirati najviše nudjajućemu kod javne dražbe u Virovitici.

Hmelja doduše neimamo za taj obrt dosta u Hrvatskoj, pa ga voze iz sjevernih zemaljah ovamo; nego da se svojski brinimo za tu obrtničku rastlinu, zaslužili bi više novca nego od mnogih pozebi izvrženih vinogradah, koji nenose uz ovakav oskudni položaj niti 2 postotka uloženog u nje djela. Nego o hmelju drugi put; za sad samo u kratko primiećujemo, da u Hrvatskoj dobro uspjeva, što pokazuje hmeljnik gospodarskog učilišta križevačkoga, prof. V. Francelja u Varaždinu, N. Kiepacha u Krapini i t. d. — Mi ćemo tomu predmetu posvetiti posebni članak.

Gospodarski koledar „Bilježnik“

dobiva se kod svih gospodarskih podružnicah i u pisari gospodarskoga družtva.

Gospodrske viesti.

(*Različna vrienodst gnoja.*) Mi smo čitateljem ovoga lista već više puta razlagali veliku korist tučenih kostih za krepko gnojenje tla i navesti ćemo veliku razliku krepkoće pojedinih gnojivah u kratko sliedećimi brojevi. — Vriednost svakoga gnojiva ravna se, kao što je poznato vještakom, po kolikoći dušika, vapna i kiseline praničné (*Phosphorsäure*); čim više ovih tvarih u kojem gnojivu ima, tim više ovo vriedi. Golemu razliku i veliku vriednost kostih pokazuje sliedeće sravnjivanje:

U 1000 dielih		dušika	vapna	kiseline praničné
slame	ima	4—5 ft.	4 funt.	2 funt.
izmetinah govedjih i konjskih	„	4—5 „	4 „	3 „
kostih	„	50 „	330 „	240 „

S toga uvidjamo, da kosti sadržaju 10 do 12 krat više tvarih tjerajućih i 80 do 100 krat više tvarih, pokriepljujućih osobito zrnjenje t. j. tvorenje zrnja u rastlini, ako je sravnimo s izmetinami životinjskimi i slamom.

Voćarstvo.

(*Sadra na mjesto voćarskoga voska*). Buduć da nam sad u jeseni počimlje posao u voćnjacih, naime sadjenje mladih i **kresanje** starijih voćakah, treba da svrnemo okom na porabu sadre iliti gypsa pogledom na **zamazanje većih ranah**, pilom i nožem kod kresanja načinjenih. Za ove je rane vosak preskup i potroši se ga za čudo mnogo kod većih ranah; s toga rabe vrtljari jeftiniju sadru, od koje stoji centa u Samoboru 65 novčićah, dakle funta niti 1 novčić. — Samo treba primietiti, da se od sadre, koju vodom gasimo, te onda sa žitkom kašom ranu mažemo, nesmije najedanput odviše mnogo već baš toliko žitkosti pripraviti, koliko je baš potrebno za stanovito djelo, jerbo ta žitčina za kratko doba tvrdne i utvrdnuta sadra nemože se više rabiti za namaz. Tko nebi mogao rabiti samoborske sadre, ili kojemu je kolodvor čakovački ili kotoribski bližji od Zagreba, neka si naruči sadru novomjestansku (*Wiener-Neustadt*) ili šoprunsku (*Oedenburger Gyps*). Ova šoprunska je najjeftinija, jer nestoji centa niti podpunih 50 novčićah. S toga ju preporučujemo takodjer za djetelinu, pozivajući se na golemu hasnu od sadrovanja, opisanoga u broju 26. ljetošnjega gospodarskoga lista člankom „Kada treba sipati sadru na djetelinu?“

Trgovina.

(*Bečki cienik na žitnoj burzi od 16. Studena t. g.*) **Pšenica** banatska u Gjuru 7 for. 10 novč. 88 do 89 funt., do 7 fr. 20 novč. 88 do 89 funt.; maroška u Gjuru 7 for. 10 novč. 88 do 89 funt., do 7 for. 25 novč. 89 funt.; **raž** ugarska u Beču 4 for. 75 novč. do 4 for. 80 novč. 79 do 80 funt., austrijska u Beču 4 for. 90 novč. 80 funt. do 5 for. 10 novč. 82 funt.; **ječam** slovački u Beču 3 fr. 55 novč. 71 funt., ugarski u Beču 3 for. 65 nvč. 72 funt.; **zob** ugarska transito 2 fr. 8 novč. 45 funt. do 2 for. 37 novč. 49 funt. — Razprodano pšenice 25.000 vaganah.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska **Dragutin Albrecht.**
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva **Dragutin Lambl.**

Digitized by Google

Broj 48. **U Zagrebu** **28. Listopada 1867. XV. God.**

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Uzgoj dobrih kravah muzarah.

Čudimo li se u razgovorih sa posjednici kravah i prodavaoci mlieka previsokoj cieni mlieka i vrhnja, čujemo od njih svakojako izpričavanje. Obično kažu, da jim se nebi naplaćalo držanje kravah uz manje ciene od onih, što no smo naveli a zadnjem broju ovoga lista. Hraniš li krave zločeste, od kojih nedobiješ za godinu danah niti 500 polićah mlieka — to se u istinu nenaplaća; nego druga je sa dobrimi kravami, kako smo je u dotičnom članku zadnjege broja označili. »Nego ovakvih kravah neima u nas!« — Tako prigovaraju neprijatelji napredka, misleći da je time čitavo pitanje o cjenjem mlieku za obćinstvo riešeno! Nu mi mislimo drugčije, te ćemo dokazati i pokazati, da nesmijemo zdvojiti i u ovoj uharnoj i za gospodarski napredak temeljnoj struci zaostati za drugimi zemljami, za drugimi narodi.

Ako je u kojoj zemlji austrijske carevine moguće napredovati u struci mljekarskoj, a to je doista najprije moguće u Hrvatskoj i Slavoniji; jer ima u nas nesamo sjenokošah porazmjerno više nego drugdje, već nam je zemlja za sijanje svih suvrstih djeteline i svekolike zelene krme prikladnija od drugih pokrajinah. Djetelina i ljekarica iliti meteljka (lucerna) nikad nepozebu kod nas, jer su nam zime prilično umjerene, dočim ima u sjeverozapadnih i sjevernih zemljah austrijanske carevine svake godine gledeć na djetelinu za čudo kvara od zimskih mrazovah. Svakoga proljeća pitaju gospodari rečenih zemljah prije svega: šta je sa djetelinom? nije li poginula? Bude li šta za kositi? — U nas ovakovih pitanjah neima, jerbo neima primjerah, da bi nam djetelina po zimi bila gdje pozebla.

Žali bože neima tih pitanjah i s toga, što nam seljaci dosada nesiju djeteline, — a to je važan uzrok slaboga mljekarstva hrvatsko-slavonskoga. Sjenokošah doduše imamo dosta, nego za čudo mnogo nevaljanih, močvarnih, šašom i krupnom travom zaraslih, od kojih dobije gospodar sieno za krave manje prikladno ili sasvim neprikladno. Da bi htjeli naši seljaci bolje nastojati oko uzgoja djeteline, nebi trebali niti polovice površine žrtvovane u sjenokošah proizvodu krme. Funta bo djeteline bolje hrani marvu od 2 i 3 funte tvrda siena, i od jedne rali bujne djeteline dobiješ do 40 centih pitne krme, dočim ti ista površina livade nedade niti 24 cente siena.

Nu ima jošte više uzrokah slabomu mljekarstvu našemu. Poznato je ljudem, po našoj domovini putujućim, da u njekih predjelih dosada odgajaju rogatu marvu samo od stare domaće sive ili biele pasmine. Ova je pasmina za teglenje i za mesnice sasvim dobra, nego za mljekarstvo nevalja, buduć da neima od krave iste pasmine za godinu danah niti 600 polićah a kamo li da ima 12 ili 15 sto polićah mlieka. Ovo je doduše mlieko gusto i za pravljenje vrhnja i maslaca vrlo dobro, nego ima ga premalo i — što je još gore — ima ga samo kroz 3—4 mjeseca danah, jerbo krave ote pasmine u četvrtom ili petom mjesecu prestaju dojiti, vime jim presahne već kod odlučenja teleta i gospodar onda ovakvu kravu hrani kroz 8 ili 10 mjesecah bez svake koristi, pače i bez onoga dohodka, koji dandanas pogledom na dobitak gnoja običavamo točno i savjestno uračunavati t. j. bez gnoja. Gnoj bo gubi krava na pustoj paši, dažd i vjetar ga nose u potok, i potok u Crno more!

Bolje su za mljekarstvo pasmine, štono su odgojene u njekih predjelih naime u Zagorju, oko Novogmarofa, Križevca, u Podravini, oko Zagreba i drugdje od potomstva kravah štajerskih i kranjskih, nadalje iz Koruške, Tirolske i Švajcarske k nam prije više godinah dostavljenih i u našoj zemlji prilično umnoženih.

Ove pasmine se doduše neodlikuju brzim korakom u poljskoj radnji onako, kaošto stari naši sivci, nadalje neima od njekih onako tečna mesa, kaošto ga ima od naših bušakah; nego pogledom na mljekariju nadkri-

Digitized by Google

ljuju daleko pasminu podolsko-ugarsku, na koju spada i naša starohrvatska i staroslavonska plešina. Krave potaknutog porekla krajnskoga, štajerskoga, tirolskoga i švajcarskoga u obće bolje doje, naime pak ima od njih mlieka malo ne kroz cielu godinu danah, a ne samo kroz 3—4 mjeseca. Medjutim nećemo kazati, da je baš svaka krava od potaknutoga potomstva dobra, pače ima i ovdje kao svigdje u svakoj pasmini kravah nevaljanih, koje dobar gospodar mesaru prodaje, kravah srednje ruke, kravah dobrih, vrlo dobrih i izvrstnih.

Nastaje sad pitanje, što da činimo sa potomstvom tolikih mješovitih pasminah? — Ima bo osim u gospoštinskih dvorovih malo nepomješanih stadah, pače su se tečajem vremena pomiešale sve gore potaknute pasmine toli medju sobom, koli sa starom domaćom pasminom.

K riešenju ovoga važnoga pitanja i gledeć na promicanje stočarstva doprinjeli su njeki članovi hrv. slav. gospodarskoga družtva prigodom zadnje velike skupštine posebnimi odgovori i ovo pitanje će se sjegurno jošte višeputah ponoviti, budući da su njeki za uzgoj čistih plešinah stranjskih, a drugi opet za tobož domaću marvu.

Mi nismo ni za jedno ni za drugo, već za izbor najboljih kravah od svihkolikih više manje pomješanih pasminah, nadalje za odgajanje potomstva otih za razplod izabranih kravah, napokon za uzgoj posebne domaće bagre valjanih kravah muzarah od valjane omladine.

Ovaj ukupni predlog pokriepiti ćemo mnogobrojnimi razlozi. Nabavljati ciela stada kravah muzarah iz Štajerske ili Švajcarske, to je posao nesamo skupocien već i višeputa bezuspješan. Skupocien je osobito gledeć na Švajcarsku, gdje moramo plaćati marvu gotovim novcem srebrnim, kojega neimamo i obilatim pridom iliti ažijom naknaditi moramo. Bezuspješna je nabava stranjske stoke višeputa s toga, jer može naš kupac, ako kupuje krave na sajmu, nabasati, te dobije ako ne zločeste a to samo krave srednje ruke. A kupi li krave od pouzdanih gospodarah, nesamo da je plaća jošte skuplje od sajmovnih cienah, već mu kadšto ote krave, privikle dobroj krmi i redbi, kod kuće u Hrvatskoj i Slavoniji jako nazaduju, ako im pade u dio manje dobra krma od močvarnih sjenokošah i slabo, nehajno timarenje. Poznato je vještakom, da — ako premjesti dobru koju kravu samo iz Zagorja u okolicu križevačku, vrbovačku ili koju drugu pogledom na kakvoću krme lošiju — da mu krave popuste u dojnosti, pače višeputa niti neće jesti siena u novom zavičaju. A tužnijih posljedicah ima višeputa od nabave kravah iz odaljenih krajevah, naime iz predjelah, gdje siju mnogo djeteline i gdje marvu najviše ovom pitnom sladkom krmom hrane. Nu kažemo samo višeputa, jer ima u Štajerskoj, Švajcarskoj, pače i u samoj Englezkoj, sjevernoj Njemačkoj, Belgiji i Nizozemskoj takodjer močvarnih predjelah i loše krme; pa je marva iz ovakvih predjelah k nam dovedena skromnija i sa krmom srednje ruke zadovoljna. Nego svakako ima potežkoćah, neprilikah, pogiblji i znamenita troška kod nabave stoke iz predalekih pokrajinah, i tko nije prisiljen, da kupi ovakvih stranjskih kravah, bolje će učiniti, ako bude nastojao oko toga, da si odgoji dobrih kravah od domaće pasmine i da si tako rekuć stvori novu vlastitu plešinu.

Ovomu predlogu prigovarat će mnogi gospodar po svoj prilici: da nije moguće od prerazličnih pasminah, kako su se kod nas više manje neuredno i neshodno pomješale, šta valjana odgojiti. A mi kažemo da je zbilja moguće uz manji trošak i bez nabave stranjskih kravah napredovati i za koje vrieme vlastitu domaću plešinu, koliko moguće izjednačenu, stvoriti.

Za izvedivost i mogućnost ove zadaće ima u nauki ob uzgoju svekolike marve mnogih pravilah zanimivih i koristnih; nego mi se sada nećemo baviti teoretičkimi dokazi, premda su valjani i čvrsti, već hoćemo putem praktičkim postupati pozivajuć se na sjajan uspjeh englezkih stočarah, koji su si pred cielim svietom osvjetljali lice toli u konjarstvu, koli u govedarstvu i krmadarstvu.

A jesu li englezki gospodari odgajali potomstvo samo od stanovitih domaćih, nepomiešanih — kako kažu „čistih“ — pasminah? — Podnipošto! Englezi su tražili po cielom svietu izvrstnih glavah stoke svihkolikih pasminah, ove su izvrstne glave upotriebili parenjem za razplod, od mladoga potomstva ustanovili su opet najbolje glave za pripašu i dalnji razplod, uglaviv si unapried njekakav uzor savršenstva onih svojstvah — koja su jim za stanovite svrhe bila potrebna. Ako jim je stajalo n. pr. do izvrstnih kravah muzarah, odlučiše telicu od najbolje krave i pripustiše ju pod bika od najdojnije krave. Potomstvo ovih odličnih glavah opet odgojiše za razplod, a svako manje prikladno živinče prodaše za mesnicu. Akoprem je bila u pojedinih županijah englezkih prije sto godinah dosta zločesta marva, poboljšala i usavršila se je uz razloženo nastojanje vještih gospodarah tako, da je dandanas težko naći u stadu englezka vlastelina nevaljano živinče. Sva bo svojstva dobra i koristna učvrstila su se dosljednim uzgajanjem omladine tako, da se sada pojedino živinče neće odmah pogoršati i pokvariti, makar bilo kadkad i uzrokah tomu. Treba dakako u ovakvom umnom stočarstvu znamenite uztrajnosti, ali bez uztrajnosti i dosljednosti neima nigdje čvrsta napredka. Tko namjerava tjerati svoju kravu, kad se goni, pod kojega goder bika, taj se je dobrovoljno odrekao svega napredka i zapisao nazadku i šteti.

Digitized by Google

Ako su Englezi mogli od mješovite svoje marve napraviti novih izvrstnih pasminah, možemo i mi od naših različitih stranom domaćih, stranom tudjih plešinah stvoriti novu valjanu bagru. Naše gradivo, naš životinjski material nije tako zločest, kaošto njeki misle. Dobrim izborom i valjanim hranjenjem moći ćemo za čudo mnogo učiniti.

Gledeć na valjano hranjenje treba da napose razložimo važnost krme. Govoreći o konjarstvu običavamo smatrati arapskoga konja kao najplemenitijega i najsaveršenijega. On je zbilja izvrstan i njegovo savršenstvo utemeljiše Arapi nesamo sličnim kod englezkoga stočarstva razloženim načinom stroga izbora najboljih glavah za razplod već i — valjanim hranjenjem. Arapski konj jede nješto malo siena — jer ga u suhih, presuhih pustarah arapskih nema mnogo — a ponajviše ga hrane ječmom. Njeki vješti stočari običavaju označivati svoje mnenje o važnosti krme poslovicom „krma čini pasminu", i zbilja ima u toj poslovici puno istine. Pusti konja samo na pašu bez svekolike pomoći, nedaj mu po zimi siena, tako da ga prisiliš da troši izpod sniega travu, ili hrani ga izključivo slamom, a on će ti dobiti golem trbuh, te ipak mu kosti i rebra možeš brojiti, jer se nemože uz ovakovu kukavnu hranu podkožiti. Nego daj mu nješto dobra siena a osobito zobi ili ječma, pa će postati tanak i gladak, kriepak i čil, dočim je bio prije sasvim mlitav i slabo je na noguh stajao, a kamoli da u njem ima jakosti.

Tako je i u govedarstvu: bolja krma čini bolju pasminu i od dobre krme ima i dobra mlieka!

Valjano odgajanje teladi od dobrih kravah muzarah za čudo može pospješiti uzgoj izvrstne pasmine; nego treba zato znati i upotriebiti više sredstvah, od vještih stočarah uglavljenih.

1. Tele treba da se hrani mliekom koliko moguće duže, najmanje 8 nedjeljah, jošte bolje 12 nedjeljah, kano u Švajcarskoj, gdje telica 12, bičić pače 14 tjednah sisa, jer je mlieko najkrepća, mladomu želudcu najprikladnija hrana.

2. Prelaz od mlieka na suhu krmu nesmije biti nagao, buduć da želudac teleta može samo polagano priviknuti sienu, koje s početka bez mlieka neprobavlja, uslied čega za čudo mnogo glavah teladi zahiri i gine. U tom prelazu pomaže uzrast mladoga živinčeta i primjesak posijah ili žrvnana žitka. (Arapi pružaju ždrebadi ječma jošte dok je pod kobilom!)

3. Za godinu danah neka se telica pusti na pašu — dakako ne pustu, već onakvu gdje se može najesti. Mi smo doduše govorili u broju 46. ovoga lista proti paši, nego smo mislili pašu pustu bez pastira, a ovdje razumjevamo vlastit pašnik pod nadziranjem pastira i naročito zato, da se čvrsta i zdrava junad odgoji vani na polju; jer je poznato, da od junicah uviek u toploj staji ležećih ima doduše debelih kravah, nego neima pravih dobrih kravah muzarah. Hodanjem junadi po travnicih ojača tielo i sočna hrana pašnička pomaže vime, i mliečne žliezde, da se već u mladosti valjano razviju i šire.

4. Ako hoćemo od junice odgojiti dobru kravu muzaru, treba da ju rano pripustimo i to dok jošte raste. Kod junice, kad je zabredjala, stane se širiti zadj (zadnji dio tiela) i osobito vime; a od velika vimena ima puno mlieka. U Švajcarskoj pripuštaju junice kad imaju $1^1/_2$ godine i najviše u navršenoj 2 godini; nego ujedno je hrane obilato prije i poslje telenja zato, da u rastu nezaostanu. A posljedice toga ranoga pripusta sasvim zadovoljavaju.

5. Mlade krave treba hraniti najviše zelenom krmom, na proljeće djetelom i ljekaricom, potlam osim paše poblizu dvorišta sočnim perjem od blitve, zelja i repe. Lišće od blitve za čudo pomaže dojnost kravah, jerbo nabrekne i razširi se vime od ote krme neizmjerno. U jeseni treba spraviti za krave muzare svakovrstnih sočnih gomoljačah, naime opet blitve, krupne korabe, čičoke i t d. štono dandanas sade svi brižljivi gospodari stočari. Osim toga pomaže dojnost kravah po zimi prekrupa od ječma, posije, laneni trop i i kuhinjske pomije. Ječam je za čudo bolji za to od drugih vrstih žita.

6. Napokon je i valjana muznja uvjet za uzčuvavanje dobrih kravah muzarah. Tko nepodoji kravu podpuno, ostavljajuć nehajno u vimenu mlieka, pokvarit će najbolje živinče. U tom pogledu treba strogo paziti na nemarnu i lienu družinu, koja obavlja muznju višeputa samo na brzu ruku i s toga nevaljano.

Hudelotovo umnožavanje vinove loze.

Čitateljem ovoga lista poznato je valjda, da se vinova loza umnožava sjemenjem (košticami od zrelih bobicah), nadalje grebenicami, ključeci i napokon polaganjem pojedinih pupoljah iliti okah. Od zrna naraste mladi trsić stoprv za tri godine danah, pa se neslaže uviek sa prvotnom vrstom, od koje sjeme prolježe, već je novi čokot često nalik na vinjagu — baš kao kod voćakah. Od grebenicah dobijemo najbrže jakoga i ujedno rodnoga čokoća; duže vrieme, obično tri ili četiri godine danah treba čekati dok naraste trs od ključeca, jošte duže moramo čekati, ako smo posadili iliti posijali samo pupoljah.

Ovaj zadnji način osobito preporuči u novije vrieme francezki vinogradar Hudelot radi toga, što se od jedne rozgve može 10, 12 do 20 mladih trsovah odgojiti. Nego ovi su trsići prve godine dosta slabi i kratki, pa jih uz sjetvu dosta pogine, ako nije tlo sasvim dobro i sipko. — Pokusi s tom sjetvom u Križevcih uči-

Digitized by Google

njeni pokazuju, da niče malo ne svako oko, ako se posao valjano obavi u prhkoj plodnoj zemlji, najbolje u porastniku (*Mistbeet*) uz dubljinu sjetve od $^3/_4$ palca, i uz često škropljenje vodom po ljetu. Nego znamenit je ipak gubitak kod odgoje mladoga čokoća makar u dobroj vrtnoj zemlji, što pokazuje sliedeći kod gospodarskoga družtva štajerskuga u Gradcu izvedeni pokus sa ključeci i pupolji.

1. Od 900 ključecah, 18 palacah dugih, uzraslo je korienjakah samo 504 komada, dakle 56 postotakah;

2. Od 7800 pupoljah (okah,) položenih po načinu Hudelotovu niklo jih je samo 374, dakle po prilici 5%;

3. Od 200 okah, kosimice od rozgve narezanih niklo jih je 75 komadah, dakle $37^1/_2$ %;

Trsićem pod 1. navedenim naraslo je roždje uz često škropljenje vodom do 3 stope duljine, te se oti trsići mogu odmah upotriebiti za novi nasad. Od okah pod 2. i 3. označenih bijahu rozgve samo od 2 do 12 palacah duge i slabašne trsiće podigo je mraz po zimi tako, da jih je više iznad tla ležećih poginulo; a koji nepoginuše, mogu se stoprv za dvie godine danah kao valjani korienjaci za vinograde upotriebiti.

Od pupoljah u porastniku položenih odgojiše dobrih 40 postotakah mladih korienjakah, jer su se u prhkoj plodnoj zemlji lako mogli okliti.

S toga uvidjamo, da je proizvod korienjakah dosta mučan, nesjeguran i s gubitkom skopčan, jer od 100 ključecah nedobiše više od 56 zdravih korienjakah, premda su loznjak u vrieme suše zalievali; a 44 komadah se posuši. Ovaj se posao dakle samo onda neplaća, kad je ciena korienjakom prilična.

GLASONOŠA.

Domaće viesti.

(*Djelatnost St. Pejakovića u vojničkoj krajini*). Javili smo već u proljeću, da je dopušteno po glasu naročite odluke c. kr. vojnoga ministarstva uredjivanje gospodarskih podružnicah u krajini. Buduć da se nije bilo nadati, da se uživotvori ta ljepa zadaća bez izvanrednoga poziva, odvažio se je revni hrvatski rodoljub, minist. častnik g. Stjepan Pejaković putovati od pukovnije do pukovnije, te izposlovati svigdje uredjenje tih gospodarskih podružnicah. Trebao je zato puno vremena i snage, da svih deset pukovinah pobudi na učestvovanje u gospodarskih sastancih; nego kako čujemo pošlo je njegovoj izvanrednoj revnosti za rukom, nakloniti sebi i sudjelovanju kod praktične zadaće poglavarstva svih krajišničkih pukovinah. Može biti da se g. Pejakovič neće više povratiti u Beč, već da će zauzti kod gospodarske uprave krajišničke djelatno mjesto.

Gospodrske viesti.

(*Gljive kao gnojivo*). Mnogi je doista opazio na pašnicih i tratinah kolobare čarovničke t. j. tamno-zelene okrugle crte oko jedne točke. Ob ovih kolobarih su od prije svakojake bajke i priče pripoviedali, a sad se zna, do prolježu od sagnjilih gljivah, naime od tako zvanog bliedoga vrganja (*Hexenschwamm*, boletus luridus). Ove se gljive pretvaraju u njekakvu židčinu ili juhu, sadržavajuću za čudo mnogo dušika, praničnih i drugih solih, od kojih jer su žestoke — sve rastlina spočetka ginu, nego potlam opet nečuvenom bujnosti rastu. — Ovo su opazili njeki gospodari i osobito vrtljari, pa kupe sada gljive, da dobiju bezplatno žestoka gnojiva za izvod povrća. Kupe po šumah sve nejedatne gljive, pomješaju je razmrvljene sa zemljom i ostavljaju 4—6 nedjeljah da sagnjiju. — Sve rastline, ovakvim gnojivom zagnojene, odlikuju se tamnom zagasitom farbom, koja prolježe od jezgrovitih čestih toga gnojiva, štono se može i u vodi raztopiti i kao židko gnojivo rabiti.

Vrtljarstvo.

(*Kako se proizvadja veliko povrće?*) Englezki gospodarski časopisi opisuju sad ne samo izvrstno povrće, štono ga ima na jesenskih izložbah, već i način, kojim su ga izložitelji odgojili. U Levingstonu izložiše tri glavice zelja od 75 funtih (skupa) dakle jedna glavica 25 englezkih *ili* $22^1/_4$ bečke funte, nadalje 6. komadah blitve (*Runkelrübe*) skupa 158 funtih, prosjekom jedna $26^2/_3$ funte englezke, 6 komadah korabe od 65 funtih i 6 komadah mrkve iste težine! Ovako nabraše na englezkom jutru, štono je nješto manje od našega, do 1000 centih okopavinah, doista za čudo mnoge. — Na pitanje, kojim su načinom postigli ovo izvanredno množtvo povrća, odgovaramo: ponajviše dubokim oranjen i kopanjem. Mi smo u br. 39. ljetošnjega lista protumačili važnost dubokoga oranja u svoje vrieme, nego molimo, da se korist od njega pogledom na ovdje napomenuti uspjeh opet uvaži. Istina da su Levingstončani takodjer valjano zagnojili svoje zemlje, nego glavni uvjet uspjehu korienjačah je duboko oranje i kopanje.

Trgovina.

(*Stranjske naručbe vina.*) Ljetošnje vino čini se da neće biti u svih pokrajinah austrijske carevine dobro; barem pripoviedaju trgovci, iz Beča i Šopruna u Križevce prispjevši, da lotmeržko (*Luttenberger*) i radgonjsko (*Radkersburger*) nevalja i da vole kupovati ovdašnja vina. Ciena im je sad u Križevcih 4 do $4^1/_2$ for., nego poskočit će sjegurno za koje vrieme, jer ljetos neima u zapadnih državah mnogo vina i tražit će ga kod nas. Samo da nam je roba valjano prieredjena i da si osjeguramo time vinsku trgovinu i za buduća vremena poštenom robom!

(*Bečki cienik na žitnoj burzi od 23. Studena t. g.*) Pšenica banatska u Gjuru 7 for. 15 novč. 88 do 89 ft., potiska u Gjuru 6 fr. 70 nvč. 86 do 89 funt., sanatska u Gjuru 7 for. 20 novč. 89 funt.; raž austrijska u Beču 5 for. 20 novč. 81 funt., ječam moravski u Beču 4 fr. 72 funt., slovački u Beču 3 for. 60 novč. 70 do 71 ft. do 3 for. 65 novč. 72 funt.; zob ugarska transito 2 fr. 8 novč. 45 funt. do 2 for. 30 novč. 49 funt. — Razprodano pšenice 20.000 vaganah.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva **Dragutin Lambl.**

Digitized by Google

Broj 49. **U Zagrebu**

5. Prosinca. 1867. XV. God.

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Korist od umnožavanja dobrih vrstih vrbe i pletenja košaricah.

Kadgod čujem za glad i nevolju, štono tišti puk naš u manje plodnih predjelih naše domovine, pada mi na um pomisao, da jošte nisu izcrpljena sva sredsta gospodarska i obrtnička za uzdržavanje puka i da bi se mogla nesamo čitava sela, već cieli predjeli spasiti od nevolje uvedenjem kojegagod gospodarskoga obrta, za koji hvala Bogu zemlje imamo dosta, samo djelatnih, marljivih rukah i poduzetne težnje neima u dovoljnoj mjeri.

U srednjoj Evropi, gdje je pučanstvo naraslo tako, da ga živi 2 i 3 puta više na jalnoj četvornoj milji nego kod nas, ima za čudo malo takovih posjednikah, koji bi toliko zemaljah posjedovali, koliko jih ima naš seljak, a ipak svekoliko pučanstvo dobro živi, ili barem bolje od naših gladnih Ličanah; jer si zna marljivom rukom i poduzetnim duhom, naime trgovinom priskrbiti većega dohodka nego li posjednik zemlje. — Neću se u tom pogledu pozivati na sjajni obrt sladoranski i pivarski, premda i za taj u nas ima dosta plodne zemlje; nego razložit i opisat ću jednu gospodarsko-obrtničku granu, kojoj se nemože prigovarati, da je prikladna samo za veleposjednike, već o kokoj se zna, da pomaže baš prosti puk. Ovaj obrt sastoji se u gojenju dobrih vrstih vrbine, u proizvodu izvrstnog šibja, koje tja u Ameriku šiljaju i u pletenju robe košarske.

U Hrvatskoj i Slavoniji ima potokah, potočićah, mlakah i neizmjerno mnogo vlažnih mjestah, u kojih raste rakiće i svakojaki nevaljani vrbljak; zašto nebi na istom mjestu mogle rasti bolje, za pleter i košarice sasvim prikladne vrsti plemenite vrbe? Korist od ovih vrbah zbilja je znamenita, jer se plaća u trgovini svaki svežanj dobrim novcem; i da se posjedom ovakva vrbljaka i pletenjem svihkolikih vrstih košaricah puk može pomoći, pače obogatiti, pokazat će nam sliedeći primjer, crpljeni iz gospodarskoga života pučanstva saksonskoga, koje doista neobiluje plodnimi zemljami, kojemu je obratno živiti stranom u sasvim neplodnih zakutcih. Revni gospodar I. Rochov javlja o tom sliedeće:

Mnogi ljudi vjeruju doduše, da je ogoja dobrih vrstih vrbe jako koristna; nego malo koji osvjedočio se je praktičnim pokusom o pravoj uharnosti toga gospodarskoga obrta, koji bi svakako trebalo svigdje razširiti, gdje ima za njega prilike. Moju je pozornost na taj predmet zbudila knjižica nadšumara Reutera, koji uz opisivanje povećih vrbištah oko Zvikova (*Zwickau*) u Saksoniji razlaže, kako se puk dotičnoga predjela liepo pomaže i hrani ovom strukom gospodarsko-obrtničkom.

Malo ne svaki posjednik livade oko Zvikova nasadio si je oko svoga zemljišta po dva reda (red od reda 4 stope) vrbah, koje neprieče košnju i vožnju siena i otave, jer se vrbe režu po zimi, a po ljetu neimaju širokih krošnjah, neima dakle hlada ili sjene od njih, buduć da se vrba nikad nepusti da raste u debelo granje.

Gledeć na tlo treba primjetiti, da u pomenutoj okolici zvikovskoj vrbam dobro prija, jer ima izpod dosta loše gline umjereno- vlažna zdravica i voda nestoji u njoj na močvarnom, već se polako ociedja. Na proleće i u jeseni zaplavi obično rieka Mulda svu okolicu, što vrbikom baš dobro godi.

Prispio sam onamo mjeseca Veljače, baš kad su stali kresati vrbe i našao sam najviše nasada od bekve (*Hanfweide oder Korbweide,* salix viminalis), žukve (*Goldweide,* salix vitellina) i biele vrbe (*Weisse Weide.* salix alba). Blizu največega vrbišta ima selo Krosno, u kojem živi 30 do 40 obiteljih, obavljajućih košarsko djelo i trgujućih sa vrbovinom u daleke krajeve. Svi živu bolje od mnogih seljanah, providjenih oranicami, jer znadu pametno unovčiti toli pruće koli vrbovu koru sposobnu na mjesto hrastove za trieslarstvo kod kožarah.

Potaknute vrsti vrbe tanke su i bez grančicah,

Digitized by Google

obično 6 i više stopah duge; upotrebljavaju jih budi za obični pleter ili za finu košarsku robu, u kojem slučaju je ciepaju posebnim nožićem u 6, 8, pače i 10 tananih šibicah. — Trošak za gulenje pruća nagradjuje jim prodaja kore, za koju dobiju od kožarah nješto manje nego li za bolju hrastovu gladku koru. Tanko razciepano šibje prodavaju Zvikovčani u — Ameriku!

Uz ovakvu trgovinu, koja bi se i kod nas u Hrvatskoj lako dala izvesti preko Rieke i Bakra u Ameriku, kamo naše ladje odlaze obično slabo obterećene, ima od vrbištah zvikovskih za čudo velike dobiti. Dohodci bo od rali vrbika zbilja su nečuveni, budué da osim siena i otave dobiju vrbari od jednoga austr. jutra (1600 □hv.) oko 60 talirah ili 90 for. a. vr. u srebru ili 108 for. u bankah prama sadašnjemu pridu! Za snopić vrbova šibja, što ima u promjeru na dolnjem širjem kraju 1 stopu, plaćaju trgovci 1 for. do 1 for. 25 novč. a. vr. u srebru; u tom snopiću ima po prilici 600 tankih šibah od 6—7 stopah duljine. Gdjegod je vrbik dobar i valjano gojen, narežu vrbari na rali zemlje lako 100 ovakvih snopićah. Uvažimo li, da se ovaj dohodak svake godine ponavlja — jer se režu uvjek godišnje šibe — moramo priznati, da je prihod od vrbika puno veći od iznosa koje god druge kulture, naime od koristi naših vinogradah, koja nam je obično samo za 4 godine danah jedanput dovoljna i to nikada u gore izbrojenom novčanom iznosu.

Uzgoj vrbine je sasvim lagan i jednostavan; košari sami obavljaju dotične poslove. — Za novi nasad uzimlju dvogodišnje šibice po prilici 1 stopu duge; dolnji kraj se odreže gladko i kosimice, pa kad ga sade, paze na to, da se kora ozdol neodljušti. Mladi se vrbik sadi redomično uz razmak od 4 stope mjeseca Ožujka i to u vlažno, ako uztreba, u prekopano tlo. Šiba od šibe stoji u redku na 3 ili 4 palca kosimice u zemlji tako, da ima 3 ili 4 oka nad površinom tla. Za dvie godine danah počme već rezitba i kratkih odrezakah rabe opet za nove sadjenice. Treće godine ima od mlada vrbika polovični a četvrte godine već podpuni gore izbrojeni dohodak. Ovako napravljeni i valjano gojeni vrbik traje onda 20 do 30 godinah bez ikoje pomoći, naime bez gnojenja i okapanja, bez kolenja i vezanja, što ga zahtjeva naše vinogradarstvo. —

„Razvidiv sjajni uspjeh uzgoja vrbe," kaže g. Rochov, „nabavio sam si snopić šibah vrbovih za novi nasad i počeo sam je umnožavati. Odabrao sam za buduće vrbište dva najlošija mjesta svoje sjenokoše, naime jedno, gdje nikad nije htjela rasti trava. Zemlja ta je tresetnjača, izpod koje leži uviek voda. Vrbe su mi doduše na tom zločestom mjestu prve godine rasle, nego dojduće godine počele su hiriti, a treće godine nestalo jih je — po svoj prilici radi močvarne zdravice i radi nestašice ociedne zemlje. Nego na drugom mjestu, kojemu je podlog vlažna pjeskulja, rastu mi vrbe bujno i liepo, te sam dobio od rali zemlje čistoga dohodka t. j. odbiv trošak za rezanje i t. d. dobrih 27 for. a. vr. u srebru, i osim toga jošte siena i otave najmanje u vriednosti od 6 forintih."

Dočim ima u Hrvatskoj i Slavoniji, kaošto takodjer u našoj vojničkoj krajini mnogo ravnicah i dolinah, sposobnih za vrbike, pozivamo naše podružnice, da se brinu nesamo za opisani nasad dobrih vitkih vrbah, već i za poučenje puka u pletenju svekolike robe košarske. Ratarski učenici križevačkoga zavoda vješbaju se po zimi i u ovom poslu, te će — povrativ se kučam — pokazati drugim, kako se tu postupa. Ako je za Ameriku zbilja treba tolike robe košarske, može se od nas voziti svake godine više punih ladjah toli tanka šibja, koli gotovih košaricah; a siromašan puk u manje plodnih predjelih obogatit će se bolje nego svilarstvom, radi crkavice bubah sada neuharnim. Naši Posavci znadu plesti za svoju domaću porabu od slame liepih šeširah; zašto nebi po zimi proizvadjali siromašniji žitelji košarsku robu u velikom i za prekomorsku trgovinu? Kad možemo pošiljati liepu hrastovu gradju iz naših šumah u Trst, možemo i tanak pleter od vitke vrbovine prodavati, a netreba nam u ogoji vrbika čekati 100 godinah, kaošto čekamo, dok u šumi naraste valjan lies.

Izložba u Ludbregu.

(Dodatak)

U člancih, kojimi smo opisali ljetošnju izložbu podravačke podružnice, navedeni su prigodom razlaganja pojedinih djelah i njeki odborni članovi, koji su se za povjerene jim poslove svojski brinuli. — Nu gledeć na zasluge oko pomenute izložbe treba pridodati, da su u obće svi odborni članovi revno nastojali i radili u povjerenom jim području, tako da liepa svrha rečene izložbe bi postignuta sudjelovanjem svih.

Glavni odbor. sastojeći iz kot. sudca g. Šafarića, upravitelja gospoštine ludbrežke, g. Vaniša, kapetana g. Fanfogne i kot. sudca g. Banekovića, držao je s pododborom, naime gg. Švagljem, Krajačem i Hercegom prije izložbe jednu sjednicu, u kojoj bi odredjeno, kako se ima soba za izložbu prirediti i kako da se izložbeni predmeti namjeste. Dotičnomu zaključku primjerno dao je urediti izložbenu dvoranu g. Baneković, gg. Herceg i Krajač su sve predmete za izložbu primali i uredjivali, a poslje pomagao im je vrtljar križevačkoga zavoda g. Trummer, koji je voće i grożdje uredjivao i prava imena ubilježiti dao. — G. Vaniš se je brinuo za objed, a drugi opet za što drugo. Dočim je svaki svojoj zadaći zadovoljio, treba napomenuti osobito napor kapelana, preč. g. Krajača, jer je on dva dana prije izložbe pod-

Digitized by Google

jedno pisao i razne predmete za izložbu primao. Napokon treba primjetiti, da je za tombolu, uredjenu radi razpačanja preostalih izložakah i za dotičnu zabavu priskrbio potrebno bolje pokućtvo g. Vaniš.

Sve ove zasluge priznaje občinstvo izražujuć svoju zahvalnost svakomu, koji je kod te liepe izložbe sudjelovao.

Skupština ugarskih vinogradarah.

Vinogradarstvo spada toli u nas koli u susjednoj Ugarskoj medju najvažnije struke gospodarske, za koje treba se tim više brinuti, jer nije još te niti ugarsko niti hrvatsko vinogradarstvo prema sadašnjim zahtjevom napredka udešeno, jer nije ni jedno ni drugo savršeno.

Uvaživ ove okolnosti i potreboću promicanja vinogradarstva sazvalo je ugarsko vinogradarsko družtvo ljetos na dan 11. i 12. Studenoga u Peštu posebnu skupštinu, u kojoj sudjelovaše veleposjednici grof Šomšić (predsjednik toga družtva), g. pl. Lonyay, Ladislav Korizmić (podpredsjednik istoga družtva), hatvanski prepošt A. Janković, ravnatelj budimske vinogradarske učione Entz,vinogradari Gorikuti, Málnay, pl. Morocz, Kodolanyi, prof. lučbe Preyss, namjestn. savjetnik pl. Havas, župnik Jos. Kovač (vlastnik veličanstvenih voćnjakah i loznjakah u Bátorkessu), erdeljski grof W. Betlen i drugi.

Buduć da različna mnenja i očitovanja ovih vinogradarah označuju sadašnje stanje vinogradarstva u susjednoj Ugarskoj, treba da u kratko navedemo pojedina pitanja, u skupštini pretresivana, jer pokazuju stranom dosadašnje oskudice, stranom pravac vinogradarstva nam najbližega i za nas već pogledom na natjecanje važnoga. —

Ponajprije viečaše i zaključiše o tom, kako bi se vlada zamolila, da učini potrebite uredbe za promicanje vinogradarske struke, naime:

1. Da izposluje manju carinu za vino, koje treba izvažati u stranjske zemlje, jer se kod kuće nemože sve vino potrošiti, a kamo li da se valjano unovči. Žalibože su pristojbe carinske baš najveće za one zemlje, u koje bi se vino moglo lako izvoziti, a dosad se to bez štete činiti nemože, jer se tamo dovaža jevtinije francezko vino.

2. Desetina, gornica i sve zaprieke, od kojih vinogradarstvo i vinarstvo pati, neka se uklone što prije. (To bi trebalo i u nas, jer je pobiranje tako zvane gornice nesamo posao mučan, već ujedno i uzrokom vječnih svadjah i razmiricah.)

3. Trebalo bi shodnih vinogradarskih zakonah i nečekati u tom pogledu, dok se svidi vladi, izdati kojekakvih od nevještakah sastavljenih propisah, već izraditi na temelju domaćih izkustvah valjane predloge i podnesti je odobrenja radi od pojedinih vinogradarskih obćinah ili vinorodnih predjelah saboru.

4. Opredieliti za ona lica, koja vinogradarski napredak kojim god načinom podupiru, javno odlikovanje, nagrade i priznanja.

Osim ovih obćenitih zaključakah govorahu jošte napose o njekih pojedinih uredbah, koje u kratko navodimo;

a) G. pl. Lonyay i dr. Entz preporučiše za mješoviti nasad ranih i poznih vrstih 2- i 3-struku berbu polag volje i prilike posjednika. Ovo da je uz nesretnu smjesu različitih suvrstih vinove loze neizbježivo.

Više se je čulo tužbah radi te mješovine, koja veoma prieči poboljšanje domaćega vina. Medju ostalimi primjeti g. Korizmić, da se vino od njekih domaćih vrstih nedrži, i da ga treba miešati sa vinom od drugih vrstih. To može doduše biti, nego treba točno uglaviti, koje se vrsti uzajamno podupiru a ne nasaditi i uzgojiti bez računa i razbora, tako rekuć samo sliepo svakojake mješovine.

b) Dr. Preyss, prof. lučbe razloži veliki upliv veće toplote kod vrenja na potonje vino i preporuči po zanimivih razlozih lučbarskih višu toplotu (najmanje 15 stupanjah po Reaumuru), radi koje treba u pivnici kuriti.

c) G. Korizmić tumači nevaljano ugarsko pivničarstvo i množtvo pogrešakah, koje se u tom pogledu čine: gledeć na pretakanje primieti, da se neda ustanoviti pravilo za sve predjele i za sve vrsti vina; nego po njegovu izkustvu, crpljenu u okolici budimskoj, da treba vino pretakati prve godine 4 puta, druge godine 3 puta a 3. godine 2 puta. — Ovomu savjetu prigovara jedan jagarski vinogradar, tvrdeći da Englezi traže u Jagru vino baš na droždju! Nego napokon ipak razjasniše tu zagonetku time, da Englezi po svoj prilici rabe obilato droždje za druge svrhe, inače da nebi mutno vino kupovali i mutež daleko vozili. Napokon zaključi družtvo izdati za puk kratak naputak pivničarski.

d) Više članovah skupštine izrazilo se je proti povaljivanju čokoća u vinogradih, kako se dosada rabi, a preporučiše mjesto toga ponovljenje ostarjeloga lozja za 15—20 godinah posve novim nasadom i to nasadom strogo izabranih valjanih vrstih čokoća.

e) Proti gnojenju vinogradah (koje njeki tobož vješti vinogradari u Hrvatskoj kude) nije se ni jedan član skupštine izrazio, pače je g. Korizmić, posjednik vinogradah u Tetenju blizu Budima, dokazivao, kako mu predjeli zagnojeni 3 puta više dadu od negnojenih. A o slabom ili tobož zločestom vinu neima govora, ako se nerabi gnoj priesan, već se mješa staro pregnjilo djubre sa zemljom.

(Svršetak će sliediti.)

Digitized by Google

GLASONOŠA.

Službene viesti.

(*Šumarski izpiti.*) Dne 9. i sliedećih danah Prosinca o. g. obdržavat će se državni izpit za samostalno vodjenje šumarskoga gospodarstva kod kr. namiestničkog vieča dal. hrv. sl. u Zagrebu. Radi prijavah, podmirenja pristojbe i drugih okolnostih pozivamo se na posebni oglas kao mali prilog dodan zadnjemu broju ovoga lista.

Gospodrske viesti.

(*Izložba vinogradarska u Pešti.*) Po zaključku vinogradarske skupštine ugarske, o kojoj govorimo u današnjem broju napose, obdržavat će se dojduće godine 1868. mjeseca Lipnja ili Srpnja velika izložba vinogradarska u tu svrhu, da se vinogradarska struka koliko moguće pomaže i svestrana izkustva razprostrane.

Gospodarstvo.

(*Vriednost tropa kao gnojiva.*) Lučbar Dr. Nessler ustanovio je vriednost tropa (zaostatakah od groždja) sliedećim proračunom: U 100 funtih tropa ima:

kiseline pranične . . .	$^1/_4$ funte,	vriedne	2 novč.
pepeljike	$^4/_5$ „	„	9 „
dušika	$^3/_5$ „	„	14 „
		Ukupno	25 „

Osim toga vriede organičke tvari po prilci 12 n., tako predstavlja centa tropa novčanu vriednost od 37 novč. Žganjem tropa prigodom pečenja rakije negubi se ništa od ovih gnojnih česticah, jerbo slador, što ga vadimo kod žganja iz tropa, neima kao gnojivo nikakove vriednosti. Gledeć na porabu tropa treba primietiti, da je bolje pripraviti ga kao miešanca za gnojenje, a manje koristno sipati ga nerastvorena na polje. Nego ako ga razmećemo po gnojištu, u kojem leži stajski gnoj od govedah, najbolje ga rabimo, jerbo brže gnjije i ujedno kiselina u tropu veže čipavac (Amoniak, izpare čipavične) gospodaru na korist. Buduć da ima u ovakvom gnojivu najviše sastojinah, spadajućih na lozje, preporučuje se prije svega poraba toga gnojiva u vinogradih. Medjutim je trop i vrlo dobar za livade, ako nisu kisele; a za ove valja priskrbiti vapna, pepela i stajskoga gnoja.

Naravoslovje.

(*Kolikoća praničnog vapna u kostih*). Pranično vapno (*Phosphorsaurer-Kalk*) veoma je važno za gospodare, jer spada u najjezgrovitije sastojine gnoja i uračunava se radi toga u prodaji raznih umjetnih gnojivah kupcem gospodarom najskuplje. Buduć da se ova tvar najobilnije nalazi u kostih životinje, i gospodari ove kosti zato kupuju, da od njih prave — razmrviv i pomješav jih sa pepelom — najbolje i najsnažnije gnojivo; a to je vriedno i potrebno znati točno za pranične sastojine pojedinih vrstih životinje. U obće nalaze se pranične tvari najviše u zubih, nadalje u tvrdjih kostih, a manje u hrskavici (*Knorpel*). Lučbar Artus, izabrav za svoja izpitivanja u tom pogledu kosti od stegnah različitih životinjah kao osrednje mjerilo, javlja, da ima u 100 funtih kostih od vjeverice (*Eichhorn*) 57 funtih pranična vapna, od zeca $65^3/_4$ fnt., od srne $61^1/_4$ fnt., od jelena 59 fnt., od vola $55^1/_2$ fnt., od psa $59^1/_2$ fnt., u rebrih ove životinje 54 fnt., u hrskavici samo 5 fnt., u mesu naime u govedini $8^1/_{10}$ fnt., u bielancu od jajah $3^1/_{10}$ fnt., u žutanjku od jajah $22^1/_2$ funtin pranična vapna.

Dočim uvidjamo iz ovih brojevih, kakvo ima izoblje pranična vapna u kostih u obće, nadalje u mesu i jajih, treba da primjetimo jošto, da porazmjerno najviše pranična vapna u mlieku nalazimo; jerbo premda je židko a nije tvrdo kao kost, ipak ima u 100 funtih mlieka preko 47 (točno $47^{14}/_{100}$) funtih pranična vapna. S toga prolježe i velika hranivost mlieka i korist od njega osobito za djecu, jer je za tvorenje kostih u organismu djeteta treba mnogo pranična vapna.

Stočarstvo.

(*Potrošba hranivih dielovah u sienu*). U novije vrieme potaknuše njeki stočari pitanje, dali sve vrsti domaće životinje izcrpe hranive čestice siena jednako ili valjda kod njekih vrstih stoke ostaje više neprobavljenih dielovah siena u izmetinah. Njeki lučbar Hofmeister izpitao je tu okolnost i odgovara sljedeće: Konj troši ili crpi iz siena porazmjerno manje dielovah od goveda i ovce gledeć na hranive čestice koli na bilinsko vlakno. Dočim bo potrošba tih česticah sačinjava poprieko kod goveda i ovce 62 postotka, iznosi kod konja samo 46 postotakah. Konj neprobavlja bilinsku vlakninu tako kao govedo i ovce i razlika t. j. manjak se da označiti sa 30 do 40%. Polag toga je pako sieno za hranu konja nedostatno, a potrebno mu je za podpunu krmu osim siena i sječke takodjer zobi, od koje probavlja do 65 postot., dakle puno više od siena.

Voćarstvo.

(*Sredstva za čuvanje voćnog sjemena od miševah.*) Buduć da ima za voćno sjeme, štono u jeseni ili na proljeće u rastilo polažemo, pogibelji od miševah, savjetovaše od prije, da se to sjeme pomieša sa razsječenimi grančicami od borovice, jer da će to granje bosti miševe i priečiti, da ga nejedu. Izkustvo uči, da se miševi ni najmanje neplaše borovice, te grizu i jedu sjeme po volji. Zato rabe sad voćari drugi liek naime vapno i pepeo. Gašeno se vapno naime razriedi vodom i zagusti pepelom; u ovu židčinu treba nasipati sjeme zato, da se oko svakoga zrna napravi korica, koju miš grizti neće, jer ga peče; a sjemenu ta židčina neškodi, pače u crničnoj zemlji za čudo pomaže bujan uzrast mlade biljke.

Trgovina.

(*Bečki cienik na žitnoj burzi od 30. Studena t. g.*) Pšenica banatska u Beču 7 for. 5 novč. 87 do 89 funt., maroška u Gjuru 7 fr. 15 novč. 89 funt., bačka u Gjuru 6 fr. 55 nvč. 86 funt., stolnobiogradska u Stolnombiogradu 6 fr. 75 novč. 88 do 89 funt., potiska u Gjuru 6 fr. 50 nvč. 85 do 89 funt. do 6 fr. 75 novč. $88^1/_2$ do 89 funt.; raž ugarska u Šoprunu 4 fr. 50 novč. 80 funt., austrijska u Beču 5 for. 10 novč. 80 do 81 funt.; ječam slovački u Beču 3 for. 50 novč. 71 ft. do 3 for. 60 novč 71 funt.; zob ugarska transito 2 fr. 8 novč. 45 ft. do 2 for. 30 novč. 49 funt. — Razprodano pšenice 20.000 vaganah.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva **Dragutin Lambl.**

Digitized by Google

DODATAK

k broju 50. „Gospodarskoga lista“ 1867.

Zapisnik

gospodarske podružnice zagorske pod predsjedničtvom dvorskoga savjetnika, presv. g. Škendera Šimunčića i u prisuću odbornikah i članovah p. n. gg. Nestora Kiepaha, Dragutina Cegla, Slavoljuba Begna, Slavoljuba Kosa, Pavla Kašnika i Cvjetka Rubetića u Krapini 14 Studena držane.

Pošto je predsjednik sjednicu shodnim govorom otvorio, prešlo se je na viećanje u pozivu naznačenih predmetah i to; a) kako da se djelovanje gosp. družtva i podružnicah razprostre na sâm narod kod nas s veće strani ratareći.

Na ovaj predmet predlaže tajnik: dočim i u nas, medju veleposjednici, svječenstvom i gradjanstvom ratarskimi strukami kao vinogradarstvom, voćarstvom i t. d. se bavećim imade umno i napredno gospodarećih, koji i čitanjem našega gospodarskoga lista i inimi strukovnimi spisi dobrano napreduju, u koliko se uz neuredjeno i polutansko stanje domovine naše, porazmjerno prevelike poreze i daće, oskudicu vještih rukah, bez primjerna vremenu, odnošajem i potrebam zemlje odgovarajuća poljskoga, vinogradarskoga, šumarskoga, služinkoga reda — prava o porabi vode, o tečaju i čišćenju potokah i t. d. opet nastoje steći ine napredne zemlje, to ipak se u cielosti neopažuje širenje bogatstva, glavnice i dobrobiti, već protivno skoro nazadovanje i osiromašenje kod važnoga faktora zemlje, seoskoga najme ratarećega naroda, čemu je najviše kriva neukost i odtud proizlazeće nehajstvo — kojemu se nemože nego naukom i podukom doskočiti, kojoj nauci treba shodnih strukovnih gospodarstvenih knjigah, zato scieni da se po ovoj podružnici višekrat potaknuti predlog od glavnoga upravljajućega odbora prigrli, naime da se dvie knjige ote vrsti izdadu; jedno poveće djelo sadržavajuće sve grane gospodarstvene, koje bi se na učiteljskih učilištih predavati imalo i koje bi se svim učiteljem trojedne kraljevine pokloniti imalo, da im bude gradivom za predavanje u gospodarstvenoj nauci; a druga knjiga pomanje djelce u slici gospodarskoga katekizma za pučke škole i seosku djecu. Sastavljenje ovih knjigah bi se najshodnije učiteljem kralj. ratarskoga zavoda u Križevcih uz nadziranje i uredjivanje vrstna i strukovno-vješta ravnatelja rečenog zavoda uz primjernu nagradu povjeriti moglo; uz to da bi se sustav pučkih školah prama tomu na zakonodavnom saboru trojednice preustrojiti imao, za to da se središnji upravljajući odbor u tom predmetu ili na sabor obrati ili na zemaljsku vrhovnu upravnu vlast.

S tim uzko je skopčano, da se za ratarsku i gospodarstvenu struku kod nas ponajvažniju namjesti kod ustavno urediti se imajuće odgovorne vlade vještak i strukovnjak kao izvjestitelj i savjetnik u ratarsko-gospodarstvenoj struci.

Drugi način k otoj svrsi vodeći jesu izložbe, u kojih nam je dobrim uspjehom prednjačila zemaljska izložba trojedne kraljevine 1864. voćarsko-vrtljarske izložbe u Zagrebu, posestrimih podružnicah križevačke, sv. ivanske, dugoselske i ovogodišnje ludbrežke, čitanje gospodarskoga lista i pučkoga prijatelja. Nu da se u predidućih uspjeti može, treba da se još uviek otvorena pitanja, kao uredjenje zadrugah i njihovo štitovanje po zakonih, gdje životne snage imadu, gdje se u nuzdruge pretvoriše, shodnim kratkim i pravednim diobenim zakonom, riešenje zaostavših urbarskih odnošajah načinom i mjerilom obim stranam pravednim, — zatim polski, vinogradarski, šumarski red i t. d. zakon o jednaku i ravnopravnu nošenju teretah kod javnih gradjevinah budi drumovah, školah, i t. d. da se zavodi novčani kanoti vjeresione, štedionice, navlaš nesamo po glavnih gradovih, nego i po većih trgovištih podignu, te se tako narod na štednju, napredak, rad i takmenje potakne. Ovamo pribrajajuć nagrade, koje bi se izložiteljem navlastito iz striliša seoskoga kod svojih izložakah, kao i učiteljem, koji se dobro uredjenimi ciepilnjaci (kojih žalibože po nehajstvu upravnih municipalnih vlastih posvuda sve do sada još neima il postojavši zapušteni), voćarstvom i pčelarstvom odlikuju, dieliti imale.

Ovo bi bili u kratko nacrtani načini, po kojih bi se blagostanje i dobrobit na narod ratareći protegnuti mogao, istinabog razna pitanja, nu sva kao karika do karike u lancu u suvislosti medjusobnoj stojeća; da činimo što je u našoj vlasti, predlaže, da buduće jeseni 1868. gosp. podružnica zagorska po primjeru posestrimah svojih drži voćarsko-povrtljarsku izložbu u Krapini. Predlog tajnikov bi od sjednice prisvojen i zaključkom

Digitized by Google

povladjen. Na b) izvješće ob ovogodišnjoj ljetini iz propitkivanja, bilježenja i pažnje saznaje se; da je žetva ozimice i usjevah bila kao što sliedi: pšenice stranom dobra većim dielom osrednja radi mnoge snieti, raži dobra, ječma ozimca dobra, jaroga oslaba radi suše, zobi osrednja, kukuruze većim dielom dobra, na obroncih i oviših položajih slabija, žita kojega se u gornjem zagorju više sije slaba, helde poradi rujanskoga mraza slaba, — okopovinah kao kupusa slaba, repe slaba, koruna vrlo dobra; krme dobra, samo što se je poradi kišovita vremena u doba kositbe mučno spravljala, voća, jabukah, krušakah dosta — nu šljivah ni za liek skoro nigdje u Zagorju; — vina i glede kakvoće i kolikoće dobra ljetina, s opazkom, da koji pred mrazom i silnom ovom kišom u sredini Listopada obraše, imadu mnogo bolju kapljicu nego oni, koji poslje 6. Listopada braše. Primjetilo se je, da ona suvrst i kličica, vrst crnine peles zvana, skoro nigdje dozreljela nije, tako da bi ju valjalo nemilice prije ovitkom slame bilježeć, u jeseni još posjeći i boljom vrsti nadomiestiti. Predlogah od pojedinih članovah nebijaše, jer se je viećanjem prediducih dvajuh predmetah više vremena potrošilo.

Prinesakah pako za gospod. družtvo položiše po 6 stot. za t. g. Slavoljub Begna c. kr. kapetan u miru, Kiepah Nestor, Kašnik Pavao. Za prošlu godinu 1866. Franjo Vaizer. Ukupno 24 st.

Tim bi sjednica zaključena i po predsjedniku dignuta.

U Krapini dne 14. Studena 1867.

Šimunčić, predsjed. — Eduardo Fink, kao tajnik.

Zapisnik

od 27. Rujna 1867 zametnut odborom ovlašćenim za prosudjenje vinogradah prijavljenih za nagradu Haramincićevu u političkom kotaru samoborskom.

Predmet:

Sl. upravljajući odbor hrvatsko-slavonskoga gospodarskoga družtva pripisom svojim od 22. Rujna t. g. br. 358. odredio je odbor, koji imade pod predsjedničtvom preč. g. zač. kanonika i župnika samoborskoga, Antuna Glasića, pregledati i razsuditi za nagradu Haraminčićevu prijavljene, na vlastitost seljakah Žitkovićah iz Molvicah, kot. samoborskoga, spadajuće vinograde. — Odbor ovaj nakon predbježna dogovora uputio se je današnjim danom na lice mjesta u Molvice, te je poslje točna i svestrana pregledanja u natječaj stavljenih vinogradah, ustanovio sliedeće

Obnašašće:

1. Vinograd, spadajući na vlastitost seljaka Stiep. Žitkovića iz Molvicah, zove se „Šumašec"; položaj mu je prama jugo-zapadu, a nasadjen je u prostoru od 3/4 jutra prije 6 godinah lipovinom, koja se na bielu i crnu dieli, ova se posliednja u ovoj okolici „Jankovčica" zove.

2. Vinograd Ive i Franje Žitkovićah, seljakah iz Molvicah, zove se „Sudčeva draga", leži prama sjeveroiztoku, te je u prostoru od 3/4 jutra prije 9 godinah istim čokoćem, kao i onaj pod br. 1. nasadjen.

3. Na vlastitost seljaka Mihalja Žitkovića iz Molvicah spadajući vinograd „Sudčeva draga" leži prama sjeveru i nasadjen je u prostoru od 1½ jutra istom lipovinom kao i vinogradi pod br. 1. i 2.

Na temelju toga nalaza podaje postupajući ovaj odbor sliedeće

Mnienje:

a) Svi pod br. 1., 2. i 3. opisani vinogradi nasadjeni su samo jednom vrstju grožđja, lipovinom naime, premda se ova na bielu i crnu dieli. Grožđje je ove godine veoma obrodilo, te je za vrieme pregledanja podpunoma zrielo i neobično ukusno.

b) Nasad u svijuh trijuh vinogradih u točnih je redovih izveden, te se

c) isti vinogradi valjano i vrlo napredno obradjivaju, napokon;

d) mnije odbor ovaj, da od tih vinogradah stavljenim za nagradu uvjetom najvećma zadovoljava onaj pod br. 2. opisani, jer su vlastnici njegovi Ivo i Franjo Žitkovići prvi medju seljaci okolice ove taj vinograd na redove posadili, te time liepi primjer drugim posjednikom pružili, koji su se doista za njima u tom hvalevriednom postupanju poveli, i stoga odbor rečene seljake, Ivu i Franju Žitkoviće, za razpisanu nagradu ovim predlaže.

Pročitano, odobreno i podpisano; u Molvicah dne 27. Rujna 1867.

Anton Glasić, zač. kan. i župnik. — Janko Francisci, kao odbornik.

Vjek. Švaitzer, žup. vel. sudac, odbornik i zajedno perovodja. — Franjo Reizer, kao odbornik.

Tiskom Dragutina Albrechta u Zagrebu.

Digitized by Google

Broj 50. **U Zagrebu** **12. Prosinca. 1867. XV. God.**

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Jakost ljetošnjega mošta i vina.

(Svršetak.)

Pregled različnih vrstih, suvrstih i kličicah vinove loze, što ga uvrstismo u broj 47. ovoga lista od t. g. sa biljежkami postotakah sladora u moštu od zadnjih pet godinah, pruža nam pouzdan temelj za prosudu vriednosti našega čokoća. Malen prostor ovoga lista nedopušća nam sada, da govorimo obširno o svakoj vrsti napose; s toga ćemo uvrstiti kratkoće radi svekolike u nas više manje razprostranjene i gore navedene vrsti u tri glavna razreda. U prvi razred stavit ćemo vrsti slabe, nevaljane, kojim je mošt uviek izpod 20% sladora, dakle izpod pravila iliti normala. U drugi razred uvrstit ćemo dobre vrsti čokoća, kojemu grozdje ima uviek 20% i nješto više sladora, i u trećem najboljem razredu navesti ćemo odlične vrsti, kojim je mošt uviek iznad 22% sladora, dakle poput najbolje porenske robe.

U I. razred slabih vrstih spadaju na temelju našega petgodišnjega mjerenja: modri vrbanščak (*blaue Urbanitraube*), biela plemenika, biela zelenika, biela šiprina (šopatna), kasna modrina (pelez, modrinjak, crlenjak, *blauer Blank*) i prosta bjelina (*Heunisch*). Slabosti mošta dakako krivo je kod njekih vrstih neprikladno tlo, naime kod plemenike i zelenike. Prva bo u pjeskulji bolje uspjeva, od druge opet ima u vapnenjači dobro, pače u jako toploj godini, kao što je bila g. 1865, izvrstno piće; nego ilovača nijednoj od njih negodi, a grozdje nam je kod tih vrstih u hladnoj, vlažnoj zemlji ostalo vodeno i slabo. — Kasna modrina i modri vrbanščak jesu od svih najgorje vrsti i trebalo bi jih svigdje krčiti.

Drugi razred dobrih vrstih dosta je mnogobrojan, jerbo pravilan mošt iznad 20% sladora pokazuju sliedeće vrsti: modra kadarka, prava crnina (kosovina), modra zdenčajka (crni kleščec), biela ranina, biela plavičina, bieli moslavac, crv. kraljevina, biela lipovina, biela krhkopadna, biela kadarka (inače vodena), sladka grašica, dišuća grašica, crv. bakatorka, modra frankovka, modra kavka i modri divljak. Posebna svojstva njihova razložit ćemo drugi put.

Treći razred odličnih vrstih čokoća nije doduše mnogobrojan, nego ipak nije premalen. Biela kršćina (*Weisse Zimmettraube*), crv. traminac, crv. žerjavina (*Zierfahnler*), zelena valtelinka i rana modra kraljevina odlikuju se izvanrednom sladkoćom od 23, 25, kadkad i 27% sladora. Kršćina je u njekih predjelih hrvatskih, n. pr. oko Ludbrega jako rodna; a u drugih n. pr. oko Križevca slabo radja. Traminac je veoma sladak, ali mu je grozdje maleno, dakle kolikoća vina nedostatna. Zadnje tri vrsti zadovoljavaju u svakom obziru t. j. gledeć na kakvoću i kolikoću grozdja i mošta; nego žerjavini se hoće tla topla i rahla, valtelinki ilovače i modroj kraljevini tla srednje ruke. Mi bi preporučili za našu hrvatsku ilovaču osobito zelenu valtelinku i gdje je vinograd sasvim sjeguran od mrazovlja i žerjavinu; modra kraljevina je u nas prerana, pa ju i ptice i ljudi pozoblju prije berbe; nu mogla bi se po sjevernih položinah nasaditi. Vino je od svih jako dobro, osobito od žerjavine u vapnenastoj zemlji i u prudju.

Pivničarstvo.

(Nastavak.)

Dobra pivnica.

Ovakva je uzorna pivnica takodjer kamenimi pločami taracana i tlo se nagiblje prama jednom kutu, gdje je zazidana velika kopanja od kamena zato, da — ako bi koje posudja puklo — vino neizcuri na prljavu zemlju, već da se sciedi u čistu kamenu kopanju i sasvim nepropadne.

Radi podpune čistoće su zidovi u pivnici nesamo vapnom ožbukani, već je žbuka sasvim gladka,

Digitized by Google

tako da se zida nemože niti paučina niti prašina primiti.

Pogledom na toplinu savjetuju izkusni vinari, da je najbolje zimom i ljeti uzdržavati oko 8 stupanjah topline u pivnicah. Pivnica u tom pogledu stalna vrlo mnogo vriedi, jer se vino uviek jednako drži, a o zavrelici neima ni govora.

Primjetit će mnogi: a tko bi mogao trošiti toliko na prostu pivnicu, koliko se tu zahtieva!? A mi odgovaramo: onaj, kojemu stoji do toga, da neštetuje, već da sigurno i pouzdano radi. Medjutim se dotični trošak naplaća za 2—3 godine prištedjenjem onoga vina, koje se u nevaljanih pivnicah svake godine kvari i gubi. Osobito pako preporučujemo ovakvo uredjenje posjednikom velikih pivnicah, koji se uz poveću trgovinu neplaše izdati priličné novčane svote za uredjenje valjane pivnice, samo ako znaju, kako da se što napraviti ima. Medjutim si mali posjednik svoja 3—4 četvorna hvata pivnice može zbilja lako i jevtino urediti, osobito u onih predjelih, gdje ima kamena i vapna u izobilju.

Pretakanje.

Ako smo postupali s moštom iliti širom onako, kaošto je razloženo u prijašnjih člancih (vidi broj 36. do 40. ovoga lista) zbistriti će nam se novo piće mjeseca Prosinca tako, da možemo mlado vino prvi put pretočiti oko Božića. Svrha je tomu pretakanju, da riešimo vino od upliva nečistih tvarih, koje su se u droždju na dnu posudja utaložile i koje na vino ubitačno djeluju. Kvasina bo u tom droždju draži vino na proljeće, prouzročujuć opetovano vrenje. Ovim se piće odviše lišava sladora, koji se mora uz novo vrenje nadalje pretvarati u žestu i ugljevitu kiselinu. Nadalje se od drugih nečistih tvarih mladomu vinu kvari naravan okus tim više, čim dulje vino na droždju leži.

Drugo se pretakanje obavlja obično na proljeće, jer se za 3—4 mjeseca danah opet utaloži njesto droždja, dakako puno manje od prvoga taloga. — Tko nije oko Božića pretakao, neka podnipošto nepusti ležati vina dulje na droždju, jerbo kada počmu na proljeće duvati topli vjetrovi, digne se debelo droždje i vino, dosad bistro, pomuti se za čudo, te ga po ljetu nije moguće tako lako čistiti, kaošto po zimi uz jednostavno pretakanje.

Komu stoji do toga, da mu je vino sasvim ugodno i ljubko, pretočit će ga po ljetu i na jesen treći put, a njeki posve točni gospodari pretakaju svoja vina prve godine četiri puta.

U obće savjetuju valjani vinari, da se ima vino pretakati prve godine 3 puta, druge godine 2 puta i treće godine 1 put; nego taj zakon nemože se proglasiti kao valjan za sva vina i za sve pokrajine. Od njekih vrstih čokoća ima vina, koje se i uz manje često pretakanje lako bistri, a od njekih — i to od vrlo dobrih vrstih grožđja — ima tako gusta (presladka) vina, da se i kod trećega pretakanja neće bistriti. Ovakva svojstva mora gospodar uz često prigledanje i kušanje proučiti, te onda raditi prema očevidnoj potrebi t. j. pretakati vino sad češće, sad manje često.

Ima ljudih, osobito u prostom puku, koji su toga mnenja, da vino tim jače postaje, čim duže leži na droždju. Dočim se prava jakost sastoji samo u množtvu žeste ili spirita, a žesta postaje od sladora, moramo ovo mnenje proglasiti krivim, jer u droždju sladora neima. Nego naši seljaci zovu vino jako, ako je žuko ili pravi »deriguša«; a ljubko vino jim se nedopada, jerbo nedira u grlo! To je nesretni okus, komu se bolji vinar može samo nasmijati; prvi bo uvjet dobromu vinu je odstranjenje žukih neugodnih tvarih, štono u droždju počivaju a podnipošto negode boljemu jeziku. Proti ovakvim predsudam treba odrešito postupati i redovitim obavljanjem potaknutoga pretakanja priskrbiti boljega okusa baš našemu inače dosta jakomu hrvatskomu vinu, jer je u sjeverozapadnih zemljah razvikano kao grubo i surovo — baš radi toga, što njeki proizvoditelji neće da ga pretakaju.

Mane i bolesti vina.

Premda je manam i tako zvanim bolestim vina glavni uzrok nevaljano postupanje kod berbe i osobito kod vrenja mošta, može se ipak dogoditi, da stane gdjekoje vino — kadkad od najboljih vrstih grožđja — kako kažu dandanas vinari, bolovati. Neće se izbistriti, mienja mu se farba, okus i miris, preslabo je, hoće da se okiseli, ili je pokvareno od posudja.

O svih tih manah i bolestih nije moguće ljetos obširno govoriti u ovom listu, jer mu je godište na izmaku; nego u kratko ipak ćemo navesti ona sredstva, kojimi se služe vješti vinari u različnih neprilikah.

Preslabo vino.

Praviluo zdravo vino treba da ima 10% žeste, inače nije moguće dugo čuvati ga ili kamo odpremiti. U naprednih vinorodnih predjelih pridodavaju vinari odmah poslje berbe, ako jim je mošt izpod 20% sladora (od kojega ima 10% žeste) toliko sladora, koliko jim je treba, da dobiju vino od stanovite jakosti. — U Francezkoj namjesto sladora pridodavaju u mošt ili u mlado vino mahom gotove žeste (špirita), osobito u vina za izvoz u odaljene zemlje opredieljena. Primješavanje žeste u vino je u rečenoj zemlji tako obćenito, da se tomu nitko nečudi, jer se tim čuva vino od svekolike pogibelji na putu, pa godi baš sjevernim narodom, naime Englezom, Švedom, Rusom i sjevernim Njemcem, koji traže jača i žestoka vina. — U nas je pridodavanje žeste suvišno, jer je vino naše obično dosta jako. Kažem »obično«, buduć da i u nas ima slabih vinah

Digitized by Google

i nevaljana pića n. pr. od godine 1864, koja bez pokriepljenja žestom nije moguće po ljetu kamo odpremiti.

Ukus od tla ili gnoja.

Ako se čokoće odviše gnoji, osobito priesnim gnojem, prelazi bilinskim cievljem u grojdje više lučbeno raztvorenih česticah od gnoja i vino dobije od toga osobitu duhu i neugodan ukus. Ovo se vino popravi, ako dulje vremena leži, pa se 3 ili 4 puta pretoči i valjanim bistrilom izčisti. Vina treba bistriti bjelancem (od jaja) ili umjetnom klijevinom (gelatinom). (Više o tom u članku „Bistrenje i bistrila" u br. 14. ovoga lista od g. 1866.)

Vina preoštra.

Vino od suvišne kiseline preoštro treba pridodanjem sladora ublažiti ili — ako je oštro od množtva trieslovine — rabiti bistrila, koja će suvišnu trieslovinu oboriti.

Vina sudovna.

Udara li vino po nečistom posudju, a to dokazuje samo nemarnost družine, koja prije berbe nije valjano opralo kante, škafe i lagve. Ovakvim se nehajstvom u nas pokvari za čudo mnogo vina, koje onda gospodar mora svakovrstnim načinom liečiti ili jevtino prodati. Sredstva za izliečenje neugodne duhe od posudja jesu: opetovano sumporenje, pretakanje i bistrenje vina.

Francezi lieče sudovno vino uljem. Natočiv u 10 viedarah vina 1 funtu dobra ulja (za jelo), valjaju lagav četvrt ure. Ulje upija iz pljesnivih dužinah duhu i vino se za 8—14 danah popravi. Ulje se može potlam ozgor (na površini vina) uporabljenom teglicom t. j. cievju od kaučuka ili stakla izvaditi.

U porenskih krajevih rabe za izliečenje sudovnoga vina sladora. Za 1 viedro uzimlju 1 funtu sladora, kuhaju ga u 7 holbah istoga vina i pretoče vruću tieč u bolestno vino, koje uslied toga stane vrieti, nego se ujedno lišava neugodne duhe od lagva.

(Svršetak će sliediti.)

Skupština ugarskih vinogradarah.

(Svršetak.)

Skupština je nadalje zaključila, da se ove mane, oskudice i predsude koliko moguće uklone poukom prostoga puka i razlaganjem izkustvah i primjerah, dokazujućih bolji postupak umnoga vinogradarstva. I budući da podupiru izložbe dotični napredak, zaključiše nadalje, da će se dojduće godine mjeseca Lipnja ili Srpnja držati u Pešti vinarska izložba u velikom razmjerju. Osim toga bje primljen predlog Kodolanyia (polag ideah Pabstovih), da putuju učitelji vinogradarstva po vinorodnih predjelih, jer se time mogu jako izvješbati.

O utemeljenju vinarskoga družtva govorahu mnogo, nego po svoj prilici bez uspjeha, jer se od strane trgovacah proti ovakvomu družtvu od vajkada jako agitira. S velikim sažaljenjem opaziše njeki članovi, da dobar glas ugarkomu vinu žalibože ponješto propada, jer ga trgovci kvare ili se nebrine dosta za kakvoću vina, odpremljenoga u stranjske zemlje. G. Korizmić opetovano i svesrdno pozivlje sve vinare na to, da svako za izvoz opredieljeno vino kroz 2—3 nedjelje podvrgnu pokusom u različnoj toplini, te da samo ono u stranjske zemlje odpreme, koje svekolike promjene toplote bez posljedicah podnosi.

Jošte su se njeki tužili, da obćinstvo pije odviše piva, da bi vlada imala nastojati oko zabrane (!) rastuće porabe piva, — jer tobož neodgovara ugarskomu podnebju; nego uz ovo razlaganje i preporučivanje obilnije porabe vina dakako skupština nije pristala.

Zadnji predmet viečanja vrtio se je oko nazivlja svihkolikih ugarskih vrstih i suvrstih vinove loze, kojih ima po mnenju ravnatelja Entza do 1000. Skupština je zaključila, da se nesamo to nazivlje, već i slike sa opisi svegakolikoga čokoća u posebnom djelu izdade i da se na kupovanje pojedinih svezakah putem predbrojkah obćinstvo pozove.

Iz predstojećega izvješća možemo crpiti razni nauk. Ugarsko vinogradarstvo i vinarstvo tište i prieče one iste prepone, koje su istoj hrvatsko-slavonskoj struci na putu: prevelika carina, neuredjeni urbarski poslovi, nestašica vinogradarskih zakonah, mješoviti nasadi, neuredno pivničarstvo — to su i naše potežkoće! Čitajuć ote razprave tiešimo se u ostalom, što nepatimo sami; nego ujedno i više se veselimo naprednim korakom i savjetom ugarskim, koji se za čudo slažu s našimi lani i ljetos u ovom strukovnom listu tumačenimi nazori n. pr. o vrenju mošta uz bolju toplinu, o porabi različitoga gnojiva za vinograd i. t. d. — Pozdravljajući pametne predloge o putovanju vještakah, o nagradjivanju i odlikovanju vinogradarskih prednjakah, želimo naumljenoj izložbi peštanskoj i promicanju ote struke dobra uspjeha; nego želimo ujedno i sebi jošte više valjana promicanja našega vinogradarstva, u kojem podnipošto nećemo zaostati niti za susjedi, niti za drugim svietom. S toga molimo, da naše gospodarsko družtvo posebnomu odboru povjeri brigu za napredak ote struke i da kod nas učini za usavršenje toli vinogradarstva koli vinarstva odlikovanjem revnih ljudih, nagradami i podupiranjem znanstvenoga razvoja otih strukah barem onoliko, koliko čini susjedna nam Ugarska.

Digitized by Google

GLASONOŠA.

Službene viesti.

Dne 19. Prosinca držati će podružnica djakovačka svoju redovitu i posljednju sjednicu ove godine, na koju se svi p. n. članovi ove podružnice najuljudnije pozivlju.

Predmeti:

Pregled djelovanja podružnice tečajem ove godine i viećanje o načinu, kako bi se podružnica ova podići i njezino djelovanje po kotar ovaj uspješnije i koristnije postati moglo.
Pregled računah i skupljanje zaostatakah. Izvješće vrtljara.
Posebni predlozi p. n. članovah podružnice.

Djakovo 7. Prosinca 1867.

Dragutin Böellein m. p. predsjednik. Virgil Malin m. p. tajnik.

(Poziv). Karlovačka gospodarska podružnica držati će dne 20. Prosinca t. g. u 10 satih prije podne u prostorijah karlovačke narodne čitaonice svoju sjednicu, na koju se gg. članovi i nečlanovi pozivlju.

Predmeti:

1. Uredni tekući poslovi.
2. Presudjenje svih točkah družtvenih pravilah, na koliko bi se iste preinačiti dale.
3. Predlozi pojedinih članovah.

Mate Županić, predsjednik. Dr. Miros. Dražić, tajnik.

Domaće viesti.

(Zaprieke u polaganju državnog izpita iz šumarstva). K razpisanomu državnomu izpitu (vidi br. 48. i 49. ovoga lista) iz šumarstva prijavilo se je kod zemaljske oblasti ljetos veoma malo mladih šumarah i to sa više razlogah. Ovi su se izpiti dosada obdržavali uviek na proljeće, a ljetos je razpisaše na 9. Prosinca. Nego razpis je ujedno prekasno prispio u gospodarski list, tako da žitelje odaljenijih predjelah na pr. u Slavoniji s jedne i u ličkoj ili otočkoj pukovniji s druge strane nije bilo moguće ubaviestiti o rečenom roku. Napokon je palo baš 4 dana prije 9. Prosinca na sve strane tako veliko množtvo sniega, da poradi golemih zapuhah nemogahu ljudi putovati, pače i sami članovi izpitnog odbora nisu mogli svi prispjeti u Zagreb. S toga bi dobro bilo, da se ustanovi za polaganje tih izpitah šumarom, koji sad imaju puno posla kod sječenja drvah, drugi rok na proljeće i da se dotični oglas više nedjeljah prije obdržavanja rečenih izpitah u domaće novine uvrsti.

Gospodrske viesti.

(Putujući učitelji gospodarstva i zimske učione za seljake). Poznato je svigdje, da seljaci nerado šiljaju svoju djecu u školu, osobito ne odraslu, jer jim je treba naime po ljetu, da je obitelj pomaže u poljskih radnjah. Tako je nesamo u nas, već i u izobraženijih zemljah, na pr. u južnoj Njemačkoj, gdje seljaci neće odpustiti svoje sinove niti na pol godine, a kamo li na 2 ili 3 godine danah u ratarske učione, uzdržavane po zemaljskoj oblasti. — Ovoj oskudici doskočila je vlada badenska imenovanjem praktičnih učiteljah gospodarstva, koji po ljetu putuju od sela do sela i podučavaju mlade i stare u boljem gospodarenju, prigodom svakdanjih radnjah vani na polju; a po zimi zovu bezposlenu mladež u ratarsku učionu, da se uvježba u pomoćnih naucih, naime u računanju, prirodoslovju a potlam i u pojedinih strukah gospodarstva. Zimski tečaj počima na Sve-Svete i traje do Uzkrsa uz 6 učevnih satih na dan i 15 st. školarine. Od Uzkrsa do jeseni opet učitelji putuju i korist je od tih uredbah tim veća, jer mladež pomaže roditelje po ljetu djelom i putujući učitelji mogu hasniti i najodaljenijim pokrajinam zemlje, odkud valjda nebi nijedan učenik u ratarnicu prispio. Oblasti badenske tvrde, da je korist od ovoga načina podučavati prosti puk očevidna i da je i puk zadovoljan s tim, što nemora po ljetu mladiće od 15 godinah odpuštati.

Obrtničtvo.

(Prokušanje koruna pogledom na škrobovinu). Kao što ima kod groždja velikih razlikah gledeć na sladkoću iliti kolikoću sladora, tako su i različite suvrsti koruna iliti krumpira prerazlične množtvom škrobovine (*Stärke-Mehl*), o kojoj zavisi glavna korist u gospodarstvu i obrtničtvu. Lučbar Dr. Robbe u Kamenici (Chemnitz, u Saksoniji) iztraživao je 140 suvrstih koruna i pronašao je u svih prosjekom $17\frac{1}{2}$ postotka škrobovine. Nijedna suvrst nije imala škrobovine izpod 13 postotakah i nijedna preko 22%. — Posljedak njegovih kušnjah se može navesti u kratko sljedećimi točkami:

1) Crvene suvrsti koruna sadržavaju u obće više škrobovine od bielih.

2) Razpucana koža pokazuje veću hranivost, a gladka koža manju.

3) Oka duboko u mekači zarasla obično pokazuju veći sadržaj škrobovine, isto tako ljepiva pjena od razmrvljena koruna, dočim površna oka i vodena pjena svjedoče o slabom sadržaju škrobovine.

4) Ukus neda se po obliku koruna poznati; dobrota i ugodnost se neravna uviek po množini škrobovine.

Svilarstvo.

Neue Beiträge zur Frage über die seuchenartige Krankheit der Seidenraupen od Prof. Friedriha Haberlandta. — Pod ovim naslovom izišao je nedavno kod Carla Gerolda i Sina u Beču 1868. velezanimivi spis, na koji pozornost naših gospodarah svraćamo.

Stočarstvo.

(Propadanje govedarstva). Akoprem gospodari napredniji zemljah u stočarstvu uviek teže za usavršenjem pasminah, osobito gledeć na krave muzare, o kojih smo napose u br. 48. ovoga lista govorili, ipak tvrde vještaci, da govedarstvo u tom pogledu nazaduje. Uzrok tomu je taj, što trgovci kupuju za golem novac najbolje krave muzare za pivare, žganičarnice i mliekare velikih gradovah, izključujuć te krave ujedno od razploda. Jerbo kad je ovakov čovjek kupio najbolju kravu muzaru pošto po to za grad, nepripušća ju više pod bika, već ju uz dobru krmu muze, dok može; a kad mu je krava uz obilatu hranu odebljala, prodaje ju mesaru! Ovako se najbolje krave izključuju od razploda, a od manje dobrih kravah dakako neima najboljega potomstva.

☞ K ovomu broju priložen je dodatak.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva Dragutin Lambl.

Digitized by Google

Broj 51. *U Zagrebu* **19. Prosinca. 1867. XV. God.**

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

O trošku za unapredjenje zemaljske kulture.

Godina 1867. na izmaku je, nova će godina za deset danah započeti a kod nas će se po saboru i nova doba otvoriti. Ovomu listu nije zadaća govoriti o političkih težnjah, već mu je svrha materialni napredak. U tom pogledu uslobodjujemo se kratkim ovim člankom predočiti našim saborskim poslanikom, koliko troše pojedine zemlje iz zemaljskih zakladah za promicanje gospodarstva, kojemu je naš list namienjen i molimo, neka se naši domoljubi pobrine za to, da i mi u Hrvatskoj i Slavoniji nezaostanemo za drugimi zemljami.

	Za uzdržavanje gospod. učionah		Za podpore gospodarsk. družtvu		Ukupno	
	stot.	nč.	stot.	nč.	stot.	nč.
U dolnjoj Austriji troše	16700	—	5000	—	21700	—
„ gornjoj Austriji „	5220	—	1260	—	6480	—
„ Českoj troše	28100	—	20000	—	48100	—
„ Moravskoj troše . .	19200	—	3893	—	23093	—
„ Šlezkoj „ . .	4315	—	100	—	4415	—
„ Štajerskoj „ . .	3188	—	2415	—	5603	—

O dotičnom trošku, što ga ima u Galiciji, Ugarskoj, Erdelju, Kranjskoj, i Dalmaciji, nismo mogli dosad dobiti pouzdanih podatakah, nego znamo iz novinah, da ove zemlje svojski rade oko promicanja gospodarstva, osobito Ugarska, koja je osim (njemačke) akademije gospodarsko-šumarske u Altenburgu odredila ustrojenje novih 3 strukovnih učionah gospodarsko-šumarskih, naime voćarske i vinogradarske učione u Kestelyu, šumarske učione u Rimavskoj Soboti (Rima-Szombath) i gospodarsko-šumarskog učilišta u Debrecinu. Izim toga obstoji u Budimu vinogradarska škola, uzdržavana bogato nadarenim družtvom gospodarskim; te namjeravaju sad opet u Banatu podići novu gospodarsku učionu. Mi neželimo, da se nam u Hrvatskoj i Slavoniji umnoži baš broj gospodarskih učionah, nego molimo, da se postojeće križevačko učilište, koje porazmjerno nestoji toliko, koliko stoje gospodarska učilišta drugih zemljah, u svojem obstanku učvrsti i gledeć na učila potrebnimi sredstvi podpuno providi. Nadalje želimo, da se našemu gospodarskomu družtvu doskoči dostatnom zemaljskom podporom, bez koje nemože obstati, a kamo li uspješno djelovati. Štajersko gospodarsko družtvo podneslo je baš sada molbu na zemaljsku vladu poradi veće podpore, jer želi u Mariboru podići vinarsku školu i većma razširiti svoje djelovanje.

Vazdušna maslenica Cliftonova.

Ova maslenica nalči našoj maslenici gledeć na oblik, samo da je unutarnje ustrojstvo drugo, jer se osniva na djelovanju vazduha iliti zraka na mlieko. U Englezkoj i u sjev. Ameriki se je radi uspješnoga i brzoga djela jako razprostranila, tako da ju malo ne u svakom gospodarstvu rabe. Poradi nestašice drvorezca nemožemo sliku te jednostavne maslenice priobćiti. —

U Beču sastavilo je gospodarsko družtvo poseban odbor za proučenje koristnih svojstvah ote maslenice, o kojoj isti predade onda sliedeće izvješće:

1. Iz mlieka (od jučerašnjeg dana) napravi se u vazdušnoj maslenici za 10 časakah (minutah) izvrstan maslac.

2. Preostala tekućina nije kisela, kaošto su stepke, već je sladka, tečna i za domaću porabu prikladna.

3. Vrhnje (skorup, smetana) pretvara se u vazdušnoj maslenici u maslac već za 6 časakah.

4. Posao kod porabe ote maslenice je sasvim jednostavan i lagan, te netreba nikakva izvanredna napora.

Ovakve maslenice prodaje prama veličini uz različnu cienu od 6 fr. do 50 for. iz dobra jaka lima (pločevine, pleha) obrtnik F. W. Haardt u Beču, Opernring Nr. 8. Najmanja drži 4, najveća 23 polića.

Digitized by Google

Pivničarstvo.

(Svršetak.)

Vino slabe masti.

U Italiji traže vina sasvim crna, a podnipošto samo crvena. S toga rabe dandanas trgovci i sami gospodari, želeći dostavljati sasvim crna vina, cviet od crne sljezovače (*Schwarze Malve*). Ovoga cvieta šaku na viedro meću već na mošt, jer se uz vrenje crnilo raztvori bolje, nego potlam u gotovom vinu. Ovo je mastilo od svih najnedužnije i svaki si ga može na vrtu priskrbiti, jerbo sljezovače rastu kod nas od svake boje za ures i treba samo odabrati crnu kličicu za ovu praktičnu svrhu.

Mutna vina.

Mutnost vina neima jednakih uzrokah i s toga treba i različita sredstva upotrebljavati. Urednik ovog lista uvjerio se je u praxi, da se vina od najboljih vrstih čokoća, n. pr. od sladke grašice višeputa neće zbistriti, jer su od množtva sladora pregusta. Osobito mutna ostaju, ako mošt nije dovrio u toploj pivnici uz toplinu od 15—18 stup. po Reamuru; pa ako jim naknadno priskrbimo tu toplinu, utaložit će se mutne tvari bez ikakve druge pomoći. — Nego višeputa ponestaje ovakvomu dobromu vinu kiseline ili trieslovine. Za to treba upotriebiti u prvom slučaju sriešne kiseline (*Weinsteinsäure*), u drugom slučaju trieslovine ili takodjer tako zvani tannin. Sriešna kiselina od koje se uzimlje 6 do 12 lotih na viedro vina, raztopi se u vinu nad vatrom, i ova se teč pritoči u mutno vino uz opetovano izmiešavanje. Isto tako treba postupati s tanninom, kojega prodavaju (kao i kiselinu sriešnu) u ljekarnah; nego metalo od tannina treba da je sasvim maleno — baš koliko uztreba polag pokusah, učinjenih najprije u malom, n. pr. sa polićem vina u staklenoj flaši, gdje je ujedno moguće motriti i proučiti oborenje maglovitih tvarih u mutnom vinu po uplivu rečenih sredstvah. Oba dva lieka neškodljiva su; prvi se gotovi iz birse, a drugi od pećakah iz grožđja. Tko neće kupiti tannina, neka razmrvi sušenih pećakah od grozdja, nalije na nje sladke vode i pretoči ovu tekućinu (koja brzo vrije) u mutno vino. Trieslovita kiselina od pećakah oboriti će bjelance i vino će se izčistiti, osobito, ako naknadno upotriebimo jošte poznata nam već bistrila.

Mriena

Mriena ili budja prolježe uviek od slaboće vina, jerbo jako vino težko kada postaje budjavo. Najbolje je pokriepiti ovakva slaba vina žestom; nego ako ima više mriene, a mi se je želimo svakako riešiti, jerbo kvari vinu ukus, moramo si pribaviti nješto zovina cvieta (*Hollunderblüthe*), gvozdike (*Gewürznelken*) i oraškova cvieta (*Muskatblüthe*), po prilici $^1/_4$ ili $^1/_2$ lota od svakoga. Ove se tvari u vrečici spuste u budjavo vino, kojemu će se pokvareni ukus uslied toga popraviti za 3—6 danah. — Nego treba onda to vino odmah trošiti, a ne s drugim dobrim vinom miešati.

Neprestano vrenje.

Njeka vina neimaju mira, te poslje glavnoga vrenja uviek se giblju i uviek raztvaraju svoj slador u kiselinu ugličnu i žestu. Obično je tomu uzrok droždje, na kojem mlado vino leži, ako ga nismo pretočili. Najbolje je zasumporiti drugi lagav i pretočiti nemirno vino u njega.

Gorko vino.

Crna vina postaju višeputa jako žuka iliti gorka i to budi od prevelika množtva trieslovine, budi od gdjekokojega umjetnoga mastila (crnila). Odvišnu koli koću trieslovine možemo oboriti bistrenjem, naime ako bjelancem ili klijevinom (gelatinom) izčistimo vino, te ga za 8 danah poslje čišćenja pretočimo u drugi lagav.

U drugom slučaju nije lako lišiti crno vino odvišne žukoće. Njeki bo vinari, želeći napraviti od crvena vina sasvim crno, rabe umjetno mastilo, u kojem ima kocelj (slanac, *Alaun*). Ovaj se kocelj poslje farbanja vina spaja sa raznimi tvari u vinu, od čega je onda piće oporo žuko. Ako prolježe ta žukoća zbilja od kocelja, treba razmrviti mramor, zatim raztopiti od toga mramorova praška 5 funtih na 1 viedro u 5 polićah vina i primješati ga žukomu vinu. Nadalje treba valjati lagav, da dojde prašak sa svimi česticami vina u doticaj, uslied čega žukoće ponestaje i za 3 dana se vino može pretočiti opet u drugi koji lagav.

Ako je valjda vino zgubilo po mramoru odviše od svoje naravne kiseline, može se naknadno ta pogrieška popraviti pridodanjem sriešne kiseline (*Weinsteinsäure*), u vinu raztopljene.

Ciklo vino.

Tko postupa s moštom i vinom u svojoj pivnici pravilno i valjano, tomu se vino neće ukiseliti; nego kadkad dobije ili kupi gospodar vino, koje hoće uzkisnuti, a želi ga barem prije porabe koje vrieme uzdržati. Spasiti i kroz više godinah u pivnici čuvati nedade se ciklo vino, pače je najbolje potrošiti ga brže bolje, inače može se od njega pokvariti i drugo zdravo vino u pivnici. Tko misli, da će ga popraviti miešanjem s dobrim zdravim vinom, jako se vara, jerbo zametak kisnuća širi se neoborivo, te ako tko samo 1 viedro cikla vina pomieša u 100 viedarah dobra zdrava vina, pokvarit će mu se sveskupa.

Nu za kratko vrieme možemo čuvati vino, koje hoće prokisnuti, i to sliedečimi sredstvi:

a) Sajtlik ili 2 s. sladkoga mlieka ulije se vranjem u viedro vina i lagvić se onda valja, da se sveskupa dobro promieša. Mlieko upija kiselinu i vino se onda može upotriebiti.

Digitized by Google

b) Po prilici 20 lotih sriešne pepeljike (*weinsteinsaures Kali*) raztopljene u poliću otopljena vina primieša se u ciklo vino, koje će se time popraviti za koje vrieme; ali uzdržati ga za dugo nije moguće.

c) Dvie funte lanena sjemena razmrvljena i u vrećici od platna natrpana, objesiš u lagvu, te ostaviš je tako dugo u njem, dok osjećaš kiseline.

d) Nješto meda ili sladorače (siropa) može osladiti ciklo vino tako, da se kiselina odviše neosjeća; nego vino treba odmah trošiti, jer se neće uzdržati.

e) Ako je kisnuće već pogibeljno, uzmi $1/_3$—$1/_2$ funte živa vapna, stuči ga na prah i primiešaj vinu. Uslied toga napravit će se talog; vino onda treba pretočiti i odmah trošiti.

Vino izvrgnuto.

Višeputa se dobro vino izvrgne i pokvari, ako odviše dugo leži, jerbo prestaro vino, makar i dobro bilo, nemože se uviek bez kvara čuvati. Želeći ga spasiti možemo upotriebiti sliedeća sredstva:

a) Ako nije jošte úzkislo, pretoči ga u mlado vino, po prilici 1 viedro staroga u 2 viedra mladoga.

b) Imaš li dobroga droždja, natoči ga u izvrgnuto vino i to po prilici računajuć polić droždja na 4 polića ovoga vina.

c) U jeseni poslje berbe možemo za uskrsnuće prestaroga vina s nàjboljim uspjehom rabiti trop. Na tom tropu ako ovakvo vino 2—3 dana leži, popravit će se bolje, nego pomoćju mladoga vina ili droždja, osobito ako je trop od dobrih vrstih čokoća.

Trop od plemenitih vrstih loze, n. pr. od sladke ili dišuće grašice za čudo pomaže slaba vina, i koji su od naših gospodarah zločesto vino od g. 1864 dojduće jeseni t. j. g. 1865. pretočili na dobar trop od novoga mošta, popravili su svoju bucvariku tako, da nije bilo moguće vjerovati, da je to piće baš od zloglasne godine 1864. — I jabukovača postaje bolja i trajnija, ako 2—3 dana leži na tropu od dobrih zrelih vrstih groždja.

Pocrvenjelo vino.

Bielo vino višeputa pócrveni nestašicom trieslovine. Ako mu pridodaš tannina ili židčine od razmrvljena zrnja iz tropa, izčezne nenaravna crvena mast i vino se opet zbistri. I dobro droždje pomaže višeputa.

Pocrnjela vina.

Bielo vino višeputa pocrni, kad se iz lagva u flaše pretoči i sa zrakom u doticaj stupi. Ovakvo vino nije pokvareno, već je samo pri vrenju ostalo nješto kvasine u njem, koja se sad uplivom zraka skrutne. Porabom bistrilah u br. 14. ovoga lista od. g. 1866 navedenih, osobito pak upotrebljenjem čiste klijevine (gelatine) izčisti se ovakvo vino podpuno i dobije svoju prijašnju mast. Višeputa se zaostatci kvasine utalože, ako ovakvo pocrnjelo vino pretočimo opet natrag u lagav, i za 14 danah je vino opet bielo i žuto, ako je inače sasvim zdravo.

Zbornica.

Pitanje o pastirih i obćinskih bikovih.

Štovani Gospodine Uredniče!

Povodom Vašega članka „Uzgoj dobrih kravah muzarah" u br. 47. i 48. „Gosp. lista" imam čast javiti i ujedno uzpitati Vas: kako, i kojim načinom bi se to uvesti dalo, da se u obćini barem seoski pastir kravah uvede i strogo naredi, da se i seoski bikovi drže?! Kravica je tako rekuć bogatstvo svakoga siromaka čovjeka, a osobito posjednik zemlje bez marve je kukavica, da nemože biti gorji. Ja, koji sam od svoje mladosti toliko svieta prošo, nenadjoh nigdje mjesta, gdje nebi barem seoskoga govedara i obćinskoga bika bilo, kao ovdje. Vjerujte, da je to vrlo mučno, svaki mjesec rabiti kojegagod nepoznatoga bika ili ostali i bez bika. Molim Vas učtivo odzovnite se ovomu pitanju, o kojem zbilja visi nesamo bolji razvoj stočarstva, već i svekolikoga gospodarstva.

U Laciću dne 10. Prosinca 1867. I. N. P.

Odgovor.

Ustanovljenje obćinska pastira, nabava i uzdržavanje obćinska bika nebi bilo doduše težko izposlovati; nego svakako je treba, da gospodarske podružnice, koje su to pitanje već višeputa pretresivale, u tom obziru pozovu na pomoć političke oblasti. Bez ovih bo nije moguće, da obćina ukine pašu rogate marve svaka posjednika napose i da odredi jednoga pastira za svukoliku stoku; bez dozvole političkih oblastih nemože obćina izdati stanovitu svotu za nabavljenje bika, a napokon morati će oblast i utjecati pegledom na čuvanje, hranu i redjenja toga bika.

Buduć da po svoj prilici mnogi obćinar neće htieti pristati uz ovakav bolji red, jer je dosadanjemu neredu i pustoj paši priviknuo, i jer mu je svaka ma i najblažja promjena neugodna; savjetujemo pametnim i naprednim gospodarom, da se u tom pogledu sdruže, da podnesu svi skupa molbenicu svomu kotarskomu sudu, koji će onda podupirajuć valjanu želju dobrih obćinarah, odrediti izvedenje koristne nakane, makar proti volji nemarnjakah.

Gledeć na uzdržavanje obćinska bika veoma bi koristno bilo, da se prigodom segregacije i komasacije odmjeri od obćinskoga zemljišta prilični komad, i da se preda kao livada ili oranica (koju može dotičnik djetelinom pisijati) onomu obćinaru, koji će pouzdano najbolje hraniti obćinskoga bika bezplatno. Računajuć od rali zemlje 20 do 25 centih krme, a na bika za cielu godinu danah 80 do 100 centih suhe krme, predlažemo da se odredi površina od 4 rali obćinske zemlje

Digitized by Google

za uzdržavanje obć. bika. — Gdje obćina preko nade nebi imala zemljištah, morala bi uzdržavanje bika gotovim novcem podmiriti; medjutim može ovakov bik za godinu danah uz pripuštanje za plaću 50—60 fr. zaslužiti. Ovoliko dobivaju nadvornici za pripust dobrih gospoštinskih bikovah, računajuć po 1 fr, od krave.

Napokon bi trebalo i nabavu i porabu obćinskih bikovah staviti pod nadzorničtvo županijskih živinarah, kojim pripada u obće briga za obćinsko stočarstvo. — Dobrih bikovah imamo već u zemlji po 100, 120 do 150 fr. prama veličini i pasmini; samo jih treba za obćine kupiti. Ur.

GLASONOŠA.

Službene viesti.

(*Šumarski izpiti.*) Kod državnih izpitah iz šumarstva, obavljanih dne 9. t. m. po nalogu kr. namjestničkoga vieća u Zagrebu pred dotičnim odborom, položiše svega skupa 3 šumara propisani izpit. Jedan od šumarah dobi prvi red s odlikom, a dvojici podieljena bje svjedočba sposobnosti. Predsjednik izpitnog odbora bio je ravnatelj krajiš šumarstva g. Keller, a kao izpitni komisari sudjelovaše c. k. šumarnik Peter i kaptolski šumarnik v. Schaper. — Za buduće godine odredjen je po kr. namjestničkom vieću za svaku hrvatsko-slavonsku županiju poseban izpitni odbor, naime za zagrebačku županiju šumarnik v. Šaper kao predsjednik i šumarnik Res sa kraj. šumarskim ravnateljem u miru Brkićem kao izpitni komisari.

— Vele zanimivi spis, pod naslovom „*Der Gebrauch des Salzes in der Ladwirthschaft*“, prevod iz englezkoga spisa, izišao je baš sada izpod tiska i dobiva se kod Vilima Braumüllera dvorskoga knjižara u Beču za 30 novč. Ovo se dielce što toplije preporuča našim gospodarom.

Obrtničtvo.

(*Košarstvo u Kranjskoj*). U br. 49. razložili smo posebnim člankom korist od uzgoja valjanih vrstih vrbe i od pletenja košaricah iliti od košarstva. Sada doznajemo, da u susjednoj Kranjskoj naime oko sela Ribnice (*Reifnitz*) ovaj obrt već dulje vrieme postoji i da se košari obogaćuju pletenjem košaricah i dotičnom trgovinom. U nas uspjevaju sve vrsti vrbe, naime potaknuta žukva i bekva, sasvim dobro i samo bi je trebalo onako rediti, da jim rastu vitke šibe bez grančicah i za tanki pleter prikladnije. Svraćamo dakle opetovano pozornost našega obćinstva na taj toli jednostavni koli unarni obrt, kojim se mogu pomoći i najsiromašniji predjeli, za vinogradarstvo i druge gospodarske struke južnog podnebja nesposobni.

Šumarstvo.

(*Vriednoća hrastovih šumah spala je za čudo*). Trgovačke viesti javljaju, da se je sjeverna Amerika, oporaviv se od zadnjega rata, opet golemom snagom u trgovini pojavila i naime da neizmjerno množtvo hrastovih dužinah za posudje u Evropu vozi. Usljed toga pala je u Trstu i svih pristaništih jadranskoga i sredozemnoga mora ciena hrastovim dužinam tako, da je nesamo prestala trgovina s ovom iz više zemljah — medju timi iz Bosne, Hrvatske i Slavonije — dostavljenom robom, već da je usljed ovoga dogadjaja propalo više trgovačkih kućah i privatnih poduzetnikah. Ovaj nagli okret djeluje i na naš hrvatsko-slavonski posjed, jer se neće sada poduzetnici jagmiti za hrastove šume, kojim je radi toga barem za sada vriednost mahom pala.

Vinarstvo.

(*Liepa nagrada francezkomu vinaru Pasteuru*). Vlada francezka dopitala je glasovitomu vinaru Pasteuru znamenitu nagradu od 20.000 franakah (t. j. 8000 stot. a. vr. u srebru) zato, što je on razvio nesamo najbolji naputak za postupanje s vinom već je napose proučio i objelodanio način popravljanja manjkavoga iliti bolestnoga vina. Njegovo postupanje, o kojem smo govorili u članku „Pasteurova iztraživanja“ u broju 25. ovoga lista g. 1866, potvrdjuje se po vještacih kao valjano i odobriše ga naime ljetos prigodom velike izložbe parižke.

Voćarstvo.

(*Za liek od mahovine i lišajah*). Naše voćke pate osobito u vlažnijem tlu i položaju od lišajah i mašine, kojimi zaraste i gine granje višeputah tako, da se nemože niti lišće razviti a kamo li da ima dobra voća. Ovomu se zlu doskočiti može po izkustvu glasovitoga voćara s pranjem voćke i granja vodom, u kojoj je raztopljeno nješto pepeljike (*Pottasche*), glavne sastavine običnoga pepela. Isti voćar čuva uvjek pri ruki ovakve vode u kacah i voćke su mu usljed toga pranja sasvim gladke i zdrave, jer pepeljično luživo tamani osim lišajah i maha takodjer svakojaki gad.

Trgovina.

(*Prodaja vina i žitba*) bila je u nas dosada dosta dobra, osobito u križevačkoj okolici, koju je polazilo i polazi dosada više trgovacah iz Ugarske i dolnje Austrije. Iz Italije neima dosad nikakovih naručbah i s toga nitko nemože prodati crna vina, koje i onako nije ljetos crno, već samo crveno. Nego za dobra vina svjetle boje pitaju trgovci i plaćaju 4—6 stotinjakah.

Jošte više kupacah ima za žito, koje sada po sniegu i zimi putujući trgovci traže kod posjednikah na selu. Akoprem su ciene žita već sada velike, ipak se čini da neće popustiti, već je moguće da će poslje nove godine jošte poskočiti.

Ciena žitu na varaždinskom trgu od 12. Pros: Vagan pšenice 5 for. 80 novč., raži 3 for. 80 nč., kukuruze 2 fr. 80 n., pažulja 3 fr. 90 nč., heljde 2 for. 80 nč., centa siena 1 for. 40 novčićah.

(*Bečki cienik na žitnoj burzi od 14. Prosinca t. g.*) Pšenica banatska u Gjuru 7 for. 25 novč. 89 ft., maroška u Gjuru 7 for. 20 novč. do 7 for. 25 novč. 89 ft., banatska u Pešti 7 for. 89 funt.; raž ugarska u Beču 4 for. 75 nč. 80 ft., austrijska u Beču 5 for. 10 novč. 81 funt.; ječam moravski u Beču 4 for. 72 ft., slovački 3 for. 70 novč. do 3 for. 75 novč. 71 funt.; zob ugarska transito 2 for. 5 nč. do 2 for. 30 novč. 44 do 50 funtah.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva Dragutin Lambl.

Digitized by Google

Broj 52. *U Zagrebu* *26. Prosinca. 1867. XV. God.*

Godišnja ciena: Za članove zagrebačke 80 novč.; ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč.; za izvanjske članove 1 st. 80 novč. Prinosak iznosi 4 st. 20 novč.

Za nečlanove Zagrebčane 3 st.; ako jim se kuću pošilja, 3 st. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom pošilja, plaćaju 4 stotinjaka t. j. 4 forinte novoga novca.

GOSPODARSKI LIST.

Poziv na predplatu.

Godina je na izmaku. Pozivamo dakle uljudno svu gospodu štioce, da za rana pošalju predplatu ili doplatu za ovaj list; jer će se od nove godine samo onim pošiljati, koji se dotle prijave. Ciena mu je godišnja:

Za članove zagrebačke 80 novč., ako jim se pako u kuću pošilja, 1 stot. 30 novč. Za izvanjske članove 1 stot. 80 novč. — Prinosak iznosi 4 stot. 20. novč.

Za nečlane Zagrebčane 3 stot.; ako jim se u kuću pošilja, 3 stot. 50 novč. — Izvanjski predplatnici, kojim se poštom dostavlja, plaćaju 4 stotinjaka, t. j. 4 forinte novoga novca.

Molimo onu gospodu, koja su cielu godinu „Gospodarski list" primala, a prineska ili predplate sve do danas nisu poslala, da namire čim prije dug svoj. Ima i takvih, koji već od više godinah duguju. Uz ovakovo nehajstvo nastaju blagajni gospodarskoga družtva najveće neprilike.

„Gospodarski list" redovito se odpravlja; ako se koji broj ipak izgubi, neka to predplatnik u nezapečaćenom pismu javi odpravničtvu „Gospodarskoga lista", pa će mu se izgubljeni broj badava poslati (dok ima suvišnih listovah). Jošte jedanput kažemo, da nevalja takvo pismo zapečatiti, jer se onda poštarina za njega neplaća.

Napokon molimo, da svatko svoje ime, prebivalište i posljednju poštu točno i jasno napiše i odpravničtvu „Gospodarskoga lista" uz predplatu pošalje.

Molimo onu gospodu članove, koja još nisu dobila diplomah, da se obrate u frankiranih listovih na upravljajući odbor.

Od upravljajućega odbora hrvatsko-slavonskoga gospodarskoga družtva.

Otvrdjenje kolja.

Mjeseca Siečnja započeti ćemo sjeći gradju i kolje za gospodarsku porabu, jer je ovo vrieme najprikladnije za taj posao i drvo u to doba posječeno traje za čudo duže od onoga, koje siječemo mjeseca Ožujka ili Travnja, kad već stane mezgrati.

Kolja trošimo u Hrvatskoj i Slavoniji osobito za vinograde veoma mnogo i buduć da se šume uviek sjeku, a slabo se naplodjuju, raste kolju ciena od godine do godine, pače u njekih predjelih ponestaje kolja tako, da ljudi ostavljaju trsje nenakoljeno.

Gospodar bez kolja nemože svoj vinograd u redu držati, izim da upotriebi željeznu žicu, kako smo dotični način porabe opisali u broju 12. ovoga lista od g. 1865; nego dočim svi gospodari neće ili nemogu da pristanu uz potaknuti način porabe žicah željeznih, naumili smo za one, koji se kolja odreći nemogu, priobćiti naputak o otvrdjenju kolja modrom galicom, kako ga kod različitih vrstih drveća izkusismo.

Poznato je, da samo kolje od hrastovine, borovice i od kestena dulje vremena traje; a od svih drugih

Digitized by Google

vrstih drveća, neima od jalšovine, vrbe, grabra, bukve, ljeskovine, bora, jele, jablana i t. d. ima kolje netrajno, jer mu dolnji kraj obično već za godinu danah u zemlji pregnjije, pače i gornji svake godine prioštreni dio za 5—6 godinah sprhne. — Ovomu zlu treba doskočiti, jer je trošak za kolje u vinogradarstvu ogroman i tko zna računati, uvidja, da ovomu trošku žrtvuje za čudo velik dio svoga dohodka. Računajuć za 100 komadah kolja samo 1 st. trebamo za nakolenje 1 rali vinograda do 7000 komadah kolja, dakle 70 st. i buduć da nam kolje od netrajnih vrstih drveća propada za 6, najdulje za 7 godinah, gubimo svake godine 10 st. a koji plaćaju za 100 kom. kolja po 2 st., gube 20 st. bez vožnje i bez troška za oštrenje kolja.

Ugodit ćemo dakle doista našim vinogradarom, ako je ubaviestimo o načinu, kako si trajnost kolja osjeguraju od 7 do 20 godinah i to kolja od rečenih mekanih vrstih drveća, a ne od hrastovine, koja je dakako tvrda i od koje osobito prostci (od srčikovine) 15 do 20 godinah traje.

Naše je sredstvo sasvim jednostavno, to jest raztopljena modra galica (*Kupfervitriol)* i katran (*Theer*). Sada, mjeseca Siečnja, kad se kolje jalšovo, vrbovo i kakvo god nasječe, neka se odmah obieli te okomice u kakovu staru kacu postavi. U ovu kacu natočiš raztopljenu modru galicu, računajuć 4 do 5 funtih na viedro vode i ostaviš kolje 8 danah u raztopljini, zato da upije modru tječ, od koje mu vlaknina za čudo otvrdne, ako se potlam kolje u hladu osuši. Na suncu nevalja ovakvo razmočeno kolje sušiti, jer se odviše izkrivi. Nije li kaca tako duboka, da se kolje sasvim pognjuri, treba za 8 danah i gornji kraj uroniti u modru tječ, osim ako je drveće već stalo mezgrati; u ovom bo slučaju diže se raztopljina cievčicami vlaknine gore i razširi se sama po sebi na sve strane. Tko ima veliku kopanju ili dubok žlieb, može ga takodjer upotriebiti za močenje kolja tako, da odmah cieli snopić kolja pognjuri i kamenom pritisne.

Ovako močeno kolje za čudo otvrdne, nego jošte trajnije i čvršće postaje, ako ga — kad se je po ljetu osušilo — katranom namažemo. Kažemo naročito kad se je osušilo, jerbo vlažno kolje nevalja ovom mastnom tvari mazati, buduć da se katranom svaka najmanja šupljinica drva i u njem gnjileća voda zatvori. Za suho drvo je ovakav namaz neizmjerno koristan, nego vlažnomu je vlaknu na štetu, buduć da po unutarnjoj namazom zatvorenoj vlagi drvo trune.

Ovakav način tvrdjenja nije skupocien, jerbo 1 funta modre galice stoji 18 do 25 novčićah i katrana dobije svaki u zagrebačkoj plinari (*Gaasanstalt*) 100 funtih za 1 st. 30 novč.

Akoprem je tvrdjenje drva modrom galicom za sve vrsti drveća jako probitačno, ipak porazmjerno najviše koristi mekšim vrstim, u kojih ima uz redju vlakninu više šupljinah, kao što jih ima na primjer kod vrbe, topole, neroda (akacije), lipe, cmroka i jele; dočim jalšovina i bukovina od močenja u modroj galici doduše tvrda, nego ujedno i krhka postaje.

Govoreći o galici kažemo naročito, da mislimo modru a podnipošto zelenu iliti željeznu galicu (*Eisenvitriol*), koja nije za taj posao porabljiva.

Raztapanje ote tvari obavit će težaci u starom kojem loncu i to najbržje u toploj vodi, premda se galica i u hladnoj vodi može polako raztopiti.

Otvrdnuv kolje od najlošijih i najjevtinijih vrstih drveća prištedit ćemo od gore naznačenoga troška najmanje dvie trećine; jerbo neće nam to kolje sprhnuti, već će trajati poput prostacah od hrastovine. Tko hoće, da se o uspjehu ovoga jednostavnoga tvrdila uvjeri, neka prokuša, što ovdje rekosmo, barem sa stotinom kolacah od različitih vrstih drveća.

Zloporaba salitra kod solenja svinjetine.

Salitar se rabi kod solenja i sušenja svinjetine zato, da se čuva mesu koliko moguće liepa crvena farba. Ovo lučbeno sredstvo neškodi, ako se nerabi prekomjerno; nego njeke gospodarice ili slaninari upotrebljavaju tobož za uskorenje sušenja toliko salitra, da ima od njega zbilja štete za zdravlje, jerbo u velikoj kolikoći djeluje salitar u želudcu baš kao jak otrov.

O tom se je već govorilo i pisalo višeputa, jer ima za čudo mnogo primjerah, gdje su ljudi oboljeli od prekomjerno usoljena mesa; a opet opažamo svaki dan pogibeljno postupanje sa salitrom, od kojega nose njeke gospodarice iz dućana više funtih, nego što jim je treba lotih. Gledeć na željenu liepu crvenu boju poznato je, da se uzčuva kod svinjetine, ako upotriebimo za 100 funtih mesa samo 4 lota salitra; nego naše gospodarice višeputa troše za butine od 30 funtih do 10 lotih salitra, dakle desetputa više. Sad se kolje puno krmadi, ljudi traže i rabe za usolenje mesa potaknutoga salitra i s toga napominjemo naročito, neka netroše — kao što se višeputa dogadja — na 1 svinjče do $^3/_4$ ili 1 funte salitra, već najviše 6 do 8 lotih. Primjetiti moramo, da se meso uz veće množtvo salitra bolje necrveni, već da je mjera od 4 lota za centu mesa sasvim dostatna.

Digitized by Google

Zbornica.

Kako krajišnički ustav prieči gospodarski napredak.

Da se poljsko gospodarstvo, stočarstvo, vrtljarstvo i vinogradarstvo u Krajini bolje razvije, ustanovilo je c. kr. vojno ministarstvo godine 1860., da ima vojnička krajina u križevačkoj ratarnici uzdržavati posebnimi štipendiji 18 mladićah. Ovomu su nalogu krajiške pukovine doduše zadovoljile formalno, t. j. pošiljaju redomice svoje mladiće u Križevce, tako da ima zbilja u križevačkoj ratarnici svake godine 16—18 krajišničkih učenikah (nižjeg oddiela); nego za strukovno upotrebljenje izučenih ovdje krajišnikah nije ništa učinjeno i svi se povraćaju, svršiv tri tečaja ratarnice, pod — pušku.

Nismo naumili ovdje razlagati, kako je tužno, kada cielomu narodu t. j. pučanstvu vojničke krajine neima druge dužnosti od vojne službe; o tom se je već za čudo mnogo govorilo i pisalo, tako da je taj prigovor obće poznat i priznat. Naša je danas zadaća javiti i dokazati, da je prvotna dobra nakana c. kr. vojnoga ministarstva sasvim osujetjena onimi propisi, po kojih nesmije nijedan žitelj vojne krajine posvetiti se strukovnomu djelu i službovanju. Kao dokaz neka nam služi mjesto obširna razlaganja sliedeći dogadjaj:

Poznati naš rodoljub g. St. Pejaković uredi u Petrinji tako zvanu gospodarsku bratovštinu t. j. družtvo poput naših podružnicah i priskrbi jim za djelatne pokuse više ralih zemlje poblizu grada Petrinje. Buduć da ta bratovština stoji pod zaštitom slavnoga magistrata Petrinjskoga, obrati se ovaj na ravnateljstvo gosp. učiličišta križevačkoga s molbom, da mu se od mladih izučenih ratarah pošalje jedan za redjenje sadovah iliti plantažah, jer ga namjerava uzdržavati bratovština uz mjesečnu plaću od 15 fr. Ravnateljstvo rečenog učilišta odmah odgovori, da je voljan krajišnički učenik ratarnice P. Vujanić primiti potaknutu službu i to na proleće, kad bude svršio III. tečaj ratarnice; a medjutim neka se izvoli sl. magistrat Petrinjski obratiti radi Vujanića takodjer na zapovjedničtvo II. banske pukovine, na koju rečeni krajišnik spada, jerbo je ova pukovina za njega plaćala, te ima naravno pravo privoliti ili neprivoliti. Slavni magistrat Petrinjski zbilja učini potrebne korake t. j. upita II. bansku pukovinu, smije li i može li Vujanića primiti u potaknutu gospodarsku službu; a c. kr. pukovina odgovori odpisom od 10. Pros. t. g. br. 4377.: da neima zapriekah pogledom na službovanje Vujanića kao nadzornika sadarskoga, nego da môže složbovati samo do mjeseca Srpnja g. 1869, u koje vrieme on ima stupiti pod pušku. Uslied toga zahvali se slavni magistrat Petrinjski toli II. banskoj pukovini koli ravnateljstvu kri ževačkomu, jerbo neće i nemože primiti za svoje sadove nadzornika samo za godinu ili dvie godine danah, već si mora priskrbiti čovjeka za trajno stalno djelovanje. — Po svoj prilici pozvat će sada magistrat petrinjski za redjenje sadovah sposobnoga čovjeka iz štajerskoga Gradca ili iz Beča, a izučeni ratar Vujanić ostat će bez službe i njegovo će mjesto zauzeti stranjski koji vrtljar.

Ovo je samo jedan primjer dosadanje sudbine izučenih krajišnikah; nego ima sličnih tužnih primjerah više, jer su tako rekuć svi krajišnici povrativ se iz križevačke ratarnice jednostavno komandirani pod pušku, a sve njihovo strukovno izobraženje uzaludno je napram uredbam vojničke krajine, koja evo ovdje nedopušta, da mladić II. banske pukovine obavlja gospodarsku službu kod grada Petrinje, premda ovaj grad neleži u Erdelju ili Moravskoj, već tik iste pukovine u samoj vojničkoj krajini.

Govori se sada mnogo o preustrojenju vojničke krajine i o svakovrstnih polakšicah, krajišničkomu pučanstvu namienjenih. Mi nedvojimo, da vrhovne c. kr. vojne oblasti zbilja žele unapriediti gospodarstvo i promicati materialno blagostanje u svihkolikih krajiških pukovinah. Zato smo odlučili javiti putem ovoga lista postojeću očevidnu zapreku, po kojoj se osujećuju sve blage nakane, jer im stoje na putu ostarjeli propisi, a za nove uredbe neima valjda predlogah. Ako c. kr. vojno ministarstvo zbilja želi, da gospodarstvo vojničke krajine napreduje, mora se brinuti za strukovne organe toga napredka i zato su prikladni gledeć na praktične radnje poljske, voćarske, vinogradarske i druge baš mladići, izučivši križevačku ratarnicu. Sad ih ima već liepi broj u ukupnoj vojničkoj krajini, nego njihovo je djelovanje slabo ili nikakvo, jer im se nepruža nikakva prilika tomu; pače im se zabranjuje, posvetiti se svojemu zvanju, kao što svjedoči navedeni primjer. Malo ne svi javljaju ravnateljstvu križevačkoga učilišta, da su se uzalud učili i trudili u ratarnici, pače njeki pišu svojim mladjim suučenikom boravećim u Križevcih, neka ništa nerade i ništa neuče, jer im to i onako neće hasniti, buduć da moraju postati svi prosti soldati, a ništa više. Ovo je veoma tužan položaj, po kojem se nadepuna mladež baš demoralizira; nego ipak bi bilo moguće drugčije i bolje postupati, da c. k. vojno ministarstvo izda njekakav naputak za odpust ili barem dopust, izučenim učenikom gospodarske učione u prilog.

Molimo domoljubne prijatelje gospodarskog napredka, štono služe kod c. k. vojnoga zapovjedničtva u Zagrebu i kod vis. c. kr. vojnoga ministarstva u Beču, da izvole kod predstojećih razpravah o koristnih promjenah, vojničkoj krajini namienjenih, predstaviti evo ovdje razloženu oskudicu i predložiti ujedno, kako bi se u tom pogledu zemlji i narodu moglo doskočiti.

Digitized by Google

GLASONOŠA.

Službene viesti.

(*Poziv u podr. sjed.*). Budući radi vrlo nepovoljna vremena dne 20. t. m. odborna sjednica karlovačke gospodarske podružnice nije mogla biti držana, to se ista odgadja na dan 2. Siečnja 1868; što se ovim svoj gg. članovom i nečlanovom do znanja stavlja.

U Karlovcu dne 24. Prosinca 1867.

Mate Žubčić, predsjednik. Dr. Miroslav Dražić, tajnik.

Domaće viesti.

(*Ponamieščenje učenikah križevačkoga zavoda*). Poziv, što ga je uvrstio podpisani u 1. br. ljetošnjega „Gospodarskoga lista" bivšim učenikom križevačkoga zavoda na korist i za ravnanje, hvala Bogu! nije ostao bezuspješan. Tečajem bo ove godine javiše se toli posjednici dobarah i njihovi upravitelji radi potriebnih jim gospodarskih pomoćnikah, koli bivši učenici rečenoga zavoda, boraveći kod kuće bezposleno i ravnateljstvo je moglo posredovanjem zadovoljiti jednoj i drugoj strani. U Hrvatskoj i Slavoniji doduše neima tolikih imanjah, koliko jih ima u velikoj Ugarskoj, Galiciji, Českoj i t. d., nego ipak je svake godine treba mladoga naraštaja za popunjenje mjestah kod napredujuće gospodarske uprave. Sada koncem godine svi su dosadanji učenici višeg odiela i ratarnice — osim nesretnih krajišnikah — ponamješteni, pače ima jošte za dvojicu izpražnjena mjesta u Čiče-Želinu. Dobar uspjeh ovoga posredovanja uzrok je današnjemu opetovanomu pozivu: da se naime svi bivši učenici križevačkoga učilišta (višeg odiela i ratarnice) brinu stalno za redoviti savez sa ravnateljstvom ovoga zavoda i da barem jedanput za godinu danah jave podpisanomu, gdje su, šta rade i kako napreduju. Obratno je pripravan podpisani posredovati izmedju njih i posjednikah ili upraviteljah dobarah, kad jim stoji do popunjenja izpražnjenih gospodarskih mjestah. Osobito zauzeti će se podpisani za one mladiće, koji su već u zavodu učeć pokazivali uz čedno ponašanje marljivost, djelatnost, vještinu i pouzdanost i za koje govori nadalje pohvalna svjedočba i dobar glas na imanju, u obćini ili okolici, gdje rade ili službuju.

Drag. Lambl,
ravnatelj kr. gospodarsko-šumarskoga učilišta i ratarnice u Križevcih.

Šumarstvo.

(*Gorostasna Wellingtonija*). Ovu drvetinu, štono Niemci zovu *Mamuthbaum* a prirodoslovci Wellingtonia gigantea, opisuje dvorski vrtljar Jäger u svojem izvrstnom djelu o svih vrstih drveća ovako: U gornjoj Kaliforniji naime u brdinah „Sierra Nevada" zvanih, raste drveće nam dosada nepoznato uz visinu od 300 stopah iliti petdeset hvatih. Stablo mu je već u mladosti ozdol široko i ozgor šiljasto, na pr. ima uz visinu od 10 stopah ozdol 9 palacah promjera. Kora je žutosmedja i razpucana, grančice rastu u dva redka, glavne grane su porazmjerno slabe i vise dole. Lišće je uzko i kao kod vrbe pokraj granja uz dva redka stojeće, debelo poput kože, modrozeleno; šešarke (plod) $1^1/_2$ do 2 palca duge nalik na jaja vise na vršcih granja, po prilici kao kod borovice, kleka (thuje) i čeprisa (cupressus). Ovo prekrasno drvo, koje je sad već više zimah u različnih pokrajinah Njemačke, pokriveno i nepokriveno, uztrajalo (nepokriveno, bolje od veoma pokrivena), čini se da će priviknuti našemu podnebju. Neka se sadi malko zaklonjeno i nješto u hladu, na brežuljcih i korienje neka mu se pokrije lišćem. Sjeme se doduše sad jošte iz Amerike vozi, nego u Francezkoj već beru dobro i klicavo sjeme od domaćih Wellingtonijah.

Vrtljarstvo.

(*Upliv pepeline na okus krastavacah*). Njeki gospodar u sjevernoj Njemačkoj, gdje dandanas rabe kao gnojivo za čudo mnogo pepeline (*Kali-Salz*) iz štrassfurtskih dolinah, hvali dobar upliv toga gnojiva na krastavce, koji su mu se po ovoj pepelini odlikovali za čudo od svih drugih. Nesamo zdravo lišće tamne zagasite masti, već i plod ugodna teka posljedice su od pametne porabe rečene pepeline, koje ima i kod nas dosta u pepelu, što ga sad po zimi svigdje dobijemo, a žaliboże valjano neupotrebljavamo ili sasvim gubimo. Čuvajmo ga dakle za proljeće i to za slogove, gdje ćemo ugorke saditi.

Obrtničtvo.

(*Artija od prnje i drveća*). Artija, što se rabi za ogromne englezke novine „Times", sastoji se polovicom iz prnjah i drugom polovicom iz razgnječena drva, koje u vlažne kolače stisnuto, voze iz Njemačke preko kanala u Englezku. Mi bismo od nebrojenih odpadakah, što jih ima po naših šumah, Englezom mogli za čudo mnogo artije napraviti ili barem potaknuto prešano gradivo pošiljati.

(*Nejednako svjetlo od plinovah.*) Englezki lučbar Franklard javlja, da svjetlo od plina nije sve jednako, već da mu je snaga prema podnebju i gustoći zraka veoma različita. Uz jednaku kolikoću ima plin svjetleće snage iliti svjetlivosti u Berlinu kao $15^1/_2$ svieće, u Parizu kao $12^3/_{10}$ sv., u Londonu samo kao $1^1/_{10}$ svieće, u Beču kao 9 sviećah, u Edinburgu kao 28 sviećah, u Manchesteru kao 28 sviećah, u Birminghamu kao 15 sviećah.

Naravoslovje.

(*Planinske zebe u nizinah krajnskih*). Uslied golema sniega, što ga ima nesamo kod nas, već osobito u visokih planinah, preselila su se čitava jata stranjskih pticah u nizine, gdje prije nikad nebijahu i čine gospodarom velike štete. Tako na primjer u susjednoj Krajnskoj i Koruškoj navališe planinske zebe (*Alpenfink*) jatomice na žitnjake, suše i štaglje gospodarah i pozobaše jim hametom sve žito i svekoliko zrnje. U nas će se po svoj prilici pomoliti opet vukovi, koje tjera snieg i zima u seoska obitališta.

Gospodarski koledar „Bilježnik"
dobiva se kod svih gospodarskih podružnicah i u pisari gospodarskoga družtva.

☞ K ovomu broju priložen je dodatak.

Izdaje hrvatsko-slavonsko gospodarsko družtvo; — tiska Dragutin Albrecht.
Uredjuje u ime upravlj. odbora gospod. družtva **Dragutin Lambl.**

Digitized by Google

DODATAK

k broju 52. „Gospodarskoga lista“ 1867.

Zapisnik

sjednice upravlj. odbora hrv.-slav. gospodarskoga družtva, držane dne 22. Rujna 1867., predsjedane od preč. gosp. Andrije Jandrića kano družtvenoga predsjednika, u prisustvu odbornikah p n. gg. Mojsije Baltića, Pavla Hatza, Eduarda Suhina, Hinka Janušića, Ante Zoričića, Mije Krešića, Franje Baraća. Predmet sjednice:

1. Spis o konjarstvu nadošli usljed razpisanoga natječaja od g. Tomerlina bude g. Baltiću uručen, da ga razvidi, i da izvjesti odbor o vriednosti njegovoj, kako će odbor o toj stvari dalnja zaključiti moći.

2. Poslovodja podnaša gotov koledar gospodarski za puk, radi opredjelenja ciene prodajne istomu. Obračunav odbor tiskarske pa one troškove, koje valja za vezanje, zatim za biljegovanje, napokòn za razpošiljanje istoga podmiriti, pa s obzirom toga, što treba sastavitelju nagradu, a razprodateljem i njeki rabat dati, bude zaključeno, da se gospodarski taj koledar za puk trži po 30 nov. a. vr.

Dalji zaključak o koledaru za puk bude učinjen:

a) Da se, ako to od potrebe bude, zamoli vis. kralj. namj. vieće za dozvolu kućarenja s istim koledarom.

b) Da se zamoli vis c. kr. General Commanda za preporuku istoga u vojničkoj krajini.

3. Poslovodja pita, da li se ima i ove godine izdati koledar bilježnik. Odbor zaključi, da se izda isti koledar u 500 iztisakah i za buduću godinu.

4. Glede Haraminčićevih nagradah stigoše dvie prijave: jedna od g župnika Ignata Neralića za najbolje obradjene oranice, i za junce i junice, pa za ždriebce, a druga od od gosp. Ivana Franciscia iz Samobora glede vinogradah.

Glede ove točke bude zaključeno:

1. Iz razloga, što je prijava natječajah za novogradske nagrade prekasno ovamo stigla, tako da se prema obstojećim ustanovam nebi mogla preduzeti prociena objektah, to je zaključeno prenesti prosudjivanje pa i nagradjivanje ovih prijavljenih natječajnih objektah na buduću godinu; kada bi se možebiti osim ovih još i koji novi natjecatelji prijaviti mogli.

2. Umolit će se prečastn. gospodin Antun Glasić kanovik, pa veliki sudac samoborski Vjekoslav Švajcer, zatim vlastela I. Francisci i Fr. Raiser, da kano odovud povlašćeni odbor pregledaju na licu mjesta vinograde i to dokle ovi još obrani nisu, pa da doglase ovomu družtvu nalaz, kako će se u slučaju, ako su ti vinogradi sasma zadovoljili uvjetom označenim u dotičnoj osnovi podieliti namienjena nagrada od 50 fr.

I time bude sjednica zaključena.

U Zagrebu dne 22. Rujna 1867.

Pavao Hatz, podpredsjed. — Petar Zoričić, perovodja.

Zapisnik.

sjednice upravlj. odbora hrv.-slav. gospodarskoga družtva, držane na družtvenom pokušalištu dne 1. Listop. 1867 uz predsjed samoga predsjednika preča stn. gosp. Andrije Jandrića, a u pritomnosti sliedećih odbornikah p. n. gg. Pavla Hatza podpredsjednika, Mojsije Baltića, Guide Pongraca, Ante Zoričića, Franje Baraća i Škendera Zdenčaja. Sjednički predmeti:

1. Gospodin Barać, kano nadzornik pokušališta izvješćuje družtvo o stanju i broju voćakah i trsićah, koji se kod nastajuće presadbe prodati mogu.

Izvješće uzimlje se na znanje, a ujedno bude ciena tim sadjenicam opredjeljena sliedećim načinom: Voćke sve da ostanu u dojakošnoj cieni, naime jabuke za člane po 20 novč.; a za nečlane po 30 nov.; kruške, trešnje i šljive za člane po 30 a za nečlane po 40 novč., višnje, breskve i kasije za člane po 40, a za nečlane po 50 novč.: trsiće pako nemože družtvo, gledeć na ogromne troškove, što no jih je imalo za nabavu, dopremu, sadjenje i okapanje ključecah, davati uz dojakošnju cienu, te je tako prisiljeno prodavati moštovne trsiće korenjake članom po 16 for. tisuću, a nečlanom pako po 20 for., korenjaci stolnoga groždja da ostanu u dojakošnoj cieni.

2. Predlaže nadzornik pokušališta gosp. Barać da se nabavi sliedeće voćno sjeme, koje će se za izvadjanje sjemenjakah na pokušalištu još ove jeseni usijati i to: 6 ft. kruškova, 5 ft. jabukova 1 ft. dunjevoga sjemena; 5 ft. maronah, 1000 pećakah gorkih medulah 1000 divjih kostanjah, zatim da se nabavi dvo- i jednogodišnjih divljakah kruškovih, 2000 a 500 k. Ivančicah (*Johanis*) 500 kom dunjah, napokon od Fil. Braušper

Digitized by Google

gera 3—4 polića orahah crljenim zrnom; 1 ft. sjemena rašeljkah i 300 kom. sadjenicah. Sve se ovo za nabavu predloženo sjeme pa sadjenice dozvoljava, i poslovodja opunovlašćuje, da ovu nabavu izvede.

3. Od 13 pčelacah, što jih na pokušalištu ima, treba je samo šest sjemenjakah, a buduć da preko ovih šest neima na pokušalištu mjesta, gdje bi se uz buduću godinu držali, to bude zaključeno, da se u gospodarskom listu obznani prodaja od pet za sjeme dobrih pčelacah svaki po 5 for.

4. Da se doveža iz inostranstva za budući nasad što manje trsićah već to samo toliko, koliko se od raznih vrstih ovdje kod naših vinogradarah dobiti nebude moglo, zaključeno je, da se pozovu gospoda vinogradari, koji imadu sortirana trsja, da oni odrezke svoje ovomu gospodarskomu družtvu prepuste. Povodom toga ponudio je gosp. Guido Pongrac družtvu iz svoga vinograda ključece od zelene Veltelinke, i buduć je ova jako pomješana sa drugimi vrstmi, to predlaže gosp. Pongrac, da družtveni vrtljar pobilježi po vinogradu sve ove trsove, dok se još na njih grozdje nalazi. Odbor prihvaća predlog ovaj sa zahvalnošću.

Time bude sjednica zaključena.

U Zagrebu dne 1. Listopada 1867.

Pavao Hatz, podpredsjed. — Petar Zoričić, perovodja.

Zapisnik

sjednice upravljajućega odbora hrv.-slav. gospodarskoga družtva, držane dne 7. Studenoga 1867.

Predsjednik preč. gosp. Andrija Jandrič, prisutni odbornici p, n. gg. podpredsjednik Pavao Hatz, Mojsija Baltić, Eduard Suhin, Hinko Janušić, Mijo Krešić, Ante Zoričić i Franjo Barać.

1. Čitan bi zapisnik odborne sjednice od 1. Listopada, koji bude cielovito i odobren.

2. Gosp. Predsjednik izvješćuje o izaslanju gspdje. Jelisave Prasničkove na Bernsku izložbu mliečnih proizvodah, ujedno stavlja na ogled mliečni slador pa sgušćeno mlieko što no ga je ista gospodja sa brnshe izložbe sobom doniela, te ga križevačkomu gospodarsko šumarskomu zavodu na porabu poklanja.

Gledeć na to, kako je gospodja Prasničkova to izaslanstvo na ne malu čast ovoga gospodarskoga družtva i zemlje naše obavila, bude zaključeno: Da se gospodji Prasničkovoj izreče pismena zahvala od strane odbora ovoga, a za veće odlikovanje izvrstne ove gospodarice i čestite domorodke izabra odbor g. Mijata Krešića i Petra Zoričića, da joj oni ovo zahvalno priznanje lično uruče; i jer bijahu njoj u pripomoć pri razgledavanju stoke, i proučavanju švajcarskoga, tirolskoga voralberžkoga stočarstva osobito gg. Dr. Streker i Major Beck, te se time po ovo gospodarsko družtvo zaslužni učiniše, bude dalje zaključeno; gosp. Dr. Streckeru u Bernu izraziti preko bernskoga gosp. družtva zahvalno priznanje, a gospodina Becka majora u miru za počastnoga člana ovoga gosp. družtva u budućoj glavnoj skupštini predložiti.

3. Izvješćuju gg. Eduard Suhin i Petar Zoričić kao ovdašnji izaslanici na stogodišnju svetćanost ljubljanskoga gospodarskoga družtva, o sjajnom dočeku, koje jim učini ljubljansko gospodarsko družtvo ujedno predlažu, da se gg. Fidelius Terpinc, predsjednik c. kr. kranjskoga gosp. družtva, pa Janes Bleiveis, tajnik istoga družtva, oba po gospodarska iztraživanja i po gospodarstveni napredak vele zaslužni muževi, predlože budućoj glavnoj skupštini, da je imenuje počastnimi članovi svojimi.

Uzimlje se do znanja a prihvaća predlog izaslanikah glaseći, da se gg. Fidelius Terpinc i Janes Bleiveis predlože za počastne člane u budućoj glavnoj skupštini.

4. Poslovodja javlja da su svi gospodarski koledari za puk razaslani, što na gospodarske podružnice, što na slavne županije i krajišničke pukovnije razpačanja radi, ujedno pita po što će se tržiti gospodarski koledari bilježnici.

Odbor uzimlje prvu točku do znanja, a ustanovljuje ujedno, da se gospodarski koledari bilježnici trže komad po 90 novč.

5. Bude zaključeno, da nabavi ovo družtvo od nadošloga iz Heilbrona orudja voćnoga i vrtljarkoga stoje najznamenitije u vriednosti od 20 for., a drugo da se Ditmaru natrag pošalje.

7. G. Barać predlaže, da se za usijanje sjemena voćnoga 100□ hvatih na pokušalištu rigola, što bude i zaključeno.

I time bude sjednica zaključena

U Zagrebu dne 7. Studena 1867.

And. Jandrić, predsjed. — Petar Zoričić, perovodja.

Zapisnik

sjednice gospodarske podružnice križevačke, držane dne 1. Kolovoza 1867. na Tkalcu, imanju presv. g. biskupa Gj. Smičiklasa, pod predsjedom pogl. g. Drag. Lambla ravnatelja gospodarsko-šumarskoga učilišta uz perovodstvo g. Lajera, tajnika na istom učilištu.

Sjednici ovoj prisustvovahu članovi inih podružnicah kao gostovi, p. n. gg. grof St. Drašković, N. Havliček podarcidjakon, Barabaš i Valetić, župnici, — Stipan providnik, Smičiklas, biskupov tajnik.

Prisutni članovi p. n. gg. Gj. Smičiklas biskup,

Digitized by Google

Lj. Vukotinović vlastelin, Farkaš predsjednik žup. suda, Janda, Hadrović, Meštrić i Vuković župnici; Šug gospodarski urednik, Šoštarić profesor, Čordašić i Hlava šumarstva učitelji, Vidulović gospodarski pristav, Trummer vrtljar i učitelj.

Napokon bijahu prisutni seoski sudci i gospodari: Gjureković, Dubravec i Picig.

1. Gosp. predsjednik pozdravivši najprije prisutnu gospodu članove, te s ovimi izrazivši veselje nad tim, što su se gospoda članovi i inih podružnicah, vodjeni uzajemnim duhom sloge u ovu podružničku sjednicu potrudili, zahvali se u ime ove podružničke sjednice, presv. g. biskupu na dobroti, kojom je prostorije svoga grada gospodarskim viećanjem toli dragovoljno ustupio.

2. Polag poziva, u 30. broju gospodarskoga lista uvršćenoga, bude u pretresanje uzeto velevažno pitanje: Kako da se poznavanje i poraba boljega gospodarskoga orudja medju pukom razširi? U pretresivanju toga pitanja budu navedene razne mane kod obradjivanja zemlje, koje se u našega puka nalaze; priznavahu te mane takodjer i prisutni seoski gospodari ponukani po članovih ove sjednice, da svoje mnienje o tom izraze. Slogovi uzki — oranje plitko — brazde razdaleke — mrvljenje grudjevja motikom — nesavršeno brananje itd. sve to bude izbrojeno na dokaz, koliko treba učiniti, da se obradjivanje tla kod našega puka bolje usavrši. Uvidjavaju te mane i mnogi seoski gospodari, ali više imade uzrokah, koji jih prieče, napredovati u tom obziru. Dosadanji običaji, razne predsude i neuredjene zadruge — glavnim su vrelom tih zapriekah. Na uzkih slogovih se nedade široka i težja brana rabiti, jer bi si tako jarke zasipali, širje pako slogove praviti protivi se običaju, pa kad bi to koj razboritiji gospodar izvesti i htjeo, protive mu se ini zadrugari. Za dublje oranje neima valjanih plugovah pa je obično i marva preslaba. Poslie oranja preostalo grumenje mjesto da se ježakom povalja i razdrobi, to ga žene velikim doista naporom i gubitkom vremena motikami razbijaju, čemu je opet treba uzkih slogovah, da se žene kod razbijanja grudjevja laglje ponamjestiti te tako medjusobne svadje preprieČiti uzmognu.

Iz svih ovih razmatranjah uvjeri se gospodarska ova podružnica o priekoj potriebi, — da se pitanje o zadružnom životu i odtuda viseći ini odnošaji porodični i gospodarstveni našega puka po saboru konačno urede i ustanove, što dakako izvan domašaja ove podružnice leži. Nu da se ipak donekle zahtjevu gore potaknutoga pitanja udovolji, mnijahu jedni, da bi vlastela, župnici i ini posjednici ratila svoja seoskim gospodarom posudjivali, — drugi, da bi podružnica njekoje gospodarsko orudje nabavila, te sad ovdje sad ondje isto za pokus rabila, puk naučala i njemu za porabu ustupljivala, a ini, da bi dotične obćine za porabu obćinarah gospodarsko orudje nabavile. Ali s raznih razlogah nije podružnička ova sjednica na predloge navedene mogla pristati, već je s obzirom na sadanje okolnosti, u kojih se naš puk nalazi, zaključila ovako: Medju pukom neka se razširiva poznavanje i poraba bolje vrsti pluga, n. p. od Cugmajera, Vidača Horskoga itd. — podrivača, bolje vrsti branah, i ježaka iliti valjka sa željeznimi klinci. Gosp. vlastela, župnici i ini posjednici obrekoše dragovoljno, da će kod porabe svojih ratilah nastojati iz okolice svoje k radnji pozivati bolje seoske gospodare, ondje ih o načinu rabljenja i shodnosti ratilah dati uputjivati; da će naprednim seljakom ratila svoja na kratko vrieme pokusa radi posudjivati te bolje kuće nagovarati, da si sve po malo naznačena ratila nabave. U gore navedenu svrhu nastojat će članovi ove podružnice seoske gospodare nagovarati, da sve to u većem broju k podružničkim sjednicam, koje se i onako svaki put na drugom kraju i mjestu drže, dolaze i u gospodarska viećanja uticaju, pa će se i prigodom podružničkih sjednicah više putah po koja radnja pomenutimi ratili na ugled obavljati. Toj svrsi u prilog obavljat će se bupuće jeseni na gospodarstvu križevačkoga gospodarsko-šumarskoga zavoda pod rukovodstvom gospodarskoga urednika g. Šuga uz sudjelovanje ratarah njeke poljske radnje na ugled i pouku seoskih gospodarah, te će se i gospodarski članovi i seoski gospodari putem gospodarskoga lista na to naročito pozvati.

Dakle ugledom, primjerom, poukom, pripomoćju i nagovorom od strane vlastele, žapnikah i inih posjednikah misli ova podružnica, da će u pravcu potaknutoga pitanja za sada najbolje moći uspjevati.

3. Za ovim bude u pretresanje uzeto pitanje: Kako bi se moglo doskočiti tužnoj sudbini starih i bolestnih gospodarskih činovnikah u Hrvatskoj i Slavoniji uz nestašicu redovite mirovine? Koliko je podružnička ova sjednica s jedne strane o tom podpuno uvjerena, da će gospodarski činovnik, glede uzdržavanja svoga u starosti i bolesti osiguran, vlasteli svojoj biti vjerniji, u vršenju svojih dužnostih revniji i pošteniji, te radostnije prianjati uz to, da znanjem, primjerom i naukom svojim i na obližnji puk djeluje, riečju, da je u interesu i vlastele i puka, kada su gospodarski činovnici glede budućnosti svoje osigurani; — toliko opet s druge strane neda se tajiti, da je pogledom na nepovoljne gospodarstvene odnošaje u sadanjih okolnostih većom stranom neizvedivo, da se mirovine i podpore gospodarskih činovnikah na vlasteoska dobra, raznimi tereti i onako obtršena, uknjiže i na istih osiguraju. Da se pako gore navedena svrha ipak drugim načinom postignuti uzmogne, povede gosp. predsjednik govor o prvoj

Digitized by Google

obćenitoj činovničkoj zadrugi, koja se je u Austriji prije dvie godine na temelju odobrenih pravilah ustrojila, od onda sve to većim uspjehom djelatnost svoju na razna osiguranja javnih i privatnih činovnikah u čitavoj carevini razgranjuje, te iste u svoje kolo pozivlje. Poslie bi gosp. predsjednik pismenim izvadkom iz pravilah i tarifah o ustrojstvu i naravi toga družtva članove sjednice pobližje upoznao i praktičnim jednim primjerom bio pokazao koristi, što ju članovi te zadruge polučiti mogu, — bude zaključeno, da predmet taj odbor potanko pretrese, mnenje svoje i predlog za glavnu skupštinu gospodarskoga družtva priredi i tamo podnese za dalnje uvaženje. U odbor izabrana budu gg. Lambl, Šug, Hlava, Lajer i Lipold.

4. Pogledom na buduću jesensku izložbu u Zagrebu upozorena bjehu gg. članovi već sada i pozvana, da u što većem broju ondje učestvuju. Uslied toga izjaviše gospoda članovi, da će od svojih gospodarskih proizvodah, osobito pako od voća i groždja poslati što više i vrstnije na izložbu, i to neposredno u Zagreb, držeć se u tom obziru programa u gospodarskom listu jur objavljenoga.

5. Glede posljedka ljetošnje žetve i kako se kažu vinogradi, prijavljaju gospoda članovi sliedeća. U obće se ljetošnji prirod povoljnim nazvati može. Raž se je u slami pokazala obilnijom nego li u zrnu. Pšenica je podobro sipala, gde nije snietljiva bila; nu ovo se je žalibože na više miestah pokazalo. Jari ječam bijaše slab, ali zato ozimi dobar. Kukuruza u obće stoji dobro, ranija bolja od kasnije, pa osobito poslie pale kiše pomoći će se još bolje. Voćke u obće rodiše obilno, samo šljivah bit će mjestimice malo ili skoro ništa. Livade bijahu travom obilne, pa poslie zadnje kiše bit će i otave mnogo. Vinogradi, što se tiče kolikoće grožđja rodni su; nu bolest na grozdovih, obće poznata pliesan, razširena je žalibože ljetos više manje po svih okolicah ove podružnice u znatnoj, a mjestimice baš u velikoj mjeri tako, da će se očekivana kolikoće vina razmjerno umaliti a i kakvoća po tom trpiti. Bolest se hvata u obće više crnine nego li bjeline; na glavicah, brajdah i u guščavah je više razgranjena, nego li po sredini vinogradah i u redjem trsju. Oko Lovrečine i u križevačkih okolicah razširena je bolest više, dočim se oko Visokoga i na gorskih vinogradih manje ili ništa nepojavljuje. Pogledom na kakvoću budućega vina boje se vinogradari s obzirom na sadanji stepen zrelosti grožđja, i na bolest njegovu, da će vino biti manje dobro, osim ako se Kolovoz većom toplinom izkaže i u Rujnu stalno liepo vrieme nastane, pa vinogradari u berbi neuzžale truda, da bolestno grožđje od zdravoga odluče, što se svim najtoplije preporučuje.

6. Obzirno na posebne predloge članovah povede presvietli g. Vukotinović rieč o željeznici, koja je od Kotoribe prieko Križevca do Zagreba nastojanjem i novčanim sudjelovanjem županije križevačke trasirana. Koliko je sjedne strane poznato, u kakovom se kukavnom stanju svi gospodarski odnošaji nalaze, i kako velike se težkoće gospodarom nameću u pravcu onom, da im proizvodi, osobito pako vino sredstvom obćila kao što je željeznica, u promet dodju, — toliko je stvar obće poznata, da je županija križevačka sve sile moralne i materijalne u svoje vrieme napela, da se gore potaknuta željeznica sagradi. S gledišta materijalnoga neima doista županija križevačka važnijega, a niti ova podružnica koristnijega pitanja od napomenute željeznice; neima prijatelja niti županije niti njezinih gospodarah, koj nebi svim srdcem i oduševljenjem uz pitanje ovo prianjao i težio, da se ostvari. Operat trasiranja nalazi se pod cenzurom u Beču kod ministarstva jedne, a bit će i kod ministarstva druge polovice carevine. Predlaže se dakle s gore navedenih razlogah, pa i stoga, što je treba radi tako važnoga i obće prihvatjenoga pitanja svakom prilikom i opetovano javni glas — dizati, — da se u ime čitave podružnice nesamo kod županije križevačke pozornost na predmet ovaj svrati, te ista pozove, da u tom pravcu dosljedno prijašnjim svojim zaključkom dalje radi, već da se i glavni odbor gospodarskoga družtva u Zagrebu što toplije i vatreno umoli, da se isti svesrdno i odlučno za predmet ovaj zauzme, i nečaseći časa svim svojim uplivom i načinom sebi najshodnijim oko ostvarenja toga pitanja radi, te tako jednu od najvećih i najkoristnijih željah ove podružnice podupre.

Uz obćenito povladjivanje bude predlog ovaj svesrdno prihvaćen i zaključeno, da se u smislu njegovu radi.

7. U ime prinesakah za gospodarsko družtvo i gospodarski list platiše sliedeća gg. Žiga Farkaš 6 fr. Janda 6 fr. Osim toga položiše od 14. Travnja (zadnje sjednice) do sada g. Vavra 3 for. preč. g. Anatol Joanović u Lepavini 12 for., isti za diplomu 50 novč., g. Hlava 5 for., g. Križe 6 fr., gospoja Sidonija Rubido-Zagorska za g. 1866. i 1867. ukupno 12., g. Čordašić 6 fr.

8. Nakon svršene sjednice razidju se gospoda članovi po gospodarskom dvorištu, po stajah i vrtu, te se svagdje uvjeriše, kako presv. g. biskup oko dignuća gospodarstva na dobru „Tkalec“ revno nastoji. Za vrieme njegova vladikovanja učinjen je u svakoj grani gospodarstva na rečenom dobru doista, kako je obće poznato, velik napredak. Od gospodarskih sgradah njeke su novo sagradjene, a druge ponovljene i u najbolji red uvedene; stoka liepa i dobro ugojena sve se to više umnožava, da bude u razmjeru prema veličini dobra; medju dobrim gospodarskim orudjem dično svoje mjesto zauzimlje ježak za mrvljenje tvrdoga grudjevja baš u ovih okolicah na težkoj ilovači neobhodno po-

Digitized by Google

trebit. Uz ostale grane gospodarstva teži presvietli g. domačin osobitom revnoštju, nežaleći niti osobna truda oko rukovodjenja i upravljanja, niti velike novčane troškove, da vinogradarstvo baš do podpuna savršenstva privede. Iz više vinogradah prikupljenih i zamienjenih osnovan je na „Potočcu" liepi vinograd do 4 rali velik; staro čokoće već je izkrčeno, novo po izboru vrstih na sve strane redomično nasadjeno, te za gojenje uz žicu priredjeno, nova i liepa kliet podignuta. Ovako će nuz vinograd gospodarskoga učilišta, vinograd biskupov ne samo uresom onoga briega biti, već i za uzor susjednim vinogradarom služiti.

Presvietli gospodin vladika nesamo što je u svakom obziru revan i napredan gospodar, već je i štovatelj stare hrvatske gostoljubivosti, te je sve članove gospodarske ove sjednice oko sjajnoga svoga stola sakupio i sa pet vrstih izvrstna vina novi dokaz pružio, koliko mu je do vrstnoće ovoga proizvoda stalo. Domoljubnim duhom razigrano, duševno i tjelesno okriepljeno razstade se družtvo blagodareć presvietlomu gosp. domačinu na tom krasnom sastanku.

Drag. Lambl, predsjed. — J. Lajer. tajnik.

Zapisnik

sjednice gospodarske podružnice križevačke, držane dne 14. Travnja 1867 u Sv. Petru, pod predsjedom ravnatelja Drag. Lambla, uz perovodstvo A. Vidulovića, pristava gospodarskoga zavoda križevačkoga.

Prisustvovahu članovi gg.: župnik Belošić, Žužel i Jalžić, kot. sudac Mart. Ožegović, učitelji križevačkoga zavoda Šoštarić, Čordašić, Trummer, Lajer, Hlava, Köröškenyi, Vavra i Šugh, trgovac g. Frölich, zidarski poduzetnik Jos. Kerš, dimnjačar križevački J. Križe, obć. sudac Janko Herak, učit. Marko Herak i više seljanah okolice Sv. Petra.

1. Pozdraviv družtvo članovah podružničkih, stane predsjednik odmah razlagati važnost uredjenja selah i kućah seoskih, pročitav iz poziva prvu točku, koja glasi: „Kako bi se dala urediti naša sela u obće i napose dvorišta, kuće i gospodarske zgrade naših seljakah?" nadalje pitanje:

2. Koja je razdielba seoskoga stana najbolja gledeć na broj i veličinu sobah, i kakovo da je shodno i udobno nutrnje uredjenje seoske kuće od pivnice do tavana.

Ova budu pitanja pretresivana malo ne kroz cielu sjednicu i učestvovaše osim predsjenika najviše p. n. gg. Belošić, Jalžić, Köröškenyi, Kerš, Herak Janko, Mart. Ožegović, Lajer i Žužel.

Učitelj graditeljstva na križevačkom zavodu, g. Köröškenyi, predložio je nacrt dvorištah i zgradah, o kojih se je u prvoj i drugoj točki govorilo, pojedini članovi obrazložili su svoje naumljene promjene i tako su se napokon članovi složili u jednom primjerku ili uzoru. Ovaj primjerak obeća g. Köröškenyi prerisati, a predsjednik podružnice posebnim člankom za „gospodarski list" opisati i razložiti.

Tajnik podružnice, pristav g. Vidulović, bilježio je doduše predloge i primjetbe pojedinih članovah podružnice; nego dočim poradi neobičnog oslablenja nije mogao poltam sastaviti zapisnik o toj sjednici, sastavi predsjednik od svojih bilježakah obrazloženo riešenje obadvajuh pitanjah u člancih „Dvorišta i kuće naših seljanah" koji se članci nalaze ujedno sa slikom u broju 22, 23 i 24 ljetošnjega „gospodarskoga lista"

3. Pitanje „Što treba da činimo u proljeću za promicanje voćarstva u obće i napose u školskih ciepilnjacih?" izazvalo je mnogostrana razjasnjenja dosadanjih manah i oskudicah u našem voćarstvu. Predsjednik pokazivao je njeka orudja voćarska, vrtljar Trummer razlagao je njeke manje poznate načine oplemenjivanja voćakah i većina članovah izrazila je želju, da se toli o nestašici sjemeništah, koli o drugih manah prosbori napose u „gospodarskom listu", jer naši čitatelji imaju doduše volje, nego nisu valjano upućeni gledeć na pojedine radnje voćarske. Uslied toga uvršćena su željena razlaganja u br. 20 i sliedeće brojeve ljetošnjega gospodarskoga lista pod napisom „Naši školski i obćinski ciepilnjaci."

4. Kod pitanja „Nebi li koristno bilo, da držimo ljetos domaću podružničku izložbu gospodarskih plodinah?" složiše se gg. članovi družtva u zaključku, da će se ta izložba držati dne 23. i 24. Rujna t. g. u Križevcih, (Nego za mjesec danah odustala je podružnica od toga zaključka uslied poziva upravlj. odbora hrv.-slav. gospodarskoga družtva, da se sile neciepaju i jedna obćenita zemeljska izložba u Zagrebu uredi.)

5. Prigodom sabiranja družtvenih prinosakah položiše g. sudac Mrt. Ožegović 6 fr.. veleč. g. župnik Žužel 6 fr. i g. Drag. Frölich 3 fr. a. v.

6. Od novoga orudja, što je predsjednik članovom predložio, treba navesti osobito vinogradarski stremen, opisani na str. 83. ljet. „gospodarskog lista."

7. Osim ovih predmetah pretresivalo se je stanje usjevah, dosta liepo, ciene žita i gospodarskih plodinah i napredovanje proljetne sjetve.

Tim bi sjednica zaključena i predsjednik obeća prva tri pitanja obilnije u gospodarkom listu razložiti, što je i bezodvlačno učinio. Ujedno se zahvali predsjednik gg. članovom, koji su se sakupili i kuće gospodaru, veleč. g. župniku Jalžiću, koji je družtvo ovo prijateljski primio.

Drag. Lambl.
predsjednik podružnice.

Digitized by Google

Zapisnik

redovne sjednice iločke gospodarske podružnice dne 23. Listopada 1867. u Iloku držane pod predsjedničtvom preč. g. Marka Stanića, podpredsjednika, u prisutnosti mnogobrojno skupljenih članovah.

1. Pročitan i odobren je zapisnik redovne sjednice dne 2. Svibnja 1867. u Iloku držane.

2. Pročitana su dva dopisa upravlj. odbora tičuća se odgodjene izložbe za voće, povrće itd.

3. Tajnik javlja: da je prispjelo 300 eksemplarah pučkog koledara za g. 1868 od gosp. družtva izdanog.

Tajnik bude umoljen, da koliko uzmogne od tih koledarah razproda, i utržene novce sa neprodanimi koledari čim prije upravlj. odboru u Zagrebu odpravi,

4. Tajnik javlja: da mu je poslana predplatna lista na Bakotićevo »Vinarstvo« komu je ciena 1 fr. ujedno poziva prisutne da si to djelce nabave, na što se odmah 13 predplatnikah prijavi.

Tajnik bude umoljen: da putem poštarskoga pouzeća to djelce nabavi.

5. Sliedi sastavljeno izvješće o ljetini: žito u obće srednje je urodilo i slabe je kakvoće; kukuruz je liep ali ga je malo, vino je obilno urodilo, i u obće dobre je kakvoće, siena, variva, kupusa i koruna skoro ništa, u obće rečeno: gospodari prošlimi godinami utučeni, nemogoše se ni ove godine pomoći.

6. Član g. Marcel Janković vlastelin ćalmanski javlja svoj izstup koncem Lipnja 1867.

Ovo ima se upravlj. odboru odmah javiti, da ga iz broja članova izbriše i pošiljanje gosp. lista obustavi.

7. Kao novi članovi pristupiše: gg. Dr. Božo Plavšić žup. liečnik, Kosta Stojšić žup. pristav, Pavle Arsenić trgovac, O. Fabian Čulić gvardijan u Iloku, Gjuro Kostić biljažnik u Berkasovu kōd Šida, Toša Zlatić posjednik u Čereviću, Krunoslav Kovačević žup. pristav u Tovarniku, Blaž Radonić duh. pomoćnik u Sotinu kod Vukovara, Janko Kliušić bilježnik u Šarengradu kod Iloka, Stevan Simonović posjednik u Kamenici kod Varadina.

Svi ovi stupaju u družtvo 1. Siečnja 1868. svi sa gosp. listom, i svi, osim neprisutnog g. Steve Simonovića, podpisaše pristupnice.

Pristup ovih članovah i rodoljubah bude s oduševljenim »Živili!« dočekan i tajniku naloženo: da im se za povelje pobrine.

8. Dočim je došao rok, da se za g. 1868—1870 novi upravljajući odbor ove podružnice izabere, bude pristupljeno k izboru i jednoglasno izabran: za predsjednika: g. Franjo Bilčević odvjetnik i posjednik u Iloku, za tajnika: g. Ivan Krst. Tombor župnik u Erdeviku, za odbornike: gg. Andrija Burjan vlast. činovnik u Iloku. g. Josip Hribač vlast. činovnik u Čereviću, Franjo Doležal vlast. činovnik u Neštinu, Boža Plavšić žup. liečnik u Iloku, Žiga Šöjtöri liečnik u Iloku i Marjan Doboševič posjednik u Iloku.

Osim ovih izabrani su laglje uprave radi: za podpredsjednike: gg. Antun Matić podarcidjakon i župnik u Tovarniku i Janko Frušić posjednik i obćinski bilježnik u Čalmi; za pomoćnog tajnika: g. Matija Marinković župnik u Sotu.

Ovaj izbor ima se u smislu pravilah u posebnom izvješću upravlj. odboru odmah prijaviti.

9. Odbornik g. Burjan spomenu, kako je skrajnje vrieme, da se Dunav medju Iloku i Palankom premosti, jer trgovina i obćenje medju Sriemom i Bačkom najjače je kod Iloka, prievoz obični je nedostatan, a u vrieme vjetrovah nemoguć, te upravo zato, što taj prevoz mnogo novca i dangube stoji, producenti i kupci mnogo trpe, i u obće trgovina, promet i obćenje jako zapinju. Stoga se je već u Palanki konštituirao odbor, koj o tom predmetu vieća, ele želi da ga i ova podružnica u tom krepko podpomogne, jer Sriem je koj će se tim mostom najviše koristiti, dočim on sila kukuruza, vina, rakije, voća itd. izvaža.

Zato govornik predlaže: da se imenuje odbor, koj će s onostranim odborom solidarno u tom poslu raditi.

Predlog ovaj bude primljen, a g. predsjednik Fr. Bilčević umoljen, da s izabranim upravljajućim odborom nuždne u tom korake učini.

10. Prineske za g. 1867 izplatiše: gg. Bilčević Franjo, Burjan And., Djaković Manojlo, Doležal Franjo, Dreisinger Josip, Gjokić Simon, Hrobač Josip, Klobučar Julio, Krajčević Škender, Marinković Matija, Markotić Antun, Matić Antun, Matizović Stjepan, Miler Pavle, Regen Franjo, Resch Franjo, Segedi Nikola, Šulz Pavle, Thoma Dragutin, Tombor Ivan i Vukovar manastir OO. Franjovacah, svi po 6 fr., Frušić Janko, Hochšteter Ant., Jančo Stjepan, Mizler Albert, Stanić Marko, Stić Marko, Turković Franjo i Vojanić Radovan po 4 fr. 20 n., Janković Marcel i Mihaljević Ivan po 3 for., Koprinski Šk. 2 fr. Ukupno 167 fr. 60 novč.

G. Tombor tajnik bude umoljen: neka sve ostale članove pozove, da svoj prinesak za god. 1867. odmah namire, pa da onda i ovdje već plaćene i još izplatiti se imajuće prineske koncem Prosinca 1867 upravlj. odboru u Zagreb odpremi.

Marko Stanić,
podpredsj.

I. K. Tombor.
tajnik.

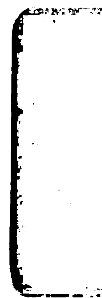
Kazalo.

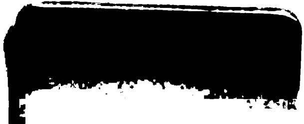
Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Fr. Hoffnstein
k. k. Hof-Buchbinder

